~~155,089~~
158,257

Coll. B.A.

TREATED MAY 60

bei Heberle in Cöln
März 1844
№ 18

Editio hæc Erasmi, anni 1516, est prima N. T. Erasmi.
Secuta deinde eadem reliqua: 1519. 1522. 1527. 1535.
Hermann von der Hardt, Hist. Liter. Reform.
p. 33. sqq.

Quodlibet exemplar hujus editionis 100. vel 1000. imperialibus
est pretiosius, pretio cum seculis majore futuro.

NOVVM IN

ſtrumentũ omne, diligenter ab ERASMO ROTERODAMO recognitum & emendatum, nõ ſolum ad græcam ueritatem, uerumetiam ad multorum utriuſq; linguæ codicum, eorumq; ueterum ſimul & emendatorum fidem, poſtremo ad probatiſſimorum autorum citationem, emendationem & interpretationem, præcipue, Origenis, Chryſoſtomi, Cyrilli, Vulgarij, Hieronymi, Cypriani, Ambroſij, Hilarij, Auguſtini, una cũ Annotationibus, quæ lectorem doceant, quid qua ratione mutatum ſit.

Quiſquis igitur amas ueram Theologiam, lege, cognoſce, ac deinde iudica. Neq; ſtatim offendere, ſi quid mutatum offenderis, ſed expende, num in melius mutatum ſit.

APVD INCLYTAM GERMANIAE BASILAEAM.

CVM PRIVILEGIO MAXIMILIANI CAESARIS AVGVSTI, NE QVIS ALIVS IN SACRA ROMANI IMPERII DITIONE, INTRA QVATVOR ANNOS EXCVDAT, AVT ALIBI EXCVSVM IMPORTET.

1516.

Erasmi N.T. Gr. & Latinè, cum annotat. & Soloecismis pleriq; interpr. admiſſis & locis obſcuris, in quibus lapſi ſunt, item locis manifeſte depravatis. ex officina Frobeniana. 1522. fol.

DCC

IO. FROBENIVS PIO LECTORI S. D.

SEmper quidē mihi fuit hoc ſtudio, lector optime, ut e noſtra officina prodirent autores boni, præſertim ij, quorū lectio cōducat ad bonos mores, ac pietatē. Atq; eū fructū teſte Chriſto, non minus ſpecto cꝫ lucrū pecuniariū. Sed cū in omnibus pro mea uirili, conor, ut emendatos emittam in manus hominum, tum id nuſcꝫ acriori diligentia ſum adniſus, cꝫ in hoc uolumine. quod quantum emolumentū ſit allaturum neſcio, certe plurimū hinc utilitatis ad Chriſtianos omnes peruenturum, auxiliante Ieſu Opt. Max. confido. Proinde nec meis laboribus peperci, nec pecunijs. Quin & precibus & præmijs egi, ut caſtigatores adeſſent complures, haud uulgari doctrina prædīti, & in primis Ioannes Oecolampadius Vinimontanus, præter integritatis ac pietatis commēdationem, inſignis etiam theologus, triūq; linguarū egregie peritus, ipſo quoq; Eraſmo in hanc partem aduigilāte. Quos tamen oēs operis pietas ad hoc laboris pertraxit magis cꝫ quæſtus. Et exorientur fortaſſe, qui noſtram imitentur æditionem, ut hodie uel maxime uerum eſt illud Heſiodium κηρὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει, & τέκτονι τέκτων. quod ego ſane nō admodum iniquo feram animo, ſi modo meam fidem uel ſuperēt, uel certe æquent. Verum plures ſunt, quibus nihil refert cꝫ emēdatos aut deprauatos emittāt codices, modo id ſuo faciant compendio. Quamobrem fac memineris lectoris plurimū intereſſe. Qui librum mendis undiq; ſcatentem habet, certe nō habet librum ſed moleſtiam. Quin iſtos etiam imitatores admoneo, ne ſi temere negocium aggrediātur, autore ſuperſtite, mihiq; pro ſua humanitate amiciſſimo, idem illis eueniat, quod nonnullis euenit, in priore Chiliadum æditione. Bene Vale lector, ac fruere, tuoq; fauore uiciſſim adnitere, ut noſtri conatus, qui ut pij ſunt, ut omnibus utiles, ita mihi non ſint infelices.

Baſileæ. ſexto Calendas Martias. Anno

M. D. XVI.

LEONI DECIMO, PONTIFICI MODIS OMNIBVS SVMMO,
ERASMVS ROTERODAMVS THEOLO
GORVM INFIMVS. S. D.

INter tot egregia decora, Leo decime, pontifex maxime, quibus undiq; clarus & ſuſpiciẽdus, ad põtificiæ diginitatis culmẽ adiſti, hinc infinitis Mediceæ domus ornamẽtis, nõ minus eruditorum hominum monumentis, q̃ maiorum tuorum imaginibus & honoribus inclytæ, hinc innumeris corporis animiq; dotibus, quas partim diuini numinis indulſit benignitas, partim eadem aſpirante, tua parauit induſtria, non alia res te uerius, aut magnificentius illuſtrauit, q̃ quod ad iſtum honorem, quo maior inter homines, homini non poteſt contingere, parem morum attuleris innocentiam, neq; uero uitam modo ab omni dedecore longe lateq; ſemotam, uerum etiam famã, nulla unq̃ ſiniſtri rumoris labe aſperſam. Id quod cũ ubiq; difficillimũ eſt, tum præcipue, Rhomæ, cuius urbis tanta eſt libertas, ne dicã petulantia, ut illic a conuicijs parum tuta ſit & integritas, ac ne ij quidem abſint a crimine, qui plurimũ abſunt a uicijs. Quibus rebus factum eſt, ut Leoni non paulo plus ueræ laudis pepererit, quod ſummum pontificium promeruiſſet, q̃ quod accepiſſet. Iam in ipſa pulcherrimi ſimul & ſanctiſſimi muneris functione, cum tot præclaris factis, tot eximijs uirtutibus ſuſceptum honorem uiciſſim cohoneſtes, nihil tamẽ eſt, quod te ſuperis pariter & mortalibus commendet efficacius, q̃ quod ſummo ſtudio pariq; ſapiẽtia, illud potiſſimum agis ac moliris, ut in dies in melius proueh atur Chriſtiana pietas, hactenus temporum maximeq; bellorũ uicio, nõnihil labefacta collapſaq;, ut eſt cæterarum item omnium rerũ humanarum natura, ni manibus pedibuſq; obnitamur, paulatim in deterius relabi, uelutiq; degenerare. At res egregias aliquoties, ut difficilius ita & pulchrius eſt reſtituiſſe, q̃ condidiſſe. Proinde quãdo tu nobis uelut alterum exhibes Eſdram, & ſedatis, quod in te fuit, bellorum procellis, ſarciendæ religiõis prouinciam ſtrenue capeſſis, par eſt nimirum, ut omnes ubiq; gentium ac terrarum Chriſtiani, rem omnium pulcherrimã ac ſaluber.

ac ſaluberrimam conantem, pro ſua quiſq; facultate adiuuẽt. Iam uideo paſſim, excellentes ingenio uiros, ceu magnos & opulentos reges, Solomoni noſtro in templi ſtructuram mittere, marmora, ebur, aurum, gemmas. Nos tenues reguli ſeu potius homunculi, qualeſcunq; materias, aut certe caprarum pelles, ne nihil conferremus, mittere ſtudemus, uile quidem munuſculum, quod ad noſtram attinet operam, ſed unde (niſi me fallit animus) Chriſti templo, ſi non multum ſplendoris, certe non parum utilitatis ſit acceſſurum, præſertim ſi eius calculo comprobetur, de cuius unius nutu ac renutu ſumma rerum humanarum pendet uniuerſa. Etenim cum illud haberem perſpectiſſimum, præcipuam ſpem, planeq; ſacram, ut aiunt, ancoram, reſtituendæ ſarciendæq; Chriſtianæ religionis in hoc eſſe ſitam, ſi quotquot ubiq; terrarum Chriſtianam philoſophiam profitentur, in primis autoris ſui decreta, ex Euangelicis Apoſtoliciſq; literis imbibant, in quibus uerbum illud cœleſte, quondam e corde patris ad nos profectũ, adhuc nobis uiuit, adhuc ſpirat, adhuc agit & loquitur, ſic ut mea quidem ſententia nuſq; alias efficacius aut præſentius, adhæc, cũ uiderem, ſalutarem illam doctrinam lõge purius ac uiuidius ex ipſis peti uenis, ex ipſis hauriri fontibus, q; ex lacunis, aut riuulis, nouum ut uocant teſtamentum, uniuerſum, ad græcæ originis fidem recognouimus, idq; nõ temere, neq; leui opera, ſed adhibitis in cõſilium, compluribus utriuſq; linguæ codicibus, nec iſs ſane quibuſlibet, ſed uetuſtiſſimis ſimul & emendatiſſimis. Et quoniam nouimus in rebus ſacris, religioſe quoq; uerſandum eſſe, nec hac contenti diligentia, per omnia ueterum theologorum ſcripta circũuolantes, ex horum citationibus aut expoſitionibus ſubodorati ſumus, quid quiſq; legiſſet, aut mutaſſet. Adiecimus annotationes noſtras, quæ primũ lectorem doceãt, quid qua ratione fuerit immutatũ, deinde ſi quid alioqui perplexum, ambiguum, aut obſcurum, id explicent, atq; enodent. Poſtremo quæ obſiſtant, quo minus prodiue ſit in poſterum deprauare, qd' nos uix credẽdis uigiliſs reſtituiſſem9. Quã q; ut ingenue dicã, quic quid hoc eſt operis uideri poterat humilius, q; ut ei dicãdũ eſſet, quo nihil maius habet hic orbis, niſi conueniret, ut quicquid ad religionem inſtaurandã pertinet, haud alĩ conſecretur, q; ſummo religionis principi, & eidẽ aſſertori. Neq; metus eſt, ne munus hoc noſtrum qualecunq;, ſis aſpernaturus, qui nõ loco tantum referas illũ, qui donaria nõ precĩs ſed animis ſolitus ſit æſtimare, qui duo minutula pauperculæ uiduæ, ſplendidis, & opimis diuitum donariſs prætulerit. Iam an nõ cotidie uidemus inter auro gemmiſq; radiantia regum donaria pratenſibus floſculis, aut hortenſibus herbulis concinnatas corollas ſuſpendi diuis, quas, re tenuis, pietate diues offert plæbecula? Alioqui quicquid illud eſt ſeu magnum, ſeu puſillum, ſeu ludicrum, ſeu ſærium, quod huius ingenioli fundus produxerit, id omne, ut nullus dedicẽ, ſuopte iure ſibi poteſt uindicare, ſummus ille apud ſuos, uirtutum ac literarum omnium Mecœnas & antiſtes, Guli-

elmus Ar.

elmus Archiepiſcopus Cantuarienſis, totius Angliæ, non tituli tantum honore primas, ac tuæ ſanctitatis legatus, ut uocant, natus, cui meipſum quoq; quantus quantus ſum debeo, non modo uniuerſum ſtudij mei prouentum. Siquidē is (ut ne dicā interim, cuiuſmodi tum publice, tum priuatim in me fuerit) id præſtat ſuæ Britanniæ, quod Leo præſtat orbi terrarū, quodq; Medicea domus iam olim eſt Italiæ, uel hoc nomine terrarum omniū feliciſſimæ, hoc is ſuis eſt Anglis, ceu ſalutare quoddam ſidus, ab ipſis fatis in hoc datus, ut eo præſide, quicquid eſt bonarum rerum repullulet ac ſuboleſcat. Nam perinde, quaſi uno in homine plures ſint heroes, & unicum pectus, non ſimplex inhabitet numen, ita miris modis Archiepiſcopum gerit eccleſiæ, legatū ſedi Rhomanæ, conſiliarium regiæ, cancellarium iuſticiæ, Mecœnatem ſtudijs. cuius opera potiſſimū factū eſt, ut inſula iā olim uiris, armis, opibuſq; pollens, nūc optimis itē legibus, religione, moribus, ad extremum ingenijs omni literarum genere perpolitis, adeo floreat, ut cum quauis cæterarum regionum poſſit ex æquo contendere. Verum quo latius huius laboris noſtri manaret utilitas, uiſum eſt, tui nominis apud oēs ſacroſancti, ceu lenocinio quodā ad publicā orbis abuti cōmoditatē, præſertim cū huc uocet ipſa quoq; rei ratio, quod pulchre congruebat, ut illius auſpicijs hæc Chriſtiana philoſophia diriuaretur ad omneis mortales, qui Chriſtianæ religionis teneret arcem, ac per eum proficiſceretur doctrina cœleſtis ad uniuerſos homines, per quem Chriſtus nos uoluit accipere, quicquid homines e terris euehit in cœlū. Quanq; adeo, quid tandē uetat, quo minus hic liber gemina commendatione fultus, hoc etiam felicius & auſpicatius exeat in manus hominum, ſi duobus totius orbis ſummatibus uiris communiter fuerit conſecratus? Quandoquidem aris templiſq; uidemus hoc plus accedere maieſtatis ac ueneration is, quod pluribus ſimul diuis ſint dedicata. Iam hoc quantūlibet nouum uideatur, modo publicæ conducat utilitati. Et ea eſt Leonis modeſtia facilitaſq;, ut hac parte nō minus ſit maximus, quā ea qua maximos omnes longo ſuperat interuallo. Et ea eſt Archiepiſcopi in omni decorum genere præſtantia, ut Leonem omnibus numeris ſummum, nō alius magis deceat collega. Poſtremo ſi fas eſt apud tātū principē nōnihil Thraſonis e comœdia referre, quā tūuis in ſpeciem humilis uideatur hic meus labor, tamē confido futurum, ut attentus lector aliquanto plus deprehendat in receſſu, q; prima ſtatim fronte præ ſe ferat opus. Sed ne ſi celſitudinem tuam iugi ſollicitudine, terrarum orbi conſulentem, longiore ſermone remorans, in publica peccem cōmoda, quod reliquum eſt, cum plebeio lectore tranſigam, ſed prius illud apprecatus, ut cuius prouidentia Leo decimus contigit ſubleuandis rebus mortalium, idem eum nobis & q; maxime longæuum eſſe uelit, & feliciſſimum.

BASILEAE ANNO RESTITVTAE SALVTIS M.D.XVI.
CALENDIS FEBRVARIIS.

ERASMI ROTERODAMI
PARACLESIS AD LECTOREM PIVM.

LActantius ille Firmianus, optime lector, cuius linguam unice miratur Hieronymus, Christianæ religioni patrocinaturus, aduersus ethnicos, cum primis optat sibi dari eloquentiam, Tullianæ proximam, improbum ratus opinor optasse parē. At ego sane si quid huiusmodi uotis proficitur, tantisper dum mortales omneis, ad sanctissimum ac saluberrimum Christianæ philosophiæ studiū adhortor, ac ueluti classicum canens euoco, uehementer optarim eloquentiam mihi dari, longe aliam q̄ fuerit Ciceroni. Si minus picturatā q̄ fuit illius, certe multo magis efficacem. Imo si cui unq̄ talis contigit dicendi uis, qualem nō omnino sine causa, ueterum poetarum fabulæ, subnotarunt in Mercurio, qui ceu magica uirga, diuinaq̄ cithara, somnum immittit cum libet, & idem adimit, quos uult ad inferos impellens ac rursus ab inferis euocans, aut qualem signarūt in Amphione Orpheoq̄, quorum alter rigida mouisse saxa, alter quercus & ornos traxisse cithara fingitur. Aut qualem Ogmio suo tribuebant Galli, mortaleis omneis catenulis a lingua in aures infixis quo uellet circumducenti, Aut qualem Marsyæ fabulosa tribuit antiquitas, Aut certe, ne nimium diu fabulis immoremur, qualem Socrati tribuit Alcibiades, Pericli uetus comœdia, quæ nō aures tantum mox peritura uoluptate deliniat, sed quæ tenaces aculeos relinquat in animis auditorum, quæ rapiat, quæ transformet, quæ multo aliū dimittat auditorē q̄ acceperit Timotheus musicus ille nobilis Dorios occinēs modos, Alexandrū magnū ad belli studiū inflammare solitus legitur. Neq̄ defuerunt olim, qui precaminibus, quas græci uocant ἐπῳδάς nihil ducerent efficacius. Quod si quod usq̄ esset huiusmodi genus incātamenti, si qua uis harmoniæ, quæ uerum habeat ἐνθουσιασμόν, si qua Pitho uere flexanima, eā mihi cupiā in præsentia suppetere, quo rē omniū saluberrimam omnibus persuadeam. Quæ q̄ illud potius optandum ut Christus ipse cuius negocium agitur, ita citharæ nostræ chordas temperet, ut hæc cantilena penitus afficiat ac moueat animos omnium. Ad quod quidem efficiēdum, nihil opus rhetorum epicherematis, aut epiphonematis. Hoc quod optamus, nō alia res certius præstet, q̄ ipsa ueritas, cuius quo simplicior, hoc efficatior est oratio. Ac primum quidem non libet in præsentia refricare, querelam illam, non omnino nouam, sed heu nimium iustam, & haud scio an unq̄ iustiorem q̄

hisce

hiſce temporibus, cum tam ardentibus animis in ſua quiſq; ſtudia, mortales incumbant, hanc unam Chriſti philoſophiam, a nonnullis etiam Chriſtianis rideri, a plæriſq; negligi, a paucis tractari, ſed frigide. Non enim dicam inſyncere. At in cæteris diſciplinis omnibus, quas humana prodidit induſtria, nihil eſt tã abditum ac retruſum, quod non perueſtigarit ingenij ſagacitas, nihil tam difficile, quod non expugnarit labor improbus. Qui fit aũt, ut hanc unam philoſophiam, non his quibus par eſt animis amplectamur, quotquot ipſo etiam cognomine Chriſti factionem profitemur? Platonici, Pythagorici, Academici, Stoici, Cynici, Peripatetici, Epicurei, ſuæ quiſq; ſectæ dogmata, tum penitus habẽt cognita, tum memoriter tenent pro his digladiantur illi, uel emorituri citius, q̃ autoris ſui patrocinium deſerant? At cur non multo magis tales animos præſtamus autori noſtro principiq; Chriſto? Quis non uehementer fœdũ cenſeat Ariſtotelicam profitenti philoſophiam, neſcire quid uir ille ſenſerit, de cauſis fulminum, de prima materia, de infinito, quæ nec cognita felicem, nec ignorata reddunt infelicem. Et nos tot modis initiati, tot ſacramentis adacti Chriſto, nõ fœdum ac turpe putamus illius neſcire dogmata, quæ certiſſimã omnibus præſtent felicitatem? Nam quorſum attinet hic contentione rẽ exaggerare, cũ hoc ipſum impiæ cuiuſdam dementiæ ſit, Chriſtum cũ Zenone aut Ariſtotele, & huius doctrinam, cum illorum, ut modeſtiſſime dicam, præceptiunculis conferre uelle? Affingant illi ſuæ ſectæ principibus, quantũ poſſunt, aut quantum libet, Cærte ſolus hic e cœlo profectus eſt doctor, ſolus certa docere potuit, cum ſit æterna ſapientia, ſolus ſalutaria docuit unicus humanæ ſaluris autor, ſolus abſolute præſtitit, quicquid unq̃ docuit, ſolus exhibere poteſt, quicquid promiſit. Si quid a Chaldeis aut ægyptijs adfertur, id ob hoc ipſum acrius auemus cognoſcere, quod e peregrino ſit orbe deportatũ, & precij parſeſt e lõginquo uenijſſe, & ſæpenumero in ſomnijs homũculi, ne dicam impoſtoris, tam anxie diſtorquemur, nõ ſolum nullo fructu, ſed magno temporis diſpendio, ut ne quid addam grauius. tametſi iam hoc ipſum ut nihil accedat, grauiſſimum eſt. At qui fit, ut huiuſmodi cupiditas nõ itẽ chriſtianos titillet humanos animos, quibus perſuaſũ eſt, id quod res eſt, hãc doctrinã nõ ex Aegypto Syriaue, ſed ex ipſo uenijſſe celo? Cur non ita nobiſcũ cogitamus omnes, nouũ & admirabile philoſophiæ genus ſit oportet, quod ut traderet mortalib⁹, is qui deus erat, factus eſt homo, qui immortalis, fact⁹ eſt mortalis, qui in corde patris erat, ſeſe demiſit in terras. Magnum quiddam & haudquaq̃ triuiale ſit oportet, quicquid illud eſt, quod ille tã admirandus autor, poſt tot excellentiũ philoſophorum familias, poſt tot inſignes prophetas, docturus aduenerit. Cur non hic pia curioſitate ſingula cognoſcimus, diſquirimus, excutimus? Præſertim cum hoc ſapientiæ genus, tam eximiũ, ut ſemel ſtultam reddiderit uniuerſam huius mundi ſapientiam, ex paucis hiſce libris, uelut e limpidiſſimis fontibus haurire liceat, longe minore negocio, q̃ ex

tot uoluminibus ſpinoſis,ex tam immenſis, iiſq; inter ſe pugnantibus interpretum commentariis Ariſtotelicam doctrinam, ut ne addam, quanto maiore cū fructu. Nihil enim hic neceſſe eſt, ut tot anxiis diſciplinis inſtructus accedas, Simplex & cuiuis paratū eſt uiaticum. Tantum fac adferas pium ac promptum animum,& in primis ſimplici puraq; præditum fide. Tātum eſto docilis,& multum in hac philoſophia promouiſti. Ipſa ſuppeditat doctorem ſpiritū, qui nulli ſeſe lubētius impartit, q̄ ſimplicibus animis. Illorū diſciplinæ,præterq̄ quod falſam promittunt felicitatem, multorum ingenia ſubmouēt, ipſa uidelicet præceptorum difficultate. Hæc omnibus ex æquo ſeſe accōmodat, ſubmittit ſe paruulis,ad illorum modulū ſeſe attemperat,lacte illos alens,ferens,confouens, ſuſtinens,omnia faciens,donec grandeſcamus in Chriſto. At rurſum ita non deeſt infimis, ut ſummis, etiam ſit admirabilis. Imo quo lōgius in huius opes progreſſus fueris,hoc longius illius maieſtate ſubmoueris. Paruis puſilla eſt, magnis pluſq̄ maxima. Nullam hæc ætatem,nullum ſexum,nullam fortunam, nullam reiicit conditionem. Sol hic non perinde communis & expoſitus eſt omnibus, atq; Chriſti doctrina. Nō arcet omnino quenq̄,niſi quis arceat,ipſe ſibi inuidens. Vehementer enim ab iſtis diſſentio,qui nolint ab idiotis, legi diuinas literas,in uulgi linguam tranſfuſas,ſiue quaſi Chriſtus tam inuoluta docuerit, ut uix a pauculis theologis poſſint intelligi,ſiue quaſi religionis Chriſtianæ præſidium in hoc ſitum ſit, ſi neſciatur. Regum myſteria cœlare fortaſſe ſatius eſt, at Chriſti myſterium q̄ maxime cupit euulgari. Optarim ut omnes mulierculæ legant euangelium, legant Paulinas epiſtolas. Atq; utinā hæc in omnes omniū linguas eſſent tranſfuſa,ut non ſolū a Scothis & Hybernis, ſed a Turcis quoq; & Saracenis legi cognoſciq; poſſint. Primus certe gradus eſt,utcūq; cognoſcere. Eſto riderent multi,at caperentur aliquot. Vtinam hinc ad ſtiuam aliquid decantet agricola, hinc nonnihil ad radios ſuos moduletur textor, huiuſmodi fabulis itineris tædiū leuet uiator. Ex his ſint oia Chriſtianorū omniū colloquia. Tales enim ferme ſumus,quales ſunt cotidianæ noſtræ confabulationes. Aſſequatur quiſq; quod poteſt,exprimat quiſq; quod poteſt. Qui poſterior eſt, nō inuideat præcedenti,qui prior eſt, inuitet ſequentem,nō deſperet. Cur profeſſionem omnium cōmunem ad paucos contrahimus? Neq; enim conſentaneum eſt,cum baptiſmus ex æquo cōmunis ſit Chriſtianorum omnium,in quo prima Chriſtianæ philoſophiæ profeſſio eſt,cum ſacramenta cætera,deniq; cum præmium illud immortalitatis ad omnes ex æquo pertineat,ſola dogmata,in paucu los iſtos eſſe relegandos, quos hodie uulgus theologos aut monachos uocat, quos ipſos tamen,tametſi minima quæpiam portio ſunt ad populum Chriſtiani nominis,tamen hos inq̄ ipſos optarim maiorem in modum eſſe quod audiunt. Vereor enim ne inter theologos reperire liceat,qui multum abſint a ſuo titulo, hoc eſt qui terrena loquātur nō diuina,& inter monachos,qui Chriſti pau-

pertatem

pertatem & mundi contemptum profitentur, pluſq; mundum reperias. Is mihi uere Theologus eſt, qui non ſyllogiſmis, arte contortis, ſed affectu, ſed ipſo uultu atq; oculis, ſed ipſa uita doceat aſpernãdas opes, chriſtiano non eſſe fidendum huius mundi præſidijs, ſed totum oportere pendere de cœlo, non eſſe retaliandam iniuriam, bene precandum male precantibus, bene merendum de male merentibus, bonos omnes uelut eiuſdem corporis membra diligendos ac fouendos ex æquo, malos tolerãdos, ſi corrigi nequeant, Qui ſuis exuuntur bonis, qui depellũtur poſſeſſionibus, qui lugent hos beatos eſſe, nõ deplorandos, mortem optandam etiam pijs, nt quæ nihil ſit aliud q̃ traiectus ad immortalitatẽ, hæc inq̃ & huiuſmodi, ſi quis afflatus ſpiritu Chriſti prædicet, inculcet, ad hæc hortetur, inuitet, animet, is demum uere theologus eſt, etiamſi foſſor fuerit aut textor. Hæc ſi quis & ipſis p̃ſtet moribus, is deniq; magnus eſt doctor. Qua ratiõe intelligant angeli, fortaſſe ſubtilius differat alius, uel nõ Chriſtianus, at illud perſuadere, ut hic puri ab omnibus inquinamentis uitam exigamus angelicam, id demũ Chriſtiani theologi munus eſt. Quod ſi quis obſtrepet, hæc eſſe craſſula, & idiotica, nihil aliud huic reſpõderim, niſi quod hæc craſſa Chriſtus præcipue docuit, hæc inculcãt apoſtoli, hæc quantũuis idiotica, tot germane Chriſtianos, tot inſignium martyrum examina nobis prodiderunt. Hæc inq̃ illiterata, ut ipſis uidetur, philoſophia, ſummos orbis principes, tot regna, tot gentes, in ſuas pertraxit leges, id quod nulla Tyrannorum uis, nulla philoſophorum poterat eruditio. Neq; uero repugno, quo minus ſapientiam iſtam ſi uidetur loquantur inter perfectos. At hoc certe nomine conſoletur ſeſe humile chriſtianorũ uulgus, quod iſtas ſubtilitates, an ſciuerint apoſtoli, uiderint alij, certe nõ docuerunt. Hæc inq̃ plebeia, ſi præſtarent pro ſua ſorte principes, ſi in contionibus inculcarent ſacerdotes, ſi pueris inſtillarent ludimagiſtri potius q̃ erudita illa, ex Ariſtotelis & Auerrois deprompta fontibus, nõ ſic perpetuis pene bellis tumultuaretur undiq; res Chriſtiana, nõ tã inſano ſtudio, per fas nephaſq; congerẽdi diuitias feruerẽt om̃ia, nõ tot litibus ubiq; perſtreperẽt ſacra prophanaq; omnia. Deniq; non titulo tantum & cerimonijs differremus ab ijs qui Chriſti philoſophiã non profitentur. Siquidem in his tribus hominum ordinibus, præcipue ſitum eſt, Chriſtianæ religionis, uel inſtaurandæ, uel, augendæ negocium, in principibus, & qui horũ gerunt uices magiſtratibus, in epiſcopis, & horũ uicarijs, ſacerdotibus, & in ijs qui primam illam ætatem ad omnia ſequacem inſtituunt. Quos ſi omiſſo ſuo negocio contingat ex animo conſpirare in Chriſtum, nimirũ uideremus haud ita multis annis, uerum quoddam, ut & Paulus inquit γνήσιον Chriſtianorum genus paſſim emergere, quod Chriſti philoſophiam, non cerimonijs tantum, & propoſitionibus, ſed ipſo pectore, totaq; uita referret. His armis longe citius pellicerentur ad Chriſti fidem, Chriſtiani nois hoſtes, q̃ minis, aut armis. Vt omnia iũgamus præſidia, nihil ipſa ueritate

potentius

potentius. Platonicus non est qui Platonis libros non legerit, & theologus est, non modo Christianus qui Christi literas non legerit? Qui diligit inquit, me, sermones meos seruat. hanc ipse notam præscripsit. Proinde si uere ex animo sumus christiani, si uere credimus illum e cœlo missum, ut ea nos doceret, quæ philosophorum sapientia non poterat, si uere expectamus ab eo, quod nulli principes, q̃ tumuis opulenti donare queunt, cur est nobis quicq̃ huius literis antiquius? Cur omnino quicq̃ uidetur eruditum, quod ab huius decretis dissidet? Cur in his adorandis literis, idem, ac pene dixerim plus, nobis permittimus, q̃ in Cæsareis legibus, aut medicorum libris sibi permittunt interpretes ꝓphani? ut pinde quasi in re ludicra uersemur, ita quicquid in buccã uenerit, cõmentemur, detorqueamus, inuoluamus. & cœlestia dogmata, ceu Lydiam regulam, ad nostram pertrahimus uitam, & dum omnibus modis fugimus, ne parum multa scisse uideamur, quicquid usq̃ est prophanarum literarum huc cõuehentes, id quod est in Christiana philosophia præcipuum, non dicam corrumpimus, sed quod negari non potest, ad paucos homines contrahimus, rem qua Christus nihil uoluit esse communius. Hoc philosophiæ genus in affectibus situm uerius, q̃ in syllogismis, uita magis est q̃ disputatio, afflatus potius q̃ eruditio, transformatio magis q̃ ratio. Doctos esse, uix paucis contingit, at nulli non licet esse Christianum, nulli non licet esse pium, addam audacter illud nulli non licet esse theologum. Iam facile descendit in animos omniũ, quod maxime secundum naturam est. Quid autem aliud est Christi philosophia, quam ipse renascentiam uocat, q̃ instauratio bene conditæ naturæ? Proinde quãq̃ nemo tradidit hæc absolutius, nemo efficacius q̃ Christus, tamen permulta reperire licet in ethnicorum libris, quæ cum huius doctrina cõsentiant. Nulla fuit unq̃ tam crassa factio philosophiæ, quæ docuerit pecuniam, hominem reddere felicem. Nulla tam impudens, quæ in uulgaribus istis honoribus aut uoluptatibus, finem boni constituerit. Viderunt Stoici neminem esse sapientem, nisi bonum uirum, uiderunt nihil esse uere bonum aut honestum, præter ueram uirtutem, nihil horrendum aut malum, præter unam turpitudinem. Iniuriam nõ esse pensandam iniuria, multis modis apud Platonem docet Socrates, item cũ immortalis sit anima, non esse deplorandos qui cũ fiducia bene actæ uitæ hinc demigrant, in uitam feliciorem. Præterea animam omnibus modis abducendã ab affectibus corporis, & ad ea traducendam, quæ uere sunt, cũ non uideãtur. Nullã rem nobis suauẽ esse posse, quæ non aliquo modo cõtemnatur, in politicis scripsit Aristoteles, una uirtute excepta, Nihil i uita homini suaue esse posse, nisi adsit animus nullius mali sibi conscius, unde ceu fonte scatet uera uoluptas, fatet & Epicurus. Quid quod magnam huius doctrinæ partem prestitere non pauci, præcipue Socrates, Diogenes, & Epictetus? At eadem cũ tanto plenius & docuerit & præstiterit Christus, an non prodigij simile, hæc a Christianis uel ignorari,

ignorari uel negligi, uel etiam rideri? Si ſunt quæ propius pertinent ad chriſtianiſmum, his antiquatis, illa ſequamur. ſin hæc ſola ſunt, quæ uere chriſtianum poſſint efficere, cur hæc propemodum magis pro obſoletis & abrogatis habemus q̄ libros Moſaicos? Primū aūt eſt ſcire quid docuerit, proximū eſt p̄ſtare. Neq; enim ob id opinor, quiſq̄ ſibi Chriſtianus eſſe uideatur, ſi ſpinoſa, moleſtaq; uerborum perplexitate, de inſtantibus, de relationibus, de quidditatibus ac formalitatibus diſputet, ſed ſi quod Chriſtus docuit & exhibuit, id teneat exprimatq;. Non quod horū ſtudium damnem, qui in argutijs huiuſmodi non ſine laude, exercuerunt ingenij ſui uires, nolim enim offendi quenq̄, ſed quod exiſtimem, & uere, ni fallor, exiſtimo, puram ac germanam illam Chriſti philoſophiam, non aliunde felicius hauriri, q̄ ex euangelicis libris, q̄ ex apoſtolicis literis, in quibus ſi quis pie philoſophetur, orans magis q̄ argumentans, & trāſformari ſtudēs potius q̄ armari, is nimirū cōperiet nihil eſſe q d' ad hominis felicitatem, nihil quod ad ullam huius uitæ functionem pertineat, quod in his nō ſit traditum, diſcuſſum, & abſolutum. Siue quid diſcere cupimus cur alius autor magis placet q̄ ipſe Chriſtus? Siue uiuēdi formam requirimus cur aliud nobis prius eſt exemplum, q̄ Archetypus ipſe Chriſtus? Siue pharmacum aliquod aduerſus moleſtas animi cupiditates deſyderamus, cur alibi putamus remedium eſſe præſentius? Siue cupimus reſidem ac langueſcentem animum expergefacere lectione, quæſo ubi reperias igniculos æque uiuos & efficaces? Siue uiſum eſt animū ab huius uitæ moleſtijs auocare, cur aliæ magis placent delitiæ? Cur ſtatim malumus ex hominum literis, Chriſti ſapientiā diſcere q̄ ex ipſo Chriſto? qui quod pollicitus eſt ſe ſemper nobiſcū fore uſq; ad conſummationē ſæculi, in his literis præcipue præſtat, in quibus nobis etiānum uiuit, ſpirat, loquitur, pene dixerim efficacius, q̄ cum inter homines uerſaretur. Minus uidebant, minus audiebant Iudæi, q̄ tu uides & audis in euangelicis literis, tantum ut oculos & aures adferas, quibus illæ cerni & audiri poſſint. Quid tandē hoc rei eſt? Literas ab amiculo ſcriptas, ſeruamus, exoſculamur, circumferimus, iterum atq; iterum relegimus, & tot ſunt milia Chriſtianorū, qui cū alioqui docti ſint, euāgelicos & apoſtolicos libros, ne legerint quidem unq̄ in omni uita. Mahumetæi ſua tenent dogmata. Iudæi & hodie ab ipſis cunabulis ſuū ediſcunt Moſen. Cur nos non idem præſtamus Chriſto? Qui Benedicti profitentur inſtitutum, regulam ab homine, eoq; pene idiota ſcriptam, tenent, ediſcunt, ibibunt. Qui Auguſtinianæ ſunt factionis, autoris ſui regulā callent. Franciſcani, Franciſci ſui traditiunculas adorant, amplectunt, & quoquo terrarum ſe cōtulerint, ſecū circūferunt, tutos ſe non credūt, niſi libellus adſit in ſinu. Cur illi plus tribuunt regulæ ab homine ſcriptæ, q̄ uniuerſi chriſtiani ſuæ regulæ, quā omnibus tradidit Chriſtus, quā oēs ex æquo p̄feſſi ſunt in baptiſmo? Denicq; qua (ut ſexcētas etiā addas) nulla poſſit eſſe ſanctior? Atq; utinā fiat.

ut quem/

ut quemadmodum Paulus ſcripſit, Moſi legem nõ fuiſſe glorioſam præ gloria ſuccedentis euangelij, ita Chriſtianis omnibus euangelia & apoſtolorum literæ ita ſanctæ habeantur, ut hæc præ illis non uideantur eſſe ſancta. Quid Alberto magno, quid Alexandro, quid Thomæ, quid Aegidio, quid Ricardo, quid Occam alij uelint tribuere, per me ſane cuiq; liberum erit, nolim enim cuiuſq; imminuere gloriam, aut cũ inueteratis iam hominum ſtudijs dẽmicare. Sint illa quantumuis erudita, quantumuis ſubtilia, quantumuis ſi uelint ſeraphica hæc tamen certiſſima fateant' oportet. Paulus dijudicari uult ſpiritus prophetarum, num ex deo ſint. Auguſtinus omnes omnium libros cum iudicio legens, nihilo plus iuris poſtulat & ſuis. In his ſolis literis, & quod non aſſequor, tamen adoro. Hunc autorem nobis non ſchola theologorum, ſed ipſe pater cœleſtis, diuinæ uocis teſtimonio cõprobauit, idq; bis, primum ad Iordanem in baptiſmo, deinde in monte Thabor in tranſfiguratione. Hic inquit eſt filius meus dilectus in quo mihi complacitum eſt, ipſum audite. O ſolidã autoritatem, uereq; ut iſti uocant irrefragabilem. Quid eſt ipſum audite? Nimirum hic unicus eſt doctor, huius unius diſcipuli ſitis? Attollat ſtudijs ſuum quiſq; quantum uolet autorem, hoc, de uno c ira exceptionem dictum eſt Chriſto. In hunc primum deſcendit columba, paterni teſtimonij comprobatrix. Huius ſpiritum proxime refert Petrus, cui ſummus ille paſtor oues ſuas ſemel iterum ac tertio paſcendas commiſit, paſcendas autem haud dubium quin Chriſtianæ doctrinæ pabulo. Hic in Paulo ueluti renatus eſt, quem ipſe uocauit organum electum, & inſignem ſui nominis præconem. Ioãnes quod e ſacroſancto illo pectoris fonte hauſerat, id ſuis expreſſit literis. Quid quæſo ſimile in Scoto (nolim id contumeliæ cauſa dictum uideri) quid ſimile in Thoma? Quãq; illius ingenium admiror, huius etiam ueneror ſanctimoniam. Cur non in his tantis autoribus philoſophamur omnes? Quin hos ſinu circumferimus, hos ſemper habemus in manibus, quin in his uenamur, ſcrutamur, diſquirim⁹ aſſidue? Cur maior uitæ portio datur Auerroi, q̃ euangelijs? Cur tota pene ætas in hominum decretis, & inter ſe pugnantibus opinionibus conteritur? Iam uero ſint illa ſane, ſi libet, ſublimium Theologorum. At in his certe ſit futuri quondam magni theologi tyrocinium. Quotquot in baptiſmo iurauimus in uerba Chriſti, ſi tamen ex animo iurauimus, mox inter ipſos parentũ cõplexus, & nutricũ blandicias Chriſti dogmatis imbuamur. Nã & altiſſime inſidet, & tenaciſſime hæret, quod primũ rudis illa animi teſtula cõbiberit. Chriſtũ prima ſonet balbuties, ex hui⁹ euangelijs prima formetur infãtia, quẽ ita cũ primis tradi cupiã, ut & a pueris ameť. In his deinde uerſent' ſtudijs, donec tacitis auctibus adoleſcãt in uirum robuſtũ in Chriſto. Aliorũ literæ ſũt eiuſmodi, ut nõ parũ multos pœnituerit inſũptæ in illis operæ. ac ſæpenumero fit, ut qui per omnẽ uitã, ꝓ tuẽdis illarũ decretis ad mortẽ uſq; depugnarũt, i ipa morte, ab autoris ſui factione deſciſcãt. At felix ille quem in

quẽ in hiſce literis meditãtẽ mors occupat. Has igit̃ toto pectore ſitiam⁹ oñes, has amplectamur, in his iugiter uerſemur, has exoſculemur, his demũ imoriamur, in has tranſformemur, quãdoquidẽ abeunt ſtudia in mores. Qui conſeq̃ non poteſt (quis autem id non poteſt, ſi modo uelit) is ſaltem adoret, haſce literas, ceu thecam illi⁹ diuini pectoris. Si quis oſtendat Chriſti pedibus impreſſũ ueſtigium, cõp procumbimus chriſtiani, cõp adoramus? At cur non potius uiuã illius & ſpirantem imaginem in hiſce ueneramur libris? Si quis Chriſti tunicã exhibeat, quo non terrarum prouolaturi ſimus, ut eam oſculari liceat? Atqui ut totam illius ſupellectilem proferas, nihil erit, quod Chriſtũ expreſſius ac uerius repreſentet, cõp euangelicæ literæ? Ligneã aut ſaxeam ſtatuam, amore Chriſti, gemmis auroq̃ decoramus. Quin hæc potius auro gemmiſq̃, & ſi quid his precioſius, inſigniuntur, quæ tanto præſentius Chriſtum nobis referunt, cõp illa imaguncula? Siquidem illa, quid aliud cõp corporis figuram exprimit? ſi tamen illius quicq̃ exprimit, at hæ tibi ſacroſanctæ mentis illius uiuam referunt imaginem, ipſumq̃ Chriſtum loquentem, ſanantem, morientem, reſurgentem, denicq̃ totũ ita præſentẽ reddunt, ut minus uiſurus ſis, ſi coram oculis conſpicias.

PARACLESEOS FINIS.

ERASMI ROTERODAMI METHODVS.

AT dicet mihi fortaſſe lector aliquis. Quid tu ita iamdudum currentem (ut dici ſolet) incitas? Quin uiam magis & rationem indica, qua cuiuis liceat, ceu compendio ad iſtam tantopere laudatam philoſophiam peruenire. Quandoquidẽ nõ minima negocij pars eſt, adeundi negocij uiam noſſe. Quanq̃ id ſane, primũ non unius uoluminis opus eſſe ſciam, deinde ne meũ quidẽ, tamen quãdo qui ipſi nauigarũt infeliciter, nihilo ſeci⁹ alijs ſoluẽtibus ſolẽt recte conſulere cõmonſtratis piculis, hos ni mirũ imitabor, aut certe Mercuriales illas ſtatuas, quæ in compitis poſitæ, ſuo nonnunq̃ indicio uiatorem eo prouehunt, quo nunquam ipſæ ſint peruenturæ, & ut nonnihil ex poetis attingam, fungar uice cotis, acutũ, Reddere quæ ferrum ualet, exors ipſa ſecandi. Tametſi diuus Aurelius Auguſtinus accurate ſimul & copioſe quatuor libris, quibus titulum fecit de doctrina chriſtiana, ſuper hac re diſſeruit. quo magis idem agemus, non ſolum cõp fieri poteſt breuiſſime, uerum etiam craſſius & pinguiore, quod aiunt, Minerua. quippe qui non excellentibus uiris iſta paramus, ſed plebeis & inferioris uenæ ingenijs, noſtra qualicunq̃ induſtria, nitimur ſubuenire. Itaq̃ quod primo ſtatim loco præcipiendũ,

erat,id ſane pfacile,& ut iſti loquuntur,numero dici poteſt.Cæterũ quod ad uim attinet, omnium eſt longe primum ac maximum. Et ut in præcipiendo minimum eſt negocij,ita in præſtando plurimum.Nempe ut ad hanc philoſophiam nõ ſtoicam aut ariſtotelicam,ſed plane cœleſtem,animũ adferamus ea dignum,hoc eſt non tantum purum ab omnibus uiciorum inquinamentis, uerũ etiam ab omni cupiditatum tumultu tranquillum ac requietum,quo expreſſius in nobis,uelut in amne placido,aut ſpeculo nitidiſſimo reluceat æternæ illius ueritatis imago.Nam ſi Hippocrates a ſuis exigit mores ſanctos & integros,ſi Iulius Firmicus in arte ſupſtitioſa,non admittit ingeniũ,lucri gloriæue ſtudio corruptum,quanto magis æquum eſt nos ad huius diuinæ ſapientiæ ſcholam ſeu templum uerius purgatiſſimis animis accedere? Adſit ſummus ardor diſcendi. Non dignat' hoc incomparabile margaritum,uel uulgariter amari, uel cum alijs diligi, Sitientem requirit animum,& nihil aliud ſitientem. Iam hoc ſacrũ limen adituris,procul abſit omne ſupercilium, abſit illa ueri nocẽtiſſima peſtis, gloriæ fames,abſit rixarum parens pertinacia,multo magis cæca temeritas. Cũ loca ſubis,religione ueneranda,exoſcularis oĩa,adoras oĩa,& quaſi nuſq; nõ adſit numen aliquod,ita nihil non reuereris.Id tibi multo religioſius faciendũ meminẽris,cũ hæc diuini ſpũs adyta ſubiturus es. Quod datur uidere, pronus exoſculare,quod non datur,tamen opertum,quicquid eſt,adora procul ac uenerare. Abſit impia curioſitas. Quædam myſteria uel ob hoc ipſum uidere merebaris,quod temetipſum ab illorum conſpectu reuerenter ſubmoueris.Hic primus & unicus tibi ſit ſcopus,hoc uotum,hoc unum age,ut muteris, ut rapiaris, ut afflaris,ut tranſformeris in ea quæ diſcis.Cibus eſt animi,ita demum utilis,non ſi in memoria ceu ſtomacho ſubſidat,ſed ſi in ipſos affectus,& in ipſa mẽtis uiſcera tranſciatur.Ita demum tibi uideare profeciſſe,nõ ſi diſputes acrius,ſed ſi te ſenſeris alterum fieri,minus elatum,minus iracundum,minus uitæ cupidum,ſi cotidie uicijs decedat aliquid, aliquid accreſcat pietati.Iam quod ad eas attinet literas,quarũ adminiculo cõmodius ad hæc pertingimus,Prima cura debetur, perdiſcendis tribus linguis,latinæ,græcæ,hebraicæ,quod conſtet omnem ſcripturã myſticam hiſce proditã eſſe.Neq; uero mihi protinus hic reſilias amice lector, negocij difficultate,ceu claua repulſus. Si non deſit præceptor,ſi non deſit animus,minore pene negocio tres hæ linguæ diſcentur, q̃ hodie diſcitur unius ſemilinguæ miſeranda balbuties,nimirum ob præceptorum inſcitiam. Nec flagitamus,ut in his uſq; ad eloquentiæ miraculum proueharis,ſatis eſt,ſi ad mundiciam & elegãtiam,hoc eſt mediocritatem aliquã progrediare,quod ſufficiat ad iudicandũ. Nam ut omnes cæteras humanas diſciplinas negligamus,nulla ratione fieri poteſt,ut intelligas quod ſcriptũ eſt, ſi ſermonis quo ſcriptũ eſt fueris ignarus. Neq; eĩ audiendos arbitror,iſtos quoſdã,qui cũ in ſophiſticis tricis,uſq; ad decrepitam ætatem computreſcant,dicere ſolent,Mihi ſatis eſt interpretatio

pretatio Hieronymi. Sic em̃ potiſſimum reſpondent ñ, qui ne latine quidem ſci re curant, ut his etiam fruſtra uerterit Hieronymus. Cæterũ ut ne dicã interim, plurimis modis referre, e ſuis haurias fõtib⁹ aliqd, an e qualibuſcũq; lacunis, qd quod quædam ob ſermonum idiomata, ne poſſunt quidem ita trãſfundi in linguam alienam, ut eandem lucem, natiuam gratiam, parem obtineant emphaſin. Quid quod quædam minutiora ſunt, q̃q; ut omnino reddi poſſint, id quod paſſim queritur clamitatq; diuus Hieronymus. Quid quod permulta ab Hieronymo reſtituta, temporũ iniuria interciderunt, uelut euangelia ad græcam ueritatem emendata. Quid quod ſcriptorũ uel errore, uel temeritate, tum olim uiciati ſunt libri, tum hodie paſſim uiciantur. Poſtremo q̃d quod nec ea, quibus Hieronymus hæc reſtituit, ſatis intelligũtur, ſi linguas quarum teſtimoniis nitit̃ prorſus ignores? Quod ſi ſemel ſufficiebat Hieronymiana tranſlatio, quorſum tandem attinebat caueri Pontificum decretis, ut ueteris inſtrumenti ueritas ab hebræorum uoluminibus, noui fides a græcorum fontibus peteretur. Certe iã tum uerterat Hieronymus. Deniq; ſi hæc ſatis erat, qui poſtea factũ eſt, ut tot manifeſtarijs ac pudendis erratis lapſi ſint primi nominis theologi, id q̃d̃ apertius eſt, q̃q; ut uel negari poſſit, uel diſſimulari. In quibus eſt, & ipſe neotericorũ omnium diligentiſſimus Thomas Aquinas, quem mihi parum propiciũ eſſe uelim, ſi aut mẽtior, aut contumeliæ cauſa hæc dico. Ne quid interim dicam, de cæteris, cum hoc haud quaq̃ conferendis, mea quidem ſententia. Quod ſi cuius ætas iam ad hoc præterijt, is, quod eſt uiri prudentis, ſuam ſortem boni conſulat, & quoad poteſt, aliena fulciatur induſtria, modo ne iuuenibus, quibus hæc proprie ſcribuntur obſtrepat, Quanq̃ ego profecto ne ſenibus quidem fuerim autor deſperandi, quandoquidem quatuor nominatim recenſere poſſim, mihi familiariter notos, uiros iam libris etiam æditis celebres, quorũ unus duodequinquaginta natus annos, nemo non maior quadraginta, prima græci ſermonis elementa ſit aggreſſus. Porro quo ꝓfecerint, ipſi ſuis teſtati ſunt monumentis. Quod ſi Catonis exemplum leuiter nos mouet, ipſe diuus Auguſtinus iam epiſcopus, iam ſenex, ad græcas literas, puero deguſtatas quidem, ſed faſtiditas reuerſus eſt. Rodolphus agricola, unicũ Germaniæ noſtræ lumen & ornamẽtum, annum egreſſus quadrageſimũ, hebræas literas diſcere, nec erubuit, uir in re literaria tantus, nec deſperauit, tam grandis natu, Nã græcas adoleſcens imbiberat. Ipſe iam undequinquageſimum agens annum, ad hebraicas literas, olim utcũq; deguſtatas, cũ licet, recurro. Nihil eſt rerum, quod non efficiat humanus animus, modo ſibi imperarit, modo impenſe uelit. Et ad hoc, ut dixi, negocium qualiſcũq; mediocritas ſatis eſt, dũ ea ſane abſit a temeritate, quæ fere ſolet hoc audacius pronunciare, quo minus exacte diiudicat. Felicior quidem hac in parte iuuẽtus. at non deſperãdi ſenes. Illa plus ſpei de ſe præbet. At huic nõnunq̃ ardor animi præſtat, quod alijs non præſtat ætatis uigor. Porro ſen-

tentiã Hilarij & Auguſtini,qui putãt in ueteris inſtrumẽti libris nihil reqrendũ ultra ſeptuaginta,ſatis in epiſtolis ſuis ipſe refellit Hieronymus & ſi nõ refelliſſet ille,ſatis refellit inſignis ille lapſus Hilarij in oſanna.Ambroſio quoq; ad eũdẽ impingẽte lapidẽ. Porro ſi rara q̃dã ingenij felicitas,& alba,qđ dici ſolet indoles,inſignẽ theologũ polliceri uidebit̃,haud mihi diſplicet,qđ placuit & Auguſtino, ut moderate deguſtatis elegãtioribꝰ diſciplinis,inſtruat̃ ac p̃paret̃,nẽpe dialectica,rhetorica,arithmetica,muſica,aſtrologia,cum primis autem rerũ naturalium cognitione, uelut animantium,arborum,gemmarum,ad hæc,locorum,præſertim illorum,quos diuinæ literæ cõmemorant. Fit enim ut agnitis regionibus,cogitatione ſequamur narrationem, & animo uelut una circumferamur,ut rem ſpectare uideamur non legere . ſimulq; non paulo tenacius hærent quæ ſic legeris.Iam ſi gentium apud quas res geſta narratur, ſiue ad quas ſcribunt apoſtoli,nõ ſitum modo, uerumetiam originem,mores,inſtituta,cultum, ingenium, ex hiſtoricorum literis didicerimus, dictu mirum, quantum lucis,& ut ita dicam,uitæ , ſit acceſſurum lectioni,quæ prorſus oſcitabũda mortuaq; ſit oportet, quoties non hæc tantum,ſed & omnium pene rerum ignorantur uocabula,adeo ut nonnunq̃ uel impudenter diuinantes,uel ſordidiſſimos cõſulentes dictionarios,ex arbore faciant quadrupedem,e gemma piſcem.Abunde doctum uidetur,ſi tantum adiecerint, Eſt nomen gemmæ,aut ſpecies eſt arboris, aut genus animantis.Atqui non raro ex ipſa rei proprietate pendet intellectus myſterij.Nec illud opinor inutile fuerit,ſi theologiæ deſtinatus adoleſcens,diligenter excerceatur in ſchematis ac tropis grammaticorum rhetorumq;, præludat in fabulis ad allegoriam explicãdis,in apologis,in ſimilibus,& in his præcipue partibus rhetorices,quæ de ſtatibus, de propoſitionibus,de probatiõibus de amplificationibus, deq; affectibus tractant, quod hæc maiorem in modũ faciant ad iudicium,quæ res in omni ſtudiorum genere ualet plurimum.Et quoniã pfeſſio theologica magis cõſtat affectibꝰ,q̃ argutijs,quas in ethnicis quoq; philoſophis,ipſi rident ethnici,Paulus in Chriſtiano deteſtatur, idq; non uno in loco, conueniet in hoc genere per ætatem exerceri, quo poſtea dexterius in theologicis allegorijs tractandis,lociſq; communibus uerſari poſſit. Id niſi fallor, uiderat Auguſtinus, cum Licentium ſuum, ad ſuas muſas, a quibus, iam parabat deſciſcere, reuerti iubet,quod eiuſmodi ſtudia, ad cæteras item literas ingenium uegetius reddant, & ſucculentius. Alioqui ſi quis tantum infantibus illis & anxijs ieiuniſq; præceptiunculis imbuatur, dialectices, aut ut nunc traditur,ſophiſtices,quã ipſam cotidie nouis difficultatibus aliam atq; aliam reddunt,fit ut ad contentionem quidem inuictus euadat,cæterum in tractandis diuinis literis,deum immortalem,q̃ uidemus iſtos iacere, frigere, imo q̃ non uiuere? Cuius rei,ſi quis promptum aliquod argumentum requiret, ueteres illos theologos Origenẽ, Baſilium,Hieronymum,cum his recentioribus

cõponat

cõponat,cõferat. Videbit illic aureũ quoddã ire flumen,hic tenues quosdã riuu los,eosq; nec puros admodum,nec suo fonti respondẽtes.illic in felicissimis hor tis affatim expleberis,hic inter spineta dilaceraris ac torqueris. Illic maiestatis plena omnia,hic adeo nihil splendidũ,ut multa sordida parumq; digna digni tate theologica. Quod si diutius immorandũ sit pphanis literis, equidẽ id fie ri malim,in his quæ ppius affines sint arcanis libris. Neq; uero me clam est,quã to supercilio quidam cõtemnant poeticen,ceu rem plusq; puerilem quanto rhe toricen,quanto bonas,ut uocant & sunt, literas omnes. Attamen hæ nobis insi gnes illos dedere theologos, quos nũc procliuius est negligere q; intelligere. Pa rabolis omnia pene conuestiuit Christus,id quod poetis est peculiare. Rhetoꝛ schemata in ,pphetis & Paulinis literis ostendit Augustinus. Ipse Paulus poeta rum. est usus testimonijs. Vbi tãdẽ in his usq;,quod Aristotelẽ,aut Auerroẽ re ferat? Vbi primaꝛ & secũdaꝛ intentionũ,ubi ampliationũ ac restrictionũ , ubi formalitatũ aut qdditatũ,aut etiã hecceitatũ ulla mẽtio, quib9 nũc differta sũt oia? In cæteris ,pfessionibus pulcherrimũ est, si suos quisq; principes & autores referat. Vergili9 expressit Homerũ,Auicenna Galenũ,Aristoteles p argumen tis diuersos. Cur soli nos ausi sumus a nostræ Philosophiæ principibus tota ra tione descíscere? Augustinus sibi gratulat,quod in Platonẽ potissimũ inciderit, non ob aliud, nisi quod huius dogmata propius accedant ad Christi doctri nam,Et a finitimis procliuis est transitus. Nõ quod damnem ea studia,quæ nũc uidemus in publicis scholis solẽnia,modo uere tractentur, neq; sola tamen. Cõ plectãtur & illa pauci,quos æquus amauit Iuppiter,ut uerbis utar Vergilianis, nos plebeium instituimus theologum. Tametsi ut ingenue,quod sentio, dicam mihi parum tutum uidetur,ad theologiam destinato,in prophanis studijs,præ sertim alienioribus consenescere. Fit em̃,ut qui palatum ac linguam multo ab sinthio habent infectam,ijs quicquid deinde biberint aut ederint, absinthium sapiat,& qui diutius in sole uersati sunt,ijs deinde quicquid uiderint,eo sese of fert colore,quem ipsi secum in oculis glaucomate uiciatis adferunt. Ita qui bonã uitæ partem,in Bartholo, in Auerroe,in Aristotele,in Sophisticis cauillationi bus posuerũt, ijs diuinæ literæ non sapiunt id quod sunt,sed quod illi secum ad ferunt. Etenim ut elegans est fortassis,in tractatione diuinarũ literarum, nonni hil uelut exoticis illis opibus obiter aspergere,ita uehementer absurdum uide tur,cũ rem tractes ab omni sapientia mundana longe diuersissimã, nihil crepa re,nisi Pythagoram,Platonem,Aristotelẽ Auerroẽ,& his ,pphaniores autores, ad horum opiniones uelut oracula obstupescere. An non istud est Christi phi losophiam non cõdire, sed prorsus aliã reddere? Quod si quis clamabit absq; his non esse theologum,equidem consolabor meipsum tot insignium uirorum exemplis,Chrysostomi, Hieronymi , Ambrosij, Augustini, deniq; Clementis, imo Petri & Pauli, qui ista nõ solũ nõ calluerũt, uerũ etiam damnãt aliquoties.

Illud magis ad rem pertinuerit,ut tyrunculo noſtro,Chriſti dogmata tradãtur in ſummã redacta,idq; potiſſimũ ex euãgeliſs,mox apoſtolorũ literis, ut ubiq; certos habeat ſcopos, ad quos, cætera conferat,uelut illa,ut exẽpli cauſa pauculà notem,Chriſtũ nouũ in terris inſtituiſſe populũ,q totus e cœlo penderet, & oibus huiꝰ mũdi præſidiis diffiſus,alio quodã modo diues eſſet,alio ſapiẽs, alio nobilis,alio potens,alio felix,& contẽptu rerũ omniũ,rerũ felicitatem conſequeretur. Qui neſciret inuidiã, nimirũ oculo ſimplici,qui neſciret libidinem, ut ſuapte ſponte eunuchus,q pudorẽ humanũ nõ ſentiret,qui quo maior eſſet, hoc magis ſe ſubmitteret omnibus, qui ad infantulorũ ſimplicitatẽ ac puritatẽ ueluti renatꝰ eſſet, q uolucrũ ritu in diẽ uiueret,cui uita uilis eẽt,mors optãda,q nec tyrannidẽ timeret, nec mortẽ, nec Satanam, unius Chriſti præſidio fretus. Qui neſciret ne laceſſitus quidẽ,uel iraſci,uel maledicere,qui & de male merentibus bene mereri ſtuderet,intra quos ſumma eſſet cõcordia,nec alia prorſus q̃ membrorũ eiuſdẽ corporis inter ſe,inter quos mutua charitas oia faceret communia.Qui ſic uiueret,ut ſal & lux eſſet orbis,quiq; ſic ageret,ut ad extremũ illũ diẽ ſemp eſſet uelut accinctus ac paratus. Indicandũ & illud paucis, ut nihil prætermiſerit Chriſtus,aduerſus quod ſua doctrina non præmunierit ſuos. In qbus oporteat collocare felicitatẽ,docuit in mõte, quibus factis paranda ſit immortalitas,docuit in parabola iudicij,ſub perſona hedorũ & ouiũ.Quõ ſe gerere debeant, erga fratres a quibus offenſi ſint,quõ erga infirmos,quõ erga ethnicos, quõ aduerſus hoſtes & perſecutores,quõ erga p̃fectos malos aut impios. Deinde admonendus,ut diligẽter obſeruet totũ illũ Chriſti circulũ & orbem, quõ natus,quõ educatꝰ,quõ adoleuerit,qualis fuerit erga parentes,& agnatos, quõ ingreſſus euangeliçandi negociũ.Quã uarius in ædendis miraculis,q̃ uarius in reſponſis. Vt plæbis miſereat,in phariſæos & ſcribas inclamat,in emẽtes ac uendentes & flagello ſæuit.Et ut cerimonias ubiq; cõtẽnit,ita fidẽ unice ſemper exigit.Quædam uelut ignorauit,ueluti de cæſaris imagine.Ad quoſdam ultro acceſſit,ad quoſdam grauatim iuit,quoſdam ultro ſibi adiunxit,quoſdã ſequi uolẽtes nõ admiſit,Herodi nihil reſpõdit Pilato pauca,quẽadmodũ & Annæ Caiphæq;.Cũ primis obſeruãdũ qbꝰrebꝰſe p̃parauerit ad extremũ illud certamẽ,quõ ſe geſſerit in morte,quõ ſepultus ſit,quõ reſurrexerit.Nihil em̃ in his, quod nõ admirabilẽ habeat pietatis doctrinã,ſi qs attẽtius obſeruet,& in his q ueſtigãdis philoſopheť.Iã nõ ſatis eſt circũſpicere,quõ iuxta ſenſum hiſtoricũ, tropologicum, allegoricũ, anagogicũ,diuerſis in rebus uarie reluceat æterna ueritas,uerũetiã in ſingulis horũ qui gradus ſint,quæ differentiæ,quæ tractandi ratio.Quot modis tractat Origenes adeo tentatũ Abrahã? In hiſtoria uerſans quos tñ locos inuenit? Vt ne dicam qď idẽ typus, p uarietate rer̃,ad quas accõmodať, p diuerſitate tẽpor̃, uelut aliã accipit figurã,ueluti porcor̃ ſiliquæ, ad opes, ad uoluptates, ad honores,ad mũdanã eruditionẽ p̃nt accõmodari. Et tñ

adhuc

adhuc uerſaris in tropologia. Quin tota parabola põt,ad Iudæorũ populũ & gẽtes applicari.Sũt quæ ad diſcipulos & illa tẽpora proprie ptineant,ſunt quæ ad uniuerſos,quædã dantur illorũ temporum affectibus,nonnulla ceu per iro/niã ridentur. Verũ ſi quis hæc conetur adhibitis exemplis explanare, res non unius erit uoluminis.Admonendus,ut appoſite condiſcat citare diuinæ ſcriptu ræ teſtimonia,nõ e ſũmulis,aut cõciunculis aut collectaneis neſcio qbus iã ſex/cẽties aliũde alio cõmixtis ac refuſis,ſed ex ipſis fontibus,nec imitẽ quoſdã,qs nõ pudet oracula diuinæ ſapientiæ detorquere ad alienos ſenſus,aliquoties & ad contrarios,Sunt qui ſecũ adferũt decreta,& his ſeruire cogũt ſacrã ſcripturã, cũ ex hac petenda ſint animi decreta. Sũt qui eam ad publicos affectus ac mo res pertrahunt,& cũ hinc ſumendũ ſit,quid fieri oporteat,huius patrocinio tu/entur id quod uulgo fit.Iam eſt occultius quidẽ,ſed hoc ipſo nocentius depra/uandi genus,cum abutentes diuinæ ſcripturæ uocabulis,eccleſiã interpretamur ſacerdotes,mundũ laicos chriſtianos,interim quod de chriſtianis dictũ eſt,mo nachis accõmodãtes,gladios utrãqꝫ ditionẽ,cũ quod de cultu diuino dictũ eſt, ad ſolas cerimonias deflectimus, quod de ſacerdotis officio,ad ſolas preculas utcũqꝫ dictas trahimus.Idqꝫ quo certius fiat,nõ ſat habeat quatuor aut quinqꝫ decerpſiſſe uerbula,circũſpiciat unde natũ ſit quod dicit̃, a quo dicat̃,cui dicat̃, quo tempore,qua occaſione,quibus uerbis,quid præceſſerit, quid conſequatur Quãdoquidẽ ex hiſce rebus expenſis collectiſqꝫ dep̃hendit̃,qd ſibi uelit quod dictũ eſt. Si primũ curaris, ut id facias cꝫ optime, poſtea fiet,ut & facile facias. Annotanda eſt & theologici ſermonis proprietas.Nam habet ſpiritus ille diui nus ſuam quandã linguam,& ſcriptores illi ſacri,& cum græce ſcribunt,multum referunt ex proprietate ſermonis hebraici.Atqꝫ hinc multis errãdi anſa, Quod nunc dicturus,haud ſcio an præcipuam allaturũ ſit utilitatẽ,ſi quis dextre præ ſtiterit.Id eſt huiuſmodi ut locos aliquot theologicos,aut tibi pares ipſe,aut ab alio quopiã traditos accipias,ad quos omnia quæ legeris,uelut i nidulos quoſ/dam digeras,quo promptius ſit ubi uidebitur quod uoles depromere, ut exẽ/pli cauſa,rem notem,de fide, de ieiunio,de ferendis malis, de ſubleuandis infir mis,de cerimonijs,de pietate,atqꝫ alijs id genus. Nam ducenti aut trecenti fin/gi poſſunt.His in ordinem compoſitis,iuxta rerum pugnantiam,aut affinita/tem, ut in Copia quoqꝫ noſtra quõdam indicauimus quicqd uſqꝫ inſigne eſt, in omnibus ueteris inſtrumenti libris,in euangelijs in literis apoſtolorũ, quod uel conueniat, uel diſſonet, ad hos erit redigẽdum.Quod ſi cui uiſum erit,pote rit ex antiquis interpretibus,poſtremo ex ethnicorum item libris huc conferre quod uſui futurum exiſtimarit.Hac uſum fuiſſe ratione diuum Hieronymum ex illius ſcriptis mihi propemodum uideor animaduertere.Siue quid erit diſſe/rendum,aderit ad manum parata ſupellex, ſiue quid explicandũ,facilis erit lo/corũ collatio.Quandoquidẽ hæc nõ Origeni tantũ, ſed & Auguſtino optima ratio eſt interp̃tandi diuinas literas,ſi locũ obſcurũ ex alioꝝ locoꝝ collatiõe red

damus illustrẽ,& mysticã scripturã mystica item scriptura exponat. Atq; hisce iam rebus instructus iugi meditatione uersetur in diuinis literis,has nocturna curet uersare manu,uersare diurna, has semper in manib9, semper habeat in sinu,ex his semper aliquid aut auribus instrepat,aut oculis occurrat, aut animo obuersetur,Nec fuerit inconsultum diuinos libros ad uerbum ediscere, præsertim noui testamenti,qui tanto p̃sentius faciũt ad nostrã ꝓfessionẽ,ut hodie uel soli sufficere queant, deinde eos qui ex ueteri instrumento maxime cũ nouo cõsentiũt,uelut Esaiã.Quanq; si dispositis,ut dixi,locis frequẽter Paulũ cũ euãgelijs,& cum utrisq; cõferas Esaiã,reliquaq; ueteris instrumẽti loca,fiet,ut hæc suæ sponte inhæresc̃at & insideant memoriæ.Quod si quos deterret hic labor,illud quæso secũ cogitet,q cõueniat,ut Theologus futurus,sophisticas præceptiuncu las ediscat,ediscat qualiacũq; in Aristotelẽ cõmentaria,ediscat Scoti cõclusiões, & argumẽta,& idẽ opæ grauet̃ur dare libris diuinis,ex quoꝝ fontibus uniuersa scatet theologia,quæ modo uere sit theologia? At quanto satius semel hoc laboris,nec em̃ dixerim tædij,deuorare,q; semp recurrẽtib9 laboribus,quoties tractandũ aut citandũ erit aliqd ad dictionarios,sũmulas,& indices cõfugere, uelut ij faciũt,qui cũ domi nihil habeant supellectilis,quoties opus, patellã aut cãtarũ a uicino petũt utẽdũ. Quin tu tuũ ipsius pect9 bibliothecã facito Christi, ex eo uelut e penuario de ꝓme,seu noua seu uetera,utcũq; postulabit res. Lõge uiuidius penetrant in animos auditorũ,quæ de tuo pectore ceu uiua ꝓdeũt,q; quæ ex aliorũ farragine sublegũtur.Roget aliqs,quid,nũ adeo facilẽ iudicas diuinã scripturã,ut sine cõmentarijs possit intelligi? Quid ni possit, cognitis dogmatis,& hac qua dixi collatiõe locorũ adhibita? Alioqui qd aliud secuti sunt, q primi in hanc cõmentarios ædiderũt,inter quos p̃cipuus est Origenes.Quid uetet alios eodẽ ꝓuenire,quo ꝓuenerũt illi,si eadẽ ingrediãt uia? Nõ quod uelim id fieri.Imo partẽ laboris adimat nobis ueterũ labor.Adiuuemur illorũ cõmẽtarijs,dũ mõ primũ ex his deligam9 optimos,uelut Origenẽ,q sic est primus,ut nemo cũ illo cõferri possit,Basiliũ,Nazianzenũ,Athanasiũ,Cyrillũ, Chrysostomũ,Hieronymũ,Ambrosiũ,Hilariũ,Augustinũ.Deinde ut hos ipsos cũ delectu iudicio q; legat. Hoies erant,quædã ignorabãt,in nõnullis hallucinati sunt. Dormitarunt alicubi, nõnulla dederunt utcũ q; uincendis hæreticis, quorũ contentionibus tũc feruebant oia.Præterea uix quisq; est horũ,cui9 falso titulo nõ circũferant permulta,atq; adeo qd est ipudentius,cui9 libris nõ multa admixta sint aliena,id qd in Hieronymo certe palã arguim9,nec i cæteris itẽ obscurũ est. Quod ni in huiusmodi fuerit oculatus lector,periculũ est,ne impostoris,aut ne bulonis somniũ pro Hieronymi,aut Ambrosij oraculo amplectatur.Ad hæc, quandoquidẽ infinitũ est,oẽs euoluere,ex ꝓbatis legat optimos.Quorsum em̃ attinet in hisce neotericis coaceruatorib9 uerius q; interp̃tib9 bonas horas haud bene collocare? In quibus primũ q; multa sunt,quæ tibi postea sint maiore negocio dediscenda? Deinde si quid inest recti,id ex ueteribus haustũ comperies,

sed

ſed mutilũ ac decurtatũ,quod ob linguarũ & rerũ inſcitiã multa, & haud ſcio an optima,qm̃ nõ aſſequebant᷑,coacti ſint p̃termittere. Quid quod bona pars iſtorũ,ne decerpit quidẽ ab illis, ſed a ſæpius collectis ac tranſfuſis collectaneis,uelut e decima lacuna ſuffurat᷑,ut pene nihil reſipiant ſui fontis? Poſtremo,ut eadem doceant, q̃ frigent apud hos, ſordentq; omnia ob ſcriptorũ infantiſſimã balbutiem. At Hieronymus ita delicijs oia condit,ac locupletat, ut cũ aberrat a uero,cum a re digredit᷑,tamẽ plus bonæ rei doceat,q̃ iſti cũ uere rem tradũt.ut ne dicã interim,qd᷑ omnino tales ipſi reddimur,cuiuſmodi ſunt autores in quibus aſſidue uerſamur. Neq; em̃ perinde ciborũ qualitas tranſit in corporis habitũ,ut lectio in animũ ac mores. Si in ieiunis,in frigidis,in fucatis,in ſpinoſis ac rixoſis ſcriptoribus aſſidui ſimus,tales euadamus oportet. Sin in ijs,qui uere ſpirant Chriſtũ,qui ardẽt,qui uiuũt,qui uerã pietatẽ & docent,& p̃ſtant, hos ſaltẽ aliqua ex parte referem⁹. At dices,ſi nihil acceſſerit, parũ inſtructus fuero ad palęſtrã ſcholaſticam. Neq; uero nos pugilẽ inſtituimus,ſed theologũ,& eũ theologũ,qui quod profitet᷑,malit exprimere uita,q̃ ſyllogiſmis. Nec eſt, quod tibi tantope diſpliceas,ſi inter iſtos parũ theologus uidearis,cũ inter eoſdẽ,ne Hieronymus quidẽ ipſe ſit habiturus quod reſpõdeat,ac fortaſſe,nec ipſe Paulus. In culpa eſt,nõ ipſa theologia,quæ nõ ſic nata eſt,ſed quorũdã tractatio,qui totam illã ad dialecticorũ argutias,& Ariſtotelicã philoſophiam detraxerunt, ut illic nõ paulo plus ſit philoſophiæ q̃ theologiæ. Atqui fieri poteſt,ut rhetor aliquis,aut arithmeticus,aut muſicus,ſic eandẽ tractet,ut nemo iam ſit intellecturus, niſi qui prius artiũ illarum uim omnẽ penitus cognitam habeat. Quid aũt neceſſe eſt ad omneis omnium quæſtiunculas certa reſpõdere theologũ? Quarum neq; numerus eſt ullus,neq; modus,neq; finis,dum hydræ in morem pro una reciſa,ſexcentæ repullulant. Sunt quæ parũ pium ſit inueſtigare. Sunt quæ citra ſalutis diſpendium poſſunt neſciri. Sunt de quibus eruditius ſit ambigere, & cũ academicis ἐπέχειν, q̃ pnũciare. Quod ſi cui tanta ſit ingenij uis, ut utrũq; ſtudiorũ genus complecti poſſit,eat eat quo illũ ſua uirtus uocat, eat pede fauſto. Sed ab his tamẽ incipiendum,his maiorẽ uitæ partẽ impartiendã cenſeo. Quod ſi alterũ ſit deſerendũ, non poſſum nõ fateri qd᷑ ueriſſimũ eſt, malim in hoc latus deflectere. Præſtat paulo minus eſſe ſophiſtã,q̃ minus ſapere in euãgelijs ac Paulinis literis. Satius eſt ignorare quædam Ariſtotelis dogmata, q̃ neſcire Chriſti decreta. Deniq; malim cum Hieronymo pius eſſe theologus, q̃ cũ Scoto inuictus. Illud certe negari non poteſt,per ueteres illos illuſtratam ac defenſam Chriſti doctrinã,quos ita demũ patiar antiquari, ſi conſtet horũ argutiſſimis argutijs & ſubtiliſſimis ſubtilitatibus,uel unũ ethnicũ conuerſũ ad Chriſti fidẽ,uel unũ reuictũ ac mutatũ hæreticũ. Nã quod hodie pauciores ſũt hæreſes, id,ſi uerũ fateri uolumus,magis debem⁹ faſciculis q̃ ſyllogiſmis. Quis em̃ omnino nodus dialectica ſubtilitate necti poteſt,qui nõ eadem ſubtilitate diſſoluatur,ſi liberũ ſit utriſq;,quod uolẽt,aſſumere? At ſimplices illæ literæ,to

Forte legẽdũ p̃ſtes p̃nitiũ q̃ mẽtiratũ p̃mentiũ hęreſes

tius orbis populos pauculis annis inouare potuerũt, Sed missam faciamus studiorũ collationẽ. Sit suũ cuiq; pulchrũ, & ut Paulinis utar uerbis, in suo quisq; sensu abundet. Cui placẽt scholasticæ cõflictationes sequatur, quod in scholis receptũ est. At si quis magis cupit instructus esse ad pietatẽ q; ad disputationẽ in primis & potissimũ uersetur in fontibus, uersetꝰ in his scriptoribus, qui proxime biberũt de fõtibus. Quod diminutũ erit in syllogismis, id pẽsabit oratio. Et satis inuictus fueris theologus, si eo ꝓfeceris, ut nulli succũbas uicio, nullis cædas cupiditatibus, etiã si a disputatione quodlibetica discesseris inferior. Abunde magnus doctor est, qui pure docet Christum.

METHODI FINIS.

D. ERASMI ROTERODAMI APOLOGIA.

IAm ut occurrã Apologia, reclamaturis, Paulus apls referente Luca fortunatũ sese p̃dicat, quod apud Agrippã ꝓ se cãm dicturus esset, cui ꝓpter diutinã cũ Iudæis consuetudinẽ, res oẽs in quibus uertebatur q̃stio, maxime cognitæ cõpertæq; essent. Atq; utinã eodem noie mihi quoq; gratulari possim, cui plane diuersũ quiddã usu uenit atq; Paulo. Nã ne opus quidẽ est nobis Apologia, nisi apud istos, qui totũ hoc negociũ de quo cõtrouersia est, nõ intelligunt, nec ꝓfsum aliã ob cãm caluniantꝰ, nisi qđ non intelligant. Siquidem apud eos qui latinas, græcas, & hebraicas literas uel ad mediocritatẽ degustarũt, qui serio in uestigandis diuinæ scripturæ mysteriis q̃ feliciter ac diligẽter in uetustis illis, ac nõ minus ueris q̃q; uetustis theologis uersati sunt, nihil addubito, qn magnã initurus sim gratiã, etiã si quod conatus sũ, paꝛ assecutꝰ fuero. Proinde mire fiet, ut qbus hac opa nostra nõ magnope sit opus, q̃q; soli dãnare quædã possint, quod ob bonaꝛ peritiã literarũ possint iudicare, ij nõ solũ cõprobẽt suo suffragio nostrã industriã, uerũ etiã gratiã haud uulgarẽ habeant. Cõtra q hisce de rebus nullo modo possint ferre sententiã, & hoc magis egẽt huius laboris subsidio, quo lõgius absunt a bonis literis, ij non solũ nõ amplectentꝰ opꝰ ipsorũ paratũ usui, uerũ etiã obstrepẽt, calũniabuntꝰ, damnabunt, quorũ alterũ extremæ cuiusdã ingratitudinis esse uidetꝰ, alterũ insignis impudentiæ. Quid em̃ fingi põt ipudentius, quã dãnare librũ quẽ ne legeris qdẽ, tũ eiusmodi, ut si maxime legas, tñ absq; linguarũ pitia ꝓnũciare de eo nõ possis? Quid aũt ingratius, q̃q; ꝓ tã imensis sudoribus uigiliisq;, quas tantũ iuuãdi animo susceperis, & quibus nulla par gratia referri queat, rependi calũniam, idq; potissimum ab ijs, ad quos potissimum operis utilitas sit reditura?

Cum

Cum ubi cꝫ fœda eſt ingratitudo, tum in nullos æque par eſt gratos eſſe, atcꝫ in eos qui diſpendio rei pecuniariæ, iactura uoluptatū, nonnullo etiam ualetudinis ac uitæ ſuæ detrimẽto, in hoc totis uiribus incūbunt, ut ingenij ſui monumẽtis orbi conſulant. Verum haud ſcio an uſcꝫ ingratius reperias mortalium ingenium, nec alias eſſe uerius arbitror, quod nō minus elegãter cꝫ grauiter dictum eſt a Seneca. Tutius eſſe, quoſdam offendiſſe cꝫ demeruiſſe. Nihil æque perit, atcꝫ id quod confertur in ingratos. At magis perit officium, mea quidem ſentẽtia, quod in eos collocatur, qui nō intelligunt officium, & minus redit ab ijs qui non cognoſcunt meritum, cꝫ qui non agnoſcunt. Nam ij tametſi diſſimulant, tamen apud ſe ſunt obnoxij, nonuncꝫ pudore cogũtur agnoſcere. Denicꝫ ſpes eſt ut aliquãdo reſipiſcant. Illi quod eſt beneficiũ, iniuriam interpretantur & officio adiuti in ius uocant benemerentẽ. Theologorũ in primis eſt, nō ſolum gratitudinẽ p̃ſtare, uerũ etiam candorẽ & manſuetudinẽ. Et theologis potiſſimum hic meus defudauit labor, atcꝫ his theologis, quibus aut nō uacauit, aut nō cõtigit, eas diſcere literas, ſine quibus diuina ſcriptura penitus intelligi nō poſſit. Horũ adiuuandis ſtudijs, noſtrũ impendimus ſtudiũ, ut quod illis ſua fortuna negauit, id noſtra ſuppeditaret induſtria. Et tamẽ ſi qui reclamaturi ſunt, ex hoc grege prodituros auguror. Amplectunt medici, nō aſpernant iurecõſulti, recipiũt philoſophi, ſi quid ad illorũ profeſſionẽ inſtaurandã conducit. Soli theologi pertinaciter reclamamus, & ipſi noſtris inuidemus bonis. Sane permoleſtũ eſt, pro benigne collato beneficio nullam recipere gratiã. Moleſtius ab ijs de quibus benemereri ſtudeas calumniã præmij loco reportare, & a quibus tuo iure poteras exigere debitã gratiam, his actoribus iniuriæ cauſam dicere Seneca ſummũ liberalitatis genus eſſe putat, ac diuinæ beneficentiæ proximum, ſi quis non tantũ gratuito proſit, uerũ etiã ſciens perdat beneficiũ. At mihi uideor hoc quocꝫ ſuperaturus, ſi de his quocꝫ pergã benemereri, qui beneficiũ iniuria retaliant. Et quẽadmodũ fidi medici, reclamantibus etiam & cõuiciantibus ægrotis tamẽ pergunt ſubuenire, ita nos hoc quocꝫ uelut auctario beneficiũ noſtrũ cumulabimus, ut beneficium quod accipiunt intelligant. Primum igitur etiam atcꝫ etiã adhortor oẽs theologos, ut quibus per ætatẽ aut occupationes uacat, græcas deguſtent literas, & item Hebreas, ſi liceat. In ipſis arcanæ ſcripturæ fontibus diligenter philoſophentur, ueteres theologos, quos & eruditio cõmendat & uitæ ſanctimonia iugiter euoluant. Deinde noſtra ſi uolent conferant & expendãt. atcꝫ ita p̃bent ſi quid recte monuimus, emẽdent amice, ſi qd ut homines aberrauimus a uero, & minus aſſecuti ſumus, quod ſedulo ſumus ſecuti. Quod ſi impetro cauſam, uici, pro accuſatoribus habiturus patronos. Cæterum a quibus hoc non impetro, ſaltem illud mihi uel precario donent, ut credant, me ſimplici pioꝫ iuuandi ſtudio quicquid hoc laboris eſt ſuſcepiſſe. Quod ſi parũ alicubi ſucceſſit, error eſt, non ſcelus, & corrigi mereor, inceſſi non mereor.

Nihil

Nihil enim magis agnosco,q̄ me nihil scire. Profiteantur alij quantūlibet ingentia. Ego mea tenuitate nihil p̄fitens,præsto tamē quod licet, paratissim⁹ ad palinodiā,sicubi more hoim lapsus sim, ipse quoq; mihi cēsor futur⁹,simulatq; deprehendero. Cæterum diuus Hieronymus nō fert reprehensorē,qui damnare possit, docere non possit. Quorum illud tyrānicum est,hoc amicū & eruditū. Iā illud quēadmodū extra cōtrouersiā est apud eruditos, ita indoctis etiā,multorum libris persuasum esse reor,hanc noui testamenti æditionem Hieronymi non esse. Tametsi nos,nec hanc qualiscū q̄ est,aut cuiuscū q̄ est,neq; cōuellimus ullo modo,neq; calumniamur. Tantū restituimus,quæ temporū ac librariorū uitio fuerant deprauata,obiter indicatis & his,quæ uel ambigue,uel parum attente reddidit interpres. (Nā nō recte,mihi religio est dicere,etiamsi id nō ueritus est aliquot locis Hieronymus) idq; fecim⁹,neq; leui quod dici solet brachio,neq; temere,sed primū ex canonū consilio,ad græcæ originis fidē, examinatis exēplaribus latinis,neq; tamē fidentes paucis aut quibuslibet. Laurentius Valla septem bonæ fidei codices se secutū fuisse testat. Nos in prima recognitione quatuor Græcis adiuti sumus, in posteriore quinq;. Deinde cōsultis tum ueteribus tum emendatis aliquot latinæ linguæ uoluminibus. Nec hoc cōtenti discussis & exploratis,p̄batissimis autoribus,nō oscitanter obseruauimus q̄d citarint,q̄d legerint,quid emendarint,quid interpretent. Atq; hisce rebus oībus qua licuit uigilantia,certe,summa fide,collatis ac pensitatis,quod optimū iudicauimus,secuti sumus,& hac lege in mediū cōtulimus,ut nihilo secius suo quisq; iudicio fruetur. Iam uero si qui uerent,ne sacrarū literarū autoritas uocet in dubiū, si q̄d usq̄; uariauerit,hi sciant oportet, iā annos plus mille,neq; Latinorū neq; Græcorū exemplaria p̄ oia cōsensisse. Id quod ne fieri quidē possit, nimirū in tanta librariorū,nō solū turba,sed inscitia,oscitātia,temeritate, Vt ne cōmemorem q̄ multa mutata sint ab eruditulis,aut certe a parū attentis. Cōperio quædam erasa aut inducta a factionibus,quorū tumultu quondā sursum ac deorsum miscebantur oia,præsertim oriens,dū quisq; p̄ suarū partiū patrocinio scripturā uariat. Id certe factū nō obscure cōpluribus in locis declarat Hieronymus. Quid autē accidit religioni Christianæ,q̄ tot iā seculis,aliud legit Hieronymus? aliud Cyprianus,aliud Hilarius,aliud Ambrosius,aliud Augustin⁹? Apud hos alicubi nō modo diuersa cōperies, sed & pugnātia,cū in sūma christianæ fidei cōsentiāt. Quid facias,posteaq; nec ipsa horū tēporū æditio p̄ oia sibi consentit? Quade re si quis dubitet,huic fidē fecerint codices typis etiā excusi,cū annotamentis marginalib⁹,& si id parū est,ex cōmētarijs diui Thomæ,ex cōmētarijs Lyrani, ex commentarijs Hugonis Charrensis intelliget. Quæso quid periculi consecutum est,quod sctūs Hieronymus uetus & nouū instrumentū mūdo iā senescēti,ad hebræā & græcā ueritatē instaurauit? Reclamatū est tū a nonnullis,quibus ipe suis libris abūde satisfacit,nec ob aliud opinor reclamatū,nisi q̄d nescirēt eas

literas

literas. At num hinc uel tantulum incõmodi natũ est Christianæ religioni? Augustinus fatet ipsa codicũ discordia, se non mediocriter adiutũ fuisse, dũ quod hic parum apte dixerat, alter clarius ac rectius efferret, id quod uel fortuito fieri necesse est. Quid decessit euangeliorũ maiestati, quod ea Iuuencus heroicis uersibus induserit? Quid scriptura diuina, quod eã fere totam Aegidius Delphus noster, insignis Theologus elegiaco carmine nuper cõplexus est? Nos locos aliquot innouauimus, nõ tam ut elegãtius redderemus, q̃ ut dilucidius ac fideli⁹. Quid aũt erat piculi, si paraphrasi totã orationẽ nouassemus? Quibus hæc placet æditio, quã ego nec damno, nec muto, huic sua manet æditio. Siquidẽ ea nostra castigatione non læditur, sed redditur illustrior, purior, emendatior. Illa legatur in scholis, canatur in tẽplis, citetur in concionibus. Illud ausim polliceri, q̃ quis hanc nostrã domi legerit, suã rectius intellecturus est. Proinde si nihil offẽdit nisi nouitas, & illa iã uetus olim noua fuit, & hæc noua si patiamur, olim uetus fuerit. Nimis imperiti est hois, libros ãnoq̃ æstimare nũero, ac nõ potius ipsarum rerũ iudicio. Optarim & ipse in sacris literis, nihil esse deprauatũ, nihil dissidere. Atq̃ id ut optare est in procliui, ita nec fuit unq̃, nec futurũ est unq̃. Iam quid attinet istos refellere, qui nõ minus indocte q̃ impudenter solent uociferari, facinus esse non ferendũ, ut quisq̃ corrigat euangelia? O uocẽ uix auriga dignã, nedum Theologo? Fas est nebuloni cuiuis, euangeliq̃ codices depraua re, & nefas erit quod deprauatum est restituere? Præsertim homini, ne quid dicam insolentius, in hoc genere literarum, nec indiligẽti, nec inexercitato, idq̃ tot græcis ac latinis uoluminibus, tot clarissimis autoribus in consilium ascitis? Mihi plurimis argumentis uehementer probabile est, uniuersum instrumentum nouũ græce scriptũ fuisse nõ latine. Certe si quis excipiat euãgelium iuxta Matthæum, & unam ad hebræos epistolam, de reliquo nulla controuersia est. Proinde qui mutare paret, quod scriptum fuit ab apostolis, & euangelistis, in hunc iure clamitent, quod corrigat euangelia, non in eum qui iuxta Pontificum decreta ex græcorum fontibus, ex sacrorum interpretum sentẽtia syncera fide reponat, quod uel a scribis erat uitiatũ, uel ab interprete parũ apte redditũ in latinis codicibus, cũ græce scripserint apostoli. Sed cur hæc pluribus ago? cum diuus Hieronymus cõpluribus epistolis huius causæ patronũ agat, q̃ nec ipse, cũ in re nõ ita dissimili laborasset, calumnia caruit. Cuius emẽdatio si extaret, aut non fuisset nobis hoc laboris capiundũ, aut fuisset quod sequeremur. Itaq̃ te quæso lector optime, cũ occurret nouatũ aliquid a nobis, ne protinus ad solitæ lectionis gustum ac saliuam reiicias, ac damnes, quasi necesse sit malum esse, quicquid diuersum est, simul & me fraudans mea laude, & te operis utilitate. Sed primum nostra cõferto cum Græcis, quod quo promptius esset, illa e regione adiecimus. Expẽde num fidelius, num apertius, num significãtius exp̃sserim, q̃ uetus interpres. Nec hic rursũ, ptin⁹ in ius trahãt, si minus uerbũ uerbo respõdeat, id q̃d ut

maxime co

maxime coneris,ne fieri quidem potest.Si nefas esse ducunt,uſq; a literis ac syllabis discedere,cur hic interpres passim id ausus est,aliquoties nulla nec adactꝰ necessitate, nec inuitatus utilitate,sed uelut in re ludicra lasciuiēs & oscitās?Q d si licet,ut certe licet,si me comperies sententias,maiori fide reddidisse q̄ ille reddiderit,ne damna quod nouū est,sed amplectere q d est rectius.Iam si collatio tibi non satisfacit,ne continuo pronuncies. Cōsule nostras annotationes,quæ fortasse tibi uel autoritate testium,uel rationibus adductis satisfacient. Fit interim, ut diuersa sit lectio,fit ut ī̄sdem ex uerbis,complures sensus accipi possint. Nos primū unicam dūtaxat lectionem proponimus. Nec enim aliter poteramus. Cæterum in annotamentis uaria referimus,aut indicātes quid nobis optimum uideatur,aut tuo relinquentes arbitrio,quid sequi malis. Sunt in quibus nostra uulgata magis probatur æditio,aut Ambrosiana lectio, q̄ græci codices.Et tamen consentientibus omnibus græcis exemplaribus,quoniam alia mutare non licuit,latina accōmodauimus,ne nō responderent,cū in hoc ipm addentur.Cæterum id in scholīs discutimus.Comperio quædam apud illos addita ex more solēni, ueluti coronidē illam sic additā orationi dominicæ,quemadmodum apud nos in calce psalmorū adīcitur gloria patri.Ea non resecuimus a contextu, sed tamen in cōmentariolis admonemus addita.Nā is error minus habet periculi,cum quod frequenter comperio factum,ex alīs locis asscribit lector,quod in simili sententia deerat alibi.Attamen id quoq; curauimus admonere.Proinde non ita tradimus hanc lectionē,quasi certa indubitataq; sint omnia,sed quod ex nostra emendatione,accedentibus annotamentis non mediocriter adiuuandus sit lector uigilans & attentus.Inerunt pmulta quæ ceu minutula friuolaq; cōtemnenda uidebuntur alicui.Verū qui conferet,qui expendet, q tractabit & interp̄tabitur sacras literas,is ipse comperiet,in his minutulis nō minimū esse utilitatis.Ad hæc facile mihi ueniā dabit,huiusmodi minuta pſequuto,q cogitarit ad huiusmodi scrupos primi nominis autores impegisse,nōnunq; & pudendo errore lapsos esse,nimiꝝ ipsum Hilarium,Augustinum, & inter recentiores doctissimū Thomā Aquinatē,ne iam cæteros cōmemorē. A quibus in hoc uersanti negocio,nōnūq; dissentire fuit necesse,quod quidem ut semp ingenue feci,ita nusq; cōtumelioſe,ne in istos quidē procacior,quorū impudens temeritas,& insolens insscitia parū merebat hanc ciuilitatē,in quos etiā si liberiꝰ inuectꝰ fuissem, tamē apud eruditos omneis excusaret me Plautinū illud,Quod dignis maledicit,bene dictū est,nō maledictum. Verum malui rationem habere quid me dignum esset,q̄ quid isti mererent. Erat animus,istorū ineptias omnino dissimulare,nisi libri passim manibus omniū tererētur,& oraculorum instar legerentur ac citarentur.Nec rursus id a me factum est affectate sed obiter locis aliquot,quo posthac minus illis fidant, qui quicquid apud huiusmodi scriptores utcūq; positum aut additum repererint,id alba quod aiunt

amussi in

amuſſi i ſuos cõuerterẽt cõmẽtarios,aut certe quib⁹autores iſti magni fũt,intel/ligerẽt,ob harũ rez quas indicauim⁹ignorãtiã,magnos etiã autores turpiter ac pluſq̃ pueriliter hallucinatos eſſe.Alioqui ſi quicquid in horum uoluminibus uel rideri,uel improbari poterat,perſequi uoluiſſem,tum uere mihi inter man⁹ nata fuiſſet,χλιὰς κακῶν,ut eſt in Græcorum prouerbio,nec ad ea refellenda una ſuffecerat ilias. Cæteros autem, quos præter eruditionis cõmendationẽ ornat & uitæ ſanctimonia, tantũ abeſt,ut inceſſam petulantius,ut ſepenumero captatis etiã prætextibus,aut eleuem errorem,aut excuſem,aut tegã. Nec mihi ſuccẽſere debent,ſi quid lapſus eſt,Auguſtinus aut Thomas,cũ res ipſa clarior eſt,q̃ ut diſſimulari poſſit.Imputent inſcitiæ linguarum,aut ſi malint,imputent illorum ſeculis.Et re ſtudioſorum erat,illa non omnino diſſimulare.Non q̃ me putem oculatiorem ſummis illis uiris,ſed q̃ alicubi fortaſſe fuerim attẽtior,& fortaſſe linguarum opibus inſtructior,certe q̃ Aquinas,qui latine tantum nouit. Quos omnes, ut ſemper ueri fuere ſtudioſiſſimi,magis propicios eſſe mihi confido,uel hoc noie,quod illorũ libros aliquanto reddiderim purgatiores. Quid minutius hypoſtigmaſ? At tantula res hæreticũ gignit ſenſum,quemadmodũ docet Aurelius Auguſtinus libro de doctrina Chriſtiana tertio,exẽpli cauſa citans illud Ioannis, In principio erat uerbum apud deum,& deus erat. Et interpoſita diaſtola, ſequitur, Verbum hoc erat in principio apud deum.Hãc lectionem hæreticã appellat,uidelicet eorũ,qui negabant uerbũ dei,deum eſſe. Item illud quod eſt apud Paulũ in epiſtola ad Rhomanos.Quis accuſabit aduerſus electos deiſ? Ab hoc loco quæ ſequũtur,niſi per interrogationẽ legantſ,ſenſũ nõ hæreticũ modo, ſed ꝓfus blaſphemũ efficiũt. Quaſi reſpõdeas ad ſuperiora, Deus qui iuſtificat.Deinde,quis eſt qui cõdemnetſ? Ad id rurſum reſpondeas, Chriſtus Ieſus,qui mortuus eſt.Idem offenſus amphibologia Paulini ſermonis,cum ait,Quod ſtultum eſt dei,ſapientius eſt hominibus, mauult ita reddi, quod ſtultum eſt dei,ſapientius eſt q̃ hominis,quod alioqui uideri potuerit incertum,dandi ne caſu dictum eſſet,hominibus,an auferẽdi.Atq̃ hæc & alia his ferme cõſimilia multis uerbis illic ãnotauit uir tant⁹,quæ nihil negocij ſit animaduertere,etiam ſi nullus moneat.Quid ſi is legiſſet tot portenta mendarum a nobis ꝓdita,ſublataq̃ſ? tot craſſiſſimas diſcuſſas tenebrasſ? tot ſenſus præpoſtere nõ ſolũ ambigue redditos,ſuæ reſtitutos integritati,an non hunc laborẽ noſtrũ utriſq̃ manibus cõplexus fuiſſetſ? Quædã aũt tanta breuitate ſunt annotata,ut ni noſtrã annotatiũculã ad locũ ipſum cõferas, non ſis animaduerſurus quid uoluerim.Nam quod cõpluſculis locis occurrent eadem,id data opera factum eſt,quo conſuleremus lectori uel parum memori,uel inquirẽdi laborẽ fugitanti.Et ſane nõnihil uereor,ne quemadmodũ multos ſit offenſura nouitas, ita e diuerſo exiſtat,quibus hoc ipſum diſpliceat quicq̃ eſſe quod conueniat cũ ueteri interprete.Alijs nihil probatur,quod ſit diuerſum,alijs ineruditũ uidetſ,

quod non

quod non tota ratione pugnet ac dissideat. Rursus alios offendit sermo paulo purior ac latinior, nempe hos qui nihil acutũ iudicãt, nisi quod pdigiosis scateat solœcismis. Alij contra fastidiunt, quicquid nõ referat Ciceronianũ illum nitorem. Nos in hoc opere ut nõ affectauimus eloquentiã, ita mundiciem, si qua in promptu fuit, nõ respuimus. Non offendit deus solœcismis, at idem nõ delectatur. Odit superbã eloquentiã, fateor, at multo magis supercilios am & arrogãtem infantiã. Nos toleramus istorũ balbutiẽ, ferant ipsi uicissim nostrã qualem cũq; dicendi mediocritatẽ. Verum ut aliquando finiã, quemadmodũ ingenue fateor esse permulta, quæ doctius tractari potuissent, ut nõ inficias eo, locis aliquot dormitasse lassum, ita res ipsa, ni fallor, indicabit, me post Laurentiũ Vallam, cui non hac tantũ in parte debent bonæ literæ, post Iacobum Fabrum, uirtutis omnis & literarũ antistitem, nec sine causa uersatum in hoc negocio, nec sine fructu. Bene Valeto lector amice, & si quid adhuc desyderas, a præfatione quã Annotationibus præfixi, petito.

APOLOGIAE FINIS.

ΒΙΟΙ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΤΟΥ ΑΩΡΟΘΕΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΚΑΙ ΤΥΡΙΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΣΥΝΟΨΕΩΣ.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ὁ εὐαγγελιστὴς, τὸ εὐαγγέλιον τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ συνέγραψε, καὶ ἐκδέδωκεν αὐτὸ εἰς ἱερουσαλήμ, ἰακώβῳ τῷ ἀδελφοθεῷ τοῦ κυρίου τῷ κατὰ σάρκα, ἐπισκόπῳ ὄντι τῆς ἱερουσαλήμ, ἐκοιμήθη δὲ ἐν ἱεραπόλει τῆς παρθίας, καὶ ἐκεῖ θάπτεται ἐνδόξως.

ΜΑΡΚΟΣ ὁ εὐαγγελιστὴς, καὶ πρῶτος ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος, ἀλεξανδρεῦσι καὶ πάσῃ τῇ περιχώρῳ ἀνῆλθε κήρυξε τὸ εὐαγγέλιον τοῦ κυρίου, ἀπὸ ἀιγύπτου καὶ μέχρι πενταπόλεως, ἐπὶ τῆς βασιλείας τραϊανοῦ, ἐν ἀλεξανδρείᾳ κάλων λαβὼν, κατὰ τὸν ἀχιλλᾶν συρείᾳ ἀπὸ τῶν καλυμμένων βουκόλου τόπων, ἕως τῶν καλουμμένων ἀγγέλων, ἐκεῖ ἐκάκ, πυρί, ὑπὸ τῶν εἰδωλομανῶν, μυφαμουθίλεως, καὶ ἐκεῖ ἐτάφη ἐν τοῖς βουκόλου.

ΛΟΥΚΑΣ ὁ εὐαγγελιστὴς ἀντιοχεὺς μὲν τὸ γένος ἦν, ἰατρὸς δὲ τὴν τέχνην. συνεγράψατο δὲ τὸ μὲν εὐαγγέλιον, καὶ ἐπιστολὴν, ἑτέραν τοῦ ἀποστόλου, τὰς δὲ πράξεις τῶν ἀποστόλων καὶ ἐπιστολὴν παύλου τοῦ ἀποστόλου. συναπεδήμησε γὰρ τοῖς ἀποστόλοις, καὶ μάλιστα τῷ παύλῳ, οὗ καὶ μνημονεύσας ὁ παῦλος, ἔγραψεν ἐν ἐπιστολῇ, ἀσπάζεται ὑμᾶς λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητὸς ἐν κυρίῳ. ἀπέθανε δὲ ἐν ἐφέσῳ καὶ ἐτάφη ἐκεῖ, μετετέθη δὲ ὕστερον ἐν κωνσταντίνου πόλεως μετὰ καὶ ἀνδρέα τοῦ ἁγιοθέου τῶν ἀποστόλων, ἐπὶ τοὺς καιροὺς κωνσταντίου βασιλέως, ἡνίκα κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ὁ ἀδελφὸς αὐτου, ὁ τοῦ εὐαγγελιστὴς τοῦ κυρίου γενόμενος, ὃν τοῦ ἠγάπα ὁ κύριος, ἐν μὲν τῇ ἀσίᾳ, ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὑπὸ τοῦ ζαϊανοῦ βασιλέως ἐξωρίσθη ἐν τῇ νήσῳ πάτμῳ, διὰ τὸν λόγον τοῦ κυρίου, ἐκεῖ οὖν ἣν τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον ἔγραψε, καὶ ἐξέδωκεν ἐν ἐφέσῳ, διὰ γαΐου τοῦ ξενοδόχου καὶ διακόνου, ὃν καὶ παῦλος ὁ ἀπόστολος μαρτυρεῖ λέτων ξωμαίοις, ἀσπάζεται ὑμᾶς γάϊος ὁ ξένος μου καὶ ὅλης τῆς ἐκκλησίας, μετὰ τὴν τοῦ πλουτίου ζαϊανοῦ ἐπάνοδον ἀπὸ τῆς νήσου ὁ μακάριος ἰωάννης καὶ παραμένει ἐν ἐφέσῳ, καὶ ἔζησεν ἔτη ϙ. καὶ μετὰ ταῦτα ζῶν ἑαυτὸν ἐκεῖ ἔθαψε θεοῦ βουλήσει. εἰσὶ δὲ οἱ λέγουσι, μὴ ἐπὶ τραϊανοῦ αὐτὸν ἐξωρίσθῶαι εἰς πάτμῳ, ἀλλὰ ἐπὶ δομετιανοῦ, ἤτοι οὐεσπασιανοῦ.

ΤΕΛΟΣ.

QVATVOR EVANGELIA, AD VETVSTISSIMORVM EXEMPLARIVM LATINORVM FIDEM, ET AD GRAECAM VERITATEM AB ERASMO ROTE RODAMO SACRAE THEOLOGIAE PROFES SORE DILIGENTER RECOGNITA.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ.

ΒΙΒΛΟΣ γενέσεως ΙΗΣΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὑοῦ Δαβίδ, ὑοῦ Ἀβραάμ. Ἀβραὰμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ. Ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ. Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ. Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θαμάρ. Φαρὲς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐσρώμ. Ἐσρὼμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ. Ἀρὰμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ. Ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ναασσών. Ναασσὼν δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαλμών. Σαλμὼν δὲ ἐγέννησεν τὸν Βοὸζ ἐκ τῆς Ῥαχάβ. Βοὸζ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὠβὴδ ἐκ τῆς Ῥούθ. Ὠβὴδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσσαί. Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαβὶδ τὸν βασιλέα. Δαβὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου. Σολομὼν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ῥοβοάμ. Ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιᾶ. Ἀβιᾶ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσά. Ἀσὰ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ. Ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ. Ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησεν τὸν

EVANGELIVM SECVNDVM MATTHAEVM.

Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, Filij Abrahã, Abraham genuit Isaac. Isaac aũt, genuit Iacob. Iacob aũt, genuit Iudã, & fratres eius. Iudas aũt, genuit Phares, & Zarã, e Thamar. Phares autẽ, genuit Esrom. Esrom aũt, genuit Aram. Arã autem, genuit Aminadab. Aminadab aũt, genuit Naasson. Naasson aũt, genuit Salmon. Salmon autẽ, genuit Boos, e Rhachab. Boos aũt, genuit Obed, e Ruth. Obed autẽ, genuit Iesse, Iesse aũt, genuit Dauid regem. Dauid autẽ rex, genuit Solomonem, ex ea q̃ fuerat uxor Vrie. Solomon autem, genuit Roboam. Roboam aũt, genuit Abiam. Abia autem, genuit Asa. Asa autem, genuit Iosaphat. Iosaphat autem, genuit Ioram, Ioram autem, genuit Oziã.

IOANNES FROBENIVS SVIS TYPIS EXCVDEBAT

σεμ τὸν ὀζίαν. ὀζίας δὲ ἐγέννησεν τὸν ἰωά/
θαμ. ἰωάθαμ δὲ, ἐγέννησεν τὸν ἄχαζ. ἄχαζ
δὲ, ἐγέννησεν τ̃ ἐζεκίαν. ἐζεκίας δὲ, ἐγέννησεν
τ̃ μανασσῆ. μανασσῆς δ', ἐγέννησεν τὸν ἀμὼν.
ἀμὼν δὲ, ἐγέννησεν τὸν ἰωσίαν. ἰωσίας δὲ,
ἐγέννησεν τὸν ἰεχονίαν, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς
αὐτου, ἐπὶ τ̃ μετοικεσίας βαβυλῶνος, μετὰ
δὲ τὴν μετοικεσίαν βαβυλῶνος, ἰεχονίας ἐ-
γέννησεν τὸν σαλαθιήλ. σαλαθιὴλ δὲ, ἐγέννη
σεν τὸν ζοροβάβελ. ζοροβάβελ δὲ. ἐγέννησεν
τὸν ἀβιούδ. ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησεν τὸν ἐλια-
κίμ. ἐλιακὶμ δὲ, ἐγεννήσεν τὸν ἀζώρ. ἀζὼρ
δὲ, ἐγέννησεν τὸν σαδὼκ. σαδὼκ δὲ, ἐγέννη/
σεν τ̃ ἀχὼ. ἀχὼ δὲ, ἐγέννησεν τὸν ἐλιούδ.
ἐλιοὺδ δὲ, ἐγέννησεν τὸν ἐλεάζαρ. ἐλεάζαρ
δὲ, ἐγέννησεν τὸν ματθάν. ματθὰν δὲ, ἐγέν
νησεν τὸν ἰακώβ. ἰακὼβ δὲ, ἐγέννησεν τὸν ἰω
σὴφ, τὸν ἄνδρα μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ΙΗ/
ΣΟΥΣ, ὁ λεγόμενος ΧΡΙΣΤΟΣ. πᾶσαι οὖν αἱ
γενεαὶ, ἀπὸ ἀβραὰμ ἕως δαβὶδ γενεαὶ δεκα/
τέσσαρες. καὶ ἀπὸ δαβὶδ ἕως τ̃ μετοικεσί/
ας βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ
τ̃ μετοικεσίας βαβυλῶνος ἕως τ̃ ΧΡΙΣΤΟΥ
γενεαὶ δεκατέσσαρες.

ΤΟΥ δὲ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ἡ γέννησις οὕ/
τως ἦν. μνηστευθέσης γὰρ τ̃ μητέρος αὐτοῦ
μαρίας τ̃ ἰωσὴφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς,
εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου.
ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέ/
λων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λά-
θρα ἀπολύσαι αὐτὴν. ταῦτα δὲ αὐτ̃ ἐνθυ/
μηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐ/
φάνη αὐτ̃ λέγων. ἰωσὴφ υἱὸς δαβὶδ μὴ
φοβηθῇς παραλαβεῖν μαριὰμ τὴν γυνάῖ/
κα σου. τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύμα/
τός ἐστιν ἁγίου. τέξεται δὲ υἱὸν, καὶ καλέσεις
τὸ ὄνομα αὐτ̃ ΙΗΣΟΥΝ, αὐτὸς γὰρ σώσει τ̃ λα/
ὸν αὐτ̃ ἀπὸ τ̃ ἁμαρτιῶν αὐτῶν. τοῦτο δὲ ὅλον
γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τ̃ κυρίου διὰ
τ̃ προφήτου

it Oziã. Ozias autem, genuit Ioatham. Ioatham aũt, genuit Achas. Achas aũt, genuit Ezeciam. Ezecias aũt, genuit Manaſſe. Manaſſe autem, genuit Amon. Amon aũt, genuit Ioſiam. Ioſias aũt, genuit Iechoniam, & fratres eius in demigratione in Babylonẽ. Porro poſt demigrationẽ in Babylonẽ, Iechonias genuit Salathiel, Salathiel aũt, genuit Zorobabel. Zorobabel aũt, genuit Abiud. Abiud autẽ, genuit Eliacim. Eliacim autẽ, genuit Azor. Azor aũt, genuit Sadoc. Sadoc autẽ, genuit Achim. Achim aũt, genuit Eliud. Eliud aũt, genuit Eleazar. Eleazar aũt, genuit Matthan. Matthã aũt, genuit Iacob. Iacob aũt, genuit Ioſeph, maritũ Mariæ, ex qua genit⁹ fuit Ieſus, ille qui dicitur Chriſtus. Vniuerſæ itaq; generationis, ab Abraham uſq; ad Dauid, generationes quatuordecim, & a Dauid uſq; demigrationem in Babylonem generationes quatuordecim, & a demigratiõe in Babylonẽ uſq; ad Chriſtum generationes quatuordecim. Chriſti uero natiuitas ſic fuit. Cũ mater eius Maria deſponſa eſſet Ioſeph, priuſq; cõgreſſi fuiſſent, depræhenſa eſt grauida e ſpiritu ſancto. Porro Ioſeph maritus eius, quoniã erat uir iuſtus, & nolebat illam diffamare, uoluit clanculũ ab ea diuertere. Hæc autem cum is in animo uerſaret, ecce angelus dñi in ſõnis uiſus eſt illi dicẽs. Ioſeph fili dauid, ne metuas adiungere tibi Mariã uxorẽ tuã. Nã qđ in illa cõceptũ eſt, a ſpũ ſctõ ꝓfectũ eſt. Pariet aũt filiũ, & uocabis nomẽ eius Ieſum, is em̃ ſaluũ faciet ppl̃m ſuũ, a pctis ſuis. Porro totũ hoc factũ eſt, ut iplereꝛtur id quod dictum fuerat, a dño per prophetam

τ̃ προφήτου, λέγοντος, ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γα-
στρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα
αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον
μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. διεγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ
ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγε-
λος κυρίου. καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ,
καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ ἔτεκεν τὸν
υἱὸν αὐτῆς, τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσεν τὸ
ὄνομα αὐτοῦ ΙΗΣΟΥΝ. τοῦ δὲ ΙΗΣΟΥ γεν-
νηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις
Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατο-
λῶν παρεγένοντο εἰς Ἰροσόλυμα λέγοντες. ποῦ
ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἴδο-
μεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλ-
θομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. ἀκούσας δὲ Ἡρῴ-
δης ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη, καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυ-
μα μετ' αὐτοῦ, καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχι
ερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο
παρ' αὐτῶν, ποῦ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ γεννᾶται. οἱ δὲ
εἶπον αὐτῷ, ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας. οὕ-
τως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου. καὶ σὺ
Βηθλεὲμ γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν
τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα, ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται
ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν
Ἰσραήλ. τότε Ἡρῴδης λάθρα καλέσας τοὺς
μάγους, ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ
φαινομένου ἀστέρος, καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς
Βηθλεὲμ εἶπεν, πορευθέντες, ἀκριβῶς ἐξετά-
σατε περὶ τοῦ παιδίου, ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγ-
γείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνή-
σω αὐτόν. οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως, ἐπο-
ρεύθησαν, καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατο
λῇ προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν, ἔστη ἐπάνω οὗ
ἦν τὸ παιδίον. ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρη
σαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. καὶ ἐλθόντες
εἰς τὴν οἰκίαν εὗρον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας
τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν
αὐτόν, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν,
προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα. χρυσὸν καὶ λίβα
νὸν καὶ

prophetã, loquente. Ecce uirgo erit pre-
gnans, & pariet filiũ, & uocabunt nomẽ
eius Emanuel, qd̃ si quis interpretet̃, so-
nat, nobiscũ deus. Excitatus aũt Ioseph
a somno, fecit ut iniunxerat sibi angelus
domini, & adiunxit sibi uxorẽ suam, &
nõ cognouit eam, donec peperisset filiũ
suũ primogenitum, & appellauit nomẽ
eius Iesum. Cum autem natus esset Ie- II
sus in Bethleẽ Iudææ, i diebus Herodis
regis, ecce Magi ab oriente accesserunt ecce
Hierosolymã, dicentes. Vbi est ille, qui
natus fuit rex Iudæo? uidimus em̃ illi9
stellam in oriente, & accessimus, ut ado-
remus eũ. Auditis aũt his Herodes rex,
turbatus est, & tota Hierosolyma cũ il-
lo, & conuocatis oibus pontificibus, &
scribis ppli, percontat9 est eos, ubi Chri-
stus nasceret̃. At illi dixerunt ei, In Beth
leem Iudææ. Sic enim scriptum est per
prophetam. Et tu Bethleem terra Iuda,
nequaq̃ minima es inter principes Iu-
da. Ex te mihi egressurus est dux, qui
reget populum meum Israel. Tum He-
rodes clam accersitis Magis, accurate p
quisiuit ab illis, quo tẽpore stella appa-
ruisset. Et iussis ire in Bethleẽ, dixit, pfe-
cti illuc, accurate inqrite de puero. Vbi
uero reperitis, renũtiate mihi, ut & ego
ueniam & adorem illum. At illi audito
rege, profecti sunt, & ecce stella quam ui
derãt in oriẽte, p̃cedebat illos, donec ue-
nisset, ac staret supra locum in quo erat
puer. Cum autem uidissent stellam, ga-
uisi sunt gaudio magno ualde. Et in-
gressi domũ, repererunt puerum, cum
Maria matre eius, & prostrati adora-
uerunt illum, & apertis thesauris suis,
obtulerunt illi munera, aurum, & thus,

νον μὴ σμύρναν, & χρηματισθέντες κατ' ὄναρ, μὴ ἀνακάμψαι πρὸς ἡρῴδην, διʼ ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν, εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ ἰωσὴφ, λέγων. ἐγερθεὶς, παράλαβε τὸ παιδίον & τὴν μητέρα αὐτοῦ, μὴ φεῦγε εἰς αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ, ἕως ἂν εἴπωσοί, μέλλει γὰρ ἡρῴδης ζητεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον & τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς αἴγυπτον, & ἦν ἐκεῖ, ἕως τῆς τελευτῆς ἡρῴδου, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν, ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος. ἐξ αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. τότε ἡρῴδης ἰδὼν, ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, & ἀποστείλας, ἀνεῖλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν βηθλεὲμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς, καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον, ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν, ὑπὸ ἱερεμίου τοῦ προφήτου, λέγοντος. φωνὴ ἐν ῥαμὰ ἠκούσθη. θρῆνος, & κλαυθμὸς, καὶ ὀδυρμὸς πολύς. ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν. τελευτήσαντος δὲ τοῦ ἡρῴδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ ἰωσὴφ ἐν αἰγύπτῳ λέγων. ἐγερθεὶς, παράλαβε τὸ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, & πορεύου εἰς γῆν ἰσραήλ. τεθνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες, τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου, ὁ δὲ ἐγερθεὶς. παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν ἰσραήλ. ἀκούσας δὲ. ὅτι ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς ἰουδαίας ἀντὶ ἡρῴδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐλθὼν, κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην ναζαρέθ. ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι ναζωραῖος κληθήσεται.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, παραγίνεται ἰωάννης

& myrrhã, & oraculo admoniti in somnis, ne reflecterẽt ad Herodẽ, per aliam uiam reuersi sunt in regionem suam. Digressis aũt illis, ecce angelus domini apparet in somnis Ioseph dicens, Surge & assume puerum & matrem illius, & fuge in Aegyptum, & esto illic, donec dixero tibi. Futurum est enim, ut Herodes quærat puerum ad perdendũ eum. Ille uero excitatꝰ, assũpsit puerũ & matrẽ eiꝰ nocte & secessit in Aegyptũ, & fuit illic usq; ad obitũ Herodis, ut impleretur qd dictum fuerat ꝑ pphetã a dño, dicentẽ. Ex Aegypto uocaui filiũ meũ. Tũ Herodes ubi uidit sibi illusũ fuisse a Magis, indignatꝰ est uehemẽter, ac missis satellitibꝰ, sustulit oẽs pueros qui erant in Bethleẽ, & in omnibus confinijs Bethleemiticis, a bimatu, & infra, iuxta tempus, quod exacte cognouerat ex magis. Tunc impletum est, quod dictum fuerat ab Hieremia propheta, dicente. Vox in rama audita est, lamentatio, ploratus, & fletus multus. Rachel plorãs filios suos, & noluit consolationem admittere, quod nõ sint. Cæterũ defuncto Herode, ecce angelus dñi in sõnis apparet ioseph in Aegypto, dicens. Surge & assume puerũ & matrẽ eius, & uade in terrã Israel. Defuncti sunt emꝫ q̃rebãt aiam pueri. At ille surgẽs assũpsit puerũ & matrẽ illiꝰ, & uenit i terrã Israel. Vexꝫ cũ audisset Archelaum regnare i Iudæa, loco Herodis patris sui, timuit illuc abire, sed oraculo admonitus in sõnis, secessit in partes Galileæ, ac profectus habitauit in ciuitate, quæ uocatur Nazareth, ut impleretur, qd dictum fuerat per prophetas. Nazareus uocabit. In diebus illis, accedit Io

annes

ἀννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς
ἰουδαίας, καὶ λέγων. μετανοεῖτε. ἤγγικεν γὰρ
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥη
θεὶς ὑπὸ ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος. φω/
νὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁ/
δὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.
αὐτὸς δὲ ὁ ἰωάννης, εἶχεν τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ, ἀπὸ
τριχῶν καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην, περὶ
τὴν ὀσφῦν αὐτοῦ, ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες,
καὶ μέλι ἄγριον, τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐ/
τὸν ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ ἰουδαία, καὶ πᾶ/
σα ἡ περίχωρος τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν
τῷ ἰορδάνῃ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς
ἁμαρτίας αὐτῶν. ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν φαρι
σαίων καὶ σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ
βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς. γεννήματα
ἐχιδνῶν τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν, ἀπὸ τῆς
μελλούσης ὀργῆς; ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξί/
ους τῆς μετανοίας. καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν
ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν ἀβραάμ. λέγω
γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τού
των ἐγεῖραι τέκνα τῷ ἀβραάμ. ἤδη δὲ καὶ
ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται.
πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν,
ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. ἐγὼ μὲν
βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν, ὁ δὲ ὀ
πίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστίν.
οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι,
αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ πυ/
ρί, οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαρι
εῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐ-
τοῦ, εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον, κατακαύ
σει πυρὶ ἀσβέστῳ. τότε παραγίνεται ὁ ΙΗ-
ΣΟΥΣ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἐπὶ τὸν ἰορδάνην
πρὸς τὸν ἰωάννην, τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ,
ὁ δὲ ἰωάννης, διεκώλυεν αὐτὸν, λέγων. ἐγὼ
χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ
πρός με; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, εἶπεν πρὸς
αὐτὸν, ἄφες ἄρτι. οὕτως γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν,
πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. τότε ἀφίη
σιν αὐτὸν

annes baptista, p̃dicãs in deserto Iudææ & dicens. Pœniteat uos. Appropinquauit em̃ regnum cœlorꝝ. Hic enim est ille de quo dixit ꝓpheta, q ait. Vox damãtis in deserto, parate uiam dñi, rectas facite semitas eius. Ipse uero Ioãnes habebat indumentum suum ex pilis camelorum & zonam pelliceam circum lumbos suos. Porro cibus illius erant locustæ & mel syluestre. Tunc egressa est ad illum hierosolyma, & tota Iudæa, totaq; regio undiq; finitima Iordani, & baptizabãt in Iordane ab illo, confitentes peccata sua. Cum uidisset autem multos ex phariſæis & sadducæis, uenientes ad baptismum suum, dixit illis. Progenies uiperarum, quis uobis submonstrauit, ut fugeretis a uentura ira? Facite igitur fructus qui deceant pœnitentiã. Et ne uideamini dicere intra uosipsos, patrẽ habemus Abraham. Dico enim uobis, quod possit deus facere ut ex lapidib⁹ his, filij surgãt ipsi Abrahæ. Iam uero & securis ad radicem arborũ posita est. Omnis igit arbor q̃ non facit fructum bonũ, excidi tur, & in ignem mittitur. Ego quidẽ baptizo uos in aqua, ad pœnitentiã. At ille qui post me uenturus est, fortior me est, cuius nõ sũ idoneus, ut calciamenta portem. Ipse uos baptizabit i spũ sancto & igni, cuius uentilabrũ in manu ipsius, & repurgabit areã suã, & congregabat triticum suũ in horreũ, paleam aũt exuret igni inextinguibili. Tunc accedit Iesus a Galilæa ad Iordanẽ ad Ioannẽ, ut baptizaret ab illo. At Ioannes, phibebat illũ dicẽs. Mihi op⁹est, ut abs te baptizer, & tu uenis ad me. Respõdẽs aũt Iesus dixit ad illũ, omitte nũc. Sic em̃ decet nos, ut impleamus oẽm iustitiã. Tunc omit-

στὴ αὐτὸμ. καὶ βαπτισθεὶς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ἀνέβη
εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος. καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν
αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ καὶ εἶδεν τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ
καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἐρχόμενον
ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέ
γουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς,
ἐν ᾧ εὐδόκησα. Τότε ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἀνήχθη
εἰς τὸ ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος, πειρασθῆ-
ναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσα
ράκοντα, καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπεί
νασεν. καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων, εἶπεν.
Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ, ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι
γένωνται. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν. γέγραπται.
οὐκ ἐπ᾽ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ἐπὶ
παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ, διὰ στόματος
θεοῦ. τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος
εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ
πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ λέγει αὐτῷ. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ
θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. γέγραπται γάρ, ὅτι
τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ
χειρῶν ἀροῦσίν σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς
λίθον τὸν πόδα σου. ἔφη αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, πά
λιν γέγραπται. οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν
θεόν σου. πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διά-
βολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν
αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου, καὶ τὴν
δόξαν αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτῷ. ταῦτά σοι πάν-
τα δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. τότε
λέγει αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ὕπαγε ὀπίσω μου σα
τανᾶ. γέγραπται γάρ. κύριον τὸν θεόν σου προ-
σκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. τότε ἀ-
φίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος. καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προ
σῆλθον, καὶ διηκόνουν αὐτῷ. Ακούσας δὲ
ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν
εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ καταλιπὼν τὴν Να
ζαρέθ, ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς Καπερναοὺμ τὴν
παραθαλάσσιαν, ἐν ὁρίοις Ζαβουλὼν, καὶ νεφ-
θαλίμ, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ
προφήτου λέγοντος. γῆ Ζαβουλὼν καὶ νεφθα
λὶμ ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γα
λιλαία

tit illum. Et baptizatus Ieſus, aſcendit protinus ab aqua. Et ecce aperti ſunt illi cœli, & uidit ſpiritum dei deſcendentem tanq̃ columbam, & ueniẽtem ſuper ſe. Et ecce uox de cœlis dicens. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene cõplacitum eſt. Tunc Ieſus ſubductus fuit in IIII
deſertum a ſpiritu, ut tentaretur a diabolo. Et cum ieiunaſſet dies quadraginta, ac noctes quadraginta, poſtea eſurijt. Et cum acceſſiſſet ad eũ ille qui tentat, dixit. Si filius es dei, iube ut lapides hi panes fiant. At ille reſpondẽs, dixit. Scriptum eſt. Non in pane ſolo uicturus eſt homo, ſed in omni uerbo quod egreditur per os dei. Tunc aſſumit illũ diabolus in ſanctam ciuitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi, & dicit illi. Si filius es dei, mitte te deorſum. Nam ſcriptum eſt. Angelis ſuis mandaturus eſt de te, & in manibus tollent te, ne quando impingas in lapidem pedem tuum. Dixit illi Ieſus, rurſum ſcriptum eſt. Non tentabis dominum deum tuum. Rurſus aſſumit illum diabolus in montem excelſum ualde, & cõmonſtrat ei oĩa regna mundi, & gloriã illoꝝ, & dicit illi. Hæc oĩa tibi dabo, ſi prſtratus adoraueris me. Tunc dicit illi Ieſus. Abi poſt me ſatana. Scriptũ eſt em. Dñm deũ tuũ adorabis, & illũ ſolũ coles. Tũc omittit illũ diabolus. Et ecce angeli accedebãt, & miniſtrabãt ei. Cũ audiſſet aũt Ieſus, qd Ioãnes traditus eſſet ſeceſſit in Galileã, & relicta Nazareth, pfectus habitauit in Caparnaũ, q̃ eſt ciuitas maritima, in finib⁹ Zabulon & Neptalim, ut ipleret qd dictũ fuerat p Eſaiam pphetã dicẽtẽ. Terra Zabuló & Neptalim iuxta uiã maris, ultra Iordanẽ, gælilæa

λιλαίᾳ τῆ ἐθνῶν, ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει, εἶδεν φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς. καὶ ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ΙΗΣΟΥΣ κηρύσσειν καὶ λέγειν, μετανοεῖτε, ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. περιπατῶν δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδεν δύο ἀδελφούς, σίμωνα τὸν λεγόμενον πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν. ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς, καὶ λέγει αὐτοῖς. δεῦτε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων. οἱ δὲ ἀφέντες εὐθέως τὰ δίκτυα, ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ προβὰς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν γαλιλαίαν ὁ ΙΗΣΟΥΣ, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν συρίαν. καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ, πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σελληνιαζομένους, καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας καὶ δεκαπόλεως, καὶ ἱεροσολύμων, καὶ ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου. ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτούς, λέγων. μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται.

μακάριοι

lilæa gentium, populus qui ſedebat in te nebris & umbra mortis, uidit lucem ma gnam, & ſedẽtibus in regione & umbra mortis, lux orta eſt eis. Et ex eo tempo re cœpit Ieſus prædicare, & dicere, pœni teat uos. Appropinquauit enim regnũ cœlorum. Ambulans autem Ieſus iuxta mare Galilææ, uidit duos fratres, Simo nem qui uocatur Petrus, & Andream fratrem eius, iacientes rete in mare. Nam erant piſcatores, & dicit illis. Ve nite poſt me, & faciam uos piſcatores hominum. At illi relictis illico retibus ſecuti ſunt illum. Et progreſſus illinc, ui dit alios duos fratres, Iacobum filium Zebedæi, & Ioannem fratrem eius, in naui, cum Zebedæo patre ſuo, ſarcien tes retia ſua, & uocauit eos. At illi pro tinus relicta naui & patre ſuo, ſecuti ſũt eum. Et circumibat totam Galilæam Ie ſus docens in ſynagogis illorum, & præ dicans euangelium regni, & curans om nem morbum, & omnem languorem in populo. Et dimanauit fama illius in totam Syriam. Et adduxerunt ad illum oẽs male affectos, uariis morbis & tor mentis contractos, & dæmoniacos, & ſyderatos, & paralyticos, & ſanauit illos Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, a Gali læa ac Decapoli, & Hieroſolyma, & Iu dæa, & trans Iordanem.

V

Cum uidiſſet autem turbas, a ſcendit in montem, & cum ſediſ ſet acceſſerunt ad illum diſcipuli eius, & poſtquam aperuiſſet os ſuum, do cebat illos, dicens. Beati pauperes ſpi ritu, quoniam illorum eſt regnum ce lorum. Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolationem accipient.

μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται. μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν, καὶ εἴπωσιν πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ. χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας, τοὺς πρὸ ὑμῶν. ὑμεῖς ἐστὲ τὸ ἅλας τῆς γῆς. ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη, οὐδὲ καίουσι λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν, τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον καταλύσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας, οὐκ ἦλθον καταλύσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία, οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. ὃς ἐὰν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη, πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις, ὃς δ' ἂν φονεύσῃ

Beati mites, quoniam ipsi hæreditatem accipient terræ. Beati qui esuriunt & sitiunt iusticiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundi corde, quoniam ipsi deū uidebunt. Beati pacifici, quoniam ipsi filij dei uocabuntur. Beati qui persecutionem patiūtur propter iusticiam, quoniam illorum est regnum celorum. Beati estis, cū probra iecerint in uos homines, & insectati fuerint, & dixerint omne malum uerbū aduersus uos mentientes, propter me. Gaudete & exultate, quoniā merces uestra multa est in cœlis. Sic enim persecuti fuerunt prophetas, qui fuerunt ante uos. Vos estis sal terræ. Q3 si sal infatuatus fuerit, in quo salietur? Ad nihil ualet ultra, nisi ut proijciatur foras, & conculcetur ab hominibus. Vos estis lux mundi. nō potest oppidū abscōdi supra mōtem situm, neq; accendunt lucernā & ponunt illam subter modiū, sed super candelabrum, & lucet omnibus, qui sunt in domo. Sic luceat lux uestra coram hoībus, ut uideant uestra bona opa, & glorificēt patrē uestrū, qui est in cœlis. Ne existimetis, qd uenerim ad destruēdā legē, sed ad cōplendā. Amen dico uobis, donec p̄tereat cœlū & terra, iota unū, aut apex, nō perit ex lege, quo ad oia facta fuerint. Quisqs soluerit unū ex mādatis hisce minimis, & docuerit sic homines, minimus uocabitur in regno celorum. Quisquis autem fecerit & docuerit, hic magnus uocabitur in regno celorum. Nisi abundabit uestra iusticia, plus q̄ scribarum & pharisæorum, non possitis ingredi in regnū celorū. Audistis quod dictum sit ueteribus, ne occides. Quisqs autem

δ' ἂμ φονεύσει, ἔνοχος ἔσαι τῇ κρίσει. ἐγὼ δὲ
λέγω ὑμῖμ, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀ/
δελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσαι τῇ κρίσει, ὃς
δ' ἂμ εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνο/
χος ἔσαι τῷ συνεδρίῳ, ὃς δ' ἂμ εἴπῃ μωρέ,
ἔνοχος ἔσαι εἰς τὴν γέενναμ τοῦ πυρός. ἐὰμ
οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόμ σου ἐπὶ τὸ θυσια/
στήριομ, κἀκεῖ μνησθῇς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου
ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόμ σου
ἔμπροσθεμ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶ-
τομ, διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε
ἐλθὼμ πρόσφερε τὸ δῶρόμ σου. ἴσθι εὐνοῶμ
τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ μετ' αὐ-
τοῦ ἐν τῇ ὁδῷ, μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδι/
κος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ
ὑπηρέτῃ καὶ εἰς φυλακὴμ βληθήσῃ. ἀμὴν λέ
γω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεμ, ἕως ἂμ ἀπο-
δῷς, τὸμ ἔσχατομ κοδράντην. ἠκούσατε, ὅτι
ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις. ἐγὼ δὲ λέ
γω ὑμῖμ, ὅτι πᾶς ὁ βλέπωμ γυναῖκα πρὸς
τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεμ αὐτὴ
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δε
ξιὸς σκανδαλίζῃ σε, ἔξελε αὐτὸμ καὶ βάλε ἀπ'
σοῦ. συμφέρει γάρ σοι, ἵνα ἀπόληται ἓμ τῶμ
μελῶμ σου, καὶ μὴ ὅλομ τὸ σῶμά σου βληθῇ
εἰς γέενναμ, καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλί/
ζει σε, ἔκκοψομ αὐτὴμ καὶ βάλε ἀπ' σοῦ. συμ
φέρει γάρ σοι, ἵνα ἀπόληται ἓμ τῶμ μελῶμ σου,
καὶ μὴ ὅλομ τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναμ. ἐρ
ρέθη δέ, ὃς ἂμ ἀπολύσει τὴμ γυναῖκα αὐτοῦ
δότω αὐτῇ ἀποστάσιομ. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖμ,
ὅτι ὃς ἂμ ἀπολύσει τὴμ γυναῖκα αὐτοῦ, παρε
κτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴμ μοιχᾶσθαι.
καὶ ὃς ἐὰμ ἀπολελυμμένην γαμήσει, μοιχᾶται.
πάλιμ ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις,
οὐκ ἐπιορκήσεις. ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ
τοὺς ὅρκους σου. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖμ μὴ ὀ/
μόσαι ὅλως, μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρό/
νος ἐστὶμ τοῦ θεοῦ, μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑπο-
πόδιομ

aũt occiderit, obnoxius erit iudicio. At
ego dico uobis, qđ oĩs q iraſcitur fratri
ſuo temere, obnoxius erit iudicio. Qui-
cũq; uero dixerit fratri ſuo raca, obnoxi
us erit cõcilio. Quiſqs aũt dixerit fatue,
tenebit' ad gehẽnã ignis. Itaq; ſi obtule
ris munus tuũ, ad arã, & illic recordatus
fueris, qđ frater tuus habet aliqd aduer/
ſum te, relinque illic munꝰ tuũ corã alta/
ri, & abi, prius recõcilieris fratri tuo, & tũ
ueniens offer munus tuũ. Habeto bñuo
uolentiã cũ aduerſario tuo cito, dũ es in
uia cũ illo, ne qñ te tradat aduerſarius iu
dici, & iudex te tradat miniſtro, & in car/
cerem cõñciaris. Amen dico tibi, nõ exi/
bis illinc, donec ꝓſolueris extremũ qua-
drantem. Audiſtis quod dictũ fuerit an
tiquis nõ adulteraberis. At ego dico uo
bis, quod oĩs q aſpexerit uxorẽ alterius,
ad cõcupiſcendũ eam, iam adulteriũ cũ
ea cõmiſit in corde ſuo. Quod ſi oculus
tuus dexter obſtaculo tibi fuerit, erue il-
lum, & abĵce abs te. Expedit enim tibi,
ut pereat unũ membroꝝ tuoꝝ, & nõ to/
tum corpus tuũ cõñciatur in gehẽnã. Et
ſi dextera tua manus obſtiterit tibi, am-
puta eam, & proĵce abs te. Expedit eñ ti
bi, ut pereat unũ mẽbroꝝ tuoꝝ, & nõ to
tum corpus tuũ mittat' in geẽnã. Dictũ
eſt aũt, Quicũq; repudiauerit uxorẽ ſuã
det illi libellum diuortĵ. At ego dico uo
bis, qđ qſqs repudiauerit uxorẽ ſuã, niſi
ob fornicationẽ, efficit ut illa ſit adultera,
& quicunq; repudiatã duxerit, adulte-
rium cõmittit. Rurſũ audiſtis, quod di-
ctum fuerit antiquis, non peierabis, ſed
ꝓſolues dñõ ea q̃ iurauerĩs. At ego dico
uobis, ne iuretis omnino, neq; per cœlũ,
quia thronus dei eſt, neq; per terrã, quia
ſcabellum

ποδίον ὄστιν τῶν ποδῶν αὐτῆ, μή τε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ὄστιν τοῦ μεγάλου βασιλέως, μή τε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι. ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναί, ναί· οὒ οὔ. τὸ δὲ περισσὸν τούτων, ἐκ τοῦ πονηροῦ ὄστιν. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ, ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην, καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον, καὶ ὅς σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο. τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῇς. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτως ποιοῦσιν; ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τέλειός ὄστιν. προσέχετε δὲ τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν, μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς, εἰ δὲ μήγε μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν οὐρανοῖς. ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἀμὴν λέγω

scabellum est pedũ illius, neq; per Hierosolymam, quoniã ciuitas est magni regis, neq; per caput tuũ iurabis, propterea quod nõ potes unum pilum album, aut nigrum facere. Sed erit sermo uester est est, non non. Porro quod ultra hæc adiungit, ex malo proficiscitur. Audistis quod dictũ fuerit, oculum pro oculo, & dentem pro dente. At ego dico uobis, ne resistatis malo, sed quisquis impegerit alapam in dexterã tuã maxillã, obuerte illi & alterã, & ei qui te uelit in ius trahere, ac tunicam tuam tollere, dimitte illi & pallium, & qui te adegerit ad miliarium unum, abito cum illo duo. Petenti abs te dato. & cupientem mutuum accipere, ne auerseris. Audistis quod dictũ sit. Diliges proximum tuũ, & odio habebis inimicũ tuum. At ego dico uobis. Bene precemini deuouentibus uos, bene facite ijs, qui uos odio prosequuntur, orate pro ijs qui ledunt & infectantur uos, ut sitis filij patris uestri, qui est in cœlis, qui solem suum exoriri sinit, super malos ac bonos, & pluuiam mittit super iustos & iniustos. Nã si dilexeritis eos, q diligunt uos qd premiũ habetis? Nõne & publicani idem faciunt? Et si complexi fueritis fratres uestros tãtũ, quid eximium facitis? Nõne & publicani sic faciunt? Eritis igitur uos perfecti, quẽadmodũ pater uester q ẽ in cœlis, perfect⁹ est. Attẽdite ne eleemosynã uestrã faciatis corã hoibus, ut spectemini ab illis. Alioqui præmiũ non habetis apud patrem uestrũ, qui est in cœlis. Itaq; cũ facis eleemosynã, ne tubis canat añ te, quẽadmodũ hypocritæ faciũt, ĩ cõciliabulis, & in uicis, ut glorificẽt ab hoibus. Amẽ dico VI

λέω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου, ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑποκριταί, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι ὅπως ἂν φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, προσεύξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. προσευχόμενοι δὲ, μὴ βαττολογήσητε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί. δοκοῦσιν γὰρ, ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς, οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὧν χρείαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς. πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν. ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡς οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί, ἀφανίζουσιν γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ὅπως

dico uobis habent mercedem ſuam. Cæterũ cũ tu facies eleemoſynã, neſciat ſiniſtra tua, quod facit dextera tua, ut ſit tua eleemoſyna ĩ occulto, & pater tuꝰ q uidet in occulto, ipſe reddet tibi in propatulo. Et cum oraueris, non eris quemadmodum hypocritæ. Nam illi ſolẽt in conciliabulis & in angulis plateaꝝ, ſtantes orare, ut conſpicui ſint hominibus. Amen dico uobis, quod habent mercedem ſuam. Tu uero cum oras, introito in conclaue tuũ, & occluſo oſtio tuo, ora patrẽ tuũ q eſt ĩ occulto, & pater tuꝰ q uidet in occulto, perſoluet tibi in propatulo. Vexꝝ orantes, ne ſitis multiloq, ſicut ethnici. Putant emm̃ fore, ut in multiloquo ſuo exaudiantᵉ. Ne igitᵉ efficiamini ſimiles illis. Nouit enim pater ueſter, quibus rebus opus ſit uobis, priuſq̃ petatis ab illo. Ad hunc ergo modum orate uos. Pater noſter, qui es in celis, ſanctificetur nomen tuũ. Veniat regnũ tuũ, fiat uoluntas tua, quemadmodũ in cœlo, ſic etiam in terra. Panẽ noſtrum quotidianum da nobis hodie, & remittito nobis debita noſtra, ſicut & nos remittimus debitoribus noſtris. Et ne inducas nos in tentationẽ. Sed libera nos a malo. quia tuum eſt regnum, & potentia & gloria, in ſæcula ſæculorum. Amen. Proinde, ſi remiſeritis hoibus errata ſua, remittet & uobis pater ueſter cœleſtis. Qꝫ ſi nó remiſeritis hominibus errata ſua, nec pater ueſter remittet errata ueſtra. Porro cũ ieiunaueritis. ne ſitis ueluti hypocritæ tetrici. Obſcurãt emm̃ facies ſuas, quo perſpicuũ ſit hoibus ipſos ieiunare. Amẽ dico uobis habẽt mercedẽ ſuã. Tu uero cũ ieiunas, unge caput tuũ, & faciẽ tuã laua, ne conſpicuũ

ὅπως μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου, τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσιν, καὶ κλέπτουσιν. Θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου, οὔτε σὴς, οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν, οὐ δὲ κλέπτουσιν. ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρός ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν.

Ο λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός, ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμα σου φωτεινὸν ἔσται. ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμα σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν, τὸ σκότος πόσον; οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, τρέφει αὐτά. οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν, δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; καὶ περὶ ἐνδύματι τί μεριμνᾶτε, καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνει. οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων, εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς ὀλιγόπιστοι; μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες

ne conſpicuum ſit hoibus te ieiunare, ſed patri tuo, qui eſt in occulto, & pater tuus q uidet in abdito, reddet tibi in p/patulo. Ne reponatis uobis theſauros i terra, ubi erugo & tinea corrũpit, & ubi fures pfodiũt, ac furantur. Sed recõdite uobis theſauros i cœlo, ubi neq; erugo neq; tinea corrumpit, & ubi fures nõ p/fodiunt, neq; furãtur. Nã ubi fuerit theſaurus ueſter, illic erit & cor ueſtrũ. Lucerna corporis eſt oculus. Si igit̃ oculus tu⁹ ſimplex fuerit, totũ corpus tuũ lucidũ erit. Q; ſi oculus tu⁹ malus fuerit, totũ corpus tuũ tenebroſũ erit. Ergo ſi lumẽ qd̃ eſt i uobis, tenebræ ſũt, ipſe tenebræ quãtæ erũt? Nemo poteſt duob⁹ dominis ſeruire. Aut eñ hunc habebit odio, & alterũ illum diliget, aut huic adhærebit, & alterũ illum negliget. Nõ poteſtis deo ſeruire & mãmonæ. Propterea dico uobis, ne ſitis ſolliciti uitæ ueſtræ, quid eſuri ſitis, aut bibituri, neq; corpori ueſtro, quibus indumentis uſuri. Nonne aĩa pluris eſt, quã cib⁹, & corpus quã indumentũ. Vertite oculos ad uolatilia cœli, quia non ſerunt neq; metunt, neq; conuehũt in horrea, & pater ueſter cœleſtis alit illa. Nonne uos longe præcellitis illa? Quis autem ex uobis ſollicite cogitando, poteſt addere ad ſtaturam ſuam cubitum unum? ac de indumento quid ſolliciti eſtis? Cognoſcite lilia agri, quomodo creſcant. Nõ laborant, neq; nent. Attñ dico uobis, ne Solomonẽ quidẽ in uniuerſa gloria ſua, ſic amictũ fuiſſe, ut unũ ex his. q; ſi gramẽ agri, qd̃ hodie cũ ſit, cras in clibanũ mittitur, de⁹ ſic ueſtit, an nõ mlto magis uobis id faciet, o puſillæ fidei? ne ſitis igit̃ ſolliciti dicentes

γοντες. τί φάγωμεν ἢ τί πίωμεν, ἢ τί πε-
ριβαλώμεθα. πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐ-
πιζητεῖ. οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνι
ος, ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων. ζητεῖτε
δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν
δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προσε-
τεθήσεται ὑμῖν. μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν
αὔριον, ἡ γὰρ αὔριον, μεριμνήσει ἑαυτῆς, ἀρ-
κετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς. μὴ κρίνε-
τε, ἵνα μὴ κριθῆτε, ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνε-
τε, κριθήσεσθε. καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, με-
τρηθήσεται ὑμῖν. τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ
ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ
ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς;
ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἐκβα-
λῶ τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ
ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; ὑπόκρι-
τά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφ-
θαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν
τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ
σου. μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσίν. μηδὲ
βάλλετε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν
τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐ
τοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφέντες
ῥήξωσιν ὑμᾶς. αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν.
ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσετ
ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν, λαμβάνει, καὶ ὁ ζη-
τῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.
ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ
ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει
αὐτῷ; καὶ ἐὰν ἰχθῦν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπι
δώσει αὐτῷ; εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες, οἴδα-
τε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν
πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; πάντα οὖν ὅσα
ἂν θέλητε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕ-
τως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ
νόμος καὶ οἱ προφῆται. εἰσέλθετε διὰ τῆς στε-
νῆς πύλης. ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχω-
ρος ἡ

cētes. Quid edemus aut quid bibemus,
aut qbus operiemur? Nam omnia iſta,
gentes exqrunt. Nouit em̄ pater ueſter
cœleſtis, quod opus habeatis, his oibus.
Sed quærite primum regnū dei, & iuſti-
ciam eius, & hæc omnia adijcientur uo-
bis. Ne ſitis igitur ſolliciti in craſtinum.
nam craſtinus dies curam habebit ſui-
ipſius, ſufficit ſua diei afflictio. Nolite VII
iudicare, ne iudicemini, in quo enim iu-
dicio iudicatis, in eo iudicabimini, & in
qua menſura metimini, in ea metiētur
uobis alij. Cur autem uides feſtucam,
quæ eſt in oculo fratris tui, trabem autē
quæ eſt in oculo tuo, nō animaduertis?
Aut quomō dicis fratri tuo, ſine eximā
feſtucam ex oculo tuo, & ecce trabes eſt
in oculo tuo? Hypocrita, exime prius
trabem ex oculo tuo, & tū perſpicies, ut
eximas feſtucam ex oculo fratris tui.
Ne detis quod ſanctum eſt canibus, ne
pieceritis margaritas ueſtras, ante por-
cos, ne quando hi conculcent eas pedi-
bus ſuis, & illi uerſi lacerent uos. Petite
& dabitur uobis, quærite, & inuenietis,
pulſate, & aperietur uobis. Omnis enim
qui petit accipit, & omnis qui quærit in-
uenit, & pulſanti aperietur. An quiſq̄
eſt ueſtrum homo, qui ſi filius eius pe-
tierit panem, lapidem daturus ſit illi?
Aut ſi piſcem petierit, num ſerpentem
addet illi? Si uos igitur cum ſitis mali,
noſtis dona bona dare filijs ueſtris, quā
to magis pater ueſter, qui eſt in cœlis da
bit bona, ſi poſtuletis ab illo? Omnia
igitur quæcunq̄ uolueritis, ut faciant
uobis homines, ſic & uos facite illis. Hæc
em̄ eſt lex, & prophetæ. Introite per ar-
ctam portā, qm̄ lata eſt porta, & ſpacio-

ρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. ὅτι στενὴ ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν. προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι, λύκοι ἅρπαγες. ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. μή τι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλήν; ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; οὕτως πᾶν δένδρον ἀγαθὸν, καρποὺς καλοὺς ποιεῖ. τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον, καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν. οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. ἄρα γε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι κύριε, κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. πολλοί ἐροῦσίν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, κύριε κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν; καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς. ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ, οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν. πᾶς οὖν ὅς τις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ. ὅς τις ᾠκοδόμησεν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσεν. τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ. ὅς τις ᾠκοδόμησεν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον, καὶ κατέβη ἡ βροχὴ. καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν

sa uia quæ abducit in exitium, & multi sunt qui ingrediuntur per illam. Quoniam angusta est porta, & stricta uia, quæ abducit ad uitam, & pauci sunt, qui inueniunt illam. Attendite a pseudo prophetis, qui ueniunt ad uos, in uestimentis ouium, sed intrinsecus sunt lupi rapaces. A fructibus ipsorum cognoscetis eos. Num colligunt de spinis uuam? aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit. Putris autem arbor, fructus malos facit. Non potest arbor bona, fructus malos facere. neq; arbor putris, fructus bonos facere. Omnis arbor, quæ non facit fructū bonum, exciditur, & in ignem conijcitur. Igitur ex fructibus ipsorū, cognoscetis eos. Non omnis qui dicit mihi domine, domine, introibit in regnum cœlorum, sed qui fecerit uoluntatem patris mei, qui in cœlis est. Multi dicent mihi in illo die. Domine, domine. Nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus? & in nomine tuo multas uirtutes fecimus? Actum confitebor illis, nunquam noui uos. Discedite a me, qui operamini iniquitatem. Omnis enim qui audit ex me sermones hos, & facit eos, adsimilabo illum uiro prudenti, qui ædificauit domum suam super petram, & descendit hymber, & uenerunt flumina, & flauerunt uenti, & irruerunt in domum illam, & non est prostrata. Fundata em̃ fuerat super petram, & omnis qui audit a me sermones hos, & non facit eos, assimilabitur uiro fatuo, qui ædificauit domum suam super harenam, & descendit hymber, & uenerunt flumina, & flauerunt

καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσεν, καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη. καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἰδοὺ λεπρὸς ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων· κύριε ἐὰν θέλῃς δύνασαί με καθαρίσαι. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ ὁ ΙΗΣΟΥΣ λέγων· θέλω, καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἐκαθερίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ· ὅρα μηδενὶ εἴπῃς, ἀλλὰ ὕπαγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε τὸ δῶρον, ὃ προσέταξεν Μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. Εἰσελθόντι δὲ τῷ ΙΗΣΟΥ εἰς Καπερναούμ, προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων· κύριε ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζόμενος. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ· ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν, καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη· κύριε οὐκ εἰμὶ ἱκανός, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς, ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγον, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. ἀκούσας δὲ ὁ ΙΗΣΟΣ, ἐθαύμασεν, καὶ εἶπεν τοῖς ἀκολουθοῦσιν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ ἀπ' ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσιν καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. καὶ εἶπεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ τῷ ἑκατοντάρχῃ· ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας

flauerunt uenti, & impegerunt in domũ illam, & deiecta est, & fuit ruina illius magna. Et factum est, ut cum finisset Iesus sermões hos, obstupuerint turbæ super doctrina illius. Docebat enim eos uelut habens autoritatem, & non sicuti scribæ. Cum descendisset autem VIII de móte, secutæ sunt eum turbæ multæ, & ecce leprosus accedens, adorauit eum dicens. Domine, si uelis, potes me mundare. & ptensa manu, tetigit illum, dicens. Volo, mundus esto, & protinus mũdata fuit illi⁹ lepra. Et dicit illi Iesus. Vide, ne cui dixeris, sed abi, ostende te ipsum sacerdoti, & offer munus, quod iussit offerri Moses in testimonium ipsis. Porro cum ingressus fuisset Iesus Capernaum, adijt eum Centurio, obsecrans eum & dicẽs. Domine, filius meus decumbit domi paralyticus, & grauiter discruciatur, Et dicit illi Iesus. Ego cum uenero medebor illi. Et respõdens Centurio dixit. Domine, non sum idoneus, ut tectum meum subeas, Imo tantum dic uerbum, & sanabitur filius meus. Nam & ego sum homo, alterius potestati subditus, & habeo sub me milites, & dico huic, uade, & uadit, & alteri, ueni, & uenit, & seruo meo, fac hoc, & facit, Hæc autem cum audisset Iesus, admiratus est, & ait. Amen dico uobis. Ne in Israhel quidem, tantum fidei reperi. Dico autem uobis, quod multi ab oriente & occidente uenturi sunt, & accumbent, cum Abrahã. & Isaac, & Iacob, in regno cœlorum, filij uero regni eijcientur in tenebras extremas, Illic erit ploratus & stridor dentium. Et dixit Iesus Centurioni. Abi, & quẽadmodũ

ἐπίστευσας γενηθήτω σοι, καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ
ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ἐλθὼν ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἰς τὴν
οἰκίαν τοῦ Πέτρου, εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλη
μένην καὶ πυρέσσουσαν. καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐ
τῆς καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ ἠγέρθη καὶ δι
ήκονει αὐτοῖς. ὀψίας δὲ γενομένης, προσή
νεγκεν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς. καὶ
ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγῳ. καὶ πάν
τας τοὺς κακῶς ἔχοντας, ἐθεράπευσεν. ὅ
πως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προ
φήτου τοῦ λέγοντος. αὐτὸς τὰς ἀσθενείας
ἡμῶν ἔλαβε καὶ τὰς νόσους ἐβάσασεν.
Ἰδὼν δὲ ΙΗΣΟΥΣ πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτὸν
ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν. καὶ προ
σελθὼν εἷς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ. δι
δάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν, ἀπέρ
χῃ. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. αἱ ἀλώπεκες
φωλεοὺς ἔχουσιν, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρα
νοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, οὐκ
ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. ἕτερος δὲ τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ, κύριε ἐπίτρε
ψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πα
τέρα μου, ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτῷ, ἀκολού
θει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυ
τῶν νεκρούς. καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖ
ον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ
ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θα
λάσσῃ ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ
τῶν κυμάτων. αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν. καὶ
προσελθόντες οἱ μαθηταὶ, ἤγειραν αὐτὸν
λέγοντες. κύριε, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολύμεθα
καὶ λέγει αὐτοῖς. τί δειλοί ἐστε ὀλιγόπιστοι;
τότε ἐγερθεὶς, ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ
τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. οἱ δὲ
ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέγοντες, ποταπός
ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι, καὶ ἡ θάλασσα
ὑπακούουσιν αὐτῷ; καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ
πέραν. εἰς χώραν τῶν Γεργεσηνῶν, ὑπήν
τησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνη
μείων

credis, ita fiet tibi, & sanatꝰ est filius eiꝰ, in hora illa. Et cum uenisset Iesus in do-
mum Petri, uidit socrum illius in lecto decumbentẽ, & febrientem, & tetigit ma
num illius, & reliquit illam febris, & sur-
rexit, & ministrauit illis. Cum autem ap
petisset uespera, adduxerunt illi dæmo
niacos multos, & eiecit spiritus uerbo, & omnes male habentes sanauit, ut im-
pleretur quod dictum erat per Esaiam prophetam, cum ait. Hic infirmitates nostras suscepit, & morbos portauit. Cum uidisset autem Iesus turbas mul-
tas, circum sese, iussit discipulis, ut abi-
rent in ulteriorem ripam, & cum adisset unus scriba, dixit ei. Præceptor. Sequar te quocunqꝫ abieris. Et dicit illi Iesus. Vulpes foueas habent, & uolucres cœli nidos, at filius hominis non habet, ubi caput reclinet. Alius de numero disci-
pulorum suorum, dixit ei. Domine per mitte mihi prius, ut abeam, & sepeliam patrem meũ. At Iesus dixit illi. Seque-
re me, & sine, ut mortui sepeliant mor-
tuos suos. Et cum esset ingressus nauim, secuti sunt eum discipuli sui, & ecce mo-
tus magnus factus est in mari, adeo ut nauis operiretur a fluctibus, ipse uero dormiebat, & accedentes discipuli, exci-
tauerunt illum dicentes. Domine, ser-
ua nos, perimus. Et dicit illis. Quid ti-
midi estis uos exiguæ fidei? Tunc sur-
gens, increpauit uẽtos & mare, & facta est tranquillitas magna. Homines ue-
ro admirabantur dicentes. Quantus est hic, quia uenti quoqꝫ & mare obediunt illi? Et cum uenisset ad ulteriorem ri-
pam, in regionem Gergesenorum occur rerunt ei duo dæmoniaci, e monumen-
tis egres-

μείωμ ἀζεχόμενοι χαλεποὶ λίαμ, ὥσε μὴ ἰσχύειμ τινὰ παρελθεῖμ διὰ φλ ὁ/
δοῦ ἐκείμης. καὶ ἰδοὺ ἔκραξαμ λέγοντες.
τί ἡμῖμ καὶ σοὶ ΙΗΣΟΥ ὑὲ τ̃ θεοῦ; ἦλθες ὧ/
δε πρὸ καιροῦ βασαμίσαι ἡμᾶς; ἦμ δὲ μακρὰν
ἀπ' αὐτῶμ ἀγέλη χοίρωμ πολλῶμ βοσκο/
μέμη. οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουμ αὐτὸμ λέ/
γοντες. Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψομ ἡμῖμ
ἀπελθεῖμ εἰς τὴμ ἀγέλημ τ̃ χοίρωμ. καὶ εἶ/
πεμ αὐτοῖς, ὑπάγετε. οἱ δὲ ἐξελθόντες,
ἀπῆλθομ εἰς τὴμ ἀγέλημ τ̃ χοίρωμ, καὶ
ἰδοὺ ὥρμησεμ πᾶσα ἡ ἀγέλη τ̃ χοίρωμ κα
τὰ τ̃ κρημμ̃ εἰς τ̃ θάλασσαμ, καὶ ἀπέθαμομ
ἐν τοῖς ὕδασιμ, οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγομ. Καὶ
ἀπελθόντες εἰς τ̃ πόλιμ, ἀπήγγειλαμ πάμ
τα καὶ τὰ τ̃ δαιμομιζομένωμ. καὶ ἰδοὺ πᾶσα
ἡ πόλις ἐξῆλθεμ εἰς συμάντησιμ τῷ ΙΗΣΟΥ
Καὶ ἰδόντες αὐτὸμ, παρεκάλεσαμ ὅπως με
ταβῇ ἀπὸ τ̃ ὁρίωμ αὐτῶμ. καὶ ἐμβὰς
ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἰς τὸ πλοῖομ διεπέρασεμ καὶ ἦλ/
θεμ εἰς τὴμ ἰδίαμ πόλιμ. καὶ ἰδοὺ προσέ/
φερομ αὐτῷ παραλυτικὸμ ἐπὶ κλίμης βε
βλημμέμομ. καὶ ἰδὼμ ὁ ΙΗΣΟΥΣ τὴμ πίσιμ
αὐτ̃, εἶπεμ τῷ παραλυτικῷ. θάρσει τέκ/
μομ ἀφέωμταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. καὶ ἰδοὺ
τιμὲς τ̃ γραμματέωμ εἶπομ ἐμ ἑαυτοῖς
οὗτος βλασφημεῖ. καὶ ἰδὼμ ὁ ΙΗΣΟΥΣ τὰς
ἐμθυμήσεις αὐτ̃, εἶπεμ, ἵμα τί ὑμεῖς ἐμθυμεῖ
σθε πομηρὰ ἐμ ταῖς καρδίαις ὑμῶμ; τί γάρ
ἐστιμ εὐκοπώτερομ, εἰπεῖμ ἀφέωμταί σοι αἱ ἁ/
μαρτίαι, ἢ εἰπεῖμ, ἔγειρε καὶ περιπάτει; ἵμα δὲ
εἰδῆτε, ὅτι ἐξουσίαμ ἔχει ὁ υἱὸς τ̃ ἀμθρώπου
ἐπὶ τ̃ γ̃ς ἀφιέμαι ἁμαρτίας, τότε λέγει τῷ
παραλυτικῷ. ἐγερθεὶς, ἆρομ σου τὸμ κλίμημ καὶ ὕ/
παγε εἰς τὸμ οἶκομ σου. καὶ ἐγερθεὶς, ἀπῆλθεμ εἰς
τὸμ οἶκομ αὐτ̃. ἰδόμτες δὲ οἱ ὄχλοι ἐθαύμασεμ
καὶ ἐδόξασαμ τὸμ θεὸμ, τὸμ δόμτα ἐξουσίαμ τοι
αύτ̃ τοῖς ἀμθρώποις. Καὶ παράγωμ ὁ ΙΗ/
ΣΟΥΣ, ἐκεῖθεμ, εἶδεμ ἄμθρωπομ καθημέ/
μομ ἐπὶ

tis egreſſi, erãt autem ſæui ſupra modũ
adeo ut nemo poſſet tranſire per uiam
illam. Et ecce uociferabantur dicentes.
Quid rei nobis tecũ eſt Ieſu fili dei? ue-
niſti huc ad cruciandum nos ante tem-
pus? Erat autẽ procul ab illis grex por-
corum multorum paſcens, dæmones ue
ro rogabant eum dicentes. Si eĳcis nos,
permitte nobis, ut demigremus in gre-
gem porcorum. Et dixit illis. Abite. Illi
uero egreſſi abierunt in gregem porco/
rum. Et ecce ferebatur totus grex porco/
rum, per præceps i mare, & perierunt in
aquis. Porro qui paſcebant, aufugerunt
& digreſſi in ciuitatem, renunciauerunt
omnia, & quid accidiſſet dæmoniacis. Et
ecce tota ciuitas exiuit, in occurſum Ieſu.
Et cum uidiſſent illum rogabant, ut de-
cederet a finibus ſuis. Et ingreſſus na IX
uem Ieſus, traiecit, & uenit in ſuam ciui/
tatem. Et ecce adduxerũt illi paralyticũ
in lecto decumbentem. Et cũ uidiſſet Ie
ſus, fidẽ illoχ, dixit paralytico. Bono ani
mo eſto fili. Remittuntur tibi peccata
tua. Et ecce quidam e ſcribis, dicebãt in/
ter ſeſe. Hic blaſphemat. Et cum uidiſſet
Ieſus cogitationes illorum, dixit, ut quid
uos cogitatis mala in cordibus ueſtris?
Vtrũ enim eſt facilius dicere, remittunt
tibi peccata, an dicere, ſurge & ambula?
Vt autẽ ſciatis, quod poteſtatẽ habeat
filius hominis in terra remittendi pecca
ta, tunc dicit paralytico. Surge, tolle tu/
um ſtratum, & abi in domum tuam, &
ſurgens abĳt in domum ſuam. Turbæ
uero, quæ uiderant, admiratæ ſunt, &
glorificauerunt deum, qui dediſſet pote
ſtatem talem hominibus. Et præteri/
ens Ieſus illinc, uidit hominem deſiden

 tem in

μομ ἐπὶ τὸ τελῶνιομ ματθαῖον λεγόμενομ
καὶ λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει μοι, καὶ ἀναστὰς
ἠκολούθησεμ αὐτῷ, καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνα-
κειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τε-
λῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες, συνανέ-
κειντο τῷ ΙΗΣΟΥ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. Καὶ
ἰδόντες οἱ φαρισαῖοι, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ. διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐ-
σθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ ἀκού-
σας, εἶπεν αὐτοῖς. οὐχρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύον
τες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. πορευ-
θέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν, ἔλεος θέλω, καὶ οὐ
θυσίαν, οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ'
ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. τότε προσέρ-
χονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ ἰωάννου λέγοντες.
διατί ἡμεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι νηστεύομεν
πολλά, οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσιν. Καὶ
εἶπεν αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. μὴ δύανται οἱ υἱοὶ
τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν
ἐστιν ὁ νυμφίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν
ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύ
σουσιν. οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥά-
κους ἀγνάφου, ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ. αἴρει γὰ
ρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χεί
ρον σχίσμα γίνεται. οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέ
ον, εἰς ἀσκοὺς παλαιούς. εἰ δὲ μήγε ῥήγνυν
ται οἱ ἀσκοὶ καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀ-
σκοὶ ἀπολοῦνται, ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέ-
ον, εἰς ἀσκοὺς καινούς, καὶ ἀμφότερα συντη
ροῦνται. Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ
ἄρχων ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων, ὅτι
ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν. ἀλλὰ ἐλ-
θὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτὴν καὶ ζήσε
ται. καὶ ἐγερθεὶς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ἠκολούθησεν αὐ-
τῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱμορροοῦ
σα δώδεκα ἔτη. προσελθοῦσα ὄπισθεν ἥψα-
το τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, ἔλε-
γεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ. ἐὰν μόνον ἅψωμαι
τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι, ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ
στραφεὶς

tem in telonio Matthæũ nomine, & dicit ei. Sequere me. Et surgens secutus est eum, Et factũ est, ut accũberet in domo. Et ecce multi publicani & peccatores, q̃ uenerant, simul accubuerunt cũ Iesu, & discipulis illius. Et cum id uidissent pharisæi, dixerunt discipulis eius, ut quid cũ publicanis & peccatoribus sumit cibum præceptor uester? At Iesus ubi audiuit, dixit illis. Nõ opus habent ij qui ualidi sunt medico, sed qui male habẽt. Sed ite & discite, quid sit illud, misericordiã uolo, & nõ sacrificiũ. Nõ enim ueni ad uocandũ iustos, sed peccatores ad pœnitẽtiam. Tunc adeunt eum discipuli Iohannis dicentes. Quã ob causam, nos & pharisæi ieiunamus plærumq̃, discipuli uero tui nõ ieiunant. Et dixit illis Iesus. Nũ possunt filij sponsi lugere, q̃diu cũ illis est sponsus? Veniẽt aũt dies, cũ tolletur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt. Nullus immittit immissurã panni rudis, in ueste ueteri. Aufert em̃ supplementũ illius a uestimento, & peior scissura fit. Neq̃ mittunt uinum nouum, in utres ueteres. Alioqui rumpuntur utres, & uinũ effunditur, & utres pereunt. Sed mittunt uinum nouum in utres nouos, & utraq̃ simul seruantur. Hæc cum illis loqueretur, ecce primas quidam uenit, & adorauit eum, dicens. Filia mea modo defuncta est, sed ueni, & impone manum tuam super illam, & uiuet. Et surgens Iesus secutus est eum, ac discipuli illius. Et ecce mulier quæ sanguinis profluuio laborauerat duodecim annos, accedens a tergo, tetigit fimbriam uestimenti illius. Dixerat em̃ intra sese. Si tantũ tetigero uestimentum illius, ero salua. At Iesus conuersus

ἐστραφεὶς καὶ ἰδὼν αὐτὴν, εἶπεν· θάρσει θύγατερ ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. καὶ ἐλθὼν ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον, λέγει αὐτοῖς· ἀναχωρεῖτε, οὐ γὰρ ἀπέθανεν τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος εἰσελθὼν, ἐκράτησεν τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην. καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ ΙΗΣΟΥ, ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοὶ κράζοντες καὶ λέγοντες· ἐλέησον ἡμᾶς υἱὲ Δαβίδ· ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοί. καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι, λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε. τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν λέγων, κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. καὶ ἀνεῴχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. καὶ ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ λέγων, ὁρᾶτε μηδεὶς γινωσκέτω, οἱ δὲ ἐξελθόντες, διεφήμησαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ. αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήνεγκεν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον. καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες· οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ ἰσραήλ. οἱ δὲ φαρισαῖοι ἔλεγον, ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. καὶ περιῆγεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν. καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐκλελυμένοι καὶ ἐρριμμένοι ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα, τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται

conuersus, ut uidit illam, dixit. Confide filia, fides tua saluam te fecit. Et saluata fuit mulier ab tempore illo. Et cũ uenisset Iesus in ædes primatis, & uidisset tibicines, & turbam tumultuantem, dicit illis. Secedite, non enim mortua est adolescentula, sed dormit. Et deridebant illum. Cum autem fuisset ejecta turba, introgressus tenuit manum illius, & surrexit adolescentula. Et emanauit rumor hic in totam terram illam. Et cum discederet illinc Iesus, secuti sunt illum duo cæci, clamantes & dicentes. Miserere nostri fili Dauid. At cum uenisset in ædes adierunt illum cæci, & dicit illis Iesus. Creditis me hoc posse facere? Dicunt illi. Credimus domine. Tunc tetigit oculos illorum dicens. Iuxta fidem uestram fiat uobis. Et aperti sunt illorum oculi. Et interminatus est illis Iesus, dicens. Videte, ne quis sciat. At illi cum abijssent, diuulgarunt famam illius in tota terra illa. Illis autem egredientibus, ecce adduxerunt illi hominem mutum dæmoniacum, & ejecto dæmonio, locutus est mutus. Et admiratæ sunt turbæ, dicentes. Nunquam apparuit sic in Israhel. At pharisæi dicebant. In principe dæmoniorum ejicit dæmonia. Et circumibat Iesus ciuitates omnes ac uicos docens in synagogis illorum, & prædicans euangelium regni, & sanans omnem morbum & omnem languorem in populo. Cum uidisset autem turbas, affectu misericordiæ tactus est erga illas, quod essent destituti, ac dispersi uelut oues, nõ habẽtes pastorem. Tunc dicit discipulis suis. Ipsa quidem messis copiosa, cæterum

ἐργάται ὀλίγοι, δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ, καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων ὥστε ἐκβάλλειν αὐτά, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν. τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα. πρῶτος, σίμων ὁ λεγόμενος πέτρος, καὶ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἰάκωβος ὁ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, φίλιππος καὶ βαρθολομαῖος, θωμᾶς καὶ ματθαῖος, ὁ τελώνης, ἰάκωβος ὁ τοῦ ἀλφαίου, καὶ λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς θαδδαῖος, σίμων ὁ καναναίτης, καὶ ἰούδας ἰσκαριώτης, ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν. τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ, παραγγείλας αὐτοῖς, λέγων. εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν σαμαριτῶν, μὴ εἰσέλθητε. πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου ἰσραήλ. πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε λέγοντες, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, νεκροὺς ἐγείρετε, λεπροὺς καθαρίζετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε, δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, μὴ πήραν εἰς ὁδόν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδον, ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστιν. εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε, τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστιν. κἀκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε. εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτήν. καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν, ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν, πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω. καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἔξω τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν

operarij pauci. Rogate igitur dominũ messis, ut extrudat operarios in messem suam. Et accersitis duodecim discipulis suis, dedit eis potestatẽ aduersus spiritus immundos, ut eijcerent eos, & sanarent quemuis morbum, & quemuis languorem. Porro duodecim apostolorũ nomina sunt hæc. Primus Simõ qui uocatur Petrus. Et Andreas frater eius. Iacobus filius Zebedæi. Et Ioannes frater eius. Philippus, & Bartholomeus, Thomas & Matthæus, qui fuerat publicanus. Iacobus filiꝰ Alphæi. Et Lebbæus, cognomẽto Thaddæus, Simõ Cananeus, & Iudas Iscariotes, qui & tradidit illum. Hos numero duodecim, emisit Iesus, quibus mandauerat dicens. In uiam gentium ne abieritis, & in ciuitatem Samaritanorum ne ingrediamini, sed ite potius ad oues perditas domus Israhel. Profecti aũt pdicate dicẽtes. Appropinquauit regnũ celoꝝ, infirmos sanate, leprosos mũdate, mortuos suscitate, demonia eijcite. gratuito accepistis, gratuito date. Ne possideatis aurũ, neqꝫ argentũ, neqꝫ æs in crumenis uestris, neqꝫ perã ad iter neqꝫ duas tunicas, neqꝫ calciamẽta, neqꝫ uirgã. Nam dignus est operarius cibo suo. Sed in quamcunqꝫ ciuitatem, aut uicum fueritis ingressi, exquirite quis in ea sit dignus, atqꝫ illic manete, donec exeatis. Cum autem intrabitis domum, salutate illam, & siquidem fuerit domus digna, ueniat pax uestra super illã. Sin minus fuerit digna, pax uestra ad uos reuertatur. Et quicunqꝫ non exceperit uos, neqꝫ audierit sermones uestros, exeuntes ex ædibus, aut ciuitate illa, excutite puluerem pedum uestroꝝ. Amen dico

λέγω ὑμῖν. ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων. γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων. παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς, καὶ τοῖς ἔθνεσιν. ὅταν δὲ παραδίδωσιν ὑμᾶς μὴ μεριμνήσητε, πῶς ἢ τί λαλήσητε. δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε. οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν, τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν. οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ, ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ; μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. οὐδὲν γάρ ἐστιν κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί. καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων. καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεννόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν, καὶ σῶμα, ἀπολέσαι

dico uobis. Tolerabili⁹ erit terræ Sodomoꝝ, & Gomorreoꝝ, in die iudicij, cẽ ciuitati illi. Ecce ego emitto uos, uelut oues i medio lupoꝝ. Estote igit̃ prudẽtes, ueluti serpẽtes, & simplices sicut colũbæ, cauete aũt ab hominibus. Tradent enim uos in concilia, & in synagogis suis flagris cædent uos, quin & ad principes ac reges ducemini, propter me, in testimonium ipsis ac gentibus. At cum tradent uos, ne sitis solliciti, quomodo aut quid loquamini, dabit̃ ẽm uobis in illa hora qd loquamini. Nõ ẽm uos estis illi q loquunt̃, sed spũs patris uestri, q loquit̃ in uobis. Tradet aũt frater fratrẽ in mortẽ & pater filiũ, & insurgẽt filij aduersus parẽtes, & morte afficiẽt eos, & eritis odio habiti ab oibus, propter nomen meũ. Verũ qui sustinuerit usq; ad finem, hic saluus fiet. Cum autem persecuti uos fuerint in ciuitate hac, fugite in aliam. Amen dico uobis. Non perambulaueritis omnes ciuitates Israhel, quin iam uenerit filius hominis. Non est discipulus supra præceptorem, neq; seruus supra dominum suum. Sufficit discipulo, ut sit, sicut præceptor ipsius, & ut seruus sit sicut dominus ipsius. Si ipsum patrem familias uocauerunt Beelzebul, quanto magis domesticos illius? Ne igitur metuatis eos, Nihil enim est opertum, quod non sit reuelandum, & nihil occultum, quin fururum sit, ut sciatur. Quod dico uobis in tenebris, dicite in luce. Et quod in aurem auditis, prædicate in tectis. & ne metuatis uobis ab his qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Sed metuite magis illum, qui potest & animam, & corpus perdere

ἀπολέσαι ϛν γεέννη. οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν, ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσίν. μὴ οὖν φοβηθῆτε, πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ϛν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ϛν αὐτῷ, ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ϛν οὐρανοῖς. ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ϛν οὐρανοῖς. μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς, καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκέν μου, εὑρήσει αὐτήν. ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται. καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται. καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ διατάσσων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ϛν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν. ὁ δὲ ἰωάννης ἀκούσας ϛν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν

pdere in geenna, Nõne duo paſſerculi minuto aſſe ueneunt? & unus ex illis nõ cadet in terram, ſine patre ueſtro. Veſtri uero etiam pili capitis omnes numerati ſunt. Ne igitur metuatis, uos pluris eſtis, cp̃ multi paſſerculi. Oīs igit̃ q confitebitur in me, corã hoibus, confitebor & ego in illo, corã patre meo. q eſt in cœlis. Porro qſquis negauerit me corã hoībus, negabo eũ, & ego corã patre meo, qui eſt i cœlis. Ne arbitremini, qd̃ uenerim ad mittendũ pacẽ in terrã. Nõ ueni ut mitterem pacẽ, ſed gladiũ. Nam ueni ut diſſidere faciam hominẽ aduerſus patrem ſuũ, & filiam aduerſus matrẽ ſuã, & ſponſam aduerſus ſocrum ſuam, & inimici homīs erunt ij qui ſunt domeſtici ipſius. Qui amauerit patrem, aut matrem ultra me, non eſt me dignus, & qui amauerit filiam ſupra me, non eſt me dignus. Et qui non accipit crucem ſuam & ſequitur me, nõ eſt me dignus. Qui inuenerit animam ſuam, perditurus eſt eam, & qui perdiderit animã ſuã mea cauſa inueniet eam. Qui recipit uos me recipit, & qui me recipit, recipit eum qui miſit me. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. Et qui recipit iuſtum in nomine iuſti, mercedem iuſti accipiet. Et quicunq; ad bibendum dederit, uni ex puſillis his poculum aquæ frigidæ tantum in nomine diſcipuli, Amen dico uobis, non perditurus eſt mercedẽ ſuã.

XI Et factũ eſt cũ finẽ feciſſet Ieſus mandandi duodecim diſcipulis ſuis, progreſſus eſt illinc, ut doceret & p̃dicaret in ciuitatibus illorũ. Ioannes aũt cũ audiſſet in carcere facta Chriſti, miſſis duobus

τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ, ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε. τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν, καὶ χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται. καὶ μακάριός ἐστιν, ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. τούτων δὲ πορευομένων, ἤρξατο ὁ ΙΗΣΟΥΣ λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου. Τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν. ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου. οὗτος γάρ ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται. ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν, μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστιν. ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν. πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος, ἕως Ἰωάννου προεφήτευσαν. καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶν παιδαρίοις ἐν ἀγοραῖς καθημένοις, ἃ προσφωνοῦσιν τοῖς ἑταίροις αὐτῶν, καὶ λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε. ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε. ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσιν, δαιμόνιον ἔχει. ἦλθεν ὁ υἱὸς

discipulis suis dixit illi. Tu es ille, qui uenturus est, an alterum expectamus? Et respondens Iesus, dixit illis. Ite & renunciate Ioanni, ea quæ auditis & uidetis. Cæci uisum recipiunt, & claudi ambulant, leprosi mundantur, & surdi audiunt, mortui excitantur, & pauperes lætum accipiunt nuntium. Et beatus est quisquis non fuerit offensus in me. Euntibus autem illis, cœpit Iesus dicere turbis de Ioanne. Quid existis in desertũ ut uideretis? Nũ harundinẽ q̃ agitat a uẽto? age, quid existis ut uideretis? Nũ hoiem mollibus uestibus amictũ? Ecce q mollia gestant, in domibus regũ sunt. At quid existis uidere? Num prophetam? Certe dico uobis, & excellentiorem propheta. Hic est enim de quo scriptum est. Ecce ego mitto nuntium meũ ante faciem tuam, qui præparaturus est uiam tuam ante te. Amen dico uobis, non exortus fuit inter eos, qui nascuntur è mulieribus maior Iohãne baptista. Attamen is qui minor est in regno cœlorũ, maior illo est. Porro a diebus Iohannis baptistæ, usq; ad hunc diem, regnum cœlorum uim patitur, & uiolenti rapiunt illud. Nam omnes prophetæ, & ipsa lex, usq; ad Iohannem prophetauerunt. Et si uultis recipere, ipse est Helias ille, qui uenturus est. Qui habet aures ad audiendum audiat. Sed cui assimilabo generationem hanc? Similis est pueris, qui sedent in foris, & acclamant sodalibus suis, ac dicunt. Tibia cecinimus uobis, & non saltastis. Lamẽtati sumus uobis, & non plãxistis. Venit emi Ioãnes, nec edẽs nec bibens, & aiũt. Dæmoniũ habet. Venit filius

ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ
λέγουσιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος, καὶ οἰνοπό-
της, τελωνῶν φίλος, καὶ ἁμαρτωλῶν, καὶ ἐδι-
καιώθη ἡ σοφία, ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς.

Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐ-
γένοντο αἱ πλεῖσαι δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ
μετενόησαν. οὐαί σοι Χοραζείν, οὐαί σοι Βηθ
σαϊδά, ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ
δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν
ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν. πλὴν λέ-
γω ὑμῖν, Τύρῳ καὶ Σιδῶνι, ἀνεκτότερον ἔσται
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν. καὶ σὺ Καπερναούμ,
μὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ἅδου κατα
βιβασθήσῃ, ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγένοντο αἱ
δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμεναν ἂν μέ
χρι τῆς σήμερον. πλὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι γῇ Σο-
δόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως,
ἢ σοί. ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ ΙΗ-
ΣΟΥΣ, εἶπεν. ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ κύ
ριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν, καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας
αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένε
το εὐδοκία, ἔμπροσθέν σου. πάντα μοι
παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ οὐδεὶς
ἐπιγινώσκει τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν
πατέρα τίς ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ
ἐὰν βούληται ὁ υἱός, ἀποκαλύψαι. δεῦτε
πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορ-
τισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε τὸν
ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ
ὅτι πρᾶός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ,
καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.
ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐ-
λαφρόν ἐστιν. Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, ἐπορεύ
θη ὁ ΙΗΣΟΥΣ τοῖς σάββασιν διὰ τῶν σπορίμων.
οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλ
λειν στάχυας, καὶ ἐσθίειν. οἱ δὲ φαρισαῖοι ἰδόντες
εἶπον αὐτῷ. ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποι-
οῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν ἐν σαββάτῳ.

ὁ δὲ

filius hoīs edens ac bibens, & dicunt. En
hominē comedonem, & uini potorem,
publicanis amicū, & pctóribus, & iuſtifi-
cata eſt ſapiētia a filiīs ſuis. Tūc cœpit ex
ꝓbrare ciuitatibus, in qbus factæ fuerāt
plurimæ uirtutes ipſi⁹, qđ nō pœnituiſ-
ſent. Væ tibi Chorazin. Væ tibi Beth-
ſaidā, qm̄ ſi in urbe Tyri, aut Sidonis fa
ctæ fuiſſent uirtutes, quæ factæ ſunt in
uobis, olim in ſacco & cinere, pœniten-
tiam egiſſent. Attamē dico uobis Tyro
& Sidoni, tolerabilius erit in die iudicij
ꝯꝫ uobis. & tu Capernaum, quæ es uſqꝫ
ad cœlū exaltata, uſqꝫ ad iferos detrahe
ris, quoniā ſi in Sodomis factæ fuiſſent
uirtutes, quæ factæ ſunt in te, māſiſſent
uſqꝫ ad hodiernum diē. Verū tamen di
co uobis, qđ Sodomis tolerabilius erit
in die iudicij ꝯꝫ tibi. In illo tempore re-
ſpondens, Ieſus dixit. Gratias ago tibi
pater domine cœli & terræ, quod abſcō-
deris hæc a ſapientibus & prudentibus,
& reuelaris ea ſtultis. Certe pater, ſic fuit
bona uolūtas in oculis tuis. Omnia mi-
hi tradita ſunt a patre meo, & nemo no
uit filium, niſi pater, neqꝫ patrem quiſqꝫ
nouit, niſi filius, & cuicūqꝫ uoluerit filius
reuelare. Venite ad me omnes, qui labo
ratis & onerati eſtis, & ego refocillabo
uos. Tollite iugum meum ſuper uos, &
diſcite a me, quod mitis ſim, & humilis
corde, & inuenietis requiem animabus
ueſtris. Iugum ēm mcū cōmodum eſt,
& onus meum leue eſt. In illo tempore XII
ibat Ieſus ſabbatis per ſegetes. Diſcipu-
li uero illius eſuriebant, & cœperunt uel
lere ſpicas, & comedere. At phariſæi cū
uidiſſent, dixerunt illi. Ecce diſcipuli tui
faciunt, quod nō licet facere in ſabbato.

ille uero

ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. οὐκ ἀνέγνωτε, τί ἐποίησεν
Δαβὶδ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; πῶς
εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρ-
τους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐ-
τῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱ-
ερεῦσιν μόνοις. ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ
ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάβ-
βατον βεβηλοῦσιν καὶ ἀναίτιοί εἰσιν; λέ-
γω δὲ ὑμῖν, ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων ἐστὶν ὧδε.
εἰ δὲ ἐγνώκειτε, τί ἐστιν ἔλεος θέλω, καὶ οὐ
θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτί-
ους. κύριος γάρ ἐστιν τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου. καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν
εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ ἄνθρω-
πος ἦν, τὴν χεῖρα ἔχων ξηρὰν. καὶ ἐπηρώ-
τησαν αὐτὸν λέγοντες. εἰ ἔξεστιν τοῖς σά-
ββασιν θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐ-
τοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν
ἄνθρωπος, ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμ-
πέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον
οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; πόσῳ οὖν
διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου. ὥστε ἔξεστιν
τοῖς σάββασιν καλῶς ποιεῖν. τότε λέγει
τῷ ἀνθρώπῳ. ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου, καὶ
ἐξέτεινεν καὶ ἀπεκατάσταθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.
οἱ δὲ φαρισαῖοι ἐξελθόντες συμβούλιον ἔλα-
βον κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.
ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, καὶ
ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθερά-
πευσεν αὐτοὺς πάντας, καὶ ἐπετίμησεν αὐ-
τοῖς, ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν. ὅ-
πως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου
τοῦ προφήτου λέγοντος. ἰδοὺ ὁ παῖς
μου ὃν ἡρέτισα, ὁ ἀγαπητός μου εἰς
ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. θήσω τὸ
πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν, καὶ κρίσιν τοῖς
ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ. οὐκ ἐρίσει, οὐ-
δὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν
ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ.
κάλαμον

Ille uero dixit eis. Non legistis quid fecerit Dauid, cum esuriret ipse, & ij qui erant cum illo? Quomodo ingressus sit in domum dei, & panes propositionis ederit, quos illi non licebat edere, neq; ijs qui cum illo erant, nisi sacerdotibus solis. Aut non legistis in lege, quod sabbatis sacerdotes in templo, sabbatum prophanant, & crimine uacant? Dico autem uobis, quod tẽplo maior est hoc loco. Q; si sciretis, quid sit, misericordiam uolo, & non sacrificimu, nequaq; condemnassetis insontes. Nã dominus est sabbati, filius hominis. At pgressus illinc, uenit in synagogam illorum, & ecce homo erat, manum habens aridam, & interrogabant illum, dicentes. Licet ne sabbatis curare? ut accusarent eum. At ille dixit eis. Quis erit ex uobis homo, qui habebit ouem unam, & si ea inciderit sabbatis in foueam, nonne tenebit illã & eriget? Quanto igitur præstantior est homo oue? Licet igitur sabbatis beneficio afficere. Tunt dicit homini. Extende manum tuam, & extendit, & restituta est sana, sicut altera. Porro pharisæi egressi, cœperunt consilium aduersus eum, quomodo illum perderent. At Iesus ubi nouisset, secessit illinc, & secutæ sunt eum turbæ multæ, & sanauit eos omnes, & interminatus est illis, ne se facerent manifestum, ut compleretur quod dictum erat per Esaiam prophetam, qui ait. Ecce filius meus, quem elegi, dilectus meus, in quo sibi bene complacuit anima mea. Ponam spiritum meum super illum, & iudicium gẽtibus annuntiabit. Nõ cõtendet, neq; clamabit, neq; audiet q̃squã in plateis uocẽ eius,

c arundinẽ

καλαμον σωτετριμμένον ου κατεαξει, καὶ λίνον τυφόμενον, ου σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτου ἔθνη ἐλπιοῦσιν. τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος, τυφλὸς καὶ κωφὸς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτὸν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν, λαλεῖν καὶ βλέπειν. καὶ ἐξίσαντο πάντες οἱ ὄχλοι, καὶ ἔλεγον. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαβίδ; οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον. οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ, ἄρχοντι τῶν δαιμονίων. εἰδὼς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς. πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, ἐρημοῦται. καὶ πᾶσα πόλις, ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται. καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη. πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτου; καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται κριταί. εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἢ πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρὸν, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστιν. καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν. πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, τὸ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία, οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις. καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ. ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλὸν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ

σαπρὸν

arundinem cõminutam, nõ confringet, & linum fumigans non extinguet, donec eiciat ad uictoriam iudicium, & in nomine illius gẽtes sperabunt. Tunc adductus est ad eum, qui dæmonio agitabatur cæcus & mutus, & sanauit illum, ita ut cæcus ac mutus, & loqueret & cerneret. Et obstupuerunt omnes turbæ, dicebantq; Num hic est filius Dauid? At pharisæi cũ audissent, dicebant. Hic non eicit dæmonia, nisi in Beelzebul, principe dæmoniorũ. Iesus autem cum sciret cogitationes illorum, dixit illis. Omne regnum diuisum aduersus sese, desolatur, & omnis ciuitas aut domus diuisa aduersus seipsam, non stabit. Et si satanas satanam eicit, aduersus seipsum diuisus est. Quomodo igitur stabit regnum illius? Et si ego in Beelzebul eicio dæmonia, filij uestri in quo eiciunt? Propterea ipsi iudicabunt de uobis. Quod si spiritu dei ego eicio dæmonia, ergo peruenit ad uos regnum dei. Alioqui quomodo potest aliquis intrare domũ potentis, & uasa illius diripere, nisi prius uinxerit potentem, & tunc domum illius diripiet. Qui non est mecum, aduersum me est, & qui non congregat mecum, spargit. Propterea dico uobis. Omne peccatum & conuicium remittetur hominibus, at conuicium in spiritum, non remittetur hominibus, & qui cumq; dixerit uerbum aduersus filium hominis, remittetur illi. Qui autem dixerit aduersus spiritum sanctum, non remittetur ei, neq; in præsenti sæculo, neq; in futuro. Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum, aut facite arborem uiciosam, & fructum illius

uiciosum

ἄυτω σαπρόμ. Εκ γαρ τω καρπου το δένδρομ γινώσκεται. γεννήματα ἐχιδνῶμ. πῶς δύναθε ἀγαθὰ λαλεῖμ πονηροὶ ὄντες; Εκ γαρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας, το στόμα λαλεῖ. ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας ἐκβάλλει τὰ ἀγαθά, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν περὶ αὐτοῦ λόγον, ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Εκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ. Τότε ἀπεκρίθησάν τινες τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων λέγοντες. διδάσκαλε, θέλομεν ἀπό σου σημεῖον ἰδεῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς, σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὴν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ. καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτὴν, ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. Οταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει. Τότε λέγει, ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὼν εὑρίσκει σχολάζοντα, σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ.

uicioſum. Nam e fructu arbor cognoſcitur. Progenies uiperarum, quomodo poteſtis bona loqui, cum ſitis mali? Siquidem ex abundantia cordis, os loquitur. Bonus homo e bono theſauro cordis, expromit bona. & malus homo ex malo theſauro depromit mala. Sed dico uobis, quod de quocunq; uerbo ocioſo, quod locuti fuerint homines, reddituri ſunt rationem in die iudicij. Nam ex dictis tuis iuſtificaberis, & ex dictis tuis condemnaberis. Tunc interrogauerunt eum quidam e ſcribis ac phariſæis, dicentes. Præceptor, uolumus ex te ſignum uidere. At ille reſpondens, dixit illis. Generatio praua & adultera, ſignũ quærit, & ſignum non dabitur illi, niſi ſignum Ionæ prophetæ. Quemadmodum eñ fuit Ionas in uentre Ceti tribus diebus, & tribus noctibus. Sic erit filius hois in corde terræ, tribus diebus & tribus noctibus. Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio, cum generatione hac, & condemnabunt eam, quod ipſi pœnitẽtiam egerint ad prædicationẽ Ionæ. Et ecce pluſquam Ionas eſt hoc loco. Regina auſtri ſurget in iudicio cum generatione hac, & condemnabit eam, quod uenerit a finibus terræ, ad audiendam ſapientiam Solomonis. Et ecce pluſquã Solomon eſt in hoc loco. Cum autem immundus ſpiritus exierit ab homine, perambulat per arentia loca, querens requiem, & nõ inuenit. Tunc dicit, reuertar in domum meam unde exiui, & cum uenerit, repe/rit eam uacantem, & ſcopis purgatam, atq; ornatam. Tunc abit, & adiungit ſibi ſeptem alios ſpiritus ſceleratiores

ἑαυτῷ, & εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, χείρονα τῶν πρώτων, οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ. ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι. εἶπεν δέ τις αὐτῷ· ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου, καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασιν, ζητοῦντέ σοι λαλῆσαι. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ εἰπόντι αὐτῷ· τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν· ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. ὅς τι γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν. Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἐξελθὼν ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν, & συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί. ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἱστήκει. καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς λέγων· ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν. καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ἃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ, καὶ κατέφαγεν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, & εὐθέως ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς. ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος, ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν ἐξηράνθη. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, & ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπεσαν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλήν, & ἐδίδου καρπὸν ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ· διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ὑμῖν δέδοται

se, & ingressus inhabitat illic, & fiunt postrema hominis illius, peiora primis. Sic erit & generationi huic puerſæ. Cū autem adhuc loqueretur turbis, ecce mater & fratres eius stabant foris, quærentes ei loqui. Dixit autem illi quidam. Ecce mater tua, & fratres tui foris stant, quærētes tibi loqui. At ille respondens dixit ei, qui sibi renunciauerat. Quæ est mater mea, aut qui sunt fratres mei? Et ptenta manu sua in discipulos suos, dixit. Ecce mater mea, & fratres mei. Quisquis enim fecerit uoluntatem patris mei qui est in cœlis, ipse meus frater & soror & mater est.

In die uero illo, egressus Iesus e domo, sedit iuxta mare, & cōgregatæ sunt ad illum turbæ multæ, adeo ut nauim ingressus sederit, & uniuersa turba in littore stabat. Et dicebat illis multa per similitudines, dicens. Ecce exīt qui seminabat ad seminandum, & cum semina- XIII
ret, alia quidem ceciderunt iuxta uiam, & uenerunt uolucres, & deuorauerunt ea, alia uero ceciderunt in loca saxosa, ubi nō habebant multum terræ, & protinus exorta sunt, propterea quod non haberent profunditatem terræ. Cum autem exortus sol, exusta sunt, & quia non habebant radicem, exaruerūt. Alia rursus ceciderunt in spinas, & insurrexerunt spinæ, & suffocauerūt ea. Alia uero ceciderunt in terrā bonā, & dederūt fructum, aliud quidē centū, aliud uero sexaginta, aliud uero triginta. Qui habet aures ad audiendū, audiat. Et adeūtes discipuli dixerūt illi. Quare in parabolis loqueris illis? At ille respōdēs dixit. Vobis datum

δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας
τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. ὅς τις
γὰρ ἔχει δοθήσεται αὐτῷ, καὶ περισσευθή/
σεται, ὅς τις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσε/
ται ἀπ' αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς
αὐτοῖς λαλῶ. ὅτι βλέποντες οὐ βλέπου/
σιν, καὶ ἀκούοντες, οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ
συνίουσιν. καὶ ἀναπληροῦται ἐπ' αὐτοῖς
ἡ προφητεία Ἡσαΐου ἡ λέγουσα. ἀκοῇ ἀ/
κούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέπον/
τες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ἐπαχύν/
θη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου καὶ τοῖς
ὠσὶν βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς
αὐτῶν ἐκάμμυσαν. μή ποτε ἴδωσιν τοῖς
ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσιν, καὶ
τῇ καρδίᾳ συνιῶσιν, καὶ ἐπιστρέψωσιν καὶ
ἰάσωμαι αὐτούς. ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ
ὀφθαλμοί, ὅτι βλέπουσιν, καὶ τὰ ὦτα
ὑμῶν, ὅτι ἀκούει. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν.
ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύ/
μησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν

ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν
τοῦ σπείροντος. παντὸς ἀκούοντος
τὸν λόγον τῆς βασιλείας, καὶ μὴ συνι/
έντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς καὶ ἁρπάζει
τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.
οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρείς. ὁ δὲ
ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ
τὸν λόγον ἀκούων, καὶ εὐθὺς μετὰ χα/
ρᾶς λαμβάνων αὐτόν, οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν
ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστιν. γενο/
μένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ, διὰ τὸν λό/
γον, εὐθὺς σκανδαλίζεται. ὁ δὲ εἰς τὰς ἀ/
κάνθας σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον
ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τού/
του, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνί/
γει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.
ὁ δὲ ἐπὶ

datum est nosse mysteria regni cœlo-
rum, illis autem non est datum. Quis-
quis enim habet dabitur illi, & redde
tur abundantior. Quisquis autem
non habet, etiam illud quod habet,
tolletur ab eo. Propterea in parabolis
loquor illis, quia uidentes non uident,
& audientes non audiunt, nec intelli/
gunt, & completur in illis prophetia
Esaiæ, quæ dicit. Auribus audietis, et
non intelligetis, & uidentes uidebitis,
& non cernetis. Incrassatum est enim
cor populi huius, & auribus grauiter
audierunt, & oculos suos occluserunt,
ne quando uiderent oculis, & auribus
audirent, & corde intelligerent, & con-
uertantur, & sanem illos. Vestri uero
beati sunt oculi, quia uident, & aures
uestræ, quia audiunt. Amen dico uo-
bis, quod multi prophetæ & iusti, de-
syderauerunt uidere, quæ uidetis, &
nō uiderunt, & audire quæ auditis, &
non audierunt. Vos igitur audite pa-
rabolam seminantis. Cum quiuis
dit, audit uerbum regni, & non intelli/
git, uenit malus, & rapit id quod semi
natū est in corde illius. Hic est qui iu/
xta uiam seminatus fuit. At qui in pe/
tricosa semen iactum exceperat, hic est
qui uerbum audit, & mox cū gaudio
accipit illud. Verum non habet radicē
in semetipso, sed tēporarius est. Porro
cum inciderit afflictio, aut persecutio
propter uerbum, continuo offen/
ditur. At qui in spinas semen excepe/
rat, hic est, qui uerbum audit, & cura sæ
culi huius, & deceptio diuitiarum, suf/
focat uerbū, & infrugiferū redditur.

Augus. exponit de rebus quę dando nō deficiunt l. 1. de doctr. Christ. c. 1.

ὃς δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιὼν, ὃς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ, ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα. ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων. ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἐσπειρεν ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν. ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησεν, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου εἶπον αὐτῷ. κύριε οὐ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει τὰ ζιζάνια; ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ. θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; ὁ δὲ ἔφη. οὔ, μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον, ἄφετε αὐξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ, ἐρῶ τοῖς θερισταῖς. συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά. τὸν δὲ σῖτον συνάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου. ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων. ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ, ὃ μικρότερόν μέν ἐστιν πάντων τῶν σπερμάτων. ὅταν δὲ αὐξηθῇ μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστίν, καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ. Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς. ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως οὗ ἐζυμώθη

Cæterum qui in terram bonam excepit semen, hic est qui uerbum audit & intelligit, quod deniq; fructum quoq; reddit, aliud quidem centum, aliud uero sexaginta, aliud uero triginta. Aliam parabolã proposuit eis dicens. Assimilatum est regnum cœlorum, homini seminanti bonum semen in agro suo, sed dormientibus hominibus, uenit illius inimicus, & seminauit zizania inter triticum, & abijt. Cũ autem germinasset herba, & fructum fecisset, tũc apparuerunt & zizania. Accedentes autem serui patrisfamilias, dixerunt illi. Domine, nonne bonũ semen seminabas in tuo agro? unde igitur habet zizania? Ille uero dixit illis, inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt illi. Vis igitur, abeamus & colligamus ea? At ille dixit. Non, ne quando dum colligitis zizania, eradicetis simul cũ illis & triticũ, sinite crescere utraq; usq; ad messem, & in tempore messis, dicam messoribus. Colligite primum zizania, & colligate in fasciculos ad cõburendum ea. Triticum uero congregate in horreum meum. Aliam parabolam proposuit eis, dicens. Simile est regnum cœlorum grano sinapis, quod acceptum homo seminauit in agro suo quod minimum est omniũ seminum. Cæterum ubi excreuerit maximũ est inter holera, & fit arbor adeo ut ueniant uolucres cœli, & nidulentur in ramis illius. Aliam parabolam dixit illis. Simile est regnum cœlorum fermento quod acceptam mulier abscondidit in farinæ satis tribus, donec

fermentaret

ἐζυμώθη ὅλον. Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ ΙΗ
ΣΟΥΣ ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις. καὶ χωρὶς
παραβολῆς, οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς, ὅπως
πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέ/
γοντος. ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στό/
μά μου, ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ κα/
ταβολῆς κόσμου. τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους
ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ ΙΗΣΟΥΣ. καὶ προσῆλ
θον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ λέγοντες. φρά/
σον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων
τοῦ ἀγροῦ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς
ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἐστὶν ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου. ὁ δὲ ἀγρός ἐστιν ὁ κόσμος
τὸ δὲ καλὸν σπέρμα οὗτοί εἰσιν, οἱ υἱοὶ τῆς
βασιλείας, τὰ δὲ ζιζάνιά εἰσὶν οἱ υἱοὶ τοῦ
πονηροῦ. ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρων αὐτά ἐ/
στιν ὁ διάβολος. ὁ δὲ θερισμός, συντέλεια
τοῦ αἰῶνός ἐστιν, οἱ δὲ θερισταὶ, ἄγγελοί
εἰσιν. ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ
πυρὶ καίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ
τοῦ αἰῶνος τούτου, ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλ/
λέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα
τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν
ἀνομίαν, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὸν
κάμινον τοῦ πυρός, ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. τότε οἱ δί/
καιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος, ἐν τῇ βα/
σιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὦτα ἀκού
ειν, ἀκουέτω. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βα
σιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ
ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος, ἔκρυ/
ψεν, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει,
καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ, καὶ ἀγοράζει τὸν
ἀγρὸν ἐκεῖνον. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασι/
λεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦν
τι καλοὺς μαργαρίτας, ὃς εὑρὼν ἕνα πο/
λύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακε πάν
τα

fermentaretur totum. Hæc omnia lo
cutus est Iesus in parabolis ad tur/
bas, & sine parabola nihil locutus est
illis, ut impleretur quod dictum fue
rat per prophetam, qui ait. Aperiam
in parabolis os meum, eructabo ab
scondita, a constitutione mundi.
Tunc dimissis turbis, uenit in do/
mum Iesus, & accesserũt ad illum di/
scipuli eiꝰ dicẽtes. Dissere nobis para
bolam zizanioꝝ agri. At ille respon
dens dixit illis. Qui seminat bonum
semen, est filius hominis. Ager autẽ
est mundus. Porro bonum semen,
ĩj sunt filĳ regni, zizania uero sunt
filĳ illius mali, inimicus autem qui se
minat ea, est diabolus. Messis uero
cõsummatio sæculi est, messores au/
tem angeli sunt. Sicut igitur colligun
tur zizania, & igni cõburũtur, sic erit
in consummatione sæculi huius. Mit
tet filiꝰ hominis angelos suos, & col/
ligent e regno illius omnia scandala,
& eos qui faciunt iniquitatem, & mit
tent illos in caminum ignis, ibi erit
ploratus & stridor dentium. Tunc
iusti fulgebunt ut sol, in regno pa/
tris sui. Qui habet aures ad audi
endum, audiat. Rursum simile est
regnum cœlorum, thesauro absco/
so in agro, quem repertum homo,
abscondidit, & præ gaudio illius,
abit, & omnia quæcumq; habet uen
dit, & mercat agrũ illum. Rursum si
mile est regnum cœlorum, homini
negociatori, quærenti bonos unio
nes, qui cum inuenerit unum bo
num unionem, abiens uendidit om

τα ὅσα ἔιχεμ, καὶ ἠγόρασεμ αὐτὸμ.
πάλιμ ὁμοία ἐστὶμ ἡ βασιλεία τῶν οὐρα/
νῶμ σαγλώνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν,
καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ, ἣμ
ὅτε ἐπληρώθη ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸμ αἰ
γιαλόμ, καὶ καθίσαντες συνέλεξαν τὰ κα/
λὰ εἰς ἄγγη, τὰ δὲ σάπρα ἔξω ἔβαλομ
οὕτως ἔσαι ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶ/
νος. ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἀφορισοῦ/
σιμ τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίωμ, καὶ
βαλοῦσιμ αὐτοὺς, εἰς τὴν κάμινομ τοῦ πυ/
ρός, ἐκεῖ ἔσαι ὁ κλαυθμὸς, καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν
ὀδόντωμ. Λέγει αὐτοῖς ΙΗΣΟΥΣ. Συνήκατε
ταῦτα πάντα; λέγουσιμ αὐτῷ. Ναὶ κύριε. Ο
δὲ εἶπεμ αὐτοῖς. Διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς
μαθητευθεὶς εἰς τὴμ βασιλείαμ τῶν οὐρανῶμ,
ὅμοιός ἐστὶμ ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅς τις
ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ
παλαιά. Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεμ ὁ ΙΗ/
ΣΟΥΣ τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεμ
ἐκεῖθεμ. καὶ ἐλθὼμ εἰς τὴμ πατρίδα αὐτοῦ,
ἐδίδασκεμ αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν.
ὥστε ἐκπλήττεσθαι αὐτοὺς καὶ λέγειμ. πό/
θεμ τούτῳ ἡ σοφία αὕτη & αἱ δυνάμεις; οὐχ
οὗτός ἐστὶμ ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχὶ ἡ μήτηρ
αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ, & οἱ ἀδελφοὶ αὐ/
τοῦ Ἰάκωβος, καὶ Ἰωσῆς, καὶ Σίμωμ, καὶ Ἰού/
δας, καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ, οὐχὶ πᾶσαι πρὸς
ἡμᾶς εἰσιμ; πόθεμ οὖμ τούτῳ ταῦτα πάν/
τα; καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ
εἶπεμ αὐτοῖς. Οὐκ ἔστιμ προφήτης ἄτιμος εἰ
μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐ/
τοῦ. καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ
τὴν ἀπιστίαμ αὐτῶν. Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, ἤκου/
σεμ Ἡρῴδης ὁ τετράρχης τὴν ἀκοὴν ΙΗΣΟΥ, καὶ
εἶπεμ τοῖς παισὶμ αὐτοῦ, οὗτός ἐστὶμ Ἰωάννης ὁ
βαπτιστής, αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν. & διὰ τοῦτο
αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιμ ἐν αὐτῷ. ὁ γὰρ Ἡρῴδης
κρατήσας

nia quæ possidebat, & mercatus est illum. Rursum. Simile est regnum cœlorum, uerriculo iacto in mare, & ex omni genere piscium contrahenti. Quod cum impletum fuisset, subduxerunt in littus, & sedentes collegerunt quæ bona sunt in uasa, quæ uero mala, foras abiecerunt. Sic futurum est in consummatione sæculi. Venient angeli, & segregabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminũ ignis, illic erit plorat⁹, & stridor dentium. Dicit illis Iesus. Intellexistis hæc omnia? Dicunt illi. Etiam domine. At ille dixit illis. Propterea oĩs scriba doctus ad regnum celoꝝ, similis est homini patrifamilias, qui depmit e thesauro suo noua & uetera. Et factum est, ut cum finisset Iesus sermones hos, digrederetur illinc. Et cum uenisset in patriam suam, docuit in synagoga illoꝝ, ita ut stuperent ac dicerent. Vnde huic sapiẽtia hæc, & uirtutes? Nonne hic est ille fabri filius? Nonne mater eius uocatur Mariam, & fratres eius Iacobus & Ioses, & Simõ, & Iudas, & sorores illius, nõne omnes apud nos sunt? Vnde igitur huic hæc omnia? Et offendebantur in eo. Iesus autem dixit illis. Non est propheta expers honoris, nisi i patria sua, & domo sua. Et non fecit illic uirtutes multas, propter incredulitatem illorum. In illo tempore audiuit He- XIIII
rodes tetrarcha famam Iesu, & dixit famulis suis. Hic est Ioannes baptista, Is surrexit a mortuis, & ideo uirtutes agunt in illo. Nam Herodes

ceperat

κρατήσας τὸν Ἰωάννην ἔδησεν αὐτὸν, καὶ
ἔθετο εἰς φυλακὴν, διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυ-
ναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ἔλε-
γεν γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης, Οὐκ ἔξεστί σοι
ἔχειν αὐτήν. καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖ-
ναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφή-
την αὐτὸν εἶχον. γενεσίοις δὲ ἀγομένοις
τοῦ Ἡρώδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρω-
διάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσεν τῷ Ἡ-
ρῴδῃ. ὅθεν μεθ' ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ
δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται. ἡ δὲ προβιβασθεῖ-
σα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, Δός μοι φη-
σὶν ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου
τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς.
διὰ δὲ τοὺς ὅρκους, καὶ τοὺς συνανακειμέ-
νους, ἐκέλευσεν δοθῆναι αὐτῇ καὶ πέμψας
ἀπεκεφάλισεν τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. καὶ
ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη
τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκεν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. καὶ προσελ-
θόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἦραν τὸ σῶμα, καὶ ἔ-
θαψαν αὐτό. καὶ ἀκούσας ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ἀνεχώρη-
σεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ'
ἰδίαν. καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι, ἠκολούθη-
σαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων. καὶ
ἐξελθὼν ὁ ΙΗΣΟΥΣ, εἶδεν πολὺν ὄχλον
καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, & ἐθε-
ράπευσεν τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν. ὀψίας
δὲ γενομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ λέγοντες, Ἔρημός ἐστιν ὁ τό-
πος, & ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν. ἀπόλυ-
σον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς
κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα
ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτοῖς. οὐ χρείαν ἔ-
χουσιν ἀπελθεῖν. δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φα-
γεῖν, οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ. οὐκ ἔχομεν
ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους, καὶ δύο ἰχθύας. ὁ δὲ
εἶπεν, φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε, καὶ κελεύσας τοὺς
ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους,
καὶ λαβὼν

cœperat Ioannem, & uinxerat ac posue-
rat in carcere, propter Herodiadem uxo
rem Philippi fratris sui. Dicebat enim
illi Ioannes. Non licet tibi habere eam.
Et cum uellet eũ occidere, metuebat mul
titudinem, propterea quod illum ceu
prophetam habebant. Cum autem ce
lebraretur natalis Herodis, saltabat fi-
lia Herodiadis inter illos, & placuit He-
rodi. Vnde cum iureiurando pollicitus
est, se daturum illi quicquid peteret. At
illa prius instructa a matre sua, Da mi-
hi inquit, hic in quadra, caput Ioannis
baptistæ, & indoluit rex. Attamen pro-
pter iusiurandum, & eos qui simul ac-
cumbebant iussit dari, & missis carnifi-
cibus, amputauit caput Ioannis in car-
cere, & allatum est caput eius in quadra,
& datũ est puellæ, & obtulit matri suæ.
Et accesserunt discipuli eius, & sustule-
runt corpus, & sepelierunt illud, & cum
audisset Iesus, secessit illinc in naui, ad
desertum locum seorsim. Et cum audis-
sent turbæ, secutæ sunt illum itinere pe-
destri, relictis urbibus. Et egressus Iesus
uidit multam turbam, & tactus est af-
fectu misericordiæ erga illos, & sanauit
ex illis qui male ualebant. Porro cum
appetisset uespera, adierunt eum disci-
puli sui, dicentes. Desertus est locus, &
hora iam præterijt. Dimitte turbas,
ut abeant in uicos, & emant sibi ciba-
ria. At Iesus dixit illis. Non est illis ne-
cesse, ut abeant, date illis uos ad eden-
dum. At illi dicunt ei. Non habemus
hic nisi quinq; panes, & duos pisces. Il-
le uero dixit. Afferte mihi illos huc. Et
iussis turbis discumbere super gramina,
& sumptis

καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο
ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλό-
γησεν, καὶ κλάσας, ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς
τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. καὶ
ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ ἦραν
τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, δώδεκα
κοφίνους πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄν-
δρες ὡς πεντακισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν
καὶ παιδίων. Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖ-
ον, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν ἕως
οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. καὶ ἀπολύσας
τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν
προσεύξασθαι. ὀψίας δὲ γενομένης, μό-
νος ἦν ἐκεῖ. τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς
θαλάσσης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυ-
μάτων. ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. τε-
τάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς, ἀπῆλ-
θεν πρὸς αὐτοὺς ὁ ΙΗΣΟΥΣ περιπατῶν
ἐπὶ τὴν θάλασσαν. καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ
μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦ-
ντα ἐταράχθησαν λέγοντες, ὅτι φάν-
τασμά ἐστιν. καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου, ἔκραξαν
εὐθέως· ὁ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ λέγων
θαρσεῖτε ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. ἀποκριθεὶς δὲ αὐ
τῷ ὁ πέτρος εἶπεν, κύριε εἰ σύ εἶ, κέλευσόν με
πρός σε ἐλθεῖν, ἐπὶ τὰ ὕδατα. ὁ δὲ εἶπεν. ἐλ-
θέ, καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ πέτρος πε
ριεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἐλθεῖν πρὸς
τὸν ΙΗΣΟΥΝ. βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυ
ρόν, ἐφοβήθη. καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι
ἔκραξε λέγων, κύριε σῶσόν με. εὐθέως δὲ
ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἐπελάβετο
αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίσα
σας. καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκ-
όπασεν ὁ ἄνεμος, οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ, ἐλθόν-
τες, προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες, ἀληθῶς
θεοῦ υἱός εἶ, καὶ διαπεράσαντες, ἦλθον εἰς τὴν
γῆν

& ſumptis quinq; panibus ac duobus
piſcibus, ſublatis in cœlum oculis, bene-
dixit, & cum fregiſſet, dedit diſcipulis
panes, diſcipuli uero turbis. Et come-
derunt omnes, & ſaturati ſunt. & ſuſtu-
lerunt, quod ſuperfuerat de fragmentis
duodecim cophinos plenos. Porro qui
comederant fuere uiri ferme quinquies
mille, præter mulieres ac pueros. Et ſta-
tim compulit Ieſus diſcipulos ſuos, ut
conſcenderent nauim, & præcederent ſe
in ripam ulteriorẽ, donec dimiſiſſet tur-
bas, ac dimiſſis turbis, aſcendit in mon-
tem ſolus ad orandum. Cum autem ad
ueniſſet ueſpera, ſolus erat illic. Cæte-
rum nauis iam in medio maris erat, &
afflictabatur ab undis, nam uẽtus erat
aduerſus. Quarta autem noctis uigilia
abiit ad illos Ieſus, ambulans ſup mare,
& ubi uidiſſent eũ diſcipuli, ſuper mare
ambulantẽ, turbati ſunt, dicentes. Phan
taſma eſt, & p̃ metu exclamauerunt, ſed
ſtatim locutus eſt illis Ieſus dicẽs. Bono
animo eſte, Ego ſum, ne terreamini. Re
ſpondens autem illi Petrus dixit. Do-
mine, ſi tu es, iubeto me ad te uenire ſu-
per aquas. At ille dixit, ueni. Et cum de-
ſcendiſſet e naui Petrus, ambulabat ſu-
per aquas, ut iret ad Ieſum. Cæterum
cum uideret uentum ualidum, terri-
tus eſt, & cum cœpiſſet fidere, clamauit
dicens. Domine ſerua me. Continuo au
tem extenta manu appp̃hendit eum, &
dixit illi. Exiguæ fidei, cur dubitabas? Et
cum eſſent ingreſſi nauim, conquieuit
uentus. Porro qui erant in naui, acceſſe-
runt & adorauerunt eum, dicẽtes. Vere
dei filius es. Et cũ traieciſſent, uenerũt in
terram

γῆν γεννησαρέθ. καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ
ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου, ἀπέστειλαν εἰς
ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, καὶ προσήνε-
γκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας,
καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα μόνον ἅψωνται
τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ ὅ-
σοι ἥψαντο, διεσώθησαν. τότε προσέρχον-
ται τῷ ΙΗΣΟΥ οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων γραμ-
ματεῖς & φαρισαῖοι, λέγοντες. διὰ τί οἱ μα
θηταί σου παραβαίνουσιν τὴν παράδοσιν
τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖ
ρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. ὁ δὲ ἀπο-
κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. διὰ τί καὶ ὑμεῖς
παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν
παράδοσιν ὑμῶν; ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο λέ
γων. τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ
ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τε
λευτάτω. ὑμεῖς δὲ λέγετε. ὃς ἂν εἴπῃ τῷ
πατρὶ καὶ τῇ μητρί, δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ
ὠφεληθῇς, & οὐ μὴ τιμήσει τὸν πατέρα αὐ-
τοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ. καὶ ἠκυρώσατε τὴν
ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν.
ὑποκριταὶ καλῶς προεφήτευσεν περὶ ὑμῶν
Ἡσαΐας λέγων. ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος, τῷ
στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χείλεσίν με τιμᾷ, ἡ δὲ
καρδία αὐτῶν, πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ, μά-
την δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκα
λίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων. καὶ προσκα-
λεσάμενος τὸν ὄχλον, εἶπεν αὐτοῖς. ἀκού-
ετε καὶ συνίετε, οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ
στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπο-
ρευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῖ τὸν
ἄνθρωπον. τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ, εἶπον αὐτῷ. οἶδας ὅτι οἱ φαρισαῖοι,
ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθη-
σαν; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. πᾶσα φυ-
τεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν πατήρ μου ὁ οὐρά-
νιος, ἐκριζωθήσεται. ἄφετε αὐτούς, ὁδη-
γοί εἰσιν, τυφλοὶ τυφλῶν. τυφλὸς
δὲ τυφλὸν

terram Genneſareth. Et cū agnouiſſent
illum uiri loci illius, nuncios emiſerūt in
totam finitimam regionem illam, & ob-
tulerunt illi omnes male habētes, & ob-
ſecrabant eum, ut tantum tāgerent fim
briam ueſtimenti illius, & quotquot te-
tigiſſent, ſalui facti ſunt. Tunc acce- XV
dunt ad Ieſum, qui ab Hieroſolymis
uenerant ſcribæ & phariſæi, dicentes.
Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur tra
ditionem ſeniorum? Non enim abluūt
manus ſuas, cū edunt panem. At ille re-
ſpondens, dixit eis. Quare & uos tranſ-
gredimini mandatū dei, ppter & tradi-
tionē hoim? Nā deus mādauit, dicens.
Honora patrem & matrem, & qui ma-
ledixerit patri aut matri, morte moria-
tur. Vos autem dicitis. Quicquid do-
ni a me profecturum erat, id in tuum
uertitur commodum, & nō honorabit
patrem ſuum, aut matrem ſuam. Et ir-
ritum feciſtis mandatum dei, propter
traditionem ueſtram. Hypocritæ, recte
de uobis prædixit Eſaias, dicens. Ap-
propinquat mihi populus hic ore ſuo,
& labijs me honorat, cæterum cor eo-
rum procul abeſt a me, ſed fruſtra me
colunt, docentes doctrinas, mandata
hominum. Et aduocatis ad ſe turbis,
dixit eis. Audite & intelligite. Nō quod
ingreditur in os, impurat hominem, ſed
quod egreditur ex ore, hoc impurū red-
dit hominem. Tunc accedentes diſcipu
li, dixerunt illi. Noſti phariſæos, au-
dito ſermone iſto offenſos fuiſſe? At
ille reſpondens ait. Omnis plantatio,
quam non plantauit pater meus cœ-
leſtis, eradicabitur. Omittite illos, du-
ces ſunt, cæci cæcorum. Porro, ſi cæcus
cæco

δὲ τυφλὸς ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυ/
νον πεσοῦνται. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος εἶ/
πεν αὐτῷ, φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν
ταύτην. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν, ἀκμὴν καὶ ὑ/
μεῖς ἀσύνετοί ἐστε, οὔπω νοεῖτε, ὅτι πᾶν τὸ εἰσπο/
ρευόμενον εἰς τὸ στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χω/
ρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται; τὰ δὲ ἐκ
πορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς καρδί/
ας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.
ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισ/
μοὶ πονηροὶ, φθόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλο
παὶ, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι, ταῦτά
ἐστιν τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. τὸ δὲ ἀνί/
ποις χερσὶν φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.
καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ἀνεχώρησεν,
εἰς τὰ μέρη τύρου καὶ σιδῶνος, καὶ ἰδοὺ γυ
νὴ χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελ/
θοῦσα, ἔκραζεν αὐτῷ λέγουσα, ἐλέησόν με
κύριε υἱὸς Δαβὶδ, ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαι
μονίζεται, ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. καὶ
προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠρώτων αὐ
τὸν λέγοντες, ἀπόλυσον αὐτὴν, ὅτι κράζει ὀ/
πισθεν ἡμῶν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐκ ἀ/
πεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολω/
λότα οἴκου ἰσραήλ. ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύ/
νησεν αὐτῷ λέγουσα, κύριε βοήθει μοι. ὁ δὲ
ἀποκριθεὶς, εἶπεν, οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν
τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυ/
ναρίοις, ἡ δὲ εἶπεν, ναὶ κύριε. καὶ γὰρ τὰ κυ/
νάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων
ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. τότε ἀ/
ποκριθεὶς ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτῇ. ὦ γύναι
μεγάλη σου ἡ πίστις, γενηθήτω σοι ὡς θέ/
λεις. καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας
ἐκείνης. καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἦλ/
θεν παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας καὶ
ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος, ἐκάθητο ἐκεῖ, καὶ προσῆλ/
θον πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοὶ, ἔχοντες μεθ' ἑ/
αυτῶν, χωλούς, τυφλούς, κωφούς, κυλλούς,
καὶ ἑτέρους

cæco dux fuerit, ambo in foueã cadent. Reſpondẽs autem Petrus, dixit ei. Diſ/ſere nobis parabolam iſtam. Ieſus autẽ dixit. Adhuc & uos intelligẽtia caretis? Nondum intelligitis, quod quicquid in/greditur in os, in aluum abit, & in feceſ/ſum eiicitur? At ea quæ proficiſcuntur ex ore, ex ipſo corde egrediuntur, & illa impurum reddunt hominem. Nam ex corde exeunt cogitationes malæ, cædes, adulteria, ſtupra, furta, falſa teſtimonia, conuicia. Hæc ſunt quæ impurant ho/minem. Cæterum illotis manibus cape/re cibum, non inquinat hominem. Et di greſſus illinc Ieſus, receſſit in partes Tyri & Sidonis. Et ecce mulier cananea, quæ a finibus illis uenerat, clamabat ad illũ, dicens. Miſerere mei domine fili Da/uid. Filia mea miſere a dæmonio agi/tatur. Ille uero non reſpondit ei uer/bum. Et accedentes diſcipuli eius, ro/gabant illum, dicentes. Amitte illam, nam clamat poſt nos. At ille reſpon/dens, dixit. Non ſum miſſus, niſi ad oues perditas domus Iſrahel. Illa uero uenit & adorauit eum dicens. Domine ſuccurre mihi. At ille reſpondens dixit. Non eſt honeſtum, ſumere panem filio rum, & obiicere catellis. Hæc aũt reſpon dit. Certe domine. Etenim catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa domino rum ſuorum. Tunc reſpondens Ieſus di xit illi. O mulier magna eſt fides tua, fi/at tibi, ſicut uis. Et ſanata fuit filia eius ex eo tempore. Et progreſſus illinc Ie/ſus, uenit iuxta mare Galileæ, & con/ſcenſo monte, ſedebat illic. Et acceſſe/runt ad eum turbæ multæ, ducentes ſe/cum claudos, cæcos, ſurdos, mutilos & alios,

καὶ ἑτέρους πολλοὺς, καὶ ἔῤῥιψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ΙΗΣΟΥ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς, ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι βλέποντας κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, τυφλοὺς βλέποντας, καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν ἰσραήλ. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν, σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσίν μοι, καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν, καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις, οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον; καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτὰ καὶ ὀλίγα ἰχθύδια. καὶ ἐκέλευσεν τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας καὶ εὐχαριστήσας, ἔκλασε καὶ ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ, καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις, οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων, καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον. καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια μαγδαλά.

& alios multos, & abiecerunt eos ad pedes Iesu, & sanauit eos, adeo ut turbæ miratæ sint, cum uiderent mutos loqui, mutilos esse sanos, claudos ambulare, cæcos uidere, & glorificabant deum Israel. Iesus autem uocatis ad se discipulis suis dixit. Miseret me turbæ, propterea quod iam triduum perseuerant apud me, & non habent, quod edant, & dimittere eos ieiunos nolo, nequando deficiant in uia. Et dicunt ei discipuli eius. Vnde nobis in solitudine panes tam multi, ut saturetur turba tanta? Et dicit illis Iesus. Quot panes habetis? At illi dicunt. Septem, & paucos piscículos. Et iussit turbas discumbere in terra. Et sumpsit septem panes, ac pisces, & postquam gratias egisset, fregit & dedit discipulis suis, discipuli uero turbæ, comederuntq; omnes, & saturati sunt, & sustulerunt, quod supererat fragmentorum, septem sportulas plenas. At ij qui comederant, erant quater mille uiri, præter mulieres & pueros. Et dimissis turbis, conscendit in nauim, & uenit in fines Magdala.

XVI Καὶ προσελθόντες οἱ φαρισαῖοι καὶ σαδδουκαῖοι, πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτὸν, σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δεῖξαι αὐτοῖς, ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὀψίας γενομένης λέγετε, εὐδία, πυῤῥάζει γὰρ ὁ οὐρανός, καὶ πρωΐ, σήμερον χειμών. πυῤῥάζει γὰρ ὁ οὐρανὸς συγνάζων, ὑποκριταὶ, τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ, γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε. γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου, καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς, ἀπῆλθεν, καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο

Et aggressi pharisæi & sadducæi tentantes interrogabant eum, ut signum e cœlo ostenderet sibi. At ille respondens dixit eis. Cum cœperit esse uespera, dicitis, serenitas, nam rubet cœlum, & mane, hodie hyems, rubet enim cœlum triste. Hypocritæ, faciem cœli scitis diiudicare, signa uero temporum nō potestis Natio praua, & adultera, signum requirit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ. Et relictis illis abijt. Et cum uenissent discipuli eius, in ulteriorem ripam, per obliuionem

θονσ ἄρτους λαβεῖμ. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεμ αὐ/
τοῖς, ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆ ζύμης τῶν
φαρισαίωμ καὶ σαδδουκαίωμ. οἱ δὲ διελο/
γίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ
ἐλάβομεν. γνοὺς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεμ αὐ-
τοῖς. τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς ὀλιγόπι/
στοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε; οὔπω νοεῖτε οὐ
δὲ μνημονεύετε, τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεν/
τακισχιλίωμ, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβε-
τε. οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχι/
λίωμ, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε; πῶς οὐ
νοεῖτε, ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπομ ὑμῖμ προσέ/
χειν ἀπὸ τῆ ζύμης τῶν φαρισαίωμ καὶ σαδ/
δουκαίωμ. τότε συνῆκαμ, ὅτι οὐκ εἶπεμ
προσέχειμ ἀπὸ τῆ ζύμης τῶ ἄρτου, ἀλλὰ ἀ/
πὸ τῆ διδαχῆς τῶν φαρισαίωμ καὶ σαδ/
δουκαίωμ. ἐλθὼμ δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἰς τὰ μέρη
καισαρείας, τῆ φιλίππου, ἠρώτα τοὺς μα/
θητὰς αὐτοῦ λέγωμ. τίνα με λέγουσιμ οἱ
ἄνθρωποι εἶναι τὸμ υἱὸμ τῶ ἀνθρώπου; οἱ δὲ
εἶπομ. οἱ μὲν, ἰωάννην τὸμ βαπτιστήμ, ἄλλοι
δὲ ἠλίαμ, ἕτεροι δὲ ἰερεμίαμ, ἢ ἕνα τῶν προ/
φητῶμ. λέγει αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγε/
τε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ σίμωμ πέτρος εἶ/
πεμ. σὺ εἶ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ ὁ υἱὸς τῶ θεοῦ τῶ ζῶν
τος. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεμ αὐτῷ.
μακάριος εἶ σίμωμ βὰρ ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ
αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέμ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ
μου, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. κἀγὼ δέ σοι λέγω,
ὅτι σὺ εἶ πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ.
οἰκοδομήσω μου τὴμ ἐκκλησίαμ. καὶ πύλαι
ᾅδου οὐ κατισχύσουσιμ αὐτῆς. καὶ δώσω
σοι τὰς κλεῖς τῆ βασιλείας τῶν οὐρανῶν. καὶ
ὅσα ἂμ δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσαι δεδεμέμα ἐν
τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὅσα ἂμ λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς,
ἔσαι λελυμέμα ἐν τοῖς οὐρανοῖς. τότε διε
στείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα μηδενὶ εἴπω
σιμ ὅτι αὐτός ἐστιμ ΙΗΣΟΥΣ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ. ἀπὸ
τότε ἤρξατο ὁ ΙΗΣΟΥΣ δεικνύειμ τοῖς μαθη/
ταῖς αὐτῶ

non ſumpſerant panes. Ieſus autem di/
xit illis. Videte & cauete a fermẽto pha-
riſæorꝝ & ſadducæorꝝ. At illi reputabãt
intra ſeſe, dicẽtes. Panes nõ ſumpſimus.
Qd̃ ubi cognouit Ieſus, dixit illis. Quid
cogitatis ĩtra uoſipſos? puſillæ fidei, qd̃
panes nõ ſumpſeritis? Nondũ intelligi
tis, neq; memoria tenetis, quinq; illos
panes, cũ hoĩes eſſent quinquies mille, &
quot cophinos ſuſtuleritis? Neq; ſeptẽ
illos panes, cum hoĩes eſſent quater mil
le, & quot ſportas acceperitis? Qui fit,
ut non intelligatis, me non de pane di-
xiſſe uobis illud, ut caueretis a fermento
phariſæorũ & ſadducæorum? Tunc in/
tellexerunt, quod non iuſſiſſet cauere a
fermẽto panis, ſed a doctrina phariſæo
rum, & ſadducæorum. Cum ueniſſet au
tem Ieſus in partes Ceſareæ eius, quæ co
gnominatur Philippi, interrogauit di-
ſcipulos ſuos dicẽs. Quẽ me dicũt hoĩes
eſſe filiũ illũ hoĩs? illi uero dicebãt. Alĩ
quidẽ Ioannem baptiſtã, alĩ uero Eliã,
alĩ uero Hieremiã, aut unũ de numero
prophetarꝝ. Dicit illis. At uos, quẽ me di
citis eſſe? Reſpõdẽs aũt Simon Petrus,
dixit. Tu es Chriſtꝰ ille filius dei uiuẽtis.
Et reſpõdẽs Ieſus dixit illi. Beatus es Si/
mon Bar Iona, qa caro & ſanguis nõ re/
uelauit tibi, ſed pater meus q eſt in celis.
At ego quoq; tibi dico, qd̃ tu es Petrus,
& ſup hãc petrã ædificabo meã eccleſiã,
& portæ inferorꝝ nõ ualebunt aduerſus
illã. Et dabo tibi claues regni cœlorꝝ, &
quicqd ſolueris in terra, erit ſolutũ in cœ
lis, & qd̃cunq; alligaueris ĩ terra, erit alli/
gatũ in cœlis. Tũc mãdauit diſcipulis ſu
is, ne cui dicerẽt q ipſe eẽt Ieſus Chriſtꝰ.
Ex eo tẽpore, cœpit Ieſus ĩdicare diſcipu
lis

τᾷς ἀυτω, ὅτι δεῖ ἀυτὸμ ἀπελθεῖμ εἰς ἱερο/
σόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖμ ἀπὸ τῶν πρεσβυ
τέρωμ, καὶ ἀρχιερέωμ, καὶ γραμματέωμ,
καὶ ἀποκταυθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερ
θῆναι. καὶ προσλαβόμενος ἀυτὸμ ὁ πέ/
τρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶμ ἀυτῷ λέγωμ. ἵλεώς
σοι κύριε, οὐ μὴ ἔσαι σοι τοῦτο. ὁ δὲ στραφεὶς,
εἶπεμ τῷ πέτρῳ. ὕπαγε ὀπίσω μου σα/
τανᾶ, σκάνδαλόμ μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ
τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπωμ. τότε ὁ ΙΗ/
ΣΟΥΣ εἶπεμ τοῖς μαθηταῖς ἀυτοῦ. εἴτις θέ/
λει ὀπίσω μου ἐλθεῖμ, ἀπαρνησάσθω ἑαυ/
τὸμ, καὶ ἀράτω τὸμ σταυρὸμ ἀυτοῦ, καὶ ἀκο/
λουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἂμ θέλῃ τὴν ψυχὴν
ἀυτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει ἀυτήν. ὃς δ' ἂμ ἀπο/
λέσῃ τὴν ψυχὴν ἀυτοῦ ἕνεκεμ ἐμοῦ, εὑρήσει
ἀυτήν. τί γὰρ ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος, ἐὰμ τὸ
κόσμομ ὅλομ κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν ἀυτου
ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα
τῆς ψυχῆς ἀυτοῦ; μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς του ἀν/
θρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ του πατρὸς ἀυ/
του μετὰ τῶν ἀγγέλωμ ἀυτοῦ. καὶ τότε ἀπο/
δώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιμ ἀυτου. Ἀμὴν λέ
γω ὑμῖμ, εἰσίμ τινες ὧδε ἑστώτωμ, οἵτινες οὐ
μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂμ ἴδωσιμ τὸμ υἱὸμ
του ἀνθρώπου ἐρχόμενομ ἐν τῇ βασιλείᾳ
ἀυτοῦ. Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ, παραλαμ/
βάνει ὁ ΙΗΣΟΥΣ τὸμ πέτρομ καὶ ἰάκωβομ καὶ
ἰωάννην τὸμ ἀδελφὸμ ἀυτοῦ, καὶ ἀναφέρει ἀυ
τοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸμ κατ' ἰδίαμ, καὶ μετε/
μορφώθη ἔμπροσθεμ ἀυτῶν, καὶ ἔλαμψεμ
τὸ πρόσωπομ ἀυτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμά/
τια ἀυτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς. καὶ
ἰδοὺ ὤφθησαμ ἀυτοῖς μωσῆς καὶ ἠλίας, μετ'
ἀυτοῦ συλλαλοῦντες. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος,
εἶπεμ τῷ ΙΗΣΟΥ. κύριε καλόμ ἐστιμ ἡμας ὧ/
δε εἶναι. εἰ θέλεις ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνὰς
σοὶ μίαμ, καὶ μωσῆ μίαμ, καὶ ἠλίᾳ μίαμ. ἔτι
ἀυτου λαλοῦντος

lis ſuis, quod oporteret ipſum abire Hie
roſolymam, & multa pati a ſenioribus
& principibus ſacerdotum, & ſcribis, &
occidi, & tertio die reſuſcitari. Et aſſu/
mens eum Petrus cœpit increpare eum,
dicens. Propitius tibi ſis domine, nequa
quam erit tibi hoc. At ille conuerſus di/
xit Petro. Abi poſt me Satana. Obſta/
culum meum es, quia non ſapis ea quæ
ſunt dei, ſed ea quæ ſunt hominũ. Tũc
Ieſus dixit diſcipulis ſuis. Si quis uult
poſt me uenire abneget ſemetipſum, &
tollet crucem ſuam & ſequatur me. Qui
eñ uoluerit animã ſuã ſeruare, perdet
eam. Qui autem perdiderit animam ſu
am mea cauſa, inueniet eam. Quid eñ
proderit homini, ſi totum mundum lu/
cratus fuerit, animæ uero ſuæ iacturam
fecerit? Aut quid dabit homo quo redi
mat animam ſuam? Futurum eſt enim
ut filius hominis ueniat in gloria patris
ſui, cum angelis ſuis, & tunc reddet uni/
cuiq; iuxta facta ipſius. Amen dico uo/
bis, ſunt quidam hic ſtantes, qui non gu
ſtabũt mortem, donec uiderint filiũ ho
minis uenientẽ in regno ſuo. Et poſt XVII
dies ſex, aſſumit Ieſus Petrum & Iaco/
bum & Ioannem fratrem eius, & ſubdu
cit illos in montem excelſum ſeorſim, &
trafformatus eſt coram illis, & ſplen/
duit facies eius ſicut ſol. Veſtimenta
autem illius facta ſunt alba, ſicut lu/
men. Et ecce conſpecti ſunt illis Mo/
ſes & Elias cum illo colloquentes. Re/
ſpondens autem Petrus, dixit Ieſu.
Domine, bonum eſt nos hic eſſe. Si uis
faciamus hic tria tabernacula, tibi unũ,
& Moyſi unum, & Eliæ unum. Adhuc

αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς. καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα. Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ, ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. καὶ προσελθὼν ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἥψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν. Ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε. ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ τὸν ΙΗΣΟΥΝ μόνον. καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς λέγων. Μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.

Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες. Τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. Ἠλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι Ἠλίας ἤδη ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ, ὅσα ἠθέλησαν. οὕτως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν. τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ, ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς. καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ΙΗΣΟΥ ἄνθρωπός τις γονυπετῶν αὐτῷ, καὶ λέγων. Κύριε ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει, πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν. Ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς, ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ ΙΗΣΟΥ κατ' ἰδίαν, εἶπον. Διὰ τί ἡμεῖς, οὐκ ἠδυνήθη-

eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit illos. Et ecce uox e nube quæ diceret. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacitum est, ipsum audite. Et cum hæc audissent discipuli, procciderunt in faciem suam, & timuerunt uehementer. Et accedens Iesus tetigit illos, & dixit. Surgite & ne timeatis. Vbi uero sustulissent oculos suos, neminem uidebant, nisi Iesum solum. Et cum descenderent de monte, mandabat illis dicens. Ne cui dixeritis uisionem, donec filius hominis a mortuis resurgat. Et interrogauerunt eũ discipuli sui, dicẽtes. Cur igitur scribæ dicunt, quod Heliam oporteat uenire prius? Iesus autem respondens dixit illis. Helias quidem uenit prius, & restituet omnia. Verum dico uobis, Heliam iam uenisse, & non agnouerunt eum, sed fecerũt in eo quæcumq; uoluerunt. Sic & filius hominis passurus est ab illis. Tunc intellexerunt discipuli, quod de Ioanne baptista, dixisset ipsis. Et cum uenissent ad turbã, accessit ad Iesum homo quidam flectens genua illi, dicens. Domine, miserere filij mei, quoniam lunaticus est, & misere affligitur, Nam sæpe cadit in ignem, & sæpe in aquam, & obtuli eum discipulis tuis, & non potuerunt eum sanare. Respondens autem Iesus dixit. O natio incredula & distorta, quousq; tandem ero uobiscum? usq; quo patiar uos, adducite illũ huc. Et increpauit eum Iesus, & exijt ab eo dæmoniũ, & sanatus est puer a tempore illo. Tunc accedentes discipuli ad Iesum seorsim, dixerunt. Quare nos non potuimus

οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκ βαλεῖν αὐτό; ὁ δὲ ΙΗ / ΣΟΥΣ εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν. ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκ/ κον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ μετά/ βηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ. καὶ μεταβήσεται. Ϛ οὐ/ δὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν. τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. ἀ/ ναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀν/ θρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώ/ πων. καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, Ϛ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται. καὶ ἐλυπήθησαν σφό/ δρα. ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς καπερναοὺμ, προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ πέτρῳ, Ϛ εἶπον. ὁ διδάσκαλος ὑμῶν, οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; λέγει. Ναὶ, Ϛ ὅτε εἰ σῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτὸν ὁ ΙΗΣΟΥΣ λέγων. τί σοι δοκεῖ σίμων, οἱ βα σιλεῖς τ γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσιν τὰ τέ λη ἢ κήνσον, ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων ἔφη αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ἄρα γε ἐλεύ/ θεροί εἰσιν οἱ υἱοί. ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθῦν ἆρον, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆρα, δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ Ϛ σοῦ. ἐν ἐκεί νῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ΙΗΣΟΥ λέγοντες. τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλεία τῶν οὐρανῶν; καὶ προσκαλεσάμενος ὁ ΙΗΣΟΥΣ παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, Ϛ εἶπεν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν. ἐὰν μὴ στα φῆτε Ϛ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλ/ θητε εἰς τὴν βασιλείαν τ οὐρανῶν. ὅς τις οὖν ταπεινώσῃ ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. ὃς δ' ἂν σκανδα/ λίσῃ ἕνα

non potuimus eiicere illud. Iesus autẽ dixit illis, propter incredulitatem uestrã. Amen dico uobis, si habeatis fidẽ sicut granũ sinapis, dicetis monti huic, demigra hinc illuc, & demigrabit, & nihil ipossibile erit uobis. Sed hoc genus nõ egreditur, nisi in oratiõe & ieiunio. Cũ aũt uersarentur in Galilæa, dixit illis Iesus. Futurum est ut filius hominis tradatur in manus hominum, & occident eum, & tertio die resurget. Et contristati sunt uehementer. Cum autem uenissent in oppidum Capernaum, accesserunt qui didrachma solent accipere ad Petrum, & dixerũt, præceptor uester num soluit didrachma? Dicit, etiã. & cũ ingressus fuisset in domũ præuenit illum Iesus, dicens. Quid tibi uidet Simon? Reges terræ a quibus accipiũt tributa aut cẽsũ? a filijs suis an ab alienis? Dicit illi Petrus. Ab alienis. Ait illi Iesus. Ergo liberi sunt filij. Verum ne simus illis offendiculo, profectus ad mare mitte hamũ, & eum piscem qui primus ascenderit primus, tolle. Et aperto ore illius inuenies staterem. Da illis p me & te.

In illo tempore accesserunt discipuli Iesu dicẽtes. Quis maximus est in regno cœlorum? Et accersitum ad se puerum, Iesus statuit in medio illorum, & dixit. Amen dico uobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut pueri, non ingrediemini in regnum cœlorũ. Quisquis igitur humiliauerit semetipsum, sicut est puellus iste, hic est ille maior in regno cœlorum. Et qui receperit unum puellum talem in nomine meo, me receperit. Qui autem offenderit XVIII

λίσκ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόν-
των εἰς ἐμέ, συμφέρῃ αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύ-
λος ὀνικὸς ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ
καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσ-
σης. οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδά-
λων. ἀνάγκη γὰρ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα.
πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ δι' οὗ τὸ σκάνδα-
λον ἔρχεται. εἰ δὲ ἡ χείρ σου ἢ ὁ πούς
σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὸν καὶ βάλε
ἀπό σου. καλόν σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν
ζωὴν χωλὸν ἢ κυλλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο
πόδας ἔχοντα, βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώ-
νιον. καὶ εἰ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε,
ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοί
ἐστιν μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν,
ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν
γέενναν τοῦ πυρός. ὁρᾶτε μὴ καταφρο-
νήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων. λέγω γὰρ
ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ
παντὸς βλέπουσιν τὸ πρόσωπον τοῦ πα-
τρός μου, τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός. τί ὑμῖν
δοκεῖ; ἐάν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρό-
βατα, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς
τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη πορευ-
θεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον; καὶ ἐὰν γένηται
εὑρεῖν αὐτό. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπ'
αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα ἐννέα
τοῖς μὴ πεπλανημένοις, οὕτως οὐκ ἔστιν θέ
λημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρός ὑμῶν τοῦ ἐν
οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μικρῶν τού-
των. ἐὰν δὲ ἁμαρτήσει εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου,
ὕπαγε καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ
αὐτοῦ μόνου. ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας
τὸν ἀδελφόν σου. ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, πα-
ράλαβε μετά σε ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στό-
ματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν
ῥῆμα. ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν εἰπὲ
τῇ ἐκκλησίᾳ

unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Væ mundo ab offendiculis. Necesse est enim ut ueniant offendicula. Verũtamen uæ homini, per quem scandalum uenit. Quod si manus tua, uel pes tuus obstaculo est tibi, abscide eũ, & projce abs te. Bonũ est tibi ad uitam ingredi debilem uel claudum, potius ꝯ duas manus uel duos pedes habentem, mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus offendit te, erue eum, & projce abs te. Bonum est tibi, ut unoculus intres in uitã, potius ꝯ ut duos oculos habens, mittaris in gehennã ignis. Videte ne contemnatis unum ex his pusillis. Dico enim uobis, quod angeli eorum in cœlis semper uident faciem patris mei, qui in cœlis est. Venit enim filius hominis saluare quod perierat. Quid uobis uidetur? si fuerint alicui homini centum oues, & errauerit una ex eis, nonne relictis nonagintanouẽ in mõtib⁹, uadit & quærit eã q̃ errauerat? Et si contigerit ut inueniat eam, amen dico uobis, gaudet super ea, magis ꝯ super nonaginta/nouẽ quæ nõ errauerunt. Sic nõ est uolũtas ante patrẽ uestrũ qui in cœlis est, ut pereat unus de pusillis istis. Porro si peccauerit in te frater tuus, uade & argue eũ inter te & ipsũ solũ. Si te audierit, lucratus es fratrẽ tuũ, sin uero te nõ audierit, adhibe tecũ adhuc unum aut duos, ut i ore duoꝝ aut triũ testiũ stet omne uerbũ. Q; si nõ audierit eos, dic

ecclesiæ

τῇ ἐκκλησίᾳ. ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔσω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. πάλιν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρός μου, τοῦ ἐν οὐρανοῖς. οὗ γάρ εἰσιν δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν. Κύριε ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις; Λέγει αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησεν συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πραθῆναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα ὅσα εἶχεν, καὶ ἀποδοθῆναι. πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος, προσεκύνει αὐτῷ λέγων. κύριε μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ καὶ πάντα σοι ἀποδώσω. σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ. ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια. καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγεν λέγων. ἀπόδος μοι, ὅτι ὀφείλεις. πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ παρεκάλει αὐτὸν λέγων. Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι. ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν,

ecclesiæ. Q; si ecclesiã nõ audierit, sit tibi uelut ethnicus & publicanus. Amen dico uobis, quæcũq; alligaueritis super terrã, erunt ligata in cœlo. & q̃cũq; solueritis sup terrã, erũt soluta in cœlo. Rursũ dico uobis, quod si duo ex uobis cõsenserint super terrã, de omni re quãcũq; petierint, fiet illis a patre meo qui in cœlis est. Vbi eñ sunt duo uel tres congregati in noie meo ibi sum in medio eorũ. Tunc accedens Petrus ad eum, dixit. Domine, quotiens peccabit in me frater meus, & remittam ei? Num usq; septies? Dicit illi Iesus. Non dico tibi usq; septies, sed usq; septuagiessepties. Ideo assimilatum est regnum cœlorum homini regi, qui uoluit cõferre rationem cum seruis suis. Et cum cœpisset cõferre, oblatus est ei unus qui debebat ei decem millia talentorum. Cæterum cum is non esset soluendo, iussit eum dominus uenundari & uxorẽ eius, & liberos, & omnia quæ habebat, & solutionem fieri. Procidens autẽ seruus ille adorabat eum, dicens. Esto longanimis erga me, & omnia tibi reddam. Misertus autem dominus serui illius, absoluit eum, & æs alienum remisit ei. Egressus autem seruus ille, inuenit unum de conseruis suis, qui debebat sibi centum denarios, & iniecta in eum manu, obtorto collo trahebat, dicens. Solue quod debes. Et procidens conseruus eius, rogabat eum, dicens. Esto longanimis erga me, & omnia reddã tibi. At ille no

ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν, ἔβαλεν αὐτὸν
εἰς φυλακήν, ἕως οὗ ἀποδῶ τὸ ὀφειλόμε-
νον. ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γε-
νόμενα, ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες
διεσάφησαν τῷ κυρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ
γενόμενα. τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν
ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ. Δοῦλε πονηρέ,
πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐ-
πεὶ παρεκάλεσάς με. οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι
τὸν σύνδουλόν σου, ὡς κἀγὼ σὲ ἠλέησα;
καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ, παρέδωκεν
αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ
πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ, οὕτως καὶ ὁ πα-
τήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν ἐὰν μὴ
ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ
τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐ-
τῶν. Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ
τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς γα-
λιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας
πέραν τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἠκολούθησαν αὐ-
τῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς
ἐκεῖ. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ φαρισαῖ-
οι πειράζοντες αὐτὸν, καὶ λέγοντες αὐτῷ.
εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολύσαι τὴν γυναῖ-
κα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν; ὁ δὲ ἀπο-
κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ πε-
ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν
αὐτούς; καὶ εἶπεν. ἕνεκεν τούτου καταλεί-
ψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέ-
ρα, καὶ κολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ
καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν, ὥστε οὐκ
ἔτι εἰσὶν δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. ὃ οὖν ὁ θε-
ὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. λέ-
γουσιν αὐτῷ. τί οὖν Μωσῆς ἐνετείλατο δοῦ-
ναι βιβλίον ἀποστασίου καὶ ἀπολύσαι αὐτήν;
λέγει αὐτοῖς, ὅτι Μωσῆς πρὸς τὴν σκλη-
ροκαρδίαν ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολύ-
σαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν. ἀπ' ἀρχῆς δὲ,
οὐ γέγονεν

lebat, sed abijt & coniecit eum in car-
cerem, donec redderet debitum. Por-
ro cum uidissent conserui eius, quæ
fiebant, indoluerunt ualde, & uene-
runt & aperuerunt domino suo om-
nia quæ facta fuerant. Tunc accersi-
uit illum dñs suus, & ait illi. Serue sce
leste, totum debitum illud remisi ti-
bi, cum obsecrasses me. Nonne opor
tuit & te misereri conserui tui, sicut &
ego tui misertus eram? Et iratus do-
minus eius, tradidit eum tortoribus,
quoadusq; redderet totum quod de
bebatur sibi. Sic & pater meus cœle-
stis faciet uobis, si non remiseritis suo
quisq; fratri de cordibus uestris deli-
cta illorum. Et factum est cum con XIX
summasset Iesus sermones hos de-
migrauit a Galilæa, & uenit in fines
iudææ trans iordanem, & secutæ sunt
eum turbæ multæ, & sanauit eos ibi.
Et accesserunt ad eum pharisæi ten-
tantes eum, & dicentes ei. Licet ne ho
mini diuortiũ facere cum uxore sua
qualibet ex causa? Qui respondens,
ait eis. An non legistis, quod is qui
fecit ab initio masculum & feminam
fecit eos? Et dixit. Propterea, de-
seret homo patrem & matrem, &
adhærebit uxori suæ, & erunt duo
in carnem unam. Itaq; iam non sunt
duo, sed una caro. Quod ergo deus
copulauit, homo non separet. Di-
cunt illi. Cur ergo Moyses iussit da-
re libellum repudij, & amittere eam?
Ait illis. Moses ad duritiam cor-
dis uestri permisit uobis repudiare
uoxres uestras, cæterum ab initio
non fuit

ὃυ γέγονεμ οὕτως. λέγω δὲ ὑμῖμ, ὅτι ὃς ἂμ ἀπολύσῃ τὴ γωαῖκα αὐτοῦ, εἰ μὴ ἐπὶ πορ/νείᾳ, καὶ γαμήσῃ ἄλλω, μοιχᾶται. καὶ ὁ ἀ/πολελυμμέ/νω γαμήσας, μοιχᾶται. λέγου σιμ αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. εἰ οὕτως ἐσιμ ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γωαικός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι. ὁ δὲ εἶπεμ αὐτοῖς, οὐ πάν/τες χωροῦσιμ τὸμ λόγομ τοῦτομ, ἀλλ' οἷς δέ/δοται. εἰσὶμ γὰρ εὐνοῦχοι, οἵτιμες ἐκ κοι/λίας μητρὸς ἐγεμήθησαμ οὕτως. καὶ εἰσὶμ εὐ/νοῦχι, οἵτιμες εὐνουχίσθησαμ ὑπὸ τῶμ ἀμ/θρώπωμ. καὶ εἰσὶμ εὐνοῦχοι, οἵτιμες εὐνούχι/σαμ ἑαυτοὺς, διὰ τὴμ βασιλείαμ τῶμ οὐρα/νῶμ. ὁ δωάμεμός χωρεῖμ χωρείτω. τότε προσηνέχθη αὐτῷ παιδία, ἵμα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς, καὶ προσεύξηται. οἱ δὲ μαθη/ταὶ ἐπετίμησαμ αὐτοῖς. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶ/πεμ. ἄφετε τὰ παιδία, μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖμ πρός με, τῶμ γὰρ τοιούτωμ ἐστὶμ ἡ βα/σιλεία τῶμ οὐραμῶμ. καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας ἐπορεύθη ἐκεῖθεμ. καὶ ἰδοὺ εἷς προσελ/θὼμ, εἶπεμ αὐτῷ. Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγα/θὸμ ποιήσω, ἵμα ἔχω ζωὴμ αἰώμιομ; ὁ δὲ εἶ/πεμ αὐτῷ. τί με λέγεις ἀγαθόμ; οὐδεὶς ἀ/γαθὸς, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖμ εἰς τὴμ ζωήμ, τήρησομ τὰς ἐμτολάς. λέγει αὐτῷ. ποίας; ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεμ. τὸ οὐ φο/νεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδο/μαρτυρήσεις, τίμα τὸμ πατέρα καὶ τὴμ μη/τέρα, καὶ ἀγαπήσεις τὸμ πλησίομ σου ὡς σεαυτόμ. λέγει αὐτῷ ὁ νεαμίσκος. πάμ/τα ταῦτα ἐφύλαξα ἐκ νεότητός μου. τί ἔτι ὑστερῶ; ἔφη αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. εἰ θέλεις τέ/λειος εἶναι, ὕπαγε πώλησόμ σου τὰ ὑπάρ/χοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸμ ἐμ οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. ἀκούσας δὲ ὁ νεαμίσκος τὸμ λόγομ, ἀπῆλθεμ λυπού/μενος. ἦμ γὰρ ἔχωμ κτήματα πολλά. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεμ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Ἀμὴμ λέγω

non fuit ſic. Dico autem uobis, quod quicunq; diuerterit ab uxore ſua, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, is com mittit adulterium. Et qui repudiatã du/xerit, adulterium committit. Dicunt ei diſcipuli eius. Si ad iſtum modum ha/bet cauſa hominis cum uxore, non expe dit contrahere matrimonium. Qui dixit illis. Non omnes capaces ſunt huius di cti, ſed ĩ quibus datum eſt. Sunt enim eunuchi qui de matris utero ſic nati ſũt. Et ſunt eunuchi qui facti ſũt eunuchi ab hominibus, & ſunt eunuchi qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum cœlorũ. Qui poteſt capere capiat. Tunc oblati ſunt ei puelli, ut manus eis imponeret & oraret. Diſcipuli autem increpabãt eos. Ieſus uero ait eis. Sinite puellos, ne pro/hibeatis eos ad me uenire, taliũ eſt enim regnum cœlorũ. Et cum impoſuiſſet eis manus, abĩit illinc. Et ecce unus accedens ait illi. Magiſter bone, quid boni faciã, ut habeã uitã æternã? Qui dixit ei. Cur me uocas bonũ? Nullus eſt bonus, niſi unus, nempe deus. Q; ſi uis ad uitã in/gredi, ſerua mandata. Dicit illi. Quæ? Ie ſus aũt dixit. Nõ homicidiũ facies. Non cõmittes adulteriũ. Nõ facies furtũ. Nõ falſum teſtimoniũ dices. Honora patrẽ tuũ & matrẽ, & diliges proximũ tuũ, ut teipſum. Dicit illi adoleſcẽs. Omnia hæc ſeruaui a iuuentute mea, quid adhuc mi hi deeſt? Ait illi Ieſus. Si uis perfectus eſſe, uade uende quæ habes, & da pau/peribus, & habebis theſaurum in cœlo, & ueni ſequere me. Cum audiſſet au tem adoleſcens ſermonem, abĩit triſtis. Erat enim habens poſſeſſiones mul tas. Ieſus autem dixit diſcipulis ſuis,

Amen

Αμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πλούσιος δυσκόλως
εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρα/
νῶν. καὶ πάλιν λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν
ἐστιν κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος εἰ
σελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ εἰσελθεῖν. ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐ
τοῦ, ἐξεπλήσσοντο σφόδρα, λέγοντες. τίς ἄρα
δύναται σωθῆναι; ἐμβλέψας δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ,
εἶπεν αὐτοῖς. παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύ/
νατόν ἐστιν, παρὰ δὲ θεῷ πάντα δύνατά
ἐστιν. τότε ἀποκριθεὶς ὁ πέτρος, εἶπεν αὐ
τῷ. ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκο/
λουθήσαμέν σοι. τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; ὁ δὲ ΙΗ/
ΣΟΥΣ εἶπεν αὐτοῖς. Αμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι
ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγ
γενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθεδήσεσθε, καὶ ὑ/
μεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τὰς δώ/
δεκα φυλὰς τοῦ ἰσραήλ. καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν
οἰκίας, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ
μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνε/
κεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα
λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.
πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ἔσχα
τοι πρῶτοι. ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ ὅστις
ἐξῆλθεν ἅμα πρωὶ μισθώσασθαι ἐργάτας
εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ, συμφωνήσας δὲ
μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέ/
ραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα
αὐτοῦ, καὶ ἐξελθὼν περὶ τὴν τρίτην ὥραν,
εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργοὺς
καὶ ἐκείνοις εἶπεν. ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς
εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον
δώσω ὑμῖν. οἱ δὲ ἀπῆλθον, πάλιν ὁ ἐξελ-
θὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν ἐποί/
ησεν ὡσαύτως, περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν
ἐξελθών, εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργούς, καὶ
λέγει αὐτοῖς. τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν
ἡμέραν ἀργοι

Amen dico uobis, diues difficile intra/
bit in regnum cœlorum. Et iterum dico
uobis. Facilius est camelũ per foramen
acu factũ ingredi, q̃ diuitem in regnũ
dei ingredi. Auditis autem his discipu/
li expauerunt ualde, dicentes. Quis er/
go potest saluus fieri? Intuitus autem il/
los Iesus, dixit illis. Apud homines hoc
impossibile est, apud deum autem om/
nia possibilia sunt. Tũc respondens Pe/
trus, dixit ei. Ecce nos reliquimus om-
nia, & secuti sumus te. Quid ergo erit
nobis? Iesus autem dixit illis. Amen
dico uobis, q̃ uos qui secuti estis me in
regeneratione, cum sederit filius homi-
nis in sede maiestatis suæ, sedebitis &
uos sup sedes duodecim iudicantes duo
decim tribus Israel. Et ois qui reliquerit
domos aut fratres, aut sorores, aut pa-
trem, aut matrem, aut uxorem, aut fili
os, aut agros, propter nomen meũ, cen-
tupla accipiet, & uitæ æternæ sortietur
hæreditatem. Multi autẽ erunt primi
nouissimi, & nouissimi primi. XX

Nã simile est regnũ cœlorum homini
patrifamilias, qui exijt primo statim di/
luculo ad conducendos operarios in ui/
neam suam. Conuentione autem fa/
cta cum operarijs ex denario in singu-
los dies, misit eos in uineam suam.
Et egressus circiter horam tertiam, ui-
dit alios stantes in foro ociosos, & illis
dixit. Ite & uos in uineam meam, &
quodcunq; iustum fuerit, dabo uobis.
Illi autem abierunt. Rursum autem ex/
ijt circiter sextam & nonam horam, & fe
cit similiter. Circa undecimam uero ex/
ijt, & inuenit alios stantes, & dicit il-
lis. Cur hic statis tota die ociosi? Di-
cunt ei.

γουσιμ αὐτῷ, ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμίσθω/
σατο. λέγει αὐτοῖς. ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς
εἰς τὸμ ἀμπελῶνα. καὶ ὃ ἂμ ᾖ δίκαιομ, λή-
ψεσθε. ὀψίας δὲ γενομένης, λέγει ὁ κύ-
ριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτου.
κάλεσομ τοὺς ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς
τὸμ μίσθὸμ, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτωμ ἕ/
ως τῶν πρώτωμ. καὶ ἐλθόντες, οἱ περὶ τὰν ἕν
δεκάτην ὥραμ, ἔλαβομ ἀνὰ δηνάριομ. ἐλ/
θόντες δὲ οἱ πρῶτοι, ἐνόμισαμ ὅτι πλεῖομ
λήψονται, καὶ ἔλαβομ καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριομ.
λαβόντες δὲ ἐγόγγυζομ κατὰ τοῦ οἰκοδεσπό-
του λέγοντες, ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαμ ὥραμ
ἐποίησαμ, καὶ ἴσους ἡμῖμ αὐτοὺς ἐποίησας
τοῖς βασάσασιμ τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ
τὸμ καύσωνα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεμ ἑνὶ αὐ-
τῶν, ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε, οὐχὶ δηναρίου συμ
φώνησάς μοι; ἆρομ τὸμ σὸμ καὶ ὕπαγε. θέλω
δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καί σοι.
ἢ οὐκ ἔξεστίμμοί ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς
ἐμοῖς; εἰ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιμ, ὅτι
ἐγὼ ἀγαθός εἰμι. οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχα/
τοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. πολλοὶ
γάρ εἰσιμ κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.
καὶ ἀναβαίνωμ ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἰς Ἱεροσόλυμα,
παρέλαβεμ τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδί
αμ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεμ αὐτοῖς. ἰδοὺ ἀναβαί
νομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιμ, καὶ
γραμματεῦσιμ, καὶ κατακρινοῦσιμ αὐτὸμ
θανάτῳ, καὶ παραδώσουσι αὐτὸμ τοῖς ἔθ-
νεσιμ, εἰς τὸ ἐμπαίξαι καὶ μαστίγωσαι, καὶ
σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσε/
ται. τότε προσῆλθεμ αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶμ
Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶμ αὐτῆς, προσκυνοῦ/
σα καὶ αἰτοῦσά τί παρ' αὐτου. ὁ δὲ εἶπεμ αὐ
τῇ. τί θέλεις; λέγει αὐτῷ. εἰπὲ ἵνα καθίσω/
σιμ οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ δεξι/
ῶμ σου, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμωμ ἐν τῇ βα-
σιλείᾳ

cunt ei, quia nemo nos conduxit. Di-
cit illis. Abite & uos in uineam, & quic-
quid fuerit iustum accipietis. Cum au
tem uespera facta esset, dicit dominus
uineæ, procuratori suo. Voca operarios
& redde illis mercedem, incipiens a no-
uissimis usq; ad primos. Et cũ uenissent
qui circa undecimam horam uenerant,
acceperunt singuli denarium. Venien-
tes autem & primi, arbitrati sunt, q; plus
essent accepturi, & acceperunt ipsi quoq;
singuli denarium. Et cum accepissent,
murmurabãt aduersus patremfamilias,
dicentes. Hi nouissimi una hora fece/
runt, & illos pares nobis fecisti, qui por-
tauimus pondus diei & estum? At ille
respondens uni eorum, dixit. Amice,
non facio tibi iniuriam. Nonne de-
nario conuenisti mecum? Tolle quod
tuum est, & abi. Volo autem huic nouis/
simo dare sicut & tibi. An non licet mi-
hi quod uolo facere in rebus meis, si
oculus tuus malus est, quod ego bonus
sim? Sic erunt nouissimi primi, & pri/
mi nouissimi. Multi enim sunt uocati,
pauci uero electi. Et ascendens Iesus
Hierosolymam, assumpsit duodecim
discipulos suos solos in uia, & ait il/
lis. Ecce ascendimus Hierosolymam, &
filius hominis tradetur principibus sa/
cerdotum & scribis, & condemnabũt eũ
morte, & tradent eum gentibus ad illu-
dendum, & flagellandum, & crucifigen
dum, & tertia die resurget. Tunc accessit
ad eum mater filiorum Zebedei, cum
filijs suis, adorans & petens aliquid ab
eo. At ille dicit ei. Quid uis? Ait illi. Dic
ut sedeant hi duo filij mei, unus ad de-
xteram tuam, & unus ad sinistram in re/

gno

σϊλείᾳ σου, ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν, οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριόν ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν; καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; λέγουσιν αὐτῷ. δυνάμεθα. ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε. τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μού, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου. καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, εἶπεν. οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔστω ὑμῶν διάκονος, καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος. ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν. καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἰεριχῶ, ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς. καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδὸν ἀκούσαντες, ὅτι ΙΗΣΟΥΣ παράγει, ἔκραξαν λέγοντες. ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς Δαβίδ. ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν, οἱ δὲ μεῖζον ἔκραζον λέγοντες. ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς Δαβίδ. καὶ στὰς ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐφώνησεν αὐτοὺς, καὶ εἶπεν. τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν; λέγουσιν αὐτῷ. κύριε ἵνα ἀνοιχθῶσιν ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί. σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ ὅτε ἤγγισεν εἰς Ἰεροσόλυμα. καὶ ἦλθεν εἰς Βηθφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ΙΗΣΟΥΣ ἀπέστειλεν δύο μαθητὰς λέγων αὐτοῖς. πορεύθητε εἰς τὴν κώμην τὴν ἀπέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ'

gno tuo. Respondens autem Iesus, dixit. Nescitis quid petitis. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum, & baptismate quo ego baptizor, baptizari? Dicunt ei. Possumus. Ait illis. Calicē quidem meū bibetis, & baptismate quo ego baptizor, baptizabimini, sedere aūt ad dexteram meam & sinistram, nō est meum dare, sed quibus paratū est a patre meo. Et cū audissent decē indignati sunt de duobus fratribus. Iesus autem uocauit eos ad se, & ait. Scitis, quod principes gentium dominentur illis, & qui magni sunt, potestatem exerceāt in eos. Non ita erit inter uos. Sed quicunq; uoluerit inter uos magnus fieri, sit uester minister, & qui uoluerit inter uos primus esse, sit uester seruus. Sicut filius hominis nō uenit, ut sibi ministraretur, sed ut ipse ministraret, & ut daret animam suam redemptionē pro multis. Et egredientibus illis ab hiericho, secuta est eū turba multa. Et ecce duo cæci sedentes secus uiam, cū audissent, quod Iesus transiret, clamauerunt dicentes. Domine miserere nostri fili Dauid. Turba autem increpabat eos, ut tacerēt. At illi magis clamabant, dicentes. Miserere nostri dñe fili Dauid. Et stetit Iesus & uocauit eos, & ait. Quid uultis ut faciam uobis? Dicunt illi. Domine, ut aperiātur oculi nostri. Misertus autem eorum Iesus, tetigit oculos eorum. Et confestim uisum receperunt oculi illoꝝ, & secuti sunt eum.

Et cū apppinquasset Hierosolymis, & uenisset Betphage ad montē oliuaꝝ tūc Iesus misit duos discipulos, dicēs eis. Ite in castellū quod contra uos est, & statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum XXI

λον μετ'

λομ μετ' αὐτ. λύσαντες ἀγάγετέ μοι. καὶ
ἐάμ τις ὑμῖμ ἔιπῃ τι, ἐρῆτε, ὅτι ὁ κύριος, αὐ
τῶμ χρείαμ ἔχ. εὐθέως δὲ, ἀποστέλλ αὐτούς.
τοῦτο δὲ ὅλομ γέγονεμ, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥη
θὲμ διὰ τ προφήτου λέγοντος. εἰπατε τῇ θυ
γατρὶ σιών, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σ ἔρχεταί σοι
πρᾶος, καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπ' ὄνομ καὶ πῶ
λομ ὑὸμ ὑποζυγίου. πορευθέντες δὲ οἱ μα
θηταὶ & ποιήσαντες καθὼς προσέταξεμ αὐ
τοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ἤγαγομ τὴμ ὄμομ, καὶ τὸμ
πῶλομ, καὶ ἐπεθήκαμ ἐπάνω αὐτῶμ τὰ ἱμά
τια αὐτῶμ, καὶ ἐπάθισεμ ἐπάνω αὐτῶμ. ὁ δὲ πλεῖ
στος ὄχλος ἔστρωσαμ ἑαυτῶμ τὰ ἱμάτια ἐν τῇ
ὁδῷ. ἄλλοι δὲ ἔκοπτομ κλάδους ἀπὸ τῶμ
δένδρωμ, καὶ ἐστρώνυομ ἐν τῇ ὁδῷ. οἱ δὲ ὄχλοι
οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες, ἔκρα
ζομ λέγοντες. ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ. εὐ
λογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου
ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις. καὶ εἰσελθόντος αὐ
τοῦ εἰς ἱεροσόλυμα ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις
λέγουσα. τίς ἐστιμ οὗτος; οἱ δὲ ὄχλοι ἔλε
γομ, οὗτός ἐστιμ ΙΗΣΟΥΣ ὁ προφήτης ὁ ἀπὸ
ναζαρὲθ τῆς γαλιλαίας. καὶ εἰσῆλθεμ ὁ ΙΗ
ΣΟΥΣ εἰς τὸ ἱερὸμ τοῦ θεοῦ. καὶ ἐξέβαλεμ
πάμτας τοὺς πωλοῦμτας καὶ ἀγοράζομτας ἐν
τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τ κολυβιστῶμ κατ
έστρεψεμ, καὶ τὰς καθέδρας τ πωλούμτωμ τὰς περι
στερὰς, καὶ λέγει αὐτοῖς. γέγραπται. ὁ οἶκός μου οἶ
κος προσευχῆς κληθήσετ, ὑμεῖς δὲ αὐτὸμ ἐποιήσα
τε σπήλαιον λῃστ. καὶ προσῆλθου αὐτῷ τυφλοὶ καὶ
χωλοὶ ἐμτῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεμ αὐτούς. ἰδόμτες
δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ
ἐποίησεμ, καὶ τοὺς παῖδας κράζομτας ἐν τῷ ἱε
ρῷ, καὶ λέγομτας. ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαβίδ, ἠγανάκ
τησαμ καὶ εἶπομ αὐτῷ. ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιμ; ὁ
δὲ ΙΗΣΟΥΣ λέγει αὐτοῖς. ναί, οὐδέπωτε ἀνέγνωτε
ὅτι ἐκ στόματος νηπίωμ καὶ θηλαζόντωμ
κατηρτίσω αἶνομ; καὶ καταλιπὼμ αὐ
τοὺς ἐξῆλθεμ ἔξω τῆς πόλεως εἰς βηθα
νίαμ

lum cum ea, ſoluite & adducite mihi.
Et ſi quis uobis aliquid dixerit, dicite.
Dominus his opus habet, & confeſtim
emittet eos. Hoc aũt totum factũ eſt,
ut adimpleretur quod dictum eſt per
prophetam, dicẽtem. Dicite filiæ ſion,
ecce rex tuus uenit tibi manſuetus, ſe-
dens ſuper aſinam & pullũ filiũ ſubiu-
galis. Euntes aũt diſcipuli, fecerunt ſi-
cut præcepit illis Ieſus. Et adduxerunt
aſinã & pullum, & impoſuerunt ſuper
eos neſtimenta ſua, & eum deſuper ſe-
dere fecerunt. Plurima aũt turba ſtra-
uerunt ueſtimenta ſua in uia. Alĳ autẽ
cedebãt ramos de arboribus & ſterne-
bant in uia. Turbæ aũt quæ p̃cedebãt
& quæ ſequebantur clamabant, dicen-
tes. Hos anna filio Dauid, bñdictus q̃
uenit in nomine dñi, hos anna in ex-
celſis. Et cum intraſſet Hieroſolymam,
cõmota eſt uniuerſa ciuitas, dicẽs. Quis
eſt hic? Populi aũt dicebant. Hic eſt Ie
ſus propheta a Nazareth Galilææ. Et
intrauit Ieſus in templũ dei, & eĳciebat
omnes uendentes & ementes in tẽplo,
& menſas nummulariox, & cathedras
uendentiũ colũbas euertit. Et dixit eis.
Scriptũ eſt, domus mea, domus oratio
nis uocabit, uos aũt feciſtis illã ſpelun-
cam latronũ. Et acceſſerũt ad eum cæci
& claudi in tẽplo, & ſanauit eos. Cum
aũt uidiſſent principes ſacerdotum, &
ſcribæ, mirabilia quæ fecerat, & pueros
clamãtes in tẽplo, & dicẽtes. Hos anna
filio Dauid, indignati ſunt, & dixerunt
ei. Audis quid iſti dicunt? Ieſus aũt di-
cit eis. Quid ni? Nunq̃ legiſtis, ex ore
infantiũ & lactentiũ perfeciſti laudem?
Et relictis illis, exĳt e ciuitate in Betha-

μίαμ καὶ ἦλθεν ἐκεῖ. πρωΐας δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασεν. καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἦλθεν ἐπ' αὐτὴν. καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ φύλλα μόνον καὶ λέγει αὐτῇ. μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ. καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν λέγοντες. πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτοῖς. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν. ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ καὶ ἐὰν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε, ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται. καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες, λήψεσθε. καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερόν, προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ λέγοντες. ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτοῖς. ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἕνα. ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ ἐλογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς λέγοντες. ἐὰν εἴπωμεν ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν. διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ἐὰν δὲ εἴπωμεν ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον. πάντες γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάννην ὡς προφήτην. καὶ ἀποκριθέντες τῷ ΙΗΣΟΥ εἶπον. οὐκ οἴδαμεν. ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός. οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχε τέκνα δύο, καὶ προσελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπεν τέκνον ὕπαγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν οὐ θέλω. ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς, ἀπῆλθεν. καὶ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν. ἐγώ κύριε, καὶ οὐκ ἀπῆλθεν. τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς;

niam, & diuersatus est illic. Mane autē reuertens in ciuitatē, esurijt. Et cū uidisset fici arborē unā secus uiam, uenit ad eam, & nihil inuenit in ea, nisi folia tm. Et ait illi. Ne post hac ex te fructus nascatur in æternū, & arefacta est cōtinuo ficus. Et eo uiso discipuli mirati sunt, dicentes. Quomodo cōtinuo aruit? Respondens autē Iesus, ait eis. Amen dico uobis, si habueritis fidem, & nō hæsitaueritis, non solum hoc de ficu facietis, uerum etiā si monti huic dixeritis, tollere & projce te in mare, fiet. Et omnia quæcūq; petieritis in oratione credentes, accipietis. Et cum uenisset in templum, accesserunt ad eum docentē principes sacerdotum & seniores populi, dicentes. In qua potestate hæc facis? Et quis tibi dedit hanc potestatē? Respōdens autē Iesus, dixit eis. Interrogabo uos & ego unū sermonē, quē si dixeritis mihi, & ego uobis dicā in qua potestate hæc facio. Baptismus Ioannis unde erat? e celo an ex hominibus? At illi cogitabāt apud se, dicētes. Si dixerim⁹ e cœlo, dicet nobis. Quare ergo nō credidistis illi? Sin autē dixerim⁹ ex hoib⁹, timemus turbā. Oēs enim habebāt Ioannem ut pphetam. Et respōdentes Iesu, dixerunt. Nescimus. Ait illis & ipse. Nec ego dico uobis in qua potestate hæc faciā. Quid autē uobis uidet? Homo habebat duos filios, & accedens ad primū, dixit. Fili, uade hodie operare in uinea mea. Ille autē respondens, ait. Nolo. Postea uero pœnitentia motus, abijt. Accedēs autē ad alterū, dixit similiter. At ille respōdēs ait. Ego dñe. Et nō abijt. Vter e duobus fecit uoluntatē patris?

πρός; λέγουσιμ αὐτῷ. ὁ πρῶτ, λέγ{ αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ἀμὴμ λέγω ὑμῖμ, ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τ῀ βασιλείαμ τ῀ θεοῦ. ἦλθεμ γὰρ πρὸς ὑμᾶς Ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ, οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ. ὑμεῖς δὲ ἰδόντες, οὐ μετεμελήθητε ὕστερον τ῀ πιστεῦσαι αὐτῷ. Ἀλλημ παραβολὴμ ἀκούσατε. Ἄνθρωπός τις ἦμ οἰκοδεσπότης ὅστις ἐφύτευσεμ ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸμ αὐτῷ περιέθηκεμ, καὶ ὤρυξεμ ἐν αὐτῷ ληνὸμ καὶ ᾠκοδόμησεμ πύργομ, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸμ γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεμ. ὅτε δὲ ἤγγισεμ ὁ καιρὸς τ῀ῦ καρπῶν, ἀπέστειλεμ τοὺς δούλους αὐτῶ πρὸς τοὺς γεωργούς, λαβεῖμ τοὺς καρποὺς αὐτῶ. καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτ῀. ὃμ μὲμ ἔδειραμ, ὃμ δὲ ἀπέκτειναμ, ὃμ δὲ ἐλιθοβόλησαμ. πάλιμ ἀπέστειλεμ ἄλλους δούλους πλείονας τ῀ πρώτωμ, καὶ ἐποίησαμ αὐτοῖς ὡσάυτως. ὕστερομ δὲ ἀπέστειλεμ πρὸς αὐτοὺς τὸμ υἱὸμ αὐτῶ λέγωμ. ἐντραπήσομται τὸμ υἱόμ μου. οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸμ υἱὸμ, εἶπομ ἐν ἑαυτοῖς. οὗτός ἐστιμ ὁ κληρονόμος, δεῦτε, ἀποκτείνωμεμ αὐτὸμ, καὶ κατάσχωμεν τὴὼ κληρονομίαν αὐτ῀. καὶ λαβόντες αὐτὸμ, ἐξέβαλομ ἔξω τ῀ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτειναμ. ὅτ᾽ ἂμ οὖμ ἔλθῃ ὁ κύριος τ῀ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; λέγουσιν αὐτῷ, κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸμ ἀμπελῶνα ἐκδόσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶ. λέγει αὐτοῖσ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς; λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες. οὗτ᾽ ἐγενήθη εἰς κεφαλὴμ γωνίας; παρὰ κυρίου ἐγένετ᾽ αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶ. διὰ τ῀ τ῀ο λέγω ὑμῖμ, ὅτι ἀρθήσετ᾽ ἀφ᾽ ὑμῶ ἡ βασιλεία τ῀ θεοῦ, καὶ δοθήσετ᾽ ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτ῀ῆς. καὶ ὁ πεσὼμ ἐπὶ τὸμ λίθομ τοῦτον συνθλασθήσετ᾽. ἐφ᾽ ὃμ δ᾽ ἂμ πέσῃ λικμήσει αὐτὸμ.

tris? Et dicunt ei. Prior. Dicit illis Iesus. Amē dico uobis, quod publicani & meretrices præcedunt uos in regnum dei. Venit enim ad uos Ioannes in uia iustitiæ, & non credidistis ei, publicani autem & meretrices crediderūt ei, uos autem cum uidissetis nō habuistis pœnitentiam postea, ut crederetis ei. Aliam parabolam audite. Homo quidam erat paterfamilias, qui plantauit uineā, & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim, & locauit eam agricolis, & peregre profectus est. Cum autem tempus fructuū appropinquasset, misit seruos suos ad agricolas, ut acciperent fructus eius. Et agricolæ apprænensis seruis eius, aliū ceciderunt, aliū occiderunt, aliū uero lapidauerūt. Iterū misit alios seruos plures prioribus, & fecerunt illis similiter. Nouissime aūt misit ad eos filiū suū, dicēs, reuerebūt filiū meū. Agricolæ aūt uidētes filiū, dixerunt intra se. Hic est hæres, uenite occidamus eū, & occupemus hæreditatē eius. Et apprehensum eum, eiecerunt ex uinea, & occiderunt. Cū ergo uenerit dns uineæ, quid faciet agricolis illis? Aiūt illi. Malī cū sint male perdet illos, & uineā suā locabit alijs agricolis, qui reddent ei fructū tpibus suis. Dicit illis Iesus. Nunqꝗ legistis in scripturis? Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli. A dño factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. Ideo dico uobis, auferetur a uobis regnum dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Et qui ceciderit super lapidem istum, confringetur, super quē uero ceciderit, cōteret eum.

σει αὐτὸμ. ἡ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτου, ἔγνωσαμ, ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει. καὶ ζητοῦντες αὐτὸμ κρατῆσαι ἐφοβήθησαμ τοὺς ὄχλους, ἐπειδὴ ὡς προφήτημ αὐτὸμ εἶχομ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. πάλιμ εἶπεμ αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς, λέγωμ. Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶμ ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅς τις ἐποίησεμ γάμους τῷ υἱῷ αὐτ, & ἀπέστειλεμ τοὺς δούλους αὐτ, καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους. & οὐκ ἤθελομ ἐλθεῖμ. πάλιμ ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγωμ. εἰπατε τοῖς κεκλημένοις, ἰδοὺ τὸ ἄριστόμ μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί μου, & τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα. δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. οἱ δὲ ἀμελήσαντες, ἀπῆλθομ, ὅς μὲμ εἰς τὸμ ἴδιομ ἀγρόμ, ὅς δὲ εἰς τὴν ἐμποριαμ αὐτου, οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτου, ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναμ. ἀκούσας δὲ βασιλεὺς, ὠργίσθη. καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτου, ἀπώλεσεμ τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιμ αὐτῶν ἐνέπρησεμ. τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτ. ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐσιμ, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαμ ἄξιοι. πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶμ, καὶ ὅσους ἐὰμ εὕρητε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. & ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς, συνήγαγομ, πάντας ὅσους εὗρομ πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένωμ. Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεμ ἐκεῖ ἄνθρωπομ οὐκ ἐνδεδυμένομ ἔνδυμα γάμου, καὶ λέγει αὐτῷ. ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφιμώθη. τότε εἶπεμ ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνοις. δήσαντες αὐτου πόδας καὶ χεῖρας ἐκβάλλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερομ, ἐκεῖ ἔσαι ὁ κλαυθμὸς & ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντωμ. πολλοὶ γάρ εἰσιμ οἱ κλητοὶ, ὀλίγοι

teret eum. Et cũ audissent principes sacerdotum & pharisæi parabolas eius, cognouerunt, & de se diceret. Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas, quoniam sicut prophetam eum habebant. Et respondens Iesus, iterum dixit eis in parabolis, & ait.

Simile factum est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo, & misit seruos suos, ut uocaret inuitatos ad nuptias, & nolebant uenire. Iterum misit alios seruos, dicens. Dicite inuitatis. Ecce prandium meũ paraui, tauri mei & altilia occisa sunt, & omnia parata, uenite ad nuptias. Illi autẽ neglexerunt & abierunt, alius in uillam suam, alius uero ad negociationẽ suã. Reliqui uero tenuerunt seruos eius, & contumelijs affectos occiderunt. Rex autem cum audisset iratus est, & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit. Tunc ait seruis suis. Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui inuitati erant, nõ fuerunt digni. Ite ergo ad exitus uiarum, & quotcumq; inueneritis, uocate ad nuptias. Et egressi serui eius in uias, congregauerunt omnes quotquot inuenerunt, malos pariter ac bonos, & impletæ sunt nuptiæ discumbentibus. Ingressus autem rex ut uideret discumbentes, ubi uidit illic hominem non uestitumueste nuptiali, ait illi. Amice quomodo huc intrasti, non habens uestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris. Ligatis pedibus & manibus eius, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. Multi autem sunt uocati, pauci

XXII

τοὶ. ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοὶ. Τότε πορευθέντες οἱ φαρισαῖοι συνεβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ. καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν λέγοντες. Διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ. καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις. καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός. οὐ γὰρ βλέπεις πρόσωπον ἀνθρώπων. εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ. ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον καίσαρι. ἢ οὔ; γνοὺς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ τὴν πονηρίαν αὐτῶν, εἶπεν. τί με πειράζετε ὑποκριταί; ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον, καὶ λέγει αὐτοῖς. τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη, καὶ ἡ ἐπιγραφή; λέγουσιν αὐτῷ. καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς. ἀπόδοτε οὖν τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ. καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ σαδδουκαῖοι, οἱ λέγοντες, μὴ εἶναι ἀνάστασιν καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες. διδάσκαλε μωσῆς εἶπεν. ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτου, καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτου. ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί. καὶ ὁ πρῶτος γαμήσας, ἐτελεύτησεν. καὶ μὴ ἔχων σπέρμα, ἀφῆκεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτου. ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτά. ὕστερον δὲ πάντων, ἀπέθανεν καὶ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτοῖς. πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ. ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει, οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται. ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσίν. περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν. οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν

ti, pauci uero electi. Tunc abeuntes pharisæi consilium cœperunt, ut illaquearent eum in sermone. Et ad illum mittunt discipulos suos cum Herodianis, dicentes. Magister, scimus quod uerax sis, & uiam dei in ueritate doceas, & non cures quemquam. Non enim respicis personã hominum. Dic ergo nobis quid tibi uidetur. Licet censum dari Cæsari, an non? Cognita autem Iesus malicia eorum, ait. Quid me tentatis hypocritæ? Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis. Cuius est imago hæc, & inscriptio? Dicunt ei. Cæsaris. Tunc ait illis. Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt dei, deo. Et his auditis, mirati sunt, & omisso eo abierunt. In illo die accesserunt ad eum sadducæi, qui dicunt non esse resurrectionem, & interrogauerunt eum, dicẽtes. Magister, Moses dixit, si quis mortuus fuerit, non habens filium, ut ducat frater eius uxorem illius, & suscitet semen fratri suo. Erant autem apud nos septem fratres, & primus uxore ducta defunctus est, & non habens semen, reliquit uxorem suam fratri suo. Similiter secundus & tertius, usq; ad septimum. Nouissime autem omnium defuncta est & mulier. In resurrectione ergo cuius e septem erit uxor? Omnes enim habuerunt eam. Respondens autem Iesus, ait illis. Erratis, nescientes scripturas neq; uirtutem dei. In resurrectione enim, neq; matrimonium contrahunt, neq; elocantur, sed sunt sicut angeli dei in cœlo. De resurrectione uero mortuorum nõ legistis quod uobis

ὑμῖν ἀπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος. ἐγὼ εἰμὶ ὁ θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ. οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσεν τοὺς σαδδουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό. καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικός τις πειράζων αὐτὸν καὶ λέγων. διδάσκαλε ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ; ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτῷ. ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ διανοίᾳ σου. αὕτη ἐστὶν πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή. δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς, ὅλος ὁ νόμος, καὶ οἱ προφῆται κρέμανται. συνηγμένων δὲ τῶν φαρισαίων, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ΙΗΣΟΥΣ λέγων. τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ; τίνος υἱός ἐστιν; λέγουσιν αὐτῷ, τοῦ Δαβίδ. λέγει αὐτοῖς. πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ λέγων; εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου. ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. εἰ οὖν Δαβὶδ κύριον αὐτὸν καλεῖ, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν; καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτῷ ἀποκριθῆναι λόγον. οὐδὲ ἐτόλμησέν τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.

τότε ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ λέγων. ἐπὶ τῆς Μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι. πάντα οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε. κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε. λέγουσιν γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσιν. δεσμεύουσιν γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων. τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσιν κινῆσαι αὐτά. πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσιν πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. πλατύνουσιν

dictum est a deo, qui ait. Ego sum deus Abraham, & deus Isaac, & deus Iacob. Deus non est deus mortuorum, sed uiuentium. Et cum audissent turbæ stupuerunt de doctrina eius. Pharisæi aũt cum audissent, q̃ silentium imposuisset sadducæis, conuenerunt in unũ, & interrogauit eũ unus ex eis legis doctor quispiã tentans eũ & dicẽs. Magister quod est mãdatũ magnũ in lege? Ait illi Iesus. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mẽte tua. Hoc est primum & magnum mandatum. Secundum aũt simile est huic. Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his duobus mandatis, uniuersa lex & prophetæ pendẽt. Congregatis autem pharisæis, interrogauit eos Iesus dicẽs. Quid uobis uidet de Christo, cuius filius est? Dicunt ei. Dauid. Ait illis. Quomodo ergo Dauid in spũ uocat eum dñm, dicẽs? Dixit dñs dño meo, sede a dextris meis, donec ponã inimicos tuos scabellum pedum tuorũ. Si ergo dauid uocat eum dñm, quomodo filius eius est? Et nemo poterat ei respõdere uerbũ, neq; ausus fuit q̃squã ex eo die eũ amplius interrogare. Tunc Iesus locutus est ad turbas, & ad discipulos suos, dicens. Super cathedrã Moisi sederunt scribæ & pharisæi. Omnia ergo quæcũq; iusserint uos seruare, seruate, & facite, secundum opera uero eorũ nolite facere. Dicunt enim, & nõ faciunt. Colligant eñ onera grauia & difficilia portatu, & imponunt in humeros hoim, cæterũ digito suo nolunt ea mouere. Omnia uero opera sua faciũt, ut uideant ab hoibus.

XXIII

Dilatam

πλατύνουσιν δὲ τὰ φυλακτήρια ἑαυτῶν, καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν. φιλοῦσιν δὲ τὰς πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββεί, ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββεί. εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητής, ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ. πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῖν ἐπὶ τῆς γῆς. εἷς γάρ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί, εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστὶν ὁ καθηγητής, ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ. ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος. ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. οὐαὶ δὲ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρῖμα. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν. οὐαὶ ὑμῖν ὁδηγοὶ τυφλοὶ οἱ λέγοντες, ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δὲ ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ ὀφείλει. μωροὶ καὶ τυφλοί. τίς γὰρ μείζων ἐστίν, ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ ναὸς, ὁ ἁγιάζων τὸν χρυσόν, καὶ ὃς ἐὰν ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει. μωροὶ καὶ τυφλοί. τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον; ὁ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ. καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν τῷ κατοικοῦντι αὐτόν. καὶ ὁ

Dilatãt aũt phylacteria ſua, & magnifi cant fimbrias pallioꝝ ſuoꝝ. Amantq; primos accubitus i cœnis, & primas ca/ thedras i ſynagogis, & ſalutatiões in fo ro, & uocari ab hoib⁹ rabbi, uosa utẽ no lite uocari rabbi. Vn⁹ ẽ em̃ magiſter ue ſter, nẽpe Chriſtus. oẽs aũt uos fratres eſtis. Et patrẽ nolite uocare uobis ſup terrã. Vn⁹ eſt em̃ pater ueſter qui in cœ lis eſt. Nec uocemini magiſtri, un⁹ em̃ ueſter eſt magiſter, nẽpe Chriſtus. Qui maior eſt ueſtrũ, erit miniſter ueſter. Qui aũt ſe exaltauetit, humiliabit, & q ſe humiliauerit, exaltabitur. Væ autẽ uobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ, qa clauditis regnũ cœloꝝ ante hoies. Vos enim non intratis, nec aduenientes ſini tis intrare. Væ uobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ, quia comeditis domos ui/ duarum, dum ſub p̃textu orationes lõ/ gas oratis, propter hoc amplius accipi/ etis iudicium. Væ uobis ſcribæ & pha/ riſæi hypocritæ, quia circuitis mare & aridam ut faciatis unum proſelytum, & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo magis q̃ uos. Væ uo/ bis duces cæci, quia dicitis, quicumq; iu rauerit per templum, nihil eſt, qui autẽ iurauetit in auro templi debitor eſt. Stulti & cæci quid enim maius eſt au/ rum an templum quod ſanctificat, au rum? Et quicumq; iurauerit in altari, nihil eſt, quicumq; autem iurauerit in dono quod eſt ſuper illud, debet. Cæ/ ci qd em̃ maius eſt, donũ an altare qd̃ ſanctificat donũ? Qui ergo iurauerit in altari, iurat in eo, & in oibus quæ ſu per illud ſunt. Et qui iurauerit in tẽplo, iurat in illo, & in eo qui habitat in ipſo.

καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον, καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον καὶ τὴν πίστιν. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι. ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀκρασίας. φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι ὁμοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν, καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. οὕτως καὶ ὑμεῖς, ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δέ, μεστοί ἐστε ὑποκρίσεως, καὶ ἀνομίας. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων, καὶ λέγετε, εἰ ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἤμεθα κοινωνοὶ αὐτῶν, ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας, καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. ὄφεις γεννήματα ἐχιδνῶν πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης; διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς

πᾶν

Et qui iurauerit in cœlo, iurat in throno dei, & in eo, qui ſedet ſuper eum. Væ uobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ, qa decimatis mentham & anethum & cyminum, & reliquiſtis quæ grauiora ſũt legis, iudicium & miſericordiam & fidem. Hæc oportuit facere, & illa non omittere. Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes. Væ uobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ, qa mũdatis quod deforis eſt calicis & paropſidis, intus autem plena ſunt rapina & immundicia. Phariſæe cæce munda prius quod intus eſt calicis & paropſidis, ut fiat & id quod deforis eſt mũdum. Væ uobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ, quia ſimiles eſtis ſepulchris de albatis, q̃ foris quidẽ parẽt hominibus ſpecioſa, intus uero plena ſunt oſſibus mortuorum & omni ſpurcitia. Sic & uos a foris quidem paretis hominibus iuſti, intus autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate. Væ uobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ, quia ædificatis ſepulchra prophetarum, & ornatis monumenta iuſtorum, & dicitis. Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, nõ fuiſſemus ſocij eorum in ſanguine prophetarum. Itaq; teſtimonio eſtis uobiſmetipſis, quod filij ſitis eorum qui prophetas occiderunt, uos quoq; implete menſuram patrum ueſtrorum. Serpentes, progenies uiperarum quomodo effugietis iudicium gehennæ? Ideo, ecce ego mitto ad uos prophetas, & ſapientes & ſcribas, & ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſynagogis ueſtris, & pſeq̃mini de ciuitate i ciuitatẽ, ut ueniat ſup uos omnis

πᾶμ αἷμα δίκαιομ ἐκχυννόμενομ ἐπὶ τῆ
γῆσ, ἀπὸ τοῦ αἵματ☉ ἄβελ τω δικαίου
ἕωσ τοῦ αἵματ☉ ζαχαρίου ὑοῦ βαραχίε
ὃμ ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τω
θυσιαστηρίου. Αμὴμ λέγω ὑμῖμ, ἥξει
ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰμ ταύτην.
Ἰερυσαλὴμ Ἰερυσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς
προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλ-
μένους πρὸσ αὐτὴν, πόσακις ἠθέλησα ἐπισυ
ναγαγεῖμ τὰ τέκνα σου, ὃμ τρόπομ ἐπισυνά
γει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆσ ὑπὸ τὰσ πτέρυγας
καὶ οὐκ ἠθελήσατε; ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖμ ὁ οἶκος
ὑμῶν ἔρημ☉. λέγω γὰρ ὑμῖμ, οὐ μήμε ἴδητε
ἀπ' ἄρτι ἕως ἂμ εἴπητε εὐλογημένο☉ ὁ
ἐρχόμεν☉, ὠ ὀνόματι κυρίου. καὶ ἐξελ-
θὼμ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ. καὶ
προσῆλθομ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ
τὰσ οἰκοδομὰσ τοῦ ἱεροῦ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶσ εἶπεν
αὐτοῖσ. οὐ βλέπετε πάντα ταῦτα; Αμὴμ
λέγω ὑμῖμ, οὐ μὴ ἀφεθῆ ὧδε λίθο☉ ἐπὶ
λίθομ, ὃσ οὐ μὴ καταλυθήσεται.

Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρουσ
τῶν ἐλαιῶμ, προσῆλθομ αὐτῷ οἱ μα-
θηταὶ κατιδίαμ λέγοντεσ. εἰπὲ ἡμῖμ
πότε ταῦτα ἔσαι; καὶ τί τὸ σημεῖομ τῆσ σῆσ
παρουσίασ, καὶ συντελείασ τοῦ αἰῶμ☉;
καὶ ἀποκριθεὶσ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, εἶπεμ αὐτοῖσ.
βλέπετε, μή τισ ὑμᾶσ πλανήσῃ. πολ-
λοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀμόματί
μου λέγοντες, ἐγώ εἰμι ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ, καὶ
πολλοὺσ πλανήσουσιμ. μελλήσετε δὲ ἀκού-
ειμ πολέμουσ καὶ ἀκοὰσ πολέμωμ, ὁρᾶ-
τε μὴ θροεῖσθε. δεῖ γὰρ τὰ πάντα γενέσθ
ἀλλ' οὔπω ἐστὶμ τὸ τέλοσ. ἐγερθήσετ☉ γὰρ ἔ-
θνοσ ἐπὶ ἔθνοσ, ☉ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,
καὶ ἔσονται, λοιμοὶ, καὶ λοιμοὶ, καὶ σεισμοὶ κατὰ
τόπουσ. πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνωμ.
τότε παραδώσουσιμ ὑμᾶσ εἰσ θλῖψιμ, καὶ ἀ-
ποκτενοῦσιμ ὑμᾶσ, ☉ ἔσεσθε μισούμενοι
ὑπὸ πάντωμ

nis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terram, a ſanguine Abel iuſti, uſq; ad ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidiſtis inter templum & altare. Amen dico uobis, uenient hæc omnia ſuper generationem iſtam. Hieruſalem hieruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt, quotiens uolui congregare filios tuos, quemadmodum gallina cõgregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti? Ecce relinquitur uobis domus ueſtra deſerta. Dico enim uobis, non me uidebitis poſt hac, donec dicatis. Benedictus qui uenit in nomine domini.

XXIIII

Et egreſſus Ieſus diſcedebat a templo. Et acceſſerunt diſcipuli eius, ut oſtenderent ei ædificationes templi. Ipſe autem reſpondens, dixit illis. Nõne uidetis hæc oia? Amen dico uobis, non relinquetur hic lapis ſuper lapidẽ, qui non deſtruatur. Sedente autem eo ſuper montẽ oliueti, acceſſerunt ad eum diſcipuli ſecreto, dicentes. Dic nobis, quando hæc erunt, & quod ſignũ aduentus tui, & conſummationis ſæculi? Et reſpondens Ieſus, dixit eis. Videte, ne quis uos ſeducat. Multi enim uenient in nomine meo, dicentes. Ego ſum Chriſtus, & multos ſeducent. Audituri autẽ eſtis bella & rumores bellorũ, uidete ne turbemini. Oportet enim hæc fieri, ſed nondum eſt finis. Conſurget enim gens contra gentem, & regnum contra regnum, & erunt peſtilentiæ, & fames, & terremotus per loca. Hæc autem omnia initia ſunt dolorum. Tunc tradent uos in tribulationem, & occident uos, & eritis odio omnibus

ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου
καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοί, καὶ
ἀλλήλους παραδώσουσιν, καὶ μισήσουσιν
ἀλλήλους. καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερ
θήσονται, καὶ πλανήσουσι πολλούς, καὶ
διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσε/
ται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς
τέλος, οὗτος σωθήσεται. Καὶ κηρυχθήσεται τοῦ
το τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκου
μένῃ, εἰς μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ
τότε ἥξει τὸ τέλος. Οταν οὖν ἴδητε τὸ βδέ
λυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ
προφήτου ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων
νοείτω. τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν
ἐπὶ τὰ ὄρη, ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβαινέτω
ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ
ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. οὐαὶ
δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζού/
σαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. προσεύχε/
σθε δέ, ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶ/
νος, μηδὲ ἐν σαββάτῳ. ἔσται γὰρ τότε θλί/
ψις μεγάλη, οἵα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσ/
μου ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ μὴ γένηται. καὶ εἰ
μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν
ἐσώθη πᾶσα σάρξ, διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς,
κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. τότε ἐάν
τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ, ἢ ὧδε,
μὴ πιστεύσητε. ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχρι/
στοι, καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσιν σημ/
εῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανᾶσθαι
εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς, ἰδοὺ προεί/
ρηκα ὑμῖν. ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ἐν τῇ
ἐρήμῳ ἐστίν, μὴ ἐξέλθητε, ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμεί
οις, μὴ πιστεύσητε. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξ/
ἔρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως
δυσμῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ
ἀνθρώπου. ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συ/
ναχθήσονται οἱ ἀετοί. εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλί/
ψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται
καὶ ἡ σελήνη

omnibus gentibus ꝓpter nomen meū. Et tunc ſcādalizabuntur multi, & alius alium inuicē tradent, & odio habebūt inuicē. Et multi pſeudo ꝓphetæ ſurgēt & ſeducent multos, & quoniā abunda/bit iniquitas, refrigeſcet charitas multo rum. Qui aūt perſeuerauerit uſq; in fi-nem, hic ſaluus erit. Et p̄dicabitur hoc euangelium regni in uniuerſo orbe in teſtimonium omnibus gētibus, & tunc ueniet conſummatio. Cum ergo uide/ritis abominationem deſolatiōis, quæ dicta eſt a Daniele propheta ſtantem in loco ſancto, qui legit, intelligat. Tūc qui in iudæa ſunt, fugiant ad montes, & qui in tecto, non deſcendat tollere aliquid de domo ſua, & qui in agro, nō reuertatur tollere tunicam ſuā. Væ aūt pregnantibus & nutriētibus in illis die bus. Orate autem, ut non fiat fuga ue/ſtra hyeme uel ſabbato. Erit em̄ tunc tri bulatio magna, qualis nō fuit ab initio mundi uſq; modo, neq; fiet. Et niſi bre uiati fuiſſent dies illi, nō fieret ſalua om nis caro, ſed ꝓpter electos breuiabun/tur dies illi. Tunc ſi quis uobis dixerit, ecce hic Chriſtus aut illic, nolite crede-re. Surgēt enim pſeudochriſti & pſeu do prophetæ, & dabunt ſigna magna & prodigia, ita ut in errorē inducantur ſi fieri poteſt, etiā electi. Ecce p̄dixi uo/bis. Si ergo dixerint uobis, ecce in deſer to eſt, nolite exire, ecce in penetralibus nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab oriente, & apparet uſq; in occiden tem, ita erit aduentus filij hominis. Vbicunq; enim fuerit cadauer, illic cō/gregabūtur & aquilæ. Statim aūt poſt tribulationē dierū illoꝝ ſol obſcurabit & luna

ἡ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται, καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος φωνῆς μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσιν τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν. ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν. ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἁπαλός, καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος. οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε πάντα ταῦτα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν. περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πατήρ μου μόνος. ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ οὐκ ἔγνωσαν, ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἦρεν ἅπαντας, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, εἷς παραλαμβάνεται καὶ εἷς ἀφίεται. δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλωνι, μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται. γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται. ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν εἴασεν διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε

& luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cœlo, & uirtutes cœlorũ mouebuntur, & tunc apparebit ſignũ filij hominis in cœlo, & tunc plangent omnes tribus terræ, & uidebunt filium hominis ueniẽtem in nubibus cœli cũ uirtute & gloria multa. Et mittet angelos ſuos cum tubæ uoce magna, & congregabunt electos eius a quattuor uẽtis a ſummis cœlorum, uſq; ad terminos eorum. Ab arbore autem fici diſcite parabolam, cum iam ramus eius tener fuerit, & folia fuerint enata, ſcitis quod prope ſit æſtas. Ita & uos cũ uideritis hæc omnia, ſcitote quod prope ſit in foribus. Amen dico uobis, non præteribit ætas hæc, donec omnia iſta fiant. Cœlum & terra tranſibunt, uerba autem mea non præteribunt. Cæterum de die illo & hora nemo ſcit, ne angeli, quidem cœlorum, niſi pater meus ſolus. Sed ſicut erant dies Noe, ita erit & aduentus filij hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluuiũ edentes & bibentes, contrahentes matrimonium, & nuptum dantes uſq; ad eum diem, quo intrauit Noe in arcam & non cognouerunt, donec ueniſſet diluuium, & ſuſtuliſſet omneis, ita erit & aduentus filij hominis. Tunc duo erunt in agro, unus aſſumitur, & unus relinquitur. Duæ molentes in mola, una aſſumitur, & una relinquitur. Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora dominus ueſter uenturus ſit. Illud autem ſcitote, quoniam ſi ſciſſet paterfamilias qua hora fur uenturus fuiſſet, uigilaſſet utiq;, & non ſiuiſſet perfodi domũ ſuam. Ideo & uos eſtote

γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ; μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσῃ ποιοῦντα οὕτως. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ, καταστήσει αὐτόν. ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων, ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου, ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ, μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει, ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς, καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν τοῦ νυμφίου, πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν μωραὶ, καὶ αἱ πέντε φρόνιμοι. αἱ γὰρ μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον, αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν, μετὰ τῶν λαμπάδων. χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον. μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν, ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν. αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον. δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι. μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν. πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἕτοιμοι, εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέγουσαι. κύριε κύριε ἄνοιξον ἡμῖν, ὁ δὲ

estote parati, quia qua hora non putatis, ea filius hominis uēturus est. Quisnam est fidelis seruus & prudens, quē præfecit dominus famulitio suo, ut det illis cibum in tempore? Beatus seruus ille, quem cū uenerit dominus eius inuenerit sic facientem. Amen dico uobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum. Q⁹ si dixerit, seruus ille malus in corde suo, cunctatur dominus meus uenire, & ceperit percutere cōseruos, imo māducare & bibere cū ebrijs, ueniet dñs serui illius in die quo nō expectat, & hora quā ignorat, & dissecabit eū, partēq; ei⁹ ponet cū hypocritis, illic erit ploratꝰ & stridor dētiū

Tunc simile fiet regnū cœlorꝝ decē XXV
uirginibus, q̄ sumptis lāpadibus suis, exierunt in occursum sponso. Quinq; autem ex eis erant fatuæ, & quinq; prudentes, quæ erāt fatuæ acceptis lampadibus nō sumpserunt oleū secum. Prudentes uero acceperunt oleum in uasis suis cum lampadibus. Moram autem faciente sponso, dormitauerūt omnes, & dormierūt. Media autem nocte clamor factus est, ecce sponsus uenit, exite obuiam ei. Tūc surrexerunt omnes uirgines illæ, & apparauerunt lāpades suas. Fatuæ autē sapientibus dixerunt. Date nobis de oleo uestro, quia lāpades nostræ extinguunt. Respōderunt aūt prudētes, dicētes. Ne q̄n nō sufficiat nobis & uobis, sed ite potius ad eos quē dūt, & emite uobis. Porro dū irent emptum, uenit sponsus, & quæ paratæ erant intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua. Postea uero ueniūt & reliq̄ uirgines, dicētes. Dñe dñe aperi

nobis

ἡμῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν. οὐκ οἶδα ὑμᾶς, γρηγορεῖτε οὖν, οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. Ὡσπερ γὰρ ἄνθρωπός τις ἀποδημῶν, ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς, τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, καὶ ᾧ μὲν ἔδωκεν πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ, δύο, ᾧ δὲ, ἕν, ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως. πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, εἰργάσατο ἐν αὐτοῖς καὶ ἐποίησεν, ἄλλα πέντε τάλαντα. ὡσαύτως ⁋ ὁ τὰ δύο, ἐκέρδησεν καὶ αὐτὸς, ἄλλα δύο. ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν, ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέκρυψεν τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. μετὰ δὲ χρόνον πολὺν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ συναίρει μετ' αὐτῶν λόγον. καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα λέγων. Κύριε πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐν αὐτοῖς. ἔφη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ. Εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός. ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω, εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν, εἶπεν, κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐν αὐτοῖς. ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ. Εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω, εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον λαβὼν, εἶπεν. Κύριε, ἔγνων σε, ὅτι αὐστηρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας. καὶ φοβηθεὶς, ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ, ἴδε ἔχεις τὸ σόν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ. πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ, ᾔδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα, ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις. καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην

nobis. At ille respondens ait, Amen dico uobis, nescio uos, uigilate itaq; quia nescitis diem neq; horam, in qua filius hominis ueniet. Sicut enim homo quidam peregre proficiscens, uocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua. Et huic quidem dedit quinq; talenta, alij aũt duo, alij uero unũ, unicuiq; secũdũ propriã facultatẽ, & profectus est statim. Abijt autem qui quinq; talenta acceperat, & operatus est in eis, & cõfecit alia quinq;. Similiter & qui duo acceperat lucratus est & ipse alia duo. Qui autem unũ acceperat, abiens fodit in terram, & abscondit pecuniã dñi sui. Post multũ uero tpis uenit dñs seruoꝝ illoꝝ & ponit rationẽ cũ eis. Et accedens qui quinq; talenta acceperat, obtulit alia quinq; talenta dicẽs. Dñe, quinq; talenta tradidisti mihi, ecce alia quinq; lucratus sum in eis. Ait illi dñs eius. Euge serue bone & fidelis, sup pauca fuisti fidelis, sup multa te constituã, intra in gaudiũ dñi tui. Accedens aũt & q duo talẽta acceperat, ait. Dñe, duo talẽta tradidisti mihi, ecce alia duo lucratꝰ sũ in eis. Ait illi dñs eiꝰ. Euge serue bone & fidelis, sup pauca fuisti fidelis, sup multa te constituã, intra in gaudiũ dñi tui. Accedens aũt & q unũ talẽtũ acceperat, ait. Dñe, nouerã te quod homo durus sis, metẽs ubi nõ seminasti, & cõgregãs inde ubi nõ sparsisti, & territus abij & abscondi talentũ tuũ in terra. Ecce habes qd tuũ est. Respõdẽs aũt dñs eiꝰ, dixit ei. Serue male & piger, sciebas qd metã ubi nõ seminaui. & congregẽ illinc ubi non sparsi. Oportuit ergo te cõmittere pecuniã meã mẽsariis, & ueniẽs ego re-

κομϊσάμλω ἄρ ὃ ἐμὸμ σὼ τόκῳ, ἀφαπεῦω
ἀπ' αὖτ ὰ τάλαντμ, κὴ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέ/
κα τάλαντα. τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται κὴ
πϱισσευθήσετη, τ͂ ὃ μὴ ἔχοντος, κὴ ὃ ἔχ ἀϱθή-
σετη ἀπ' αὖτ. κὴ τ͂ ἀχϱῆομ δοῦλον ἐκ βάλλετε
εἰς τ͂ σκότος τ͂ ἐξώτεϱομ, ἐκῆ ἔσαι ὁ κλαυθμ͂
κὴ ὁ βϱυγμὸς τ͂ ὀδόντωμ. ὅτ ἂμ δὲ ἔλθῃ ὁ ῑ̓ὸς
τ͂ ἀνθϱώπου ἐν τῇ δόξῃ αὖτ, κ̓αὶ πάντες οἱ
ἅγϊοι ἄγγελοι μετ' αὖτ, τότε καθίσει ἐπὶ
θϱόνου δόξης αὖτ, κ̓αὶ συναχθήσετη ἔμπϱο-
σθεμ αὖτ πάντα τὰ ἔθνη, κ̓αὶ ἀφοϱίσῃ αὐτοὺς
ἀπ' ἀλλήλωμ. ὥσπ ὁ ποιμὴν ἀφοϱίζει τὰ
πϱόβατα ἀπὸ τ͂ ἐϱίφωμ, κ̓αὶ στήσῃ τὰ μὲν
πϱόβατα ἐκ δεξιῶμ αὖτ, τὰ δὲ ἐϱίφια ἐξ ἐυω
νύμωμ. τότε ἐϱεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶμ
αὖτ. δεῦτε οἱ ἐυλογημμένοι τ͂ πατϱός μ͂, κλη
ϱονομήσατε τὴν ἡτοιμασμμένην ὑμῖμ βασι
λείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμ. ἐπείνασα γὰρ κὴ
ἐδώκατέ μοι φαγεῖμ. ἐδίψησα, κὴ ἐποτίσατέ
με. ξένος ἤμλω, κὴ συμαγάγετέ με. γυμνὸς, κὴ
πϱιεβάλετέ με, ἠσθένησα, κ̓αὶ ἐπεσκέψασθέ
με. ἐν φυλακῇ ἤμλω, κ̓αὶ ἤλθετε πϱός με. τότε
ἀποκϱιθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες. κύ
ϱιε, πότε σε εἴδομεμ πεινῶντα κὴ ἐθϱέψαμλω,
ἢ διψῶντα κ̓αὶ ἐποτίσαμλω; πότε δέ σε εἴδο-
μεν ξένομ, κὴ συμαγάγομεν; ἢ γυμνὸμ κὴ πϱι
εβάλομλω; πότε δέ σε εἴδομλω ἀσθενῆ ἢ ἐν-
φυλακῇ, κὴ ἤλθομλω πϱός σε; κ̓αὶ ἀποκϱιθεὶς
ὁ βασιλεὺς ἐϱεῖ αὐτοῖς. Αμλὼ λέγω ὑμῖμ. ἐφ'
ὅσομ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτωμ τῶν ἀδελφῶμ μ͂
τῶν ἐλαχίστωμ, ἐμοὶ ἐποιήσατε. τότε ἐϱεῖ κ̓αὶ
τοῖς ἀϱιστεϱομμένοις. πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κα/
τηϱαμλωμένοι εἰς τ͂ πῦϱ τὸ αἰώνιομ, ὃ ἡτοιμασ/
μλωμ τῷ διαβόλῳ κ̓αὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτο.
ἐπείνασα γὰρ, κ̓αὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖμ, ἐδί
ψησα, κ̓αὶ οὐκ ἐποτίσατέ με. ξένος ἤμλω, κὴ οὐ
συμαγάγετέ με. γυμνὸς, κ̓αὶ οὐ πϱιεβάλετέ
με. ἀσθενὴς κὴ ἐν φυλακῇ, κὴ οὐκ ἐπεσκέψα-
σθέ με. τότε ἀποκϱιθήσονται αὐτῷ κὴ λέγου
τες κύ-

cepiſſẽ utiq; qd̃ meũ eſt cũ uſura. Tolli te itaq; ab eo talẽtũ, & date ei q habet decẽ talẽta. Omni em̃ habenti dabit̃, & abundabit. Qui uero nõ habet, etiã id qd̃ habet auferet̃ ab eo. Et inutilem ſeruũ eĳcite in tenebras exteriores, illic erit fletus & ſtridor dentium. Cum autem uenerit filius hois in gloria ſua & omnes ſancti angeli cũ eo, tunc ſedebit ſuper ſedem gloriæ ſuæ, & cõgregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab inuicẽ, ſicut paſtor ſegregat oues ab hædis, & ſtatuet oues quidẽ a dextris ſuis, hædos aũt a ſiniſtris. Tũc dicet rex his q a dextris eius erũt. Venite benedicti patris mei, poſſidete paratũ uobis regnũ a cõſtitutione mũdi. Eſuriui em̃, & dediſtis mihi manducare. Sitiui, & dediſtis mihi bibere. Hoſpes erã, & collegiſtis me. Nud9, & operuiſtis me. Infirmus, & uiſitaſtis me. In carcere erã, & ueniſtis ad me. Tũc rñdebũt ei iuſti dicẽtes. Dñe, qñ te uidimus eſurientẽ, & pauim9, aut ſitiẽtẽ, & dedimus tibi potũ? Qñ aũt te uidimus hoſpitẽ, & collegimus te, aut nudũ, & cooperuimus te, aut qñ te uidim9 infirmũ, aut in carcere, & uenimus ad te? Et reſpondẽs rex, dicet illis. Amen dico uobis, quatinus feciſtis uni de his fratrib9 meis minimis, mihi feciſtis. Tunc dicet & his qui a ſiniſtris erunt. Diſcedite a me maledicti in ignẽ æternũ, q parat9 eſt diabolo & angelis eius. Eſuriui em̃ & nõ dediſtis mihi mãducare. Sitiui, & non dediſtis mihi potũ. Hoſpes erã, & nõ collegiſtis me. Nud9, & nõ opuiſtis me. Infirm9 & in carcere erã, & nõ uiſitaſtis me. Tũc reſpõdebũt ei & ipſi dicẽ/

tes.

τες. κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνόν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι; τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. ¶ Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι, εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, ¶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι. τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ λεγομένου Καιάφα. καὶ συνεβούλευσαντο, ἵνα τὸν ΙΗΣΟΥΝ κρατήσωσιν δόλῳ, καὶ ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον δέ. μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ. τοῦ δὲ ΙΗΣΟΥ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, ¶ καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν λέγοντες. εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη; ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι πολλοῦ, καὶ δοθῆναι πτωχοῖς. γνοὺς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, εἶπεν αὐτοῖς. τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ. πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαί με ἐποίησεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα ὁ λεγόμενος Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, εἶπεν. τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια. ¶ Καὶ ἀπὸ τότε, ἐζήτει εὐκαιρίαν

ἵνα αὐτὸν

tes. Dñe, quando te uidimus esuriẽtẽ, aut sitiẽtẽ, aut hospitẽ, aut nudũ, aut infirmum, aut in carcere, & nõ ministrauimus tibi? Tunc respondebit illis, dicẽs. Amen dico uobis, quatinus nõ feciſtis uni de minoribus his, nec mihi feciſtis. Et ibunt hi in supplicĩũ æternum, iusti autẽ in uitã æternã. Et factũ est cũ cõ summasset Iesus sermones hos oẽs, dixit discipulis suis. Scitis qd̃ post biduũ pascha fit, & filius hois traditur ut crucifigatur. Tũc cõgregati sunt principes sacerdotũ & scribæ & seniores populi i atriũ principis sacerdotũ, qui dicebatur Caipha, & consiliũ fecerunt, ut Iesum dolo tenerent, & occiderent. Dicebant aũt. Nõ in die festo, ne tumultus fiat in populo. Cum aũt Iesus esset in Bethania in domo Simonis leprosi, accessit ad eum mulier habens alabastrnm unguẽti preciosi, & effudit super caput ipsius recumbentis. Videntes aũt discipuli, indignati sunt, dicẽtes. Ad quid p̃ditio hæc? Potuit em̃ istud unguẽtum uenundari magno, & dari pauperibus. Eo aũt cognito Iesus ait illis. Quid molesti estis mulieri? Opus em̃ bonũ ope rata est erga me. Nã semp pauperes habetis uobiscum, me aũt nõ semper habetis. Mittens em̃ hæc unguẽtum hoc in corpus meũ, ad sepeliendũ me fecit. Amen dico uobis, ubicũq̃ p̃dicatũ fuerit hoc euangeliũ in toto mundo, dicet̃ & qd̃ hoc hæc fecit i memoriã ipsi9. Tũc abiit un9 de duodecim, q dicebat̃ Iudas iscariotes ad pricipes sacerdotũ, & ait illis. Quid uultis mihi dare, & ego uobis eũ tradã? At illi cõstituerũt ei triginta argẽteos. Et exinde q̃rebat optunitatẽ

XXVI

ut eum

ἵνα αὐτὸν παραδῷ. τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων
προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ΙΗΣΟΥ λέγοντες
αὐτῷ. ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ
πάσχα; ὁ δὲ εἶπεν. ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν
πρὸς τὸν δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ. ὁ διδάσκα-
λος λέγει. ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστιν, πρός σε
ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου, καὶ ἐποί-
ησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ ΙΗ
ΣΟΥΣ καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. ὀψίας δὲ γε
νομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα. καὶ ἐσθι-
όντων αὐτῶν, εἶπεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι
εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, καὶ λυπούμενοι
σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐ-
τῶν. μή τι ἐγώ εἰμι κύριε; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς,
εἶπεν. ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ τὴν χεῖρα ἐν τῷ τρυβλίῳ
τοῦτός με παραδώσει. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐ-
τοῦ. οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου παραδίδοται, καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ
ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. ἀποκριθεὶς δὲ
Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν εἶπεν. μή τι ἐγώ
εἰμι ῥαββεί; λέγει αὐτῷ, σὺ εἶπας, ἐσθιόντων
δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ ΙΗΣΟΥΣ τὸν ἄρτον καὶ εὐ-
χαριστήσας, ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθη-
ταῖς, καὶ εἶπεν. λάβετε φάγετε, τοῦτό ἐστιν τὸ
σῶμά μου. καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ εὐχα-
ριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων. πίετε ἐξ αὐτοῦ
πάντες. τοῦτο γάρ ἐστιν τὸ αἷμά μου τὸ τῆς και
νῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυννόμενον
εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. λέγω δὲ ὑμῖν, οὐ μὴ
πίω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γενήματος τῆς
ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης. ὅταν αὐ-
τὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ
τοῦ πατρός μου. καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς
τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. τότε λέγει αὐτοῖς ὁ ΙΗ-
ΣΟΥΣ. πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν
ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. γέγραπται γάρ. πατά-
ξω τὸν ποιμένα. καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρό-
βατα τῆς ποίμνης. μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με,
προάξω

ut eũ traderet. Prima aũt die azymorꝝ
accesserunt discipuli ad Iesum, dicẽtes
ei. Vbi uis paremus tibi comedere pa-
scha? At ille dixit. Ite in ciuitatem ad
quendã, & dicite ei. Magister dicit. Tẽ-
pus meũ ppe est, apud te facio pascha
cum discipulis meis. Et fecerũt discipu-
li sicut cõstituit illis Iesus, & parauerũt
pascha. Vespere autem facto discum-
bebat cum duodecim, & edentibus il-
lis, dixit. Amen dico uobis, quod unus
uestrum me traditurus est. Et cõtrista-
ti ualde, cœperũt singuli illoꝝ dicere ei.
Nunquid ego sum domine? At ipse re
spondens, ait. Qui intinxit mecum ma
num in catino, hic me tradet. Filius qui
dem hominis uadit sicut scriptũ est de
illo. Væ autem homini illi per quem fi
lius hominis traditur. Bonũ erat ei, si
natus non fuisset homo ille. Respon-
dens autem Iudas qui tradidit eum, di
xit. Nunquid ego sum rabbi? Ait illi.
Tu dixisti. Vescentibus aũt eis, accepit
Iesus panẽ & cũ egisset gratias, fregit
deditqꝫ discipulis suis, & ait. Accipite
comedite, hoc est corpus meum. Et ac-
cepto calice, gratijs actis, dedit illis, di-
cens. Bibite ex hoc omnes. Hic est enim
sanguis meus qui est noui testamenti,
qui pro multis effũditur in remissionẽ
peccatoꝝ. Dico aũt uobis, non bibam
posthac ex hoc genimine uitis usqꝫ in
diem illum cum illud bibã uobiscũ no
uum in regno patris mei. Et hymno di
cto, exierunt in montem oliueti. Tunc
dicit illis Iesus. Omnes uos scandalum
patiemini in me in ista nocte. Scriptũ
est enim. Percutiã pastorẽ & dispergen
tur oues gregis. Postqꝫ aũt resurrexero

præcedam

προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
πέτρος εἶπεν αὐτῷ. εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσον
ται ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι. ἔφη
αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ
τῇ νυκτὶ πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρίς ἀπαρνήσῃ
με. λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος. κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀπο
θανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως καὶ πάντες οἱ
μαθηταὶ εἶπον. Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἰς
χωρίον λεγόμενον Γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μα
θηταῖς. καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελθὼν προσεύξω
μαι ἐκεῖ. καὶ παραλαβὼν τὸν πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς
Ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. Τότε λέγει
αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως
θανάτου, μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ. καὶ
προελθὼν μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐ
τοῦ προσευχόμενος, καὶ λέγων. πάτερ μου, εἰ δυ
νατόν ἐστιν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦ
το, πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. καὶ ἔρ
χεται πρὸς τοὺς μαθητὰς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς κα
θεύδοντας, καὶ λέγει τῷ πέτρῳ. οὕτως οὐκ ἰσχύσατε
μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ; γρηγο
ρεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πει
ρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα, πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀ
σθενής. πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν, προσηύξα
το λέγων. πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτή
ριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενη
θήτω τὸ θέλημά σου. καὶ ἐλθὼν, εὑρίσκει αὐτοὺς
πάλιν καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλ
μοὶ βεβαρημένοι. καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἀπελθὼν πά
λιν προσηύξατο ἐκ τρίτου τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.
Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ λέγει αὐ
τοῖς. καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε; ἰδοὺ
γὰρ ἤγγικεν ἡ ὥρα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πα
ραδίδοται, εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν. ἐγείρεσθε, ἄγω
μεν, ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με. καὶ ἔτι αὐ
τοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθεν,
καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ
ξύλων ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ
λαοῦ. ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ση
μεῖον λέ-

præcedam uos in Galilæã. Respondés aũt Petrus, ait illi. Et si oẽs scandalizati fuerint in te, ego tñ nũq̃ scãdalizabor. Ait illi Iesus. Amen dico tibi, qa in hac nocte ante q̃ gallus cãtet, ter me negabis. Ait illi Petr⁹. Etiã si oportuerit me mori tecum, nõ te negabo. Similiter & oẽs discipuli dixerũt. Tunc uenit Iesus cũ illis in uillã q̃ dicitur Gethsemane & dixit discipulis. Sedete hic donec uadã & orẽ illic. Et assũpto Petro & duobus filijs Zebedæi, cœpit cõtristari & mœstus esse. Tunc ait illis Iesus, supra modu m tristis est aïa mea usq; ad mortẽ, manete hic & uigilate mecũ. Et pgressus pusillũ, pcidit in faciẽ suã orãs & dicens. Pater mi, si possibile est transeat a me calix iste. Verũtamen nõ sicut ego uolo, sed sicut tu. Et uenit ad discipulos suos, & reperit eos dormientes, & dicit Petro. Sic nõ potuistis una hora uigilare mecũ? Vigilate & orate ut ne itretis in tentationẽ. Spũs quidẽ pmptus est, at caro infirma. Iterũ secundo abijt & orauit, dicẽs. Pater mi, si nõ potest hic calix trãsire nisi bibã illũ, fiat uoluntas tua. Et uenit iterũ, & inuenit eos dormientes. Erãt eñ oculi eox grauati. Et relictis illis, itex abijt & orauit tertio eũdẽ sermonẽ dicẽs. Tũc uenit ad discipulos suos & dixit illis. Dormite iã & requescite, ecce appropinquauit hora, & filius hois tradit̃ in man⁹ peccatox. Surgite eam⁹, ecce apropinquauit q me tradit. Adhuc eo loquẽte, ecce Iudas unus de duodecim uenit, & cũ eo turba multa cum gladijs & fustibus, missi a principibus sacerdotum & senioribus populi. Qui autem tradebat eum, dedit illis si-

μᾶλλον λέγω, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστιν, κρατήσατε αὐτόν. καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ ΙΗΣΟΥ εἶπεν, χαῖρε ῥαββεί. καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτῷ, ἑταῖρε ἐφ' ὃ πάρει; τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν ΙΗΣΟΥΝ καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετὰ ΙΗΣΟΥ, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἀπέσπασεν τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ παίξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. τότε λέγει αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, Ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. πάντες γὰρ οἱ λαμβάνοντες μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται. ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί, ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι; ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ τοῖς ὄχλοις, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με, καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμην, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. τότε οἱ μαθηταὶ πάντες, ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον. οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν ΙΗΣΟΥΝ, ἀπήγαγον πρὸς καιάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν. ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν, ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως, καὶ εἰσελθὼν ἔσω, ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν ἰδεῖν τὸ τέλος. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ ΙΗΣΟΥ ὅπως αὐτὸν θανατώσωσιν, καὶ οὐχ εὗρον, καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων, οὐχ εὗρον. ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες, εἶπον, οὗτος ἔφη, δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτόν. καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, οὐδὲν ἀποκρίνῃ; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ ἐσιώπα καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σύ ἐστιν ὁ

ΧΡΙΣΤΟΣ

gnũ dicẽs. Quẽcũq; oſculat⁹ fuero, ipſe eſt, tenete eũ. Et cõfeſtim accedẽs ad Ieſum dixit. Aue rabbi, & oſculat⁹ eſt eũ. Dixitq; illi Ieſus. Amice, ad quid ades? Tũc acceſſerũt & man⁹ iniecerũt i Ieſũ, & tenuerũt eũ. Et ecce un⁹ ex his q erãt cũ Ieſu, extẽdẽs manũ exemit gladiũ ſuum, & pcutiẽs ſeruũ pricipis ſacerdotũ, ãputauit auriculã ei⁹. Tũc ait illi Ieſus. Cõuerte gladiũ tuũ i locũ ſuũ. Oẽs em̃ q acceperint gladiũ, gladio peribũt. An putas qđ nõ poſſum nũc rogare patrẽ meũ, & exhibebit mihi plus q̃ duodecim legiões angelo? Quõ ergo impleb̃unt ſcripturæ qa ſic oportet fieri. In illa hora dixit Ieſus turbis. Tanq̃ ad latronẽ exiſtis cũ gladijs & fuſtib⁹ comp̃hẽdere me, quotidie apud uos ſedebã docẽs in tẽplo & nõ me tenuiſtis. Hoc aũt totũ factũ eſt ut cõplerent̃ ſcripturæ pphetæ. Tunc diſcipuli oẽs relicto eo fugerũt. At illi tenẽtes Ieſũ duxerũt ad Caiphã principẽ ſacerdotũ, ubi ſcribæ & ſeniores cõuenerãt. Petrus aũt ſequebat̃ eũ a longe uſq; in atriũ principis ſacerdotũ. Et igreſſus intro, ſedebat cũ miniſtris, ut uideret finẽ. Principes autem ſacerdotũ & ſeniores, & totũ cõſilium quærebant falſũ teſtimoniũ cõtra Ieſũ ut morti eũ traderẽt, & nõ inueniebãt, etiã cũ multi falſi teſtes acceſſiſſent, nõ inueniebãt. Nouiſſime aũt uenerũt duo falſi teſtes, & dixerũt. Hic dixit. Poſſũ deſtruere tẽplum dei, & in triduo ædificare illud. Et ſurgẽs princeps ſacerdotũ, ait illi. Nihil reſpondes? Cur iſti aduerſũ te teſtificant̃? Ieſus aũt tacebat. Et princeps ſacerdotũ ait illi. Adiuro te p deũ uiuũ, ut dicas nobis ſi tu es

Chriſtus

ΧΡΙΣΤΟΣ ὁ ὑὸς τ̃ θεοῦ. λέγ ̷ αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. σὺ εἶπας. πλὴν λέγω ὑμῖν. Απ' ἄρτι ὄψεσθε τ̀ ὑὸν τ̃ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τ̃ δυνάμεως/ καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τ̃ νεφελ῀ τ̃ οὐρανοῦ. τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέῤῥηξεν τὰ ἱμάτια αὐτ̃ λέγων. ὅτι ἐβλασφήμησεν. τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων. ἰδοὺ νῦν ἠκούσατε τ̀ βλασφημίαν αὐτ̃. τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες, εἶπαν. ἔνοχος θανάτου ἐστίν. τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτ̃, καὶ ἐκολάφισαν αὐτ̃. οἱ δέ, ἐῤῥάπισαν λέγοντες. προφήτευσον ἡμῖν ΧΡΙΣΤΕ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε; ὁ δὲ πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ. καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη λέγουσα. καὶ σὺ ἦσθα μετὰ ΙΗΣΟΥ τ̃ γαλιλαίου. ὁ δὲ, ἠρνήσατο ἔμπροσθεν αὐτ̃ πάντων λέγων. οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα, εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ, καὶ οὗτος ἦν μετὰ ΙΗΣΟΥ τ̃ ναζωραίου. καὶ πάλιν ἠρνήσατο μετὰ ὅρκου, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον, μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες, εἶπον τῷ πέτρῳ. ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτ̃ εἶ. καὶ γὰρ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ. τότε ἤρξατο καταθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τ̀ ἄνθρωπον. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. καὶ ἐμνήσθη ὁ πέτρος τ̃ ῥήματος ΙΗΣΟΥ, εἰρηκότος αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρὶς ἀπαρνήσῃ με. καὶ ἐξελθὼν ἔξω, ἔκλαυσεν πικρῶς. πρωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τ̃ λαοῦ κατ̀ τ̃ ΙΗΣΟΥ, ὥστε θανατῶσαι αὐτ̃. καὶ δήσαντες αὐτ̃, ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν αὐτ̃ ποντίῳ πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι. τότε ἰδὼν ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτ̃, ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς ἀπέστρεψεν τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς πρεσβυτέροις λέγων. ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον. οἱ δὲ εἶπον. τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει. καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ, ἀνεχώρησεν, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγξατο. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια, εἶπον. οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τ̀ κορβανᾶ ἐπεὶ τιμὴ

Chriſtus filiꝰ dei. Dicit illi Ieſus. Tu dixiſti. Verꝫtñ dico uobis, amodo uidebitis filiũ hois ſedẽtẽ a dextris ꝟtutis, & ueniẽtẽ in nubibꝰ cœli. Tũc princeps ſacerdotũ diſſcidit ueſtimẽta ſua, dicens. Blaſphemauit. Quid inſup egemꝰ teſtibus? Ecce nũc audiſtis blaſphemiã eiꝰ. Quid uobis uidet? At illi rñdẽtes dixerũt. Reus ẽ mortis. Tunc expuerũt i faciẽ eiꝰ, & colaphis eũ cæciderũt. Alij aũt palmas i faciẽ eiꝰ dederũt, dicẽtes. Prophetiza nobis chriſte, qs ẽ q te ꝓcuſſit? Petrꝰ ꝟo ſedebat foris i atrio, & acceſſit ad eũ una ancillula dicẽs. Et tu cũ Ieſu galilæo eras. At ille negauit coram oibꝰ, dicẽs. Neſcio qd dicas. Cũ aũt exiſſet i ueſtibulũ, uidit eũ alia ãcilla, & ait his q erãt ibi. Et hic erat cũ Ieſu nazareno. Et iterꝫ negauit cũ iuramẽto, ñ noui hoiem. Et poſt puſillũ acceſſerũt q ſtabãt, & dixerunt Petro. Vere & tu ex illis es, nã & loq̃la tua te manifeſtũ facit. Tũc cœpit deteſtari & iurare, nõ noui hoiem. Et cõtinuo gallꝰ cãtauit, & recordatꝰ ẽ Petrꝰ ꝟbi Ieſu, q dixerat ei, priꝰ q̃ gallꝰ cãtet, ter me negabis, & egreſſus foras, fleuit amare. Mane aũt facto cõciliũ inierũt oẽs principes ſacerdotũ & ſeniores ppli aduerſus Ieſũ, ut eũ morti traderẽt. Et uictũ eũ adduxerũt põtio Pilato p̃ſidi Tũc uidẽs Iudas q eũ tradidit q̃ dãnatus eẽt, pnĩa ductꝰ, retulit triginta argẽteos principibꝰ ſacerdotũ & ſenioribus dicẽs. Peccaui, tradẽs ſanguinẽ innoxiũ At illi dixerũt. Quid ad nos? tu uidebis Et proiectis argenteis in tẽplo receſſit, & abiens laqueo ſe ſuſpẽdit. Principes aũt ſacerdotũ acceptis argẽteis, dixerũt Non licet eos mittere in corbonã, quia

XXVII.

precium

ἅμη αἵματός ἐστιν. συμβούλιον δὲ λαβόντες ἠ
γόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς τα
φὴν τοῖς ξένοις, διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος ἀγρὸς
αἵματος ἕως τῆς σήμερον. Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥη
θὲν, διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος.
καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια τὴν τι-
μὴν τοῦ τετιμημένου ὃν ἐτιμίσαντο ἀπὸ υἱ/
ῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν
τοῦ κεραμέως, καθὼς συνέταξέν μοι κύριος. Ο
δὲ ΙΗΣΟΥΣ ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος, καὶ
ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν λέγων, σὺ εἶ ὁ
βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ ἔφη αὐ-
τῷ. Σὺ λέγεις. καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐ/
τὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων,
οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πιλᾶ-
τος, οὐκ ἀκούεις πόσα σου κατὰ μαρτυροῦ-
σιν; Καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα.
ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν. Κατὰ δὲ
ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἕνα τῷ
ὄχλῳ δέσμιον, ὃν ἤθελον. εἶχον δὲ τότε δέσ
μιον ἐπίσημον λεγόμενον Βαραββᾶν. συνη
γμένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος.
Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν, Βαραββᾶν, ἢ ΙΗ-
ΣΟΥΝ τὸν λεγόμενον ΧΡΙΣΤΟΝ; ᾔδει γὰρ ὅτι
διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν. καθημένου δὲ
αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν
ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα. μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δι-
καίῳ ἐκείνῳ, πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον, κατ'
ὄναρ δι' αὐτόν. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύ-
τεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους, ἵνα αἰτήσωνται τὸν
Βαραββᾶν, τὸν δὲ ΙΗΣΟΥΝ ἀπολέσωσιν. ἀπο
κριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν, εἶπεν αὐτοῖς. τίνα θέλε/
τε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν. οἱ δὲ εἶπον.
Βαραββᾶν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος. Τί οὖν ποι
ήσω ΙΗΣΟΥΝ τὸν λεγόμενον ΧΡΙΣΤΟΝ, λέ/
γουσιν αὐτῷ πάντες. Σταυρωθήτω. ὁ δὲ ἡγε/
μὼν, ἔφη. Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ
περισσῶς ἔκραζον, λέγοντες. Σταυρω-
θήτω. ἰδὼν δὲ ὁ Πιλᾶτος, ὅτι οὐδὲν
ὠφελεῖ

preciũ ſanguinis eſt. Cõcilio aũt inito emerunt ex illis agrũ figuli in ſepulturam peregrinoꝝ, qua propter uocatus eſt ager ille ager ſanguinis uſqꝫ in hodiernum diem. Tũc impletũ eſt quod dictũ eſt per Hieremiã ꝓphetã, dicentem. Et acceperũt triginta argenteos p̃cium ap̃pciati quẽ ap̃pciauerunt a filijs iſrael, & dederunt eos in agrũ figuli, ſicut conſtituit mihi dñs. Ieſus aũt ſtetit ante p̃ſidẽ, & interrogauit eum p̃ſes, dicens. Tu es rex iudeoꝝ? Dicit illi Ieſus. Tu dicis Et cũ accuſaret a principibus ſacerdotũ & ſenioribus, nihil reſpõdit. Tunc dicit illi Pilatus. Nõ audis cꝫ̃ multa aduerſum te dicunt teſtimonia? Et nõ reſpondit ei ad ullũ uerbũ, ita ut miraretur p̃ſes uehementer. Per diem aũt ſolennẽ cõſueuerat p̃ſes turbæ dimittere unũ uinctũ quẽ uoluiſſent. Habebat aũt tũc unũ uinctũ inſignẽ qui dicebatur Barabbas. Cõgregatis ergo illis, dixit pilatus. Quẽ uultis dimittã uobis, Barabbã an Ieſum q dicit Chriſtus? Sciebat em̃, ꝙ ꝓpter iuidiã tradidiſſẽt eum. Sedẽte aũt illo ꝓ tribunali, miſit ad eũ uxor eius, dicens. Nihil tibi cũ iuſto illo, multa em̃ paſſa ſũ hodie i ſomnis ꝓpter eũ. Principes aũt ſacerdotũ & ſeniores perſuaſerunt turbis ut peterent Barabbã, Ieſum uero perderẽt. Reſpondens aũt p̃ſes ait illis. Quẽ uultis uobis e duob⁹ dimittã? At illi dixerũt, Barabbã. Dixit illis Pilatus. Quid igit faciam de Ieſu, qui dicitur Chriſtus? Dicunt omnes. Crucifigatur. Ait illis præſes. Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant, dicentes. Crucifigatur. Videns autem Pilatus quod nihil proficeret

ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται λα-
βὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναν-
τι τοῦ ὄχλου λέγων. ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵμα
τος τοῦ δικαίου τούτου, ὑμεῖς ὄψεσθε, καὶ ἀπο-
κριθεὶς, πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν. τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ'
ἡμᾶς & ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. τότε ἀπέλυ-
σεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ ΙΗΣΟΥΝ φραγελ
λώσας, παρέδωκεν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ. τότε
οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες, τὸν ΙΗ
ΣΟΥΝ εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ' αὐ-
τὸν ὅλην τὴν σπεῖραν, καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν,
περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην, καὶ
πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν
ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ
τὴν δεξιὰν αὐτοῦ, καὶ γονυπετήσαντες ἔμπρο
σθεν αὐτοῦ, ἐνέπαιζον αὐτῷ λέγοντες. χαῖρε
ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. καὶ ἐμπτύσαν-
τες εἰς αὐτὸν, ἔλαβον τὸν κάλαμον & ἔτυ-
πτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. & ὅτε ἐνέπαι
ξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτῷ τὴν χλαμύδα, καὶ
ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀπήγα
γον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι. ἐξερχόμενοι δὲ
εὗρον ἄνθρωπον κυρηναῖον, ὀνόματι σίμω-
να. τοῦτον ἠγγάρευσαν, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν
αὐτοῦ, & ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον γολ
γοθᾶ, ὅ ἐστιν λεγόμενος κρανίου τόπος, ἔδω
καν αὐτῷ πιεῖν ὄξος μετὰ χολῆς μεμιγμέ
νον, & γευσάμενος, οὐκ ἤθελεν πιεῖν. σταυρώ
σαντες δὲ αὐτὸν, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐ-
τοῦ βάλλοντες κλῆρον, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν
ὑπὸ τοῦ προφήτου. διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου
ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον
κλῆρον. & καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ, καὶ
ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, τὴν αἰτί
αν αὐτοῦ γεγραμμένην, οὗτός ἐστιν ΙΗΣΟΥΣ
ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. τότε σταυροῦνται σὺν
αὐτῷ δύο λῃσταί, εἷς ἐκ δεξιῶν, καὶ εἷς ἐξ εὐω-
νύμων. οἱ δὲ παραπορευόμενοι, ἐβλασφή-
μουν αὐτόν. κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν
καὶ λέγοντες

pficeret, sed magis tumultus fieret, ac-
cepta aqua, lauit manus corã populo,
dicens. Innocens ego sum a sanguine
huius iusti, uos uidebitis. Et respondẽs
uniuersus populus, dixit. Sanguis eius
super nos & super filios nostros. Tunc
dimisit illis Barabbã, Iesum aũt flagel-
latum tradidit eis ut crucifigeretur, tũc
milites præsidis suscipientes Iesum in
prætorio, congregauerunt ad eum uni
uersam cohortem, & cũ exuissent eum,
circũdederunt ei chlamydem coccineã.
Et plectentes coronam de spinis, impo
suerunt super caput eius, & harundinẽ
in dexterã eius, & genuflexo ante eum
illudebant ei, dicẽtes. Aue rex iudeoꝝ.
Et cum expuissent in eum, acceperunt
harundinẽ, & percutiebant caput eius.
Et postq̃ illuserunt ei, exuerunt eum
chlamyde, & induerunt eum uestimen
tis suis, & abduxerunt eum ut crucifige
rent. Exeuntes aũt inuenerunt hominẽ
cyreneũ nomine Simonẽ. hunc anga-
riauerunt ut tolleret crucẽ eius. Et uene
runt in locũ qui dicit̃ golgotha, quod
est caluarie locus. Et dederunt ei acetũ
bibere cũ felle mixtum. Et cũ gustasset
noluit bibere. Postq̃ aũt crucifixerunt
eũ, diuiserunt uestimenta eius, sortem
mittentes, ut impleret̃ quod dictũ est
per prophetam. Diuiserunt sibi uesti-
menta mea, & super uestem meam mi
serunt sortem. Et sedentes seruabant
eũ ibi, & imposuerũt super caput eius
causam ipsius scriptam. Hic est Iesus
rex iudeorum. Tunc crucifixi sunt cũ
eo duo latrones unus a dextris, & unꝰ
a sinistris. Prætereuntes autem blas-
phemabãt eum, mouentes capita sua,
& dicentes

ηὴ λέγοντες. ὁ καταλύων τὸν ναὸν, ηὴ φὴν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν. εἰ ηὸς εἶ τοῦ θεοῦ, καταβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. ὁμοίως ηὴ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων, ηαὶ πρεσβυτέρων ἔλεγον, ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. εἰ βασιλεὺς ἰσραὴλ ὅστι, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ηαὶ πιστεύσομεν αὐτῷ. πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεὸν, ῥυσάσθω νῦν αὐτὸν εἰ θέλει αὐτόν. εἶπε γὰρ, ὅτι θεοῦ εἰμὶ ηὸς. τὸ δ' αὐτὸ ηαὶ οἱ λῃσαὶ οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν. Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σηότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐνάτης. περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν, ἀνεβόησεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ φωνῇ μεγάλῃ λέγων. ηλεὶ ηλεὶ λαμᾶ σαβαχθανί. τοῦτ' ἔστιν θεέ μου θεέ μου, ἵνα τί με ἐγηαταλέιπες; τίνες δὲ τῶν ἐηεῖ ἑστώτων ἀηούσαντες ἔλεγον, ὅτι ηλίαν φωνεῖ οὗτος. ηαὶ εὐθέως δραμὼν εἷς ἐξ αὐτῶν, ηαὶ λαβὼν σπόγγον, πλήσας τε ὄξους ηὴ περιθεὶς ηαλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν. οἱ δὲ λοιπὲι ἔλεγον, ἄφες, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ηλίας σώσων αὐτόν. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ πάλιν ηράξας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆηεν τὸ πνεῦμα. ηαὶ ἰδοὺ τὸ ηαταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως ηάτω, ηαὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, ηὴ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν ηὴ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν, ηὴ πολλὰ σώματα τῶν ηεηοιμημένων ἁγίων ἠγέρθησαν, ηὴ ἐξελθόντες ἐη τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, ηαὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς. ὁ δὲ ἑηατόνταρχος ηαὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν ΙΗΣΟΥΝ, ἰδόντες τὸν σεισμὸν ηὴ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες. ἀληθῶς θεοῦ ηὸς ἦν οὗτος. ἦσαν δὲ ἐηεῖ γυναῖηες πολλαὶ ἀπὸ μαηρόθεν, θεωροῦσαι, αἵτινες ἠηολούθησαν τῷ ΙΗΣΟΥ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας διαηονοῦσαι αὐτῷ, ἐν αἷς ἦν Μαρίαμ ἡ Μαγδαληνή, ηαὶ Μαρία ἡ τοῦ ἰαηώβου, ηαὶ ἰωσῆ μήτηρ, ηαὶ ἡ μήτηρ τῶν ηὼν ζεβεδαίου.

& dicentes. Qui deſtruis templũ dei, & in triduo ædificas. ſalua temetipſum ſi filius dei es, deſcende de cruce. Similiter & principes ſacerdotum illudentes cum ſcribis & ſenioribus, dicebãt. Alios ſaluos fecit, ſeipſũ nõ poteſt ſaluũ facere. Si rex Iſrael ẽ, deſcẽdat nũc de cruce & credem⁹ ei. Cõfidit in deo, liberet eũ nũc ſi uult eũ. Dixit em̃, filiꝰ dei ſũ. Idipſum aũt & latrões q crucifixi erãt cũ eo ĩproperabãt ei. A ſexta aũt hora tenebræ factæ ſunt ſup uniuerſã terrã uſq; ad horã nonã, & circa horã nonam clamauit Ieſus uoce magna, dicẽs. Eli eli lãma azabthani. Hoc ẽ, Deꝰ meꝰ deus meꝰ, ut qd dereliqſti me? Quidã aũt illic ſtantiũ cũ audiſſent, dicebant. Heliã uocat iſte. Et cõtinuo currẽs unus ex eis acceptã ſpongiã impleuit aceto, & ĩpoſuit harũdini, & dabat ei bibere. Cæteri uero dicebãt. Sine, uideamꝰ an ueni at helias liberaturꝰ eũ. Ieſus aũt iterꝫ cũ clamaſſet uoce magna, emiſit ſpm̃. Et ecce uelũ tẽpli ſciſſũ eſt in duas partes a ſummo uſq; deorſum. Et terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, & monumenta aperta ſunt, & multa corpora ſanctoꝝ, qui dormierant, ſurrexerunt. & exeuntes de monumentis poſt reſurrectionẽ eius, uenerunt in ſanctã ciuitatẽ, & apparuerũt multis. Centurio aũt & q cũ eo erant cuſtodiẽtes Ieſũ uiſo terræmotu & his q̃ facta fuerãt, timuerũt ualde dicentes. Vere filius dei erat iſte. Erant autem ibi mulieres multæ, a longe ſpectantes, q̃ ſecutæ fuerant Ieſum a Galilæa miniſtrantes ei, inter quas erat Maria magdalene, & Maria Iacobi, & Ioſe mater, & mater filiorum Zebedæi.

Cum autem

ὀψίας δὲ γενομένης, ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσι-
ος ἀπὸ Ἀριμαθαίας τὸ ὄνομα Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐ-
τὸς ἐμαθήτευσεν τῷ ΙΗΣΟΥ. οὗτος προσελ-
θὼν τῷ Πιλάτῳ, ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ΙΗΣΟΥ.
τότε ὁ Πιλᾶτος, ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ
σῶμα. καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσήφ, ἐνετύλι-
ξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν
τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν
τῇ πέτρᾳ, καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν
τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου, ἀπῆλθεν. ἦν δὲ ἐκεῖ Μα-
ρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, καθήμε-
ναι ἀπέναντι τοῦ τάφου. τῇ δὲ ἐπαύριον
ἥτις ἐστὶν μετὰ τὴν παρασκευήν, συνήχθη-
σαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς
Πιλᾶτον, λέγοντες. Κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι
ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡ-
μέρας ἐγείρομαι. κέλευσον οὖν, ἀσφαλισθῆ-
ναι τὸν τάφον, ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήπο-
τε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψωσιν αὐ-
τὸν, καὶ εἴπωσιν τῷ λαῷ, ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νε-
κρῶν, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώ-
της. ἔφη δὲ αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος. Ἔχετε κουστω-
δίαν, ὑπάγετε, ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε. οἱ δὲ
πορευθέντες, ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφρα-
γίσαντες τὸν λίθον, μετὰ τῆς κουστωδίας.

ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μί-
αν σαββάτων, ἦλθεν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ,
καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον. καὶ
ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ κυ-
ρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ προσελθὼν, ἀπεκύ-
λισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας, καὶ ἐκάθητο ἐ-
πάνω αὐτοῦ. ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ,
καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσὲι χιών. ἀπὸ δὲ
τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες,
καὶ ἐγένοντο ὡσὲι νεκροί. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγ-
γελος εἶπεν ταῖς γυναιξίν. μὴ φοβεῖσθε ὑ-
μεῖς. οἶδα γὰρ ὅτι ΙΗΣΟΥΝ τὸν ἐσταυρωμένον
ζητεῖτε. οὐκ ἔστιν ὧδε. ἠγέρθη γὰρ καθὼς εἶ-
πεν. Δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύ-
ριος, καὶ

Cum aũt ueſpera facta eſſet, uenit homo diues ab Arimathæa, nomine Ioſeph, qui & ipſe diſcipulus fuerat Ieſu. Hic acceſſit ad Pilatũ, & petijt corpus Ieſu. Tunc Pilatus iuſſit reddi corpus. Et accepto corpore, Ioſeph inuoluit illud in ſindone munda, & poſuit illud in monumẽto ſuo nouo, qd excíderat in petra, & aduoluit ſaxũ magnum ad oſtiũ monumẽti, & abijt. Erat autẽ ibi Maria magdalene & altera Maria, ſedentes cõtra ſepulchrũ. Poſtero aũt die q̃ eſt poſt paraſceuen, cõuenerunt principes ſacerdotũ & phariſæi ad Pilatũ, dicentes. Dñe recordati ſumus, qd ſeductor ille dixit adhuc uiuẽs, poſt tres dies reſurgã. Iube ergo muniri ſepulchrũ uſq; in diem tertiũ, ne quãdo ueniãt diſcipuli eius, & furent eũ, & dicant plebi, ſurrexit a mortuis, & erit nouiſſimus error peior priore. Ait illis Pilatus. Habetis cuſtodiã, Ite cuſtodite ſicut ſcitis. Illi aũt abeuntes, munierunt ſepulchrũ obſignato lapide cum cuſtodia.

Veſpere autẽ ſabbatorũ qd luceſcit in unã ſabbatoꝝ, uenit Maria magdalene, & altera Maria, ut uiderent ſepulchrum. Et ecce terremotꝰ factus eſt magnus. Angelus eñ dñi deſcendit de cœlo, & accedens, reuoluit lapidẽ ab oſtio & ſedebat ſupꝑ eum. Erat aũt aſpectus eius ſicut fulgur, & ueſtimẽta eius ſicut nix. Præ timore aũt eius concuſſi ſunt cuſtodes, & facti ſunt uelut mortui. Reſpondens aũt angelus, dixit mulieribꝰ. Nolite timere uos, Scio enim, quod Ieſum qui crucifixus eſt, quæritis. Non eſt hic, ſurrexit enim ſicut dixit. Veníte & uidetẽ locum ubi poſitus erat dominus XXVIII

ριος. Ⓒ ταχὺ πορευθεῖσαι, εἴπατε τοῖς μαθη/
ταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ
ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐκεῖ
αὐτὸν ὄψεσθε, ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν. καὶ ἐξελθοῦ/
σαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χα
ρᾶς μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μα/
θηταῖς αὐτοῦ, ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ, Ⓒ ἰδοὺ ΙΗΣΟΥΣ ἐπέστη αὐ
ταῖς λέγων. Χαίρετε, αἱ δὲ προσελθοῦσαι,
ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσεκύνησαν
αὐτῷ. τότε λέγει αὐταῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, μὴ φοβεῖ/
σθε, ὑπάγετε ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου
ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν γαλιλαίαν. κἀκεῖ με
ὄψονται. πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού τινες τῆ/
ς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν
τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. καὶ
συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων συμβούλιόν
τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατι/
ώταις λέγοντες. Εἴπατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυ
κτὸς ἐλθόντες, ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμω/
μένων. καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος,
ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν. καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους
ποιήσομεν. οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια, ἐποίη/
σαν ὡς ἐδιδάχθησαν. καὶ διεφημίσθη ὁ λό/
γος οὗτος παρὰ ἰουδαίοις, μέχρι τῆς σήμερον.

Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν
γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ
ΙΗΣΟΥΣ. καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν αὐ
τῷ, οἱ δὲ ἐδίσασαν. Ⓒ προσελθὼν ὁ ΙΗΣΟΥΣ
ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων. Ἐδόθη μοι πᾶσα
ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. πορευθέντες οὖν
μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. βαπτίζοντες
αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ
τοῦ ἁγίου πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τη/
ρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν. καὶ ἰδοὺ
ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι, πάσας τὰς ἡμέρας ἕως
τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.

τέλος τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου.

minus. Et cito eũtes dicite discipulis eius quod surrexit a mortuis, & ecce p̃cedit uos in galilæã, ibi eũ uidebitis, ecce p̃dixi uobis. Et exierunt cito de monumento cũ timore & gaudio magno currẽtes ut renuntiarẽt discipulis eius. Cũ autẽ issent ad renũtiandũ discipulis eius, Et ecce Iesus occurrit illis, dicẽs, Auete. Illæ autẽ accesserunt & tenuerũt pedes eius, & adorauerunt eũ. Tunc ait illis Iesus. Nolite timere. Ite renunciate fratribus meis ut eãt in Galilæã, ibi me uidebũt. Quæ cũ abiissent, ecce quidã de custodibus uenerũt in ciuitatem, & renũciauerũt principibus sacerdotum omnia quæ facta fuerant. Et congregati cum senioribus, consilio habito pecuniam copiosam dederunt militibus, dicentes. Dicite, quod discipuli eius nocte uenerunt & furati sunt eum nobis dormientibus. Et si hoc auditum fuerit a præside, nos suadebimus ei, & securos uos faciemus. At illi accepta pecunia fecerunt sicut erant edocti. Et diuulgatum est uerbum istud apud iudæos usq; in hodiernum diem. Vnde decim autem discipuli abierunt in Galilæam in montem, ubi constituerat illis Iesus. Et uidentes eum adorauerũt, quidã aũt dubitauerunt. Et accedẽs Iesus, locutus est eis dicens. Data est mihi oĩs potestas in cœlo & in terra. Euntes ergo docete oẽs gentes, baptizãtes eos in nomine patris, & filij, & spũs sancti, docẽtes eos seruare oĩa q̃cũq; mãdaui uobis. Et ecce ego uobiscũ sum oĩbus diebus, usq; ad consũmationẽ sæculi.

Euangelij secundũ Matthæũ finis.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ

Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου ἰησου χριστου υἱοῦ τοῦ θεοῦ. ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου. ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. Ἐγένετο ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ ἐξεπορεύοντο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ ἰουδαία χώρα καὶ οἱ ἱεροσολυμῖται. καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. ἦν δὲ ὁ ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον, καὶ ἐκήρυσσεν λέγων. ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι. αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ. καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν ἰησους ἀπὸ ναζαρὲθ τῆς γαλιλαίας. καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ ἰωάννου ἐν τῷ ἰορδάνῃ. καὶ εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδεν σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς, καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν καταβαῖνον εἰς αὐτόν. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν. σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα. καὶ εὐθέως τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον. καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ

EVANGELIVM SECVNVVM MARCVM

Nitiũ euãgelij Iesu Christi filij dei, sicut scriptum est in prophetis. Ecce ego mitto nunciũ meum ante faciem tuam, qui præparabit uiam tuã ante te, uox clamantis in deserto, parate uiam domini, rectas facite semitas eius. Erat baptizãs in deserto Ioannes, & prædicans baptismũ pœnitentiæ in remissionem peccatorũ. Et egrediebantur ad eum tota Iudææ regio, & hierosolymitæ, & baptizabantur omnes ab illo in Iordane flumine, confitentes peccata sua. Erat aũt Ioannes uestitus pilis cameli & zona pellicea circa lũbos suos, & uescebatur locustis, ac melle syluestri, & p̃dicabat, dicens. Veniet qui fortior est me post me, cuius non sum idoneus, ut procumbens soluam corrigiam calciamentorũ. Ego quidem baptizaui uos in aqua, ille uero baptizabit uos in spiritu sancto. Et factum est in diebus illis, uenit Iesus a Nazareth Galilææ, & baptizatus est a Ioanne in Iordane. Et statim cum ascenderet ex aqua uidit discindi cœlos, & spm̃ quasi columbã descendentẽ super illũ. Et uox facta est de cœlis. Tu es filius meus dilectus, in quo mihi bene complacitum est. Et continuo spiritus illum emittit in desertum, & erat illic in deser

μῶ ἡμέρας τεσσαράκοντα πϱαζόμενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ. καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων, καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ. Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι Ἰωάννην, ἦλθεν ΙΗΣΟΥΣ εἰς τὴν γαλιλαίαν κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ καὶ λέγων, ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδεν σίμωνα καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρα ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, δεῦτε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς ἀνθρώπων. καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ προβὰς ἐκεῖθεν ὀλίγον, εἶδεν ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα. καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν, ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ. καὶ εἰσπορεύονται εἰς καπερναοὺμ καὶ εὐθέως τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐδίδασκεν. καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ καὶ ἀνέκραξεν λέγων ἔα. τί ἡμῖν καὶ σοὶ ΙΗΣΟΥ ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ λέγων, φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, καὶ κράξαν φωνῇ μεγάλῃ, ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ. καὶ ἐθαμβήθησαν πάντες, ὥστε συζητεῖν πρὸς αὐτοὺς, λέγοντες· τί ἐστιν τοῦτο; τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη ὅτι κατ' ἐξουσίαν; καὶ τοῖς πνεύμασιν τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ. ἐξῆλθεν δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς γαλιλαίας. καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες

to dies q̄draginta, & tentabatur a ſatana, eratq; cū beſtijs, & angeli miniſtrabant illi. Poſtq; autē traditus eſſet Ioannes, uenit Ieſus in Galilæam prædicans euangelium regni dei, & dicēs. impletum eſt tempus, & appropinquauit regnū dei, reſipiſcite & credite in euangelio. Cū ambularet aūt ſecus mare galilææ, uidit Simonē & Andreā fratrem eius, iacientes retia in mare, erant eī piſcatores. Et dixit eis Ieſus. Venite poſt me, & faciam uos fieri piſcatores hoim. Et protinus relictis retibus, ſecuti ſunt eum. Et progreſſus illinc puſillum, uidit Iacobū filium Zebedæi, & Ioannē fratrem eius, qui & ipſi in naui ſartiebant retia, & ſtatim uocauit illos. Et relicto patre ſuo Zebedæo in naui cū mercenarijs, ſecuti ſunt eum. Et ingrediuntur Capernaū, & ſtatim ſabbatis ingreſſus in ſynagogā docebat. Et ſtupebant ſup̄ doctrina eius. Erat eī docens eos tanq̄ poteſtatē habens, & nō ſicut ſcribæ. Et erat in ſynagoga eoꝝ homo in ſpū imundo, & exclamauit dicens. Ah, Quid rei nobis tecū eſt Ieſu nazarene, ueniſti ad perdendum nos? Noui te qui ſis, ſanctus dei. Et increpauit illum Ieſus dicens. Obmuteſce & exi de homine. Et cum diſcerpſiſſet eum ſpiritus imundus, & exclamaſſet uoce magna, exijt ab eo. Et obſtupuerunt omnes, ita ut conquirerent inter ſe, dicentes. Quid eſt hoc? Quæ doctrina noua hæc? Quia in poteſtate etiam ſpiritibus immundis imperat, & obediunt ei. Emanauit autem fama eius ſtatim in totam undiq; regionem Galilææ finitimam. Et protinus e ſynagoga

egreſſi

ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος, καὶ ἀνδρέου μετὰ ἰακώβου καὶ ἰωάννου. ἡ δὲ πενθερὰ σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα. καὶ εὐθέως λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως, καὶ διηκόνει αὐτοῖς. ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας καὶ τοὺς δαιμονιζομένους καὶ. ἦν πόλις ὅλη ἐπισυνηγμένη ἦν πρὸς τὴν θύραν καὶ ἐθεράπευσεν πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις. καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν. καὶ οὐκ ἤφιεν λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ἤδεισαν αὐτόν. καὶ πρωῒ ἔννυχον λίαν, ἀναστὰς ἐξῆλθεν καὶ ἀπῆλθεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἰς ἔρημον τόπον. κἀκεῖ προσηύχετο, καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. καὶ εὑρόντες αὐτὸν λέγουσιν αὐτῷ. ὅτι πάντες ζητοῦσίν σε, καὶ λέγει αὐτοῖς. ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξω εἰς τοῦτο γὰρ ἐξελήλυθα. καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων. καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν καὶ γονυπετῶν αὐτὸν, καὶ λέγων αὐτῷ ὅτι ἐὰν θέλῃς δύνασαί με καθαρίσαι. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ σπλαγχνισθεὶς ἐκτείνας χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ. θέλω, καθαρίσθητι. καὶ εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα. καὶ ἐκαθαρίσθη. καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν. καὶ λέγει αὐτῷ. ὅρα μηδενὶ μηδὲν εἴπῃς. ἀλλὰ ὕπαγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ. καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξεν μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ὁ δὲ ἐξελθὼν, ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἔξω ἐν ἐρήμοις τόποις ἦν. καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.

καὶ πάλιν

egressi uenerunt in domũ Simonis & Andreæ, cũ Iacobo & Ioanne. Socrus aũt Simonis decumbebat febricitans, & statim dicunt ei de illa. Et accedens erexit eam apprehẽsa manu eius, & reliquit eam febris continuo, & ministrabat eis. Vespere aũt facto cũ occidisset sol, afferebant ad eum ad oẽs male habentes, & qui a dæmonio agitabant. Et ciuitas tota congregata erat ad hostiũ, & sanauit multos qui ægrotabant uarijs morbis, & dæmonia multa eijciebat, & non sinebat loqui dæmonia, quoniam nouerãt illum & mane multa adhuc nocte cũ surrexisset egressus est, & abijt Iesus in desertũ locũ, ibiq; eũ orabat & psecutus est eũ Simõ, & q cũ illo erant. Et cũ inuenissent eum, dicunt ei, Omnes te quærunt. Et ait illis. Eamus in proximos uicos, ut & ibi pdicem. In hoc em̃ egressus sum. Et erat prædicãs in synagogis eorum & in tota Galilæa, & dæmonia eijciens. Et uenit ad eum leprosus deprecans eum, & genu illi flectẽs, ac dicens illi. Si uis potes me mundare. Iesus autem misertus protensa manu, tetigit illum, & dicit ei. Volo, mundare. Et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra, & mundatus est. Et cõminatus ei, statim eiecit illũ. & dicit ei. Vide ne cui qcq̃ dicas, sed abi teipsum ostende principi sacerdotum, & offer pro emundatione tua quæ præcepit Moses in testimonium illis. At ille egressus cæpit prædicare multa & diuulgare sermonẽ, ita ut iam non posset manifeste introire in ciuitatem, sed foris in desertis locis erat, & conueniebant ad eum undiq;.

καὶ πάλιν εἰσῆλθεν εἰς καπέρναουμ δι' ἡμερῶν, καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστιν. καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοί. ὥστε μηκέτι χωρεῖν, μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν. καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν φέροντες αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων. καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσαι αὐτῷ, διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν. καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσιν τὸν κράβαττον ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. ἰδὼν δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ τὴν πίστιν αὐτῶν, λέγει τῷ παραλυτικῷ. τέκνον ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός; καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ ΙΗΣΟΥΣ τῷ πνεύματι αὐτοῦ, ὅτι οὕτως διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς εἶπεν αὐτοῖς. τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί ἐστιν εὐκοπώτερον εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν ἔγειρε καὶ ἆρον σὸν τὸν κράβαττον, καὶ περιπάτει; ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας, λέγει τῷ παραλυτικῷ. σοὶ λέγω ἔγειρε καὶ ἆρον τὸν κράβαττόν σου καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ ἠγέρθη εὐθέως, καὶ ἄρας τὸν κράβαττον ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων. ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν λέγοντας. ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν. καὶ ἐξῆλθεν πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν. καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς. καὶ παράγων ὁ ΙΗΣΟΥΣ, εἶδε Λευεὶ τὸν τοῦ ἀλφαίου καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον καὶ λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει μοι, καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ ΙΗΣΟΥ καὶ τοῖς μα-

θηταῖς

Et iterum intrauit Capernaum II
post dies, & auditum est quod in do-
mo esset, & protinꝰ cõgregati sunt mul
ti, adeo ut non caperent eos, nec illa lo-
ca quæ sunt circa ianuã & loquebatur
eis uerbum. Et ueniunt ad eum ferẽtes
paralyticum, qui a quattuor portabat̃,
& cum non possent appropinquare illi
præ turba, nudauerũt tectum ubi erat,
& perfosso tecto funibus dimittũt gra
batum in quo paralyticus decũbebat.
Cum autem uidisset Iesus fidem illoꝝ
ait paralytico. Fili, dimittuntur tibi pec
cata tua. Erant autem illic quidã de scri
bis sedentes & cogitantes in cordibus
suis. Quid hic sic loquit̃ blasphemias?
Quis potest dimittere pct̃a, nisi solus
deus spũ suo? Et ꝓtinꝰ cũ cognouisset
Iesus, quod sic cogitarẽt intra sese, dicit
illis. Quid ista cogitatis in cordibus ue-
stris. Vtrum est facilius dicere paralyti
co, dimittuntur tibi peccata, an dicere,
surge & tolle grabatum tuum & ambu
la? Vt autem sciatis ꝙ filius hominis
habet potestatem in terra remittendi
peccata, ait paralytico. Tibi dico, surge
& tolle grabatum tuũ, & abi in domũ
tuam. Et statim surrexit, & sublato gra-
bato egressus est in conspectu omniũ,
adeo ut stupescerent omnes & glorifi-
carent deum, dicentes. Nunc̃ꝙ sic uidi-
mus. Et egressus est rursus ad mare,
omniscꝙ turba ueniebat ad eum, & do
cebat eos. Et cũ præteriret Iesus, uidit
Leui Alphei filium sedentem ad telo-
neum, & ait illi. Sequere me. Et surgẽs,
secutus est eum. Et factũ est cũ accũbe-
ret in domo illiꝰ, multi etiã publicani &
pctores simul discũbebant cũ Iesu & di
scipulis

θητὰς αὐτ῀ ἦσαν § πολλοὶ καὶ ἠκολούθησαν
αὐτῷ. καὶ οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ φαρισαῖοι
ἰδόντες αὐτ῀ ἐσθίοντα μετὰ τ῵ν τελωνῶν καὶ
ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτ῀. τί ὅτι
μετὰ τ῵ν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ
πίνει; καὶ ἀκούσας ὁ ΙΗΣΟΥΣ λέγει αὐτοῖς, οὐ
χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κα
κῶς ἔχοντες. οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους,
ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. καὶ ἦ-
σαν οἱ μαθηταὶ ἰωάννου καὶ οἱ τ῵ν φαρισαί-
ων νηστεύοντες, καὶ ἔρχονται καὶ λέγουσιν αὐ-
τῷ. διὰ τί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου, καὶ οἱ τ῀ φαρι-
σαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύ-
ουσιν; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. μὴ δύνανται
οἱ υἱοὶ τ῀ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν
ὄσιν νηστεύειν; ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτ῀ ἔχουσιν τ῀
νυμφίον, οὐ δύνανται νηστεύειν. ἐλεύσονται δὲ ἡ-
μέραι, ὅταν ἀπῇρθῇ ἀπ' αὐτ῀ ὁ νυμφίος, καὶ τό-
τε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. οὐ
δεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιῤῥάπτει
ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ, εἰ δὲ μή, αἴρει τὸ πλήρω-
μα αὐτ῀, τὸ καινὸν τ῀ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσ
μα γίνεται. καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀ-
σκοὺς παλαιούς. εἰ δὲ μή, ῥήσσει ὁ οἶνος ὁ νέος
τοὺς ἀσκούς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ
ἀπολοῦνται, ἀλλὰ οἶνον νέον, εἰς ἀσκοὺς καινοὺς
βλητέον. καὶ ἐγένετο, παραπορεύεσθαι αὐτὸν
τοῖς σάββασι διὰ τ῵ν σπορίμων. καὶ ἤρξαντο
οἱ μαθηταὶ αὐτ῀ ὁδὸν ποιεῖν, τίλλοντες τοὺς στά
χυας, καὶ οἱ φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ, ἴδε τί ποι
οῦσιν ἐν τοῖς σάββασιν, ὃ οὐκ ἔξεστιν; καὶ αὐτὸς
ἔλεγεν αὐτοῖς. οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίη-
σεν Δαβὶδ, ὅτε χρείαν ἔσχεν καὶ ἐπείνασεν αὐ
τὸς καὶ οἱ μετ' αὐτ῀; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τ῀
θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάθαρ τ῀ ἀρχιερέως, καὶ τοὺς ἄρτους
τ῀ προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ
μὴ τοῖς ἱερεῦσιν, καὶ ἔδωκεν, καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ
οὖσιν. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. τὸ σάββατον διὰ τὸν
ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάβ-
βατον.

scipulis eius. Erant enim multi qui secuti fuerant eum. Et scribæ & pharisæi cũ uidissent, eum capientẽ cibũ cũ publicanis & peccatoribus, dicebant discipulis eiꝰ. Quid est quod cũ publicanis & peccatoribus edit ac bibit? Hoc audito, Iesus ait illis. Non opus habẽt qui ualent medico, sed qui male habent. Nõ ueni ad uocandum iustos, sed peccatores ad pœnitentiã. Et erant discipuli Ioannis & pharisæoꝝ ieiunãtes, & ueniũt, & dicunt illi. Quare discipuli Ioãnis & pharisæoꝝ ieiunãt, tui aũt discipuli nõ ieiunant? Et ait illis Iesus. Num possũt filij thalami nuptialis in quo cũ illis sponsus est ieiunare? Qꝫ diu habent secum sponsum, nõ possunt ieiunare. Veniẽt aũt dies cũ auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabũt in illis diebus. Et nemo assumentũ panni rudis affuit uestimẽto ueteri, alioqn aufert supplemẽtũ eiꝰ nouum a ueteri, & peior scissura fit, Et nemo mittit uinũ mustũ in utres uetes, alioqn disrũpet uinũ mustũ utres, & uinũ effundetur & utres peribũt. sed uinũ mustũ i utres nouos mitti debet. Et accidit ut transiret sabbatis per segetes, & cœperũt discipuli eius iter facere, uellẽtes spicas, & pharisæi dicebant ei, ecce cur faciũt sabbatis, qd nõ licet? Et ipse ait illis. Nũquã legistis quid fecerit Dauid, quãdo necesse habebat, & esuriebat, ipse & q cũ eo erãt? Quomodo ingressus sit in domũ dei sub Abiathar principe sacerdotũ, & panes ꝓpositionis comederit, quos non licet edere nisi sacerdotibus, & dedit etiã ijs qui cum illo erãt? & dicebat illis. Sabbatũ ꝓpter hoiem factũ est, & nõ homo ꝓpter sabbatum.

βατομ, ὥς τε κύριός ἐστιμ, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ σαββάτου. καὶ εἰσῆλθεμ πάλιμ εἰς τὴν συναγωγήν. καὶ ἦμ ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχωμ τὴν χεῖρα. καὶ παρετήρουμ αὐτόν, εἰ τοῖς σάββασιμ θεραπεύσει αὐτόμ, ἵνα κατηγορήσουσιμ αὐτου. καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα. ἔγειρε εἰς τὸ μέσον. καὶ λέγει αὐτοῖς. ἔξεστιμ τοῖς σάββασιμ ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπουμ. καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ. ἔκτεινομ τὴν χεῖρά σου. καὶ ἐξέτεινεμ. καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτου ὑγιὴς, ὡς ἡ ἄλλη. καὶ ἐξελθόντες οἱ φαρισαῖοι εὐθέως μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶμ συμβούλιομ ἐποίουμ κατ' αὐτου ὅπως αὐτὸν ἀπολέσουσιμ. ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἀνεχώρησεμ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτου πρὸς τὴν θάλασσαν. καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων, καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, καὶ οἱ περὶ Τύρον, καὶ Σιδῶνα, πλῆθος πολὺ ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν. καὶ εἶπεμ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιμ αὐτόν. πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας. καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει, προσέπιπτεν αὐτῷ, καὶ ἔκραζεν λέγοντα. ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν ποιήσωσιν. καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος. καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός. καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. καὶ ἐποίησεν δώδεκα, ἵνα ὦσιν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν. καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια. καὶ ἐπέθηκεν τῷ σίμωνι ὄνομα πέτρον. καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου. καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα Βοανεργές, ὅ ἐστιμ υἱοὶ

batũ. Itaq; dñs ẽ filio hois etiã sabbati. III
Et introiuit iterũ in synagogã, & erat ibi homo arefactam habens manũ, & obseruabant eũ, an sabbatis sanaturus esset eũ, ut accusarẽt illũ. Et ait hoi habenti manũ arefactã. Surge in mediũ. Et dicit illis. Licet ne sabbatis beneface re, an male facere, aiam saluã facere, an occidere? At illi tacebant. Et cũ circũspexisset eos cum iracundia condolescens super cæcitate cordis eoz, dicit homini. Extende manũ tuã, Et extendit. & restituta est manus illius sana ut altera. Egressi uero pharisæi, statim una cũ Herodianis consiliũ faciebãt aduersus eũ ut illum perderent. Iesus aũt cũ discipulis suis secessit ad mare & ingens multitudo a Galilæa secuta est eũ, & ab Iudæa & ab Hierosolymis, & ab Idumæa, & trans Iordanẽ, & q circa Tyrũ habitabant ac sidonem multitudo magna q cũ audissent q̃ faciebat, uenerũt ad eũ. Et iussit Iesus discipulis suis, ut nauicula sibi deseruiret propter turbam. ne se comprimerent. Multos em̃ sanauerat, ita ut irruerẽt in eũ, quo illũ tangerent, q̃tquot habebãt plagas. Et spũs imũdi cũ illũ uidissent ꝓcidebant ei, & clamabant dicẽtes. Tu es filius dei, & uehemẽter cõminabat eis, ne se manifestarent. Et ascendit in montẽ ac uocauit ad se quos uoluit ipse, & uenerunt ad eũ. & fecit duodecim ut essent secũ, & ut emitteret eos ad p̃dicandũ, utq; haberẽt potestatem sanandi morbos, & eiiciendi dæmonia. Et imposuit Simoni nomen Petrus, & Iacobum filium Zebedæi, & Ioannem fratrẽ Iacobi, & imposuit eis nomina Boanerges, qd̃ est

ὑοὶ βροντ, Ⓒ ἀνδρέαν, Ⓒ φίλιππον. καὶ βαρθολομαῖον, καὶ ματθαῖον, καὶ θωμᾶν, Ⓒ ἰάκωβον τὸν τ ἀλφαίου, καὶ θαδδαῖον, καὶ σίμωνα τὸν κανανίτην. Ⓒ ἰούδαν ἰσκαριώτην ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον. καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος ὥς μὴ δύασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φαγεῖν. Ⓒ ἀκούσαντες οἱ παρ αὐτοῦ, ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν. ἔλεγον γάρ, ὅτι ἐξέστη. καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων καταβάντες, ἔλεγον, ὅτι βεελζεβοὺλ ἔχει. καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς. πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν; καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη. καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη. καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ ἑαυτὸν, καὶ μεμέρισται, οὐ δύναται σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει. οὐ δύναται οὐδεὶς τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ, εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα, τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ βλασφημίαι ὅσας ἂν βλασφημήσωσιν. ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα. ἀλλ' ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου κρίσεως. ὅτι ἔλεγον ὅτι πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει. καὶ ἔρχονται μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ, καὶ ἔξω ἑστήκοτες, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐτόν. καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν. εἶπον δὲ αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ζητοῦσίν σε. Ⓒ ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων. τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ αὐτὸν καθημένους λέγει. ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ μου, καὶ μήτηρ ἐστί. καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολὺς, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς πλοῖον καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ

filij tonitrui, & Andream & Philippū & Bartholomæum, & Matthæum, & Thomā, & Iacobū Alphæi filiū, & Thaddæū, & Simonē cananæū, & Iudā Iscariotē q & tradidit illū. Et ueniūt ad domū, & cōuenit ite᷒ turba, ſic ut ñ poſſēt uel panē edere, & cū audiſſent q ad illū attinebāt exierūt, ut manus iniȷcerent in eū. Dicebāt em̄, in furorē uerſus eſt. Et ſcribæ q ab hieroſolymis deſcēderāt dicebāt, Beelzebul habet, & in principe dæmonio᷒ eȷ̄cit dæmonia. Et ad ſe uocatis eis. in parabolis dicebat illis. Quō poteſt ſatanas ſatanam eȷ̄cere? Et ſi regnum in ſeſe diuiſū fuerit, non poteſt ſtare regnū illud. Et ſi domus cōtra ſemetipſam diuiſa fuerit, nō poteſt ſtare domus illa, & ſi ſatanas inſurrexit in ſemetipſum ac diuiſus eſt, non pōt ſtare ſed finē habet. Nō pōt quiſq; uaſa fortis īgreſſus ī domū illi⁹ diripe, niſi pri⁹ forte alligarit, & tūc domū ei⁹ diripiet. Amen dico uobis. Oīa dimittent filijs hoim pcta, & maledicta q̄cūq; dixerit. At q cōuiciū dixerit in ſpm̄ ſanctū, nō hēt remiſſionē in æternū, ſed re⁹ ē æterni iudicij. dicebāt em̄ ſpm̄ īmundū habet. Et ueniūt mater ei⁹ & fratres, & foris ſtātes miſerūt ad eū uocātes eū, & ſedebat turba circa eū, & dicūt ei. Ecce mater tua & frēs tui foris q̄rūt te. Et rñdit eis dicēs. q ē mater mea & frēs mei? Et cū circūſpexiſſet undiq; eos q iuxta ſe ſedebant ait. Ecce mater mea & frēs mei. Qui em̄ fecerit uolūtatem dei, hic frater meus & ſoror mea & mater eſt.

Et iterum cœpit docere iuxta mare, & congregata eſt ad eum turba multa, ita ut nauim ingreſſus ſederet in IIII

θαλάσσῃ. ηϗὴ πᾶς ὁ ὄχλος πϱὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν. ηϗὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν πολλὰ. ηϗὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτ. ἀκούετε. ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι. ⁊ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδὸν, ηϗὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατέφαγεν αὐτό, ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, ⁊ εὐθέως ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς, ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη. καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν ἐξηράνθη. ⁊ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας. ηϗὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, ⁊ συνέπνιξαν αὐτό. ⁊ καρπὸν οὐκ ἔδωκεν. ηϗὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλὴν, ηϗὶ ἐδίδου καρπὸν, ἀναβαίνοντα, ηϗὶ αὐξάνοντα, ηϗὶ ἔφερεν, ἓν τριάκοντα, ηϗὶ ἓν ἑξήκοντα, ηϗὶ ἓν ἑκατόν. ηϗὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. ὅτε δὲ ἐγένετο κατὰμόνας ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὴν παραβολήν. ⁊ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω, ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται, ἵνα βλέποντες βλέπωσιν, ⁊ μὴ ἴδωσιν, ηϗὶ ἀκούοντες ἀκούωσιν. ⁊ μὴ συνιῶσιν, μήποτε ἐπιστρέψωσιν, ηϗὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα. ηϗὶ λέγει αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην; ηϗὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε; ὁ σπείρων, τὸν λόγον σπείρει. οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδόν, ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, ηϗὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως ἔρχεται ὁ σατανᾶς ⁊ αἴρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτ. ηϗὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως, οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι, οἳ ὅταν ἀκούσωσιν τὸν λόγον, εὐθέως μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν. ηϗὶ οὐκ ἔχουσιν ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς. ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν, εἶτα γενομένης θλίψεως, ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθέως σκανδαλίζονται. καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας

mari, & tota turba iuxta mare in terra erat, & docebat eos ī parabolis multa, & dicebat illis in doctrina ſua. Audite, Ecce exibat q ſeminabat ad ſeminādū. Et accidit inter ſeminādū, aliud quidē cecidit ſecus uiam, & uenerunt uolucres cœli & comederunt illud. Aliud uero cecidit ſuper petroſa, ubi nō habuit terrā multam, & ſtatim exortū eſt, quod nō haberet altitudinem terræ, ſole aūt exorto æſtu periit, & eo q nō haberet radicem exaruit. Et aliud cecidit in ſpinas & aſcenderunt ſpinæ, & ſuffocauerunt illud, & fructū non dedit. Et aliud cecidit in terrā bonā, & dabat fructū aſcendentē & creſcentē, & afferebat unū triginta, & unū ſexaginta, & unū centū. & dicebat illis. Qui habet aures audiēdi, audiat. Cū aūt cœpiſſet eſſe ſolus, interrogauerunt eum hi qui circū illū erant cum duodecim de parabola, & dicebat eis. Vobis datum eſt noſſe myſterium regni dei, illis autem qui foris ſunt in parabolis oīa fiunt, ut uidentes uideāt & non cernāt, & audientes audiant, & nō intelligant, nequādo conuertant & dimittant eis peccata. Et ait illis. Neſcitis parabolā hanc, & quomodo oēs parabolas cognoſcetis? Qui ſeminat, uerbum ſeminat. Hi aūt ſunt qui circa uiā ubi ſeminat uerbū, & cū audierint, cōfeſtim uenit ſatanas, & aufert uerbum quod ſeminatū eſt in cordibus eox. Et hi ſūt ſimiliter, q ſup petroſa ſeminat, q cū audierit uerbū, ſtatim cū gaudio accipiūt illud, & nō habent radicē in ſe ſed tpalē ſunt, deinde orta tribulatiōe aut perſecutione propter uerbum, confeſtim ſcādalizātur. Hi aūt ſunt qui in

ſpinas

ἀκάνθας ἀναβαίνουσι, οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον
ἀκούοντες, καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ
ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου, καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ
ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι συμπνίγουσι
τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. καὶ οὗτοί
εἰσιν, οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες
οἵτινες ἀκούουσι τὸν λόγον καὶ παραδέ
χονται, καὶ καρποφοροῦσιν, ἓν τριάκοντα,
καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν. καὶ ἔλεγεν αὐ
τοῖς. μήτι ὁ λύχνος ἔρχεται, ἵνα ὑπὸ τὸν
μόδιον τεθῇ, ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ
τὴν λυχνίαν ἐπιτεθῇ; οὐ γάρ ἐστί τι κρυπτὸν
ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῇ, οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυ
φον, ἀλλ' ἵνα εἰς φανερὸν ἔλθῃ. εἴ τις ἔχει ὦτα
ἀκούειν, ἀκουέτω. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, βλέπε
τε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθή
σεται ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται ὑμῖν τοῖς ἀ
κούουσιν. ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ
ὃς οὐκ ἔχει καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ ἔλε
γεν, οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν
ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ
καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπό
ρος βλαστᾷ καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός.
αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον
χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ
στάχυϊ. ὅταν δὲ παραδῷ ὁ καρπὸς εὐθέως ἀποστέλλει
τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός. καὶ ἔλεγεν
τίνι ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; ἢ ἐν ποί
ᾳ παραβολῇ παραβαλῶμεν αὐτήν; ὡς κόκ
κῳ σινάπεως, ὃς ὅτε σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς
μικρότερος πάντων τῶν σπερμάτων ἐστὶν τῶν ἐ
πὶ τῆς γῆς. καὶ ὅτε σπαρῇ, ἀναβαίνει καὶ
γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μείζων.
καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνα
σθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ, τὰ πετεινὰ τοῦ
οὐρανοῦ κατασκηνοῦν. Καὶ τοιαύταις παρα
βολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον
καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν. χωρὶς δὲ παρα
βολῆς, οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς. κατίδιαν δὲ
τοῖς μαθηταῖς

spinas semẽ excipiunt. Hi sunt qui uer
bũ audiũt, & sollicitudines sæculi hui⁹
& deceptio diuitiarꝝ. & q̃ circa reliq̃ sũt
concupiscentiæ introeuntes suffocant
uerbum, & sine fructu efficit. Et hi sũt
qui in terram bonã semen exceperũt,
qui audiunt uerbũ & suscipiunt, & fru
ctificant unum triginta, unum sexagin
ta, & unum centũ. Et dicebat illis. Num
quid uenit lucerna ut sub modio pona
tur, aut sub lecto? Nonne ut super can
delabrum ponatur? Non est enim ali
quid absconditũ, quod nõ manifestet,
neq; fuit occultum, sed ut in ꝓpatulũ
ueniat. Si qs habet aures audiendi, au
diat. Et dicebat illis. Videte quid audi
atis. In qua mensura metimini, alĩ me
tientur uobis, & adĩcietur uobis, q au
ditis. Qui enim habet, dabitur illi, & q
non habet, etiam quod habet auferet
ab eo. Et dicebat. Sic est regnũ dei quẽ
admodum si homo iaciat sementẽ in
terrã, & dormiat & exurgat nocte ac
die & seges germinet, & surgat in altũ
dum nescit ille. Vltro enim terra fructi
ficat primum herbã, deinde spicã, dein
de plenũ frumentũ in spica. Cum aũt
ꝓductus fuerit fructus, statim mittet
falcẽ, qm̃ adest messis. Et dicebat. Cui
assimilabim⁹ regnũ dei, aut in q̃ para
bola cõferem⁹ illud? Sicut granũ sina
pis qd cũ seminatũ fuerit ĩ terra, min⁹
est oibus seminib⁹ q̃ sunt in terra, & cũ
seminatũ fuerit, ascẽdit, & fit mai⁹ oib⁹
oleribus, & facit ramos magnos, ita ut
possint sub umbra eius aues cœli nidifi
care. Et talib⁹ multis parabolis loq̃bat
eis uerbũ prout poterãt audire, sine pa
rabola aũt nõ loq̃bat eis. Seorsim aũt
discipulis

τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἐπέλυεν πάντα. Καὶ λέγει αὐτοῖς, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὀψίας γενομένης, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν, καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον, παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια ἦν μετ' αὐτοῦ, καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου μεγάλη, καὶ τὰ κύματα ἐπέβαλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε ἤδη γεμίζεσθαι, καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ, ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων· καὶ διεγείρουσιν αὐτόν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ. Διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι, ὅτι ἀπολύμεθα; καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπεν τῇ θαλάσσῃ, σιώπα, πεφίμωσο, καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τί δειλοί ἐστε οὕτως; πῶς, οὐκ ἔχετε πίστιν; καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους. τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα, ὑπακούουσιν αὐτῷ; καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν. καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ. ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασι. καὶ οὔτε ἁλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δῆσαι, διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἁλύσεσιν δεδέσθαι, καὶ διεσπάσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις, καὶ τὰς πέδας συντετρίφθαι, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἴσχυεν δαμάσαι, καὶ διὰ παντὸς, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς ὄρεσιν, καὶ ἐν τοῖς μνήμασιν ἦν κράζων, καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις. ἰδὼν δὲ τὸν ΙΗΣΟΥΝ ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμον καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν. τί ἐμοὶ καί σοι ΙΗΣΟΥ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁρκίζω σε τὸν θεόν, μή με βασανίσῃς. ἔλεγεν γὰρ αὐτῷ, ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐπηρώτα αὐτόν. τί σοι ὄνομα; καὶ ἀπεκρίθη λέγων. λεγεὼν ὄνομά μοι, ὅτι πολλοί ἐσμεν, καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλά, ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας. ἦν δὲ ἐκ

EVANGELIVM

discipulis suis exponebat omnia. Et ait illis in die illo cum facta esset uespera, transeamus in ulteriorem ripam. Et dimissa turba, assumunt eum, ita ut erat in naui, sed & aliæ nauiculæ erant cum illo, & fit procella uenti magna, & fluctus irruebant in nauim, ita ut illa iam impleretur. Et erat ipse in puppi super ceruical dormiẽs, & excitant eum, & dicunt illi. Præceptor nõ est tibi curæ, qd perimus. Et exurgens increpauit uentum, & dixit mari. Tace, obmutesce, & conquieuit uentus, & facta est trãquillitas magna, & ait illis. Quid timidi estis adeo, Qui fit ut non habeatis fidem? Et timuerunt timore magno, & dicebant inter se. Quisnam hic est, quia & uentus & mare obediunt ei?

Et uenerunt trans mare in regionẽ Gadarenorũ. Et egresso ei de naui, statim occurrit e monumẽtis homo in spiritu immundo, qui domiciliũ habebat in monumentis. Et neq; cathenis quisq; poterat eum ligare, propterea quod sæpe cõpedibus & catenis uinctus fuisset, & discerptæ fuissent ab illo catenæ, & compedes essent cõminutæ, & nemo poterat eum domare. Et semper die ac nocte in montibus & in monumentis erat damans & concidens seipsum lapidibus. Cũ uidisset aũt Iesũ a lõge, cucurrit, & adorauit eũ, & damans uoce magna dixit. Quid mihi tecũ est Iesu fili dei altissimi? adiuro te p deũ, ne me torq̃as. Dicebat em̃ illi. Exi spũs imunde ab hoie, & interrogabat eũ. Qd tibi nomẽ est? Et rñdit dicẽs ei. Legio mihi nomẽ est, qa multi sum9. Et dep̃cabat eũ multũ ne se emitteret extra regionẽ.

Erat em̃

V

ἦμ δὲ ἐκεῖ πρὸς τὰ ὄρη ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη. καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν πάντες οἱ δαίμονες λέγοντες. πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. Καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρθα, εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους. καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν. ἦσαν δὲ, ὡς δισχίλιοι. Καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ. οἱ δὲ βόσκοντες τοὺς χοίρους, ἔφυγον. καὶ ἀνήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ ἦλθον ἰδεῖν τί ἐστιν τὸ γεγονός. Καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν ΙΗΣΟΥΝ. καὶ θεωροῦσιν τὸν δαιμονιζόμενον, καθήμενον, Καὶ ἱματισμένον Καὶ σωφρονοῦντα τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα Καὶ ἐφοβήθησαν. καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες, πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ Καὶ περὶ τῶν χοίρων. καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. καὶ ἐμβάντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθείς, ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ. ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς καὶ ἀνάγγειλον αὐτοῖς, ὅσα σοι ὁ κύριος πεποίηκεν Καὶ ἠλέησέν σε. καὶ ἀπῆλθεν Καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ δεκαπόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, καὶ πάντες ἐθαύμαζον. καὶ διαπεράσαντος τοῦ ΙΗΣΟΥ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν, Καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἷς τῶν ἀρχισυναγώγων. ὀνόματι Ἰάϊρος. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ. Καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν πολλὰ, λέγων, ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει, ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῇ τὰς χεῖρας. ὅπως σωθῇ καὶ ζήσεται. Καὶ ἀπῆλθεν μετ' αὐτοῦ Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς. Καὶ συνέθλιβον αὐτόν. Καὶ γυνή τις οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα. καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν καὶ δαπανήσασα τὰ ἑαυτῆς πάντα καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα

Erat aũt ibi iuxta montes grex porcorum magnus paſcens, & deprecabant eum oēs dæmones, dicētes. Mitte nos in porcos, ut in eos introeamus. Et permiſit eis ſtatim Ieſus. Et egreſſi ſpũs immũdi ingreſſi ſunt in porcos. Et fereba tur grex p̃ p̃ceps i mare, erāt aũt ferme bis mille, & ſuffocati ſũt in mari. Qui aũt paſcebāt porcos, fugerũt & renũcia uerũt in ciuitatē, & in agros. Et egreſſi ſunt ad uidēdũ qd eſſet qd̃ acciderat, & uenerũt ad Ieſum, & uident illũ qui a dæmonio uexabat̃ ſedentē & ueſtitũ & ſanæ mentis qui habuerat legionē & timuerunt. Et narrauerũt illis qui uiderant qualiter factũ eſſet ei qui dæmonium habuerat, & de porcis. Et rogare cœperunt eum, ut diſcederet de finibus ipſoꝝ. Etcũ ingreſſus ē nauim, rogabat illũ qui fuerat a dæmonio correptus, ut eſſet cũ illo, Ieſus aũt nõ p̃miſit eũ, ſed ait illi. Abi in domũ tuã ad tuos, & annuncia illis quãta tibi dñs fecerit, & miſertus ſit tui. Et abiit, & cœpit p̃dicare in decapoli, quanta ſibi feciſſet Ieſus, & omnes mirabantur. Et cũ traieciſſet Ieſus in naui rurſus in ulteriorē ripã, cõuenit turba multa ad eũ, & erat circa mare. Et ecce uenit quidã principũ ſynagogæ noīe Iairus, & cũ uidiſſet eũ, p̃cidit ad pedes, & dep̃cabatur eum multũ dicens. Filiola mea in extremis eſt, ut uenias & imponas illi manus, ut ſalua ſit, & uiuet. Et abiit cũ illo, & ſequebat̃ eũ turba multa, & cõprimebāt eũ. Et mulier q̃dã q̃ fuerat i p̃fluuio ſãguinis ānis duodecim, & fuerat multa p̃peſſa a cõplurib⁹ medicis, & inſũpſerat oīa ſua, & nihil adiumēti ſenſerat, ſed magis i deterius ue

ρον ἐλθοῦσα, ἀκούσασα περὶ τοῦ ΙΗΣΟΥ. ἐλθοῦσα ἐν ὄχλῳ ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. ἔλεγεν γὰρ, κἂν τοῦ ἱματίων αὐτοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι. καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι, ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος. καὶ εὐθέως ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ ἔλεγεν. τίς μου ἥψατο τῶν ἱματίων; καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις τίς μου ἥψατο; καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο πεποιηκυῖαν. ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ' αὐτῇ, ἦλθεν καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. Θύγατερ ἡ πίστις σου σέσωκέν σε, ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου. Ετι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγοντες, ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανεν τί ἔτι σκύλλεις τὸν Διδάσκαλον; ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εὐθέως ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμενον, λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ. μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε. καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι, εἰ μὴ πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν ἰακώβου. καὶ ἔρχονται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ θόρυβον καὶ κλαίοντας. καὶ ἀλαλάζοντας πολλὰ, καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς. τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παιδίον, οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. ὁ δὲ ἐκβαλὼν πάντας, παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ. καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον ἀνακείμενον, καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου, λέγει αὐτῇ. Ταλιθά, κοῦμι, ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον, τὸ, κοράσιον σοὶ λέγω ἔγειρε. καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον καὶ περιεπάτει. ἦν γὰρ ἐτῶν δώδεκα, καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγάλῃ, καὶ διεστείλατο

terius uenerat cũ audisset de Iesu, uenit in turba a tergo, & tetigit uestimẽtum eius. Dicebat enim, si uel uestimẽta eius tetigero, salua ero. Et cõfestim siccatus est fons sanguinis eius, & sensit corpe, q̃ sanata esset a flagello. Et statim Iesus i semetipso cognoscẽs uirtutẽ quæ de se exierat, cõuersus in turba aiebat. Quis tetigit uestimenta mea? Et dicebant ei discipuli sui. Vides turbã cõprimentem te, & dicis, quis me tetigit? Et circumspiciebat ut uideret eam quæ hoc fecerat. Mulier uero timens & tremens, sciens quod factum esset in se, uenit & procidit ante eum, & dixit ei oẽm ueritatẽ. Ille aũt dixit ei. Filia, fides tua te saluam fecit, uade in pace, & esto sana a flagello tuo. Adhuc eo loquente ueniunt a principe synagogæ, qui dicerent. Filia tua mortua est, quid ultra uexas magistrũ? Iesus autem protinus audito uerbo quod dicebatur, ait principi synagogæ. Ne metuas, tantũmodo crede. Et non permisit ut quisquam se sequeretur præter Petrum & Iacobum & Ioannem fratrem Iacobi. Et ueniunt in domum principis synagogæ, & uidit tumultum ac flentes & eiulantes multum, & ingressus ait illis. Quid tumultuamini & ploratis? puella nõ est mortua, sed dormit. Et irridebãt eũ. Ipse uero eiectis oibus, assumit patrẽ & matrẽ puellæ & qui secũ erãt, & ingredit' ubi puella erat iacẽs, & apprẽhẽsa manu puellæ, ait illi. Tabitha cumi, qd' est, si quis interp̃tet'. Puella tibi dico surge. Et confestim surrexit puella, & ambulabat. Erat enim annox duodecim, & obstupuerũt stupore magno.

Et præcepit

διεσείλατο αὐτοῖς πολλὰ, ἵνα μηδεὶς γνῷ τοῦτο, καὶ ἔλεγεν δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν. καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ γενομένου σαββάτου, ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν. καὶ πολλοὶ ἀκούοντες, ἐξεπλήσσοντο λέγοντες. πόθεν τούτῳ ταῦτα, καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ, καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται; οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων ὁ υἱὸς Μαρίας, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ καὶ Ἰούδα, καὶ Σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ἔλεγεν δὲ αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ὅτι οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς συγγενέσιν, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν, καὶ ἐθαύμαζεν διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. καὶ περιῆγεν τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων. καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο. καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων. καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς, ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδόν, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον, μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν, ἀλλὰ ὑποδεδεμένους σανδάλια, καὶ μὴ ἐνδύσασθαι δύο χιτῶνας. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε, ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν. καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε τὸν χοῦν τὸν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται Σοδόμοις καὶ Γομόρροις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον, ἵνα μετανοήσωσιν. καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον, καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους καὶ ἐθεράπευον. καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρῴδης

φανερὸν

Et præcepit illis uehemẽter, ut nemo id sciret, & iussit ut daretur illi quod ederet.

Et egressus est illinc, & uenit in patriã suam, & sequuntur eum discipuli sui. VI
Et facto sabbato, cœpit in synagoga docere, & multi audientes obstupuerunt, dicentes. Vnde huic hæc? & quæ est sapientia, quæ data est illi, & uirtutes tales quæ per manus eius efficiuntur? Nonne hic est faber ille, filius Mariæ, frater Iacobi & Iose, & Iudæ, & Simonis? Nonne & sorores eius hic nobiscum sunt? Et scandalizabantur in illo. Dicebat autem illis Iesus. Non est propheta contemptus nisi in patria sua, & inter cognatos, & in familia sua. & non poterat ibi uirtutem ullã facere, nisi quod paucos infirmos, impositis manibus sanauit. Et mirabatur ꝓpter incredulitatem eorum, & circũibat castella in circũitu docens. Et accersit duo decim, & cœpit eos emittere binos, & dabat illis potestatem spirituum immundorum. Et p̃cepit illis ne quid tollerent in uiã, nisi uirgam tantum, nõ peram, non panem, non in zona æs, sed calciatos sandaliis, & ne induerent̃ duabus tunicis. Et dicebat eis. Quocũq; introieritis in domũ, illic manete donec exeatis inde. Et quicunq; non receperint uos, neq; audierint uos, exeuntes inde, excutite puluerem qui est sub pedibus uestris in testimonium illis. Amen dico uobis, Tolerabilius erit Sodomis aut Gomorris in die iudicij, cꝫ ciuitati illi. Et egressi prædicabant, ut pœnitentiam agerent, & dæmonia multa eiꝯciebant, & ungebant oleo multos ægros & sanabant. Et audiuit rex Herodes

H manifestũ

φανερὸν γαρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἔ/
λεγεν, ὅτι Ἰωάννης ὁ βαπτίζων, ἐκ νεκρῶν ἠ/
γέρθη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις
ἐν αὐτῷ. ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι Ἠλίας ἐστίν. ἄλλοι δὲ
ἔλεγον, ὅτι προφήτης ἐστὶν, ἢ ὡς εἷς τῶν προ
φητῶν. Ακούσας δὲ ὁ Ἡρώδης, εἶπεν, ὃν ἐγὼ
ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην, οὗτός ἐστιν, αὐτὸς ἠ/
γέρθη ἐκ νεκρῶν. Αὐτὸς γαρ ὁ Ἡρώδης ἀποστεί
λας, ἐκράτησεν τὸν Ἰωάννην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν
ἐν τῇ φυλακῇ, διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φι
λίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγά/
μησεν. ἔλεγεν γαρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρώδῃ, ὅτι
οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελ/
φοῦ σου. ἡ δὲ Ἡρωδιὰς ἐνεῖχεν αὐτῷ καὶ ἤθε/
λεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο. ὁ
γὰρ Ἡρώδης, ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν
ἄνδρα δίκαιον, καὶ ἅγιον καὶ συνετήρει αὐτόν.
καὶ ἀκούσας αὐτοῦ, πολλὰ ἐποίει καὶ ἡδέως
αὐτοῦ ἤκουεν. Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαί/
ρου, ὅτε Ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον
ἐποίει τοῖς μεγιστᾶσιν, καὶ τοῖς χιλιάρ/
χοις, καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαίας. Καὶ εἰ/
σελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς Ἡρωδιάδος,
καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ Ἡρώδῃ,
καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς
τῷ κορασίῳ. Αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς καὶ δώ
σω σοί. Καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὃ ἐάν με αἰτή
σῃς, δώσω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου.
ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτῆς. τί αἰτήσο/
μαι; ἡ δὲ εἶπεν. τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βα/
πτίσου. Καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς
πρὸς τὸν βασιλέα, ᾐτήσατο λέγουσα, θέλω ἵνα
μοι δῷς ἐξαυτῆς ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάν/
νου τοῦ βαπτίστου. καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασι
λεὺς διὰ τοὺς ὅρκους, καὶ τοὺς συνανακειμένους,
οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι. καὶ εὐθέως ἀπο/
στείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτορα, ἐκέλευσεν
ἐνεχθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀπελ
θὼν, ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ
καὶ ἤνεγκεν

(manifestum enim factum est nomen eius) & dicebat Ioannes. Qui baptizabat resurrexit a mortuis, & propterea uirtutes agunt in illo. Alij dicebãt, Helias est, alij uero dicebant, propheta est uel ut unus ex prophetis. Cum audisset aũt, herodes ait. Cui ego præcidi caput Ioannes hic est, ipse surrexit a mortuis. Nam ipse Herodes, missis satellitibus manus iniecerat in Ioannẽ & uinxerat eum in carcere, propter Herodiadem uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. Dicebat enim Ioannes Herodi. Nõ licet tibi habere uxorem fratris tui. Herodias autem insidiabatur illi, & uolebat occidere eũ, nec poterat. Herodes enim metuebat Ioannem, sciens eum uirum iustum & sanctum, & obseruabat eum, & audito eo multa faciebat, & libẽter eum audiebat. Et cum dies oportunus accidisset, cũ Herodes in natalicijs cœnã faceret primatibus & tribunis, & primoribus Galilææ, cũq; introisset filia ipsius Herodiadis & saltasset, & placuisset Herodi, simulq; recũbentibus, rex ait puellæ. Pete a me qd̃ uis, & dabo tibi. Et iurauit illi, quicquid a me petieris, dabo tibi usq; ad dimidium regni mei. At illa egressa dixit matri suæ. Quid petam? Illa uero dixit. Caput Ioãnis baptistæ. Et ingressa statim cum festinatione ad regem petiuit dicens. Volo, ut protinus des mihi in disco caput Ioannis baptistæ. Et uehementer dolore affectus rex, propter iusiurandum & eos qui simul accumbebãt noluit eã reijcere. Et confestim rex misso spiculatore iussit iferri caput eius. At ille abijt ac decollauit eũ in carcere & attulit

ἡ λῦεγκεμ τὼ κεφαλὼ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἔδωκεμ αὐτὼ τῷ κοραςίῳ, καὶ ἡ κορά-
σιομ ἔδωκεμ αὐτὼ τῇ μητρὶ αὐτῆς. ⁋ ἀκό-
σαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἦλθομ καὶ ἦραμ τὸ πτῶ
μα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαμ αὐτὸ ἐν μνημείῳ. καὶ συ
νάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸμ ΙΗΣΟΥΝ, ⁋
ἀπήγγειλαμ αὐτῷ πάντα, ⁋ ὅσα ἐποίησαμ,
⁋ ὅσα ἐδίδαξαμ. καὶ εἶπεμ αὐτοῖς. Δεῦτε ὑ-
μεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαμ εἰς ἔρημομ τόπομ, καὶ
ἀναπαύσασθε ὀλίγομ. ἦσαμ γὰρ οἱ ἐρχόμε-
νοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν
εὐκαίρουν. καὶ ἀπῆλθεμ εἰς ἔρημομ τόπομ
τῷ πλοίῳ κατ' ἰδίαμ. καὶ εἶδομ αὐτοὺς ὑπά
γοντας, καὶ ἐπέγνωσαμ αὐτὸμ πολλοί, ⁋ πε-
ζῇ ἀπὸ πασῶμ τῶ πόλεωμ συνέδραμομ ἐκεῖ,
⁋ προῆλθομ αὐτοὺς, καὶ συνῆλθομ πρὸς αὐτόμ,
⁋ ἐξελθὼμ εἶδεμ ὁ ΙΗΣΟΥΣ πολὺμ ὄχλομ,
⁋ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι ἦσαμ ὡς πρό
βατα μὴ ἔχοντα ποιμένα, καὶ ἤρξατο δι-
δάσκειμ αὐτοὺς πολλά, ⁋ ἤδη ὥρας πολλῆς
γενομένης, προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ, λέγουσιμ, ὅτι ἔρημός ἐστιμ ὁ τόπος,
καὶ ἤδη ὥρα πολλή, ἀπόλυσομ αὐτούς, ἵνα ἀ-
πελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς, ⁋ κώμας,
ἀγοράσωσιμ ἑαυτοῖς ἄρτους, τί γὰρ φάγω-
σιμ, οὐκ ἔχουσιμ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεμ αὐ-
τοῖς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖμ. ⁋ λέγουσιμ
αὐτῷ. ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν διακοσίωμ
δηναρίωμ ἄρτους, καὶ δώσωμεν αὐτοῖς φαγεῖμ;
ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς. πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπά
γετε καὶ ἴδετε. καὶ γνόντες λέγουσιμ. πέντε καὶ δύο
ἰχθύας. καὶ ἐπέταξεμ αὐτοῖς ἀνακλιθῆναι πάν
τας, συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλοερῷ
χόρτῳ, καὶ ἀνέπεσαμ πρασιαὶ πρασιαί, ἀνὰ ἑ-
κατόν, καὶ ἀνὰ πεντήκοντα. καὶ λαβὼμ τοὺς πέντε
ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν
οὐρανὸν, εὐλόγησε, καὶ κατέκλασε τοὺς ἄρτους, καὶ ἐδί
δου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσιμ αὐτοῖς,
καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἐμέρισεμ πᾶσιμ. καὶ ἔφα-
γομ πάντες

& attulit caput eius in disco, & dedit illud puellæ, & puella dedit illud matri suæ. Quo audito, discipuli ei⁹ uenerũt & sustulerũt cadauer eius, & posuerũt illud in monumento. Et congregantur apostoli ad Iesum, & renunciauerũt ei omnia, & quæ ægissent & q̃ docuissent, & ait illis. Venite uos soli seorsim in desertũ locũ, & reqescite pusillũ. Erãt em̃ q uenirent & abirẽt multi. Et ne edẽdi quidẽ oportunitatẽ habebant. Et abĳt in desertũ locũ nauigio seorsim. Et uiderunt eos abeuntes, & agnouerunt eũ multi, & itinere pedestri ex oĩbus ciuitatibus cõcurrerunt illuc, & p̃uenerunt eos, & conuenerunt ad illũ. Et egressus uidit turbã multã Iesus, & affectu misericordiæ tactus est erga eos, quia erant uelut oues nõ habentes pastorẽ. Et cœpit illos docere multa, & cũ iam multũ tpis p̃teriisset, accesserunt ad illũ discipuli eius, dicentes. Desertus est locus, & iã multũ tẽporis est dimitte illos, ut abeant ĩ circũiacẽtes uillas & uicos, & emãt sibi panes, nam quod edant non habent. At ille respondens ait illis. Date illis uos manducare. Et dixerunt ei. Eũtes emamus ducentis denarĳs panes, & demus illis manducare? At ille dicit eis. Quot panes habetis? Ite & uidete. Et cũ cognouissent, dicũt quinq̃, & duos pisces. Et p̃cepit illis ut accũbere facerent oẽs, distributis conuiuĳs in uiridi herba. Et discubuerunt diuisi in uiridaria centeni & quinquageni. Et acceptis qnq̃ panib⁹ ac duob⁹ piscib⁹ sublatis ĩ cœlũ oculis bñdixit & fregit panes, deditq̃ discipl̃is suis ut apponerẽt illis. Et duos pisces diuisit oĩbus, & mãducaue-

γομ πάντες καὶ ἐχορτάσθησαμ, καὶ ἦραμ κλα
σμάτωμ δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀ/
πὸ τῶν ἰχθύωμ. καὶ ἦσαμ οἱ φαγόντες ὡσεὶ
πεντακισχίλιοι ἄνδρες. καὶ εὐθέως ἠνάγκα/
σε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖ-
ομ, καὶ προάγειμ πρὸς τὸ πέραμ πρὸς βηθσαϊ
δά, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸμ ὄχλομ, καὶ ἀπο/
ταξάμενος αὐτοῖς, ἀπῆλθεμ εἰς τὸ ὄρος προ
σεύξασθαι, καὶ ὀψίας γενομένης, ἦμ τὸ πλοῖομ
ἐν μέσῳ τῆ θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ
τῆ γῆς, καὶ εἶδεμ αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν
τῷ ἐλαύνειμ. ἦμ γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐ-
τοῖς, καὶ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς
ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶμ ἐπὶ τῆ θα
λάσσης, καὶ ἤθελεμ παρελθεῖμ αὐτούς. οἱ δὲ ἰδόν
τες αὐτὸμ περιπατοῦντα ἐπὶ τῆ θαλάσσης,
ἔδοξαμ φάντασμα εἶναι, καὶ ἀνέκραξαμ. πάν/
τες γὰρ αὐτὸμ εἶδομ καὶ ἐταράχθησαμ, καὶ εὐθέως
ἐλάλησεμ μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς. θαρσεῖτε
ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε, καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς
ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἐκόπασεμ ὁ ἄνεμος, καὶ λίαμ
ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσαντο, καὶ ἐθαύμα/
ζομ. οὐ γὰρ συνῆκαμ ἐπὶ τοῖς ἄρτοις. ἦμ γὰρ αὐτῶν
ἡ καρδία πεπωρωμένη, καὶ διαπεράσαντες, ἦλ
θομ ἐπὶ τὴν γῆμ γεννησαρέθ, καὶ προσωρμί/
σθησαμ. καὶ ἐξελθόντωμ αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου.
εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτόμ, περιδραμόντες ὅλην
τὴν περίχωρομ ἐκείνην, ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κρα/
βάττοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειμ, ὅπου ἤ-
κουομ. ὅτι ἐκεῖ ἐστι, καὶ ὅπου ἂμ εἰσεπορεύετο, εἰς
κώμας, ἢ πόλεις, ἢ ἀγροὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς
ἐτίθουν τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ παρεκάλουμ αὐτόμ,
ἵνα κἂμ τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται,
καὶ ὅσοι ἂμ ἥπτοντο αὐτοῦ, ἐσῴζοντο. Καὶ συνά-
γονται πρὸς αὐτὸμ οἱ φαρισαῖοι, καί τινες τῶν γραμ
ματέωμ ἐλθόντες ἀπὸ ἱεροσολύμων, καὶ ἰδόντες
τινὰς τῶν μαθητῶμ αὐτοῦ. κοιναῖς χερσὶμ τοῦτ'
ἔστιμ, ἀνίπτοις ἐσθίοντας ἄρτους, ἐμέμφαντο.
οἱ γὰρ φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ ἰουδαῖοι,
ἐὰμ μὴ

runt oẽs, & ſaturati ſunt. Et ſuſtulerunt fragmentoꝝ duodecim cophinos plenos, & de piſcibus. Erant aũt qui mãducauerant, quinq; milia uiroꝝ. Et ſtatim coegit diſcipulos ſuos conſcendere nauim, ut præcederent tranſmiſſo mari Bethſaidã, dũ ipſe dimitteret turbam. Et cũ dimiſiſſet eos, abiit in mõtem ad orandũ. Et cũ ueſpera eſſet facta, erat nauis in medio mari, & ipſe ſolus in terra, & uidit eos laborantes in remigando, erat em̃ uentus contrarius eis. Et circa quartam uigiliã noctis uenit ad eos ambulans ſup mare, & uolebat p̃terire eos. At illi ut uiderũt eũ ambulãtẽ ſup̃ mare, putauerũt phãtaſma eſſe, & exclamauerũt. Oẽs em̃ uidebãt eũ, & cõturbati ſũt. & ſtatim locut⁹ ẽ cũ eis, & dixit eis. Confidite, ego ſũ, ne terreamini. Et aſcẽdit ad illos ĩ nauim, & cõqeuit uẽt⁹, & uehemẽter ſupra modũ ĩtra ſe ſtupebãt, & admirabãt. Nõ em̃ intellexerãt de panib⁹, erat em̃ cor eoꝝ obcecatũ. Et cũ traieciſſẽt, ueuerũt in terrã Genezareth, & applicuerũt. Cũq; egreſſi eſſent de naui, cõtinuo q; agnouiſſent eũ, percurrẽtes uniuerſam undiq; regionẽ illã, cœperũt in grabatis eos q̃ male habebãt circũferre, cũ audiſſẽt eũ illic eſſe, & q̃cũq; introiſſet in uicos aut ĩ uillas, aut in ciuitates in plateis ponebãt ĩfirmos, & dep̃cabãt eũ, ut uel fimbriã ueſtimẽti eius tãgerẽt. Et q̃tquot tãgebãt eũ ſalui fiebãt. Et cõgregãt ad eũ phariſæi, & qdã de ſcribis q̃ uenerãt ab Hieroſolymis. Et cũ uidiſſent quoſdã ex diſcipulis eius cõmunibus manibus, id eſt non lotis, manducare panes, uituperauerunt, nam phariſæi, & omnes Iudæi niſi VII

ἐὰμ μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας, οὐκ
ἐσθίουσιμ, κρατοῦντες παράδοσιμ τῶν πρε
σβυτέρωμ, καὶ ἀπ' ἀγορᾶς, ἐὰμ μὴ βαπτίσωνται,
οὐκ ἐσθίουσιμ. καὶ ἄλλα πολλά ἐστιμ ἃ παρέ
λαβομ κρατεῖμ. βαπτισμοὺς ποτηρίωμ καὶ ξε
σῶμ, καὶ χαλκίωμ, καὶ κλινῶμ. ἔπειτα ἐπε
ρωτῶσιμ αὐτὸμ οἱ φαρισαῖοι, καὶ οἱ γραμμα
τεῖς. διὰ τί οἱ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦσιμ
κατὰ τὴμ παράδοσιμ τῶν πρεσβυτέρωμ, ἀλλὰ
ἀνίπτοις χερσὶμ ἐσθίουσιμ τὸμ ἄρτομ; ὁ δὲ ἀπο
κριθεὶς εἶπεμ αὐτοῖς, ὅτι καλῶς προεφήτευσεν
Ησαΐας περὶ ὑμῶμ τῶν ὑποκριτῶμ, ὡς γέγρα
πται. οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσίμ με τιμᾷ.
ἡ δὲ καρδία αὐτῶμ, πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ.
μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδα
σκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπωμ. ἀφέντες
γὰρ τὴμ ἐντολὴμ τοῦ θεοῦ κρατεῖτε τὴμ πα
ράδοσιμ τῶν ἀνθρώπωμ, βαπτισμοὺς ξεσῶμ
καὶ ποτηρίωμ· καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα
πολλὰ ποιεῖτε. καὶ ἔλεγεμ αὐτοῖς. καλῶς ἀ
θετεῖτε τὴμ ἐντολὴμ τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴμ παρά
δοσιμ ὑμῶμ τηρήσητε. μωσῆς γὰρ εἶπεμ. τί
μα τὸμ πατέρα σου, καὶ τὴμ μητέρα σου. καὶ
ὁ κακολογῶμ πατέρα, ἢ μητέρα, θανάτῳ τε
λευτάτω. ὑμεῖς δὲ λέγετε, ἐὰμ εἴπῃ ἄνθρωπος
τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ κορβᾶμ, ὅ ἐστι δῶρομ, ὃ ἐ
ὰμ ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς. οὐκ ἔτι ἀφίετε αὐ
τὸμ οὐδὲμ ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἢ τῇ μητρὶ
αὐτοῦ, ἀκυροῦντες τὸμ λόγομ τοῦ θεοῦ τῇ παρα
δόσει ὑμῶμ ᾗ παρεδώκατε, καὶ παρόμοια τοι
αῦτα πολλὰ ποιεῖτε. καὶ προσκαλεσάμενος
πάντα τὸμ ὄχλομ ἔλεγεμ αὐτοῖς. ἀκούετέ
μου πάντες καὶ συνίετε. οὐδέμ ἐστιμ ἔξωθεμ
τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενομ, εἰς αὐτὸμ ὃ
δύναται αὐτὸμ κοινῶσαι, ἀλλὰ τὰ ἐκπορευό
μενα ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνά ἐστιμ τὰ κοινοῦντα τὸμ
ἄνθρωπομ. εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειμ, ἀκουέτω.
καὶ ὅτε εἰσῆλθεμ εἰς οἶκομ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἐπη
ρώτωμ αὐτὸμ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβολῆς.

καὶ λέγει

nisi crebro lauerint manus, nō mandu-
cant, tenentes traditionē seniorꝝ. Et a fo
ro uenientes, nisi loti fuerint nō come-
dunt. Et alia multa sunt, q̄ susceperunt
seruanda nempe lotiones calicū & ur-
ceorum & æramentorꝝ & lectorꝝ. De-
inde interrogabant eū pharisæi & scri-
bæ. Quare discipuli tui nō ambulāt iu-
xta traditionem seniorum, sed illotis
manibus manducant panē? At ille re-
spōdēs, dixit eis. Bene ꝓphetauit Esai-
as de uobis hypocritis, sicut scriptū est.
Populus hic labijs me honorat, cor aūt
eorꝝ longe est a me, in uanū aūt me co-
lunt, docentes doctrinas præcepta ho-
minū. Nam relicto mandato dei, tene-
tis traditiones hoim, ablutiones urceo-
rum & calicum, & alia similia his facitis
multa. Et dicebat illis. Bene reijcitis p̄-
ceptum dei, ut traditionē uestrā serue-
tis. Moses enim dixit. Honora patrem
tuum & matrem tuam, & qui maledi-
xerit patri uel matri, morte moriatur.
Vos autem dicitis. Si dixerit homo pa
tri uel matri corban, quod est, donum
quodcūq; ex me in tuum cedat cōmo-
dum, & præterea non finitis eum quic-
quam facere patri suo aut matri, & irri
tum facitis uerbum dei per traditionē
uestram quā tradidistis. Et similia hu-
iusmodi multa facitis. Et cum aduocas-
set ad se totam turbā, dicebat illis. Au-
dite me omnes & intelligite, nihil est ex
tra hominem introiens in eum, quod
possit eum coinquinare, sed quæ de ho
mine ꝓcedunt, illa sunt q̄ coinquinant
hoiem. Si qs habet aures audiēdi audi
at. Et cū itroisset i domū a turba interro
gabāt eū discipuli eius de similitudine.

Ὁ λέγει αὐτῇ. οὕτως καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὔπω νοεῖτε; ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι, ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται καθαρίζων πάντα τὰ βρώματα; ἔλεγεν δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι, κλοπαί, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρός, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη. πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια Τύρου καὶ Σιδῶνος. καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν, οὐδένα ἤθελεν γνῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν. Ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ ἧς εἶχεν τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον ἐλθοῦσα προσέπεσεν πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἦν δὲ ἡ γυνὴ Ἑλληνίς, Συροφοινίκισσα τῷ γένει, καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτῇ. ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα. οὐ γάρ καλόν ἐστιν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ. ναὶ κύριε. καὶ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων. Καὶ εἶπεν αὐτῇ. διὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὕπαγε ἐξελήλυθεν τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου. καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, εὗρεν τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθός. καὶ τὴν θυγατέρα βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης. καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἦλθεν πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων Δεκαπόλεως, καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν μογιλάλον. καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν, ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν, ἔβαλεν τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ

Et ait illis, Adeo & uos intelligentia ca retis? Nõdũ intelligitis qd omne extrinsecus introiens in hominẽ, non potest eum coinquinare, quia non intrat in eius cor, sed in uentrem, & in secessum exit, purgans omnes escas? Dicebat autem quod ab homine exit, illud coinquinat hominem. Ab intus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, auariciæ, fraudes, dolus, impudicitia, oculus malus, conuicia, superbia, stultitia. Omnia hæc mala ab intus procedunt, & inquinant hominem. Et inde surgens, abijt in confinia Tyri & Sidonis, & ingressus domum neminem uoluit scire, & non potuit latere. Mulier enim statim ut audiuit de eo, cuius filiola habebat spiritum imundum, uenit & procidit ad pedes eius. Erat enim mulier græca syrophœnissa genere, & rogabat eũ ut dæmonium eijceret de filia sua. Iesus aũt dixit illi. Sine prius saturari filios. Non est enim bonũ sumere panem filiorũ, & proijcere catellis. At illa respondit & dicit illi. Vtiq; domine, Nam & catelli comedunt sub mensa de micis filiorũ. Et ait illi. Propter istũ sermonem uade, exijt dæmonium a filia tua. Et cum abijsset in domum suam, reperit puellã iacentem supra lectum, & dæmonium exijsse. Et rursum egressus de finibus Tyri & Sidonis uenit ad mare Galilææ per medios fines decapolis, & adducunt ei surdum, & impeditæ linguæ, & deprecantur eum, ut imponat illi manum, & apprehendens eum de turba seorsim, misit digitos suos in

τοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτ, καὶ πτύσας, ἥψατο τ γλώσσης αὐτ, καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐστέναξεν, καὶ λέγει αὐτῷ ἐφφαθά. ὅ ἐστιν διανοίχθητι, καὶ εὐθέως διηνοίχθησαν αὐτ αἱ ἀκοαὶ, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τ γλώσσης αὐτ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς. καὶ διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. ὅσον δ αὐτὸς αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον. καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο λέγοντες, καλῶς πάντα πεποίηκεν, καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν. ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις πάμπολλου ὄχλου ὄντος, καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσιν προσκαλεσάμενος ὁ ΙΗΣΟΥΣ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς. σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσίν μοι, καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν. καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ. τινὲς γὰρ αὐτῶν μακρόθεν ἥκουσιν. καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. πόθεν τούτους δυνήσεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ ἐρημίας; καὶ ἐπηρώτα αὐτούς. πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπον. ἑπτά. καὶ παρήγγειλεν τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους εὐχαριστήσας, ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτ, ἵνα παραθῶσιν, καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ. καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα, καὶ εὐλογήσας εἶπεν. παραθεῖναι καὶ αὐτά. ἔφαγον δὲ καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν περισσεύματα κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας. ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες, ὡς τετρακισχίλιοι, καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς. καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτ, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά. καὶ ἐξῆλθον οἱ φαρισαῖοι, καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ ζητοῦντες παρ αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τ οὐρανοῦ πειράζοντες αὐτόν. καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτ λέγει. τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον, ἢ ἀφεὶς αὐτοὺς ἐμβὰς πάλιν εἰς πλοῖον ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν

os in auriculas eius, & expuens tetigit linguã eius, & suspiciens in cœlũ, ingemuit, & ait illi. Effeta quod est adaperire. Et statim apertæ sunt eius aures, & solutum est uinculũ linguæ eius, & loquebatur recte, & præcepit illis, ne cui dicerent. Sed quo magis ille eis p̃ceperat, hoc potius amplius prædicabãt, & supra modũ stupebãt dicẽtes. Bñ oĩa fecit, & surdos facit audire, & mutos loq.

VIII In diebus illis cũ turba admodũ multa esset, nec haberẽt quod manducarẽt, accersitis ad se Iesus discipulis, ait illis. Misericordia tãgor erga turbã, qa iam triduo manent apud me, nec habent quod manducent, & si dimisero eos ieiunos in domũ suam, deficient in uia. Quidam em̃ ex eis de longinquo uenerunt. Et respõderũt ei discipuli sui. Vnde istos quis poterit hic satiare panib⁹ in solitudine? Et iterrogauit eos. Quot panes habetis? Illi uero dixerũt. Septẽ. Et p̃cepit turbæ discumbere super terrã. Et acceptis septẽ panibus cũ gratias egisset fregit & dedit discipulis suis, ut apponerẽt. Et apposuerũt turbæ, & habebãt piscículos paucos, & cũ bñdixisset iussit apponi & hos. Comederũt ãt & saturati sunt, & sustulerũt q̃ supfuerãt fragmẽta septẽ sportas. Erãt aũt q comederãt ferme q̃ter mille, & dimisit illos. Et mox ingress⁹ i nauim cũ discipulis suis, & uenit i ptes Dalmanutha. Et egressi sũt pharisæi, & cœperũt disputare cũ illo q̃rẽtes ab eo signũ e cœlo tẽtãtes eũ, & cũ ingemuisset spũ suo dicit. cur gñatio hæc signũ q̃rit? amẽ dico uobis, si dabit gñatiõi huic signũ, & dimissis illis ingressus rurs⁹ naui, abijt traiecto

πέραμ, καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους. καὶ εἰ μὴ
ἕνα ἄρτον οὐκ ἔχουσι μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.
καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων. ὁρᾶτε, βλέπε-
τε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων, καὶ τῆς ζύ-
μης Ἡρῴδου, καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους
λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχομεν. καὶ γνοὺς
ὁ ΙΗΣΟΥΣ λέγει αὐτοῖς. τί διαλογίζεσθε, ὅτι
ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὔπω νοεῖτε, οὐδὲ συνίε-
τε; ἔτι πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν
ὑμῶν; ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὦ-
τα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ μνημονεύετε,
ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεν-
τακισχιλίους, πόσους κοφίνους πλήρεις κλασ-
μάτων ἤρατε; λέγουσιν αὐτῷ. δώδεκα, ὅτε δὲ
τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυ
ρίδων πληρώματα κλασμάτων ἤρατε; οἱ δὲ
εἶπον. ἑπτά. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. πῶς οὐ νοεῖτε;
Καὶ ἔρχεται εἰς Βηθσαϊδάν. καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυ
φλόν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν, ἵνα αὐτοῦ ἅψητ,
καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγα
γεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης. καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμ
ματα αὐτοῦ Καὶ ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώ
τα αὐτόν, εἴτι βλέπει, Καὶ ἀναβλέψας ἔλεγεν.
βλέπω τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ὡς δένδρα ὁρῶ
περιπατοῦντας. εἶτα πάλιν ἐπέθηκεν τὰς
χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐποίη-
σεν αὐτὸν ἀναβλέψαι, καὶ ἀποκατεστάθη, Καὶ
ἀνέβλεψεν τηλαυγῶς ἅπαντας. καὶ ἀπέστει
λεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ λέγων. μηδὲ
εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς, μηδὲ εἴπῃς τινὶ ἐν
τῇ κώμῃ. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ καὶ οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας καισαρίας τῆς
φιλίππου. καὶ ἐν τῇ ὁδῷ, ἐπηρώτα τοὺς μα
θητὰς αὐτοῦ λέγων αὐτοῖς. τίνα με λέγου
σιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι; οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν λω-
άννην τὸν βαπτιστήν, καὶ ἄλλοι ἨΛΙΑΝ, ἄλλοι
δὲ ἕνα τῶν προφητῶν. καὶ αὐτὸς λέγει αὐ-
τοῖς. ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκρι
θεὶς ὁ πέτρος, λέγει αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ.

καὶ ἐπε

mari, & obliti fuerant ſumere panes, &
præter unũ panẽ nõ habebant ſecũ in
naui. Et mandauit illis dicẽs. Videte, ca
uete a fermento phariſæorꝝ, & a fermẽ
to Herodis, & diſputabant inter ſeſe di
centes. Panes non habemus, & eo cog-
nito Ieſus dicit illis. Quid diſputatis,
quod panes non habetis, nõdum ani-
maduertitis nec intelligitis? adhuc ob
cæcatum habetis cor ueſtrũ? oculos ha
bentes, non cernitis, & aures habentes,
nõ auditis? & nõ meminiſtis, cũ quinq;
panes fregiſſem in hominũ quinq; mi
lia, quot cophinos fragmentis imple-
tos ſuſtuliſtis? Dicũt ei, duodecim. Cũ
aũt ſeptẽ in quatuor milia. Quot ſpor
tas ex reliqis fragmẽtoꝝ tuliſtis? illi aũt
dixerũt ſeptẽ, & dixit illis, Qui fit ut nõ
itelligatis? Et uenit Bethſaidã, & addu-
cũt illi cæcũ & obſecrãt eũ, ut illũ tange
ret, & apphenſa manu cæci eduxit illũ
extra uicũ, & cũ expuiſſet in oculos illi⁹
ipoſuiſſetq; illi man⁹, iterrogauit eũ ſi
qd uideret, & recepto uiſu dicebat. Vi-
deo hoies, qm̃ uelut arbores cerno am
bulantes. Deinde rurſũ ipoſuit manus
ſup oculos illi⁹, & fecit ut uiſũ reciperet
& reſtitut⁹ eſt, & denuo uidebat diſluci-
de oẽs, & dimiſit illũ i domũ ſuã, dicẽs.
Neq; i uicũ igrediaris, neq; dixeris cui
q̃ i uico. Et egreſſus ẽ Ieſus & diſcipuli
illius in uicos ceſariæ, quæ cognominat̃
Philippi, & in uia interrogauit diſcipu-
los ſuos dicẽs. Quem me dicunt hoies
eſſe? Illi uero rn̄derunt, Ioannẽ bapti-
ſtam, & alĩ aliũ, alĩ rurſus unũ de nu-
mero pphetarꝝ. Et ipſe dicit illis. at uos
quẽ me dicitis eſſe? Reſpõdens autem
Petrus, dicit illi. Tu es ille Chriſtus.

Et inter-

καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ λέγωσιν
περὶ αὐτοῦ, ἠρξατο διδάσκειν αὐτοὺς, ὅτι δεῖ
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀπο-
δοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρ-
χιερέων, καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτα-
νθῆναι, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι, καὶ παρ-
ρησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. καὶ προσλαβόμε-
νος αὐτὸν ὁ πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ. ὁ δὲ
ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπε-
τίμησε τῷ πέτρῳ λέγων, ὕπαγε ὀπίσω
μου σατανᾶ, ὅτι φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ
τῶν ἀνθρώπων. καὶ προσκαλεσάμενος τὸν
ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς.
ὅς ἂν θέλῃ ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησά-
σθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολου-
θείτω μοι. ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι
ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἕνεκεν ἐμοῦ, καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐ-
τήν. τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος ἐὰν κερδήσῃ
τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα
τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με,
καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ
τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν, ὅταν
ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέ-
λων τῶν ἁγίων. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. Ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσίν τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων,
οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδω-
σι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.
καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ ΙΗΣΟΣ
τὸν πέτρον καὶ τὸν ἰάκωβον καὶ τὸν ἰωάννην. καὶ ἀ-
ναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μό
νους. καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ τὰ
ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς
χιὼν, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευ-
κᾶναι. καὶ ὤφθη αὐτοῖς ἠλίας σὺν μωσῇ, καὶ
ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ ΙΗΣΟΥ, καὶ ἀποκριθεὶς
ὁ πέτρος λέγει τῷ ΙΗΣΟΥ. ῥαββεὶ, καλόν
ἐστιν ἡμᾶς

Et interminatus eſt eis, ne cui dicerent
de ſe. Et cœpit docere eos, quod oportet filium hominis multa pati, & reprobari a ſenioribus & ſũmis ſacerdotibus ac ſcribis & occidi, & poſt tres dies reſurgere. & libere ſermonẽ loquebat. Et apprehendit illũ Petrus, cœpitq; increpare eum. At ille conuerſus, & intuitus diſcipulos ſuos increpauit Petrum, dicens. Abi poſt me ſatana. Non ſapis q̃ dei ſunt, ſed quæ ſunt hominũ. Et cum ad ſe uocaſſet turbam una cum diſcipulis ſuis, dixit illis. Quicũq; uult ſequi me, abneget ſemetipſum & tollat crucẽ ſuã & ſequatur me. Nam quiſquis uoluerit animã ſuam ſeruare, perdet eam. Quiſquis aũt perdiderit animã ſuam cauſa mei & euãgelij, hic ſeruabit eam. Quid enim profuerit homini, ſi lucratus fuerit mundũ totũ, & animæ ſuæ damnũ fecerit? Aut qd daturus eſt homo, quo repenſet animam ſuam? Quemcunq; eñ puduerit mei ac meorũ ſermonũ in generatione hac adultera & peccatrice, & filiũ hoĩs pudebit illius, ubi uenerit ĩ gloria patris ſui cum angelis ſanctis.

Et dicebat illis. Amẽ dico uobis. Sũt IX
quidã inter eos q̃ hic ſtant, q̃ nõ guſtabũt mortẽ, donec uiderit regnũ dei uenifſe ĩ uirtute. Ac poſt dies ſex aſſumit Ieſus Petrũ & Iacobũ ac Ioannẽ, & ſubducit eos in mõtẽ excelſum ſeorſim ſolos, & tranſformatus fuit coram illis, & ueſtimenta illius facta ſunt ſplendida, & candida ualde, ueluti nix, cui candida facere non poteſt fullo ſuper terrã, & uiſus eſt illis Helias cum Moſe, & erant colloquentes cũ Ieſu. Et reſpondens Petrus, dicit Ieſu. Rabbi. Bonum

eſt nos

ὄδε ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσεῖ μίαν, καὶ Ἠλίᾳ μίαν. οὐ γὰρ ᾔδει τί λαλήσει. ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι. καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς. καὶ ἦλθεν φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκέτι οὐδένα εἶδον, ἀλλὰ τὸν ΙΗΣΟΥΝ μόνον μεθ' ἑαυτῶν. καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς συζητοῦντες τί ἐστιν τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι; καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες, ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. Ἠλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον ἀποκαθιστᾷ πάντα. καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενωθῇ. ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι Ἠλίας ἐλήλυθεν, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν. καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτούς, καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας αὐτοῖς, καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμβήθη, καὶ προστρέχοντες, ἠσπάζοντο αὐτόν. καὶ ἐπηρώτησεν τοὺς γραμματεῖς. τί συζητεῖτε πρὸς αὐτούς; καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν. Διδάσκαλε ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρός σε ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον. καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ ῥήσσει αὐτόν καὶ ἀφρίζει, καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ καὶ ξηραίνεται. καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου, ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσιν καὶ οὐκ ἴσχυσαν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ λέγει, ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρός με, καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτὸν εὐθέως τὸ πνεῦμα, ἐσπάραξεν αὐτὸν καὶ πεσὼν

est nos hic esse, & faciam⁹ tria tabernacula, tibi unum, & Mosi unū, & Heliæ unum. Non enim sciebat quid loqueretur. Erant enim expauefacti. Et facta est nubes, quæ obumbrauit illis. Et uenit uox e nube dicens. Hic est filius meus dilectus, ipsum audite, & repente, cū circūspexissent nō amplius uiderūt quēq̄, sed solū Iesum esse secū. Porro cū descēderent de mōte mādauit illis, ne cui dicerēt, ea q̄ uiderant, nisi cū filiꝰ hoīs a mortuis resurrexisset. Ac uerbū hoc tenuerunt apud sese, inter se disputantes, quid esset hoc qđ dixerat a mortuis resurgere, & interrogabant illū dicentes. Quid est quod scribæ dicūt, Heliam oportere uenire prius? Ille uero respondens dixit illis, Helias quidem ubi uenerit prius restituit oīa, & quēad modū scriptū est de filio hoīs, ut multa patiat̄, & contēnatur. Verꝫ dico uobis, Heliā ueniſſe, & fecerūt illi quæcūq̄ uoluerunt, sicut scriptū erat de illo. Et cum ueniſſet ad discipulos suos, uidit turbā multā circū illos, & pharisæos disputātes cū illis. Et ꝓtinus uniuersa turba cū uidisset eū obstupuit, & accurrētes saluta uerūt eū, & interrogauit pharisæos, Quid disputatis cū illis? Et rñdens unꝰ e turba dixit. Præceptor, adduxi filium meū ad te habentē spūm mutū, & qñcūq̄ eū corripuerit, lacerat eū, atq̄ ille spumat, ac stridit dētibus suis, & arescit & dixi discipulis tuis ut eiȷcerēt, & non potuerunt. At ille rñdens ei dicit. O natio īcredula. quousq̄ apud uos ero? quousq̄ patiar uos? Adduc illum ad me. Et adduxerunt illū ad eū. At uiso illo, cōtinuo spiritus discerpebat eum. Et ꝓlapsus

καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο ἀφρίζων. καὶ ἐπηρώτησεν τὸν πατέρα αὐτοῦ, πόσος χρόνος ἐστὶν, ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; ὁ δὲ εἶπεν. παιδιόθεν, καὶ πολλάκις αὐτὸν, καὶ εἰς πῦρ ἔβαλεν, καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν, ἀλλ' εἴ τι δύνασαι, βοήθησον ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτῷ. τό, εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου μετὰ δακρύων ἔλεγεν. πιστεύω κύριε, βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ. ἰδὼν δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησεν τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ λέγων αὐτῷ. τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν, ἐγώ σοι ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτὸν, καὶ κράξαν, καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτὸν ἐξῆλθεν, καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρὸς, ὥστε πολλοὺς λέγειν, ὅτι ἀπέθανεν. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρὸς, ἤγειρεν αὐτὸν καὶ ἀνέστη. Καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες, παρεπορεύοντο διὰ τῆς γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ, ἐδίδασκεν γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ ἀποκτανθεὶς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. Καὶ ἦλθεν εἰς καπερναούμ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, ἐπηρώτα αὐτούς, τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε; οἱ δὲ ἐσιώπων. πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν. ἐν τῇ ὁδῷ τίς μείζων. Καὶ καθίσας, ἐφώνησεν τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει αὐτοῖς. εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος, καὶ πάντων διάκονος, καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ, εἶπεν αὐτοῖς. ὃς ἐὰν

Et prolapſus in terra uoluebatur ſpumãs. Et interrogauit patrẽ illius. Quantum tẽporis eſt, q̃ hoc accidit ei? At ille dixit a puero. Et freq̃nter illũ & in ignẽ abiecit, & in aquas q̃ perderet eũ. Age ſi qd potes ſubueni nobis miſertus noſtri. Ieſus aũt hoc dixit illi. Si potes credere, oĩa poſſibilia credẽti. Et cõfeſtim exclamãs pater pueri cũ lachrymis dixit, Credo domine, ſuccurre incredulitati meæ. Cũ uidiſſet aũt Ieſus, qd turba ſimul accurreret, ĩcrepauit ſpm̃ imũdũ dicens illi. Spiritus mute, & ſurde, ego tibi impero, exi ab eo, & ne poſt hac ingrediaris in illum. Et cum clamaſſet ſpiritus, & multum diſcerpiſſet cum, exiuit & factus eſt tãq̃ mortuus, adeo ut multi dicerent, mortuus eſt. At Ieſus correpta manu illius, erexit eum, & ille ſurrexit. Et cum eſſet ingreſſus domũ, diſcipuli illius interrogabant eum ſeorſim. Cur nos nõ quiuimus eĳcere illum? Et dixit illis. Hoc genus nulla in re poteſt exire, niſi per orationẽ & ieiunium. Et illinc digreſſi, clam iter fecerunt per Galilæam, & nolebat, ut quiſquam ſciret. Docebat enim diſcipulos ſuos, & dicebat illis. Filius hoĩs traditꝰ in manus hominũ, & occidẽt eũ, & occiſus, tertio die reſurget. Et uenit Capernaũ. Et cũ ueniſſet in domũ, interrogauit illos, quid in itinere inter uos diſputabatis? At illi ſiluerũt. Nã inter ſe diſputauerãt inter uiam, quis eſſet maior. Et cum conſediſſet, accerſiuit duodecim, & dicit illis. Si quis uult primus eſſe, is erit omnium poſtremus, & omnium miniſter, & arreptũ puerꝫ ſtatuit in medio illoꝫ, & cũ cepiſſet illũ ĩ ulnas ſuas, dixit illis.

Quiſqs

ος ἐὰμ ἓμ τῶ τοιούτωμ παιδίωμ δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ἐμὲ δέχεται. καὶ ὃς ἐὰμ ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται, ἀλλὰ τὸμ ἀποσείλαμτά με. ἀπεκρίθη δὲ ἰωάννης λέων. Διδάσκαλε, εἴδομέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτόμ, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖμ. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεμ. μὴ κωλύετε αὐτ. οὐδεὶς γάρ ἐστιμ, ὃς ποιήσει δύναμιμ ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με. ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶμ, ὑπὲρ ἡμῶμ ἐστιμ. ὃς γὰρ ἂμ ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματί μου, ὅτι ΧΡΙΣΤΟΥ ἐστε, ἀμὴμ λέγω ὑμῖμ, οὐ μὴ ἀπολέσει τὸμ μισθὸμ αὐτ. καὶ ὃς ἐὰμ σκανδαλίσῃ ἕνα τῶμ μικρῶμ τούτωμ τῶμ πιστευόντωμ εἰς ἐμέ, καλόμ ἐστιμ αὐτῷ μᾶλλομ εἰ περίκειται λίθος μυλικὸς περὶ τὸμ τράχηλομ αὐτοῦ καὶ βέβληται εἰς τὴμ θάλασσαμ. καὶ ἐὰμ σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψομ αὐτὴμ. καλόμ σοί ἐστιμ κυλλὸμ εἰς τὴμ ζωὴμ εἰσελθεῖμ, ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα, ἀπελθεῖμ εἰς τὴμ γέενναμ, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστομ, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶμ οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. ☪ ἐὰμ ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψομ αὐτὸμ, καλόμ ἐστίμ σε εἰσελθεῖμ εἰς τὴμ ζωὴμ χωλὸμ, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα, βληθῆναι εἰς τὴμ γέενναμ εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστομ, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶμ οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. ☪ ἐὰμ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτὸμ. καλόμ σοί ἐστιμ μονόφθαλμομ εἰσελθεῖμ εἰς τὴμ βασιλείαμ τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴμ γέενναμ τοῦ πυρός, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶμ οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται. καλὸμ τὸ ἅλας, ἐὰμ δὲ τὸ ἅλας ἄναλομ γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

Κἀκεῖθεμ ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας

Quiſquis unũ ex talib⁹ pueris, recepe-/rit in noīe meo, me recipit, & quicumq; me recipit, nō me recipit, ſed eũ q miſit me. Rñdit aũt Ioannes, dicens. Præce-/ptor, uidimus quẽdã in noīe tuo eĳcere dæmonia, & nō ſeqt̃ nos, & ꝓhibuim⁹ illũ, ꝓpterea qđ nō ſeqt̃ nos. At Ieſus ait, nō ꝓhibeatis illũ. Null⁹ em̃ eſt qui ſi fecerit uirtutẽ in noīe meo & poſſit cito male loq de me. Qui em̃ non ẽ ad-/uerſus nos, ꝓ nobis ẽ. Quiſqs em̃ potũ dederit uobiſ calicẽ aquæ frigidæ i noīe meo qđ ſitis Chriſti, amẽ dico uobis, Nequaq̃ perditur⁹ eſt mercedẽ ſuã. Et quiſquis offenderit unũ ex puſillis qui credũt in nos, meli⁹ foret illi, ſi circũda-/ret̃ ſaxũ molare circa ceruicẽ ei⁹, & abĳ ceret̃ in mare. Et ſi tibi fuerit obſtaculo man⁹ tua amputa illã. Bonũ ẽ tibi mu-/tilũ ad uitã ingredi, potius q̃ duas ma-/nus habentẽ abire in gehennam in ig-/nẽ inextinguibilẽ, ubi uermis illoꝝ nō morit̃, & ignis nō extinguet̃. Et ſi pes tuus fuerit tibi obſtaculo, amputa illũ. Bonũ eſt ut ingrediaris ad uitã æternã claudus, potius q̃ duos pedes habens mittaris in gehennãin ignẽ inextingui-/bilẽ, ubi uermis illorũ nō moritur, & ig-/nis nō extinguet̃. Et ſi oculus tuus tibi obſtaculo eſt, erue illũ. Bonũ eſt tibi, ut unoculus introeas in regnũ dei, potius q̃ ut duos oculos habẽs mittaris in ge-/ennam ignis, ubi uermis nō moritur, & ignis non extinguitur. Nam omnis homo igne ſalietur, & omnis uictima ſale ſaliet̃. Bonũ eſt ſal, Cæteꝝ ſi ſal in ſulſũ fuerit, in quo ipſũ cõdiet̃? habete in uobiſipſis ſalẽ, & pacifice uiuite iter-/uos. Et cũ inde ſurrexiſſet uenit i fines

Iudææ

Ἰουδαίας διὰ τοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλος πολὺς πρὸς αὐτόν, καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς. καὶ προσελθόντες Φαρισαῖοι, ἐπηρώτησαν αὐτόν. εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι, πειράζοντες αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. τί ὑμῖν ἐνετείλατο Μωσῆς; οἱ δὲ εἶπαν. Μωσῆς ἐπέτρεψεν βιβλίον ἀποστασίου γράψαι καὶ ἀπολῦσαι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, εἶπεν αὐτοῖς. πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην. ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θεός, ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν, ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ. ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν, καὶ λέγει αὐτοῖς. ὃς, ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν. καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ μοιχᾶται. καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα ἅψηται αὐτῶν. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν. ἰδὼν δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ἠγανάκτησεν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, μὴ κωλύετε αὐτά, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν. ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ, τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτὰ, εὐλόγησεν αὐτά. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν προσδραμὼν εἷς, καὶ γονυπετήσας αὐτὸν, ἐπηρώτα αὐτόν. Διδάσκαλε ἀγαθέ. τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτῷ. τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς.

Iudææ per regionẽ quæ eſt ultra Iordanem, & conueniunt rurſum turbæ ad illum, & ſicut conſueuerat rurſum docebat eos, & adeuntes phariſæi interrogabant illum. Licet ne uiro uxorem repudiare? tentãtes illũ. At ille rñdens, dixit illis. Quid uobis mandauit Moſes? At illi dixerunt. Moſes permiſit libellum repudij ſcribere, ac dimittere. Et reſpondens Ieſus dixit illis. Ad duriciam cordis ueſtri, ſcripſit uobis mandatũ iſtud. Cæteꝝ ab initio creatiõis maſculum & fœminã fecit illos deus. propter hoc relinquet homo patrẽ ſuũ & matrẽ & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carnẽ unam, itaq; nõ iam ſunt duo, ſed una caro. Quod igitꝫ deꝰ copulauit, homo ne ſeparet. & in domo rurſum diſcipuli illiꝰ eadẽ de re interrogauerũt illũ. & dicit illis. Quicũq; repudiauerit uxorem ſuã, & duxerit aliã, adulteriũ cõmittit aduerſus illã. Et ſi mulier repudiauerit uirũ ſuũ, & nupſerit alteri, adulteriũ cõmittit. Et adduxerũt illi puellos ut tãgeret illos, Diſcipuli uero increpabant eos q̃ adducebãt. Cũ uidiſſet aũt Ieſus indignatus eſt, & dixit illis. Sinite puellos uenire ad me, ne phibete illos, taliũ em̃ eſt regnum dei. Amen dico uobis. Quicũq; nõ acceperit regnũ dei tanq̃ puellus, haudq̃q̃ ingredietꝫ in illud. Et cũ cœpiſſet illos in ulnas, ipoſitis manibꝰ ſup illos bñdixit eis. Et cũ exiret in uiã accurrit qdã ac genua flexit illi, & interrogabat eũ. p̃ceptor bone, qd faciã, ut uitã æternã poſſideã? Ieſus aũt dixit illi. Cur me dicis bonũ. Nemo bonꝰ, niſi unꝰ deus. Præcepta noſti. Ne cõmittas adulteriũ, ne occidas, ne fureris, ne falſũ

μαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς. τίμα τὸν πα-
τέρα σου καὶ τὴν μητέρα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶ-
πεν αὐτῷ. Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλα-
ξάμην ἐκ νεότητός μου. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ ἐμβλέ-
ψας αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτόν, καὶ εἶπεν αὐτῷ.
Ἓν σοι ὑστερεῖ. ὕπαγε ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ
δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρα-
νῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι, ἄρας τὸν σταυρόν.
Ὁ δὲ συγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθεν λυ-
πούμενος. ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. καὶ
περιβλεψάμενος ὁ ΙΗΣΟΥΣ, λέγει τοῖς μαθη-
ταῖς αὐτου. πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔ-
χοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύ-
σονται. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς
λόγοις αὐτου. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ πάλιν ἀποκρι-
θεὶς λέγει αὐτοῖς. τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστιν
τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τ̄ χρήμασιν, εἰς τ̄ βα-
σιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. εὐκοπώτερόν ἐστιν
κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ρ̄ ῥαφίδος εἰ-
σελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τ̄ θεοῦ
εἰσελθεῖν. οἱ δὲ, περισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγον-
τες πρὸς ἑαυτούς. καὶ τίς δύναται σωθῆναι;
Ἐμβλέψας δὲ αὐτοὺς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, λέγει. παρὰ
ἀνθρώποις ἀδύνατόν ἐστιν, ἀλλ' οὐ παρὰ θεῷ.
καὶ ἤρξατο ὁ πέτρος λέγειν αὐτῷ. ἰδοὺ ἡ-
μεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν
σοι. Ἀποκριθεὶς ὁ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, εἶπεν. Ἀμὴν λέγω
ὑμῖν. οὐδείς ἐστιν, ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελ-
φούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖ-
κα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγρούς, ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τ̄ εὐαγγε-
λίου, ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν,
ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ οἰκίας, καὶ ἀδελφούς,
καὶ ἀδελφάς, καὶ μητέρας, καὶ τέκνα, καὶ ἀ-
γροὺς μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ
ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον. πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶ-
τοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι. ἦσαν δὲ
ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς ἱεροσόλυμα,
καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, καὶ ἐθαμ-
βοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο.

καὶ παρα-

testimonium dicas. ne fraudes, honora
patrē tuū & matrē. At ille respondens
dixit illi. Præceptor, hec omnia seruaui,
ab adolescentia mea. Iesus aūt intuitus
illū, dilexit eū, & dixit illi. Vnū tibi de-
est. Abi, quæcumq; habes uende, & da
pauperibus, & habebis thesaurū in cœ-
lo, & ueni sequere me, sublata cruce. At
ille tristis redditus, ꝓpter sermonē, di-
scedebat dolens. Erat em̄ habens pos-
sessiones multas. Et cum circumspexis-
set Iesus, dicit discipulis suis, Q̄ ꝯ diffici-
culter ij qui pecunias habent in regnū
dei intrabūt. Discipuli uero obstupue-
runt super uerbis illi⁹. At Iesus rursum
respōdens dicit illis. Filij, c̄ difficile est
eos qui fiduciam habent in pecunijs
regnum dei ingredi. Facilius est came-
lum per foramen acus ingredi, c̄ di-
uitem in regnum dei ingredi. Illi uero
supra modum admirati sunt, dicentes
inter sese. Et quis potest fieri saluus? In
tuitus aūt Iesus illos dicit. Apud hoies
impossibile, non apud deū, nā oia pos-
sibilia sunt apud deū. Et cœpit Petrus
dicere illi. Ecce reliquimus omnia, & se-
cuti sumus te. Respondens autem Ie-
sus dixit. Amē dico uobis. Nullus est q̄
reliquit domū, aut fratres, aut sorores,
aut patrē, aut matrē, aut uxorē, aut libe
ros, aut agros mea causa & euangelij,
nisi recipiat centupla nunc in tempore
hoc, domus, & fratres, & sorores, & ma-
tres, & liberos, & agros cū persecutioni
bus, ac in sæculo uenturo uitā æternā.
Multi aūt primi erunt postremi, & po-
stremi primi. Erāt aūt in uia ascenden-
tes Hierosolymam. & p̄cedebat illos Ie
sus, & stupebant, & sequentes timebāt.
Et assumptis

καὶ παρα-

καὶ παραλαβὼν ὁ ΙΗΣΟΥΣ πάλιν τοὺς δώ/
δεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐ/
τῷ συμβαίνειν. ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἰε/
ροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθή/
σεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν, καὶ τοῖς γραμματεῦ/
σιν, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ
παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ ἐμ/
παίξουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτόν,
καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν
καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. καὶ προσπο
ρεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης οἱ υἱοὶ Ζεβε
δαίου λέγοντες. Διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐ
ὰν αἰτήσωμεν, ποιήσῃς ἡμῖν. ὁ δὲ εἶπεν αὐ/
τοῖς, τί θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπαν αὐ
τῷ. δὸς ἡμῖν ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ
εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. ὁ
δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτοῖς. οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖ/
σθαι. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω,
καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτι/
σθῆναι; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ. δυνάμεθα. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶ
πεν αὐτοῖς. τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίε/
σθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτι/
σθήσεσθε. τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου, καὶ ἐξ εὐ
ωνύμων μου οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς
ἡτοίμασται. καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀ/
γανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. ὁ δὲ ΙΗ/
ΣΟΥΣ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς λέγει αὐτοῖς.
οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κα
τακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κα
τεξουσιάζουσιν αὐτῶν, οὐχ οὕτως δέ ἐστιν ἐν ὑ
μῖν ἀλλ' ὃς ἐὰν ὑμῶν θέλῃ γενέσθαι μέγας
ἐν ὑμῖν, ἔσται διάκονος ὑμῶν, καὶ ὃς ἂν θέλῃ
ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦ/
λος. καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, οὐκ
ἦλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ
δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ
πολλῶν. καὶ ἔρχεται εἰς Ἰεριχώ, καὶ
ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ Ἰεριχὼ, καὶ
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκα/
νοῦ,

Et assumptis Iesus rursũ duodecim, cœ
pit illis dicere, q̃ sibi euentura essent. Ec
ce ascendimus Hierosolymam, & filius
hominis tradet̃ principibus sacerdotũ
& scribis, & condẽnabunt illũ morti, &
tradẽt illũ gentibus, & illudent illi, & fla
gellabunt eum, & inspuent in illũ, & oc
cident eum & tertia die resurget. Et ac-
cedunt ad eum Iacobus & Ioannes fi,
lij Zebedæi, dicentes. Præceptor, uolu-
mus ut quicquid petierimus, facias no-
bis. Ille uero dixit eis. Quid me uultis
facere uobis? Illi uero dixerunt ei. Da
nobis, ut unus a dextris tuis, & unus a
sinistris tuis sedeamus in gloria tua, Ie
sus aũt dixit illis. Nescitis quid petatis
Potestis bibere calicem quẽ ego bibo,
& baptismate quo ego baptizor bapti
zari? At illi dixerũt ei. Possumus. Iesus
aũt dixit illis. Calicem quidẽ quẽ ego
bibo bibetis, & baptismate quo ego ba
ptizor baptizabimini. Cæterũ sedere a
dextris ac sinistris meis, nõ est meũ da-
re, sed q̃bus paratũ est. Et cũ audissent
decem cœperunt indignari de Iacobo
& Ioanne. Iesus aũt cũ uocasset eos ad
se dicit illis, Scitis, quod qui uident̃ im-
perare gentibus, dominiũ exercent ad-
uersus illas. Et qui magnates sunt inter
eos potestatẽ exercent in illos. Verum
non sic erit inter uos, sed quicũq; uolue
rit ex uobis fieri magnus inter uos, erit
minister uester. Et quicũq; uoluerit ex
uobis esse primus, erit omniũ seruus.
Nam & filius hominis nõ uenit ut sibi
ministraretur, sed ut ministraret, & da-
ret animã suã redẽptionẽ p̃ multis. Et
uenit Hiericho, & cum egrederetur ab
Hiericho, ac discipuli illius & turba co/

νοῦ ὑὸς Τιμαίου βαρτιμαῖος ὁ τυφλὸς ἐκάθη
το παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν. καὶ ἀκούσας
ὅτι ΙΗΣΟΥΣ ὁ ναζαραῖός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν
καὶ λέγειν, Ο υἱὸς Δαβὶδ ΙΗΣΟΥ ἐλέησόν με. καὶ
ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ, ἵνα σιωπήσῃ, ὁ δὲ
πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν. υἱὲ Δαβὶδ ἐλέησόν
με. καὶ στὰς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆ
ναι, καὶ φωνοῦσιν τὸν τυφλὸν λέγοντες αὐ-
τῷ. θάρσει, ἔγειραι φωνεῖσε. ὁ δὲ ἀποβαλὼν
τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν ΙΗ-
ΣΟΥΝ. καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ ΙΗΣΥΣ.
τί θέλεις ποιήσω σοι; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐ-
τῷ. ῥαββουνί, ἵνα ἀναβλέψω. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶπ-
εν αὐτῷ. ὕπαγε, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε, καὶ
εὐθέως ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει τῷ ΙΗΣΟΥ
ἐν τῇ ὁδῷ. καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς ἱερουσα-
λήμ, εἰς βηθφαγὴ καὶ βηθανίαν πρὸς τὸ ὄ-
ρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθη-
τῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς. ὑπάγετε εἰς
τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν καὶ εὐθέ-
ως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν, εὑρήσετε πῶ-
λον δεδεμένον ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκά
θικεν. λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. καὶ ἐάν τις ὑμῖν
εἴπῃ τί ποιεῖτε τοῦτο, εἴπατε ὅτι ὁ κύριος αὐ
τοῦ χρείαν ἔχει, καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀποστελεῖ ὧ-
δε. Ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον πῶλον δεδεμένον
πρὸς τὴν θύραν ἔξω, ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ
λύουσιν αὐτόν, καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων,
ἔλεγον αὐτοῖς. τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶ-
λον; οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο ὁ
ΙΗΣΟΥΣ, καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. καὶ ἤγαγον τὸν
πῶλον πρὸς τὸν ΙΗΣΟΥΝ, καὶ ἐπέβαλον αὐ-
τῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῷ. πο-
λλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν
ὁδόν. ἄλλοι δὲ στιβάδας ἔκοπτον ἐκ τῶν δέν-
δρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν. καὶ οἱ προ-
άγοντες, καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες, ἔκραζον λέγον-
τες. ὡσαννὰ εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνό
ματι κυρίου, εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασι-
λεία

pioſa filius Timæi Bartimæus cæcus ſedebat iuxta uiam mendicans. Et cum audiſſet quod Ieſus nazarenus eſſet cœ pit clamare, & dicere. Fili Dauid Ieſu, miſerere mei. Et increpabāt illum multi, ut taceret. At ille multo magis clamabat. Fili Dauid, miſerere mei. Et ſtetit Ieſus, ac iuſſit illum uocari, & uocant cæcum dicentes illi. Bono animo eſto, ſurge, uocat te. Ille uero abiecto pallio ſuo ſurrexit & uenit ad Ieſum. Et reſpōdēs dicit illi Ieſus. Quid uis faciā tibi. Cæcus aūt dixit ei. Raboni, ut uiſum recipiam. Ieſus aūt dixit illi. Abi, fides tua ſaluū te fecit, & protinus recepit uiſum & ſequebatur Ieſum in uia.

Et cū appropinquant Hieroſolymā ad Bethfage & Bethaniā iuxta montē oliuaȝ, emittit duos e diſcipulis ſuis & dicit illis. Abite in uicū qui contra uos eſt, & ſtatim ingrediētes in illū, inuenietis pullū alligatū, ſupra quē nullus hominū ſedit, ſoluite eū & adducite. Et ſi quis uobis dixerit. Cur facitis hoc? Dicite quod dñs eo opus habet. Et continuo illū mittet huc. Abierunt aūt & inuenerunt pullū alligatum iuxta ianuā foris in biuio, & ſoluunt illū, & nōnulli eoȝ qui illic ſtabāt dicebant illis. Quid facitis ſoluentes pullū. At illi dixerunt eis quēadmodū p̄ceperat Ieſus, & ſinebant illos, & adduxerūt pullū ad Ieſū, & iniecerūt illi ueſtimēta ſua, & ſedit ſuper illū. Multi uero ueſtimēta ſua ſternebant in uiā. Alij uero frondes incidebant ex arboribus, & ſternebāt in uiā, & q p̄cedebant & qui ſequebant clamabant, dicētes. Hos anna. Benedictus q uenit in noīe dñi. Bñdictū qd uenit regnum XI

λεία ἐν ὀνόματι κυρίου τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαβὶδ ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις. καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱερουσόλυμα ὁ κύριος καὶ εἰς τὸ ἱερόν. καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα. καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας ἐπείνασεν. καὶ ἰδὼν συκῆν μακρόθεν ἔχουσαν φύλλα ἦλθεν εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ. καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτῇ, οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα. οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, εἶπεν αὐτῇ. μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μηδεὶς καρπὸν φάγοι, καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἔρχονται εἰς Ἱερουσόλυμα, καὶ εἰσελθὼν ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ. καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεψεν. καὶ οὐκ ἤφιεν, ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ. καὶ ἐδίδασκεν λέγων αὐτοῖς. οὐ γέγραπται; ὅτι ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν. καὶ ἤκουσαν οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσωσιν, ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτὸν, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως. καὶ πρωὶ παραπορευόμενοι εἶδον τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν, καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ πέτρος, λέγει αὐτῷ. ῥαββεί. ἴδε ἡ συκῆ ἣν κατηράσω ἐξήρανται. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, λέγει αὐτοῖς. ἔχετε πίστιν θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ, διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν. πάντα ὅσα ἂν προσεύχόμενοι αἰτῆσθε, πιστεύετε

gnum in nomine dñi patris noſtri Dauid, hoſanna in altiſſimis, & ingreſſus eſt Hieroſolymã dñs & in templũ, & cũ circũſpexiſſet omnia, iamq; tempus eſſet ueſpertinũ egreſſus eſt in Bethaniam cum duodecim, & poſtero die cum exiſſet a Bethania eſuriit, & cum uidiſſet arborẽ fici procul, habentem folia, uenit ſi forte inueniret aliquid in illa, & cum ueniſſet ad illam, nihil inuenit niſi folia. Non enim erat tempus ficorũ. Et reſpõdens Ieſus dixit ficui. Ne poſt hac ex te in æternũ quiſq; fructũ edat. Et audiebant diſcipuli illius, & ueniunt Hieroſolymã. Et ingreſſus Ieſus in tẽplũ cœpit eiicere eos, qui uendebant & emebãt in tẽplo, & mẽſas argẽtariorũ, & ſedes uendentiũ columbas ſubuertit, & non permiſit ut quiſq; deportaret uas per templũ, & docebat dicens illis. Nonne ſcriptũ eſt, domus mea domus orationis uocabitur omnibus gentibus? Vos aũt feciſtis eam ſpeluncam latronũ. Et audierunt ſcribæ & principes ſacerdotũ, & quærebãt quomodo illũ pderent. Timebant emẽ eũ qđ tota turba ſtuperet doctrinã illius. Et cũ ueſpera eſſet facta, egreſſus eſt Ieſus e ciuitate & mane ptereũtes uiderũt ficũ exaruiſſe radicit9, & recordat9 Petrus dicit. Rabbi, ecce ficus illa quã execrat9 es exaruit. Et reſpõdens Ieſus dicit illis. Habete fidem dei. Amen dico uobis q; quicũq; dixerit monti huic tollere, & mittere ĩ mare, & nõ hæſitauerit ĩ corde ſuo, ſed crediderit, futurum quicquid dixerit, erit illi quicquid dixerit. Propterea dico uobis, quæcumq; orantes petitis

πιστεύετε, ὅτι λαμβάνετε ηκὴ ἔσαι ὑμῖν.
καὶ ὅταν στήκητε προσευχόμενοι ἀφίετε εἴ-
τι ἔχετε κατά τινος, ἵνα ηκὴ ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώ-
ματα ὑμῶν. καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱερο-
σόλυμα, ηκὴ ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος
αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς,
ηκὴ οἱ γραμματεῖς, ηκὴ οἱ πρεσβύτεροι, ηκὴ
λέγουσιν αὐτῷ, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποι
εῖς; ηκὴ τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔδω-
κεν, ἵνα ταῦτα ποιῇς; ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ ἀποκρι-
θεὶς εἶπεν αὐτοῖς. Ἐπερωτήσω ὑμᾶς, ηκὴ ἐ-
γὼ ἕνα λόγον. ηκὴ ἀποκρίθητέ μοι, ⁊ ἐρῶ
ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. τὸ βά-
πτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων
ἀποκρίθητέ μοι. ηκὴ ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυ-
τοὺς λέγοντες. ἐὰν εἴπωμεν ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ,
διὰ τί οὖν, οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ, ἀλλ' ἐὰν εἴ-
πωμεν ἐξ ἀνθρώπων, ἐφοβοῦντο τὸν λαόν,
ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάννην, ὅτι ὄντως
προφήτης ἦν. ηκὴ ἀποκριθέντες λέγουσιν
τῷ ΙΗΣΟΥ. οὐκ οἴδαμεν. ηκὴ ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἀπο
κριθεὶς λέγει αὐτοῖς. οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν
ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. καὶ ἤρξατο αὐ
τοῖς ἐν παραβολαῖς λαλεῖν. Ἀμπελῶνα ἐφύ
τευσεν ἄνθρωπος, ηκὴ περιέθηκεν φραγμόν.
καὶ ὤρυξεν ὑπολήνιον, ⁊ ᾠκοδόμησεν πύρ
γον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, ηὴ ἀπε-
δήμησεν, καὶ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωρ-
γοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γε-
ωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπε-
λῶνος. οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν, ⁊ ἀ-
πέστειλαν κενόν, ⁊ πάλιν ἀπέστειλεν πρὸς
αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον, ηὴ ἐκεῖνον λιθοβολή-
σαντες, ἐκεφαλαίωσαν. ⁊ ἀπέστειλαν ἔτι
μᾶλλον, ⁊ πάλιν ἄλλον ἀπέστειλεν, κἀ-
κεῖνον ἀπέκτειναν, καὶ πολλοὺς ἄλλους,
τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς δὲ ἀποκτείνοντες;

ἔτι οὖν

credite, quod accipitis & erunt uobis,
& cũ ſteteritis orantes, remittite ſi quid
habetis aduerſus aliquẽ, ut & pater ue-
ſter qui in cœlis eſt remittat uobis deli-
cta ueſtra. Et ueniunt rurſum Hieroſo
lymam, & cũ ambularet in templo, ue-
niunt ad illum principes ſacerdotũ &
ſcribæ & ſeniores, & dicũt illi. In qua po
teſtate hæc facis, & qs tibi poteſtatem
hanc dedit, ut iſta facias? Ieſus aũt re-
ſpondẽs dixit illis. Quæram a uobis &
ipſe unum ſermonem, & reſpõdete mi-
hi, & dicam uobis in qua poteſtate hæc
faciam. Baptiſmus Ioannis e cœlo erat
an ex hominibus, reſpondete mihi. Et
cogitabant apud ſe dicentes. Si dixeri-
mus e cœlo, dicet. Cur igit' non credidi-
ſtis illi. At ſi dixerimus ex hominib⁹, ti
mebant populum. Omnes enim habe
bant Ioannem quod uere propheta fu
iſſet. Et reſpondentes dicũt Ieſu. Neſci
mus. Et Ieſus reſpõdens dicit illis. Nec
ego dicam uobis, in qua poteſtate hæc
faciam. Et cœpit illis in parabolis lo- XII
qui. Vineam plantauit homo, & circũ-
dederat ſepem, & foderat torcular, &
ædificauerat turrim, & elocauerat eam
agricolis, & peregre profect⁹ eſt, & mi-
ſit ad agricolas, cum oportunum eſſet
ſeruum ut ab agricolis acciperet de fru
ctu uineæ. At illi arreptum illum ceci-
derunt & remiſerunt uacuũ. Et rurſum
miſit ad illum alium ſeruum, & illi con-
iectis in eum ſaxis comminuerunt ca-
put, & remiſerunt contumeliis affe-
ctum. Et rurſum alium miſit, & il-
lum occiderunt, & multos alios, hos
quidem cedentes, illos uero occidentes,

ita q;

ἔτι οὖν ἕνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν αὐτοῦ ἀπέ-
στειλεν καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέ-
γων, ὅτι ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. ἐκεῖ-
νοι δὲ οἱ γεωργοὶ εἶπον πρὸς ἑαυτούς, ὅτι
οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνω-
μεν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία,
καὶ λαβόντες αὐτὸν, ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβα
λον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος. τί οὖν ποιήσει ὁ κύ
ριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέ-
σει τοὺς γεωργούς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα
ἄλλοις. οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε.
λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες,
οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. παρὰ κυ
ρίου ἐγένετο αὕτη, καί ἐστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλ
μοῖς ἡμῶν. καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ
ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον. ἔγνωσαν γὰρ ὅτι
πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπεν. καὶ ἀ-
φέντες αὐτὸν ἀπῆλθον. καὶ ἀποστέλλουσίν
πρός αὐτόν τινας τῶν φαρισαίων, καὶ τῶν ἡ-
ρωδιανῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσιν λόγῳ. οἱ δὲ
ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ. Διδάσκαλε οἴδα-
μεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδε
νός. οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων,
ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδά-
σκεις, ἔξεστιν κῆνσον καίσαρι δοῦναι ἢ οὔ; δῶ
μεν, ἢ μὴ δῶμεν; ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρι-
σιν, εἶπεν αὐτοῖς. τί με πειράζετε; φέρετέ μοι
δηνάριον, ἵνα ἴδω. οἱ δὲ ἤνεγκαν. καὶ λέγει αὐ-
τοῖς, τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ
εἶπον αὐτῷ, καίσαρος, καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ΙΗΣΟΥΣ
εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε τὰ καίσαρος καίσαρι,
καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἐθαύμασαν ἐπ' αὐ-
τῷ. καὶ ἔρχονται σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν, οἵτι
νες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτη
σαν αὐτὸν λέγοντες. Διδάσκαλε, μωσῆς ἔγρα
ψεν ἡμῖν, ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, καὶ
καταλείπῃ γυναῖκα, καὶ τέκνα μὴ ἀφῇ, ἵνα
λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ,
καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

επτὰ

itaq; cũ unũ adhuc haberet filiũ dile-
ctũ, misit etiã illum ad illos postremũ,
dicens, reuerebuntur filiũ meum. illi ue
ro agricolæ dicebant inter sese. Hic est
hæres, uenite occidamus eum, & nostra
erit hæreditas, & arreptũ illum occide-
runt & eiecerũt e uinea. Quid igitur fa-
cturus est dñs uineæ? ueniet & perdet
agricolas, & dabit uineã aliis. An ne
hãc qdẽ scripturã legistis? Lapidẽ quẽ
reprobauerunt qui ædificabant hic fa-
ctus est in caput anguli, a domino fa-
ctũ est hoc, & est admirabile in oculis
nostris, & querebant eum cõprehende
re, & metuebant turbam. Sciebant enim
quod contra se parabolam dixisset. Et
relicto illo abierunt. & mittunt ad illũ
quosdam e pharisæis & Herodianis,
ut illum captarent sermone, illi uero
cum uenissent dicunt ei. Præceptor, sci-
mus quod uerax es, & non curas quẽ-
quam, non enim respicis personam ho
minum, sed in ueritate uiam dei doces,
Licet censum Cæsari dare an non? de-
mus an non demus? Ille uero sciens il-
lorum simulationẽ dixit illis. Quid me
tentatis? Afferte denarium, ut uideã.
Illi uero attulerunt. Et dicit eis. Cuius
est imago hæc & inscriptio? Illi uero di-
xerunt ei. Cæsaris. Et respondẽs Iesus
dixit illis. Reddite quæ sunt Cæsaris
Cæsari, & quæ dei sunt deo. Et admira-
ti sunt de eo, & ueniũt sadducæi ad illũ
qui dicunt non esse resurrectionem, &
interrogauerunt eum, dicentes. Præce-
ptor, Moses scripsit nobis, si cuius fra-
ter moriatur, & relinquat uxorẽ, & libe
ros nõ relinquat, ut accipiat frater eius
uxorẽ illius & suscitet semen fratris sui.

επτὰ οἱ ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβεν γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων, οὐκ ἀφῆκεν σπέρμα. καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτὴν, καὶ ἀπέθανεν, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκεν σπέρμα. καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως. καὶ ἔλαβον αὐτὴν οἱ ἑπτὰ καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. ἐσχάτη πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει ὅταν ἀναστῶσιν, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, εἶπεν αὐτοῖς. οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ; ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίσκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ μωσέως ἐπὶ τοῦ βάτου, ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς λέγων; ἐγὼ ὁ θεὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ, οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ θεὸς ζώντων. ὑμεῖς οὖν πολὺ πλανᾶσθε. καὶ προσελθὼν εἷς τῶν γραμματέων ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτόν. ποία ἐστὶν πρώτη πάντων ἐντολή; ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι πρώτη πασῶν τῶν ἐντολῶν. ἄκουε ἰσραήλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν κύριος εἷς ἐστι. καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. αὕτη πρώτη ἐντολή. καὶ δευτέρα ὁμοία αὕτη. ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν, μείζων τούτων ἄλλη ἐντολή οὐκ ἔστιν. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεύς. καλῶς διδάσκαλε ἐπ' ἀληθείας εἶπας, ὅτι εἷς ἐστιν θεὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν πλεῖόν ἐστιν πάντων τῶν ὁλοκαυτωμάτων, καὶ θυσιῶν

καὶ ὁ ΙΗΣΟΥΣ

Septē frēs fuerūt, ac primꝰ accepit uxorem, & moriēs nō reliquit semē. Et secūdus accepit illā, ac mortuꝰ ē, & nec ipse reliquit semē., & tertius similiter. Et acceperūt eā septē, nec reliq̄rūt semē. Postrema uero oīum mortua ē & uxor. In resurrectione igit̄, cū resurrexerint, cuiꝰ illoꝝ erit uxor? Nam septē habuerunt eam uxorem. Et respondens Iesus, dixit eis. An nō propterea erratis, quod nesciatis scripturas, neq; uirtutē dei? Cū em̄ a mortuis resurrexerint, neq; cō trahunt matrimoniū, neq; nuptū dantur, sed sunt uelut angeli qui in cœlis sunt. Cæteꝝ de mortuis qd̄ resuscitantur, non legistis in libro Mosi de rubo, quomodo locutus sit illi deus, dicens. Ego ille deus Abrabā, & deus Isaac, & deus Iacob. Non est deꝰ mortuoꝝ, sed deus uiuentiū. Vos aūt multū erratis. Et cū accessisset quidā e scribis, & audisset eos simul disputantes, uideretq; qd̄ bene respondisset eis, interrogauit illū, Quod est primū omniū mandatoꝝ? Iesus aūt respondit illi. Primū omniū mandatum est. Audi Israel. Dominus deus noster, dñs unus est. Et diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota uirtute tua. Hoc ē primū mādatū. Et secūdū simile hoc ē, diliges ꝓximū tuū, ut teipsū. Maiꝰ his aliud mandatū nō est. Et dixit illi scriba. Bene p̄ceptor, in ueritate dixisti, qd̄ unus sit deꝰ, & nō sit aliꝰ p̄ter illū qd̄q; diligere eū ex toto corde, & ex tota itelligētia & ex tota anima, & ex tota uirtute. & diligere proximū ut seipsū, plus sit, q̄ uniuersa holocautomata & uictimæ.

At Iesus

Καὶ ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἰδὼν, ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ. οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆ βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ οὐδεὶς οὐκ ἔτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ἔλεγεν διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ. πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ υἱός ἐστιν Δαβίδ; Αὐτὸς γὰρ Δαβὶδ εἶπεν ἐν πνεύματι ἁγίῳ. Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Αὐτὸς οὖν Δαβὶδ λέγει αὐτὸν κύριον. καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν; καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. Βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν, καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις. οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χήρων, καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχόμενοι. οὗτοι λήψονται περισσότερον κρῖμα. καὶ καθίσας ὁ ΙΗΣΟΥΣ κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλά, καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ, ἔβαλεν λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράντης. καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγει αὐτοῖς. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων βέβληκεν τῶν βαλλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον, αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν ὅλον τὸν βίον αὐτῆς. Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ λέγει αὐτῷ εἷς, τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι, καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί, καὶ ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ. Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς, οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ. καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ

At Iesus cum uideret quod cordate respondisset, dixit illi. Haud longe abes a regno dei. Et nemo post illa audebat illum interrogare, Et respondens Iesus dicebat docens in templo. Quomodo dicũt scribæ, Christũ esse filiũ Dauid? Nam ipse Dauid dixit in spiritu sancto. Dixit dominus domino meo, sede a dextris mihi. Donec posuero inimicos tuos, scabellum pedum tuorũ. Ipse ergo Dauid uocat eum dominũ. Et unde filiꝰ eius est? Et plæraq; turba audiebat illum libenter. Et dicebat illis in doctrina sua. Cauete a scribis, qui amant in infulis ambulare, & salutationes in foris, & primas sellas in congregationibus, & primos accubitus in cœnis, qui deuorant domos uiduarum. & sub prætextu longas faciũt orationes. isti accipient maius iudiciũ. Et cũ sederet Iesus ex aduerso gazophylacij, spectabat quomodo turba mitteret æs in gazophylacio. Et multi diuites mittebant multa. Et uenit quædam uidua pauper, misitq; minuta duo, quod est quadrans, & uocatis ad se discipulis suis, dicit illis. Amen dico uobis, quod uidua hæc pauper plus misit, cꝫ omnes qui miserunt in gazophylacium. Nam omnes, eo qđ ipsis superat miserũt. At hæc e penuria sua omnia quæcũq; habebat misit totam substantiam suam.

XIII

Et cum exiret e templo, dicit illi quidam e discipulis illius. Præceptor, uide quales lapides, & quales substructiões. Et Iesus rñdens ait illi. Vides has magnas substructiones? Non relinquetur lapis super lapidem, quin diruatur. Et cum sederet in mõte oliuarũ e regione templi

ἱεροῦ ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν πέτρος
ἰάκωβος, καὶ ἰωάννης, καὶ ἀνδρέας, εἰπὲ
ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅτ'
ἂν μέλλῃ πάντα ταῦτα συντελεῖσθαι; ὁ δὲ
ΙΗΣΟΥΣ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς ἤρξατο λέγειν.
βλέπετε, μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ
ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες,
ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.
ὅτ' ἂν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πο
λέμων, μὴ θροεῖσθε. δεῖ γὰρ γενέσθαι, ἀλλ'
οὔπω τὸ τέλος. ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ
ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, ἔσον
ται σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ ἔσονται λι
μοὶ καὶ ταραχαί. ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα, βλέ
πετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς. παραδώσουσιν γὰρ
ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγωγὰς, δα
ρήσεσθε, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων
ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐ
τοῖς. καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κη
ρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον. ὅτ' ἂν δὲ ἀγάγω
σιν ὑμᾶς παραδιδόντες μὴ προμερίμνατε
τί λαλήσητε, μηδὲ μελετᾶτε. ἀλλ' ὃ ἐὰν δο
θῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε. οὐ
γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦ
μα τὸ ἅγιον. παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελ
φὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐ
πανασήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανα
τώσουσιν αὐτούς. καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑ
πὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομεί
νας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. ὅταν δὲ
ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥη
θὲν ὑπὸ δανιὴλ τοῦ προφήτου ἑστὸς ὅπου
οὐ δεῖ, ὁ ἀναγινώσκων, νοείτω. τότε οἱ ἐν
τῇ ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη. ὁ δὲ
ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰ
κίαν, μηδὲ εἰσελθέτω ἄραί τι ἐκ τῆς οἰκίας
αὐτοῦ, καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὤν, μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ
ὀπίσω, ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ ταῖς
ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ἐν ἐκείναις

tẽpli interrogabãt illũ secreto Petrus & Iacobus & Ioãnes & Andreas. Dic nobis qñ hæc erunt? & quod signũ est, qñ hæc oia sint cõsũmãda? At Iesus rñdẽs illis cœpit dicere. Videte, ne qs uos fallat. Multi em̃ uenient in noie meo dicẽtes. Ego sũ, & multos decipiẽt. Cum autem audieritis bella & rumores bellorũ, ne turbemini. Oportet em̃ fieri. At nõ dum finis. Insurget enim gens aduersus gentem, & regnũ aduersus regnũ. Et erunt terremotus in singulis locis, & erunt fames ac turbationes, initia dolorum hæc. Sed cauete uobis, tradent em̃ uos in concilia & in synagogas, cedemini, & sub præsidibus ac regibus ducemini ꝓpter me i testimoniũ illis. Et apud oẽs gẽtes oportet prius p̃dicari euãgeliũ. Cũ aũt duxerint uos, tradẽtes, ne p̃ cogitetis quid dicturi sitis, neq; meditemini, sed qcqd datũ fuerit uobis in illa hora, hoc loq̃mini. Nõ em̃ estis uos q̃ loqmimini, sed spũs sctũs. Traditurus est autem frater fratrem in mortẽ, & pater filium, & insurgent filij aduersus parentes, & morte afficient eos. Et eritis odio habiti ab omnibus, propter nomen meũ. Sed qui perseuerauerit usq; ad finem, hic saluus fiet. Porro cum uideritis abominationem desolationis, de qua dictum est a Daniele prophe/ta, stantem ubi nõ oportet, qui legerit intelligat. Tũc qui fuerint in Iudæa, fugiant ad montes. Qui uero fuerit in tecto ne descẽdat̃ domũ, nec ingrediat̃, ut quicquã tollat ex domo sua. Et qui fuerit in agro, ne reuertatur ad ea quæ reliquit a tergo ad tollendum pallium suũ. Væ aũt pregnãtibus & lactãtibus in illis

ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις προσεύχεσθε ἵνα
μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος. ἔσονται
γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλῖψις οἵα οὐ γέγονεν
τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως ἧς ἔκτισεν ὁ θε-
ὸς ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γένηται. καὶ εἰ μὴ κύ
ριος ἐκολόβωσεν τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη
πᾶσα σὰρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς οὓς ἐξ
ελέξατο ἐκολόβωσεν τὰς ἡμέρας. καὶ τότε ἐάν
τις ὑμῖν εἴπῃ. Ἰδοὺ ὧδε ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ, ἰδοὺ ἐκεῖ
μὴ πιστεύετε. ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι,
καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσιν σημεῖα καὶ
τέρατα, πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν εἰ δυνατὸν, καὶ
τοὺς ἐκλεκτούς. ὑμεῖς δὲ βλέπετε, ἰδοὺ προεί-
ρηκα ὑμῖν πάντα. ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ
ραις μετὰ τὴν θλῖψιν ἐκείνην, ὁ ἥλιος σκο-
τισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος
αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκ πίπτου
τες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευ-
θήσονται. καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολ
λῆς καὶ δόξης. καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέ-
λους αὐτοῦ. καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐ
τοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρου γῆς ἕ-
ως ἄκρου οὐρανοῦ. Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν
παραβολήν. ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς ἁπα
λὸς γένηται, καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα γινώσκετε,
ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν. οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅ-
ταν ταῦτα ἴδητε γινόμενα, γινώσκετε ὅτι
ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις οὗ πάν
τα ταῦτα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύ-
σονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν. περὶ
δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ
οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱός εἰ μὴ ὁ πα
τήρ. βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε, οὐκ
οἴδατε γὰρ, πότε ὁ καιρός ἐστιν, ὡς ἄνθρωπος ἀ
πόδημος ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ δοὺς τοῖς δού
λοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἑκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυ
ρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ. γρηγορεῖτε οὖν οὐκ
οἴδατε

in illis diebꝰ. Sed orate, ne fiat fuga ue-
ſtra hyeme. Erũt enim dies illi afflictiõ
qualis, nõ fuit à primordio rerum cõdi
tarum, quas condidit deus, uſq; ad hoc
tempus, nec futura eſt. Et niſi dominus
abbreuiaſſet dies, haud quaq; ſalua fu
iſſet uniuerſa caro. Sed propter electos
quos elegit, abbreuiauit dies. actũ ſi qs
uobis dixerit. Ecce hic Chriſtus, ecce il-
lic, ne credatis. Exoriẽtur pſeudochri-
ſti, & pſeudoprophetæ, & ædent ſigna
ac prodigia, ad decipiẽdũ ſi fieri poſſit
etiam electos. Vos aũt uidete, ecce præ
dixi uobis omnia. Cæterum in illis die
bus poſt afflictionem illam ſol obtene
brabitur, & luna non dabit ſplendorẽ
ſuum, & ſtellæ cœli decident, & uirtutes
quæ in cœlis ſunt concutientur. Et tũc
uidebũt filium hominis uenientem in
nubibus, cũ poteſtate multa & gloria.
Et tunc mittet angelos ſuos, & aggrega
bit electos ſuos a quatuor uẽtis, a ſum-
mo terræ, uſq; ad ſummum cœli. A fi-
cu uero diſcite ſimilitudinem. Cum ra-
mus eius iam tener fuerit, & ꝓduxerit
folia, ſcitis qđ ꝓpe ſit æſtas. Sic & uos
cũ hæc uideritis fieri, ſcitote q ꝓ prope ſit
in foribus. Amen dico uobis, quod nõ
præteribit generatio hec, donec omnia
hæc facta fuerint. Cœlum & terra præ-
teribunt, ſed uerba mea non tranſibũt.
Cæterum de die illo ac tempore, nemo
nouit, nec angeli qui in cœlo ſũt, nec ip-
ſe filius, ſed ſolus pater. Cauete, uigila-
te, & orate, neſcitis eñ quando tẽpus
ſit. Sicut homo q peregre agit relicta
domo ſua, qui dedit ſeruis ſuis ſubſtan
tiã ſuã & ſuũ unicuiq; opus, & ianitori
mandauit ut uigilaret. Vigilate igitur,
neſcitis

οἶδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται ὀψέ,
ἢ μεσονυκτίου, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ, μὴ ἐλ
θὼν ἐξαίφνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας. ἃ δὲ ὑμῖν
λέγω, πᾶσι λέγω, γρηγορεῖτε. Ἦν δὲ τὸ πά
σχα, καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας καὶ ἐ
ζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ γραμματεῖς πῶς
αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες, ἀποκτείνωσιν.
ἔλεγον δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε θόρυβος
ἔσται τοῦ λαοῦ. καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ
ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακει
μένου αὐτοῦ, ἦλθεν γυνὴ ἔχουσα ἀλάβα
στρον μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς, καὶ
συντρίψασα τὸ ἀλάβαστρον, κατέχεεν αὐ
τοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς. ἦσαν δέ τινες ἀγα
νακτοῦντες πρὸς ἑαυτούς, καὶ λέγοντες, εἰς
τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν; ἠδύ
νατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι ἐπάνω τριακο
σίων δηναρίων, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς, καὶ
ἐνεβριμῶντο αὐτῇ. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν. ἄφετε
αὐτήν. τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔρ
γον εἰργάσατο εἰς ἐμέ. πάντοτε γὰρ τοὺς
πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλη
τε δύνασθε αὐτοὺς εὖ ποιῆσαι, ἐμὲ δὲ οὐ πάν
τοτε ἔχετε. ὃ εἶχεν αὕτη ἐποίησεν, προέλα
βεν μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφια
σμόν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ
τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον,
καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη λαληθήσεται εἰς μνη
μόσυνον αὐτῆς. Καὶ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης
εἷς τῶν δώδεκα ἀπῆλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς,
ἵνα παραδῷ αὐτὸν αὐτοῖς. οἱ δὲ ἀκούσαντες
ἐχάρησαν, καὶ ἐπηγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον
δοῦναι. καὶ ἐζήτει, πῶς εὐκαίρως αὐτὸν παρα
δῷ. Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ
πάσχα ἔθυον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐ
τοῦ. ποῦ θέλεις ἀπελθόντες, ἑτοιμάσωμεν
ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα; καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς
τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος
κεράμιον

nescitis enim, quando dñs domus uen
turus sit, sero an medio noctis, an in gal
licinio, an diluculo, ne si uenerit repen
te, offendat uos dormientes. Cæterum
quæ dico uobis, omnib⁹ dico. Vigilate.

Erat aũt pascha, & azymoꝝ dies fu XIIII
turi post biduum. Et quærebãt summi
sacerdotes & scribæ, quomodo eũ per
dolũ iniecta manu occiderẽt. Dicebãt
aũt. Nõ in die festo, ne qñ tumult⁹ fiat
ppli. Et cũ esset Bethaniæ in domo Si
monis lepsi, accũbente eo, uenit mulier
habẽs alabastrũ nardi pistícæ p̃cioſæ,
& cõminuto alabastro, effudit illi i ca
put. Erãt aũt qdã, q indignabãt apud
sese, ac dicerẽt. Ad quid p̃ditio hæc un
guenti? Nam poterat hoc uendi plu
ris q̃ trecentis denarijs, ac dari paupe
ribus. Et infremuerunt aduersus illam.
At Iesus dixit. Sinite illam. Cur illi mo
lesti estis? Bonum opus operata est er
ga me. Semper enim pauperes habe
tis uobiscũ, & quandocũq; uolueritis,
potestis illis bñfacere, me uero nõ sem
per habetis. Quod potuit hæc fecit, p̃
uenit, ut ungeret meũ corpus ad sepul
turam. Amen dico uobis. Vbicũq; p̃di
catũ fuerit euangeliũ hoc in totũ mun
dum, etiam hoc qd' fecit hæc dicetur in
memoriã isti⁹. Et Iudas Iscariotes unus
e duodecim, abijt ad sũmos sacerdotes
ut traderet eũ illis. Quo audito illi ga
uisi sunt. Et polliciti sũt ei pecuniã se da
turos. Et q̃rebat, quõ oportune illũ tra
deret. Ac primo die azymoꝝ, cũ pascha
imolarẽt dicũt illi discipuli sui. Vbi uis,
ut abeamus & parem⁹, ut edas pascha.
Et emittit duos e discipl̃is suis & dicit il
lis. Ite i ciuitatẽ, & occurret uobis homo

hydriam

ηερά μιομ ὕδ ατ Θ βασάζωμ. ἀκολυθήσατε
ἀυτ Θ, καὶ ὅπου ἐὰμ εἰσέλθη, εἴπατε τ Θ οἰ
κοδεσπότη, ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγ. πῦ ἐστιμ
τὸ κατάλυμα, ὅπυ τὸ πάσχα μετὰ τ῀ μαθη
τ῀ μου φάγω; κὰὶ αὐτὸς ὑμῖμ δείξ ἀνώγε
ομ μέγα, ἐστρωμμένομ, ἕτοιμομ. ἐκεῖ ἑτοιμάσα
τε ἡμῖμ. Θ ἦλθομ οἱ μαθηταὶ αὐτυ, Θ ἦλ
θομ εἰς τὴ῀ πόλιμ. κὰὶ εὗρομ καθὼς εἶπεμ
αὐτοῖς, κὰὶ ἡτοίμασαμ τὸ πάσχα. καὶ ὀψίας
γενομένης ἔρχετ μετὰ τ῀ δώδεκα. κὰὶ ἀνα
κειμένωμ αὐτ῀ κὰὶ ἐσθιόντωμ εἶπεμ ὁ ΙΗ
ΣΟΥΣ. ἀμὴ λέγω ὑμῖμ, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶμ πα
ραδώσ με, ὁ ἐσθίωμ μετ ἐμοῦ. οἱ δὲ ἤρξαντο
λυπεῖσθαι. κὰὶ λέγ αὐ Θ, εἷς κατ εἷς. μήτι
ἐγώ; κὰὶ ἄλλος, μήτι ἐγώ; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεμ αὐτοῖς. εἷς ἐκ τ῀ δώδεκα, ὁ ἐμβα
πτόμενος μετ ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίομ. ὁ μὲν υἱὸς
τ Θ ἀνθρώπου ὑπάγ καθὼς γέγραπται πε
ρὶ αὐτ Θ. οὐαὶ δὲ τ Θ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι οὗ ὁ
υἱὸς τ Θ ἀνθρώπου παραδίδοτ. καλὸμ ἦμ αὐ
τῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. κὰὶ ἐ
σθιόντωμ αὐτ῀ λαβὼμ ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἄρτομ εὐ
λογήσας, ἔκλασεμ κὰὶ ἔδωκεμ αὐτοῖς, κὰὶ
εἶπεμ. λάβετε, φάγετε, τοῦτό ἐστιμ τὸ σῶμά
μου. κὰὶ λαβὼμ τὸ ποτήριομ, εὐχαριστήσας
ἔδωκεμ αὐτοῖς. κὰὶ ἔπιομ ἐξ αὐτυ πάμτες
καὶ εἶπεμ αὐτοῖς, τοῦτό ἐστιμ τὸ αἷμά μου τὸ τ῀
καιμῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶμ ἐκχυνόμε
νομ. ἀμὴ λέγω ὑμῖμ, ὅτι οὐκ ἔτι οὐ μὴ πίω
ἐκ τ Θ γεννήματος τ Θ ἀμπέλου, ἕως τ῀ ἡμέ
ρας ἐκείνης, ὅταμ αὐτὸ πίνω καιμὸμ ἐμ τῇ βα
σιλείᾳ τ Θ θεοῦ. καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθομ εἰς
τὸ ὄρος τ῀ ἐλαιῶμ. κὰὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ΙΗ
ΣΟΥΣ, ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐμ ἐμοὶ
ἐμ τῇ νυκτὶ ταύτῃ. ὅτι γέγραπται πατάξω
τὸμ ποιμένα, Θ διασκορπισθήσετ τὰ πρό
βατα. ἀλλὰ μετὰ τ῀ ἐγερθῆναί με προάξω ὑ
μᾶς εἰς τὴμ Γαλιλαίαμ. ὁ δὲ Πέτρος ἔφη αὐτῷ.
κὰὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσοντ, ἀλλ οὐκ ἐγὼ
καὶ λέγ

hydriam aquæ baiulãs, ſequimini illũ & quocũq; ingreſſus fuerit, dicite patri familias, magiſter dicit. Vbi eſt diuerſorium, ubi paſca cum diſcipulis meis edam? Et ille uobis oſtendet triclinium magnũ ſtratum paratum, illic parate nobis. Et exierunt diſcipuli eius, & uenerunt in ciuitatẽ, & repererunt quẽadmodum dixerat illis, & parauerunt paſca. Et cũ ueſpera eſſet facta, uenit cum duodecim. Et cum accũberent & ederent, dixit Ieſus. Amen dico uobis. Vnus ex uobis tradet me, qui edit mecum. At illi cœperunt contriſtari, & dicere illi ſingillatim, Nũ ego? Et ali⁹, nũ ego? Ille uero rñdens dixit illis. Vnus e duodecim qui intingit mecum in catinum. Filius quidẽ hominis uadit ſicut ſcriptum eſt de illo, Sed uæ homini illi, per quẽ filius hominis traditur, bonũ erat illi, ſi natus nõ fuiſſet homo ille. Et edentibus illis, ſumpto Ieſus pane, cũ gratias egiſſet, fregit & dedit illis, ac dixit. Sumite, comedite, hoc eſt corpus meũ, & accepto poculo, cũ gratias egiſſet dedit illis, & biberunt ex eo omnes, & dixit illis. Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effunditur. Amen dico uobis, poſthac non bibam de fructu uitis, uſq; ad diem illum cum illud bibero nouum in regno dei. Et cũ hymnum ceciniſſent, exierunt in montem oliuaꝝ. Et dicit illis Ieſus. Oẽs ſcãdalũ patiemini in me in nocte hac, qa ſcriptũ eſt. Percutiam paſtorẽ, & diſpergentur oues. Sed poſteaq; reſurrexero præcedam uos in Galilæam. Petrus autem dixit illi. Etiam ſi omnes ſcandalizati fuerint, at non ego,

ϗ λέγ∤ αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι σήμερον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρίς ἀπαρνήσῃ με. ὁδὲ ἐκπερισσοῦ ἔλεγεν, μᾶλλον ἐάν με δέῃ συν αποθανεῖν σοι, οὐμή σε ἀπαρνήσομαι. ὡσάυ τως δὲ ϗ πάντες ἔλεγον. ϗ ἔρχονται εἰς χω ρίον οὗ τὸ ὄνομα γεθσημανεί, καὶ λέγ∤ τοῖς μαθηταῖς αὐτου. καθίσατε ὧδε ἕως προσεύξο μαι. ϗ παραλαμβάνει τὸν πέτρον ϗ τὸν ἰάκω βον ϵ\ ἰωάννην μεθ' ἑαυτου, ϵ\ ἤρξατο ἐκθαμ/ βεῖσθαι ϗ ἀδημονεῖν. ϗ λέγειν αὐτοῖς. πε ρίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μεί / νατε ὧδε ϵ\ γρηγορεῖτε. ϗ προσελθὼν μι κρόν, ἔπεσεν ἐπὶ τ ΓῆΣ ϵ\ προσηύχετο, ἵνα εἰ δυατόν ἐστιν παρέλθῃ ἀπ' αὐτου ἡ ὥρα. ϗ ἔλεγεν, ἀββᾶ ὁ πατήρ, πάντα δυατά σοι παρένεγκε τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο. ἀλ λ' οὐτί ἐγὼ θέλω. ἀλλά τί σύ. ϗ ἔρχεται ϗ εὑ/ ρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας. ϗ λέγει τῷ πέ - τρῳ. σίμων καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥ / ραν γρηγορῆσαι; γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦ μα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. ϵ\ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο τὸν αὐτὸν λόγον εἰ/ πών. ϗ ὑποστρέψας, εὗρεν αὐτοὺς πάλιν καθεύ δοντας. ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν βεβαρημένοι ϗ οὐκ ἤδεισαν τί αὐτῷ ἀποκριθῶσιν. ϵ\ ἔρχε ται τὸ τρίτον ϗ λέγ∤ αὐτοῖς. καθεύδετε λοι πὸν καὶ ἀναπαύεσθε. ἀπέχ∤. ἦλθεν ἡ ὥρα. ἰδοὺ παραδίδοται ὁ υἱὸς του ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖ ρας τῶν ἁμαρτωλῶν. ἐγείρεσθε ἄγωμεν. ἰδού ὁ παραδιδούς με ἤγγικεν. ϗ εὐθέως ἔτι αὐτου λαλοῦντος παραγίνεται ἰούδας εἷς ὢν τῶν δώδεκα καὶ μετ' αὐτου ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν ϗ ξύλων παρὰ τῶν ἀρχιερέων ϗ τῶν γραμ ματέων ϗ τῶν πρεσβυτέρων. δεδώ / κει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν σύσημον αὐτοῖς λέγων. ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστιν, κρατήσατε αὐτὸν ϗ ἀπαγάγετε ἀσφαλῶς

Et dicit illi Iesus. Amen dico tibi, q hodie in nocte hac priusquam bis gallus cecinerit, ter abnegabis me. At ille magis dicebat. Imo si me oportue/ rit commori tibi, non te abnegabo. Si militer autem & omnes dicebant, & ueniunt in locum cuius nomen Get/ semani, & dicit discipulis suis. Sedete hic, donec orauero, & assumit Petrum, & Iacobum, & Ioannem secũ, & cœpit expauescere & angi. Et dicit illis, uehe/ menter tristis est anima mea usq; ad mortẽ, manete hic & uigilate. Et pro/ gressus paululũ prostratus est in terra & orauit, ut si possibile esset, transiret a se hora, & dicebat. Abba pater, omnia possibilia sunt tibi, aufer poculũ a me hoc, sed non qd ego uelim, sed quid tu. Et uenit, & offendit eos dormiẽtes. Et dicit Petro. Simon dormis? non potui sti unã horã uigilare? Vigilate, & ora/ te, ne ueniatis in tentationem. Spiritus quidem promptus, caro uero infirma. Et rursum digressus orabat eisdem uer bis dicens. Et reuersus offendit illos rur sum dormientes, erant enim oculi eoꝝ grauati, & nesciebant quid illi respon/ derent. Et uenit tertio, & dicit illis, Dor mite posthac & requescite. Sufficit. Ve/ nit hora, & tradit filius hominis in ma nus peccatoꝝ. Surgite eamus. Ecce qui tradit me, appropinquauit. Et cõtinuo adhuc eo loquente accedit Iudas q erat unus e duodecim, & cũ illo turba mul/ ta cum gladijs & lignis a summis sacer dotibus & scribis & senioribus. Dede/ rat aũt is qui tradebat eum cõmune si/ gnum illis, dicẽs. Quemcũq; osculatus fuero is est, cõprehẽdite illũ & abducite caute.

ἀσφαλῶς. καὶ ἐλθὼν, εὐθέως προσελθὼν αὐ-
τῷ, λέγει αὐτῷ. ῥαββεὶ ῥαββεί. καὶ κατεφί-
λησεν αὐτόν. οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς
χεῖρας αὐτῶν, & ἐκράτησαν αὐτόν. εἷς δέ τ ν
παρεστηκότων σπασάμενος τὴν μάχαιραν
ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ
ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. καὶ ἀποκριθεὶς
ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτοῖς. ὡς ἐπὶ λῃστὴν
ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλ-
λαβεῖν με, καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς
ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, & οὐκ ἐκρατήσατέ
με. ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί.
καὶ ἀφέντες αὐτὸν πάντες ἔφυγον. καὶ εἷς
τίς νεανίσκος ἠκολούθει αὐτῷ περιβε-
βλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ. καὶ κρατοῦσιν
αὐτὸν οἱ νεανίσκοι. ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σιν
δόνα, γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν. καὶ ἀπή-
γαγον τὸν ΙΗΣΟΥΝ πρὸς τὸν ἀρχιερέα. καὶ
συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ γραμματεῖς. καὶ
ὁ πέτρος ἀπὸ μακρόθεν, ἠκολούθησεν αὐ-
τῷ, ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως.
καὶ ἦν συνκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν
καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς. οἱ δὲ ἀρ-
χιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν
κατὰ τοῦ ΙΗΣΟΥ μαρτυρίαν εἰς τὸ θανα-
τῶσαι αὐτόν. καὶ οὐχ ηὕρισκον. πολλοὶ γὰρ
ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ
μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν. καί τινες ἀνα-
στάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ λέ-
γοντες. ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέ
γοντος, ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν
τοῦτον χειροποίητον, καὶ διὰ τριῶν ἡμε
ρῶν, ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω. καὶ
οὐδὲ οὕτως ἴσαι ἦν ἡ μαρτυρίαι αὐτῶν. καὶ
ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ μέσον ἐπηρώ-
τησεν τὸν ΙΗΣΟΥΝ λέγων. οὐκ ἀποκρίνῃ
οὐδέν; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; ὁ δὲ ἐσι
ώπα καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐ
πηρώτα

caute, Et cū ueniſſet, ꝓtinus accedit ad
illū, dicitq; ei. Rabbi rabbi, & deoſcula
tus eſt eū. Illi uero iniecerūt in illū ma-
nus ſuas, & cōp̄henderūt eū. Vn⁹ aūt
qſpiā aſtantiū educto gladio percuſſit
ſeruū ſūmi ſacerdotis, & amputauit ei⁹
auriculā. & rñdēs Ieſus dixit illis. Tāq̄
ad latronē exiſtis cum gladijs & lignis
ad cōp̄hēdēdū me, quotidie erā apud
uos in tēplo docēs, & nō cōp̄hendiſtis
me, ſed ut ipleātur ſcripturæ. Et relicto
illo oēs fugerūt, & unuſquiſpiā adole-
ſcētul⁹ ſeq̄bat illū circūamictus ſindo
ne ſup nudū, & cōp̄hendūt illū adole-
ſcentuli. Ille uero relicta ſindone nud⁹
effugit ab illis. Et abduxerūt Ieſum ad
ſūmū ſacerdotē, Et conueniūt cum illo
oēs ſūmi ſacerdotes & ſeniores & ſcri-
bæ. Et Petrus eminus ſequebat illū do
nec ueniſſet in atriū ſūmi ſacerdotis, &
erat ſedens una cum miniſtris, & calefi
ebat ad lumen. Summi uero ſacer-
dotes & totū concilium quærebat ad-
uerſus Ieſum teſtimoniū, ut morti tra-
derent eum, & non inueniebant. Nam
multi falſum teſtimoniū dixerant ad-
uerſus illum, & non erant ſatis idonea
teſtimonia. Et quidam aſſurgebant &
falſum teſtimonium ferebant aduer-
ſus illum, dicentes. Nos audiuimus
eum dicentem. Ego diruam templum
hoc quod eſt manibus factum, & tri-
bus diebus aliud ſine manibus factum
ædificabo. Et ne ſic quidē ſatis idonea
erāt teſtimonia illoꝝ. Et ſurgēs ſūmus
ſacerdos ī mediū, interrogabat Ieſū di
cēs. Nō rñdes qcq̄? Quid iſti aduerſū
te teſtificant? At ille tacebat, & nihil re
ſpōdebat. Rurſū ſūmus ſacerdos inter

ωκρώτα αὐτὸν. καὶ λέγει αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ χρι
στος ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ; ὁ δὲ ιησους εἶπεν
ἐγώ εἰμι, καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως & ἐρ
χόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. ὁ
δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ
λέγει. τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἠ
κούσατε τῆς βλασφημίας. τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ
πάντες κατέκριναν αὐτὸν εἶναι ἔνοχον θανά
του. καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ καὶ περικαλύ
πτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ κολαφίζειν αὐτὸν καὶ
λέγειν αὐτῷ, προφήτευσον. καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίς
μασιν αὐτὸν ἔβαλλον. καὶ ὄντος τοῦ πέτρου ἐν τῇ
αὐλῇ κάτω, ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ
ἀρχιερέως, καὶ ἰδοῦσα τὸν πέτρον θερμαι
νόμενον, ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει. καὶ σὺ μετὰ τοῦ ναζαρηνοῦ ἦσθα ιησου. ὁ δὲ ἠρνήσα
το λέγων. οὐκ οἶδα, οὐδὲ ἐπίσταμαι τί λέγεις.
καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον. & ἀλέκ
τωρ ἐφώνησεν. καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐ
τὸν πάλιν ἤρξατο λέγειν τοῖς παρεστηκό
σιν. ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστιν. ὁ δὲ πάλιν ἠρ
νεῖτο. καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες
ἔλεγον τῷ πέτρῳ. ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ. καὶ
γὰρ γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει. ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν,
ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε. &
ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. καὶ ἀνεμνήσθη ὁ
πέτρος τοῦ ῥήματος οὗ εἶπεν αὐτῷ ὁ ιησους. ὅτι
πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δίς, ἀπαρνήσῃ με τρίς.
καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιεν. καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρωὶ
συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρε
σβυτέρων καὶ γραμματέων καὶ ὅλον τὸ συνέδριον δή
σαντες τὸν ιησουν, ἀπήνεγκαν καὶ παρέδωκαν
τῷ πιλάτῳ. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ πιλᾶτος. σὺ
εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
αὐτῷ. σὺ λέγεις. καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχι
ερεῖς πολλά. ὁ δὲ πιλᾶτος πάλιν ἐπη
ρώτησεν αὐτὸν λέγων. οὐκ ἀποκρίνη

οὐδὲν

rogauit, & dicit illi. Tu es ille Chriſtus filius benedicti? Ieſus autẽ dixit. Ego ſum, & uidebitis filiũ hominis ſedentẽ a dextris uirtutis, & uenientẽ in nubibus cœli. Sũmus aũt ſacerdos dilacerãtis ueſtibus ſuis dixit. Quid ꝑterea op⁹ habemus teſtibus? Audiſtis blaſphemiã, quid uobis uidetur? Illi uero oẽs condẽnauerunt eum eſſe reum mortis. Et cœperunt quidã conſpuere in eum, & obuelare faciem illius, & colaphis eũ cedere, & dicere illi, diuina, & miniſtri alapas illi impingebant. Et cũ eſſet Petrus in atrio inferius, uenit una ancillarum ſummi ſacerdotis, & cum uidiſſet Petrũ calefaciẽtem ſe intuita illũ dicit. Et tu cũ Nazareno Ieſu fuiſti? At ille negauit, dicens. Non noui, neq; ſcio qd dicas. Et exiuit foras in ueſtibulũ, & gallus cecinit. Et ancilla cũ uidiſſet eũ, rurſum cœpit dicere his qui aſtabant, hic ex illis eſt. At ille rurſũ negabat, ac paulo poſt iterum qui aſtabant dicebant Petro. Vere ex illis es, & Galilæus es, & loquela tua conuenit. At ille cœpit execrari & iurare, non noui hominẽ iſtum de quo dicitis. Et iterũ gallus cecinit. Et recordatus eſt Petrus uerbi quod dixerat illi Ieſus. Priuſq; gall⁹ cecinerit bis, abnegabis me ter, & cœpit flere.

Et confeſtim diluculo concilio inito, XV
ſummi ſacerdotes cũ ſenioribus & ſcribis, ac totũ concilium uinctũ Ieſum adduxerunt, & tradiderunt Pilato. Et interrogauit eũ Pilatus. Tu es ille rex Iudæorũ? At ille reſpondens dixit illi. Tu dicis. Et accuſabant eum ſummi ſacerdotes de multis. Pilatus aũt rurſus interrogauit illũ, dicens. Non reſpondes

quicq;

οὐδέν; ἴδε πόσα σου κατα μαρτυροῦσιν. ὁ δὲ
ΙΗΣΟΥΣ οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυ-
μάζειν τὸν πιλᾶτον. κατὰ δὲ ἑορτὴν, ἀπέλυ
εν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον ὃν περ ἠτοῦντο. ἦν δὲ ὁ
λεγόμενος βαραββᾶς μετὰ τῶν συνστασια-
στῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πε
ποιήκεισαν. καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος, ἤρξατο
αἰτεῖσθαι, καθὼς ἀεὶ ἐποίει αὐτοῖς. ὁ δὲ πιλᾶ
τος ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων. θέλετε ἀπολύ-
σω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων; ἐγίνω-
σκεν γὰρ, ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐ
τὸν οἱ ἀρχιερεῖς. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέστεισαν τὸν
ὄχλον, ἵνα μᾶλλον τὸν βαραββᾶν ἀπολύσῃ
αὐτοῖς. ὁ δὲ πιλᾶτος ἀποκριθεὶς πάλιν εἶ
πεν αὐτοῖς. τί οὖν θέλετε ποιήσω ὃν λέγε-
τε βασιλέα τῶν ἰουδαίων; οἱ δὲ πάλιν ἔκρα-
ξαν, σταύρωσον αὐτόν. ὁ δὲ πιλᾶτος ἔλεγεν αὐ
τοῖς. τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ, περισσω-
τέρως ἔκραξαν. σταύρωσον αὐτόν. ὁ δὲ πιλᾶ-
τος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποι-
ῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βαραββᾶν, καὶ
παρέδωκεν τὸν ΙΗΣΟΥΝ φραγελλώσας, ἵνα
σταυρωθῇ. οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν
ἔσω τῆς αὐλῆς ὅ ἐστιν πραιτώριον, καὶ συγκα-
λοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν, καὶ ἐνδύουσιν αὐ
τὸν πορφύραν, καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέ
ξαντες ἀκάνθινον στέφανον, καὶ ἤρξαντο ἀ-
σπάζεσθαι αὐτόν. χαῖρε βασιλεῦ τῶν ἰου-
δαίων. καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν κα
λάμῳ, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ. καὶ τιθέντες τὰ
γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ. καὶ ὅτε ἐνέ-
παιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτῷ τὴν πορφύ-
ραν. καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια
καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν, ἵνα σταυρώσωσιν αὐ-
τόν. καὶ ἀγγαρεύουσιν παράγοντά τινα σί-
μωνα κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπὸ ἀγροῦ, τὸν
πατέρα ἀλεξάνδρου καὶ ῥούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν
σταυρὸν αὐτοῦ. καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ γολγο
θᾶ τόπον, ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον κρα-

νίου

qcq̄ ecce q̄ multa aduerſus te teſtificã
tur. Ieſus aũt deinde nihil rñdit, adeo
ut admiraret Pilatus. Cæterũ in feſto
dimittebat illis unũ uinctũ. quẽcumq;
poſtulaſſent. Erat aũt qui dicebat Ba-
rabbas, qui cũ ſeditionis autoribus fue
rat uinctus, qui in ſeditione cædem pa-
trauerãt, & cũ acclamaſſet turba cœpit
poſtulare quẽadmodũ ſemper fecerat
illis. Pilatus autem reſpondit eis dicẽs.
Vultis dimittã uobis illũ regẽ iudeoꝝ?
Sciebat emꝫ qd propter inuidiã tradi-
diſſent illũ ſummi ſacerdotes. Summi
uero ſacerdotes excitauerunt turbã, ut
potius Barabbam dimitteret ipſis. Pila
tus aũt reſpondẽs rurſũ ait illis. Quid
igitur uultis faciã ei, quẽ dicitis regem
Iudæoꝝ? At illi rurſum clamauerunt.
Crucifige illũ. Pilatus aũt dicebat illis
Quid enim mali fecit? At illi uehemen-
tius clamauerunt. Crucifige eũ. Pilatus
uero uolens turbæ facere ſatis, dimiſit
illis Barabbã, & tradidit Ieſum flagel-
latum, ut crucifigeretur. Milites aũt ab-
duxerunt eum intro in atriũ quod eſt
p̃torium, & conuocant totã cohortẽ, &
induunt illũ purpura, & circũponunt ei
contextam ſpineã coronã, & cœperunt
ſalutare illũ. Aue rex Iudeoꝝ, & uerbe-
rabant illius caput arundine, & inſpue-
bant in illũ, & poſitis genibus adora-
bant illũ. Et cum illuſiſſent ei, exuerunt
eum purpura, & induerunt illũ ueſtib⁹
ꝓpꝛijs, & educunt eum, ut crucifigerent
eum, & coegerunt p̃tereuntẽ quẽdam
Simonẽ cyrenenſem, qui ueniebat ex
agro patrẽ Alexandri & Rufi, ut tolle-
ret crucem eius. Et ducunt eum in Gol-
gatha locũ, quod eſt, ſi interp̃teris Cal-

νίου τόπος. ἢ ἐδίδοων αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον· ὁ δὲ οὐκ ἔλαβεν, καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν διαμερίζονται τὰ ἱμάτια αὐτοῦ βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ τίς τί ἄρῃ. ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη· ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσιν δύο λῃστάς, ἕνα ἐκ δεξιῶν, καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ. καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα· Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες· οὐαὶ ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν. καὶ κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων ἔλεγον. ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν. καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν. γενομένης δὲ ὥρας ἕκτης σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐνάτης. καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐνάτῃ ἐβόησεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ φωνῇ μεγάλῃ, λέγων· ἐλωΐ ἐλωΐ λαμὰ σαβαχθάνι. ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον, ὁ θεός, ὁ θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπας. καὶ τινὲς τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον· ἰδοὺ Ἠλίαν φωνεῖ. δραμὼν δέ εἷς καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους καὶ περιθεὶς καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτὸν λέγων· ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἠλίας καθελεῖν αὐτόν. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην, ἐξέπνευσεν. καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξεναντίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτως κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπεν· ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ. ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι· ἐν αἷς ἦν Μαρία Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία

uariæ locus, & dederunt illi bibere myrratum uinũ, ille uero nõ sumpsit. Et cũ crucifixissent eum, partiti sunt uestimẽta eius, mittentes sortẽ super illa, qs qd tolleret. Erat aũt hora tertia, & crucifixerunt eũ. Et erat inscriptio causæ illius inscripta rex Iudæorꝝ. Et cũ eo crucifigunt duos latrones. unum a dextris, & unũ a siniſtris eius. Et impleta est scriptura, quæ dicit. Et cum iniquis deputatus est, & qui p̃teribant conuiciabãtur illi. mouentes capita sua, ac dicẽtes. Væ qui demoliris templum, & in tribus diebus ædificas, saluũ fac teipsũ, & descende de cruce. Similiter & sũmi sacerdotes illudentes inter sese cũ scribis, dicebant. Alios saluos fecit, seipsum non potest saluũ facere. Christus rex Israel descendat nũc de cruce, ut uideamus & credamus. Et q crucifixi fuerant cũ illo, ꝓbra iaciebãt in eũ. Cũ uero facta esset hora sexta, tenebræ factæ sunt sup totã terrã, usq; ad horã nonã. Et hora nona clamauit Iesus uoce magna, dicẽs. Eloi eloi lamasabatani qd̃ est, si qs interp̃tetur, deus deus meus, cur me dereliqsti, & qdã astantiũ cũ audissent, dicebant. Ecce Heliã uocat. Accurrit aũt quidam, & impleta spõgia aceto, impositoq; harundini. porrexit illi potũ dicẽs. Sinite. Videamus an uẽturus sit Helias, ad deponẽdũ eũ. Iesus aũt emissa uoce magna, expirauit. Et uelũ tẽpli scissum est in duas partes, a summo usq; ad imũ. Cũ uidisset aũt Cẽturio qui astabat ex aduerso illi, qd̃ sic emisso clamore expirasset, dixit. Vere homo hic filius erat dei. Erant aũt & mulieres ꝓcul spectantes, inter quas erat Maria magdalene, & Maria

ἡ δὲ μαρία ἰακώβου τοῦ μικροῦ, & ἰωσὴ μήτηρ & σαλώμη, αἱ ὅτε ἦν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ ἠκολούθουν αὐτῷ. καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς ἱεροσόλυμα. καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης ἐπεὶ ἦν παρασκευή ὅ ἐστιν προσάββατον, ἦλθεν ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας εὐσχήμων βουλευτής, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, τολμήσας εἰσῆλθεν πρὸς πιλᾶτον, & ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ΙΗΣΟΥ. ὁ δὲ πιλᾶτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκεν. & προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα ἐπηρώτησεν αὐτόν, εἰ πάλαι ἀπέθανεν. & γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ ἰωσὴφ. καὶ ἀγοράσας σινδόνα & καθελὼν αὐτὸ ἐνείλησεν τῇ σινδόνι. & κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ. ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας. καὶ προσεκύλισεν λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. ἡ δὲ μαρία ἡ μαγδαληνὴ & μαρία ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται. καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, μαρία ὁ μαγδαληνὴ & μαρία ἰακώβου καὶ σαλώμη, ἠγόρασεν ἀρώματα ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν. & λίαν πρωΐ τῆς μιᾶς σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου. καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς. τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον, ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου; & ἀναβλέψασαι, θεωροῦσιν, ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος, ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν λευκήν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν. ὁ δὲ λέγει αὐταῖς. μὴ ἐκθαμβεῖσθε, ΙΗΣΟΥΝ ζητεῖτε τὸν ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον, ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν. ἀλλ' ὑπάγετε εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ πέτρῳ, ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε καθὼς εἶπεν ὑμῖν. καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου, εἶχεν γὰρ τρόμος

& Maria Iacobi parui, & Ioſe mater, & Salome, q̃ etiam cum eſſet in Galilæa ſecutæ fuerant illũ, & aliæ cõplures quæ ſimul aſcenderant cũ eo Hieroſolymã. Et cũ iam ueniſſet ueſpera, nã erat paraſceue, quæ p̃cedit ſabbatũ, uenit Ioſeph ab Arimathæa, honeſt⁹ ſenator, q̃ & ipſe erat expectans regnũ dei, & ſumpta audacia, ingreſſus eſt ad Pilatũ, & petiit ab eo corpus Ieſu. Pilatus aũt admiratus eſt, ſi iam mortu⁹ eſſet, & accerſito ad ſe Centurione, interrogauit illum, an dudũ mortuus fuiſſet. Et re cognita ex Centurione, donauit corpus ipſi Ioſeph. Et mercatus ſindonem, depoſitum eũ inuoluit ſindoni, & depoſuit in monumẽto, quod erat exciſum e petra. Et aduoluit lapidẽ ad oſtium monumenti. At Maria magdalene, & Maria Ioſe ſpectabant ubi ponerẽt.

Et cũ p̃teriiſſet ſabbatũ, Maria magdalene, & Maria Iacobi, & Salome, XVI
emerunt aromata, ut uenirẽt & ungerent eũ. Et ualde mane uno die ſabbatorũ ueniunt ad monumentũ, exorto ſole, & dicebant inter ſeſe. Quis reuoluet nobis lapidẽ ab oſtio monumẽti? Et cũ reſpexiſſent, uident lapidem eſſe reuolutũ. Nam erat magnus ualde. Et ingreſſæ in monumentũ, uiderũt adoleſcentem ſedentẽ a dextris, amictũ ſtola candida, & expauerunt. At ille dicit eis. Ne expaueſcatis, Ieſum quæritis Nazarenũ q fuit crucifixus, ſurrexit nõ eſt hic, ecce locus, ubi poſuerãt illũ. Sed abite, dicite diſcipulis eius & Petro, qđ p̃cedit uos in Galilæã, illic eũ uidebitis ſicut dixit uobis. Et abeuntes cito fugerunt a monumento. Habebat enim il-

 las tremor

τὰς τρόμος καὶ ἔκστασις. καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ.

Ἀναστὰς δὲ πρωῒ πρώτῃ σαββάτου, ἐφάνη πρῶτον Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια. ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλε τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις πενθοῦσι καὶ κλαίουσι. κἀκεῖνοι ἀκούσαντες, ὅτι ζῇ καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς, ἠπίστησαν. μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν, ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ πορευομένοις εἰς ἀγρόν. κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς, οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν. Ὕστερον ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφανερώθη, καὶ ὠνείδισεν τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον οὐκ ἐπίστευσαν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται. σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασιν ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσιν· γλώσσαις λαλήσουσιν καιναῖς, ὄφεις ἀροῦσιν, κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψει· ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσιν, καὶ καλῶς ἕξουσιν. Ὁ μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ. ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων.

las tremor, & ſtupor, & nemini quicquam dicebant, timebant enim. Cum ſurrexiſſet aũt Ieſus primo die ſabbati apparuit primũ Mariæ magdalenæ, de qua eiecerat ſeptẽ dæmonia. Illa profecta, renunciauit ijs qui cũ illo fuerant lugentibus ac flentibus. Et illi cũ audiſſent, quod uiueret, & uiſus eſſet ab illa, nõ crediderũt. Poſt hæc aũt duobus ex ipſis ambulãtibus, manifeſtatus eſt in alia forma, euntibus rus. Et illi abierũt. & renunciarunt reliquis. Nec his illi crediderunt. Poſtea diſcũbẽtibus illis undecim, manifeſtatus eſt, & exprobrauit illis incredulitatẽ ſuã, & cordis duriciẽ, quod ijs qui ſe uidiſſent reſurrexiſſe, nõ credidiſſent. Et dicebat eis. Ite in mundum uniuerſum, & p̃dicate euangeliũ omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluabitur. Qui uero non crediderit, condemnabitur. Signa uero eos qui crediderint, hæc ſubſequentur. In nomine meo dæmonia eijcient. Linguis loquentur nouis, Serpentes tollẽt. Et ſi quid letale biberint, nõ nocebit eis Super egrotos manus imponent, & bene habebũt. Itaq; dñs quidẽ poſtq̃ locutus fuiſſet eis receptus ẽ in cœlũ, & ſedit a dextris dei. Illi uero egreſſi, p̃dicauerũt ubiq; dño cooperante, & ſermonem confirmante, p̃ ſigna ſubſequẽtia,

τοῦ κατὰ μάρκον
ἁγιου εὐαγγελίου
τέλος

Euangelij ſecundum Marcum
finis.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ

ΕΠΕΙΔΗΠΕΡ ΠΟΛΛΟΙ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου. ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι, ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς καθεξῆς σοι γράψαι κράτιστε θεόφιλε, ἵνα ἐπιγνῶς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

ΕΓΕΝΕΤΟ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, ἱερεύς τις, ὀνόματι Ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ αὐτῷ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρὼν καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβετ. ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι. καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἦν ἡ Ἐλισάβετ στεῖρα, καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας ἔλαχεν τοῦ θυμιάσαι, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου. καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδών, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος· μὴ φοβοῦ Ζαχαρία· διότι

EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM

QVoniã cõplures aggreſſi ſunt cõtexere narrationẽ eaꝝ, q̃ in nobis certiſſimã fidẽ habẽt, rerũ, ſicuti tradiderũt nobis ıı̃ q ab initio ſuis oculis uiderãt, ac pars aliqua fuerãt eoꝝ quæ narrabãt, uiſũ eſt & mihi, ut de integro cũcta diligẽter p̃ſecutus, ex ordine tibi ſcriberẽ optime theophile, ut agnoſcas eoꝝ de quibus catachuminus inſtitutus fueras certitudinem.

Erat in diebus Herodis regis Iudææ, ſacerdos quidã nomine Zacharias de uice Abia, & uxor illius de filiabus Aaron, & nomẽ eius Eliſabeth. Erant aũt iuſti ambo ante deũ, incedentes in omnibus mãdatis & iuſtificationibus dñi irreprehenſibiles. Et nõ erat illis filius, eo q̃ eſſet Eliſabeth ſterilis, & ambo p̃ceſſiſſent in diebus ſuis. Factum eſt autem cum ſacerdotio fungeretur Zacharias in ordine uicis ſuæ ante deũ, ſecundum conſuetudinẽ ſacerdotıı̃, ſors illi obuenit. ut incenſũ poneret, ingreſſus in templum domini, & omnis multitudo populi erat orans foris hora incẽſi. Apparuit aũt illi angelus dñi ſtãs a dextris altaris incẽſi. Et Zacharias turbatus eſt uidẽs, & timor irruit ſup eũ. Ait aũt ad illũ angel9. Ne timeas zacharia

quoniam

διότι ἐισηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου
ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ
ὄνομα αὐτοῦ ἰωάννην, καὶ ἔσαι χαρά σοι, &
ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει αὐτοῦ
χαρήσονται. ἔσαι γὰρ μέγας ἐνώπιον κυρίου,
καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύμα-
τος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς
αὐτοῦ, καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐπιστρέψει
πρὸς κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν. καὶ αὐτὸς προελεύ
σεται ἐνώπιον αὐτου ἐν πνεύματι, & δυνά-
μει ἡλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέ
κνα, & ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμά
σαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. καὶ εἶπεν
ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον. κατὰ Τί γνώσομαι
τοῦτο. ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου
προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆ. καὶ ἀποκρι
θεὶς ὁ ἄγγελος, εἶπεν αὐτῷ. ἐγώ εἰμι γαβριὴλ
ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ ἀπεστάλην
λαλῆσαι πρός σε, & εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦ
τα, & ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος
λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν
οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πλη-
ρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. καὶ ἦν ὁ λα
ὸς προσδοκῶν τὸν ζαχαρίαν, καὶ ἐθαύμαζον
ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ. ἐξελθὼν
δὲ οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς, καὶ ἐπέγνω-
σαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ. & αὐ
τὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενεν κωφός, καὶ
ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουρ-
γίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτου, μετὰ
δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας, συνέλαβεν ἐλισάβετ
ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆ-
νας πέντε λέγουσα, ὅτι οὕτως μοι πεποί-
ηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις, αἷς ἐπεῖδεν ἀφε-
λεῖν τὸ ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις. ἐν δὲ
τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ, ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος
γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς γα-
λιλαίας ᾗ ὄνομα ναζαρὲθ, πρὸς παρθένον
μεμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα ἰωσὴφ,
ἐξ οἴκου

quoniam exaudita est deprecatio tua. Et uxor tua Elisabeth pariet tibi filiũ, & uocabis nomẽ eius Ioannem, & erit gaudium tibi, & exultatio, & multi in eius natiuitate gaudebunt. Erit enim magnus coram domino, & uinum & siceram non bibet. Et spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ, & multos filiorum Israel cõuertet ad dominum deum ipsorũ. Et ipse præcedet ante illũ in spiritu & uirtute Heliæ, ut conuertat corda patrum in filios, & incredulos in prudentia iustorũ, ut paret dño plebem perfectã. Et dixit Zacharias ad ãgelũ. In quo hoc sciã? ego emẽ sum senex, & uxor mea prouecta in diebus suis. Et respõdens angelus dixit ei. Ego sum Gabriel qui asto ante deum, & missus sum ut loquar ad te, & hæc tibi euangelizem. Et ecce eris tacens & impotens loquendi, usq; in diem quo hæc fiant pro eo q; nõ credidisti uerbis meis, quæ implebũtur in tempore suo. Et erat plebs expectãs Zachariã, & mirabant q; tardaret ipse in tẽplo. Egressus aũt nõ poterat loqui illis. Et cognouerunt q; uisionẽ uidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, & permansit mutus. Et factũ est ut impleti sunt dies officij eius, abijt in domũ suam. Post hos aũt dies concepit elisabeth uxor eius, & occultabat se mensibus quinq; dicens. Si fecit mihi dominus in diebus quibus respexit, ut auferret opprobrium meũ inter homines. In mense autem sexto, missus est angelus Gabriel a Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad uirginem desponsatam uiro, cui nomen erat Ioseph,

de domo

ἐξ οἴκου Δαβὶδ. καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου, Μα-
ριάμ. καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν εἶ-
πεν. Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ
εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. ἡ δὲ ἰδοῦσα, διε-
ταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτου. καὶ διελογίζε-
το ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. καὶ εἶ-
πεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ. μὴ φοβοῦ Μαριάμ. εὗρες
γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. ἰδοὺ συλλήμψῃ ἐν γα-
στρὶ, καὶ τέξῃ υἱόν. καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐ-
του ΙΗΣΟΥΝ. οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου
κληθήσεται. καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν
θρόνον Δαβὶδ του πατρὸς αὐτου. καὶ βασιλεύ-
σει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας. καὶ
τῆς βασιλείας αὐτου οὐκ ἔσται τέλος. εἶπεν
δὲ Μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον. πῶς ἔσται
τουτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; καὶ ἀποκριθεὶς
ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ. πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύ-
σεται ἐπὶ σε. καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι
διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐξ σοῦ ἅγιον, κληθήσεται
υἱὸς θεοῦ. καὶ ἰδοὺ Ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου,
καὶ αὐτὴ συνέλημφεν υἱὸν ἐν γήρᾳ αὐτῆς. καὶ οὗτος
μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρᾳ, ὅ-
τι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα.
εἶπεν δὲ Μαριὰμ. ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου γένοι-
το μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ
ἄγγελος. Ἀναστᾶσα δὲ Μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις
ταύταις, ἐπορεύθη εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπου-
δῆς εἰς πόλιν Ἰούδα. καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶ-
κον Ζαχαρίου, καὶ ἠσπάσατο τὴν Ἐλισάβετ. καὶ
ἐγένετο ὡς ἤκουσεν Ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς
Μαρίας, ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ
αὐτῆς. καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ Ἐλι-
σάβετ καὶ ἀνεφώνησεν φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν
εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. καὶ εὐλογημέ-
νος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. καὶ πόθεν μοι
τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ του κυρίου μου πρός
με; ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ του ἀσπασμοῦ
σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν, ἐν ἀγαλλιάσει
τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. καὶ μακαρία ἡ πι-

πίσευσασα

de domo Dauid,& nomẽ uirginis Ma
ria. Et ingreſſus angelus ad eam dixit.
Aue gratia plena. dominus tecum, be-
nedicta tu inter mulieres. Illa uero cũ
uidiſſet, turbata eſt in ſermone eius, &
cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. Et
ait angelus ei. Ne timeas Maria, inue-
niſti em̃ gratiã apud deũ. Ecce cõcipies
in utero,& paries filium, & uocabis no
men eius Ieſum. Hic erit magnus, & fi-
lius altiſſimi uocabit. Et dabit illi dñs
deus ſedẽ Dauid patris ei9, & regnabit
ſup domũ Iacob in æternũ,& regni ei9
nõ erit finis. Dixit aũt Maria ad ange-
lum. Quomodo erit iſtud, quandoqui
dem uirũ nõ cognoſco? Et rñdens an-
gelus dixit ei. Spũs ſanctus ſupueniet
in te,& uirtus altiſſimi obũbrabit tibi.
Ideoq; & qd̃ naſcetur ex te ſanctũ, uo
cabitur filius dei. Et ecce Eliſabeth cog-
nata tua,& ipſa cõcepit filiũ in ſenectu
te ſua. Et hic menſis eſt ſextus illi, q̃ uo-
catur ſterilis, qa nõ erit ipoſſibile apud
deũ omne uerbũ. Dixit aũt Maria. Ec-
ce ancilla dñi, fiat mihi ſecundũ uerbũ
tuũ, & diſceſſit ab illa angelus. Exurgẽs
aũt Maria in diebus illis, abĳt in mon-
tanã cũ feſtinatione in ciuitatẽ Iuda, &
intrauit i domũ Zachariæ & ſalutauit
Elizabeth. Et factũ eſt ut audiuit ſaluta
tionẽ Mariæ Eliſabeth, exultauit infãs
in utero eius. Et repleta eſt ſpũ ſancto
Elizabeth, & exclamauit uoce magna
& dixit. Bñdicta tu ĩter mulieres, & bñ
dictus fruct9 uẽtris tui. Et unde hoc mi
hi, ut ueniat mater dñi mei ad me? ecce
em̃ ut facta eſt uox ſalutationis tuæ in
auribus meis, exultauit in gaudio in-
fans in utero meo. Et beata quæ credi-

dit

σασα,ὅτι ἔσαι πλείωσις τοῖς λελαλημμένοις
αὐτῇ παρὰ κυρίου.καὶ εἶπεν μαριάμ.μεγαλύνει
ἡ ψυχή μου τὸν κύριον.καὶ ἠγαλλίασεν τὸ πνεῦ
μά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου.ὅτι ἐ-
πέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης
αὐτου,ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσίν με πᾶ
σαι αἱ γενεαί.ὅτι ἐποίησέν μοι μεγαλεῖα ὁ δυ
νατός,καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ.καὶ τὸ ἔλεος
αὐτοῦ εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν τοῖς φοβουμένοις αὐ
τόν.ἐποίησεν κράτος ἐν βραχίονι αὐτου, διε
σκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐ/
τῶν.καθεῖλεν δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσεν
ταπεινούς.πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν.καὶ
πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.ἀντελάβετο ἰσ/
ραὴλ παιδὸς αὐτοῦ,μνησθῆναι ἐλέους.καθὼς ἐ-
λάλησεν πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ ἀβρα
ὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.ἔμει-
νεν δὲ μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς,καὶ
ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. τῇ δὲ ἐλισά/
βετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτὸν,καὶ ἐγέ/
νησεν υἱόν.καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγ/
γενεῖς αὐτῆς,ὅτι ἐμεγάλωσεν κύριος τὸ ἔλεος
αὐτοῦ μετ' αὐτῆς,καὶ συνέχαιρον αὐτῇ.καὶ ἐγένε-
το ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδί
ον.καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πα/
τρὸς αὐτοῦ ζαχαρίαν.καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μητὴρ
αὐτοῦ,εἶπεν.οὐχί,ἀλλὰ κληθήσεται ἰωάννης.καὶ
εἶπαν πρὸς αὐτὴν,ὅτι οὐδείς ἐστιν ἐν τῇ
συγγενείᾳ σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τού/
τῳ.ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸ,τί ἂν
θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν,καὶ αἰτήσας πινα/
κίδιον ἔγραψεν λέγων.ἰωάννης ἐστὶν τὸ ὄνο/
μα αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν πάντες,ἀνεῴ/
χθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ
γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θε
όν.καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς
περιοικοῦντας αὐτούς, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀ-
ρεινῇ τῆς ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ
ῥήματα ταῦτα. καὶ ἔθεντο πάντες οἱ
ἀκούσαντες

dit, qm̃ pficient̃ ea quæ dicta ſunt ei a
dño. Et ait Maria. Magnificat anima
mea dominũ. Et exultauit ſpiritus me/
us in deo ſalutari meo. Quia reſpexit
ad humilitatẽ aucillæ ſuæ,ecce enim ex
hoc beatam me dicent omnes genera/
tiones. Quia fecit mihi magna qui po/
tens eſt,& ſanctũ nomen eius. Et miſe/
ricordia eius in progeniẽ & progeniẽ,
timentibus eum. Fecit potentiã in bra/
chio ſuo, diſperſit ſuperbos mente cor/
dis ſui. Depoſuit potentes de ſedibus,
& exaltauit humiles. Eſurientes imple/
uit bonis,& diuites dimiſit inanes. Su
ſcepit iſrael puerũ ſuum, ut memoreſ/
ſet miſericordiæ. Sicut locutus eſt ad
patres noſtros,ipſi Abraham & ſemini
eius in æuũ. Manſit aũt Maria cũ illa
circiter mẽſibus tribus, & reuerſa eſt in
domũ ſuam. Elizabeth aũt impletum
eſt tempus pariendi, & peperit filium.
Et audierũt uicini & cognati eius quod
magnificaſſet dñs miſericordiã ſuã cũ
illa,& congratulabantur ei. Et factũ eſt
in die octauo,uenerunt ad circũciden/
dum puerũ,& uocabant eum nomine
patris ſui Zacharia. Et reſpõdens ma/
ter eius dixit. Nequaq̃, ſed uocabitur
Ioannes. Et dixerunt ad illam. Nemo
eſt in cognatione tua,qui uocet̃ hoc no
mine. Innuebant aũt patri eius, quid
uellet uocari eum. Et poſtulata tabella
ſcripſit, dicens. Ioannes eſt nomen
eius. Et mirati ſunt uniuerſi. Apertum
eſt aũt os eius ilico, & lingua eius,& lo
quebatur benedicens deum. Et factus
eſt timor ſuper omnes uicinos eorum
& ſuper omnia montana Iudææ,diuul
gabãt̃ oia uerba hæc,& poſuerũt oẽs q
audierunt

ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν λέγοντες· τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσαι; καὶ χεὶρ κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ, καὶ ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου καὶ προεφήτευσεν λέγων· Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησεν λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ. καὶ ἤγειρεν κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ Δαβὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ, σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς· ποιῆσαι ἔλεος μετὰ πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ· ὅρκον ὃν ὤμοσεν πρὸς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν, ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέντας, λατρεύειν αὐτῷ, ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. καὶ σὺ παιδίον προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ, προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ, τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν, διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους, ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου κα θημένοις, τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης. Τὸ δὲ παιδίον ἠύξανεν καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι· καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις, ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν ἰσραήλ.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθεν δόγμα παρὰ καίσαρος αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς συρίας κυρηνίου. καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, ἐκ πόλεως ναζαρὲθ, εἰς τὴν ἰουδαίαν, εἰς πόλιν Δαβὶδ, ἥτις καλεῖται βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαβίδ, ἀπογράφεσθαι σὺν μαριὰμ τῇ με

μνηστευμένῃ

audierant in corde ſuo dicentes. Quis nam puer iſte erit? Et manus dñi erat cum illo. Et Zacharias pater eius repletus eſt ſpiritu ſancto, & prophetauit dicens. Benedictus dñs deus Iſrael, quia uiſitauit & fecit redẽptionẽ plebi ſuæ. Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo Dauid pueri ſui. Sicut locutus eſt p os ſanctoꝝ qui a ſæculo fuerunt prophetarũ ſuoꝝ, ſaluationẽ ex inimicis noſtris, & de manu omniũ qui oderũt nos. Vt faceret miſericordiam cũ patribus noſtris, & memor eſſet teſtamenti ſui ſancti. Iuſiurandum quod iurauit ad ad Abrahã patrem noſtrum, daret nobis, ut ſine timore de manu inimicoꝝ noſtroꝝ liberati, ſeruiam⁹ illi. In ſẽctitate & iuſticia corã ipſo, omnibus diebus uitæ noſtræ. Et tu puer ꝑpheta altiſſimi uocaberis, præibis em̃ ante faciẽ dñi ad parandũ uias eius. Ad dandã ſcientiam ſalutis plebi ei⁹, in remiſſionẽ peccatoꝝ. Per uiſcera miſericordiæ dei noſtri, in qbus uiſitauit nos oriẽs ex alto, Vt illuceſceret his qui ĩ tenebris & umbra mortis ſedebant, ad dirigendos pedes noſtros in uiã pacis. Puer aũt creſcebat & cõfortabatur ſpiritu, & erat in deſertis uſq; in diem oſtẽſionis ſuæ ad Iſrael. Factũ eſt aũt in diebus illis. II Exiit decretũ a Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur uniuerſus orbis. Hæc deſcriptio prima facta eſt ꝑſide Syriæ Cyrenio. Et ibãt omnes ut deſcriberẽt ſinguli in ſuã ciuitatẽ. Aſcendit aũt & Ioſeph a Galilæa de ciuitate Nazareth ĩ Iudæã in ciuitatẽ Dauid, quæ uocatur Bethleẽ, eo ꝙ eſſet de domo & familia Dauid, ut deſcriberet cũ Maria deſpõ-

L ſa ſibi

μνηϛευμένη αὐτῷ γυναικὶ, οὔσῃ ἐγκύῳ. ἐγένε-
το δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ
ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν. καὶ ἔτεκεν τὸν
υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν
αὐτὸν, καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ. διότι
οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι. Καὶ
ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυ-
λοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκ-
τὸς ἐπὶ τὸν ποίμνην αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ ἄγ-
γελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου
περιέλαμψεν αὐτούς. καὶ ἐφοβήθησαν φό-
βον μέγαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος
μὴ φοβεῖσθε. ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν
χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ
ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστιν χρι-
στὸς κύριος ἐν πόλει Δαβίδ. καὶ τοῦτο ὑμῖν
τὸ σημεῖον. εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον
κείμενον ἐν φάτνῃ. καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν
τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου, αἰ-
νούντων τὸν θεὸν καὶ λεγόντων. δόξα ἐν
ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἀνθρώποις
εὐδοκία. καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐ-
τῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρω-
ποι οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους. διέλ-
θωμεν δὴ ἕως Βηθλεέμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα
τοῦτο τὸ γεγονὸς, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν,
καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον τήν τε
Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσὴφ καὶ τὸ βρέφος κεί-
μενον ἐν τῇ φάτνῃ. ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν
περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς, πε-
ρὶ τοῦ παιδίου τούτου. καὶ πάντες οἱ ἀκού-
σαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑ-
πὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς. ἡ δὲ Μαριὰμ
πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλ-
λουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ ὑπέστρεψαν
οἱ ποιμένες δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν
θεὸν, ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν, καὶ εἶδον κα-
θὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς. καὶ ὅτε ἐπλή-
σθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν τὸ
παιδίον,

sa sibi uxore, quæ erat pregnans. Fa-
ctum est aũt cũ essent ibi, impleti sunt
dies pariendi. Et peperit filiũ suum pri
mogenitũ, & fascijs eũ inuoluit, & redi-
nauit eum in p̃sepio, quod nõ esset eis
locus in diuersorio. Et pastores erãt in
regione eadem uigilantes, & custodien
tes excubias nocte super gregem suũ.
Ecce angelus domini stetit iuxta illos,
& claritas dei circumfulsit illos, & timu-
erunt timore magno. Et dixit illis an-
gelus. Ne timeatis. Ecce enim euan-
gelizo uobis gaudium magnum quod
erit omni populo, quia natus est uobis
hodie saluator, qui est Christus domi-
nus in ciuitate Dauid. Et hoc uobis si-
gnum. Inuenietis infantem fascijs in-
uolutum, & positum in præsepio. Et su
bito facta est cum angelo multitudo
militiæ cœlestis, laudantiũ deum & di-
centium. Gloria in altissimis deo, & in
terra pax hominibus bona uoluntas.
Et factũ est ut discesserunt ab eis ange-
li i cœlũ, & homines pastores loq̃bant
inter sese. Trãseamus iã usq; Bethleẽ.
& uideamus uerbũ hoc quod factũ est
quod dñs ostendit nobis. Et uenerũt fe
stinantes, & inuenerunt Mariam & Io-
seph & infantẽ positũ in præsepio. Cũ
uidissent autem notum fecerunt de uer
bo, quod dictũ erat illis de puero hoc.
Et oẽs q audierũt mirati sunt, & de his
q̃ dicta erãt a pastoribus ad ipsos. Ma
ria aũt conseruabat omnia uerba hæc,
conferens in corde suo. Et reuersi sunt
pastores glorificãtes & laudantes deũ
super oibus, quæ audierant & uiderãt,
sicut dictũ fuerat ad ipsos. Et postq̃ cõ
sũmati sunt dies octo, ut circũcideretur
puer,

παιδίον. καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ΙΗΣΟΥΣ τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλλημφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ. καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον μωσέως ἀνήγαγον αὐτὸν, εἰς ἱεροσόλυμα παραστῆσαι τῷ κυρίῳ καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου, ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται, καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου, ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν, καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα συμεών. καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβὴς προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ ἰσραὴλ καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτόν. καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἴδῃ τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ κυρίου, καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν. καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον ΙΗΣΟΥΝ, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησεν τὸν θεὸν καὶ εἶπεν. Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ. ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου ἰσραήλ. καὶ ἦν ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς συμεών, καὶ εἶπεν πρὸς μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ. ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν, καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον. καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί. καὶ ἦν ἄννα προφῆτις θυγάτηρ φανουήλ ἐκ φυλῆς ἀσήρ. αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς. καὶ αὕτη χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ νηστείαις καὶ δεήσεσιν λατρεύουσα νυκτὸς καὶ ἡμέρας. καὶ αὕτη

puer, uocatũ est nomen eius Iesus. Qđ uocatũ erat ab angelo priusq̃ in utero cõciperetur. Et postq̃ impleti sunt dies purgationis eoꝝ secundũ legẽ Mosi ad duxerunt eũ in Hierusalem, ut sisterẽt eum dño, sicut scriptum est in lege dñi. Qđ omne masculinũ adaperiens uuluam, sctm̃ dño uocabit. Et ut darẽt hostiam secundũ q̃ dictũ est in lege dñi, par turturũ aut duos pullos colũbaꝝ. Et ecce homo erat in Hierusalẽ cui nomen Simeõ. Et homo iste iustus & pi⁹ expectãs cõsolationẽ Israel, & spũs sanctus erat sup eũ. Et rñsum acceperat a spũ sctõ, nõ uisuꝝ se mortẽ, nisi prius uideret Christũ dñi. Et uenit in spũ in tẽplũ. Et cũ inducerẽt puerũ Iesũ parẽtes ei⁹, ut facerẽt secũdũ cõsuetudinẽ legis p eo, & ipse accepit eũ in ulnas suas & laudauit deũ ac dixit. Nũc dimittis seruum tuũ dñe secundũ uerbũ tuũ in pace, quia uiderunt oculi mei salutare tuũ, qđ parasti ante faciẽ omniũ populoꝝ, lumen ad reuelationẽ gentiũ, & gloriã plebis tuæ Israel. Et erat pater & mater eius mirantes super his q̃ dicebant de illo. Et benedixit illis Simeon. & dixit ad Mariã matrẽ eius. Ecce posit⁹ est hic in ruinã, & in resurrectionẽ multorum in Israel, & in signũ cui contradicitur. Et tuã aũt ipsius animã pertrãsibit gladius, ut reuelent ex multis cordibus cogitationes. Et erat anna, pphetissa filia Phanuel de tribu Aser, hec, pcesserat in diebus multis & uixerat cũ uiro suo annis septẽ a uirginitate sua. Et hæc uidua usq; ad annos octogintaquatuor, quæ nõ discedebat de templo ieiuniis & obsecrationibus seruiẽs nocte ac die,

καὶ

Ⓒ αὕτη, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστάσα, ἀνθωμολογεῖτο τῷ κυρίῳ. καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν Ἰερουσαλήμ. καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὴν πόλιν ἑαυτῶν Ναζαρέθ. τὸ δὲ παιδίον �ηὔξανεν Ⓒ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίᾳ, καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό. καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἰερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς Ἰεροσόλυμα κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς, καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς, ἀπέμεινεν ΙΗΣΟΥΣ ὁ παῖς ἐν Ἰερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ. νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας ὁδόν. καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσιν, καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς, καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἰερουσαλὴμ ζητοῦντες αὐτόν. καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας τρεῖς, εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ Ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς, ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει, καὶ τοῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. Ⓒ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν. καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν, τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, τί ὅτι ἐζητεῖτέ με, οὐκ ἤδειτε, ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατέρος μου δεῖ εἶναί με. καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς, καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρὲθ καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ ΙΗΣΟΥΣ προέκοπτεν σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις. Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας τιβερίου καίσαρος, ἡγεμονεύοντος ποντίου πιλάτου τῆς ἰουδαίας, καὶ τετραρχοῦντος

Et hæc eadem hora ſuperueniens confitebatur dño, & loquebatur de illo omnibus q expectabant redẽptionem in Hieruſalem. Et ut perfecerũt omnia ſecundum legem dñi, reuerſi ſunt in Galilæam in ciuitatẽ ſuã Nazareth. Puer aũt creſcebat & confortabatur ſpiritu, & implebat' ſapientia, & gratia dei erat ſuper illũ. Et ibant parentes eius quot annis in Hieruſalem in die feſto paſcæ. Et cum factus eſſet annox duodecim, aſcendentibus illis in hieroſolymam ſecundum conſuetudinem diei feſti, conſummatiſq; diebus cum redirent, remãſit puer Ieſus in hieruſalẽ, & nõ cognouerunt parentes eius. Exiſtimãtes autẽ illum eſſe in comitatu, uenerunt itinere diei, & requirebant eum inter cognatos & inter notos. Et cũ non inueniſſent eũ reuerſi ſunt in hieruſalem, querẽtes eũ. Et factũ eſt poſt triduũ, inuenerunt illum in templo ſedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem eos. Stupebãt aũt oẽs qui eum audiebant ſuper intelligentia & reſponſis eius. Et uiſo eo admirati ſunt. Et dixit mater eius ad illum. Fili, cur feciſti nobis ſic? Ecce pater tuus & ego dolentes q̃rebam⁹ te. Et ait ad illos. Quid eſt q̃ q̃rebatis me? An neſciebatis qđ in his quæ patris mei ſunt oportet me eſſe? & illi non intellexerunt uerbũ quod locutus eſt ipſis. Et deſcendit cũ eis, & uenit Nazareth, & erat ſubditus illis. Mater aũt eius cõſeruabat omnia uerba hæc in corde ſuo. Et Ieſus ꝓficiebat ſapiẽtia & ætate, & gratia apud deũ & hoies.

Anno aũt quindecimo imperij Tyberij cæſaris, ꝓſide põtio Pilato Iudææ tetrarcha III

καὶ τετραχοῦτος τῆ γαλιλαίας ἡρῴδου. φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραχοῦντος τῆς ἰτυραίας καὶ τραχωνίδος χώρας, καὶ λυσανίου τῆς ἀβιληνῆς τετραχοῦντος. ἐπ' ἀρχιερέως ἄννα καὶ καϊάφα. ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ ἰωάννην τὸν τοῦ ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ ἰορδάνου κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος. φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας, καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ, ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. γεννήματα ἐχιδνῶν. τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς πατέρα ἔχομεν τὸν ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ ἀβραάμ. ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι λέγοντες, τί οὖν ποιήσομεν; ἀποκριθεὶς δὲ λέγει αὐτοῖς. ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα ὁμοίως ποιείτω. ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν. διδάσκαλε τί ποιήσομεν; ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς. μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε. ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι λέγοντες. καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς. μηδένα διασείσητε, μηδὲ συκοφαντήσητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν,

προσδοκῶντος

tetrarcha aũt Galilææ Herode, Philippo aũt fratre eius Tetrarcha Iturææ & Trachonitidis regiõis, & Lysania Abilenes Tetrarcha, sub principib⁹ sacerdotum Anna & Caypha, factũ est uerbũ dñi super Ioannẽ Zachariæ filiũ in deserto. Et uenit in omnem regionẽ finitimam Iordani, p̃dicans baptismũ pœnitentiæ in remissionẽ peccatorũ, sicut scriptũ est in libro sermonũ Hesaiæ ꝓphetæ, dicẽtis. Vox clamãtis in deserto, parate uiã dñi, rectas facite semitas eius. Omnis uallis implebit᷑, & omnis mons & collis humiliabitur. Et erũt praua in directa, & asperæ in uias planas. & uidebit omnis caro salutare dei. Dicebat ergo ad turbas q̃ exibant ut baptizarent᷑ ab ipso. Genimina uiperarũ, quis ostendit uobis fugere a uẽtura ira? Facite ergo fructus dignos pœnitẽtiæ, & ne cœperitis dicere patrem habemus Abraham. Dico enim uobis, potens est deus de lapidibus istis suscitare filios ipsi Abrahæ. Iã uero & securis ad radicẽ arborum posita est. Omnis ergo arbor nõ faciens fructũ bonum exciditur, & in ignem mittitur. Et interrogabant eũ turbæ, dicentes. Quid ergo faciemus? Respondens aũt dicit illis. Qui habet duas tunicas impartiat non habenti, & qui habet escas similiter faciat. Venerunt aũt & publicani ut baptizarentur & dixerunt ad illũ. Magister quid faciemus? At ille dixit ad eos. Nihil amplius q̃ q̃d̃ constitutũ est uobis faciatis. Interrogabant aũt eum & milites dicentes. Et nos quid faciemus? Et ait illis. Neminẽ cõcutiatis neq; calumniã faciatis, & contenti estote stipẽdijs uestris.

προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ, καὶ διαλογιζο/
μένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ
τοῦ ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ,
ἀπεκρίνατο ὁ ἰωάννης ἅπασιν λέγων. ἐγὼ
μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς, ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυ
ρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱ/
μάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. αὐτὸς ὑμᾶς
βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. οὗ τὸ
πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν
ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον, εἰσ
τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακάυ
σει πυρὶ ἀσβέστῳ. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτε/
ρα παρακαλῶν, εὐηγγελίζετο τὸν λαόν.
ὁ δὲ ἡρῴδης ὁ τετράρχης ἐλεγχόμενος ὑπ'
αὐτοῦ, περὶ ἡρῳδιάδος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀ-
δελφοῦ αὐτοῦ, καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίει
πονηρῶν ὁ ἡρῴδης, προσέθηκεν καὶ τοῦτο ἐ/
πὶ πᾶσιν, καὶ κατέκλεισεν τὸν ἰωάννην ἐν
τῇ φυλακῇ. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι
ἅπαντα τὸν λαὸν, καὶ ΙΗΣΟΥ βαπτισθέν/
τος καὶ προσευχομένου ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανὸν,
καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωμα-
τικῷ εἴδει, ὡσεὶ περιστερὰν ἐπ' αὐτὸν, καὶ φωνὴν
ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι λέγουσαν. σὺ εἶ ὁ υἱός
μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα. καὶ αὐτὸς
ἦν ὁ ΙΗΣΟΥΣ ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμε-
νος, ὢν, ὡς ἐνομίζετο υἱὸς ἰωσὴφ τοῦ ἡλεὶ τοῦ μαθὰμ,
τοῦ λευὶ, τοῦ μελχὶ, τοῦ ἰαννᾶ, τοῦ
ἰωσὴφ, τοῦ ματταθίου, τοῦ ἀμοὺς,
τοῦ ναοὺμ, τοῦ ἐσλὶ, τοῦ
ναγγέ, τοῦ μαὰθ, τοῦ ματ/
θίου, τοῦ σεμεὶ, τοῦ ἰωσὴχ, τοῦ
ἰουδὰ, τοῦ ἰωαννᾶ, τοῦ ῥη-
σὰ, τοῦ ζοροβάβελ, τοῦ σαλα/
θιὴλ, τοῦ νηρὶ, τοῦ μελχὶ, τοῦ
ἀδδὶ, τοῦ κοσὰμ, τοῦ ἐλ/
μαδὰμ, τοῦ ἤρ, τοῦ ἰησοῦ, τοῦ
ἐλιεσὲρ, τοῦ ἰωρὴμ, τοῦ ματ/
θὰ, τοῦ λευὶ, τοῦ συμεὼν,
τοῦ ἰούδα

Expectante autem, populo & cogitanti
bus omnibus in cordibus ſuis de Ioan
ne, num ipſe eſſet ille Chriſtus. Reſpõ-
dit Ioannes dicens omnibus. Ego qui-
dem aqua baptizo uos, ueniet aũt for/
tior me, cuius non ſum dignus ſoluere
corrigiam calciamentorũ eius, ipſe uos
baptizabit in ſpiritu ſancto & igni, cu-
ius uentilabrum in manu eius, & purga
bit aream ſuam, & congregabit triticũ
in horreum ſuũ, paleas aũt comburet
igni inextinguibili. Multa quidẽ & alia
exhortans euangelizabat populo. He
rodes aũt tetrarcha cum corriperet ab
illo de Herodiade uxore fratris ſui, &
de omnibus malis quæ faciebat Hero-
des, adiecit & hoc ſuper omnia, & inclu
ſit Ioannem in carcerem. Factum eſt
autem cum baptizaretur omnis popu/
lus & Ieſu baptiçato & orante apertũ
eſt cœlum, & deſcendit ſpiritus ſanctus
corporali ſpecie ſicut colũba in ipſum,
& uox de cœlo facta eſt. Tu es filiꝰ me-
us dilectus, in te cõplacuit mihi. Et ipſe
Ieſus erat incipiens quaſi annorum tri/
ginta ut putabatur filius Ioſeph, qui fu
it Heli, qui fuit Mathat, qui fuit Leui,
qui fuit Melchi, qui fuit Ianne, qui fuit
Ioſeph, q fuit Mathathie, q fuit Amos,
qui fuit Naum, qui fuit Heſli, qui fuit
Nagge, qui fuit Maath, q fuit Matha
thiæ, qui fuit Semei, qui fuit Ioſech, qui
fuit Iuda, qui fuit Ioanna, qui fuit Re-
ſa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Sala-
thiel, qui fuit Niri, qui fuit Melchi, qui
fuit Addi, qui fuit Thoſan, qui fuit Hel
madan, qui fuit Her, qui fuit Ieſu, qui
fuit Heliezer, qui fuit Iorem, q fuit Ma
that, qui fuit Leui, qui fuit Simeon,
qui fuit

τοῦ ἰούδα, τοῦ ἰωσὴφ, τοῦ
ἰωνὰμ, τοῦ ἐλιακείμ, τοῦ με/
λεᾶ, τοῦ μεννὰμ, τοῦ μαθα/
θάμ, τοῦ ναθὰμ, τοῦ Δαβὶδ,
τοῦ ἰεσσαὶ, τοῦ ὠβὴδ, τοῦ
βοὼς, τοῦ σαλμὼν, τοῦ ναασ/
σὼν, τοῦ ἀμιναδὰβ, τοῦ ἀρὰμ,
τοῦ ἐσρὼμ, τοῦ φαρὲς, τοῦ
ἰούδα, τοῦ ἰακὼβ, τοῦ ἰσα/
ὰκ, τοῦ ἀβραὰμ, τοῦ θαρρᾶ,
τοῦ μαχὼρ, τοῦ σαρούχ, τοῦ
ῥαγαῦ, τοῦ φάλεκ, τοῦ
ἤβερ, τοῦ σαλὰ, τοῦ καϊ-
νὰμ, τοῦ ἀρφαξὰτ, τοῦ σήμ,
τοῦ νῶε, τοῦ λάμεχ, τοῦ
ματουσάλα, τοῦ ἐνὼχ, τοῦ
ἰαρὲθ, τοῦ μαλελεὴλ· τοῦ καϊ/
νᾶμ, τοῦ ἐνὼς, τοῦ σὴθ, τοῦ
ἀδὰμ, τοῦ θεοῦ.

ΙΗΣΟΥΣ δὲ πνεύματος ἁγίου πλήρης, ὑπέστρεψεν
ἀπὸ τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι, εἰς τὸ
ἔρημον ἡμέρας τεσσαράκοντα, πειραζόμενος ὑ
πὸ τοῦ διαβόλου, καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡ
μέραις ἐκείναις· καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν ἐπεί
νασεν. εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ διάβολος· εἰ υἱὸς εἶ
τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος. καὶ
ἀπεκρίθη ΙΗΣΟΥΣ πρὸς αὐτὸν λέγων· γέγρα/
πται, ὅτι οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρω-
πος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ. καὶ
ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑ/
ψηλὸν, ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰ
κουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου· καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διά
βολος· σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν
καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ᾧ ἐ-
ὰν θέλω δίδωμι αὐτήν· σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσης
ἐνώπιον ἐμοῦ, ἔσται σοῦ πᾶσα· καὶ ἀποκριθεὶς αὐ
τῷ εἶπεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ· ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ·
γέγραπται γὰρ· προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου
καὶ αὐτῷ

qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Iona, qui fuit Heliachim, qui fuit Melcha, qui fuit Menna, qui fuit Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit Dauid, qui fuit Ieſſæ. qui fuit Obeth, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naaſſon, qui fuit Aminadab, qui fuit Arã, qui fuit Eſrom, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ, qui fuit Iacob, qui fuit Iſaac, qui fuit Abrahæ, qui fuit Tharæ, qui fuit Nachor, qui fuit Saruch, qui fuit Ragau, qui fuit Phalech, qui fuit Heber, qui fuit Sale, qui fuit Chaynan, qui fuit Arphaxat, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech, qui fuit Mathuſale, qui fuit Enoch, qui fuit Iareth, qui fuit Malalehel, q fuit Chaynan, qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit dei.

Ieſus autem plenus ſpiritu ſancto re/ IIII
greſſus eſt a iordane, & agebatur in ſpiritu in deſertũ diebus quadraginta, & tentabatur a diabolo. Et nihil mãducauit in diebus illis & cõſũmatis illis, deinde eſurijt. Dixit aũt illi diabol⁹. Si filiꝰ es dei, dic lapidi huic ut panis fiat. Et rñdit ad illũ Ieſus dicẽs. Scriptum eſt. Non in pane ſolo uiuit homo, ſed in omni uerbo dei. Et ſubduxit illum diabolus in montem excelſum, & oſtendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis, & ait illi. Tibi dabo poteſtatem hanc uniuerſam & gloriã illoꝝ, quia mihi tradita ſunt, & cuicũ qꝫ uolo, do illam. Tu ergo ſi adoraueris coram me, erunt tua omnia. Et reſpondens Ieſus dixit illi. Abi poſt me ſatana. Scriptum eſt em̃. Adorabis dñm deũ tuũ, & illi

Ⓒ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. Ⓒ ἤγαγεν αὐτὸν
εἰς ἱερουσαλήμ. Ⓒ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγι
ον τοῦ ἱεροῦ, Ⓒ εἶπεν αὐτῷ. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ βάλε
σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω. γέγραπται γάρ, ὅτι τοῖς ἀγγέ
λοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περί σοῦ τοῦ διαφυλάξαί σε, καὶ
ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς
λίθον τὸν πόδα σου. Ⓒ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐ-
τῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ὅτι εἴρηται, οὐκ ἐκπειράσεις κύ
ριον τὸν θεόν σου. Ⓒ συντελέσας πάντα πει-
ρασμὸν ὁ διάβολος, ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ, ἄχρι καιρ
οῦ. Ⓒ ὑπέστρεψεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐν τῇ δυνάμει τοῦ
πνεύματος εἰς τὴν γαλιλαίαν, Ⓒ φήμη δὲ ἐξ-
ῆλθεν καθόλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ. Ⓒ αὐτὸς
ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν δοξαζό-
μενος ὑπὸ πάντων. Ⓒ ἦλθεν εἰς τὴν ναζαρὲθ
οὗ ἦν τεθραμμένος, καὶ εἰσῆλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς
αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συ
ναγωγήν. Ⓒ ἀνέστη ἀναγνῶναι. Ⓒ ἐπεδόθη αὐ
τῷ βιβλίον ἡσαΐου τοῦ προφήτου, καὶ ἀναπτύξας
τὸ βιβλίον, εὗρεν τὸν τόπον οὗ ἦν γεγραμμέ-
νον. πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμὲ οὗ ἕνεκεν ἔχρισέν
με. εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέν με.
ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν.
κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς
ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέ
σει, κηρύξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν. καὶ πτύ-
ξας τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ ἐκά-
θισεν. καὶ πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφ-
θαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ. ἤρξατο δὲ
λέγειν πρὸς αὐτούς, ὅτι σήμερον πεπλήρω-
ται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν. καὶ
πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον
ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος, τοῖς ἐκπο-
ρευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔ-
λεγον. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἰωσὴφ; καὶ εἶπεν
πρὸς αὐτούς. πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν πα-
ραβολὴν ταύτην. ἰατρὲ θεράπευσον σεαυ-
τόν, ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ
καπέρνα

& illi soli seruies. Et duxit illum in Hie-
rusalem, & statuit eum super pinnã tẽ-
pli, & dixit illi. Si filius dei es, mitte teip
sum hinc deorsũ. Scriptũ est eñ q̃ an
gelis suis mandauit de te, ut seruent te
& in manibus tollẽt te, ne qñ offendas
ad lapidẽ pedẽ tuũ. Et respõdẽs Iesus
ait illi. Dictum est. Non tentabis dñm
deum tuum. Et consummata omni ten
tatione, diabolus recessit ab illo usq;
ad tempus. Et reuersus est Iesus in uir
tute spiritus in Galilæam, & fama exĩt
per uniuersam regionẽ de illo. Et ipse
docebat in synagogis eorũ, & glorifica
batur ab oibus. Et uenit Nazareth ubi
erat nutritus, & intrauit secundum con
suetudinem suã die sabbatoꝝ in syna-
gogam, & surrexit ut legeret. Et traditꝰ
est illi liber Hesaiæ prophetæ. Et ut re-
uoluit librũ, inuenit locum ubi scriptũ
erat. Spiritus domini super me, pro-
pter quod unxit me, ad euangelizan-
dum pauperibus misit me, ut sanem
contritos corde, ut prædicem captiuis
remissionem, & cæcis uisum. ut emit-
tam confractos in remissione, ut præ-
dicem annum domini acceptum. Et cõ
plicato libro reddidit ministro & sedit.
Et omnium in synagoga oculi erant
intendentes in eum. Cœpit autem di-
cere ad illos, Hodie impleta est hæc scri
ptura in auribus uestris. Et omnes testi
monium illi dabãt, & mirabantur in
uerbis gratiæ, quæ procedebant de ore
ipsius, & dicebant. Nonne hic est filius
Ioseph? Et ait illis. Vtiq; dicetis mihi
hanc similitudinem. Medice, cura te-
ipsum. Quæcumq; audiuimus facta in

Capernaũ,

καπέρναούμ, ποίησον ϗ ὧδε, ἐν τῇ πατρίδι σου, εἶπεν δὲ ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἡλίου ἐν τῷ ἰσραήλ, ὅτι ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη ἠλίας, εἰ μὴ εἰς σάρεφθα τῆς σιδῶνος πρὸς γυναῖκα χήραν. καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐπὶ ἐλισαίου τοῦ προφήτου ἐν τῷ ἰσραήλ, ϗ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη, εἰ μὴ νεεμὰν ὁ σύρος, ϗ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ ἀκούοντες ταῦτα καὶ ἀναστάντες, ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως. καὶ ἤγαγον, αὐτὸν ἕως ὀφρύος τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμητο εἰς τὸ κατακρημνῆσαι αὐτόν. αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο. καὶ κατῆλθεν εἰς καπερναούμ πόλιν τῆς γαλιλαίας καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασιν, καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἀνθρώπου ἔχοντος πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, ϗ ἀνέκραξεν φωνῇ μεγάλῃ λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ ΙΗΣΟΥ ναζαρηνέ, ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ λέγων, φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς μέσον, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ μηδὲν βλάψαν αὐτόν. καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες, τίς ὁ λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι ϗ ἐξέρχονται; καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου. ἀναστὰς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος. πενθερὰ δὲ τοῦ σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ. καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς.

Capernaum, fac & hic in patria tua. Ait aũt. Amen dico uobis. Nemo prophe ta acceptus eſt in patria ſua. In ueritate dico uobis, multæ uiduæ erant in diebus Heliæ in Iſrael, quãdo clauſum eſt cœlũ annis tribus & menſib⁹ ſex, cũ facta eſſet fames magna in oĩ terra, & ad nullã illarꝝ miſſus eſt Helias, niſi in ſarephtha Sidõis ad mulierẽ uiduã & multi leproſi erant in Iſrael ſub heliſæo ꝓpheta, & nemo eorꝝ mundatus eſt niſi naamã ſyrus. Et repleti ſunt oẽs in ſynagoga ira hæc audientes. Et ſurrexerunt & eiecerunt illum e ciuitate, & duxerunt illũ uſqꝫ ad ſuperciliũ mõtis, ſuper quẽ ciuitas illoꝝ erat ædificata, ut ꝓcipitarent eum. Ipſe aũt tranſiens per medium illorũ ibat. Et deſcendit in capernaum ciuitatem Galilææ, ibiqꝫ docebat illos ſabbatis, Et ſtupebant in doctrina eius, qa in poteſtate erat ſermo. ipſi⁹. Et in ſynagoga erat homo habẽs ſpm̃ dæmonis imundi, & exclamauit uoce magna, dicẽs. Sine, quid tibi nobiſcum eſt Ieſu Nazarene? Veniſti perdere nos. Scio te qui ſis, ſanctus dei. Et increpauit illum Ieſus dicens. Obmutesce, & exi ab eo. Et cum proieciſſet illum dæmoniũ in medium, exiit ab illo, nihilqꝫ illi nocuit. Et factus eſt pauor ſup omnes, & colloquebãtur inter ſe, dicentes. Quis ſermo hic eſt? quia in poteſtate & uirtute imperat immundis ſpiritibus & exeunt? Et diuulgabatur fama de illo in omnem locum undiqꝫ finitimæ regionis, Cum ſurrexiſſet aũt Ieſus de ſynagoga, introiuit in domũ Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur febri magna, & rogauerunt illũ pro ea

πρὶ αὐτ. Ⓒ ἐπισὰς ἐπάνω αὐτῆ, ἐπετίμησεν
τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν, καὶ παρα-
χρῆμα ἀναστάσα διηκόνει αὐτοῖς. Δύοντος
δὲ τ ἡλίου ἅπαντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νό
σοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν. ὁ
δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθεὶς, ἐθερά
πευσεν αὐτούς. ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ
πολλῶν κράζοντα καὶ λέγοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ
ΧΡΙΣΤΟΣ ὁ υἱὸς τ θεοῦ. Ⓒ ἐπιτιμῶν, οὐκ εἴα
αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ἤδεισαν τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ αὐτὸν
εἶναι. γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη
εἰς ἔρημον τόπον, καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν αὐτὸν,
Ⓒ ἦλθον ἕως αὐτοῦ καὶ κατεῖχον αὐτὸν τ μὴ πο
ρεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς. ὅτι
Ⓒ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με
δεῖ τὴν βασιλείαν τ θεοῦ, ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέ-
σταλμαι. καὶ ἦν κηρύσσων εἰς ταῖς συναγω-
τ Γαλιλαίας. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπι
κεῖσθαι αὐτῷ, τ ἀκούειν τὸν λόγον τ θεοῦ. καὶ
αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην γενη
σαρέτ. καὶ εἶδεν δύο πλοῖα ἑστῶτα παρὰ
τὴν λίμνην. οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀποβάντες ἀπ' αὐτῶν,
ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα. ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν
πλοίων ὃ ἦν τ σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τ
γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον. καὶ καθίσας ἐδί-
δασκεν ἐκ τ πλοίου τοὺς ὄχλους, ὡς δὲ ἐπαύ-
σατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν σίμωνα. ἐπανά
γαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα
ὑμῶν εἰς ἄγραν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σίμων, εἶ-
πεν αὐτῷ. ἐπιστάτα δι' ὅλης τ νυκτὸς κοπιά-
σαντες, οὐδὲν ἐλάβομεν. ἐπὶ δὲ τ ῥήματί σου
χαλάσω τὸ δίκτυον. καὶ τοῦτο ποιήσαντες, συνέ
κλεισεν πλῆθος ἰχθύων πολύ. διερήσσετο δὲ τὸ
δίκτυον αὐτῶν, καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις
τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ τ ἐλθόντας συλλαβέσθαι
αὐτοῖς, καὶ ἦλθον καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖ
α, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. ἰδὼν δὲ σίμων πέτρος,
προσέπεσεν τοῖς γόνασιν τ ΙΗΣΟΥ λέγων. ἔξελθε
ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι κύριε. θάμβος
γὰρ πε

p ea. Et ſtans ſup illā increpauit febrē & dimiſit illā, & ſtatim ſurgēs miniſtrabat illis. Cū aūt ſol occidiſſet oēs q habebāt infirmos morbis uariis, ducebāt illos ad eū, at ille ſingulis manus imponēs ſanabat eos. Exibant autem & dæmonia a multis clamātia & dicētia. Tu es Chriſtus. Et increpans nō ſinebat ea loqui, qa ſciebāt ipſum eſſe Chriſtū. Facto aūt die egreſſus ibat i deſertū locū, & turbæ quærebāt eū & uenerūt uſq; ad ipſum, & detinebant illū ne diſcederet ab eis. Quibus ille ait. Et alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnū dei, qa ideo miſſus ſum. Et erat p̄dicās in ſynagogis Galilææ. Factū eſt aūt V cū turba imineret ei, ut audiret uerbū dei, & ipſe ſtabat ſecus ſtagnū Geneza reth. Et uidit duas naues ſtantes ſecus ſtagnū, piſcatores aūt deſcenderant ex illis & lauabant retia. Ingreſſus autem in unam nauim quæ erat Simonis, rogauit eum, ut a terra abduceret puſillum. Et ſedens docebat de naui turbas Vt ceſſauit aūt loqui, dixit ad Simonē Duc in altum, & laxate retia ueſtra in capturam. Et reſpondens Simon dixit illi. Præceptor pér totam noctem laborantes nihil cœpimus, in uerbo autem tuo laxabo rete. Et cū hoc feciſſent, conduſerunt piſcium multitudinem copioſam. Rumpebatur autem rete eorum. Et annuerunt ſocijs, qui erant in alia naui, ut uenirent & adiuuarent eos. Et uenerunt, & impleuerunt ambas nauiculas, ita ut mergerentur. Quod cum uideret Simon Petrus, procidit ad genua Ieſu, dicens. Diſcede a me dñe, quia homo peccator ſum. Stupor enim

ἐμ circũdederat eum & omnes qui cũ illo erant in captura piſciũ quã ceperãt Similiter aũt Iacobũ & Ioãnem filios Zebedæi, qui erant ſocij Simoni. Et ait ad Simonẽ Ieſus. Ne metuas, poſthac homines eris capiens. Et ſubductis ad terram nauibus. relictis omnibus ſe/cuti ſunt eum. Et factũ eſt cum eſſet in una ciuitatũ, & ecce uir plenus lepra, & uidiſſet Ieſum, proſtratus in faciẽ, rogauit eum, dicens. Domine, ſi uis potes me mundare. Et protenſa manu tetigit eum, dicens. Volo. Mundare. Et confeſtim lepra diſceſſit ab illo. Et ipſe p̃cepit illi, ne cuiq̃ diceret, ſed uade oſtende teipſum ſacerdoti, & offer pro emũ datione tua quæ præcepit Moſes in teſtimonium illis. Perambulabat autem magis ſermo de illo, & conueniebant turbæ multæ ut audirẽt & ſanarent ab infirmitatib⁹ ſuis. Ipſe aũt agebat in ſeceſſu in deſertis & orabat. Et factũ eſt in uno dieꝝ, & ipſe erat docens, & erãt phariſæi ſedentes & legis doctores qui uenerãt ex omni caſtello Galilææ & Iudææ & Hieruſalẽ, & uirtus dñi erat ad ſanandũ eos. Et ecce uiri portãtes in lecto hominẽ qui erat paralyticus, & querebãt eũ inferre & ponere añ eũ. Et nõ inueniẽtes qua parte illũ inferrẽt p̃ turba, aſcenderũt ſupra tectũ, & p̃ tegulas ſummiſerũt eũ cũ lecto in mediũ ante Ieſum, Quorũ fidem ut uidit, dixit. Homo remittunt tibi peccata tua. Et cæperũt cogitare ſcribæ & phariſæi, dicẽtes. Quis eſt his qui loquitur blaſphemias? Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus deus? Vt cognouit autem Ieſus cogitationes eorum, reſpondens, dixit

ἐμ περιέχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ, ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων, ἣν συνέλαβον ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ σίμωνι. καὶ εἶπεν πρὸς τὸν σίμωνα ὁ ΙΗΣΟΥΣ. μὴ φοβοῦ, ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας, καὶ ἰδὼν τὸν ΙΗΣΟΥΝ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐδεήθη αὐτοῦ λέγων. κύριε ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ εἰπών. θέλω, καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ. καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου, καθὼς προσέταξεν μωσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς, διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν, καὶ θεραπεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν. αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν τοῖς ἐρήμοις καὶ προσευχόμενος, καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων, καὶ ἦσαν καθήμενοι φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἳ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς γαλιλαίας καὶ ἰουδαίας, καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ δύναμις κυρίου ἦν, εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς. καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον, ὃς ἦν παραλελυμένος. καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ μὴ εὑρόντες διὰ ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτὸν, διὰ τοῦ ὄχλου, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ ΙΗΣΟΥ. καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν αὐτῷ. ἄνθρωπε ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι λέγοντες. τίς ἐστιν οὗτος, ὃς λαλεῖ βλασφημίας. τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός. ἐπιγνοὺς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπεν

εἶπεν πρὸς αὐτούς. τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς
καρδίαις ὑμῶν; τί ἐστιν εὐκοπώτερον εἰπεῖν;
ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν, ἔγει
ρε καὶ περιπάτει; ἵνα δὲ εἰδῆτε, ὅτι ἐξουσίαν
ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι
ἁμαρτίας, εἶπεν τῷ παραλυτικῷ. σοὶ λέγω.
ἔγειραι, καὶ ἆρας τὸ κλινίδιόν σου, πορεύου εἰς
τὸν οἶκόν σου. καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπι
ον αὐτῶν, ἆρας ἐφ' ὃ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν
οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν θεόν. καὶ ἔκστασις ἔ-
λαβεν πάντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ ἐ-
πλήσθησαν φόβου λέγοντες, ὅτι εἴδομεν πα
ράδοξα σήμερον. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθε, καὶ
ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι λευεὶν καθήμε-
νον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀκολού
θει μοι. καὶ καταλιπὼν ἅπαντα, ἀναστὰς, ἠκο-
λούθησεν αὐτῷ. καὶ ἐποίησεν δοχὴν μεγά-
λην λευεὶς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ ἦν ὄ-
χλος τελωνῶν πολὺς, καὶ ἄλλων, οἳ ἦσαν μετ'
αὐτῶν κατακείμενοι. καὶ ἐγόγγυζον οἱ γραμ
ματεῖς, καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς τοὺς μαθη-
τὰς αὐτοῦ λέγοντες. διὰ τί μετὰ τελωνῶν
καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε; καὶ ἀπο
κριθεὶς ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν πρὸς αὐτούς. οὐ χρεί
αν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κα
κῶς ἔχοντες. οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους
ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. οἱ δὲ εἶ-
πον πρὸς αὐτόν. διὰ τί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου νη
στεύουσιν πυκνά, καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοί-
ως καὶ οἱ τῶν φαρισαίων, οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσιν, καὶ
πίνουσιν. ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, μὴ δύνασθε
τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ'
αὐτῶν ἐστιν ποιῆσαι νηστεύειν; ἐλεύσονται δὲ
ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφί
ος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις τ ἡμέραις. ἔλε-
γεν δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτούς, ὅτι οὐδεὶς ἐ
πίβλημα ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτι
ον παλαιόν, εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχίζει, τὸ ἐπί
βλημα, καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνεῖ ἀπὸ τοῦ καιν
οῦ. καὶ

dixit ad illos. Quid cogitatis in cordi-
bus uestris? Vtrū est facilius dicere di-
mittuntur tibi peccata, an dicere, surge
& ambula? Vt autem sciatis qđ filius
hominis habet potestatem in terra di-
mittēdi peccata, ait paralytico. Tibi di-
co surge, tolle lectulū tuum, & uade in
domum tuam. Et confestim surgens
coram illis, tulit in quo iacebat, & abijt
in domum suam, glorificans deum. Et
stupor apprehendit omnes, & glorifi-
cabant deū. Et repleti sunt timore dicē-
tes. Vidim⁹ incredibilia hodie. Et post
hæc exijt, & uidit publicanū noīe Leui
sedentē ad teloniū. & ait illi. Sequere
me. Et relictis oibus, surgēs secutus est
eū. Et fecit ei conuiuiū magnū Leui in
domo sua, & erat turba multa publica-
norum & aliorum, qui cum illis erāt di-
scumbentes. Et murmurabant phari-
sæi, & scribæ, aduersus discipulos eius,
dicentes. Quare cum publicanis & pec
toribus māducatis & bibitis? Et respon
dens Iesus dixit ad illos. Non egent
qui sani sunt medico, sed qui male ha-
bent. Non ueni uocare iustos sed pecca
tores ad pœnitentiā. At illi dixerunt ad
eum. Quare discipuli Ioannis ieiunant
frequenter & obsecrationes faciunt, si-
militer & pharisęox, tui autem edunt,
& bibunt? Quibus ipse ait. Num po-
testis filios thalami, dum cum illis est
sponsus facere ieiunare? Venient au-
tem dies, & cum ablatus fuerit ab illis
spōsus, tunc ieiunabunt in illis diebus.
Dicebat āt & similitudinē ad illos. Ne
mo imissurā noui uestimenti īmittit in
uestimentū uetus, alioquin & nouū rū-
pit, & ueteri nō conuenit imissura ex no
uo. Et nemo

τοῦ καινοῦ, καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς
ἀσκοὺς παλαιούς, εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ νέος οἶ-
νος τοὺς ἀσκούς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται, καὶ
οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται, ἀλλὰ οἶνον νέον, εἰς ἀ-
σκοὺς καινοὺς βλητέον, καὶ ἀμφότεροι σω
θήσονται. καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν, εὐθέ
ως θέλει νέον. λέγει γάρ, ὁ παλαιὸς χρη-
στός ἐστιν. Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτε-
ροπρώτῳ, διαπορεύεσθαι αὐτὸν, διὰ τῶν σπο-
ρίμων, καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς
στάχυας, καὶ ἤσθιον ψώχοντες ταῖς χερσίν,
τινὲς δὲ τῶν φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς, τί ποι
εῖτε ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασιν, καὶ
ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ. οὐ
δὲ τοῦτο ἀνέγνωτε, ὃ ἐποίησεν Δαβὶδ ὅτε
ἐπείνασεν αὐτὸς, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες,
ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς
ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβεν καὶ ἔφαγεν,
καὶ ἔδωκεν, καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξεστιν
φαγεῖν, εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς; καὶ ἔλεγεν
αὐτοῖς, ὅτι κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ
τοῦ σαββάτου. Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ σαβ-
βάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ
διδάσκειν. καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ
αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά. παρετήρουν δὲ αὐτὸν
οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι εἰ ἐν τῷ σαβ
βάτῳ θεραπεύσει, ἵνα εὕρωσιν κατηγορίαν αὐ
τοῦ. αὐτὸς δὲ ᾔδει τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν.
καὶ εἶπεν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν
χεῖρα. ἔγειραι καὶ στῆθι εἰς τὸ μέσον. ὁ δὲ ἀνα
στὰς ἔστη. εἶπεν οὖν ὁ ΙΗΣΟΥΣ πρὸς αὐτούς. ἐ-
περωτήσω ὑμᾶς, τί ἔξεστιν τοῖς σάββασιν, ἀγα
θοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀ-
πολέσαι; καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτοὺς,
εἶπεν τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. ὁ δὲ
ἐποίησεν, καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγι-
ὴς ὡς ἡ ἄλλη. αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας
καὶ διελάλουν πρὸς ἀλλήλους, τί ἂν ποιή-
σαιμεν τῷ ΙΗΣΟΥ. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις
ταύταις.

uo. Et nemo mittit uinũ nouũ in utres ueteres, alioquin rumpet uinũ nouum utres, & ipſum effundetur & utres peribũt. Sed uinũ nouũ in utres nouos mittendum eſt, & utraq; conſeruantur. Et nemo qui biberit uetus ſtatim uult nouum, dicit enim, uetus melius eſt.

VI Factũ eſt aũt in ſabbato ſecũdo primo cũ tranſiret per ſata & uellebant diſcipuli eius ſpicas, & manducabant confricantes manibus. Quidam aũt phariſæorum dicebãt illis. Quid facitis quod non licet facere in ſabbatis? Et reſpondẽs Ieſus ad eos dixit. Nec hoc legiſtis, quod fecit Dauid cũ eſuriſſet ipſe & q cum illo erãt, quomodo intrauit in domum dei & panes propoſitionis ſumpſit & manducauit, & dedit etiã his qui ſecum erant, quos non licet manducare niſi tantũ ſacerdotibus. Et dicebat illis, dñs eſt filius hominis etiã ſabbati. Factũ eſt aũt & in alio ſabbato, ut intraret in ſynagogam & doceret. Et erat ibi homo, & manꝰ eius dextera erat arida. Obſeruabant aũt eũ ſcribæ & phariſæi, an i ſabbato ſanaturus eſſet, ut inuenirent unde accuſarent eum. Ipſe uero ſciebat cogitationes eorum, & ait homini qui habebat manũ aridam. Surge, & ſta in medium. Et ſurgens ſtetit. Ait autem ad illos Ieſus. Interrogabo uos quid liceat ſabbatis, benefacere an malefacere, animã ſaluã facere an perdere? Et circumſpectis omnibus dixit homini. Extende manum tuã. Ille aũt fecit, & reſtituta eſt manus eius ſana ſicut altera. Ipſi aũt repleti ſunt amentia & colloquebant̃ inuicem quid nã facerent Ieſu. Factũ eſt aũt in illis diebus

ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ. καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα προσεφώνησε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν, Σίμωνα, ὃν καὶ ὠνόμασε Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον, Ματθαῖον καὶ Θωμᾶν, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἁλφαίου, καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον Ζηλωτήν, Ἰούδαν Ἰακώβου καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην, ὃς καὶ ἐγένετο προδότης. καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ καὶ ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἰερουσαλήμ, καὶ τῆς παραλίου καὶ Τύρου καὶ Σιδῶνος, οἳ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν, καὶ οἱ ὀχλούμενοι ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, καὶ ἐθεραπεύοντο. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἰᾶτο πάντας. καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν. Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν, ὅτι χορτασθήσεσθε. Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε. Μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἀφορίσωσι ὑμᾶς, καὶ ὀνειδίσωσιν, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. χαίρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε, ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν. πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. οὐαὶ ὑμῖν, οἱ ἐμπεπλησμένοι, ὅτι πεινάσετε. οὐαὶ ὑμῖν, οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε. οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσιν πάντες οἱ ἄνθρωποι. κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν. Ἀλλ' ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν

exijt in mõtẽ orare, & erat pernoctãs in oratiõe dei. Et cũ dies factus esset uocauit discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis quos & apostolos nominauit, Simonẽ quẽ & nominauit Petrum, & Andream fratrem eius, Iacobũ & Ioannem, Philippũ & Bartholomæũ. Matheum & Thomam, Iacobũ Alphæi filium, & Simonem qui uocatur zelotes, & Iudam Iacobi, & Iudam Iscariotam, qui & fuit proditor. Et descendẽs cũ illis stetit in loco campestri & turba discipulorum eius, & multitudo copiosa plebis ex omni Iudæa & hierusalẽ & maritima & Tyro & Sidone, qui uenerant ut audirent eum, & sanarentur a morbis suis, & qui uexabantur a spiritibus immundis & sanabantur. Et omnis turba quærebat eum tangere, quia uirtus de illo exibat, & sanabat omnes. Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos dicebat. Beati pauperes, quia uestrum est regnũ dei. Beati qui esuritis nunc, quia saturabimini. Beati qui fletis nũc, quia ridebitis. Beati eritis cum uos oderint homines, & separauerint uos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen uestrũ tanquam malum propter filium hominis. Gaudete in illa die & exultate, ecce emẽ merces uestra multa est in cœlis. Secundum hæc enim faciebant prophetis patres eorum. Veruntamen uæ uobis diuitibus qui habetis consolationem uestram. Væ uobis, qui saturati estis, quia esurietis. Væ uobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis. Væ cum benedixerint uobis omnes homines. Secundum hæc enim faciebãt prophetis patres eorũ. Sed uobis dico qui auditis

ἀκούουσιμ, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶμ, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μῖσοῦσιμ ὑμᾶς. εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμλώμους ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶμ ἐπηρεαζόντωμ ὑμᾶς. τῷ τύπτομτί σε ἐπὶ τὴμ σιαγόμα, πάρεχε καὶ τὴμ ἄλλμμ. καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός σου τὸ ἱμάτιομ, καὶ τὸ χιτῶνα μὴ κωλύσῃς. παμτὶ δὲ αἰτοῦμτί σε δίδου. καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει. καθὼς θέλετε, ἵμα ποιῶσιμ ὑμῖμ οἱ ἄμθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶμτας ὑμᾶς, ποία ὑμῖμ χάρις ἐστίμ; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶμτας αὐτοὺς ἀγαπῶσιμ. καὶ ἐὰμ ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦμτας ὑμᾶς, ποία ὑμῖμ χάρις ἐστίμ. καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιμ. καὶ ἐὰμ δαμείζητε παρ' ὧμ ἐλπίζετε ἀπολαβεῖμ, ποία ὑμῖμ χάρις ἐστίμ. καὶ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δαμείζουσιμ, ἵμα ἀπολάβωσιμ τὰ ἴσα. πλὴμ ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶμ, καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δαμείζετε, μηδὲμ ἀπελπίζομτες, καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶμ πολύς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιμ ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πομηροὺς. γίμεσθε οὖμ οἰκτίρμομες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶμ οἰκτίρμωμ ἐστίμ. μὴ κρίμετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε. μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε. ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε. δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖμ. μέτρομ καλὸμ πεπιεσμλώμομ, καὶ σεσαλευμλώμομ, καὶ ὑπερεκχυμόμεμομ δώσουσιμ εἰς τὸμ κόλπομ ὑμῶμ. τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε, ἀμτιμετρηθήσεται ὑμῖμ. εἶπεμ δὲ παραβολὴμ αὐτοῖς, μήτι δύμαται τυφλὸς τυφλὸμ ὁδηγεῖμ; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυμομ πεσοῦμται; οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸμ διδάσκαλομ, κατηρτισμέμος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐμ τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴμ δὲ δοκὸμ τὴμ ἐμ τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς δύμασαι λέγειμ τῷ ἀδελφῷ σου, ἀδελφέ, ἄφες ἐκβαλῶ τὸ κάρφος τὸ ἐμ τῷ ὀφθαλμῷ

auditis. Diligite inimicos uestros, bñfacite his q uos oderũt. Bñdicite maledicẽtibus uobis, & orate p calumniãtibus uos. Et q te pcutit in maxillã, pbe & alterã, & ab eo q aufert tibi palliũ etiã tunicã noli phibere. O mĩ aũt petẽti te tribue, & q aufert q̃ tua sunt ne repetas, & put uultis ut faciãt uobis hoies, & uos facite illis similiter. Et si diligitis eos qui uos diligũt, q̃ uobis ẽ gratia? Nã & peccatores diligẽtes se diligũt. Et si bñfeceritis his q uobis bñfaciũt, q̃ uobis ẽ gratia? Siquidẽ & pctores hoc faciunt. Et si mutuũ dederitis his aqbus speratis recipere, q̃ gratia est uobis? Nã & pctores pctoribus fenerant, ut recipiãt æqualia Verũtñ diligite inimicos uestros, bene facite, & mutuũ date, nihil inde sperantes, & erit merces uestra multa, & eritis filĳ altissimi, quia ipse benignꝰ est erga ingratos & malos. Estote ergo misericordes, sicut & pater uester misericors est. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini. Dimittite, & dimittemini. Date, & dabitur uobis. Mensuram bonam & confertam & coagitatam & superefflluentem dabũt in sinum uestrũ. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur uobis. Dicebat autem illis similitudinem. Nunquid potest cæcus cæcum ducere? Nonne ambo in foueam cadunt? Non est discipulus super magistrum, perfectus autem oñis erit, si sit sicut magister eius. Quid autẽ uides festucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo est non consideras? Aut quomodo potes dicere fratri tuo, frater, sine eĳciam festucã

τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου. ἀυτὲς τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σε δοκὸν οὐ βλέπων; ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σε. καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου. οὐ γάρ ἐστιν δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν. ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσιν σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσιν σταφυλήν. ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ, προφέρει τὸ ἀγαθόν. καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ, προφέρει τὸ πονηρόν. ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ. τί δέ με καλεῖτε κύριε κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω. πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με, καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν, καὶ ἔθηκεν θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν, πλημμύρας δὲ γενομένης, προσέρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσεν σαλεῦσαι αὐτήν, τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν, χωρὶς θεμελίου, ᾗ προσέρηξεν ὁ ποταμός, καὶ εὐθέως ἔπεσεν, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Καπερναούμ. ἑκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων, ἤμελλεν τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος. ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ ΙΗΣΟΥ, ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν ΙΗΣΟΥΝ, παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως, λέγοντες, ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξῃ τοῦτο. ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος

EVANGELIVM

q̄ in oculo tuo est, ipse in oculo tuo tra bem nō uidēs? Hypocrita eĳce primū trabem de oculo tuo, & tūc pspicies, ut educas festucā q̄ est in oculo fratris tui. Non est enim arbor bona, quæ facit fructum malū, neq; arbor mala, faciens fructum bonum. Vnaquæq; enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neq; euim de spinis colligunt ficus, neq; de rubo uindemiant uuam. Bonus homo de bono thesauro cordis sui ꝓfert bonum, & malus homo de malo thesauro cordis sui ꝓfert malū. Ex abundātia eī̄ cordis loquit̄ os eius. Quid aūt uocatis me domine domine, & non facitis quæ dico? Omnis qui uenit ad me, & audit sermones meos, & facit eos, ostendam uobis cui similis sit. Similis est homini ædificanti domum, qui fodit in altum, & posuit fundamentum super petram. Inundatione autem facta, illisum est flumen domui illi, & non potuit eam mouere. Fundata enim erat super petram. Qui autem audit & non facit, similis est homini ædificanti domum suā super terrā, sine fundamēto, in quam illisus est fluuius, & continuo cecidit, & facta est ruina domus illius magna.

Cum autem implesset omnia uerba VII
sua in aures plebis, intrauit Capernaum. Centurionis autem cuiusdam seruus male habens erat moriturus, qui illi erat preciosus. Cū audisset aūt de Iesu, misit ad eum seniores Iudæorum, rogans eum ut ueniret & saluaret seruū eius. At illi cum uenissent ad Iesum rogabant eum sollicite, dicentes, dignus est, ut hoc illi prestes. Diligit em

gentem

ἐδνῶ ἡμῶν καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκο
δόμησεν ἡμῖν. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ ἐπορεύετο σὺν
αὐτοῖς, ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος
ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψεν πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκα
τόνταρχος φίλους λέγων αὐτῷ. κύριε μὴ
σκύλλου. οὐ γὰρ εἰμὶ ἱκανὸς, ἵνα ὑπὸ τὴν
στέγην μου εἰσέλθῃς. διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξί/
ωσα πρός σε ἐλθεῖν, ἀλλὰ εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰα/
θήσεται ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός
εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἐμ
αυτὸν στρατιώτας. καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθη/
τι καὶ πορεύεται. καὶ ἄλλῳ ἔρχου καὶ ἔρχε/
ται, καὶ τῷ δούλῳ μου ποίησον τοῦτο καὶ
ποιεῖ. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ἐθαύμά
σεν αὐτὸν. καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦντι αὐ
τῷ ὄχλῳ εἶπεν, λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσ/
ραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. καὶ ὑποστρέ/
ψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον, εὗρον
τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα. καὶ ἐγέ/
νετο ἐν τῷ ἑξῆς ἐπορεύετο εἰς πόλιν κα/
λουμένην ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ, καὶ ὄχλος πολύς.
ὡς δὲ ἤγγισεν τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ
ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς υἱὸς μονογενὴς τῇ μη/
τρὶ αὐτοῦ. καὶ αὕτη ἦν χήρα. καὶ ὄχλος τῆς
πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ. καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ
κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ. καὶ εἶπεν αὐ
τῇ. μὴ κλαῖε. καὶ προσελθὼν, ἥψατο τῆς σο/
ροῦ. οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν, καὶ εἶπεν. νεα/
νίσκε σοὶ λέγω, ἐγέρθητι, καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νε
κρὸς, καὶ ἤρξατο λαλεῖν καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ
μητρὶ αὐτοῦ. ἔλαβεν δὲ φόβος πάντας καὶ
ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες, ὅτι προφήτης
μέγας ἠγέρθη ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέ/
ψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτου. καὶ ἐξῆλθεν ὁ λό
γος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, καὶ
ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ, καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάν/
νῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων, καὶ
προσκαλεσά

gentem noſtram, & ſynagogã ipſe ædi
ficauit nobis. Ieſus aũt ibat cum illis. Et
cum iam nõ longe eſſet a domo, miſit
ad eũ centurio amicos dicens ei. Domi
ne, noli uexari. Non enim ſum dignus,
ut ſub tectũ meũ intres, propter quod
& meipſum nõ ſum dignũ arbitratus,
ut uenirem ad te, ſed dic uerbo, & ſana-
bitur puer meus. Nã & ego homo ſum
ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub
me milites, & dico huic uade & uadit, &
alio ueni & uenit, & ſeruo meo fac hoc,
& facit. Auditis autẽ his Ieſus miratus
eſt eum, & conuerſus ſequenti ſe turbæ
dixit. Dico uobis, nec in Iſrael tantam
fidem inueni. Et reuerſi qui miſſi fuerãt
in domum inuenerunt ſeruum qui lan
guerat ſanum. Et factum eſt deinceps
ibat in ciuitatem, quæ uocatur Naym,
& ibant cum eo diſcipuli eius multi,
& turba copioſa. Cum autem appro/
pinquaret portæ ciuitatis, ecce defun/
ctus efferebatur filius unicus matris
ſuæ. Et hæc uidua erat, & turba ciuita
tis multa cum illa. Quam cum uidiſſet
dominus, miſericordia motus ſuper eã
dixit illi. Noli flere. Et acceſſit & tetigit
loculum. Hi autem qui portabant ſte/
terunt. Et ait. Adoleſcens, tibi dico ſur
ge. Et reſedit qui erat mortuus, & cœ/
pit loqui, & dedit illum matri ſuæ. Ac/
cepit autem omnes timor, & glorifica-
bant deum, dicentes. Propheta ma/
gnus ſurrexit in nobis, & deus uiſita/
uit plebem ſuam. Et exĩt hic ſermo in
uniuerſam Iudæam de eo, & omnem
circa regionem. Et nunciauerunt Io/
anni diſcipuli eius de his omnibus. Et

προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἰωάννης, ἔπεμψεν πρὸς τὸν ΙΗΣΟΥΝ λέγων. σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες, εἶπον. Ιωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρός σε, λέγων. σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσεν πολλοὺς ἀπὸ νόσων, καὶ μαστίγων, & πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο τὸ βλέπειν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ, ἃ εἴδετε & ἠκούσατε, ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν, χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται, καὶ μακάριός ἐστιν, ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. Απελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ ἰωάννου. τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; Αλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ, καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. Αλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προφήτην; Ναί λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου. οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται. ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. Λέγω γὰρ ὑμῖν. Μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, οὐδείς ἐστιν. ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, μείζων αὐτοῦ ἐστιν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα ἰωάννου. οἱ δὲ φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος. τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης, & τίνι

convocauit duos de discipulis suis Ioannes, & misit ad Iesum dicens. Tu es qui uēturus es, an alium expectamus? Cum autem uenissent ad eum uiri, dixerunt. Ioannes baptista misit nos ad te dicens. Tu es qui uenturus es an alium expectamus? In ipsa autem hora multos curauit a languoribus & plagis, & spiritibus malis, & cæcis multis donauit uisum. Et respondens dixit illis, Euntes renuntiate Ioanni quæ uidistis & audistis, quia cæci uident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur, & beatus est quicunq; non fuerit scandalizatus in me. Et cum discessissent nuncij Ioannis, cœpit de Ioanne dicere ad turbas. Quid existis in desertum uidere? Arundinem uento agitatam? Sed quid existis uidere? Hominem mollibus uestimentis indutum? Ecce qui in ueste preciosa sunt & delitijs, in aulis Regum sunt. Sed quid existis uidere? Prophetam? Vtiq; dico uobis, & plusq; prophetam. Hic est de quo scriptum est. Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit uiam tuam ante te. Dico enim uobis. Maior inter natos mulierum propheta Ioanne baptista nemo est. Qui autem minor est in regno dei, maior est illo. Et omnis populus audiens & publicani iustificauerunt deum, baptizati baptismo Ioannis. Phærisæi autem & legisperiti consilium dei spreuerunt in semetipsos, non baptizati ab eo. Ait autem dñs, Cui ergo similes dicam hoies generationis huius, & cui

καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι; ὅμοιοί εἰσιν παιδίοις
τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦ-
σιν ἀλλήλοις καὶ λέγουσιν. ηὐλήσαμεν ὑμῖν
καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ
οὐκ ἐκλαύσατε. ἐλήλυθεν γὰρ Ἰωάννης ὁ βα-
πτίζων, μὴ τε ἄρτον ἐσθίων, μή τε οἶνον πίνων,
καὶ λέγετε δαιμόνιον ἔχει. ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε.
ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης τε-
λωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν, καὶ ἐδικαι-
ώθη ἡ σοφία, ἀπὸ πάντων τέκνων αὐτῆς. ἠρώτα δέ
τις αὐτὸν τῶν φαρισαίων, ἵνα φάγῃ μετ'
αὐτοῦ, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ
φαρισαίου ἀνεκλίθη. καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἥτις ἦν ἐν τῇ πό-
λει ἥτις ἦν ἁμαρτωλός, ἐπιγνοῦσα, ὅτι ἀνά-
κειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ φαρισαίου, κομίσασα ἀλά-
βαστρον μύρου, καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ
ὀπίσω κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας
αὐτοῦ τοῖς δάκρυσιν, καὶ ταῖς θριξὶν τῆς κεφα-
λῆς αὐτῆς ἐξέμασσεν, καὶ κατεφίλει τοὺς πό-
δας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφεν τῷ μύρῳ. ἰδὼν δὲ ὁ
φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν, εἶπεν ἐν ἑαυ-
τῷ λέγων. οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν
ἂν, τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ,
ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ΙΗ-
ΣΟΥΣ, εἶπεν πρὸς αὐτόν. Σίμων ἔχω σοί τι
εἰπεῖν. ὁ δέ φησιν, διδάσκαλε εἰπέ. Δύο χρεω-
φειλέται ἦσαν δανειστῇ τινί, ὁ εἷς ὤφειλεν δη-
νάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα,
μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέ-
ροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν εἰπὲ πλεῖον
αὐτὸν ἀγαπήσει; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων εἶ-
πεν. ὑπολαμβάνω, ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσα
το. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. ὀρθῶς ἔκρινας, καὶ στρα-
φεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ σίμωνι ἔφη. βλέ
πεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν
οἰκίαν. ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας,
αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέν μου τοὺς πόδας,
καὶ ταῖς

& cui similes sunt? Similes sunt pueris sedentibus in foro, & loquentibus ad inuicem & dicentibus. Cantauimus uobis tibijs, & nō saltastis, lamentauimus & nō ploraſtis. Venit em̄ Ioannes baptista neq; māducans panem, neq; bibens uinum, & dicitis. Dæmonium habet. Venit filius hominis manducans & bibens, & dicitis. Ecce homo deuorator, & bibens uinum, amicus publicanorum & peccatorum. Et iustificata est sapientia a filijs suis. Rogabat autem illum quidam de phariſæis, ut manducaret secum. Et ingressus domum phariſæi discubuit. Et ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, ut cognouit q̄ Iesus accubuit in domo phariſæi, attulit alabastrū unguēti, & stans secus pedes ei⁹ a tergo, flēs lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui exterge bat, & deosculabat pedes ei⁹ & unguēto ungebat. Videns autem phariſæus qui uocauerat eum, ait intra se dicens. Hic si esset propheta sciret utiq; quæ & qualis est mulier quæ tāgit eū, quia peccatrix est. Et rn̄dens Iesus dixit ad illū. Simō, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait. Magister, dic. Duo debitores erant cuidā feneratori, un⁹ debebat denarios qngētos, & alius qnquaginta. Nō habēti bus illis unde redderēt, donauit utriſq;. Hoc igit̄, dic uter eū pl⁹ diliget? Rn̄dēs Simon dixit. Existimo, quod is cui pl⁹ donauit. At ille dixit ei. Recte iudicasti Et cōuersus ad mulierem, dixit Simoni Vides hāc mulierem? Intraui in domū tuā, aquā pedibus meis nō dediſti. hæc autem lachrymis rigauit pedes meos.

καὶ ταῖς θριξὶν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξεν, φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλειπεν καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας, ἐλαίῳ τῇ κεφαλῇ μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη δὲ, μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς πόδας, οὗ χάριν λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησεν πολύ. ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. εἶπεν δὲ αὐτῇ. ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι. καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς. τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν; εἶπεν δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα. ἡ πίστις σου σέσωκέν σε, πορεύου εἰς εἰρήνην.

καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς, καὶ αὐτὸς διώδευεν κατὰ πόλιν & κώμην κηρύσσων, καὶ εὐαγγελιζόμενος & τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ. καὶ γυναῖκες τινες αἱ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνή, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει, καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ, ἐπιτρόπου Ἡρῴδου, καὶ Σουσάννα καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν. Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτόν, εἶπεν διὰ παραβολῆς.

Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό. καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν καὶ φυὲν ἐξηράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα. καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, & συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό. καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν, καὶ φυὲν, ἐποίησεν καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. ταῦτα λέγων ἐφώνει, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω, ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ

& capillis capitis sui tersit. Osculũ mihi nõ dedisti, hæc aũt ex quo intraui non cessauit deosculari pedes meos. Oleo caput meũ non unxisti, hæc autem unguento unxit pedes meos. Propter qđ dico tibi. Remittũtur peccata eius multa, quoniam dilexit multum. Cui autẽ minus dimittitur minus diligit. Dixit autem ad illam. Remittũtur tibi peccata. Et cœperunt qui simul accumbebãt dicere inter se. Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem. Fides tua te saluam fecit. Vade in pace.

Et factum est deinceps & ipse iter faciebat per ciuitates & castella prædicans & euangelizans regnum dei, & duodecim cum illo, & mulieres aliquæ quæ erant sanatæ a spiritibus malignis & infirmitatibus, Maria quæ uocatur Magdalene, de qua septem dæmonia exierant, & Ioanna uxor Chuze procuratoris Herodis, & Susanna, & aliæ multæ, quæ ministrabant ei de facultatibus suis. Cum autem turba plurima conueniret, & e singulis ciuitatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem. Exijt q seminat seminare semen suum. Et dum seminat, aliud cecidit secus uiam, & conculcatum est, & uolucres cœli comederunt illud. Et aliud cecidit super petram, & natum aruit quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffocauerunt illud. Et aliud cecidit in terrã bonã, & ortũ fecit fructũ cẽtuplũ. Hæc dicẽs clamabat. Qui habet aures audiẽdi audiat. Interrogabãt aũt eum discipuli VIII

οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες, τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη. ὁ δὲ εἶπεν, ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσιν, καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν. ἔστιν δὲ αὕτη ἡ παραβολή. ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδόν εἰσιν, οἱ ἀκούοντες, εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος, καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν. οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἵτινες ὅταν ἀκούσωσιν μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύουσιν, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται. τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούοντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου, καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ τελεσφοροῦσιν. τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσιν καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ. οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει, ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἐπιτίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ φῶς. οὐ γάρ ἐστιν κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον, ὃ οὐ γνωσθήσεται, καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ. βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε. ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ δοθήσεται αὐτῷ. καὶ ὃς ἐὰν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ. ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω ἰδεῖν σε θέλοντες. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς. μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες καὶ ποιοῦντες. Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν. καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς.

discipuli eius, dicẽtes, q̃ esset hæc parabola. At ipse dixit. Vobis datum est nosse mysteria regni dei, cæteris autem in parabolis, ut uidentes non uideant, & audientes nõ intelligant. Est autem hæc parabola. Semen est uerbum dei. Qui autem secus uiam, hi sunt qui audiunt, deinde uenit diabolus, & tollit uerbum de corde eorum, ne credentes salui fiant. Nam qui supra petram, qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt uerbum. Et hi radices nõ habent, qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & a sollicitudinibus & diuitijs & uoluptatibus uitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum. Quod autem in bonã terram, hi sunt qui in corde honesto & bono audiẽtes uerbum retinent, & fructum afferunt in patientia. Nemo autem lucernam accẽdens operit eam uase, aut subter lectum ponit, sed super candelabrũ ponit, ut intrantes uideãt lumen. Non est enim occultum quod nõ manifestetur, nec abscõditum quod nõ cognoscat & in ꝓpatulũ ueniat. Videte ergo quomodo audiatis. Quisqs enim habet dabitur illi, & quicumq; nõ habet, etiam quod putat se habere auferetur ab illo. Venerunt autem ad illum mater & fratres eius, & non poterant adire eũ præ turba. Et nũciatũ est illi. Mater tua & fratres tui stant foris, uolẽtes te uidere. Qui rñdens dixit ad eos. Mater mea & fratres mei hi sunt, q uerbũ dei audiunt, & faciunt. Factum est autem in una dierũ, & ipse ascendit in nauiculam, & discipuli eius, & ait ad illos.

αὐτοὺς. Διῆλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης. καὶ ἀνήχθησαν. πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσεν, καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο καὶ ἐκινδύνευον. προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν, λέγοντες. Ἐπιστάτα ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος, καὶ ἐπαύσατο, καὶ ἐγένετο γαλήνη. εἶπεν δὲ αὐτοῖς. ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους. τίς ἄρα οὗτός ἐστιν; ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ; καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν, ἥτις ἐστὶν ἀντίπερα τῆς Γαλιλαίας. ἐξελθόντι δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχεν δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν. καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδύετο. καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν. ἰδὼν δὲ τὸν ΙΗΣΟΥΝ καὶ ἀνακράξας προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν. τί ἐμοὶ καί σοι ΙΗΣΟΥ υἱὲ τοῦ θεοῦ ὑψίστου; δέομαί σου μή με βασανίσῃς. παρήγγειλεν γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνῃρπάκει αὐτόν, καὶ ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσιν, καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαῤῥήσσων τὰ δεσμὰ, ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους. ἐπηρώτησεν δὲ αὐτὸν ὁ ΙΗΣΟΥΣ. λέγων. Τί σοί ἐστιν ὄνομα; ὁ δὲ εἶπεν λεγεών, ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν. καὶ παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν. ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει. καὶ παρεκάλουν αὐτῶν, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς, εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν, καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ

illos. Tranſſretemus trans ſtagnum. Et aſcenderunt. Et nauigantibus illis, obdormiuit, & deſcendit procella uenti in ſtagnum, & complebantur & periclitabantur. Aſcendentes autem ſuſcitauerunt eum dicentes. Præceptor præceptor, perimus. At ille ſurgens, increpauit uentum & tempeſtatem aquæ, & ceſſauit, & facta eſt tranquillitas. Dixit autem illis. Vbi eſt fides ueſtra? Timentes aũt mirati ſunt inter ſe, dicẽtes. Quis putas hic eſt? Quia & uentis & mari imperat, & obediunt ei? Et nauigauerunt ad regionem geraſenorum, quæ eſt contra Galilæam. Et cum de naui egreſſus eſſet ad terram, occurrit illi uir quidã e ciuitate, qui habebat dæmonium iam temporibus multis, & ueſtimento non induebatur, neq; in domo manebat, ſed in monumentis. Is ut uidit Ieſum, & exclamans procidit ante illum, & uoce magna dixit. Quid mihi rei tecum eſt Ieſu fili dei altiſſimi? Obſecro te, ne me torqueas. Præcipiebat enim ſpiritui imundo, ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & uinciebatur cathenis & compedibus cuſtoditus, & ruptis uinculis agebatur a dæmonio in deſerta. Interrogauit autem illum Ieſus dicens. Quod tibi nomen eſt? At ille dixit. Legio, Quia intrauerunt dæmonia multa in eum. Et rogauerunt illum, ne imperaret illis ut in abyſſum irent. Erat autem ibi grex porcorum multorum paſcentiũ in monte, & rogabant eũ, ut pmitteret ſibi i illos ingredi. Et pmiſit illis. Exierũt ergo dæmonia ab hoie, & intrauerũt in porcos, & ipetu abiit grex per preceps

τὰ τῶ κριμνοῦ εἰς τὴν λίμνην, καὶ ἀπεπ-
πνίγη. Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγενη-
μένον ἔφυγον, καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πό-
λιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ
γεγονός, & ἦλθον πρὸς τὸν ΙΗΣΟΥΝ, καὶ εὗ-
ρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαι-
μόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦν
τα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ΙΗΣΟΥ, καὶ ἐφοβή-
θησαν. Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς, καὶ οἱ ἰδόντες
πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς, καὶ ἠρώτησαν αὐ-
τὸν ἅπασα τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν γα-
δαρηνῶν, ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φόβῳ με-
γάλῳ συνείχοντο. Αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖ
ον ὑπέστρεφεν. Ἐδέετο γὰρ αὐτοῦ ὁ ἀνήρ, ἀφ'
οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια εἶναι σὺν αὐτῷ.
Ἀπέλυσεν δὲ αὐτὸν ὁ ΙΗΣΟΥΣ, λέγων. Ὑπόστρε
φον εἰς τὸν οἶκόν σου, & διήγου ὅσα ἐποίησέν
σοι ὁ θεός. Καὶ ἀπῆλθεν καθ' ὅλην τὴν πόλιν
κηρύσσων, ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Ἐγέ
νετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν ΙΗΣΟΥΝ, ἀπε-
δέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος. Ἦσαν γὰρ πάντες πρὸς
δοκῶντες αὐτόν. Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνο-
μα Ἰάϊρος, & αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς
ὑπῆρχεν, & πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ΙΗ-
ΣΟΥ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον
αὐτοῦ, ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς
ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. Ἐν δὲ
τῷ ὑπάγειν αὐτὸν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον
αὐτόν. Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ
ἐτῶν δώδεκα, ἥτις εἰς ἰατροὺς προσαναλώσα-
σα ὅλον τὸν βίον, οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θε-
ραπευθῆναι. προσελθοῦσα δὲ ὄπισθεν, ἥψα-
το τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ
παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐ-
τῆς. Καὶ εἶπεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Τίς ὁ ἁψάμενός
μου; ἀρνουμένων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος
καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. Ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχου
σίν σε καὶ ἀποθλίβουσιν, & λέγεις, Τίς ὁ ἁψά
μενός μου; ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν. Ἥψατό μου
τίς.

per preceps in ſtagnũ, & ſuffocat⁹ eſt. Quod ut uiderũt factũ ij qui paſcebãt fugerunt, & nunciauerunt in ciuitatem & in uillas. Exierũt aũt ut uiderẽt q̃d fa ctum eſt, & uenerunt ad Ieſum, & inue nerunt hominem ſedentem a quo dæ monia exierant ueſtitum, ac ſana men te ad pedes Ieſu, & timuerunt. Nuncia uerũt aũt illis & qui uiderãt quomodo ſanus fact⁹ eſſet is q̃ agitabat a dæmo nio. Et rogauerũt illũ oĩs multitudo ga zarenorum, ut diſcederet ab ipſis, quia magno timore tenebãt. Ipſe aũt cõſcẽ ſa naui reuerſus eſt. Rogauerat enĩ illũ uir a quo dæmonia exierant, ut cũ eo eſſet. Dimiſit aũt eũ Ieſus dicens. Redi in domũ tuã, & narra quãta tibi fecerit deus. Et abĳt per uniuerſam ciuitatẽ, prædicans quanta ſibi feciſſet Ieſus. Fa ctum eſt autem cum rediret Ieſus, excepit illum turba. Erant emm omnes expe ctantes eum. Et ecce uenit uir cui nomẽ Iairus, & ipſe princeps ſynagogæ erat, & cecidit ad pedes Ieſu, rogans eum ut intraret in domum ſuam, quia unica filia erat ei fere annorum duodecim, & hæc mortua erat. Dum iret autem, & a turbis comprimebatur. Et mulier quæ erat in fluxu ſanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos impenderat omnem ſubſtantiam, nec ab ullo potuit curari, acceſſit retro & tetigit fimbriam ueſtimenti eius, & confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis eius. Et ait Ieſus. Quis eſt qui me tetigit? Negantibus aũt omnibus, dixit Petrus & qui cum illo erant. Præceptor, turbæ te premunt & affligunt, & dicis. Quis me tetigit? Et dixit Ieſus. Tetigit me aliquis

τίς. Εγω γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ. Ιδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ, ὅτι οὐκ ἔλαθεν τρέμουσα ἦλθεν, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ. δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ, ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. θάρσει θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε πορεύου εἰς εἰρήνην, ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγων αὐτῷ, ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ ἀκούσας, ἀπεκρίθη αὐτῷ λέγων. μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε καὶ σωθήσεται. ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα, εἰ μὴ πέτρον καὶ ἰωάννην καὶ ἰάκωβον, καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα, ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπεν. μὴ κλαίετε, οὐκ ἀπέθανεν τὸ κοράσιον ἀλλὰ καθεύδει, καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες, ὅτι ἀπέθανεν. αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησεν λέγων. ἡ παῖς ἐγείρου. καὶ ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα. καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν, καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

Συγκαλεσάμενος δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ τοὺς δώδεκα, ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν, ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια καὶ νόσους θεραπεύειν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς. μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδον, μήτε πήραν, μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν. καὶ εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε ἐκεῖ μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέχωνται ὑμᾶς ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς. ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας, εὐαγγελιζόμενοι

aliquis. Nam & ego noui uirtutem de me exijſſe. Vidēs aũt mulier quod nõ latuiſſet, tremẽs uenit & ꝓcidit ante pedes eius, & ob quã cauſam tetigiſſet eũ indicauit ei coram omni populo, & quẽ admodũ cõfeſtim ſanata fuiſſet. At ipſe dixit ei. Confide filia. Fides tua ſaluã te fecit. Vade in pace. Adhuc illõ loquẽte, uenit quidã a domo principis ſynagogæ dicens ei. Mortua eſt filia tua, noli uexare magiſtrum. Ieſus aũt audito hoc uerbo, reſpondit patri puelle. Noli timere. Crede tantũ, & ſalua erit. Et cũ ueniſſet domũ, nõ permiſit intrare ſecũ quenq̃, niſi Petrũ & Iacobũ & Ioannẽ & patrem & matrẽ puellæ. Flebant aũt omnes & plangebant illam. At ille dixit. Nolite flere. Non eſt mortua puella ſed dormit. Et deridebant eum, ſcientes qd̃ mortua eſſet. Ipſe aũt eiectis foris omnibus apꝑhenſa manu eius clamauit dicens. Puella ſurge. Et reuerſus eſt ſpiritus eius, & ſurrexit continuo. & iuſſit illi dare manducare. Et ſtupuerũt parentes eius quibus præcepit ne cui dicerent quod factum erat.

IX

Conuocatis aũt Ieſus duodecim, dedit illis uirtutem & poteſtatẽ ſuper oia dæmonia, & ut morbos ſanarẽt. Et miſit illos ꝓdicare regnũ dei, & ſanare infirmos. Et ait ad illos. Ne qd tuleritis ĩ uiã, neq̃ uirgam, neq̃ peram, neq̃ panem, neq̃ pecuniã, neq̃ binas tunicas habeatis. Et in quãcũq̃ domum intraueritis ibi manete, & inde exeatis. Et qcũq̃ non receperint uos, exeuntes de ciuitate illa, etiam puluerem de pedibus ueſtris excutite in teſtimoniũ ſuper illos. Egreſſi aũt circũibant per caſtella,

euangelizantes

εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες παντα-
χοῦ. Ηκουσεν δὲ Ἡρῴδης ὁ τετράρχης τὰ
γενόμενα ὑπ' αὐτοῦ πάντα, καὶ διηπόρει διὰ
τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων, ὅτι Ἰωάννης ἐγήγερ-
ται ἐκ νεκρῶν, ὑπό τινων δέ, ὅτι Ἠλίας ἐφά-
νη, ἄλλων δέ, ὅτι προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων
ἀνέστη. καὶ εἶπεν Ἡρῴδης, Ἰωάννην ἐγὼ ἀπε-
κεφάλισα, τίς δέ ἐστιν οὗτος περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω
τοιαῦτα. καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν, καὶ ὑποστρέ-
ψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα
ἐποίησαν. καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς, ὑπεχώρη-
σεν κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως κα-
λουμένης Βηθσαϊδά. οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες, ἠ-
κολούθησαν αὐτῷ. καὶ δεξάμενος αὐτοὺς
ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆ βασιλείας τοῦ θεοῦ,
καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἴᾶτο. ἡ
δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν, προσελθόντες δὲ οἱ
δώδεκα εἶπον αὐτῷ. ἀπόλυσον τὸν ὄχλον,
ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ
τοὺς ἀγροὺς καταλύσωσιν καὶ εὑρωσιν ἐπισι-
τισμόν, ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν. εἶ-
πεν δὲ πρὸς αὐτούς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φα-
γεῖν. οἱ δὲ εἶπον, οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλείω, ἢ
πέντε ἄρτοι καὶ δύο ἰχθύες, εἰ μήτι πορευθέν-
τες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν ὄχλον
τοῦτον βρώματα. ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεν-
τακισχίλιοι. εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐ-
τοῦ, κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεν-
ήκοντα, καὶ ἐποίησαν οὕτως, καὶ κατέκλιναν
ἅπαντας. λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς
δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐ-
λόγησεν αὐτούς, καὶ κατέκλασεν, καὶ ἐδίδου
τοῖς μαθηταῖς παρατιθέναι τῷ ὄχλῳ. καὶ ἔ-
φαγον καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες, καὶ ἤρθη τὸ
περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κοφίνοι δώ-
δεκα. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευ-
χόμενον κατὰ μόνας συνῆσαν αὐτῷ οἱ μα-
θηταί, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς λέγων, τίνα με
λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι; οἱ δὲ ἀποκριθέντες
εἶπον

evangelizantes & curantes ubiq;. Audiuit aũt herodes tetrarcha omia quæ fiebant ab eo, & hæsitabat eo q; dicerẽtur a quibusdã quod Ioannes surrexisset a mortuis, a quibusdã uero quod helias apparuisset, ab alijs aũt quod propheta unus de antiquis surrexisset. Et ait herodes. Ioannem ego decollaui. Quis est autẽ iste de quo ego talia audio? Et quærebat uidere enm. Et reuersi apostoli narrauerunt illi quæcũq; fecerũt. Et assumptis illis secessit seorsum in locum desertũ ciuitatis quæ uocatur Bethsaida. Quod cũ cognouissent turbæ secutæ sunt illũ, & excepit eos & loquebatur illis de regno dei, & eos q curã indigebant, sanabat. Dies aũt cœperat declinare. Et accedentes duodecim dixerunt illi. Dimitte turbas, ut euntes in castella uillasq; quæ circa sunt diuertant & inueniant escas, quia hic in loco deserto sumus. Ait autẽ ad illos. Vos date illis manducare. At illi dixerunt. Non sunt nobis plusq; quinq; panes & duo pisces, nisi nos eam⁹ & emamus in omnem hanc turbam escas. Erant aũt fere uiri quinq; milia. Ait autem ad discipulos suos. Facite illos discumbere per conuiuia quinquagenos, & ita fecerunt. Et fecerũt oẽs discũbere. Acceptis aũt quinq; panibus & duobus piscib⁹, respexit in cœlũ & benedixit illis, & fregit & distribuit discipulis suis ut ponerent ante turbas. Et manducauerũt oẽs & saturati sũt. Et sublatũ est q d'supfuit illis fragmẽtoz cophini duodecim, & factũ est cũ solus esset orans, erãt cũ illo & discipuli, & interrogauit illos dicens. quẽ me dicũt esse turbæ. At illi rñderũt

ἔιπον ἰωάννην τὸν βαπτισήν. ἄλλοι δὲ ἦλίαν, ἄλλοι δὲ, ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. εἶπεν δὲ αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ πέτρος εἶπεν. τὸν χριστὸν τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς παρήγγειλεν μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο. εἰπὼν, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. ἔλεγεν δὲ πρὸς πάντας. εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας, ἢ ζημιωθείς; ὃς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῶ με, καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσίν τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἳ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτὼ. καὶ παραλαβὼν πέτρον καὶ ἰωάννην καὶ ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύξασθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον. καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων. καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωσῆς καὶ Ἠλίας. οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ, ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἣν ἔμελλεν πληροῦν ἐν Ἰερουσαλήμ. ὁ δὲ πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ. διαγρηγορήσαντες δέ, εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν ὁ πέτρος

πρὸς τὸν ΙΗΣΟΥΝ

& dixerunt. Ioannē baptiſtam, alíj aũt Heliam, alíj uero quod unus prophe/ta de antiquis ſurrexit. Dixit aũt illis. Vos aũt quem me eſſe dicitis? Reſpon dens Simon Petrus dixit. Chriſtũ dei. At ille increpans illos præcepit, ne cui dicerent hoc, dicens, quia oportet filiũ hominis multa pati & reprobari a ſeni oribus & principibus ſacerdotũ & ſcri/bis, & occidi, & tertia die reſurgere. Di/cebat autẽ ad omnes. Si quis uult poſt me uenire, abneget ſemetipſum, & tol/lat crucem ſuam cottidie, & ſequatur me. Qui enim uoluerit animam ſuam ſaluã facere, is perdet illã. Qui uero p/diderit animam ſuam propter me, ſal/uam faciet illam. Quid eñ proficit ho mo, ſi lucretur uniuerſum mundum, ſe autem ipſum perdat, & detrimentũ ſui faciat? Nam qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc filius hominis erube/ſcet cum uenerit in maieſtate ſua & pa/tris & ſanctorum angelorum. Dico au tem uobis uere, ſunt aliqui hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem donec ui/deant regnum dei. Factum eſt autem poſt hæc uerba fere dies octo, & aſſum pſit Petrum & Ioannem & Iacobum, & aſcendit in montem ut oraret. Et fa/cta eſt dum oraret ſpecies uultus eius altera, & ueſtitus eius albus & refulgẽs Et ecce duo uiri loquebantur cum illo, qui erant Moſes & Helías uiſi in maie/ſtate, & dicebant exceſſum eius, quem cõpleturus erat in Hieruſalẽ. Petrus ue ro & qui cũ illo erãt, grauati erant ſom no. Experrecti autẽ uiderũt maieſtatẽ eius, & duos uiros qui ſtabãt cũ illo. Et factũ eſt cũ diſcederẽt ab illo, ait Petrus

ad Ieſum

πρὸς τὸμ ΙΗΣΟΥΝ. ἐπισάτα, καλόμ ἐσιμ ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεμ σκηνὰς τρεῖς μίαν σοὶ, καὶ μωσῆ μίαν, καὶ μίαν ἡλίᾳ, μὴ εἰδὼς ὃ λέγει. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος, ἐγένετο νεφέλη καὶ ἐπεσκίασεν αὐτοὺς. ἐφοβήθησαμ δὲ ἐν τῷ εἰσελθεῖμ αὐτοὺς εἰς τὴμ νεφέλημ. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα. οὗτός ἐσιμ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς αὐτοῦ ἀκούετε, καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν εὑρέθη ΙΗΣΟΥΣ μόνος. καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν, καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, οὐδὲν ὧν ἑωράκασιν. ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ καταβάντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησεν λέγων. διδάσκαλε δέομαί σου ἐπιβλέψαι ἐπὶ τὸμ υἱόμ μου, ὅτι μονογενής ἐστί μοι, καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτόμ, καὶ ἐξαίφνης κράζει, καὶ σπαράσσει αὐτόμ μετὰ ἀφροῦ καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ συντρίβωμ αὐτόμ, καὶ ἐδεήθημ τῶν μαθητῶν σου, ἵνα ἐκβάλλωσιμ αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαμ. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεμ, ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶμ; προσάγαγε ὧδε τὸμ υἱόμ σου. ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεμ αὐτὸμ τὸ δαιμόνιομ καὶ συνεσπάραξεμ. ἐπετίμησεμ δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ καὶ ἰάσατο τὸμ παῖδα, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ. πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίει σεν, εἶπεν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους, ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο. καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό. καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου. εἰσῆλθεν δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς τὸ, τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ ἰδὼν τὸμ διαλογισμὸμ τῆς καρδίας αὐτῶν ἐπιλαβόμενος παιδίου

ad Iesum. Præceptor, bonũ est nos hic esse, & faciamus tria tabernacula, unum tibi, & unũ Mosi, & unum Heliæ nesciens quid diceret. Hæc aũt illo loquẽte, facta est nubes & obũbrauit eos, timuerunt autẽ intrantibus illis in nubẽ. Et uox facta est de nube dicens. Hic est filius meus dilectus, ipsum audite. Et dũ fieret uox, inuẽtus est Iesus solus, & ipsi tacuerunt, & nemini dixerũt in illis diebus quicq̃ ex his quæ uiderant. Factũ est aũt in sequenti die descendentibus illis de monte, occurrit illis turba multa. Et ecce uir de turba exclamauit dicẽs Magister, obsecro te, respice in filiũ meum, quia unicus est mihi, & ecce spiritꝰ apprẽdit eũ, & subito clamat, & discerpit eũ cũ spuma, & uix discedit ab eo dilanians eũ, & rogaui discipulos tuos ut ejicerent illum, & non potuerunt. Respondens autem Iesus dixit. O generatio infidelis & puersa, usq; quo ero apud uos & patiar uos? Adduc huc filiũ tuũ. Cũ adhuc aũt accederet, elisit illum dæmoniũ. Increpauit autem Iesus spiritũ immundum & sanauit puerum, & reddidit illum patri eius. Stupebant autẽ omnes in magnificẽtia dei. Omnibusq; mirantibus in omnibus quæ faciebat, dixit ad discipulos suos. Ponite uos in auribus uestris sermones istos. Filius enim hominis, futurum est ut tradatur in manus hominum. At illi ignorabant uerbum istud, & erat uelatum ab illis, ut nõ intelligerent illud. Et timebant eum interrogare de hoc uerbo. Intrauit autem cogitatio inter eos qs eorum maior esset. At Iesus uidens cogitationem cordis illoꝝ apprehendit

παιδίου ἔστησεν αὐτὸ παρ ἑαυτῷ. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς. Ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ἐμὲ δέχεται. Καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ γὰρ μικρότερος ὢν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν. ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου, ἐκβάλλοντα τὰ δαιμόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ ἡμῶν. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ὁ ΙΗΣΟΥΣ. μὴ κωλύετε. ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξεν τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ. καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέντες, εἰσῆλθον εἰς κώμην σαμαρειτῶν. ὡς τε ἑτοιμάσαι αὐτῷ. Καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλήμ. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης εἶπον. κύριε θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ Καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς; ὡσὶ Καὶ Ἠλίας ἐποίησεν. στραφεὶς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐπετίμησεν αὐτοῖς Καὶ εἶπεν οὐκ οἴδατε, οἵου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς; ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι. καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην. ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπεν τις πρὸς αὐτόν, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν Καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπεν, κύριε ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθεῖν πρῶτον θάψαι τὸν πατέρα μου, εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. εἶπεν δὲ Καὶ ἕτερος ἀκολουθήσω σοι κύριε, πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου. εἶπεν πρὸς αὐτὸν ὁ ΙΗΣΟΥΣ

puerꝝ, & ſtatuit illum iuxta ſe, & ait illis. Quicūqꝫ ſuſceperit puerū iſtū in nomine meo me recipit. Et quicūqꝫ me receperit, recipit eū qui me miſit. Nam qui minor eſt inter omnes uos, hic erit magnus. Reſpondens aūt Ioannes dixit. Præceptor, uidimus quēdam in nomine tuo eiciētem dæmonia, & prohibuimus eum, quia nō ſequitur nobiſcum. Et ait ad illū Ieſus. Nolite prohibere. Qui enim non eſt aduerſum uos, pro nobis eſt. Factū eſt aūt dum cōplerentur dies aſſumptionis eius, & ipſe faciē ſuam firmauit ut iret in Hieruſalem. & miſit nuncios ante conſpectū ſuum, & euntes intrauerunt in ciuitatem Samaritanorum, ut pararent illi. Et non receperunt eum, quia facies eius erat euntis Hieruſalem. Cū uidiſſent aūt diſcipuli eius Iacobus & Ioannes dixerunt. Domine uis dicimus ut ignis deſcendat de cœlo, & conſumat illos, quemadmodū & Helias fecit. Cōuerſus aūt Ieſus increpauit illos dicēs. Neſcitis cuius ſpiritus eſtis uos. Filius enim hominis nō uenit animas pdere ſed ſaluare. Et abierunt in aliud caſtellum. Factum eſt aūt ambulantibus illis in uia, dixit quidam ad illū. Sequar te quocūqꝫ ieris. Dixit illi Ieſus. Vulpes foueas habēt, & uolucres celi nidos, filius aūt hois nō habet ubi caput ſuū reclinet. Ait aūt ad alterꝫ Sequere me. Ille aūt dixit. Dñe, permitte mihi primū adire, & ſepelire patrem meum. Dixitqꝫ ei Ieſus. Sine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos, tu aūt uade & annuncia regnū dei. Et ait alter. Sequar te dñe, ſed permitte mihi prius ut dicā uale iīs qui ſunt domi meæ. Ait ad illū Ieſus. Nemo

ΙΗΣΟΥΣ. οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐ/
τοῦ ἐπ' ἄροτρον, καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω
εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τ̄ θεοῦ. μετὰ δὲ
ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος ⁊ ἑτέρους ἑβδομή/
κοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ
προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἤ
μελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι. ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐ/
τούς. ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀ
λίγοι, δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ,
ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐ
τοῦ. ὑπάγετε, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς, ὡσ
ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων, μὴ βαστάζετε βαλάν/
τιον, μὴ πήραν, μὴ δὲ ὑποδήματα, καὶ μηδέ/
να κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε, εἰς ἣν δ' ἂν οἰ
κίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε, εἰρήνη
τῷ οἴκῳ τούτῳ, καὶ ἐὰν ᾖ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης,
ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν, εἰ δὲ
μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰ.
κίᾳ μένετε ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐ
τῶν, ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τ̄ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστιν, μὴ
μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. ⁊ εἰς ἣν
ἂν πόλιν εἰσέρχησθε ⁊ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε
τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν, ⁊ θεραπεύετε τοὺς ἐν
αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς. ἤγγικεν ἐ/
φ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν
εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς
τὰς πλατείας αὐτῆς, εἴπατε, καὶ τὸν κονιορτὸν
τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τ̄ πόλεως ὑμῶν ἀπο
μασσόμεθα ὑμῖν. πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι
ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τ̄ θεοῦ. λέγω ὑμῖν,
ὅτι σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον
ἔσται, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. οὐαί σοι χοραζείν. οὐ
αἰ σοι βηθσαϊδά, ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγε
νοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν,
πάλαι ἂν, ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι με
τενόησαν, πλὴν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον
ἔσται ἐν τῇ κρίσει, ἢ ὑμῖν. καὶ σὺ καπερναοὺμ
ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ἅδου κατα
βιβασθήσῃ. ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ
ἀθετῶν

Ieſus. Nemo mittens manū ſuā ad aratrū, & aſpiciēs retro, aptꝰ eſt regno dei.

Poſt hæc aūt deſignauit dñs & alios ſeptuaginta & miſit illos binos ante faciem ſuam in oēm ciuitatē & locū quo erat ipſe uēturꝰ. Dicebat ergo illis. Meſſis quidem multa, operarij aūt pauci. Rogate ergo dñm meſſis ut extrudat operarios in meſſem ſuam. Ite, ecce ego mitto uos ſicut agnos inter lupos. Nolite portare ſaccūlū, neq; perā, neq; calciamenta, & neminē per uiam ſalutaueritis. In quamcūq; domū intraueritis, primum dicite pax huic domui, & ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax ueſtra, ſin minus ad uos reuertetur In eadem aūt domo manete, edētes & bibentes q̄ dantur ab illis. Dignus eſt operarius mercede ſua. Nolite tranſire de domo in domū. Et in quācūq; ciuitatē intraueritis & ſuſceperint uos, manducate quæ apponuntur uobis, & ſanate infirmos qui in illa ſunt, & dicite illis, appropinquauit in uos regnū dei. In quācūq; aūt ciuitatē intraueritis, & non ſuſceperint uos, exeūtes in plateas eius dicite. Etiam puluerem qui adhæſit nobis de ciuitate ueſtra extergimus in uos. Tamen hoc ſcitote quod appropinquauit in uos regnum dei. Dico uobis, quod Sodomis in die illo remiſſius erit cūq; illi ciuitati. Væ tibi Corozaim, uæ tibi Bethſaida, qa ſi in tyro & ſidōe factæ fuiſſent uirtutes q̄ factæ ſūt in uobis, olim īcilicio & cinere ſedētes pœnituiſſēt. Verūtn̄ tyro & ſidōi remiſſiꝰ erit īiudicio cūq; uobis. Et tu Capernaū uſq; ad cœlū exaltata, uſq; ad infernum demergeris. Qui uos audit, me audit, & q

X

ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ, ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με. ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες, κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου, εἶπεν δὲ αὐτοῖς. ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα, ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει. πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται. χαίρετε δὲ, ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι ὁ ΙΗΣΟΥΣ, καὶ εἶπεν, ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου. πάντα παρεδόθη μοι ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱὸς εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστιν ὁ πατὴρ εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς, κατ' ἰδίαν εἶπεν. μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ ὑμεῖς βλέπετε. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. Καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτὸν καὶ λέγων, διδάσκαλε τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτὸν, ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν. ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου. καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. εἶπεν δὲ αὐτῷ. ὀρθῶς ἀπεκρίθης, τοῦτο ποίει καὶ ζήσῃ. ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτὸν εἶπεν πρὸς τὸν ΙΗΣΟΥΝ. καὶ τίς ἐστί μου πλησίον; ὑπολαβὼν δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν. ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἰεριχώ, καὶ λη-

σταῖς

uos spernit me spernit. Qui autem me spernit, spernit eũ qui misit me. Reuersi sunt autem septuaginta cum gaudio dicentes. Domine, etiam dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo. Ait aũt illis. Videbam satanam sicut fulgur de cœlo cadentem. Ecce do uobis potestatem calcandi super serpẽtes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici & nihil uobis nocebit. Veruntamen in hoc nolite gaudere, quod spiritꝰ uobis subiiciuntur. Gaudete autem, ꝙ nomina uestra scripta sunt i cœlis. In ipsa hora exultauit i spiritu sancto & dixit. Cõfiteor tibi pater domine cœli & terræ, ꝙ abscondisti hæc a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Etiã pater, qm̃ sic placuit ante te. Omnia mihi tradita sũt a patre meo, & nemo scit quis sit filius nisi pater, & quis sit pater nisi filius, & cui uoluerit filius reuelare. Et cõuersus ad discipulos suos seorsim dixit. Beati oculi q uidẽt q̃uos uidetis. Dico em̃ uobis, ꝙ multi ꝓphetæ & reges uoluerunt uidere quæ uos uidetis, & nõ uiderũt, & audire q̃ auditis, & nõ audierũt. Et ecce quidã legispitus surrexit tentans illũ & dicens. Magister, qd faciẽdo uitã æternã possidebo? At ille dixit ad eũ. In lege qd scriptũ est? Quõ legis? Ille rn̄dẽs dixit. Diliges dn̄m deũ tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua & ex totis uiribus tuis, & ex tota mẽte tua, & ꝓximũ tuũ sicut teipsũ. Dixitq; illi. Recte rn̄disti. Hoc fac & uiues. Ille aũt uolens iustificare seipsum dixit ad Iesum. Et quis est meus ꝓximꝰ? Suscipiẽs aũt Iesus dixit. Homo quidã descẽdebat ab Hierusalẽ in hierico & incidit in

σᾶις περιέπεσεν. οἱ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες, ἀπῆλθον ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ. καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν. ὁμοίως δὲ καὶ λευίτης γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν, σαμαρίτης δέ τις ὁδεύων, ἦλθεν κατ' αὐτὸν. καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη. καὶ προσελθὼν κατέδησεν τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον. καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκεν τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με, ἀποδώσω σοι. τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς; ὁ δὲ εἶπεν. ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν οὖν ὁ ΙΗΣΟΥΣ. πορεύου καὶ σὺ ποίει ὁμοίως. ΕΓΕ/

νετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. γυνὴ δέ τις ὀνόματι μάρθα ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη μαρία. ἣ καὶ παρακαθίσασα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ΙΗΣΟΥ ἤκουεν τὸν λόγον αὐτοῦ. ἡ δὲ μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν, ἐπιστᾶσα δὲ εἶπεν. κύριε οὐ μέλει σοι, ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλιφεν διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ, ἵνα μοι συναντιλάβηται. ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. μάρθα μάρθα μεριμνᾶς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά. ἑνὸς δέ ἐστιν χρεία. μαρία γὰρ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο. ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέν τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν. κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ ἰωάννης ἐδίδαξεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. εἶπεν δὲ αὐτοῖς.

οτ' ἂν

dit in latrones, qui etiã despoliauerunt eum, & plagis impositis abierunt semiuiuo relicto. Accidit aũt ut sacerdos q-dam descẽderet eadem uia, & uiso illo prætertit. Similiter & leuita, cum esset secus locum & uideret eum, pertransit. Samaritanus aũt quidã iter faciens uenit secus eum, & uidẽs eũ, misericordia motus est. Et appropiãs obligauit uulnera eius, infundens oleum & uinũ, & imponens illum in suũ iumentum duxit in diuersoriũ, & curã eius egit. Et postero die deprõptos duos denarios dedit hospiti, & ait. Curam illius habe, & quodcũq; p̃terea insumpseris, ego cum rediero reddam tibi. Quis horum triũ uidetur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit. Qui fecit misericordiam in illum. Ait igitur illi Iesus. Vade & tu fac similiter. Factum est aũt dũ irent ut ipse intraret in quod dã oppidulũ, & mulier q̃dam Martha noie excepit illum in domum suam, & huic erat soror nomine Maria. Quæ etiam assidens secus pedes domini audiebat uerbum illius, Martha autem distrahebatur circa frequens ministerium Quæ stetit & ait. Dñe, non est tibi curæ q; soror mea reliquit me solã ministrare? dic ergo illi ut me adiuuet. Et respondens dixit illi dominus. Martha Martha sollicita es, & tumultuaris circa plura. Porro unum est necessariũ. Maria bonam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Et factum est cum esset in quodam loco orans, ut cessauit: dixit quidam ex discipulis eius ad eũ. Domine, doce nos orare, sicut & Ioannes docuit discipulos suos. Et ait illis

XI

ὁτ᾽ἂμ προσεύχεσθε, λέγετε. πατὴρ ἡμῶμ ὁ ἐν
τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέ
τω ἡ βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θέλημά σου
ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, τὸμ ἄρτον ἡμῶν
τὸμ ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν καθ᾽ ἡμέραν, καὶ ἄφες
ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀ-
φίομεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν, καὶ μὴ εἰ-
σενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡ-
μᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς.
τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς
αὐτὸμ μεσονυκτίου, καὶ εἴπῃ αὐτῷ. φίλε, χρῆ-
σόν μοι τρεῖς ἄρτους, ἐπειδὴ φίλος μου παρεγέ-
νετο ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω
αὐτῷ, κἀκεῖνος ἔσωθεμ ἀποκριθεὶς εἴπῃ. μή
μοι κόπους πάρεχε, ἤδη ἡ θύρα κέκλεισαι, καὶ
τὰ παιδία μου μετ᾽ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰ-
σίμ, οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι, λέγω ὑ-
μῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ, ἀναστὰς διὰ τὸ εἶ-
ναι αὐτοῦ φίλον, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ
ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ, ὅσων χρῄζει. κἀγὼ ὑμῖν
λέγω. αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ
εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν, πᾶς
γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει,
καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. τίνα δὲ ὑμῶν
τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπι
δώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἰχθὺν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος
ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσει ᾠόν,
μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον; εἰ οὖν ὑμεῖς πο
νηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ δι
δόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον, ὁ πα
τὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς
αἰτοῦσιμ αὐτόν. καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνι-
ον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν. ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου
ἐξελθόντος ἐλάλησαν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμα-
σαν οἱ ὄχλοι. τινὲς δὲ αὐτῶν εἶπον, ἐν Βεελ-
ζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ
δαιμόνια. ἕτεροι δὲ πειράζοντες, σημεῖον
παρ᾽ αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ, αὐτὸς δὲ εἰ-
δὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα. εἶπεν αὐτοῖς.

πᾶσα

Cū oratis dicite. Pater noſter q es i cœ-
lis ſctificet nomē tuū, adueniat regnū
tuū, fiat uolūtas tua quēadmodū in cœ
lo ſic etiā i terra, panē noſtrū cotidianū
da nobis hodie, & dimitte nobis pcta
noſtra, ſiqdē & nos dimittim⁹ omi de-
bēti nobis, & ne nos iducas i tētationē.
ſed libera nos a malo. Et ait ad illos. qs
ueſtrū habebit amicū, & ibit ad illū me
dia nocte & dicet illi, amice cōmoda mi
hi tres panes, qm̄ amicus me⁹ uenit de
uia ad me, & nō habeo qd̄ apponā illi,
& ille deintus reſpōdēs dicat, noli mihi
moleſtus eſſe, iam oſtiū clauſum eſt, &
pueri mei mecū ſunt in cubili, non poſ-
ſum ſurgere & dare tibi? Et ille ſi perſe
uerauerit pulſans, dico uobis, & ſi non
dabit illi ſurgens, eo q̄ amicus eius ſit,
ꝓpter improbitatē tamen eius ſurget,
& dabit illi quotquot habet neceſſari-
os. Et ego dico uobis. Petite, & dabitur
uobis, querite, & inuenietis, pulſate, &
aperietur uobis. Omnis em̄ qui petit ac
cipit, & q̄ rit inuenit, & pulſanti aperie
tur. Quis aūt ex uobis pater quē ſi filiꝰ
petierit panē, nū lapidē dabit illi? Aut
piſcem, nū pro piſce ſerpentem dabit il
li? Aut ſi petierit ouū, num porriget illi
ſcorpionē? Si ergo uos cū ſitis mali no
ſtis bona data dare filiꝭ ueſtris, quāto
magis pater ueſter cœleſtis dabit ſpi
ritum bonū petētibus ſe. Et erat eiēci-
ens dæmoniū & illud erat mutū, & cū
eieciſſet dæmoniū locutꝰ eſt mutus, &
āmiratæ ſūt turbæ. Quidā aūt ex eis di
xerūt. In Beelzebul principe dæmonio
rum eiēcit dæmonia. Et alij tentantes, ſi
gnum de cœlo quærebāt ab eo. Ipſe au
tem cū ſciret cogitationes eorꝝ dixit eis

Omne

πᾶσα βασιλεία ἐφ᾽ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἐρη
μοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει. εἰ δὲ καὶ ὁ
σατανᾶς ἐφ᾽ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσε-
ται ἡ βασιλεία αὐτοῦ. ὅτι λέγετε, ἐν Βεελζε-
βοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια, εἰ δὲ ἐγὼ
ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ
ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ κρι-
ταὶ ὑμῶν ἔσονται. εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκ-
βάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ᾽ ὑμᾶς
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισ-
μένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλὴν, ἐν εἰρήνῃ ἐ-
στὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυρό-
τερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλί-
αν αὐτοῦ αἴρει ἐφ᾽ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκύλα
αὐτοῦ διαδίδωσιν. ὁ μὴ ὢν μετ᾽ἐμοῦ κατ᾽ ἐ-
μοῦ ἐστιν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ᾽ἐμοῦ, σκορ-
πίζει. ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ
ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽ ἀνύδρων τό-
πων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὑρίσκων λέ-
γει. ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλ-
θον. καὶ ἐλθὼν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κε-
κοσμημένον. τότε πορεύεται καὶ παραλαμ-
βάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑ-
αυτοῦ. καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ. καὶ γίνεται
τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν
πρώτων. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν τα-
ῦτα, ἐπάρασά τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου,
εἶπεν αὐτῷ. μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά
σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας. αὐτὸς δὲ εἶπεν,
μενοῦνγε μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ
θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες αὐτόν. τῶν δὲ ὄχλων
ἐπαθροιζομένων, ἤρξατο λέγειν. ἡ γενεὰ αὕ-
τη πονηρά ἐστιν. σημεῖον ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ
δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφή-
του, καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς νινευίταις,
οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ. βα-
σίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀν-
δρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτούς, ὅτι ἦλ-
θεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν

σολομῶνος

Omne regnũ in ſeipſũ diuiſũ deſolat, & domus ſupra domũ cadit. Si aũt & ſatanas in ſeipſum diuiſus eſt, quomodo ſtabit regnũ eius, quia dicitis in Beelzebul eiícere dæmonia. Si aũt ego i Beelzebul eiício dæmonia, filij ueſtri i quo eiíciunt? Ideo ipſi iudices ueſtri erunt. Porro ſi in digito dei eiício dæmonia, profecto peruenit in uos regnum dei. Cũ fortis armatus cuſtodit atriũ ſuũ, in pace ſunt ea quæ poſſidet. Si aũt fortior eo ſuperueniens uicerit eũ, uniuerſa arma eius aufert in quibus confidebat, & ſpolia eius diſtribuit. Qui non eſt mecum, contra me eſt, & qui nõ colligit mecum diſpergit. Cũ immundus ſpiritus exierit de homine, ambulat p loca inaquoſa, querens requiem, & non inueniens dicit. Reuertar in domũ meam unde exiui. Et cum uenerit inuenit eam ſcopis mundatam & ornatam. Tunc uadit & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi. Et fiunt nouiſſima hominis illius peiora prioribus. Factum eſt autem cum hæc diceret, extollens uocem quædã mulier de turba dixit illi. Btũs uenter qui te portauit, & ubera quæ ſuxiſti. At ille dixit. Quinimo, beati q audiunt uerbũ dei, & cuſtodiũt illud. Turbis aũt cõcurrentibus cœpit dicere. Generatio hæc generatio nequã eſt, ſignũ quærit, & ſignum non dabitur ei niſi ſignũ Ionæ prophetæ. Nam ſicut fuit Ionas ſignum Niniuitis, ita erit & filius hominis generationi iſti. Regina auſtri ſurget in iudicio cum uiris generationis huius, & condẽnabit illos, quia uenit a finibus terræ audire ſapientiam Salomonis

σολομῶνος ὧδε. ἄνδρες νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὴν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ. καὶ ἰδοὺ πλεῖον ἰωνᾶ ὧδε. οὐδεὶς λύχνιον ἅψας εἰς κρυπτὸν τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι, τὸ φῶς βλέπωσιν. ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται, ὅταν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. σκόπει οὖν, μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζει σε. ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι, ἠρώτα αὐτόν φαρισαῖος τις, ὅπως ἀριστήσῃ παρ' αὐτῷ. εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν. ὁ δὲ φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν, ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου. εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν. νῦν ὑμεῖς οἱ φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου, καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας. ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν, καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν; πλὴν τὰ ἐνόντα, δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν. ἀλλ' οὐαὶ ὑμῖν τοῖς φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον, καὶ τὸ πήγανον, καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν, καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι. οὐαὶ ὑμῖν τοῖς φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν.

Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν λέγει αὐτῷ.

Salomonis. Et ecce plusq̃ Salomõ hic. Viri Niniuitæ surgent in iudicio cũ generatione hac, & condemnabunt illã, quia pœnitentiam egerunt ad p̃dicationem Ione. Et ecce plus q̃ Iona hic. Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, neq; sub modio, sed supra cãdelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen uideant. Lucerna corporis est oculus. Cũ igitur oculus tuus fuerit simplex, totum quoq; corpus tuum lucidum erit, si aũt nequã fuerit, etiam corpus tuũ tenebrosum erit. Vide ergo ne lumẽ qd̃ in te est, tenebræ sint. Si ergo corpus tuum totum lucidũ fuerit, nõ habens aliquam partem tenebrosam, erit lucidũ totum, ut cum lucerna fulgoris illuminat te. Et cũ loqueretur, rogauit illũ quidam pharisæus, ut pranderet apud se. Iesus aũt ingressus recubuit. Pharisæus aũt cũ uidisset admiratus est, quod nõ prius lauisset ante prandium. Et ait dominus ad illum. Nunc uos pharisæi qd̃ deforis est calicis & catini mundatis, qd̃ autem intus est uestri, plenum est rapina & iniquitate. Stulti, nonne qui fecit quod deforis est, etiam id quod deintus est fecit? Verũtamen quod superest date elemosynã, & ecce omnia munda sunt uobis. Sed uæ uobis pharisæis quia decimatis mentã & rutam & oẽne olus, & præteritis iudicium & charitatẽ dei. Hæc aũt oportuit facere & illa non omittere. Væ uobis pharisæis, quia diligitis primas cathedras i synagogis, & salutatiões in foro. Væ uobis scribæ & pharisæi hipocritæ qa estis ut monumẽta q̃ nõ appent, & hoies ãbulãtes supra nesciũt. Rñdẽs ãt qdã ex legisperitis ait illi.

αὐτῷ. διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις. ὁ δὲ εἶπεν. καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, οὐαὶ, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις. οὐαὶ ὑμῖν ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς, ἄρα μαρτυρεῖτε καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα. διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν. ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν καὶ διώξουσιν, ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, ἀπὸ τοῦ αἵματος ἄβελ, ἕως τοῦ αἵματος ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου. ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως, αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε. λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ νομικοὶ καὶ οἱ φαρισαῖοι δεινῶς ἐνέχειν, καὶ ἀποστομίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων, ἐνεδρεύοντες αὐτὸν, ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. ἐν οἷς, ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον. προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις. οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται, καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε, ἐν τοῖς ταμείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων. λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεννόντων τὸ σῶμα. καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν τι ποιῆσαι. ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε.

φοβήθητε

illi. Magiſter, hæc dicens etiam nobis facis contumeliam. At ille ait. Et uobis legiſperitis uæ, quia oneratis homines oneribus quæ portare non poſſunt, & ipſi uno digito ueſtro nō attingitis ſarcinas. Væ uobis quia ædificatis monumenta prophetarꝝ, patres autem ueſtri occiderunt illos. Profecto teſtificamini qꝫ conſentitis operibus patrum ueſtrorum, quoniam illi quidem eos occiderunt, uos autem ædificatis eorum ſepulchra. Propterea & ſapientia dei dixit. Mittam ad illos prophetas & apoſtolos, & ex illis occident & perſequentur, ut requiratur ſanguis omniū prophetarum, qui effunditur a cōſtitutione mundi a generatione iſta, a ſanguine Abel uſqꝫ ad ſanguinem Zachariæ, qꝫ periit inter altare & ædem. Profecto dico uobis, requiretur ab hac generatione. Væ uobis legiſperitis qui tuliſtis clauem ſcientiæ, ipſi non introiſtis, & eos qꝫ introibāt, phibuiſtis. Cū aūt hæc ad illos diceret, cœperūt phariſæi & legiſperiti grauiter inſiſtere & ab ore illius pēdere de multis inſidiātes ei, & q̄rentes aliqd uenari de ore eiꝰ ut accuſarēt eū.

Cū aūt cōueniſſet innumera turbæ multitudo adeo ut ſe inuicē cōculcarent, cœpit dicere ad diſcipulos ſuos. Primū attendite uobis a fermēto phariſæorꝫ qd̄ eſt hypocriſis. Nihil em̄ optū ē qd̄ nō reuelabit̄, neqꝫ abſcōditū qd̄ nō ſcietˉ. Qm̄ q̄ in tenebris dixiſtis, i lumie audient̄. & qd̄ i aurē locuti eſtis i cubiculis, p̄dicabit̄ in tectis. Dico aūt uobis amicis meis, ne terreamini ab his q occidūt corpꝰ, & poſt hæc nō habēt qd̄ amplius faciāt. Oſtēdā aūt uobis quē timeatis.

Timete

φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἐξουσίαν
ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν. ναὶ λέ /
γω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε. οὐχὶ πέντε στρου
θία πωλεῖται ἀσσαρίων δύο. καὶ ἓν ἐξ αὐ /
τῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ θε
οῦ, ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
πᾶσαι ἠρίθμηνται. μὴ οὖν φοβεῖσθε. πολλῶν
στρουθίων διαφέρετε, λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὃς
ἂν, ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώ
πων. καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει
ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.
ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἀπαρ
νηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ
λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀφεθήσεται αὐτῷ
τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι, οὐκ
ἀφεθήσεται. ὅταν δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς, ἐπὶ τὰς
συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς ἐξουσίας μὴ με
ριμνᾶτε, πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε. ἢ τί εἴπη /
τε, τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐ
τῇ τῇ ὥρᾳ, ἃ δεῖ εἰπεῖν. εἶπεν δέ τις αὐτῷ
ἐκ τοῦ ὄχλου, διδάσκαλε εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ
μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.
ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. ἄνθρωπε, τίς με κατέστησεν
δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς. εἶπεν δὲ πρὸς
αὐτούς, ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης πλε
ονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ
αὐτοῦ ἐστιν, ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ. εἶπεν
δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς λέγων.
Ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου, εὐφόρησεν ἡ χώ /
ρα, καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων. τί ποιή
σω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς
μου; καὶ εἶπεν τοῦτο ποιήσω. καθελῶ μου
τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω. καὶ
συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου, καὶ τὰ
ἀγαθά μου, καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου. ψυχή ἔχεις
πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά. ἀνα /
παύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου. εἶπεν δὲ αὐτῷ
ὁ θεός. ἄφρον, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου
ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. ἃ δὲ ἡτοίμασας τίνι ἔσται;
οὕτως

Timete eũ qui poſtq̃ occiderit, habet
poteſtatem mittere in gehennã. Ita di-
co uobis, hũc timete. Nõne quinq̃ paſ-
ſeres ueneũt aſſib⁹ duob⁹, & un⁹ ex illis
nõ eſt in obliuione corã deo? Sed & ca
pilli capitis ueſtri omẽs numerati ſunt.
Nolite ergo timere, multis paſſeribus
pluris eſtis. Dico aũt uobis, omnis qui /
cũq̃ cõfeſſus fuerit in me corã hoibus.
& filius hois confitebitur in illo corã an
gelis dei. Qui aũt negauerit me coram
hoibus, negabitur corã angelis dei. Et
omnis qui dicit uerbũ in filium hois re
mittetur illi, ei aũt qui in ſpm̃ ſanctum
blaſphemauerit nõ remittetur. Cũ aũt
inducent uos ad ſynagogas, & ad ma-
giſtratus & poteſtates, nolite ſolliciti
eſſe, qualiter aut quæ reſpondeatis aut
quid dicatis. Spũs enim ſanctus doce /
bit uos in ipſa hora, quid oporteat uos
dicere. Ait aũt ei quidã de turba. Magi
ſter, dic fratri meo ut diuidat mecũ hæ /
reditatẽ. At ille dixit ei. Homo, q̃s me
cõſtituit iudicẽ aut diuiſorẽ ſupra uos?
Dixitq̃ ad illos, uidete & cauete ab aua
ritia, qa nõ in abũdãtia cuiuſq̃ uita ei⁹
eſt ex his q̃ poſſidet. Dixit aũt ſimilitu
dinẽ ad illos dicens. Hois cuiuſdam di-
uitis uberes fructus ager attulit, & cogi /
tabat itra ſe dicẽs. Quid faciã, q̃ nõ ha
beo quo congregẽ fructus meos? Et di /
xit. Hoc faciã. Deſtruã horrea mea, &
maiora ædificabo, & illuc congregabo
oĩa q̃ nata ſunt mihi & bona mea, &
dicã animæ meæ. Anima habes multa
bona poſita ĩ annos multos, requieſce,
comede, bibe, gaude. Dixit aũt illi de-
us. Stulte hac nocte animam tuã repe /
tunt de te. Quæ aũt paraſti, cui⁹ erũt?

Sic qui

οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς θεὸν
πλουτῶν. Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.
Διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω. μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυ-
χῇ ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι, τί ἐν-
δύσησθε. ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς, καὶ τὸ
σῶμα τοῦ ἐνδύματος. κατανοήσατε τοὺς κό-
ρακας, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς
οὐκ ἔστιν ταμεῖον, οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ θεὸς
τρέφει αὐτούς. πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρε-
τε τῶν πετεινῶν; τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύ-
νατα προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆ-
χυν ἕνα; εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε, τί πε-
ρὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε; κατανοήσατε τὰ
κρίνα πῶς αὐξάνει, οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. λέγω
δὲ ὑμῖν, οὐδὲ σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐ-
τοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων. εἰ δὲ τὸν χόρ-
τον ἐν τῷ ἀγρῷ σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς
κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφι-
έννυσιν, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς ὀλιγόπιστοι;
καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε, ἢ τί πίητε,
καὶ μὴ μετεωρίζεσθε. ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη
τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ. ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν, ὅτι
χρῄζετε τούτων. πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.
μὴ φοβοῦ τὸ μικρὸν ποίμνιον, ὅτι εὐδόκησεν
ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν.
πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐ-
λεημοσύνην. ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια μὴ
παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς
οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς
διαφθείρει. ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν,
ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται. ἔστωσαν ὑμῶν
αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι καὶ οἱ λύχνοι καιό-
μενοι, καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδε-
χομένοις τὸν κύριον αὐτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ
τοῦ γάμου, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος, εὐθέ-
ως ἀνοίξωσιν αὐτῷ. μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι,
οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει γρηγοροῦντας. ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς,
καὶ παρελ

Sic qui ſibi theſaurizat, & nõ eſt in deũ
diues. Dixitq; ad diſcipulos ſuos. Ideo
dico uobis. Nolite ſolliciti eſſe animæ
ueſtræ quid manducetis, neq; corpori
qd induamini. Anima plus eſt q̃ eſca,
& corpus plus q̃ ueſtimentũ. Cõſyde-
rate coruos, quia nõ ſeminant neq; me
tunt, quibus nõ eſt cellarium neq; hor-
reum, & deus paſcit illos. Quanto ma-
gis uos pluris eſtis uolucrib⁹? Quis au
tem ueſtrũ ſollicitudine poteſt adĵcere
ad ſtaturam ſuam cubitũ unum? Si er-
go neq; quod minimũ eſt poteſtis, qd
de cæteris ſolliciti eſtis? Conſyderate li
lia quomodo creſcunt. Non laborant
neq; nent. Dico aũt uobis, nec Salomõ
in omni gloria ſua ueſtiebat̃ ſicut unũ
ex iſtis. Si aũt fœnũ quod hodie eſt in
agro & cras i clibanũ mittit̃, deus ſic ue
ſtit, q̃to magis uos puſillæ fidei? & uos
nolite q̃rere qd mãducetis, aut qd biba
tis, & nolite i ſublime tolli. Hæc em̃ oĩa
gẽtes mũdi q̃runt. Pater aũt ueſter ſcit
qm̃ his indigetis. Verũtamen q̃rite re-
gnum dei, & hæc omnia adĵcientur uo
bis. Noli timere puſille grex, quia cõpla
cuit patri ueſtro dare uobis regnũ. Vẽ-
dite q̃ poſſidetis, & date elemoſynã. Fa
cite uobis ſacculos qui nõ ueteraſcunt,
theſaurũ non deficientem in cœlis, quo
fur non appropiat, neq; tinea corrum-
pit. Vbi em̃ theſaurus ueſter eſt, ibi &
cor ueſtrũ erit. Sint lumbi ueſtri p̃cin-
cti, & lucernæ accẽſæ, & uos ſimiles hoĩ-
bus expectãtib⁹ dñm ſuũ q̃n reuertat̃
a nuptĳs, ut cũ uenerit & pulſauerit cõfe
ſtim apiãt ei. Beati ſerui illi. quos cũ ue
nerit dñs inuenerit uigilãtes. Amẽ dico
uob, q̃ p̃ciget ſe & faciet illos diſcũbere,

καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. κἂν ἐὰν
ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, κἂν ἐν τῇ τρί/
τῃ φυλακῇ ἔλθῃ, κἂν εὑρῇ οὕτως, μακά/
ριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι. τοῦτο δὲ γινώσκε/
τε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης, ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέ
πτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν
ἀφῆκεν διορυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ὑμεῖς
οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Πέ
τρος. Κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην
λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος.
τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρόνι/
μος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ θεραπεί/
ας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτρι/
ον; Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύ
ριος αὐτοῦ, εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. Ἀληθῶς λέ/
γω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐ
τοῦ καταστήσει αὐτόν. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος
ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει μου ὁ κύ/
ριος ἐλθεῖν, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας
καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ με/
θύσκεσθαι, ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν
ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώ/
σκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐ/
τοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει. ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦ/
λος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἑ/
τοιμάσας, μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ
δαρήσεται πολλάς. ὁ δὲ μὴ γνοὺς ποιήσας δὲ
ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ
ἐδόθη πολύ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ, καὶ ᾧ πα/
τέθετο πολύ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν.
πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω
εἰ ἤδη ἀνήφθη; βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆ/
ναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως οὗ τελεσθῇ; δο
κεῖτε, ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν
τῇ γῇ; οὐχί λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερι/
σμόν. ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν
οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυ/
σὶν, καὶ δύο ἐπὶ τρισὶν διαμερισθήσεται,
πατὴρ

& transiens ministrabit illis. Et si uene/
rit in secunda uigilia, & si in tertia uigi/
lia uenerit, & ita inuenerit, beati sũt ser
ui illi. Hoc autem scitote, quod si sciret
paterfamilias qua hora fur ueniret, ui/
gilasset utiq; & nõ passus fuisset pfodi
domũ suam. Et uos estote parati, quia
qua hora nõ putatis filius hominis ue/
niet. Ait aũt ei Petrus. Dñe, ad nos di/
cis hanc parabolã, an & ad omnes? Di
xit aũt dominus. Quis putas est fidelis
dispensator & prudens, quem cõstituet
dñs super familiam suam ut det illis in
tempore tritici mensuram? Beatus ille
seruus, quem cum uenerit dominus
inuenerit ita facientẽ. Vere dico uobis,
quoniã super omnia quæ possidet con
stituet illum. Q. si dixerit seruus ille in
corde suo, moram facit dominus meus
uenire, & cœperit pcutere seruos & an/
cillas & edere & bibere & inebriari, ue/
niet dñs serui illius in die quo non spe
rat, & hora qua nescit, & diuidet eum,
partemq; eius cũ infidelibus ponet. Il/
le aũt seruus qui cognouit uoluntatem
dñi sui, & non se præparauit, & nõ fecit
secundum uoluntatem eius, uapulabit
multis, qui aũt non cognouit & fecit di
gna plagis, uapulabit paucis. Omi au/
tem cui multũ datũ est, multũ quære
tur ab eo, & cui cõmendauerunt multũ
plus petent ab eo. Ignem ueni mittere
in terrã, & quid uolo si iam accẽsus est?
Baptismo autem habeo baptizari, &
quomodo coartor usq; dũ perficiatur?
Putatis q̃ pacẽ uenerim mittere in ter/
ram? Non dico uobis, sed separationẽ.
Erũt emi ex hoc quinq; i domo una di/
uisi, tres in duos, & duo i tres diuidentẽ,
pater in

πατὴρ ἐφ' υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρὶ, μήτηρ ἐπὶ θυγατρὶ, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρὶ, πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς. ἔλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις, ὅταν ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε ὄμβρος ἔρχεται, καὶ γίνεται οὕτως, καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε, ὅτι καύσων ἔσται, καὶ γίνεται. ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τῆς γῆς οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε; τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον; ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα ἐν τῇ ὁδῷ, δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτὴν, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ σε βάλλει εἰς φυλακήν. λέγω σοι οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως οὗ καὶ τὸν ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα Πιλᾶτος ἔμιξεν μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, εἶπεν αὐτοῖς. Δοκεῖτε, ὅτι οἱ γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν. οὐχί λέγω ὑμῖν. ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε πάντες, ὡσαύτως ἀπολεῖσθε. ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτὼ ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ σιλωὰμ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε, ὅτι οὗτοι ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν ἰερουσαλήμ; οὐχί λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε. ἔλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολήν. συκῆν εἶχέν τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ πεφυτευμένην, καὶ ἦλθεν καρπὸν ζητῶν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὗρεν. εἶπεν δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν. ἰδοὺ τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὑρίσκω. ἔκκοψον αὐτήν, ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ

pater in filium, & filius in patrem ſuũ, mater in filiam & filia in matrẽ, ſocrus in nurum ſuã, & nurus in ſocrum ſuã. Dicebat aũt & ad turbas. Cum uideritis nubem orientem ab occaſu, ſtatim dicitis nimbus uenit, & ita fit, & cũ auſtrum flantem, dicitis quia æſtus erit & fit. Hypocritæ, faciem cœli & terræ noſtis probare, hoc aũt tẽpus quomodo non probatis? Quid aũt & a uobis ipſis non iudicatis quod iuſtum eſt? Cũ autem uadis cũ aduerſario tuo ad principem in uia, da operam liberari ab illo, ne forte ptrahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor conijciat te i carcerẽ. Dico tibi, nõ exies inde, donec etiã nouiſſimũ minutũ reddas.

Aderãt autẽ quidã ipſo in tempore nunciantes illi de Galilæis, quorũ ſanguinem Pilatus miſcuit cum ſacrificijs eorꝝ. Et rñdens Ieſus dixit illis. Putatis ꝙ hi Galilæi p̃ omnibus Galilæis peccatores fuerint, qa talia paſſi ſunt? Nõ dico uobis, ſed niſi pœnitẽtiam habueritis omnes ſimiliter peribitis, ſicut illi decem & octo ſupra quos cecidit turris in ſyloe & occidit eos. Putatis quod & ipſi debitores fuerint ſupra omnes homines habitantes in Hieruſalem? Nõ dico uobis, ſed niſi pœnitentiã habueritis, omnes ſimiliter peribitis. Dicebat & hanc ſimilitudinẽ. Arborẽ fici habebat quidã plantatam in uinea ſua, & uenit quærens fructum in illa, & non inuenit. Dixit autem ad cultorem uineæ. Ecce anni tres ſunt ex quo uenio querens fructum in ficu hac, & non inuenio. Succide illam, ut quid etiam terram occupat? At ille reſpondens dixit

XIII

αὐτῷ. κύριε ἄφες αὐτὴν, καὶ τοῦτο τὸ ἔτος
ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν, καὶ βάλω κό-
πρια, κἂν μὲν ποιήσῃ καρπὸν, εἰ δὲ μήγε
εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν. ἦν δὲ διδάσ-
κων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάβ-
βασιν. καὶ ἰδοὺ, γυνὴ ἦν πνεῦμα ἔχουσα ἀσ-
θενείας ἔτη δέκα ὀκτὼ. καὶ ἦν συγκύπτου-
σα καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντε-
λές. ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ ΙΗΣΟΥΣ προσεφώνησεν
καὶ εἶπεν αὐτῇ. γύναι ἀπολέλυσαι τῆς ἀ-
σθενείας σου. καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας,
καὶ παραχρῆμα ἀνορθώθη καὶ ἐδόξαζεν τὸν
θεόν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἀγα
νακτῶν, ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν, ὁ
ΙΗΣΟΥΣ ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ. ἓξ ἡμέραι εἰσὶν
ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι, ἐν ταύταις οὖν ἐρχό-
μενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαβ-
βάτου. ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ κύριος, καὶ εἶ-
πεν. ὑποκριτά, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ,
οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φά-
τνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; ταύτην δὲ θυ
γατέρα ἀβραὰμ οὖσαν ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς
ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ
τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων;
καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατῃσχύνοντο πάν
τες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος
ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομέ
νοις ὑπ' αὐτοῦ. ἔλεγεν δὲ. τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βα
σιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν. ὁ-
μοία ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρω
πος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ηὐξησεν,
καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, καὶ τὰ πετει
νὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλά-
δοις αὐτοῦ. καὶ πάλιν εἶπεν. τίνι ὁμοιώσω τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ; ὁμοία ἐστὶν ζύμῃ, ἣν
λαβοῦσα γυνὴ ἐκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα
τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον. καὶ ἐπορεύετο κα
τὰ πόλεις καὶ κώμας, διδάσκων καὶ πορεί
αν ποιούμενος εἰς ἱερουσαλήμ. εἶπεν δέ τις
αὐτῷ.

illi. Domine, dimitte illam & hoc anno
usq; dum fodiam circa illam & mittam
stercora. Et siquidem fecerit fructū, sin
minus in futurum succides eā. Erat aūt
docens in una synagogarū in sabbatis.
Et ecce, mulier quæ habebat spiritū in-
firmitatis annis decem & octo, & erat
inclinata, nec omnino poterat sursum
respicere. Quam cum uideret Iesus, uo
cauit eam ad se, & ait illi. Mulier, dimis-
sa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi
manus, & confestim erecta est, & glori-
ficabat deum. Respondens autē archi-
synagogus indignans quod sabbatis
sanasset Iesus, dicebat turbæ. Sex dies
sunt in quibus oportet operari. In his
ergo uenite ut sanemini, & non in die
sabbati. Respondens autem ad illum
dominꝰ dixit. Hypocrita. Vnusquisq;
uestrum sabbato nonne soluit bouem
suū aut asinū a p̄sepio & ducit adaquā
re? Hanc aūt filiam Abrahæ quam alli
gauit satanas, ecce decē & octo annis,
nō oportuit solui a uinculo isto die sab
bati? Et cum hæc diceret, erubescebant
omnes aduersarij eius, & omnis popu-
lus gaudebat in uniuersis quæ glorioſe
fiebant ab eo. Dicebat ergo. Cui simi-
le est regnum dei, & cui simile faciam
illud? Simile est grano sinapis, quod
aceptum homo misit in hortum suum
& creuit, & euasit in arborem mag-
nam & uolucres cœli nidulabantur in
ramis eius. Et iterum dixit. Cui simi-
le faciam regnum dei? Simile est fer-
mento, quod acceptum mulier abscon
dit in farinæ sata tria, donec fermenta-
tur totū. Et ibat p ciuitates & castella do
cens, & iter faciens in Hierusalē. Ait aūt
illi quidā

αὐτῷ. Κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς. Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς θύρας, ὅτι πολλοί λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν, ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι καὶ κρούειν τὴν θύραν λέγοντες, Κύριε κύριε ἄνοιξον ἡμῖν, καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ, τότε ἄρξεσθε λέγειν. Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας. καὶ ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν. οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ, ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες ἐργάται ἀδικίας. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψησθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω, καὶ ἥξουσιν ἀπ' ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι. Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθόν τινες φαρισαῖοι λέγοντες αὐτῷ. Ἔξελθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν, ὅτι Ἡρῴδης θέλει σε ἀποκτεῖναι. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ. Ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια, καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ, σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι, πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται, προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἰερουσαλήμ. Ἰερουσαλήμ Ἰερουσαλήμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας καὶ οὐκ ἠθελήσατε. Ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με ἴδητε ἕως ἥξει ὅτε εἴπητε. Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

καὶ ἐγένετο

illi quidam. Domine, an pauci sunt qui saluantur? Ipse autem dixit ad illos. Contendite intrare per angustam portam, quia multi dico uobis quærent intrare & non poterunt. Cũ autem surrexerit paterfamilias & clauserit ostiũ, & cœperitis foris stare, & pulsare ostium dicentes. Dñe dñe aperi nobis, & respõdens dicet uobis. Nescio uos unde sitis. Tunc incipietis dicere. Manducauimus coram te & bibimus, & in plateis nostris docuisti. Et dicet uobis. Nescio uos unde sitis. Discedite a me omnes operarij iniquitatis. Ibi erit fletus & stridor dentium, cum uideritis Abraham & Isaac & Iacob & omnes prophetas in regno dei, uos autem expelli foras, & uenient ab oriente & occidente & aquilone & austro, & accumbẽt in regno dei. Et ecce sunt nouissimi qui erunt primi, & sunt primi qui erunt nouissimi. In ipsa die accesserunt quidam pharisẽorum dicentes illi. Exi, & uade hinc, quia Herodes uult te occidere. Et ait illis. Ite & dicite uulpi illi. Ecce ejicio dæmonia, & sanitates perficio hodie & cras, & tercia die cõsumor. Verũtamen oportet me hodie & cras & proximo die ambulare, quia non capit prophetam perire extra Hierusalem. Hierusalem Hierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te. Quotiens uolui congregare filios tuos quemadmodum auis nidũ suum sub pennis, & noluisti. Ecce relinquitur uobis, domus uestra deserta. Dico autem uobis, quod nõ uidebitis me donec ueniat cum dicetis. Benedictus qui uenit in nomine domini.

καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκον τινὸς τῶν ἀρχόντων τῶν φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ φαρισαίους λέγων, εἰ ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν; οἱ δὲ ἡσύχασαν, ἢ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτὸν καὶ ἀπέλυσεν. καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν, τίνος ὑμῶν ὄνος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται καὶ οὐκ εὐθέως ἀναβάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα. ἔλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων, πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς, ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μή ποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι, δὸς τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. ἀλλ' ὅταν κληθῇς πορευθεὶς ἀνάπεσον εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε ἐρεῖ σοι, φίλε προσανάβηθι ἀνώτερον, τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι, ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. ἔλεγεν δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν, ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους, μή ποτε καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσιν, καὶ γενήσεταί σοι ἀνταπόδομα, ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχήν, κάλει πτωχούς, ἀναπήρους, χωλούς, τυφλούς. καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι. ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων. ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ. μακάριος ὃς φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ

EVANGELIVM

Et factum est cum introisset in do- XIII
mum cuiusdam principis phariseo-
rum sabbato manducare panem, & ip-
si obseruabant eum. Et ecce homo qui-
dam hydropicus erat ante illum. Et re-
spondens Iesus, dixit ad legisperitos &
pharisæos dicens. An licet sabbato sa-
nare? At illi tacuerunt. Ipse uero appre
hensum sanauit eum ac dimisit. Et re-
spondens ad illos dixit. Cuius uestrum
asinus aut bos in puteum cadet, & non
cõtinuo extrahet illum die sabbati? Et
non poterant ad hæc respondere illi.
Dicebat aũt & ad inuitatos parabolã,
intẽdens quomodo primos accubitus
eligerẽt, dicens ad illos. Cum inuitatus
fueris ad nuptias nõ discumbas in pri-
mo loco, ne forte honoratior te sit inui-
tatus ab illo, & ueniens is qui te & illũ
uocauit, dicat tibi, da huic locum, & tũc
incipias cũ rubore nouissimũ locum te
nere. Sed cum uocatus fueris, uade re-
cumbe in nouissimo loco, ut cum uene-
rit qui te inuitauit dicat tibi. Amice ascẽ
de superius. Tũc erit tibi gloria coram
simul discumbentibus, quia omnis qui
se exaltat humiliabitur, & qui se humi-
liat exaltabitur. Dicebat autem & ei,
qui se inuitauerat. Cum facis prandiũ,
aut cœnam, noli uocare amicos tuos,
neq; fratres tuos, neq; cognatos, neq;
uicinos, neq; diuites, ne quando & ipsi
te reinuitent, & fiat tibi retributio. Sed
cũ facis cõuiuiũ, uoca pauperes, debiles
claudos, cæcos, & beatus eris, qa nõ pos
sunt retribuere tibi. Retribuet enim tibi
in resurrectione iustorum. Hæc cum au
disset quidã de simul discũbentibus, di
xit illi. Beatus q manducat panẽ in re-
gno dei.

βιλεία τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. Ἄνθρωπος τίς ἐποίησεν δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλούς. καὶ ἀπέστειλεν τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου, εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις· ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστιν πάντα, καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς πᾶσαι παραιτεῖσθαι πάντες. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ. ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν, ἐρωτῶ σε ἔχε με παρῃτημένον. καὶ ἕτερος εἶπεν, ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά. ἐρωτῶ σε ἔχε με παρῃτημένον. καὶ ἕτερος εἶπεν. γυναῖκα ἔγημα καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος, ἀπήγγειλεν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ. ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος. κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστίν. καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον. ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμούς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου. Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ στραφεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς. εἴ τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι. καὶ ὃς οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι. τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν, ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον, καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ λέγοντες, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι.

ἢ τίς

gno dei. At ipſe dixit ei. Homo quidã fecit cœnam magnam, & uocauit multos, & miſit ſeruum ſuũ hora cœnæ ut diceret inuitatis, uenite, quia iam parata ſunt omnia. Et cœperũt ſimul omnes recuſare. Primus dixit ei. Villam emi, & neceſſe habeo exire & uidere illam. Rogo te, habe me excuſatum. Et alter dixit. Iuga boum emi quinq; & eo probatũ illa. Rogo te, habe me excu ſatum. Et alius dixit. Vxorem duxi, & ideo non poſſum uenire. Et reuerſus ſeruus nunciauit hæc domino ſuo. Tunc iratus paterfamilias, dixit ſeruo ſuo. Exi cito in plateas & uicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos & claudos introduc huc. Et ait ſeruus Domine factum eſt ut imperaſti, & adhuc locus eſt. Et ait dominus ſeruo. Exi in uias & ſepes & compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico autem uobis, q̃ nemo uirorum illorum, qui uocati ſunt guſtabit cœnam meam. Ibant autem turbæ multæ cum eo. & conuerſus dixit ad illos. Si quis uenit ad me, & non odit patrem ſuum & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, præterea autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Et quiſquis non baiulat crucẽ ſuam, & uenit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Quis enim ex uobis uolens turrim ædificare, nonne prius ſedens computat ſumptus, an habeat ad perficiendum, ne poſtquam poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui uidẽt, incipiant illudere ei dicentes, hic homo cœpit ædificare & nõ potuit cõſummare?

Η τίς βασιλεὺς πορθνόμενος συμβαλεῖν ἕτε
ρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον
βουλεύεται, εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν
ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ εἰκοσὶ χιλιάδων ἐρ-
χομένῳ ἐπ' αὐτόν; εἰ δὲ μήγε, ἔτι αὐτοῦ πόρρω
ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς
εἰρήνην. οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀπο-
τάσσεται πᾶσιν τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ
δύναταί μου εἶναι μαθητής. Καλὸν τὸ ἅλας
ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;
οὔτε εἰς γῆν, οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν,
ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀ-
κουέτω. Ησαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ
τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούοντες αὐτοῦ.
καὶ διεγόγγυζον οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμμα-
τεῖς λέγοντες, ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέ-
χεται, καὶ συνεσθίει αὐτοῖς. εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς
τὴν παραβολὴν ταύτην λέγων. Τίς ἄνθρωπος
ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα καὶ ἀπολέσας
ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐνενηκονταεννέα
ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς
ἕως εὕρῃ αὐτό; καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς
ὤμους ἑαυτοῦ χαίρων, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον
συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας λέγων
αὐτοῖς. συγχάρητέ μοι ὅτι εὗρον τὸ πρόβα-
τόν μου τὸ ἀπολωλός. Λέγω ὑμῖν, ὅτι οὕτως
χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ
μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐνενηκονταεννέα δικαί-
οις οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσιν μετανοίας. Η τίς
γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ
δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον, καὶ σαροῖ
τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως οὗ εὕρῃ,
καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γεί-
τονας λέγουσα. συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν
δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα, οὕτως λέγω ὑμῖν. χα-
ρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ
ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι. Εἶπεν δέ. Ανθρωπός
τις εἶχεν δύο υἱούς, καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πα
τρὶ. πάτερ δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας
καὶ δι-

Aut qs rex itur⁹ cómittere bellũ aduer/
ſus aliũ regẽ, nonne ſedẽs prius cogitat
ſi poſſit cũ decẽ milib⁹ occurrere ei, q cũ
uiginti milibus uenit ad ſe? Alioqn ad
huc illo lõge agẽte, legationẽ mittẽs ro
gat ea q̃ pacis ſũt. Sic ergo oĩs ex uobis
q nõ renũciat oibus q̃ poſſidet nõ põt
meus eſſe diſcipulus. Bonũ eſt ſal, ſi ue
ro ſal infatuatũ fuerit, in quo condiet?
Neq; i terrã neq; in ſterqliniũ utile eſt,
foras p̃ĵciũt illud. Qui habet aures au-
diẽdi audiat. Erãt aũt appinquãtes XV
ei oẽs publicani & pctõres, ut audirẽt il/
lũ. Et murmurabant phariſæi & ſcribæ
dicẽtes. Hic pctõres recipit & mãducat
cũ illis. Dicebat aũt ad illos parabolam
iſtã dicẽs. Quis ex uobis homo qui ha
bet centũ oues, & ſi perdiderit unã ex il
lis, nõne dimittit nonagintanouẽ in de
ſerto & uadit ad illã q̃ perierat donec
inueniat eã? Et cũ iuenerit eã, imponit
in humeros ſuos gaudẽs & ueniẽs do-
mũ cõuocat amicos & uicinos dicẽs il-
lis. Cõgratulamini mihi, qa inueni ouẽ
meã q̃ perierat. Dico uobis, q̃ ita gau-
diũ erit i cœlo ſup uno peccatore pœni
tentiã agente, q̃ ſuper nonagintanouẽ
iuſtis q nõ indigẽt pœnitẽtia. Aut quæ
mulier habẽs drachmas decẽ, ſi p̃dide-
rit drachmã unã, nõne accẽdit lucernã,
& uerrit domũ & q̃rit diligenter donec
inueniat? Et cũ inuenerit, cõuocat ami/
cas & uicinas, dicẽs. Cõgratulamini mi/
hi, qa inueni drachmã quã p̃dideram.
Ita dico uobis, gaudiũ erit corã ãgelis
dei ſup uno peccatore reſipiſcente. Ait
aũt. Homo qdã habuit duos filios, &
dixit adoleſcẽtior illo⁹ patri. Pater, da
mihi portionẽ ſubſtãtiæ q̃ me cõtingit.
Et diuiſit

καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον. καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισεν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. Δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους. καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κεράτίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι. καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ, εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπεν. πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι. ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ. πάτερ ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκ ἔτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου, ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. καὶ ἀναστὰς, ἦλθεν πρὸς τὸν πατέρα ἑαυτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ υἱός. πάτερ ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκ ἔτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. εἶπεν δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ. ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, καὶ φέρεντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν, καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη. καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ. καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισεν τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσεν συμφωνίας καὶ χορῶν, καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων αὐτοῦ, ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον

Et diuisit illis substantiam. Et post nō multos dies, congregatis omnibus adolescētior filius peregre profectus est in regionem longinquā, & ibi dissipauit substantiam suam uiuendo luxuriose. Et postq̄ oīa cōsumpsisset, facta est fames ualida in regione illa, & ipse cœpit egere. Et abijt & adhæsit uni ciuium regionis illius, & misit illum in uillam suā ut pasceret porcos. Et cupiebat implere uentrem suū de siliquis quas porci manducabant, & nemo illi dabat. In se autem reuersus dixit. Quanti mercēnarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo. Surgam & ibo ad patrem meum & dicā ei. Pater peccaui in cœlum & coram te, iam non sum dignus uocari filius tuus, fac me sicut unum de mercennarijs tuis. Et surgens uenit ad patrem suum. Cum autem adhuc lōge esset, uidit illū pater ipsius, & misericordia motus est, & accurrens ruit in collum eius, & osculatus est eum. Dixitq̄ ei filius. Pater, peccaui in cœlum & coram te, iam non sum dignus uocari filius tuus. Dixit autem pater ad seruos suos. Proferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manū eius, & calciamenta in pedes eius. Et adducite uitulū sagina-
tum & īmolate, & manducemus & epulemur, qā hic filius meus mortuus erat, & reuixit, perierat & inuētus est. Et cœperunt epulari. Erat autē filius eius senior in agro. Et cum ueniret & appropinq̄ret domui, audiuit symphoniā & choreas, & uocauit unū de seruis suis & interrogauit qd essent illa. Isq̄ dixit illi. Frater tuus uenit, & occidit pater tuus

uitulū

τὸμ μόχον τὸν σιτου ̃ μ, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐ
τὸμ ἀπέλαβεμ, ὠργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεμ εἰσ
ελθεῖμ. ὁ οὖμ πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼμ παρεκάλει
αὐτόμ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεμ τῷ πατρί. ἰδοὺ
τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐ δέποτε τὴμ
ἐντολήν σου παρῆλθομ, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδω
κας ἐρίφομ, ἵνα μετὰ τῶμ φίλωμ μου εὐφρανθῶ, ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγώμ σου
τὸμ βίομ μετὰ πορνῶμ ἦλθεμ, ἔθυσας αὐτῷ τὸμ
μόχομ τὸμ σιτευτόμ. ὁ δὲ εἶπεμ αὐτῷ. τέκνομ
σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ
σά ἐστιμ, εὐφρανθῆναι δὲ, καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι
ὁ ἀδελφός σου οὗτος, νεκρὸς ἦμ καὶ ἀνέζησεμ,
καὶ ἀπολωλὼς ἦμ, καὶ εὑρέθη.

Ελεγεμ δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτου ̃,
Ἄνθρωπός τις ἦμ πλούσιος, ὃς εἶχεμ οἰκονό
μομ, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ, ὡς διασκορ-
πίζωμ τὰ ὑπάρχοντα αὐτου ̃. καὶ φωνήσας αὐ
τὸμ, εἶπεμ αὐτῷ. τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ;
ἀπόδος τὸμ λόγομ τῆς οἰκονομίας σου. οὐ γὰρ
δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖμ. εἶπεμ δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ
οἰκονόμος, τί ποιήσω ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαι
ρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ, σκάπτειμ οὐκ
ἰσχύω, ἐπαιτεῖμ αἰσχύνομαι, ἔγνωμ τί ποιή-
σω, ἵνα ὅταμ μετασταθῶ τῆς οἰκονομίας δέ-
ξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. καὶ προσκα
λεσάμενος ἕνα ἕκαστομ τῶν χρεωφειλετῶμ τοῦ
κυρίου αὐτου ̃ ἔλεγεμ τῷ πρώτῳ. πόσομ ὀ-
φείλεις τῷ κυρίῳ μου; ὁ δὲ εἶπεμ. ἑκατὸμ βάτους
ἐλαίου. καὶ εἶπεμ αὐτῷ. δέξαί σου τὸ γράμ-
μα. καὶ καθίσας ταχέως γράψομ πεντήκον-
τα, ἑπέρᾳ δὲ εἶπεμ. σὺ δὲ πόσομ ὀφείλεις; ὁ
δὲ εἶπεμ. ἑκατὸμ κόρους σίτου. λέγει αὐτῷ.
δέξαί σου τὸ γράμμα καὶ γράψομ ὀγδοήκον-
τα. καὶ ἐπῄνεσεμ ὁ κύριος τὸμ οἰκονόμομ τῆς ἀδι
κίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεμ, ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰ-
ῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ
φωτὸς εἰς τὴν γενεὰμ τὴν ἑαυτῶμ εἰσίμ. κἀ-
γὼ ὑμῖμ λέγω. ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ
τοῦ μαμωνᾶ

uitulum ſaginatū, quod ſaluū illū recepit. Indignatus eſt autem & nolebat introire. Pater ergo illius egreſſus rogabat illū. At ille reſpondens dixit patri, Ecce tot annis ſeruio tibi, & nunquam mandatum tuū præteriui, & nunq̄ dedisti mihi hædum ut cum amicis meis epularer, ſed poſtq̄ filius tuus hic qui deuorauit ſubſtantiā ſuam cum meretricibus uenit, occidiſti illi uitulum ſaginatum. At ipſe dixit illi. Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt. Epulari aūt & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat & reuixit, & perierat & inuentus eſt.

XVI

Dicebat aūt & ad diſcipulos ſuos. Homo quidā erat diues qui habebat uillicum, & hic delatus eſt apud illū, quaſi diſſiparet bona illius. Et uocauit illum, & ait illi. Quid hoc audio de te? Redde rationē uillicationis tuæ. Non poteris poſthac uillicare. Ait aūt uillicꝰ intra ſe. Quid faciā, quia dñs meus aufert a me uillicationē? Fodere nō ualeo, mendicare erubeſco. Scio quid faciā, ut cū amotus fuero a uillicatione, recipiant me in domos ſuas. Conuocatis itaq̄ ſingulis debitoribꝰ dñi ſui, dicebat primo. Quātum debes dño meo? At ille dixit. Centum batos olei. Dixitq̄ illi. Accipe cautionē tuā, & ſede cito & ſcribe quinquaginta. Deinde alio dixit. Tu uero quantum debes? Qui ait centum coros tritici. Ait illi. Accipe cautionē tuā, & ſcribe octoginta. Et laudauit dominus uillicum iniquitatis quod prudenter feciſſet, quia filij huius ſæculi prudentiores filijs lucis in generatione ſua ſunt. Et ego uobis dico. Facite uobis amicos de mammona

τῳ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπῃ τε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ, καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστιν, καὶ ὁ ἐν ὀλίγῳ ἄδικος, καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν. εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει; καὶ εἰ ἐν τῷ τοῦ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει; οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρχοντες ἐξεμυκτήριζον αὐτόν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων. ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν, βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστιν. ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως ἰωάννου. ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται, εὐκοπώτερον δέ ἐστιν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν. πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν, μοιχεύει. καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν, μοιχεύει. Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον, εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλκωμένος, καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου, ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον ἀβραάμ. ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη, καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις ὁρᾷ τὸν ἀβραὰμ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ λάζαρον ἐν τοῖς

mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant uos in æterna tabernacula. Qui fidelis est in minimo, & in multo fidelis est, & qui in pusillo iniquus est, is & in multo iniquus est. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis, quod uerum est, quis credet uobis? Et si in alieno fideles non fuistis, quod uestrum est quis dabit uobis? Nemo seruus potest duobus dominis seruire. Aut enim unum odiet, & alterũ diliget, aut uni adhærebit, & alterũ cõtemnet. Nõ potestis deo seruire & mammonæ. Audiebãt autẽ hæc omnia & pharisæi qui erant auari, deridebant illum. Et ait illis. Vos estis qui iustificatis uosipsos coram hominibus, deus aũt nouit corda uestra. Quia quod hoibus excelsũ est, abominatio est ante deum. Lex & prophetæ usq; ad Ioannem, ab eo tempore regnum dei euangelizatur, & quiuis in illud uim facit. Facilius est autem cœlum & terram præterire, q̃ de lege unũ apicem cadere. Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur, & qui dimissã a uiro ducit, mœchatur. Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & byssо, & epulabatur quotidie splendide. Erat aũt quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius hulcerosus, cupiens saturari de micis quæ cadebant de mẽsa diuitis. Sed & canes ueniebant, & lingebãt ulcera eius. Factũ est aũt ut moreret mẽdicus, & deportaret ab angelis in sinũ Abrahæ. Mortuus est autẽ & diues, ac sepultus est, & in inferno sublatis oculis suis, cum esset in tormentis, uidet Abrahã a lõge & Lazarũ in sinu

ἐν τοῖς

ᾧν τοῖς κόλποις αὐτοῦ, ⸀καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπεν, πάτερ Ἀβραὰμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατι, καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. Εἶπεν δὲ Ἀβραάμ. Τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά, νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι, καὶ ἐπὶ πᾶσιν τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς, μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. Εἶπεν δέ, ἐρωτῶ οὖν σε πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. Λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ. ἔχουσιν Μωσέα καὶ τοὺς προφήτας, ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν. Οὐχί πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν. Εἶπεν δὲ αὐτῷ. Εἰ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται.

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς. Ἀνένδεκτόν ἐστιν, μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, οὐαὶ δι' οὗ ἔρχεται, λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ μύλος ὀνικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων. Προσέχετε ἑαυτοῖς. ἐὰν ὁ ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ, καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ. καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμάρτῃ εἰς σέ, καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ, ἐπί σε λέγων, μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ. καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ. Πρόσθες ἡμῖν πίστιν. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος. Εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν. τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα

in sinu eius, & ipse clamans dixit. Pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum ut intinguat extremũ digiti sui in aquã, ut refrigeret linguã meam, quia crucior in hac flãma. Dixit autẽ Abraham. Fili, recordare, quod recepisti bona tua in uita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc aũt hic consolatur, tu uero cruciaris. Et in his omnibus inter nos & uos hiatus magnꝰ firmatꝰ est, ut hi qui uolũt hinc transire ad uos nõ possint, neq; inde huc transmeare. Et ait. Rogo ergo te pater, ut mittas eũ in domum patris mei. Habeo enim quinq; fratres, ut testẽtur illis ne & ipsi ueniant in hunc locũ tormẽtorũ. Ait illi Abraham. Habent Mosen & ꝓphetas, audiant illos. At ille dixit. Nõ pater Abrahã, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. Ait aũt illi. Si Mosen & ꝓphetas nõ audiunt, neq; si quis ex mortuis resurrexerit credent.

Et ait ad discipulos. Impossibile est ut non ueniant scandala. Væ autem illi per quem ueniunt. Expedit illi si mola asinaria ponatur circa collũ eius, & ꝓiectus fuerit in mare, q̃ ut scandalizet unum de pusillis uestris. Attendite uobis. Si peccauerit in te frater tuus, increpa illum, & si pœnitentiam egerit dimitte illi. Et si septies in die peccauerit in te, & septies in die conuersus fuerit ad te dicẽs. Pœnitet me, dimittes illi. Et dixerũt apostoli dño. Adauge nobis fidem. Dixit autẽ dominus. Si habueritis fidem sicut granum sinapis dixissetis huic arbori moro, eradicare & transplantare in mare, & obedisset uobis. Quis autem uestrum habens seruum, XVII

arantem

ἀροτριῶντα ἢ ποιμένοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ
τ ἀγροῦ ἐρεῖ εὐθέως παρελθὼν ἀνάπεσαι, ἀλλ
ʼ οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ. ἑτοίμασον τί δειπνήσω
καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως φάγω
καὶ πίω καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίε/
σαι σύ, μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι
ἐποίησεν τὰ διαταχθέντα αὐτῷ; οὐ δοκῶ.
οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ
διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε, ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖ
οί ἐσμεν, ὅτι ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιή/
καμεν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν
εἰς ἰερουσαλήμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέ/
σου σαμαρείας καὶ γαλιλαίας. καὶ εἰσερχομέ
νου αὐτοῦ εἴς τινα κώμην ἀπήντησαν αὐτῷ
δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἱ ἔστησαν πόρρωθεν. ☩
αὐτοὶ ἦραν φωνὴν λέγοντες. ΙΗΣΟΥ ἐπιστά/
τα ἐλέησον ἡμᾶς. καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς.
πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦ/
σιν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκα
θαρίσθησαν. εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδὼν, ὅτι ἰάθη ὑπέ
στρεψεν μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν
θεόν. καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς
πόδας αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ. ☩ αὐτὸς ἦν
σαμαρίτης. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν. οὐ
χὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ; οὐ
χ ἰ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ
θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος. καὶ εἶπεν αὐ/
τῷ. ἀναστὰς πορεύου, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.
ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν φαρισαίων πότε ἔρ
χεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ
εἶπεν, οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ
παρατηρήσεως. οὐδὲ ἐροῦσιν ἰδοὺ ὧδε, ἢ ἰδοὺ
ἐκεῖ. ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑ/
μῶν ἐστιν. εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, ἐλεύ
σονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡ/
μερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν ☩ οὐκ ὄψε
σθε. καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ὧδε, ἰδοὺ ἐκεῖ.
μὴ ἀπέλθητε μηδὲ διώξητε, ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ
ἡ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπ οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ οὐρανὸν
λάμπει

arantem aut pascētem qui regresso de agro dicat illi statim transi & recūbe & nō dicit illi, para quod cœnē, & precin ge te & ministra mihi donec mandu cem & bibam, & post hæc māduca & bibe tu? Nunquid gratiā habet seruo illi, quia fecit q̄ sibi impata fuerāt? Nō puto. Sic & uos cū feceritis omnia quæ p̄cepta sunt uobis dicite, serui inutiles sumus. Quod debemus facere, fecimus. Et factū est dū iret Hierusalem, & ipse transibat per mediam Samariā & Ga/ lilæam. Et cum ingrederetur quoddam castellum occurrerunt ei decē uiri lepro si. Qui steterūt a lōge, & ipsi leuauerūt uocē dicētes. Iesu p̄ceptor, miserere no stri. Quos ut uidit, dixit illis. Ite ostendi te uos sacerdotibus. Et factum est dū irent, mūdati sunt. Vnus aūt ex illis ut uidit quod mūdatus esset, regressus est cū magna uoce glorificās deū, & p̄cidit in faciem ad pedes eius, gratias agens ei. Et hic erat samaritanus. Respon/ dens autem Iesus dixit. Nonne decem mundati sunt? Et nouem ubi sunt? Non sunt reperti redisse, ut darent gloriam deo, nisi hic alienigena. Et ait illi. Surge uade, quia fides tua te sal/ uum fecit. Interrogatus autem a phari/ sæis quando ueniret regnū dei, respon/ dit eis & dixit. Non ueniet regnum dei cum obseruatione, neq; dicent ecce hic aut ecce illic. Ecce enim regnum dei in/ tra uos est. Et ait ad discipulos suos. Veniēt dies quādo desyderabitis uide re unū dierū filij hoīs & nō uidebitis. Et dicent uobis. Ecce hic, ecce illic. Nolite ire, neq; sectemini. Nā sicut fulgur coru scās e regiōe sup̄cœlesti in ea q̄ sub cœlo ē

λάμψει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ἤσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, καὶ ἐγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λώτ. ἤσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ᾠκοδόμουν, ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθεν Λὼτ ἀπὸ Σοδόμων ἔβρεξε πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντα. κατὰ τὰ αὐτὰ ἔσται, ᾗ ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἆραι αὐτά. καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ ὁμοίως, μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω. μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ. ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτὴν, ζωογονήσει αὐτήν. λέγω ὑμῖν ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς, ὁ εἷς παραλημφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. δύο ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό, ἡ μία παραλημφθήσεται, καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται. καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, ποῦ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί. ΕΛΕΓΕΝ δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν, λέγων. κριτής τις ἦν ἔν τινι πόλει, τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος. χήρα δὲ τις ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα. ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου. καὶ οὐκ ἤθελεν ἐπὶ χρόνον. μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ. εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φοβοῦμαι καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι, διά γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω αὐτὴν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη

fulget, ita erit filius hominis in die sua. Primũ aũt oportet illum multa pati, & reprobari a generatione hac. Et sicut factum est in diebꝰ Noe, ita erit & in diebus filij hominis. Edebãt, bibebãt, uxores ducebant, & dabãt ad nuptias, usq; in diẽ quo intrauit Noe in arcam, & uenit diluuiũ & perdidit oms. Similiter & sicut factũ est in diebus Lot. Edebant bibebant, emebant, uendebant, plantabant, ædificabãt, quo die aũt exijt Lot a Sodomis, pluit ignẽ & sulphur de cœlo, & omnes perdidit. Secũdũ hæc erit quo die filius hominis reuelat. In illo die qui fuerit in tecto & uasa eius in domo, ne descẽdat tollere illa, & qui in agro, similiter non redeat retro. Memores estote uxoris Lot. Quicũ q; quesierit animã suam saluã facere perdet illã. Et quicũ q; perdiderit illam, uiuificabit eam. Dico uobis, in illa nocte erũt duo in lecto uno, unus assumetur & alter relinquetur. Duæ erunt molentes in unũ una assumet & altera relinquet. Et respondentes dicunt illi. Vbi dñe? Qui dixit illis. Vbicũ q; fuerit cadauer, illuc congregabuntur & aquilæ.

Dicebat aũt & parabolam ad illos, quoniam oportet semper orare & non deficere, dicens. Iudex quidam erat in quadam ciuitate, qui deũ nõ timebat, & hominẽ nõ reuerebatur. Vidua aũt quædam erat in ciuitate illa, & ueniebat ad eum dicens. Vindica me de aduersario meo. Et nolebat ad tempus. Post hæc autem dixit intra se. Etsi deũ non timeo nec hominem reuereor, tamen quia molesta est mihi hæc uidua uindicabo illam, ne in nouissimo ueniens

XVIII

μένη

μένη ὑποπιάζῃ με. εἶπεν δὲ ὁ κύριος. ἀκού-
σατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει. ὁ δὲ θε-
ὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐλε-
κτῶν αὐτοῦ τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας
καὶ νυκτός, καὶ μακροθυμῶν ἐπ' αὐτοῖς; λέγω ὑ-
μῖν, ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τά-
χει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἆρα εὑ-
ρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς. εἶπεν δὲ καὶ πρός
τινας τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅτι εἰσὶν
δίκαιοι καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιποὺς τὴν πα
ραβολὴν ταύτην. Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς
τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς φαρισαῖος καὶ ὁ
ἕτερος τελώνης. ὁ φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυ
τὸν ταῦτα προσηύχετο. ὁ θεὸς εὐχαριστῶ σοι,
ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων.
ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τε
λώνης. νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ
πάντα ὅσα κτῶμαι. καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν
ἑστώς, οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν
οὐρανὸν ἆραι, ἀλλ' ἔτυπτεν εἰς τὸ στῆθος αὐ-
τοῦ λέγων. ὁ θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.
λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς
τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἢ ἐκεῖνος. ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν
ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται. προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη,
ἵνα αὐτῶν ἅπτηται. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπε-
τίμησαν αὐτοῖς. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ προσκαλεσά-
μενος αὐτὰ εἶπεν. ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι
πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά. τῶν γὰρ τοιού-
των ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὴν λέγω
ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. καὶ
ἐπηρώτησέν τις ἄρχων αὐτὸν λέγων. Διδάσκα
λε ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονο-
μήσω; εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. τί με λέγεις ἀ-
γαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. τὰς ἐντο-
λὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς
μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου
καὶ τὴν μητέρα σου, ὁ δὲ εἶπεν. ταῦτα
πάντα

ens fugillet me. Ait autẽ dñs. Audite qd iudex iniqtatis dicit. Deꝰ aũt nõ faciet uindictã electorꝫ suorũ damantiũ ad se die ac nocte, & longanimis sup illis? Dico uobis qꝺ faciet uindictã illorꝫ cito. Verumtamẽ filius hois cmu uenerit, putas iueniet fidẽ in terra? Dixit autem & ad quosdã qui in se confidebant tanꝯ iusti & aspernabant cæteros, parabolam istam. Duo homines ascendebant in templũ ut orarent, unus pharisæus & alter publicanus. Pharisæus stans, hæc apud se orabat. Deus gratias ago tibi, quia nõ sum sicut cæteri homines, raptores, iniusti, adulteri, uelut etiam hic publicanus. Ieiuno bis in sabbato, decimas do oĩum quæ possideo. Et publicanus a lõge stans nolebat nec oculos ad cœlũ leuare, sed percutiebat pectus suũ dicẽs. Deus propitius esto mihi peccatori. Dico uobis, descendit hic iustificatus in domum suam magis ꝯ ille, quia omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. Afferebant autem ad eum & infantes, ut eos tangeret. Quod cum uiderent discipuli increpabãt illos. Iesus aũt ad se uocans illos dixit. Sinite pueros uenire ad me, & nolite uetare eos. Talium est eñ regnũ dei. Amẽ dico uobis, qcunqꝫ nõ accepit regnũ dei sicut puer, nõ intrabit in illud. Et iterrogauit eũ quidã princeps dicẽs. Magister bone, qd faciẽs uitã æternã possidebo? Dixit autem ei Iesus. Quid me dicis bonũ? Nemo bonꝰ nisi solus deus. Mandata nosti. Nõ occides, nõ mœchaberis, non furtũ facies, non falsum testimonium dices, honora patrẽ tuũ & matrẽ tuã. Qui ait. Hæc

πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. ἀκού-
σας δὲ ταῦτα ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτῷ. ἔτι
ἓν σοι λείπει, πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον.
καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν
ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.
ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, περίλυπος ἐγένετο,
ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα. ἰδὼν δὲ αὐτὸν
ὁ ΙΗΣΟΥΣ περίλυπον γενόμενον, εἶπεν.
πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσ
ελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. εὐ-
κολώτερον γάρ ἐστιν κάμηλον διὰ τρυμα-
λιᾶς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. εἶπον δὲ οἱ ἀ-
κόσαντες. καὶ τίς δύναται σωθῆναι; ὁ δὲ εἶπεν,
τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις δυνατά ἐστιν
παρὰ τῷ θεῷ. Εἶπεν δὲ ὁ πέτρος. ἰδοὺ ἡμεῖς ἀ-
φήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι. ὁ δὲ
εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδείς
ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ γονεῖς, ἢ ἀδελφούς, ἢ
γυναῖκα, ἢ τέκνα ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὃς
οὐχὶ ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τού-
τῳ καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.
παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα εἶπεν πρὸς
αὐτούς, ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα
καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ
τῶν προφητῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. παραδο
θήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσιν, καὶ ἐμπαιχθήσεται
καὶ ὑβρισθήσεται, καὶ ἐμπτυσθήσεται, καὶ
μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ
ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται, καὶ αὐτοὶ οὐδὲν
τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κε-
κρυμμένον ἀπ' αὐτῶν καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ
λεγόμενα. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν
αὐτὸν εἰς ἱερειχώ, τυφλός τις ἐκάθητο παρὰ
τὴν ὁδὸν προσαιτῶν. ἀκούσας δὲ ὄχλου
διαπορευομένου, ἐπυνθάνετο τί εἴη τοῦτο.
ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ, ὅτι ΙΗΣΟΥΣ ὁ ναζω
ραῖος παρέρχεται. καὶ ἐβόησε λέγων. ΙΗΣΟΥ
υἱὲ δαβὶδ ἐλέησόν με. καὶ οἱ προάγοντες
ἐπετίμων

omnia seruaui a iuuentute mea. Quo
audito Iesus, ait ei. Adhuc unū tibi de-
est. Omnia quæcumq; habes uende &
distribue pauperibus, & habebis the-
saurū in cœlo, & ueni sequere me. His il-
le auditis contristatus est, quia diues
erat ualde. Videns aūt Iesus illum tri-
stem factū, dixit. Qꝫ difficile qui pecu-
nias habent in regnum dei intrabunt.
Facilius est enim camelum per foramē
acus transire, q̄ diuitem intrare in re-
gnum dei. Et dixerunt qui audierant.
Et qs potest saluꝰ fieri? At ille ait. Quæ
impossibilia sunt apud homines, possi-
bilia sunt apud deum. Ait aūt Petrus.
Ecce nos dimisimus omnia & secuti su-
mus te. Qui dixit eis. Amē dico uobis,
nemo est qui reliquit domū aut paren-
tes, aut fratres, aut uxorē, aut liberos p-
pter regnum dei, qui nō recipiat multo
plura in hoc tempore, & in sæculo futu-
ro uitam æternā. Assumpsit autem Ie-
sus duodecim, & ait illis. Ecce ascendi-
mus Hierosolymam, & cōsummabun-
tur omnia quæ scripta sunt per ꝓphe-
tas de filio hominis. Tradetur em̄ gen-
tibus, & illudetur, & contumelijs afficie
tur, & conspuetur, & postq̄ flagellaue-
rint occidēt eum, & die tertia resurget.
Et ipsi nihil horū intellexerunt. Et erat
uerbum istud absconditum ab eis, &
non intelligebant quæ dicebantur. Fa-
ctum est autem cum appropinquaret
Hiericho, cæcus quidam sedebat secus
uiam mendicans. Et cum audiret tur-
bam prætereuntem, interrogabat quid
hoc esset. Dixerūt aūt ei, q̄ Iesus naza-
renus transiret. Et clamauit dicens. Iesu
fili Dauid miserere mei. Et q̄ præibant
increpabant

ἐπετίμων αὐτῷ, ἵνα σιωπήσῃ. αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν. υἱὲ Δαβὶδ ἐλέησόν με. καὶ σταθεὶς ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν. ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτὸν λέγων. τί σοι θέλεις ποιήσω. ὁ δὲ εἶπεν, κύριε, ἵνα ἀναβλέψω. καὶ ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτῷ, ἀνάβλεψον, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε, καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψεν καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν θεόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ. καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἰεριχώ. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος ζακχαῖος. καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης. καὶ οὗτος ἦν πλούσιος, καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν ΙΗΣΟΥΝ τίς ἐστιν. καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν, καὶ προδραμὼν ἔμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ συκομοραίαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν, ὅτι διὰ ἐκείνης ἤμελλεν διέρχεσθαι. καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον ἀναβλέψας ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶδεν αὐτόν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν. ζακχαῖε σπεύσας κατάβηθι, σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι. καὶ σπεύσας κατέβη καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων. καὶ ἰδόντες ἅπαντες διεγόγγυζον λέγοντες, ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθεν καταλῦσαι. σταθεὶς δὲ ζακχαῖος εἶπεν πρὸς τὸν κύριον. ἰδοὺ τὰ ἡμίσιά μου τῶν ὑπαρχόντων μου κύριε δίδωμι τοῖς πτωχοῖς. καὶ εἴτινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν. εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο. καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς ἀβραάμ ἐστιν, ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός, ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα προσθεὶς εἶπεν παραβολήν. διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι Ἰερουσαλήμ, καὶ δοκεῖν αὐτοὺς, ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι, εἶπεν οὖν. ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν. καὶ ὑποστρέψαι

increpabant eum ut taceret. Ipse uero multo magis clamabat, fili Dauid, miserere mei. Stans aũt Iesus iussit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogauit illum dicẽs. Quid tibi uis faciam? At ille dixit. Domine ut uisum recipiam. Et Iesus dixit ei. Aspice. Fides tua te saluum fecit. Et confestim uisum accepit, & sequebatur illũ, magnificans deum. Et omnis plebs ut uidit, dedit laudem deo.

Et ingressus perãbulabat Hiericho. XIX
Et ecce uir nomie Zacchæ⁹, & hic princeps erat publicanorum, & ipse diues. Et quærebat uidere Iesum quis esset, & non poterat præ turba, quia statura pusillus erat. Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum ut uideret eũ nam illac erat transiturus. Et cũ uenisset ad locum, suspiciens Iesus uidit illum, & dixit ad eum. Zacchæe festinans descende, quia hodie ī domo tua oportet me manere. Et festinans descendit, & excepit illum gaudens. Et cum uiderent omnes murmurabant dicẽtes, ꝙ ad hominem peccatorẽ diuertisset. Stans autẽ Zacchæ⁹ dixit ad Iesum. Ecce dimidiũ bonorum meorum do paupibus, & si quid aliquẽ defraudaui, reddo quadruplum. Ait Iesus ad eum. hodie salus domui huic facta est, eo ꝙ & ipse filius sit Abrahæ. Venit enim filius hominis quærere & saluũ facere quod perierat. Hæc illis audientibus adĵciẽs dixit parabolam, eo ꝙ esset prope Hierusalem, Et quia existimabant ꝙ confestim regnum dei manifestaretur. Dixit ergo Homo quidam nobilis abĵt in regionem lõginquã ut acciperet sibi regnũ.

καὶ ὑποστρέψαι, καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, πραγματεύσασθε ἕως ἔρχομαι οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτὸν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέγοντες, οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους οἷς ἔδωκεν τὸ ἀργύριον, ἵνα γνῷ, τίς, τί διεπραγματεύσατο. παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος λέγων. κύριε ἡ μνᾶς σου προσήργάσατο δέκα μνᾶς. καὶ εἶπεν αὐτῷ, εὖ ἀγαθὲ δοῦλε, ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων. καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος λέγων. κύριε ἡ μνᾶς σου ἐποίησεν πέντε μνᾶς, εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ. καὶ σὺ γίνου ἐπάνω πέντε πόλεων. καὶ ἕτερος ἦλθεν λέγων κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶς σου ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ, ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ, αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας. λέγει αὐτῷ. ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε πονηρὲ δοῦλε, ᾔδεις, ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρός εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα. καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου ἐπὶ τράπεζαν καὶ ἐγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό, καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν, ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν, καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι. καὶ εἶπον αὐτῷ, κύριε ἔχει δέκα μνᾶς. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ, πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου, καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐπορεύετο ἔμπροσθεν ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλε δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κατέναντι

& reuerti. Vocatis autem decem ſeruis ſuis, dedit eis decē minas, & ait ad illos, Negociamini dum uenio. Ciues autē eius oderant eum, & miſerunt legatio/nem poſt illū dicentes. Nolumus hunc regnare ſuper nos. Et factū eſt ut redi/ret accepto regno, & iuſſit uocari illos ſeruos ad ſe quibus dedit pecuniam, ut ſciret quantū quiſq; negociatus eſſet. Venit aūt prim⁹ dicēs. Domine, mina tua decem minas acquiſiuit. Et ait illi. Euge bone ſerue, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatē habens ſuper de/cem ciuitates. Et alter uenit dicens. Dñe mina tua fecit quīq; minas, & huic ait. Et tu eſto ſuper quinq; ciuitates. Et al/ter uenit dicēs. Dñe, ecce mina tua quā habui repoſitam in ſudario, timui eā te, quia homo auſterus es, tollis quod nō poſuiſti, & metis qđ non ſeminaſti. Dixit ei. De ore tuo te iudicabo ſerue nequā. Sciebas q; ego homo auſterus ſum, tollens quod nō poſui, & metens quod non ſeminaui. Et quare non de/diſti pecuniam meam ad menſam, & ego ueniens, cū uſuris utiq; exegiſſem illud? Et aſtantibus dixit. Auferte ab il/lo minam, & date illi q decē minas ha/bet. Et dixerunt ei, Domine, habet de/cem minas. Dico enim uobis, qđ omni habenti dabitur, ab eo aūt qui non habet, & quod habet auferetur ab eo. Verūtñ inimicos meos illos q noluerūt me regnare ſup ſe adducite huc, & in/terficite ante me. Et his dictis, pcedebat aſcendēs Hieroſolymā. Et factū eſt cū appropinq̄ſſet ad Bethphage & Betha/niā, iuxta mōtē qui uocat⁹ oliueti, miſit duos diſcipulos ſuos dicēs. Ite in caſtel/lum quod

μαρτι κώμην. ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισεν, λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ διὰ τί λύετε, οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει. ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς. λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον, εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς. τί λύετε τὸν πῶλον; οἱ δὲ εἶπον, ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει, καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν ΙΗΣΟΥΝ. καὶ ἐπιῤῥίψαντες ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον, ἐπεβίβασαν τὸν ΙΗΣΟΥΝ. πορευομένου δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ. ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων λέγοντες. εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου. εἰρήνη ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.

καί τινες τῶν φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτόν. διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν οἱ λίθοι κεκράξονται. καὶ ὡς ἤγγισεν ἰδὼν τὴν πόλιν, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ λέγων, ὅτι εἰ ἔγνως καὶ σύ. καί γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ τὰ πρὸς εἰρήνην σου, νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπί σε. καὶ περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου, χάρακά σοι. καὶ περικυκλώσουσίν σε, καὶ συνέξουσίν σε πάντοθεν, καὶ ἐδαφιοῦσίν σε, καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί. καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθον, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο

lum quod contra uos est. In quod introeuntes, inuenietis pullum asinæ alligatum, cui nemo unq̃ hominum insedit, soluite illũ & adducite. Et si quis uos interrogauerit, quare soluitis, sic dicetis ei, quia dominus operam eius desyderat. Abierunt autem qui missi erant, & inuenerunt sicut dixit illis stantem pullum. Soluentibus autem illis pullum, dixerunt domini eius ad illos. Quid soluitis pullum? At illi dixerunt, Quia dominus eius operam desyderat. Et duxerunt illum ad Iesum. Et iniectis uestimentis suis super pullũ, imposuerunt Iesum. Eunte autem illo substernebant uestimenta sua in uia. Et cum appropinquaret iam ad descensum montis oliueti, cœperunt omnis multitudo discipulorum, gaudentes laudare deum uoce magna super omnibus quas uiderant uirtutibus dicentes. Benedictus qui uenit **rex** in nomine dñi, pax in cœlo, & gloria in altissimis. Et quidam pharisæoꝝ de turbis dixerunt ad illũ. Magister increpa discipulos tuos. Quib9 ipse ait. Dico uobis. qd'si hi tacuerint, mox lapides clamabunt. Et ut appropinquauit, uidens ciuitatem fleuit super illam dicens. Quia si cognouisses & tu. Et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi, nunc autem abscõdita sunt ab oculis tuis. Quia uenient dies in te, & circumdabunt te inimici tui uallo, & cingent te, & coangustabunt te undiq̃, & solo æquabunt te, & filios tuos qui in te sunt. Et non relinquent in te lapidem super lapidem, eo q̃ non cognoueris tempus uisitationis tuæ. Et ingressus in tẽplum

ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐ-
τῷ καὶ ἀγοράζοντας, λέγων αὐτοῖς. γέγρα
πται, ὅτι ἡ οἰκός μου οἶκος προσευχῆς ἐστιν.
ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.
ἦν δὲ διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱε-
ρῷ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς & οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν
αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ,
καὶ οὐχ ηὕρισκον τὸ τί ποιήσωσιν. ὁ λαὸς
γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων.

Καὶ ἐγένετο, ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων,
διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ
εὐαγγελιζομένου, ἐπέστησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ
γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ εἶπον
πρὸς αὐτὸν λέγοντες. εἰπὲ ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξ
ουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τ
ὴν ἐξουσίαν ταύτην; Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν πρὸς
αὐτούς. ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον &
εἴπατέ μοι, τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ
ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς
ἑαυτοὺς λέγοντες, ὅτι ἐὰν εἴπωμεν ἐξ οὐρα
νοῦ, ἐρεῖ, διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ἐὰν
δὲ εἴπωμεν ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς κα-
ταλιθάσει ἡμᾶς, πεπεισμένοι γάρ εἰσιν Ἰω
άννην προφήτην εἶναι, καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ
εἰδέναι πόθεν. & ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτοῖς.
οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦ-
τα ποιῶ. ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν, λέγειν
τὴν παραβολὴν ταύτην. Ἄνθρωπός τις ἐφύ-
τευσεν ἀμπελῶνα καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γε-
ωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν χρόνους ἱκανούς. &
ἐν καιρῷ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς
δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶ
νος δῶσιν αὐτῷ. οἱ δὲ γεωργοὶ δείραντες αὐ-
τὸν, ἐξαπέστειλαν κενόν, καὶ προσέθετο ἔτι
πέμψαι ἕτερον δοῦλον. οἱ δὲ κἀκεῖνον δεί-
ραντες καὶ ἀτιμάσαντες, ἐξαπέστειλαν κε-
νόν. καὶ προσέθετο πέμψαι τρίτον, οἱ δὲ
καὶ τοῦτον τραυματίσαντες, ἐξέβαλον. εἶ-
πεν δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος. τί ποιήσω,
πέμψω

cœpit eijcere uendentes in illo & ementes, dicens illis. Scriptum est, quia domus mea domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronũ. Et erat docens cottidie in templo. Principes autem sacerdotum, & scribæ, & primores plebis quærebant illum perdere, & non inueniebant quid facerent. Omnis enim populus suspensus erat audiens illum.

Et factum est in una dierum docente illo populũ in tẽplo & euangelizante, conuenerunt principes sacerdotum, & scribæ cum senioribus, & aiunt ad illum dicẽtes. Dic nobis in qua potestate hæc facis? Aut quis est qui dedit tibi hanc potestatẽ, Rñdẽs aũt Iesus dixit ad illos. Interrogabo uos & ego unum uerbũ. Rñdete & mihi. Baptismũ Ioannis de cœlo erat, an ex hominibus? At illi cogitabant intra se dicẽtes. Quia si dixerimus de cœlo, dicet. Quare ergo nõ credidistis illi? Si aũt dixerimus ex hominibus, plebs uniuersa lapidabit nos. Certi sunt enim Ioannem prophetam esse. Et responderunt se nescire unde esset. Et Iesus ait illis. Neq; ego dico uobis in qua potestate hæc facio. Cœpit aũt dicere ad plebẽ parabolã hanc. Homo quidã plãtauit uineã & locauit eã colonis, & ipse peregre fuit multis tẽporibus. Et in tpe illo misit ad cultores seruum, ut de fructu uineæ darent illi. Qui cæsũ dimiserunt eũ inanem. Et addidit etiã alterũ seruũ mittere, Illi aũt hũc quoq; cædẽtes, & afficiẽtes cõtumelia, dimiserũt inanem. Et addidit mittere tertiũ, qui & illum uulnerantes eiecerunt. Dixit aũt dñs uineæ. Quid faciã? Mittam

XX

πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν, ἴσως τοῦτον ἰδόντες ἐντραπήσονται. ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες, οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία. καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ἀπέκτειναν. τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. ἀκούσαντες δὲ εἶπον· μὴ γένοιτο. ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς, εἶπεν· τί οὖν ἐστιν τὸ γεγραμμένον τοῦτο· λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας; πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται, ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ λικμήσει αὐτόν. καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν. ἔγνωσαν γὰρ, ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην εἶπεν. καὶ παρατηρήσαντες, ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες· διδάσκαλε, οἴδαμεν, ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις, ἔξεστιν ἡμῖν καίσαρι φόρον δοῦναι ἢ οὔ; κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν, εἶπεν πρὸς αὐτούς· τί με πειράζετε; ἐπιδείξατέ μοι δηνάριον, τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν; ἀποκριθέντες εἶπον, καίσαρος. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἀπόδοτε οὖν τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ, καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ, ἐσίγησαν. προσελθόντες δέ τινες τῶν σαδδουκαίων οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες· διδάσκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα

Mittã filiũ meũ dilectũ, forſitã cũ hũc uiderint uerebũt. Quẽ cũ uidiſſent coloni, cogitauerunt intra ſe dicẽtes. Hic ẽ hæres, uenite occidamus illũ, ut noſtra fiat hæreditas, & eiectũ illũ extra uineã occiderunt. Quid ergo faciet illis dñs uineæ? Veniet & perdet colonos iſtos & dabit uineã alĳs. Quo audito dixerunt Abſit. Ille autem intuitus eos ait. Quid eſt ergo hoc quod ſcriptum eſt, lapidem quem reprobauerunt ædificãtes hic factus eſt in caput anguli? Omnis qui ceciderit ſuper illum lapidẽ conquaſſabitur, ſuper quem aũt ceciderit, cõminuet illum. Et quærebant principes ſacerdotũ & ſcribæ inĳcere in illũ manus, illa hora, & timuerunt populũ. Cognouerũt enim quod ad ſe dixerat ſimilitudinem hanc. Et obſeruantes miſerunt inſidiatores qui ſe iuſtos ſimularent, ut caperent eum in ſermone, & traderent illũ principatui & poteſtati pſidis. Et interrogauerũt eũ dicentes. Magiſter, ſcimus, quod recte dicis & doces & nõ reſpicis perſonã, ſed uiã dei in ueritate doces. Licet nobis tributũ dare Cæſari, an non? Intellecta aũt illorum uerſutia dixit ad eos. Quid me tentatis? Oſtendite mihi denarium. Cuius habet imaginem & inſcriptionem? Reſpondentes dixerunt. Cæſaris. Et ait illis, Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt dei deo. Et non potuerunt uerbum eius reprehendere coram plebe, & mirati in reſponſo eius tacuerunt. Acceſſerũt aũt qdã ſadducæorũ, q negãt eſſe reſurrectionẽ, & interrogauerũt eũ dicẽtes. Magiſter, Moſes ſcripſit nobis, ſi frater alicuĳ mortuĳ fuerit hñs

uxorem

γωαῖκα, & οὗτος ἄτεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα λά/
βῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γωαῖκα, & ἐξανα/
στήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἑπτὰ οὖν ἀδελ
φοὶ ἦσαν, & ὁ πρῶτος λαβὼν γωαῖκα, ἀπέ
θανεν ἄτεκνος. & ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυ/
ναῖκα, & οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος, κἀκεῖνος τρί/
τος ἔλαβεν αὐτήν, ὡσάυτως δὲ κὰι οἱ ἑπτὰ οὐ
κ ἀφῆκαν τέκνα, καὶ ἀπέθανον. ὕστερον
πάντων ἀπέθανεν κὰι ἡ γωή. ἐν τῇ οὖν ἀνα/
στάσει τίνος αὐτῶν γίνεται γωή; οἱ γὰρ ἑπτὰ
ἔσχον αὐτὴν γωαῖκα. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν
αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γα
μοῦσιν κὰι ἐκγαμίσκονται. οἱ δὲ καταξιωθέν/
τες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν, & ἐκ ἀνασά/
στεως ἐκ νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγα
μίσκονται, οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται,
ἰσάγγελοι γάρ εἰσιν κὰι υἱοί εἰσιν τοῦ θεοῦ,
ἐκ ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ
νεκροὶ κὰι μωσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τοῦ βάτου. ὡς
λέγει κύριον τὸν θεὸν ἀβραὰμ καὶ τὸν θεὸν
ἰσαὰκ κὰι τὸν θεὸν ἰακώβ. θεὸς δὲ οὐκ ἔστιν νε/
κρῶν, ἀλλὰ ζώντων, πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.
ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν γραμματέων εἶ/
πον. διδάσκαλε καλῶς εἶπας. οὐκ ἔτι δὲ ἐ/
τόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν. εἶπεν δὲ
πρὸς αὐτούς. πῶς λέγουσιν τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ
υἱὸν δαβὶδ εἶναι, κἀγὼ αὐτὸς δαβὶδ λέγει
ἐν βίβλῳ ψαλμῶν. εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ
μου κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχ/
θρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; δαβὶδ
οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ, κὰι πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν;
ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπεν τοῖς μαθη/
ταῖς αὐτοῦ. προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόν
των περιπατεῖν ἐν στολαῖς, καὶ φιλούντων ἀ/
σπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, & πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, κὰι πρωτοκλισίας ἐν
τοῖς δείπνοις. οἱ κατεσθίουσιν τὰς οἰκίας τῶν
χηρῶν, κὰι προφάσει μακρᾷ προσεύχον/
ται, οὗτοι λήψονται περισσότερον κρῖμα.

ἀναβλέψας

uxorẽ, & hic ſine liberis mortuꝰ fuerit,
ut accipiat frater eius uxorem, & ſuſci/
tet ſemẽ fratri ſuo. Septẽ ergo frẽs erãt,
& primus accepit uxorẽ & mortuus eſt
ſine liberis. Et accepit ſecũdꝰ illã, & ipſe
mortuꝰ eſt ſine liberis. Et tertiꝰ accepit
illam, ſimiliter & cœteri septẽ, & nõ reli/
querunt liberos, & mortui ſunt. Nouiſ/
ſime omniũ mortua eſt & mulier. In re
ſurrectione ergo cuius eorũ erit uxor?
Siquidem ſeptem habuerũt eam uxo/
rem. Et ait illis Ieſus. Filij huius ſæculi
ducunt uxores & nubunt, illi uero qui
digni habebuntur ſæculo illo, & reſur/
rectione ex mortuis, neq; ducunt uxo/
res, neq; nubunt, neq; ultra mori poſ/
ſunt. Equales enim angelis ſunt, & filij
ſunt dei, cum ſint filij reſurrectionis.
Quod uero reſurgãt mortui, & Moſes
oſtẽdit ſecus rubũ, ſicut dicit dñm deũ
Abrahã & deum Iſaac & deum Iacob.
Deus aũt non eſt mortuoꝝ, ſed uiuoꝝ
Oẽs em̃ illi uiuunt. Reſpondẽtes aũt
quidam ſcribaꝝ dixerũt. Magiſter bñ
dixiſti. Et amplius nõ audebant eum
quicq̃ interrogare. Dixit aũt ad illos.
Quomodo dicũt Chriſtũ filiũ eſſe Da
uid, & ipſe Dauid dicit ī libro pſalmoꝝ
Dixit dñs dño meo ſede a dextris meis
donec ponã inimicos tuos ſcabellũ pe/
dum tuoꝝ? Dauid ergo dñm illũ uo/
cat, & quomodo filius eiꝰ eſt? Audiẽte
aũt omni populo dixit diſcipulis ſuis.
Attendite a ſcribis qui uolunt ambula
re in ſtolis, & amant ſalutationes in fo/
ro & primas cathedras in ſynagogis, &
primos diſcubitꝰ in cõuiuijs. Qui deuo
rãt domos uiduaꝝ, ſimulãtes lõgã ora
tionẽ. Hi accipient dãnationẽ maiorẽ.

Reſpiciens

Ἀναβλέψας δὲ εἶδεν τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῆς εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους. εἶδεν δέ τινα καὶ χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά. καὶ εἶπεν. ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον πάντων ἔβαλεν. ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ. αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς πάντα τὸν βίον, ὃν εἶχεν ἔβαλεν. καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασιν κεκόσμηται, εἶπεν, ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ ὃς οὐ καταλυθήσεται. ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν λέγοντες. διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι, ὁ δὲ εἶπεν. βλέπετε μὴ πλανηθῆτε. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι. καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικεν. μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε. δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος. τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, σεισμοί τε μεγάλοι κατὰ τόπους, καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται, φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται. πρὸ δὲ τούτων πάντων. ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσιν παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακὰς ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου. ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον, θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι. ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ἣ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν, οὐδὲ ἀντιστῆναι πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν. καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά

Respiciens aũt uidit eos qui mitte/ XXI
bãt munera sua in gazophylaciũ diui
tes. Vidit aũt & quandã uiduam pau/
perculã mittẽtẽ illo æra minuta duo.
Et dixit. Vere dico uobis, quod uidua
hæc pauper plusq; omnes misit. Nam
oẽs hi ex eo qd' ipsis exuberat miserũt
in munera dei, hæc autem ex penuria
sua omnem uictum quem habuit mi/
sit. Et quibusdã dicentibus de tẽplo, q;
pulchris lapidibus & donis ornatum
esset, dixit. Hæc quæ uidetis, uenient di
es in quibus non relinquetur lapis su-
per lapidem qui nõ destruatur. Interro
gauerunt aũt illum dicẽtes. Præceptor
qñ hæc erũt, & qd' signũ cũ hæc fieri in
cipiẽt? Qui dixit. Videte, ne seducami/
ni. Multi enim uenient in nomine meo
dicẽtes, ego sum, & tẽpus appropinq;/
uit. Nolite ire post eos. Cũ aũt audieri
tis bella & seditiões, nolite terreri. opor
tet enim primũ hæc fieri, sed nõdũ sta
tim finis. Tunc dicebat illis. Surget gẽs
contra gentem & regnum aduersus re/
gnum, & terremotus magni erunt per
loca, & fames, & pestilentiæ, terroresq;
& signa de cœlo magna erũt. Sed ante
hæc omnia iniẽtient uobis manus suas,
& persequentur tradẽtes in synagogas
& carceres, trahentes ad reges & præ-
sides propter nomen meum. Cõtinget
aũt uobis i testimoniũ. Ponite ergo in
cordibus uestris non p̃meditari quẽad/
modũ respõdeatis. Ego enim dabo uo
bis os & sapiẽtiã, cui nõ poterũt resiste
re neq; cõtradicere oẽs q aduersabũtur
uobis. Trademini aũt etiã a parẽtib9 &
fratribus & cognatis & amicis, & morte
afficient ex uobis. Et eritis odio oibus
propter

διὰ τὸ ὄνομά μου. καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς
ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται, ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν
κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. ὅταν δὲ ἴδητε κυ
κλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἰερουσα/
λήμ, τότε γνῶτε, ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐ/
τῆς. τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ
ὄρη, καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν, καὶ
οἱ ἐν ταῖς χώραις, μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐ
τήν, ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί εἰσιν, τοῦ
πλησθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα. οὐαὶ δὲ
ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. ἔσται γὰρ ἀνάγκη με
γάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ τῷ λαῷ τού/
τῳ. καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ αἰ/
χμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη, καὶ Ἰε/
ρουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν ἄχρι
πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν. καὶ ἔσται σημεῖα ἐν
ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συ
νοχὴ ἐθνῶν, ἐν ἀπορίᾳ ἤχους θαλάσσης καὶ
σάλου, ἀποψυχόντων ἀνθρώπων, ἀπὸ φόβου
καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκου/
μένῃ. αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθή/
σονται. καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώ/
που ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως
καὶ δόξης πολλῆς. ἀρχομένων δὲ τούτων γί/
νεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς
ὑμῶν. διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν, καὶ
εἶπεν παραβολὴν αὐτοῖς. ἴδετε τὴν συκῆν καὶ
πάντα τὰ δένδρα, ὅταν προβάλωσιν ἤδη,
βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν, γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγ
γὺς τὸ θέρος ἐστίν. οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε
ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι
οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα
γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λό
γοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν. προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς,
μήποτε βαρηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κρα/
πάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς. καὶ αἰ/
φνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ὡς πα
γὶς γὰρ

propter nomen meũ. Et capillus de ca/
pite ueſtro non perit. In patientia ue/
ſtra poſſidete animas ueſtras. Cũ aũt
uideritis circũdari ab exercitibus Hie/
ruſalem, tũc ſcitote quod appropinqua
uit deſolatio eius. Tunc qui in Iudæa
ſunt fugiãt ad montes, & qui in medio
eius diſcedant, & qui in regionibus, nõ
intrent in eã, quia dies ultionis hi ſunt,
ut impleantur omnia quæ ſcripta ſunt.
Væ autẽ pregnantibus & lactantibus
in illis diebus. Erit eñ preſſura magna
ſuper terram, & ira in populo hoc. Et ca
dent ore gladij, & captiui ducentur in
omnes gentes. Et Hieruſalem calcabi/
tur a gentibus donec impleantur tem/
pora nationum. Et erũt ſigna in ſole &
luna & ſtellis, & in terris preſſura gẽtiũ
in deſpatione, reſonãte mari & fluctu,
areſcentibus hominibus p̃ timore & ex
pectatione eox q̃ ſupueniẽt orbi terra
rũ. Nã uirtutes cœlox mouebũt. Et tũc
uidebunt filiũ hominis ueniẽtem in nu
be cum poteſtate & maieſtate magna.
His autem fieri incipientibus, ſuſpicite
& leuate capita ueſtra, qm̃ apppinquat
redemptio ueſtra. Et dixit illis ſimilitu-
dinem. Videte ficum & omnes arbores
cum producunt iam ex ſe fructum, ſci-
tis quod prope eſt æſtas. Ita & uos cum
uideritis hæc fieri, ſcitote quod pro-
pe eſt regnum dei. Amen dico uobis,
non præteribit generatio hæc, donec
omnia fiant. Cœlum & terra tranſi/
bunt, uerba autem mea non tranſi-
bunt. Attendite autem uobis, ne for/
te grauentur corda ueſtra in crapula
& ebrietate & curis huius uitæ, & ſu-
bitus uobis ingruat dies illa. Tanq̃ la/
queus

ηγὶς γαρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ προσωπον πάσης τῆς γῆς. ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ηὐλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζε πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ. ἤγγιζεν δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων λεγομένη πάσχα. καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν. ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν. εἰσῆλθεν δὲ σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα. καὶ ἀπελθὼν συνελάλησεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ στρατηγοῖς, τὸ πῶς αὐτὸν παραδῷ αὐτοῖς, καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι, καὶ ἐξωμολόγησεν καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς, ἄτερ ὄχλου. ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα, καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον καὶ Ἰωάννην εἰπών, πορευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγωμεν. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμεν; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἰδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν, συναντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων, ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν, οὗ ἐὰν εἰσπορεύεται, καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας, λέγει σοι ὁ Διδάσκαλος, ποῦ ἐστιν τὸ κατάλυμα ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνώγεον μέγα ἐστρωμένον, ἐκεῖ ἑτοιμάσατε. Ἀπελθόντες δὲ, εὗρον καθὼς εἰρήκει αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσεν, καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ

queus enim ſuperueniet in omnes qui ſedent ſuper faciem omnis terræ. Vigilate itaq; omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere iſta omnia quæ futura ſunt, & ſtare ante filiũ hominis. Erat aũt diebus docens in templo, noctibus uero exiens morabatur in monte q uocaťolíueti. Et oís ppłus diluculo ueniebat ad eũ ut in tẽplo audiret eũ.

Appropinquabat autẽ dies feſtus azymorũ quæ dicitur paſca. Et quærebant principes ſacerdotũ & ſcribæ quo modo Ieſum interficerent, timebãt uero plebem. Intrauit aũt ſatanas in Iudam q cognominabaťIſcariotes, qui erat unus e numero duodecim, & abĳt & locutus eſt cũ principibus ſacerdotũ & magiſtratibus, quẽadmodũ illũ traderet eís. Et gauiſi ſunt, & pacti ſunt pecuniã illi dare. Et ſpopondit. Et q̃rebat oportunitatem, ut traderet illũ illis ſine turba. Venit aũt dies azymoꝝ, in q̃ neceſſe erat imolari paſca. Et miſit Petrũ & Ioannẽ dicens. Euntes parate nobis paſca, ut manducemus. At illi dixerunt ei. Vbi uis paremus? Et dixit ad eos, Ecce introeuntibus uobis in ciuitatem occurret uobis homo quidã amphoram aquæ portans, ſeqmini eũ in domũ in quã intrat, & dicetis patrifamilias domus. Dicit tibi magiſter. Vbi eſt diuerſoriũ ubi paſca cũ diſcipulis meis manducẽ? Et ipſe oñdet uobis cenaculũ magnũ ſtratum, ibi parate. Euntes aũt inuenerũt ſicut dixit illis, & parauerũt paſca. Et cũ facta eẽt hora diſcubuit. & duodecim apłi cũ eo. Et ait illis. Deſyderio deſyderaui hoc paſca mãducare uobiſcũ añq̃ patiar. Dico eñ uobis poſt

XXII

ἔτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ ἕως ὅτου πληρω-
θῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. καὶ δεξάμενος
ποτήριον, εὐχαριστήσας εἶπεν. Λάβετε τοῦ-
το, καὶ διαμερίσατε εἰς ἑαυτούς. Λέγω γὰρ ὑμῖν,
ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπὸ τοῦ γενήματος τῆς ἀμ-
πέλου, ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ.
καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας, ἔκλασεν καὶ
ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων. τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά
μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον, τοῦτο ποιεῖτε
εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ τὸ πο-
τήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι λέγων. τοῦτο τὸ
ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου
τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. πλὴν ἰδοὺ ἡ
χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς
τραπέζης. καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύ-
εται κατὰ τὸ ὡρισμένον. πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώ-
πῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται. καὶ αὐτοὶ ἤρ-
ξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτούς, τὸ, τίς ἄρα εἴη ἐξ
αὐτῶν, ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν. Ἐγένετο δὲ
καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς αὐτῶν δο-
κεῖ εἶναι μείζων. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οἱ βασι-
λεῖς τῶν ἐθνῶν, κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ
ἐξουσιάζοντες αὐτῶν, εὐεργέται καλοῦν-
ται. ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μείζων ἐν
ὑμῖν, γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγού-
μενος ὡς ὁ διακονῶν. τίς γὰρ μείζων ὁ ἀνά-
κειμενος ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμε-
νος; Ἐγὼ δέ εἰμι ἐν μέσῳ ὑμῶν, ὡς ὁ διά-
κονῶν, ὑμεῖς δέ ἐστε, οἱ διαμεμενηκότες
μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου. κἀγὼ διά-
τίθεμαι ὑμῖν, καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ
μου βασιλείαν, ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς
τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθίσησθε ἐπὶ
θρόνων κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσρα-
ήλ. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος. Σίμων Σίμων, ἰδοὺ ὁ σα-
τανᾶς ἐξῃτήσατο ὑμᾶς, τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν
σῖτον. Ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλεί-
πῃ ἡ πίστις σου. καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας, στή-
ριξον τοὺς ἀδελφούς σου. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. κύριε
μετὰ σοῦ

hac nō manducabo ultra ex illo donec impleatur in regno dei. Et accepto calice gratias egit & dixit. Accipite hunc & diuidite inter uos. Dico enim uobis, q̄ non bibam de fructu uitis, donec regnum dei ueniat. Et accepto pane cum gratias egisset fregit & dedit eis dicens. Hoc est corpus meū, quod pro uobis datur. Hoc facite in meam cōmemorationem. Similiter & calicem postq̄ cenauit dicens. Hic calix, nouum testamentum in sanguine meo, qui pro uobis effunditur. Verūtamen ecce manus tradentis me, mecū est in mensa. Et filius quidem hominis secūdū quod definitum est, uadit. Verūtamen uæ homini illi per quē traditur. Et ipsi cœperūt quærere inter se, qs esset ex eis qui hoc facturus esset. Facta est aūt & contētio inter eos, quis eorum uideretur esse maior. Dixit autem eis. Reges gentiū dominantur eis, & qui potestatē habent super eas benefici uocantur. Vos autē non sic. Sed qui maior est in uobis, fiat sicut iunior, & qui princeps est, sicut ministrator. Nam uter maior est qui accūbit, an qui ministrat? Nonne qui accūbit? At ego in medio uestrū sum sicut qui ministrat. Vos aūt estis qui permānsistis mecū in tētationibus meis. Et ego dispono uobis sicut disposuit mihi pater meus regnū, ut edatis & bibatis sup mensam meā in regno meo, & sedeatis super thronos, iudicantes duodecim tribus Israel. Ait aūt dñs. Simon Simon ecce satanas expetiuit uos, ut cribraret sicut triticū. Ego aūt rogaui p̄ te, ut nō deficiat fides tua. Et tu aliqñ conuersus cōfirma frēs tuos. At ille dixit ei. Dñe,

tecum

μετὰ σοῦ ἕτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι. ὁ δὲ εἶπεν. Λέγω σοι Πέτρε, οὐ μὴ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ, πρὶν ἢ τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; οἱ δὲ εἶπον. οὐδενός. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς. Ἀλλὰ νῦν, ὁ ἔχων βαλάντιον, ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν, καὶ ὁ μὴ ἔχων, πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τό, Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. Καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει. οἱ δὲ εἶπον. κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἱκανόν ἐστιν. καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. Ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ. γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου, εἶπεν αὐτοῖς. Προσεύχεσθε, μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολήν. καὶ θεὶς τὰ γόνατα προσήυχετο λέγων. Πάτερ, εἰ βούλει, παρενεγκεῖν τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ, πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν γινέσθω. Ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν. καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ, ἐκτενέστερον προσήυχετο. Ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν. Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς. Ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης, Καὶ εἶπεν αὐτοῖς. Τί καθεύδετε; ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ὄχλος καὶ ὁ λεγόμενος Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα προήρχετο αὐτούς, καὶ ἤγγισεν τῷ ΙΗΣΟΥ φιλῆσαι αὐτόν. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν αὐτῷ. Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως; ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον, εἶπον αὐτῷ. κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρᾳ; καὶ ἐπάταξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον

tecum paratus sum & in carcerem & in mortē ire. At ille dixit. Dico tibi Petre, nō cantabit hodie gallus, donec ter abneges te nosse me. Et dixit eis. Quādo misi uos sine sacculo & pera & calciamentis, num quid defuit uobis? At illi dixerūt. Nihil. Dixit ergo eis. Sed nūc q habet sacculū tollat, similiter & perā. Et q nō habet, uēdat tunicā suā & emat gladiū. Dico ēm uobis, qm̄ adhuc hoc quod scriptū est oportet impleri in me & cū iniquis deputat⁹ est. Etenim ea q̄ sunt de me, finē habēt. At illi dixerunt. Dñe, ecce duo gladij hic. At ille dixit eis. Satis est. Et egressus ibat secūdū cō suetudinē in montē oliuaȝ. Secuti sunt aūt illū & discipuli. Et cū pueniſſet ad locū, dixit illis. Orate, ne intretis in tentationē. Et ipse auulsus est ab eis quantum iactus est lapidis, & positis genib⁹ orabat dicens. Pater, si uis, transfer calicem istū a me. Verūtamen nō mea uoluntas, sed tua fiat. Apparuit aūt illi angelus de cœlo cōfortans eū. Et fact⁹ in agonia prolixius orabat. Et factus est sudor ei⁹ sicut guttæ sanguinis decurrētis in terrā. Et cū surrexisset ab oratiōe & uenisset ad discipulos suos, reperit eos dormiētes præ tristicia. Et ait illis. Quid dormitis? Surgite & orate, ne intretis in tētationē. Adhuc aūt eo loquēte ecce turba, & q uocabat Iudas unus de duodecim antecedebat eos, & appropiñquauit Iesu, ut oscularetur eum. Iesus autem dixit illi. Iuda, osculo filium hominis tradis? Videntes autē hi qui circa ipsum erant quod futurum erat, dixerūt ei. Domine, percutiemus ne in gladio? Et percussit unus ex illis

δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ οὖς
τὸ δεξιόν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, εἶπεν, ἐᾶτε
τε ἕως τούτου. καὶ ἁψάμενος τοῦ ὠτίου αὐ/
τοῦ, ἰάσατο αὐτόν. εἶπεν δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ πρὸς
τοὺς παραγενομένους ἐπ' αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ
στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους, ὡς ἐπὶ
λῃστὴν ἐξελήλυθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύ/
λων, καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ
ἱερῷ, οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ, ἀλλ'
αὕτη ὑμῶν ἐστὶν ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ
σκότους. Συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον, καὶ
εἰσήγαγον αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέ/
ως. Ὁ δὲ πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν. ἁψάν/
των δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς, καὶ συγκα/
θισάντων αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ πέτρος ἐν μέ/
σῳ αὐτῶν. ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις κα
θήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ
εἶπεν. καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν. ὁ δὲ ἠρνήσα/
το αὐτὸν λέγων. γύναι οὐκ οἶδα αὐτόν. καὶ
μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν, ἔφη. καὶ
σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. ὁ δὲ πέτρος εἶπεν. ἄνθρω/
πε, οὐκ εἰμί. καὶ διασάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς,
ἄλλός τις διϊσχυρίζετο λέγων. ἐπ' ἀληθείας,
καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν, καὶ γὰρ γαλιλαῖ/
ός ἐστιν. Εἶπεν δὲ ὁ πέτρος. ἄνθρωπε, οὐκ οἶ-
δα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος
αὐτου, ἐφώνησεν ἀλέκτωρ. καὶ στραφεὶς ὁ κύ/
ριος ἐνέβλεψεν τῷ πέτρῳ. καὶ ὑπεμνήσθη ὁ
πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ,
ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, ἀπαρνήσῃ με/
τρίς. καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ πέτρος ἔκλαυσεν πι
κρῶς. Οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνέχοντες τὸν ΙΗΣΟΥΝ
ἐνέπαιζον αὐτῷ δέροντες, καὶ περικαλύψαντες
αὐτὸν, ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπη/
ρώτων αὐτὸν λέγοντες. Προφήτευσον, τίς ἐστιν
ὁ παίσας σε. καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦν/
τες ἔλεγον εἰς αὐτόν. καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέ/
ρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ ἀρχιε
ρεῖς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀνήγαγον αὐτὸν
εἰς τὸ συνέδριον

seruum principis sacerdotũ, & amputa
uit auriculam eius dextrã. Respondẽs
aũt Iesus ait. Sinite usq; huc. Et cum te/
tigisset auriculam eius, sanauit eum. Di
xit autem Iesus ad eos qui uenerãt ad
se principes sacerdotũ & magistratus
templi & seniores. Quasi ad latronem
existis cum gladijs & fustibus, cum co-
tidie uobiscum fuerim in templo, non
extẽdistis manꝰ in me. Sed hæc est ho
ra illa uestra, & potestas tenebrarũ. Cõ
phensum aũt eũ, duxerũt & induxerũt
in domũ principis sacerdotum, Petrus
uero sequebat eum a lõge. Accẽso aũt
igne in medio atrij, & circumsedẽtibus
illis, erat Petrus in medio eorum. Quẽ
cum uidisset ancilla quædã sedentem
ad lumen, & fixis in illum oculis dixit.
Et hic cũ illo erat. At ille abnegauit eũ,
dicens. Mulier, non noui illum. Et post
pusillum alius uidens eum dixit. Et tu
de illis es. Petras uero ait. Homo non
sum. Et interuallo facto fere horæ uniꝰ
alius quidã affirmabat dicens. Vere &
hic cũ illo erat, nam & Galilæus est. Et
ait Petrus, Homo, nescio quid dicis. Et
continuo adhuc illo loquente cantauit
gallus. Et cõuersus dñs aspexit Petrum
Et recordatus est Petrus uerbi dñi quõ
dixerat, qa priusq; gallus cantet, ter me
negabis. Et egressus foras Petrus fleuit
amare. Et uiri qui tenebãt illum, illude/
bant ei cædentes, & uelauerunt eum, &
percutiebant faciem eius, & interroga/
uerunt eũ dicẽtes. Prophetiza. Quis est
qui te percussit? Et alia multa blasphe
mãtes dicebãt in eũ. Et ut factus est di/
es, cõuenerũt seniores plebis & princi/
pes sacerdotũ & scribæ, & duxerũt illũ
in conciliũ

εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν λέγοντες. Εἰ σὺ εἶ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ, εἰπὲ ἡμῖν. εἶπεν δὲ αὐτοῖς. ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε. ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι ἢ ἀπολύσητε. ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ. εἶπον δὲ πάντες. σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη. ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐγώ εἰμι. οἱ δὲ εἶπον. τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτυρίας; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν πιλᾶτον. ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ λέγοντες. τοῦτον εὕρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα καίσαρι φόρους διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν ΧΡΙΣΤΟΝ βασιλέα εἶναι. ὁ δὲ πιλᾶτος ἐπηρώτησεν αὐτὸν λέγων. σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη. σὺ λέγεις. ὁ δὲ πιλᾶτος εἶπεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους. οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. οἱ δὲ ἐπίσχυον λέγοντες, ὅτι ἀνασείει τὸν λαὸν διδάσκων καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἕως ὧδε. πιλᾶτος δὲ ἀκούσας γαλιλαίαν, ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος γαλιλαῖός ἐστιν. καὶ ἐπιγνοὺς, ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας ἩΡΩΔΟΥ ἐστίν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς ἩΡΩΔΗΝ ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν ἹΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ, ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις. ὁ δὲ ἩΡΩΔΗΣ ἰδὼν τὸν ΙΗΣΟΥΝ, ἐχάρη λίαν. ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτὸν διὰ τὸ ἀκούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἤλπιζέν τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον. ἐπηρώτησεν δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς. αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ. εἰστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ. ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ ἩΡΩΔΗΣ σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπράν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ πιλάτῳ. ἐγένοντο δὲ φίλοι, ὅτε πιλᾶτος καὶ ὁ ἩΡΩΔΗΣ

in conciliũ ſuum, dicẽtes. Si tu es Chriſtus, dic nobis. Et ait illis. Si uobis dixero non credetis, ſi aũt & interrogauero nõ reſpõdebitis mihi, neq; dimittetis. Ex hoc tpe autẽ erit filius hominis ſedens a dextris uirtutis dei. Dixerunt aũt omnes. Tu ergo es filius dei? Qui ait. Vos dicitis me eſſe. At illi dixerunt. Quid adhuc deſyderam⁹ teſtimoniũ? Ipſi enim audiuimus de ore ipſius.

Et ſurgens omnis multitudo eorum XXIII
duxerunt illũ ad Pilatũ. Cœperunt autem illũ accuſare dicẽtes. Hũc deprehẽdimus ſubuertentẽ gentẽ, & prohibentẽ tributa dare Cæſari, dicentem ſe Chriſtum regem eſſe. Pilatus autem interrogauit eum dicens. Tu es rex iudeorũ? At ille reſpondens illi ait. Tu dicis. Ait autẽ Pilatus ad principes ſacerdotum & turbas. Nihil inuenio cauſæ in hoc homine. At illi inualeſcebant dicentes. Cõmouet populum docẽs per uniuerſam Iudæam exorſus a Galilæa uſq; hũc locũ. Pilatus aũt audiens galilæã, interrogauit nũ homo galilæ⁹ eſſet. Et ut cognouit q̃ de Herodis poteſtate eſſet remiſit eũ ad Herodẽ, q̃ & ipſe Hieroſolymis erat illis dieb⁹. Herodes aũt uiſo Ieſu, gauiſus eſt ualde. Erat em̃ cupiens ex multo tempore uidere eũ, eo q̃ audiret multa de eo, & ſperabat ſignum aliquod uidere ab eo fieri. Interrogabat aũt eum multis ſermonibus. At ipſe nihil illi rñdebat. Stabant aũt principes ſacerdotũ & ſcribæ acriter accuſantes eũ. Spreuit aũt illũ Herodes cũ exercitibus ſuis, & illuſit indutũ ueſte ſplendida, & remiſit ad Pilatum. Et facti ſunt amici Pilatus & Herodes

καὶ ἡρώδης ἐν αὐτῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων, πρὸ
ὑπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς.
Πιλᾶτος δὲ συγκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιε-
ρεῖς, καὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ τὸν λαὸν, εἶπεν
πρὸς αὐτούς. προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρω-
πον τοῦτον, ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λαόν. καὶ
ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας, οὐδὲν
εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον, ὧν κα-
τηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ. Αλλ' οὐδὲ ἡρῴδης, ἀνέ-
πεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν, καὶ ἰδοὺ οὐδὲν
ἄξιον θανάτου ἐστὶν πεπραγμένον αὐτῷ, παι-
δεύσας οὖν αὐτὸν, ἀπολύσω. Ανάγκην δὲ
εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα, ἀνε-
κραξαν δὲ παμπληθεὶ λέγοντες, Αἶρε τοῦ-
τον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν βαραββᾶν, ὅστις ἦν
διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει, καὶ
φόνον βεβλημένος εἰς φυλακήν. πάλιν οὖν
ὁ πιλᾶτος προσεφώνησεν θέλων ἀπολύ-
σαι τὸν ΙΗΣΟΥΝ. οἱ δὲ ἐφώνουν λέγοντες.
Σταύρωσον σταύρωσον αὐτόν. Ο δὲ τρί-
τον εἶπεν πρὸς αὐτούς. τί γὰρ κακὸν ἐπ-
οίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὗ-
ρον ἐν αὐτῷ, παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύ-
σω. Οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις αἰ-
τούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυ-
ον αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων. Ο δὲ
πιλᾶτος ἐπέκρινεν γενέσθαι τὸ αἴτημα
αὐτῶν. Απέλυσεν δὲ τὸν διὰ στάσιν καὶ
φόνον βεβλημένον εἰς τὴν φυλακήν ὃν ἠ-
τοῦντο, τὸν δὲ ΙΗΣΟΥΝ παρέδωκεν τῷ
θελήματι αὐτῶν. καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐ-
τὸν, ἐπιλαβόμενοι σίμωνος τινὸς κυρη-
ναίου ἐρχομένου ἀπ' ἀγροῦ ἐπέθηκαν αὐτῷ
τὸν σταυρὸν φέρειν ὀπίσθεν τοῦ ΙΗΣΟΥ. Ηκο-
λούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ,
καὶ γυναικῶν, αἳ καὶ ἐκόπτοντο, καὶ ἐ-
θρήνουν αὐτόν. Στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ
ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν. Θυγατέρες ἱερουσαλὴμ μὴ
κλαίετε ἐπ' ἐμὲ, πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε
καὶ ἐπὶ

in ipsa die, nam antea inimici erant inter se. Pilatus autem conuocatis principibus sacerdotum & magistratibus, & plebe dixit ad illos. Obtulistis mihi hunc hominem, quasi auertentē populum, & ecce ego corā uobis interrogans nullum crimen inuenio in homine isto ex his de quib⁹ accusatis eū. Sed neq; Herodes, nā remisi uos ad illum, & ecce nihil dignū morte actum est ei. Emē datum ergo illum dimittā. Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum unum. Exclamauit aūt simul uniuersa turba dicens. Tolle hūc, & dimitte nobis Barabban, qui erat propter seditionem quandam factam in ciuitate & homicidium missus in carcerem. Iterum autem Pilatus locutus est ad eos, uolens dimittere Iesum. At illi clamabant dicentes. Crucifige crucifige eum. Ille autem tertio dixit ad illos. Quid enim mali fecit iste? Nullam causam mortis inuenio in eo. Corripiam ergo illū & dimittam. At illi instabant uocibus magnis postulantes ut crucifigeretur, & inualescebant uoces eorꝝ, & summorum sacerdotū. Et pilatus adiudicauit fieri petitionē eoꝝ. Dimisit aūt illis eum qui propter homicidiū & seditionem missus fuerat in carcerē quem petebant. Iesum uero tradidit uoluntati eoꝝ. Et cū ducerent eū, apphenderunt Simonē quendā Cyrenēsem uenientē de uilla, & īposuerūt illi crucē ut portaret post Iesū. Sequebat aūt illū multa turba populi & mulierꝝ, q̄ plangebant & lamentabant eum. Cōuersus aūt ad illas Iesus dixit. Filiæ Hierusalē, nolite flere super me, sed super uosipsas flete, & super

καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν, Μακάριαι αἱ στεῖραι καὶ κοιλίαι αἱ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἱ οὐκ ἔθήλασαν. τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσιν, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς καλύψατε ἡμᾶς, ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται; ἦγον δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι. καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτὸν καὶ τοὺς κακούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ ἔλεγεν. πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασιν τί ποιοῦσιν. Διαμεριζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἔβαλλον κλῆρον. καὶ εἱστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν. ἐξεμυκτήριζον δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς λέγοντες. ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός. ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι καὶ ὄξος προσφέροντες αὐτῷ, καὶ λέγοντες. εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων σῶσον σεαυτόν. ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ, γράμμασιν ἑλληνικοῖς καὶ ῥωμαϊκοῖς καὶ ἑβραϊκοῖς, οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐτὸν λέγων. εἰ σὺ εἶ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπετίμα αὐτῷ λέγων. οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ. καὶ ἡμεῖς μὲν, δικαίως ἄξια ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν, οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξεν. καὶ ἔλεγεν τῷ ΙΗΣΟΥ. μνήσθητί μου κύριε ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη, καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον. καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, εἶπεν

& ſuper filios ueſtros. Qm̃ ecce ueniẽt dies in quibus dicent. Beatæ ſteriles, & uentres qui non genuerunt, & ubera q̃ nõ lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus, cadite ſuper nos, & collibus operite nos. Quia ſi in humido ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Ducebantur aũt & alij duo facinoroſi cũ eo, ut interficerentur. Et poſtq̃ uenerũt in locũ qui uocatur Caluaria, ibi crucifixerunt eum, & facinoroſos unũ a dextris alterũ a ſiniſtris. Ieſus aũt dicebat. Pater, remitte illis, non em̃ ſciunt quid faciunt. Diuidentes uero ueſtimẽta eius miſerunt ſortes. Et ſtabat populus ſpectans, & deridebant eum principes cũ eis dicentes. Alios ſaluos fecit, ſe ſaluũ faciat, ſi hic eſt Chriſtus dei electus. Illudebãt aũt ei & milites accedẽtes, & acetũ offerẽtes ei & dicẽtes. Si tu es rex iudæorq̃, ſaluũ te fac. Erat aũt & inſcriptio ſcripta ſupq̃ eũ litteris græcis, & latinis, & hæbraicis, hic eſt rex Iudæorũ. Vnus aũt de his q̃ pendebant latronibus blaſphemabat eũ dicens. Si tu es Chriſtus, ſaluũ fac teipſum & nos. Reſpondens aũt alter increpabat eum dicens. Neq̃ tu times deũ, qui in eadem damnatione es. Et nos quidem iuſte digna factis recipimus. Hic uero nihil mali geſſit. Et dicebat ad Ieſum. Domine, memento mei cum ueneris in regnum tuum. Et dixit illi Ieſus. Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo. Erat autem fere hora ſexta, & tenebræ factæ ſunt, in uniuerſam terram uſq̃ in horam nonã. Et obſcuratus eſt ſol, & uelum templi ſciſſum eſt mediũ. Et clamans uoce magna Ieſus

εἶπεν. πάτερ εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου. καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἐξέπνευσεν. ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον, ἐδόξασεν τὸν θεὸν λέγων. ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον. εἱστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωστοὶ αὐτῷ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσὴφ βουλευτὴς, ὑπάρχων ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν, ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως τῶν Ἰουδαίων. ὃς καὶ προσεδέχετο καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ, ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ΙΗΣΟΥ, καὶ καθελὼν αὐτὸ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνήματι λαξευτῷ. οὗ οὐκ ἦν, οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος. καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευή, καὶ σάββατον ἐπέφωσκεν. κατακολουθήσασαι δὲ γυναῖκες αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς Γαλιλαίας, ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον, καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ. ὑποστρέψασαι δὲ, ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα. καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν κατὰ τὴν ἐντολήν.

τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων, ὄρθρου βαθέος ἦλθον ἐπὶ τὸ μνῆμα φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα, καί τινες σὺν αὐταῖς. εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου, καὶ εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ δύο ἄνδρες ἐπέστησαν αὐταῖς, ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπούσαις. ἐκφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν, καὶ κλινουσῶν τὸ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, εἶπον πρὸς αὐτάς. τί ζητεῖτε, τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλὰ ἠγέρθη.

ait. Pater, in manus tuas cõmendo ſpiritum meum. Et hæc cum dixiſſet expirauit. Videns autem Centurio, quod factum fuerat, glorificauit deum dicẽs: Vere hic homo iuſtus erat. Et omnis turba eorum qui ſimul aderant ad ſpectaculum iſtud, & uidebant quæ fiebãt percutientes pectora ſua reuertebantur. Stabant autem omnes noti eius a longe, & mulieres quæ ſecutæ eũ erant a Galilæa hæc uidentes. Et ecce uir nomine Ioſeph, decurio qui erat uir bonus & iuſtus, hic nõ cõſenſerat conſilio & actib⁹ eoꝝ, oriũdus ab Arimathæa ciuitate Iudæorũ, qui expectabat & ipſe regnum dei. Hic acceſſit ad Pilatum & petijt corpus Ieſu, & depoſitum inuoluit in ſindone, & poſuit illud in monumento exciſo, in quo nondũ quiſq̃ poſitus fuerat. Et dies erat paraſceue & ſabbatum illuceſcebat. Subſecutæ autem mulieres quæ cum eo uenerant de Galilæa uiderunt monumentum, & quemadmodum poſitum erat corpus eiꝰ, Reuertẽtes aũt parauerũt aromata & unguenta, & ſabbato quidem quieuerunt ſecundum mandatum.

XXIII

Vna autem ſabbati profundo crepuſculo uenerunt ad monumentum portãtes q̃ parauerãt aromata, & nõnullæ cum illis, & inuenerunt lapidem reuolutum a monumento, & ingreſſæ non inuenerunt corpus domini Ieſu. Et factum eſt dum mente conſternatæ eſſent de iſto, ecce duo uiri ſteterunt ſecus illas in ueſtibus fulgentibus. Cum timerent autem & declinarent uultum in terram, dixerunt ad illas. Quid quæritis, uiuẽtẽ cũ mortuis? Nõ eſt hic, ſed ſurrexit

ἠγέρθη, μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν, ἔτι ὢν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ λέγων, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. καὶ ἐμνήθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ, καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἀπήγγειλαν πάντα ταῦτα τοῖς ἕνδεκα, καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς. ἦν δὲ ἡ μαγδαληνὴ μαρία, καὶ ἰωάννα, καὶ μαρία ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα. καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς. ὁ δὲ πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας, βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα, καὶ ἀπῆλθεν πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός. καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἑξήκοντα ἀπὸ ἰερουσαλήμ, ᾗ ὄνομα ἐμμαούς, καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν. εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, τίνες οἱ λόγοι οὗτοι, οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καὶ ἐστὲ σκυθρωποί; ἀποκριθεὶς δὲ εἷς, ᾧ ὄνομα κλεόπας, εἶπεν πρὸς αὐτόν, σὺ μόνος παροικεῖς ἰερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ποῖα; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, τὰ περὶ ΙΗΣΟΥ τοῦ ναζωραίου, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης, δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ, ἐναντίον τοῦ θεοῦ, καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν ἰσραήλ.

ἀλλὰ γε

surrexit. Recordamini qualiter locutus est uobis, cū adhuc in Galilæa esset dicens. Quod oportuerit filiū hois tradi in manus hominū peccatorū, & crucifigi, & die tertia resurgere. Et recordatæ sunt uerborꝫ eius, & regressæ a monumento nunciauerūt hæc omnia illis undecim, & cæteris omnibus. Erat autē Maria magdalene & Ioanna & Maria Iacobi. & cæteræ quæ cū eis erant, quæ dicebāt ad apostolos hæc. Et uisa sunt ante illos ceu deliramentū uerba illarum, & non crediderūt illis. Petrus aūt surgens cucurrit ad monumentū, & prospiciens uidit linteamina sola posita, & abijt apud semetipsum mirās quod acciderat. Et ecce duo ex illis ibāt eodē die in castellū quod aberat spatio stadiorum sexaginta ab Hierusalem noīe Emaūs, & ipsi cōfabulabantur inter se, de his oībus quæ acciderāt. Et factum est dū confabularentᵉ & secū q̄rerent, & ipse Iesus appropinquans ibat cum illis. Cæterꝫ oculi illorum tenebantur, ne eum agnoscerent. Et ait ad illos. Qui sunt hi sermones quos cōfertis inter uos ambulantes, & estis tristes? Et respondens unus cui nomen Cleopas, dixit ei. Tu solus peregrinus es in Hierusalem, & non cognouisti quæ facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit. Quæ? Et dixerunt. De Iesu Nazareno, qui fuit uir propheta, potens in opere & sermone, coram deo & toto populo. Et quomodo eum tradiderunt summi Sacerdotes, & Principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum. Nos aūt sperabamus, eū esse illū qui redēpturus esset Israel.

Et nunc

Ne absurdū tibi fuerit cōfabulationis uocabulū memineris eo dum Hieronymū, lib. xiii Comment. c. 60. Dū inquit confabulantur ornatum passim et pīgnior pte sustinere nō potui.

Αλλ᾽ ἄγε σὼ πᾶσιμ τούτοις ἔτι τω ταύτῳ
ἡμέραμ ἄγει σήμερομ ἀφ᾽ οὗ ταῦτα ἐγένον-
το. Αλλὰ καὶ γυναῖκες τινὲς ἐξ ἡμῶμ ἐξέσ-
σαμ ἡμᾶς, γενόμεναι ὄρθριαι ἐπὶ τὸ μνη-
μεῖομ. καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἦλ-
θομ λέγουσαι, καὶ ὀπτασίαμ ἀγγέλωμ ἑωρα-
κέναι, οἱ λέγουσιμ αὐτὸμ ζῆν. καὶ ἀπῆλθομ
τινὲς τῶν σὼ ἡμῖμ ἐπὶ τὸ μνημεῖομ, καὶ εὗ-
ρομ οὕτως, καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπομ, αὐτὸ
δὲ οὐκ εἶδομ. καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτούς. ὦ ἀ-
νόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειμ ἐπὶ
πᾶσιμ, οἷς ἐλάλησαμ οἱ προφῆται. οὐχὶ ταῦ-
τα ἔδει παθεῖμ τὸμ ΧΡΙΣΤΟΝ, καὶ εἰσελθεῖμ εἰς
τὴν δόξαμ αὐτοῦ; καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ μωσέως
καὶ ἀπὸ πάντωμ τῶν προφητῶν, διηρμήνευεμ
αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυ-
τοῦ. καὶ ἤγγισαμ εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύον-
το, καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο πορρωτέρω πορεύ
εσθαι. καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸμ λέγοντες. μεῖ
νομ μετ᾽ ἡμῶμ, ὅτι πρὸς ἑσπέραμ ἔστιμ, καὶ κέ-
κλικεμ ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθεμ τοῦ μεῖναι σὼ
αὐτοῖς, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐ
τὸμ μετ᾽ αὐτῶν λαβὼμ τὸμ ἄρτομ εὐλόγησεμ
καὶ κλάσας, ἐπεδίδου αὐτοῖς. αὐτῶν δὲ δι-
ηνοίχθησαμ οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἐπέγνωσαμ αὐ
τόμ. καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ᾽ αὐτῶν.
καὶ εἶπομ πρὸς ἀλλήλους. οὐχὶ ἡ καρδία ἡ-
μῶν καιομένη ἦμ ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν
ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς διήνοιγεμ ἡμῖν τὰς γρα
φάς; καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὑπέστρεψαμ
εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ εὗρομ συνηθροισμένους τοὺς
ἕνδεκα, καὶ τοὺς σὼ αὐτοῖς λεγομένους, ὅτι ἠγέρ
θη ὁ κύριος ὄντως, καὶ ὤφθη σίμωνι. καὶ αὐτοὶ
ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐ
τοῖς, ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου. ταῦτα δὲ αὐτῶν
λαλούντωμ, αὐτὸς ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἔστη ἐν μέσῳ αὐ
τῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς. εἰρήνη ὑμῖν. πτοηθέν-
τες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι ἐδόκουν
πνεῦμα θεωρεῖμ. καὶ εἶπεμ αὐτοῖς.

τί τεταρ-

Et nũc ſuper hæc omnia tertiꝰ dies eſt hodie, ꝙ hæc facta ſunt. Sed & mulieres quædam ex noſtris terruerunt nos, quæ ante lucẽ fuerunt ad monumentũ & nõ inuento corpore eius, uenerũt dicentes, ſe etiam uiſionem angelorũ uidiſſe, qui dicunt eum uiuere. Et abierũt quidam ex noſtris ad monumentũ, & ita inuenerunt ſicut mulieres dixerunt, ipſum uero non inuenerunt. Et ipſe dixit ad eos. O ſtulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti ſunt pphetæ. Nõne hæc oportuit pati Chriſtum, & intrare in gloriam ſuam? Et incipiens a Moſe & omnibus prophetis, interꝓtabatur illis in omnibus ſcripturis quæ de ipſo erant. Et appropinquauerunt caſtello quo ibant, & ipſe pſefebat ſe lõgius ire. Et coegerunt illũ dicẽtes. Mane nobiſcũ, qm̃ adueſpaſcit, & inclinatꝰ ẽ dies, & itrauit ut maneret cũ illis. Et factũ eſt dũ recũberet cũ eis, accepit panem & benedixit ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti ſũt oculi eorꝝ, & cognouerunt eum, & ipſe euanuit ex oculis eorꝝ. Et dixerunt inter ſe. Nõne cor noſtrũ ardens erat in nobis, dũ loqꝝretur nobis in uia, & aperiret nobis ſcripturas? Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in Hieruſalem & inuenerũt congregatos undecim, & eos qui cum illis erant dicentes. Surrexit dominus uere, & apparuit Simoni. Et ipſi narrabant quæ geſta erant in uia, & quomodo cognitus fuiſſet ſibi in fractione panis. Dum autem hæc loquuntur, ſtetit Ieſus in medio eorum & dixit. Pax uobis. Cõturbati uero & conterriti, exiſtimabant ſe ſpiritũ uidere. Et dixit eis

Quid

τί τεταραγμένοι ἐστέ, καὶ διὰ τί διαλογισμοὶ
ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ἴδετε
τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι αὐτὸς
ἐγώ εἰμι· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦ
μα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεω-
ρεῖτε ἔχοντα. καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐπέδειξεν αὐ-
τοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. ἔτι δὲ ἀπι-
στούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόν-
των, εἶπεν αὐτοῖς, ἔχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε; οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέ-
ρος, καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου. καὶ λαβὼν
ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν. εἶπεν δὲ αὐτοῖς, οὗτοι
οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὢν σὺν
ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμ
μένα ἐν τῷ νόμῳ μωσέως καὶ προφήταις καὶ
ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ. τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν
νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς, καὶ εἶπεν αὐ
τοῖς, ὅτι οὕτως γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει
παθεῖν τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νε-
κρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ
ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρ
τιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ ἰε-
ρουσαλήμ. ὑμεῖς δὲ ἐστε μάρτυρες τούτων.
καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ
πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς, ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν
τῇ πόλει ἰερουσαλήμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύνα
μιν ἐξ ὕψους, ἐξήγαγεν δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως
εἰς βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐ-
λόγησεν αὐτούς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν
αὐτὸν αὐτούς, διέστη ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο
εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐ
τῷ, ὑπέστρεψαν εἰς ἰερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς
μεγάλης, καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ
ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες
τὸν θεόν. Αμήν.

ΤΕΛΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ
ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

Quid turbati estis, & cogitatiões ascen
dunt in corda uestra? Videte manus
meas & pedes, qa ego ipse sum. Palpa
te & uidete, quia spiritus carnem & os/
sa non habet, sicut me uidetis habere.
Et cum hæc dixisset, ostendit eis ma-
nus & pedes. Adhuc autem illis nō cre
dentibus p̄ gaudio & mirātibus dixit.
Habetis hic aliquid, quod manducet?
At illi obtulerunt ei partem piscis assi,
& fauum mellis. Et accepit, & in conspe
ctu illorꝝ comedit. Et dixit ad eos. Hæc
sunt uerba quæ locutus sum ad uos cū
adhuc essem uobiscum, quoniā necesse
est impleri omnia quæ scripta sunt in
lege Mosi & pphetis & psalmis de me.
Tunc aperuit illorum mentem, ut in-
telligerent scripturas, & dixit eis.
Sic scriptum est, & sic oportebat Chri
stum pati, & resurgere a mortuis ter/
tio die, & prædicare in nomine eius
pœnitentiam & remissionem peccato-
rum in omnes gentes, initio facto ab
Hierusalem. Vos autem estis testes ho
rum. Et ecce ego mitto promissum pa/
tris mei in uos, uos autem sedete in ciui
tate Hierusalem, quoadusqꝫ induami-
ni uirtute ex alto. Eduxit autem eos fo
ras usqꝫ in Bethaniam, & eleuatis ma-
nibus suis benedixit eis. Et factum est
dum benediceret illis recessit ab eis, &
ferebatur in cœlum. Et ipsi adorato eo
regressi sunt in Hierusalem cum gau-
dio magno, & erant semper in templo
laudantes & benedicentes deū. Amen.

Euangelij secundum
Lucam finis.

EVANGELIVM SECVNDVM IOANNEM.

IN principio erat uerbum, & uerbum erat apud deũ, & deus erat uerbum. Hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt. In ipſo uita erat, & uita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non cõphenderunt. Fuit homo miſſus a deo, cui nomen erat Ioannes. Hic uenit in teſtimonium, ut teſtimonium perhiberet de lumine, ut oẽs crederent per illũ. Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium perhiberet de lumine. Erat lux uera, quæ illuminat oẽm hominem uenientem in hunc mundũ. In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eũ nõ cognouit. In propria uenit, & ſui eum nõ receperũt. Quotquot aũt receperunt eũ, dedit eis poteſtatẽ filios dei fieri his qui credũt in nomine eius. Qui non ex ſanguinibus, neq; ex uoluntate carnis, neq; ex uoluntate uiri, ſed ex deo nati ſunt. Et uerbum caro factũ eſt, & habitauit in nobis, & uidimus gloriã eius gloriã uelut unigeniti a patre, plenum gratiæ & ueritatis. Ioannes teſtimonium perhibet de ipſo, & clamauit dicẽs. Hic erat de quo dicebã, qui poſt me uenturus eſt, prior me cœpit eſſe, quia prior me erat.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ.

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν, ὃ γέγονεν. ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης, οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσιν δι' αὐτοῦ, οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. Εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον, ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν. Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγεν λέγων, οὗτος ἦν ὃν εἶπον ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν.

ημ. ηϙὴ ἐκ τοῦ πληρώματος ἀυτοῦ ἡμεῖς πάν
τες ἐλάβομεν, ηϙὴ χάριν ἀντὶ χάριτος, ὅτι
ὁ νόμος διὰ μωσέως ἐδόθη. ἡ χάρις ηϙὴ ἡ ἀ/
λήθεια διὰ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ἐγένετο. Θεὸν
οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε. ὁ μονογενὴς υἱὸς, ὁ ὢν
εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς ἐκεῖνος ἐξηγή/
σατο. ηϙὴ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ ἰωάννου, ὅ
τε ἀπέστειλαν οἱ ἰουδαῖοι ἐξ ἱεροσολύμων
ἱερεῖς ηϙὴ λευίτας, ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτὸν. σὺ
τίς εἶ. ηϙὴ ὡμολόγησεν καὶ οὐκ ἠρνήσατο.
ηϙὴ ὡμολόγησεν, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ ΧΡΙ/
ΣΤΟΣ. ηϙὴ ἠρώτησαν αὐτὸν. τί οὖν, ἠλίας εἶ
σύ; ηϙὴ λέγει. οὐκ εἰμί. ὁ προφήτης εἶ σύ; ηϙὴ
ἀπεκρίθη. οὔ. εἶπον οὖν αὐτῷ. τίς εἶ, ἵνα ἀ
πόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς. τί λέ
γεις περὶ σεαυτοῦ; ἔφη, ἐγὼ φωνὴ βοῶντος
ἐν ἐρήμῳ, εὐθύνατε τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶ
πεν ἡσαΐας ὁ προφήτης. Καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι
ἦσαν ἐκ τῶν φαρισαίων, ηϙὴ ἠρώτησαν αὐτὸν
καὶ εἶπον αὐτῷ. τί οὖν βαπτίζεις εἰ σὺ οὐκ εἶ
ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ, οὔτε ἠλίας, οὔτε προφήτης; ἀπε
κρίθη αὐτοῖς ὁ ἰωάννης λέγων. ἐγὼ βαπτί/
ζω ἐν ὕδατι, μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς
οὐκ οἴδατε, αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχό/
μενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, οὗ ἐγὼ
οὐκ εἰμὶ ἄξιος, ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάν
τα τοῦ ὑποδήματος. ταῦτα ἐν βηθαβαρᾷ
ἐγένετο πέραν τοῦ ἰορδάνου ὅπου ἦν ἰωάν/
νης βαπτίζων. τῇ ἐπαύριον βλέπει
ὁ ἰωάννης τὸν ΙΗΣΟΥΝ ἐρχόμενον πρὸς
αὐτὸν, ηϙὴ λέγει. ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ, ὁ
αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. οὗτός ἐ/
στιν περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον. ὀπίσω μου ἔρχε/
ται ἀνὴρ ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός
μου ἦν. κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν, ἀλλ' ἵνα
φανερωθῇ τῷ ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον
ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων. ηϙὴ ἐμαρτύ/
ρησεν ἰωάννης λέγων, ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦ
μα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, ηϙὴ ἔ
μεινεν ἐπ' αὐ

erat. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia, quia lex per Moſen data eſt, gratia & ueritas per Ieſum Chriſtū facta eſt. Deum nemo uidit unq̃. Vnigenit⁹ filius qui eſt in ſinu patris, ipſe enarrauit. Et hoc eſt teſtimonium Ioannis, quando miſerunt Iudæi ab Hieroſolymis ſacerdotes & leuitas, ut interrogarent eum. Tu quis es? Et confeſſus eſt, & nō negauit. Et confeſſus eſt, non ſum ego Chriſtus. Et interrogauerunt eū. Quid ergo? Helias es tu? Et dixit. Nō ſum. Propheta es tu? Et reſpondit. Nō. Dixerunt ergo ei. Quis es, ut reſponſum demus his qui miſerunt nos? Quid dicis de teipſo? Ait. Ego uox clamantis in deſerto, dirigite uiam dñi, ſicut dixit Eſaias propheta. Et qui miſſi fuerant, erant ex phariſæis. Et interrogauerunt eū, & dixerunt ei. Quid ergo baptizas, ſi tu non es Chriſtus, neq; Helias, neq; ppheta? Reſpondit eis Ioannes dicēs, Ego baptizo in aqua, medius autē ueſtrum ſtetit quē uos neſcitis, Ipſe eſt q̃ poſt me uenturus eſt, qui ante me factus eſt, cuius ego nō ſum dignus ut ſoluam eius corrigiam calciamēti. Hæc in Bethabara facta ſūt trans Iordanem, ubi erat Ioannes baptizās. Poſtero die uidet Ioannes Ieſum uenientē ad ſe, & ait. Ecce agnus dei, qui tollit peccatum mundi. Hic eſt de quo dicebā. Poſt me uenit uir qui ante me factus eſt, qa prior me erat, & ego neſciebam eū. Sed ut manifeſtetur Iſraeli, ꝓpterea ueni ego in aqua baptizās. Et teſtimoniū perhibuit Ioannes dicēs. Vidi ſpiritū deſcendētem quaſi columbā de cœlo, & man-

μεμ ἐπ᾽αὐτόμ. κἀγὼ οὐκ ἤδειμ αὐτόμ, ἀλλὰ
πέμψας με βαπτίζειν ἐν τῷ ὕδατι, ἐκεῖνός μοι
εἶπεμ, ἐφ᾽ὃμ ἂμ, ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖ /
νομ καὶ μένομ ἐπ᾽αὐτόμ, οὗτός ἐσιμ ὁ βαπτί /
ζωμ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. κἀγὼ ἑώρακα καὶ
μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐσιμ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.
τῇ ἐπαύριομ πάλιμ εἱστήκει ὁ ἰωάννης, καὶ
ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο, καὶ ἐμβλέψας τῷ
ΙΗΣΟΥ περιπατοῦντι λέγει. ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ
θεοῦ. καὶ ἤκουσαμ αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λα
λοῦντος, καὶ ἠκολούθησαμ τῷ ΙΗΣΟΥ. στρα
φεὶς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ καὶ θεασάμενος αὐτοὺς
ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς. τί ζητεῖτε;
οἱ δὲ εἶπομ αὐτῷ. ῥαββεὶ ὃ λέγεται ἑρμη /
νευόμενομ διδάσκαλε, ποῦ μένεις; λέγει αὐ /
τοῖς, ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. ἦλθομ καὶ εἴδομ ποῦ μένει
καὶ παρ᾽αὐτῷ ἔμειναμ τὴν ἡμέραμ ἐκείνημ.
ὥρα δὲ ἦμ ὡς δεκάτη. ἦμ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς
σίμωνος πέτρου, εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάμ
των παρὰ ἰωάννου καὶ ἀκολουθησάντων αὐ /
τῷ. εὑρίσκει οὗτος πρῶτος τὸμ ἀδελφὸμ τὸμ
ἴδιον σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ, εὑρήκαμεν τὸν
μεσίαμ, ὅ ἐσιμ μεθερμηνευόμενομ ΧΡΙΣΤΟΣ.
καὶ ἤγαγεν αὐτὸμ πρὸς τὸμ ΙΗΣΟΥΝ. ἐμβλέψας αὐ
τῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, εἶπεν, σὺ εἶ σίμωμ ὁ υἱὸς ἰωνᾶ,
σὺ κληθήσῃ κηφᾶς, ὃ ἑρμηνεύεται πέτρος.
τῇ ἐπαύριομ ἠθέλησεμ ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐξελθεῖμ εἰς
τὴν γαλιλαίαμ, καὶ εὑρίσκει φίλιππομ, καὶ λέ
γει αὐτῷ. ἀκολούθει μοι. ἦμ δὲ ὁ φίλιππος
ἀπὸ βηθσαϊδὰ ἐκ τῆς πόλεως ἀνδρέου καὶ
πέτρου. εὑρίσκει φίλιππος τὸμ μαθαμα-
ὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὃμ ἔγραψεμ μωσῆς ἐν
τῷ νόμῳ, καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν ΙΗΣΟΥΝ
τὸμ υἱὸν τοῦ ἰωσὴφ τὸμ ἀπὸ ναζαρὲθ, καὶ εἶπεν
αὐτῷ ναθαμαὴλ. ἐκ ναζαρὲθ δύναταί τι
ἀγαθὸμ εἶναι. λέγει αὐτῷ φίλιππος. ἔρ
χου καὶ ἴδε. εἶδεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ τὸμ ναθαναὴλ ἐρ-
χόμενομ πρὸς αὐτὸμ, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ, ἴδε ἀληθῶς
ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστιν, λέγει αὐτῷ ναθαναὴλ

sit super eũ, & ego nesciebam eũ, sed q̃ misit me ut baptizarem in aqua, ille mihi dixit. Super quẽ uideris spiritũ descendentem & manentẽ super eum, hic est q̃ baptizat in spiritu sancto. Et ego uidi & testimoniũ perhibuit quod hic est filius dei. Postero die iterũ stabat Ioannes & ex discipulis eius duo. Et intuitus Iesum ambulãtẽ dicit. Ecce agn⁹ dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum. Conuersus aũt Iesus & uidens eos sequẽtes se, dicit eis. Quid quæritis? Qui dixerunt ei. Rabbi, quod dicitur interpretatum magister, ubi habitas? Dicit eis. Venite & uidete. Venerunt & uiderũt ubi maneret, & apud eum manserunt die illo. Hora autem erat fere decima. Erat Andreas frater Simonis Petri, unus ex duobus qui audierãt a Ioanne, & secuti fuerant eum, Reperit hic prior fratrẽ suũ Simonẽ, & dicit ei. Inuenimus messiam, quod est interp̃tatum Christus. Et adduxit eum ad Iesum. Intuitus eum Iesus dixit. Tu es Simon filius Ioanna, tu uocaberis cephas, quod interpretatur Petrus. Postero die uoluit Iesus exire in galilæam, & reperit Philippum, & dicit ei. Sequere me. Erat autẽ Philipp⁹ a Bethsaida ciuitate Andreæ & Petri. Reperit Philippus Nathanahel, & dicit ei. De quo scripsit Moses in lege & prophetæ, inuenimus Iesum filiũ Ioseph naçarenum, & dixit ei Nathanahel. A Nazareth potest aliquid boni esse. Dicit ei Philippus. Veni & uide. Vidit Iesus Nathanahel uenientem ad se, & dicit de eo. Ecce uere Israelita, in quo dolus non est. Dicit ei Nathanahel.

θαναὴλ. πόθεν με γινώσκεις. ἀπεκρίθη ὁ ΙΗ/ ΣΟΥΣ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. πρὸ τοῦ σε φίλιππον φωνῆσαι ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν εἶδόν σε. ἀπεκρίθη ναθαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ. ῥαββεί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ. ἀπεκρίθη ΙΗΣΟΥΣ καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι εἶπόν σοι εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις, μείζω τούτων ὄψῃ. καὶ λέγει αὐτῷ. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν. ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα. καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, γάμος ἐγένετο ἐν κανᾷ τῆς γαλιλαίας. καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ ΙΗΣΟΥ ἐκεῖ. ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ ΙΗΣΟΥΣ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. καὶ ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ ΙΗΣΟΥ πρὸς αὐτόν. οἶνον οὐκ ἔχουσιν. λέγει αὐτῇ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι, οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου. λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις, ὅτι ἂν λέγῃ ὑμῖν ποιήσατε. ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἕξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο, ἢ τρεῖς. λέγει αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω, καὶ λέγει αὐτοῖς. ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. καὶ ἤνεγκαν. ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον. καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν. οἱ δὲ διάκονοι ἤδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ, φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος καὶ λέγει αὐτῷ. πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησιν καὶ ὅταν μεθυσθῶσιν, τότε τὸν ἐλάσσω. σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. ταύτην ἐποίησεν τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐν κανᾷ τῆς γαλιλαίας. καὶ ἐφανέρωσεν τὴν δόξαν αὐτοῦ. καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς καπερναοὺμ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ

thanahel. Vnde me noſcis? Reſpondit Ieſus, & dixit ei. Priuſq; te Philippus uocaret cum eſſes ſub ficu uidi te. Reſpondit Nathanahel, & ait. Rabbi, tu es filius dei, tu es rex Iſrael. Reſpondit Ieſus & dixit ei. Quia dixi tibi uidi te ſub ficu credis, maiora his uidebis. Et dicit ei. Amẽ amen dico uobis, poſthac uidebitis cœlũ apertum, & angelos dei aſcendentes & deſcendentes ſuper filium hominis.

Et die tertia nuptiæ factæ ſunt in II
Chana Galilææ, & erat mater Ieſu ibi. Vocatus eſt autem Ieſus & diſcipuli eius ad nuptias. Et deficiente uino, dicit mater Ieſu ad eum. Vinum non habent. Et dicit ei Ieſus. Quid mihi tecũ eſt mulier? Nondum uenit hora mea. Dicit mater eius miniſtris. Quodcũq; dixerit uobis facite. Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ ſecundum purificationem iudæorum, capientes ſingulæ metretas binas uel ternas. Dicit ei Ieſus. Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas uſq; ad ſummum. Et dicit eis Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt. Vt autem guſtauit architriclinus aquam uinũ factum, & non ſciebat unde eſſet, miniſtri autem ſciebant qui hauſerãt aquã, uocat ſponſum architriclinus, & dicit ei. Omnis homo primum bonum uinum ponit, & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius eſt. Tu ſeruaſti bonum uinum uſq; huc. Hoc fecit initium ſignorum Ieſus in chana galilææ, & manifeſtauit gloriam ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli eius, Poſt hæc deſcendit Capernaum ipſe & mater

αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας. καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων. καὶ ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ ΙΗΣΟΥΣ. καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας τοὺς βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστερὰς, καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους. καὶ ποιήσας φραγέλιον ἐκ σχοινίων πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ. τά τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας. καὶ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεε τὸ κέρμα. καὶ τὰς τραπέζας ἀνέστρεψεν, καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν εἶπεν, ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου οἶκον ἐμπορίου. ἐμνήσθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὅτι γεγραμμένον ἐστίν, ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με. ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς; ἀπεκρίθη ὁ ΙΗΣΟΥΣ καὶ εἶπεν αὐτοῖς. λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; ἐκεῖνος δὲ ἔλεγεν περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ. ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὅτι τοῦτο ἔλεγεν, καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ καὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ὡς δὲ ἦν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. αὐτὸς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας, καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν, ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου. αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκεν τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

ΗΝ δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν φαρισαίων νικόδημος ὄνομα ἄρχων τῶν Ἰουδαίων. οὗτος ἦλθεν πρὸς τὸν ΙΗΣΟΥΝ νυκτὸς, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ῥαββεί, οἴδαμεν, ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος

eius & fratres eius & discipuli eius, & ibi manserunt non multis diebus. Et prope erat pascha iudæorum, & ascendit Iesus Hierosolymam, & inuenit in templo uendentes oues & boues & columbas, & nummularios sedentes. Et cum fecisset flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oues & boues, & nummulariorum effudit æs, & mensas subuertit. Et his qui columbas uendebant dixit. Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei domum mercatus. Recordati sunt uero discipuli eius quod scriptū est, zelus domus tuæ comedit me. Responderunt ergo iudæi, & dixerunt ei. Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis? Respondit Iesus & dixit eis. Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Dixerunt ergo iudæi. Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud? Ille aūt dicebat de templo corporis sui. Cū ergo resurrexisset a mortuis, recordati sunt discipuli eius quod hoc dixisset, & crediderūt scripturæ & sermoni quem dixerat Iesus. Cum autem esset Hierosolymis in pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius uidentes signa eius quæ faciebat. Ipse autem Iesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, & quod opus non haberet, ut quisquā testimonium perhiberet de homine. Ipse enim sciebat, quid esset in homine.

Erat autem homo ex pharisæis Nicodemus nomine, princeps iudæorum. Hic uenit ad Iesum nocte, & dixit ei. Rabbi, scimus quod a deo uenisti magis-

III

σκαλός. οὐδεὶς δύναται ταῦτα τὰ σημεῖα ἃ σὺ ποιεῖς ποιεῖν, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ. ἀπεκρίθη ὁ ΙΗΣΟΥΣ καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι. ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νικόδημος. πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι; ἀπεκρίθη ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι. ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς, σάρξ ἐστιν. καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστιν. μὴ θαυμάσῃς, ὅτι εἶπόν σοι, ὅτι δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν. τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑπάγει. οὕτως ἐστὶν πᾶς, ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος. ἀπεκρίθη νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ. πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι. ἀπεκρίθη ΙΗΣΟΥΣ καὶ εἶπεν αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε, πῶς ἐὰν εἴπω τὰ ἐπουράνια πιστεύσετε; καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ καθὼς μωσῆς ὕψωσεν τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων ἐν αὐτῷ μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον ὥς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχει ζωὴν αἰώνιον. οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται ὁ δὲ

gister. Nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit deus cũ eo. Respõdit Iesus, & dixit ei. Amen amẽ dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuo non potest uidere regnũ dei. Dicit ad eũ Nicodemus. Quomodo potest homo nasci cum sit senex? Nũ potest homo in uentrẽ matris suæ iterato introire & renasci? Respondit Iesus. Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire in regnum dei. Quod natum est ex carne, caro est, & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Nõ mireris, quod dixi tibi, oportet uos nasci denuo. Spiritus ubi uult spirat, & uocem eius audis sed nescis unde ueniat, & quo uadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu. Respõdit Nicodemus & dixit ei. Quomodo possunt hæc fieri? Respondit Iesus, & dixit ei. Tu es ille magister Israel & hæc ignoras? Amen amen dico tibi, quod scimus loquimur, & quod uidimus testamur, & testimonium nostrũ non accipitis. Si terrena dixi uobis, & non credidistis, quomodo si dixero uobis cœlestia credetis? Et nemo ascendit in cœlũ nisi qui descẽdit de cœlo, filius hominis qui est in cœlo. Et sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filiũ hominis, ut omnis q credit in ipso non pereat, sed habeat uitam æternã. Sic enim deus dilexit mũdum, ut filium suũ unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat uitam æternã. Non emĩ misit deus filium suũ in mũdũ ut iudicet mundũ, sed ut saluetur mundus per ipsum. Qui credit in eum, non iudicatur.

ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ. αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος, ἢ τὸ φῶς. ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα. πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα. ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν θεῷ ἐστιν εἰργασμένα. μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέτριβεν μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζεν. ἦν δὲ καὶ ἰωάννης βαπτίζων ἐν αἰνὼν ἐγγὺς τοῦ σαλείμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ. καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο. οὔπω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ ἰωάννης. ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν ἰωάννου μετὰ ἰουδαίων περὶ καθαρισμοῦ. καὶ ἦλθον πρὸς τὸν ἰωάννην, καὶ εἶπον αὐτῷ. ῥαββεί, ὃς ἦν μετά σου πέραν τοῦ ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. ἀπεκρίθη ἰωάννης καὶ εἶπεν, οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδέν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. αὐτοὶ ὑμεῖς μαρτυρεῖτε, ὅτι εἶπον, οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστί. ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται. ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι. ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστίν, ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστιν, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ. ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστίν, καὶ ὃ ἑώρακεν καὶ ἤκουσεν, τοῦτο μαρτυρεῖ, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν, ὅτι ὁ θεὸς ἀληθής ἐστιν. ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεός, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ.

Qui aũt non credit iam iudicatus eſt, qa nõ credidit in nomine unigeniti filij dei. Hoc eſt aũt iudiciũ, quod lux uenit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras ꝙ̃ lucem. Erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui mala agit, odit lucẽ, & non uenit ad lucem ne arguantur opera eius. Qui aũt facit ueritatem uenit ad lucem, ut manifeſtẽtur opera eius, quod in deo ſint facta. Poſt hæc uenit Ieſus & diſcipuli eius in terram Iudæam, & illic morabat cum eis & baptizabat. Erat aũt & Ioannes baptizans in Aennõ iuxta Salim, quia aquæ multæ erãt illic, & ueniebãt & baptizabantur. Nondũ em̃ cõiectus fuerat Ioannes in carcerẽ. Facta eſt aũt queſtio ex diſcipulis Ioannis cũ Iudæis de purificatione. Et uenerunt ad Ioannem & dixerunt ei. Rabbi, qui erat tecum trãs Iordanem, cui tu teſtimoniũ perhibuiſti, ecce hic baptizat, & omnes ueniunt ad eum. Reſpõdit Ioannes & dixit. Non poteſt homo accipere quicꝙ̃, niſi fuerit ei datũ de cœlo. Ipſi uos teſtimonium perhibetis, quod dixerim, non ſum ego Chriſtus, ſed miſſus ſum ante illum. Qui habet ſponſam, ſponſus eſt, amicus aũt ſponſi q̃ ſtat & audit eum, gaudio gaudet ꝓpter uocẽ ſponſi. Hoc ergo gaudiũ meũ impletũ eſt. Illũ oportet creſcere, me aũt minui. Qui deſurſũ uenit ſupra oẽs ẽ. Qui de terra eſt de terra eſt, & de terra loquit̃, q̃ de cœlo uenit ſupra oẽs eſt, & quod uidit & audiuit hoc teſtatur, & teſtimonium eius nemo accipit. Qui accepit is eius teſtimoniũ obſignauit, qd̃ deus uerax ſit. Quẽ em̃ miſit de⁹, uerba dei loquitur

λαλεῖ. οὐ δὲ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦ
μα. ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δέδω
κεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱόν, ἔχει
ζωὴν αἰώνιον, ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται
ζωήν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν. Ὡς οὖν
ἔγνω ὁ κύριος, ὅτι ἤκουσαν οἱ φαρισαῖοι, ὅτι
ΙΗΣΟΥΣ πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτί
ζει ἢ Ἰωάννης, καίτοιγε ΙΗΣΟΥΣ αὐτὸς οὐκ ἐ/
βάπτιζεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἀφῆκεν τὴν
Ἰουδαίαν, καὶ ἀπῆλθεν πάλιν εἰς τὴν Γαλιλαί
αν. ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ Σαμα/
ρείας. ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν Σαμα-
ρείας λεγομένην συχὰρ πλησίον τοῦ χωρίου
ὃ, ἔδωκεν Ἰακὼβ Ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐκεῖ
πηγὴ τοῦ Ἰακώβ. ὁ οὖν ΙΗΣΟΥΣ κεκοπιακὼς ἐκ
τῆς ὁδοιπορίας ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ. ὥ
ρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη. ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας
ἀντλῆσαι ὕδωρ. λέγει αὐτῇ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, δός
μοι πιεῖν. οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθησαν
εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσιν. λέ
γει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρῖτις. πῶς σὺ
Ἰουδαῖος ὢν, παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς οὔσης
γυναικὸς Σαμαρίτιδος; οὐ γὰρ συγχρῶν
ται Ἰουδαῖοι Σαμαρίταις. ἀπεκρίθη ΙΗΣΟΥΣ
καὶ εἶπεν αὐτῇ, εἰ ἤδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ
καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι δός μοι πιεῖν, σὺ
ἂν ᾔτησας αὐτὸν, καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν.
λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔ-
χεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ, πόθεν οὖν ἔχεις
τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; μή σου μείζων εἶ τοῦ πατρὸς
ἡμῶν Ἰακώβ; ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ καὶ
αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιεν, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ
τὰ θρέμματα αὐτοῦ. ἀπεκρίθη ὁ ΙΗΣΟΥΣ
καὶ εἶπεν αὐτῇ. πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδα/
τος τούτου διψήσει πάλιν. ὃς δ' ἂν πίῃ
ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ
διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα. ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω
αὐτῷ γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου
εἰς ζωὴν αἰώνιον. λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή.
κύριε

loquitur. Nō enim ad mensuram dat deus spm. Pater diligit filiū, & omnia dedit in manu eius. Qui credit in filiū, habet uitam æternam, qui aūt incredulus est filio, non uidebit uitam, sed ira dei manet super eum.

Vt ergo cognouit dominus, audisse pharisæos, q̄ Iesus plures discipulos faceret & baptizaret q̄ Ioānes, q̄ q̄ Iesꝰ ipse nō baptizaret sed discipli eius, reliquit Iudæam & abijt iterum in Galilæam. Oportebat aūt eum transire per mediam Samariā. Venit ergo in ciuitatem Samariæ quæ dicitur Sychar. iuxta p̄dium quod dedit Iacob Ioseph filio suo. Erat autē ibi fons Iacob. Iesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic super fontem. Hora erat ferme sexta. Venit mulier Samaria ut hauriret aquā. Dicit ei Iesus. Da mihi bibere. Nam discipuli eius abierant in ciuitatem ut cibos emerēt. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana. Quō tu iudæus cū sis, bibere a me poscis q̄ sū mulier Samaritana? Nō em̄ cōmertiū Iudæi cū samaritāis. Rñdit Iesus, & dixit ei. Si scires donū dei, & quis sit qui dicit tibi, da mihi bibere, tu petisses ab eo, & dedisset tibi aquam uiuā. Dicit ei mulier. Dñe, neq̄ quo haurias habes, & puteus altus est. Vnde ergo habes aquam illam uiuā? Nū tu maior es patre nostro Iacob, q̄ dedit nobis puteū, & ipse ex eo bibit, & filij eius & pecora eius? Rñdit Iesus & dixit ei. Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterū, Quisqs aūt biberit ex aq̄ quā ego dabo ei, nō sitiet in æternū, sed aq̄ quā ego dabo ei, fiet in eo fons aq̄ salientis in uitā æternā. Dicit ad eū mulier

IIII

Hora sexta venit dñs ad puteum. a medio diuersa ita mirus sol ipse visibilis declinans in occasum. Hesy lib. 83. q. 7. 64

κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι ὧδε ἀντλεῖν. λέγει αὐτῇ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ὕπαγε φώνησον τὸν ἄνδρα σου καὶ ἐλθὲ ὧδε. ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ καὶ εἶπεν αὐτῷ. οὐκ ἔχω ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. καλῶς εἶπας ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω, πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστιν σου ὁ ἀνήρ, τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή. κύριε θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν, καὶ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου δεῖ προσκυνεῖν. λέγει αὐτῇ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. γύναι, πίστευσόν μοι, ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν, ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν, ἀλλ' ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσιν τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν. πνεῦμα ὁ θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή. οἶδα ὅτι μεσίας ἔρχεται ὁ λεγόμενος ΧΡΙΣΤΟΣ, ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν ἅπαντα. λέγει αὐτῇ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοι. καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἐθαύμασαν, ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει. οὐδεὶς μέντοι εἶπεν τί ζητεῖς ἢ τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνὴ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις. δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέν μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ; ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες, ῥαββεί, φάγε. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους. μή τις

Dñe da mihi hanc aquam ut non ſitiã, neq; ueniã huc haurire. Dicit ei Ieſus. Vade uoca uirũ tuũ, & ueni huc. Rñdit mulier & dixit ei. Non habeo uirũ. Dicit ei Ieſus. Bene dixiſti, nõ habeo uirum. Quinq; em̃ uiros habuiſti, & nũc quem habes nõ eſt tuus uir. Hoc uere dixiſti. Dicit ei mulier. Dñe uideo qđ propheta es tu. Patres noſtri in monte hoc adorauerunt, & uos dicitis, quod Hieroſolymis eſt locus, ubi adorare oportet. Dicit ei Ieſus. Mulier crede mihi, uenit hora quãdo neq; in mõte hoc, neq; i Hieroſolymis adorabitis patrẽ. Vos adoratis quod neſcitis, nos adoramus quod ſcimus, quia ſalus ex Iudæis eſt. Sed uenit hora & nunc eſt, quando ueri adoratores adorabunt patrem in ſpiritu & ueritate. Nã & pater tales quærit qui adorent ſe. Spiritus eſt deus, & eos qui adorant eum in ſpiritu & ueritate oportet adorare. Dicit ei mulier. Scio quod Meſſias ueniet qui dicitur Chriſtus. Cum ergo uenerit, ille nobis nũciabit omnia. Dicit ei Ieſus, ego ſum qui loquor tibi. Et continuo uenerunt diſcipuli eius, & mirabantur quid cum muliere loqueretur. Nemo tamẽ dixit quid quæris, aut qd loqueris cum ea? Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, & abijt in ciuitatem, & dicit illis hominibus. Venite uidete hominem qui dixit mihi omnia quæcũq; feci. Nũqd hic eſt ille Chriſtus? Exierũt ergo de ciuitate & ueniebãt ad eũ. Interea rogabant eum diſcipuli, dicentes. Rabbi, manduca. Ille autem dixit eis. Ego cibum habeo mãducare quem uos neſcitis. Dicebant ergo diſcipuli inter ſe.

Num

μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; λέγει αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ἐμόν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον. οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἔτι τετράμηνός ἐστιν καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν. ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσιν πρὸς θερισμόν ἤδη. καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ θερίζων, ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινός. ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων καὶ ἄλλος ὁ θερίζων, ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν, ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε. ἄλλοι κεκοπιάκασιν, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαριτῶν διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης, ὅτι εἶπέν μοι πάντα ὅσα ἐποίησα, ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρῖται ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας, καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ. τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον, ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν καὶ οἴδαμεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ. μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, αὐτὸς γὰρ ΙΗΣΟΥΣ ἐμαρτύρησεν, ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει. ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι πάντα ἑωρακότες ὅσα ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν. ἦλθεν οὖν ὁ ΙΗΣΟΥΣ πάλιν εἰς τὴν κώμην τῆς Γαλιλαίας ὅπου ἐποίησεν τὸ ὕδωρ οἶνον. καὶ ἦν τις βασιλικὸς οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν Καπερναούμ. οὗτος ἀκούσας, ὅτι ΙΗΣΟΥΣ ἥκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπῆλθεν πρὸς αὐτὸν καὶ ἠρώτα αὐτόν, ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν, ἤμελλεν

Num quis attulit ei manducare? Dicit eis Iesus, Meus cibus est, ut faciam uoluntatē eius qui misit me ut perficiā opus eius. Nonne uos dicitis, q̄ adhuc quatuor menses sunt & messis uenit? Ecce dico uobis, leuate oculos uestros, & uidete regiones, quod albæ sint iam ad messem. Et qui metit, mercedem accipit, & cōgregat fructū in uitā æternā, ut & qui seminat simul gaudeat & qui metit. In hoc em̄ est uerbū uerū, quod alius est qui seminat, & alius est q̄ metit. Ego misi uos metere quod uos non laborastis. Alij laborauerunt, & uos in labores eorū itroistis. Ex ciuitate aūt illa multi crediderūt in eū samaritanorū ppter uerbū mulieris testimoniū perhibentis, dixit mihi omnia quæcūq; feci. Cum uenissent ergo ad illū Samaritani rogauerunt eum ut ibi maneret, & mansit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt propter sermonem ipsius. Et mulieri dicebant, nō propter tuam loquelam credimus. Ipsi enim audiuimus & scimus, q̄d hic est uere saluator mūdi Christus. Post duos aūt dies exijt inde, & abijt in Galilæam. Ipse enim Iesus testimoniū perhibuit quod propheta in sua patria honorē nō habet. Cū ergo uenisset in Galilæam excepe-runt eū Galilæi, cū oia uidissent q̄ fecerat Hierosolymis ī die festo. Et ipsi em̄ uenerāt ad diē festū. Venit ergo Iesus iterū ī Cana Galilææ ubi fecit ex aquā uinū. Et erat quidam regulus cuius filius infirmabatur Capernaum. Hic cū audisset qa Iesus aduenisset a Iudæa in Galilæam, abijt ad eum, & rogabat eum ut descēderet & sanaret filiū eius, incipiebat

ἤμελλεν γὰρ ἀποθνήσκειν. εἶπεν οὖν ὁ ΙΗ-
ΣΟΥΣ πρὸς αὐτόν. ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα
ἴδητε οὐ μὴ πιστεύητε. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βα-
σιλικός. κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ
παιδίον μου. λέγει αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. πορεύ-
ου ὁ υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ
λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ καὶ ἐπορεύε-
το. ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος, οἱ δοῦλοι
αὐτοῦ ἀπήντησαν αὐτῷ, καὶ ἀπήγγειλαν λέ-
γοντες, ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ, ἐπύθετο οὖν παρ'
αὐτῶν τὴν ὥραν, ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχεν, καὶ
εἶπον αὐτῷ, ὅτι χθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆ-
κεν αὐτὸν ὁ πυρετός. ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ, ὅτι ἐν
ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ὅτι
ὁ υἱός σου ζῇ, καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς, καὶ ἡ οἰκία
αὐτοῦ ὅλη. Τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐ-
ποίησεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς
τὴν γαλιλαίαν. Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ
τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἰς Ἱεροσό-
λυμα. ἔστι δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ
προβατικῇ κολυμβήθρα, ἡ λεγομένη ἑβραϊστὶ
βηθεσδά, πέντε στοὰς ἔχουσα, ἐν ταύταις κα-
τέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυ-
φλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ
ὕδατος κίνησιν. ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν
κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ καὶ ἐτάρασσε
τὸ ὕδωρ, ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν
ταραχὴν τοῦ ὕδατος ὑγιὴς ἐγίνετο, ᾧ δή-
ποτε κατείχετο νοσήματι. ἦν δέ τις ἄνθρωπος
ἐκεῖ, τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ
ἀσθενείᾳ. τοῦτον ἰδὼν ὁ ΙΗΣΟΥΣ κατακείμε-
νον, καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει λέ-
γει αὐτῷ. θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; Ἀπεκρίθη
αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν. κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω,
ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ βάλῃ με εἰς τὴν
κολυμβήθραν, ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγὼ, ἄλλος
πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. λέγει αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ.
ἔγειρε, ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ περιπάτει,
καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, καὶ
ἦρε τὸν

Incipiebat eñ mori. Dixit ergo Ieſus ad eum. Niſi ſigna & prodigia uideritis nó creditis. Dicit ad eum Regulus. Dñe, deſcende priuſq; moriatur filius meus. Dicit ei Ieſus. Vade, filius tuus uiuit. Credidit homo ſermoni quẽ dixit ei Ieſus, & ibat. Iam aũt eo deſcendente ſerui occurrerunt ei, & nunciauerunt dicẽtes. Filius tuus uiuit. Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuiſſet. Et dixerunt ei, heri hora ſeptima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater. qd illa hora erat in qua dixit ei Ieſus filius tuus uiuit, & credidit ipſe & domus eius tota. Hoc iterũ ſecũdũ ſignũ fecit Ieſus cũ ueniſſet a Iudæa i Galilæã.

Poſt hæc erat dies feſtus iudæorũ, & aſcẽdit Ieſus Hieroſolymã. Eſt aũt Hieroſolymis ad pbaticã piſcina quæ nominat hæbraicæ bethſeſda quinq; porticus habens, in his iacebat multitudo magna languentium cæcorũ, claudorũ, aridorũ, expectãtiũ aquæmotũ. Angelus autem deſcendebat ſecundum tempus in piſcinã, & turbabatur aqua. Et qui primus deſcendiſſet in piſcinã poſt turbationem aquæ, ſanus fiebat a quocunq; detinebatur morbo. Erat autẽ quidam homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate. Hunc cum uidiſſet Ieſus iacentem, & cognouiſſet, quod iam multũ tempus haberet, dicit ei. Vis ſanus fieri? Reſpondit ei languidus. Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua mittat me in piſcinam. Dum uenio enim ego, alius ante me deſcẽdit. Dicit ei Ieſus. Surge, tolle grabatum tuum & ambula. Et ſtatim ſanus factus eſt homo ille, & ſuſtulit V

ἦρε δὴ γράββατον αὐτοῦ, καὶ περιεπάτει. ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. ἔλεγον οὖν Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ. σάββατόν ἐστιν, οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν γράββατον, ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ὁ ποιήσας με ὑγιῆ ἐκεῖνός μοι εἶπεν. ἆρον τὸν γράββατόν σου καὶ περιπάτει. ἠρώτησαν οὖν αὐτόν. τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι, ἆρον τὸν γράββατόν σου, καὶ περιπάτει; ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ἤδει τίς ἐστιν, ὁ γὰρ ΙΗΣΟΥΣ ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἴδε ὑγιὴς γέγονας μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν σοι τί γένηται. ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀνήγγειλεν τοῖς Ἰουδαίοις. ὅτι ΙΗΣΟΥΣ ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ. καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν ΙΗΣΟΥΝ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι. ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ ἀπεκρίνατο αὐτοῖς. ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται κἀγὼ ἐργάζομαι. διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυεν τὸ σάββατον ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγεν τὸν θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ. ἀπεκρίνατο οὖν ὁ ΙΗΣΟΥΣ καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μή τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα. ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιεῖ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ, ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱός, οὓς θέλει ζωοποιεῖ. οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκεν τῷ υἱῷ, ἵνα πάντες τιμῶσιν τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσιν τὸν πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ τὸν

sustulit grabatū suum, & ambulabat. Erat aūt sabbatum in die illo. Dicebāt ergo Iudæi illi qui sanatus fuerat. Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum. Respondit eis. Qui me sanum fecit, ille mihi dixit, tolle grabatū tuum & ambula. Interrogauerunt ergo eum. Quis est ille homo qui dixit tibi, tolle grabatum tuum & ambula? Is aūt qui sanus fuerat effectus nesciebat quis esset. Iesus enim declinauit a turba constituta in loco. Postea inuenit eū Iesus in templo & dixit illi Ecce sanus factus es, ne posthac pecces, ne deterius tibi aliquid contingat. Abijt ille homo, & nūciauit Iudæis, quia Iesus esset qui fecit eum sanum. Propterea persequebantur Iudæi Iesum, quia hæc faciebat in sabbato. Iesus autem respondit eis. Pater meus usq; modo operatur, & ego operor. Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi interficere, quia nō solum soluebat sabbatum, sed & patrem suū dicebat deum æqualem se faciens deo. Respondit itaq; Iesus & dixit eis. Amen amen dico uobis, non potest filius a se facere quicq̄, nisi quod uiderit patrem facientem. Quæcumq; enim ille fecerit, hæc & filius similiter facit. Pater enim diligit filium, & omnia demōstrat ei q̄ ipse facit, & maiora his demōstrabit ei opera, ut uos miremini. Sicut eī pater suscitat mortuos & uiuificat, sic & filius quos uult uiuificat. Neq; eī pater iudicat quenq̄, sed omne iudiciū dedit filio, ut oēs honorificent filium sicut honorificant patrē. Qui nō honorificat filium, non honorificat patrem qui misit illū. Amen amen dico uobis,

qui uerbū

ὁ τὸν λόγόν μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκεν καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν. μὴ θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν. καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός. Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής. Ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκεν τῇ ἀληθείᾳ. ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων· ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου. τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέν μοι ὁ πατήρ, ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκεν. καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκεν περὶ ἐμοῦ, οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς

qui uerbũ meũ audit & credit ei qui mi
sit me, habet uitam æternam, & in iudi
cium non ueniet, sed transiuit a morte
in uitam. Amen amẽ dico uobis quod
ueniet hora & nunc est, quãdo mortui
audiẽt uocem filij dei, & qui audierint
uiuent. Sicut eñ pater habet uitã in se-
metipso, sic dedit & filio habere uitam
in semetipso, & potestatẽ dedit ei iudi-
cium faciendi, qa filius hominis est. No
lite mirari hoc, quia ueniet hora i qua
omnes qui in monumentis sunt audi/
ent uocẽ eius, & procedent qui bona fe
cerunt, in resurrectionẽ uitæ, qui uero
mala egerunt, in resurrectionẽ iudicij.
Non possum ego a meipso facere quic
q̃. Sicut audio iudico, & iudiciũ meũ
iustũ est, quia non quæro uoluntatem
meã, sed uolũtatẽ eius qui misit me pa
tris. Si ego testimoniũ perhibeo de me
ipso, testimoniũ meum nõ est uerum.
Alius est qui testimoniũ perhibet de
me, & scio quod uerũ est testimonium
quod perhibet de me. Vos misistis ad
Ioannem, & testimoniũ perhibuit ue/
ritati. Ego aũt non ab homine testimo
nium accipio, sed hæc dico ut uos salui
sitis. Ille erat lucerna ardens & lucens,
uos autẽ uoluistis ad horã exultare in
luce eius. Ego aũt habeo testimonium
maius Ioanne. Opera enim quæ dedit
mihi pater ut perficiam ea, ipsa opera
quæ ego facio testimoniũ perhibẽt de
me, quod pater miserit me. Et qui misit
me pater ipse testimoniũ perhibuit de
me. Neq; uocẽ eius unq; audistis, neq;
speciem eius uidistis, & uerbũ eius non
habetis in uobis manens, quia quẽ mi
sit ille, huic uos nõ creditis. Scrutamini

scripturas

γραφὰς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰ
ώνιον ἔχειν· καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι
περὶ ἐμοῦ· καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με, ἵνα ζω
ὴν ἔχητε. δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβά/
νω. ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ
θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς. ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ
ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με·
ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ ἐκεῖ
νον λήψεσθε. πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι,
δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν
δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε; μὴ
δοκεῖτε, ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν
πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωσῆς, εἰς
ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωσῆ,
ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος
ἔγραψεν, εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πι/
στεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν πιστεύσετε;
Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ πέραν τῆς
θαλάσσης τῆς γαλιλαίας τῆς Τιβεριάδος, καὶ
ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς, ὅτι ἐώρων αὐ/
τοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων. ἀνῆλ
θεν δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ ΙΗΣΟΥΣ, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο
μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πά/
σχα ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων. ἐπάρας οὖν ὁ ΙΗ/
ΣΟΥΣ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ θεασάμενος, ὅτι
πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς
τὸν φίλιππον· πόθεν ἀγοράσωμεν ἄρτους,
ἵνα φάγωσιν οὗτοι; τοῦτο δὲ ἔλεγεν πειράζων
αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ἤδει τί ἤμελλεν ποιεῖν. Απε/
κρίθη αὐτῷ φίλιππος· Διακοσίων δηναρίων
ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν
βραχύ τί λάβῃ. Λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθη/
τῶν αὐτοῦ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου·
ἔστιν παιδάριον ἓν ὧδε ὃ ἔχει πέντε ἄρτους
κριθίνους, καὶ δύο ὀψάρια, ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν
εἰς τοσούτους; Εἶπεν δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ· ποιήσατε
τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος πο
λὺς ἐν τῷ τόπῳ· ἀνέπεσον οὖν οἱ ἄνδρες τὸν
ἀριθμὸν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι. ἔλαβεν δὲ τοὺς
ἄρτους·

scripturas, quia uos putatis in ipsis ui-
tam æternam habere. Et illæ sunt, quæ
testimoniū perhibēt de me, & nō uul-
tis uenire ad me ut uitā habeatis. Glo/
riam ab hoibus nō accipio, sed cogno-
ui uos, qd' dilectionē dei non habeatis
in uobis. Ego ueni in noīe patris mei, &
nō accipitis me. Si alius uenerit in noīe
suo, illum accipietis. Quō uos potestis
credere qui gloriā a uobis inuicē accipi
tis, & gloriā quæ a solo deo est nō quæ
ritis? Nolite putare quod ego accusatu
rus sim uos apud patrē. Est qui accusat
uos Moses in quo uos speratis. Si em̄
creditis Mosi, creditis & mihi. De me
enim ille scripsit. Si autem illius litteris
non creditis, quō uerbis meis credetis?

VI Post hæc abīt Iesus trans mare Ga/
lilææ qd' est Tyberiadis, & sequebat' eū
multitudo magna, qa uidebāt ei⁹ signa
q̄ faciebat sup his qui infirmabāt'. Su-
bīt aūt in mōtē Iesus, & ibi sedebat cū
discipulis suis. Erat aūt proximū pasca
dies festus Iudæoz. Cū subleuasset er/
go oculos Iesus, & uidisset quod multa
turba ueniret ad se, dicit ad Philippū.
Vnde ememus panes ut manducēt hi?
Hoc autem dicebat tentans eum. Ipse
enim sciebat quid esset facturus. Re-
spondit ei Philippus. Ducentorum de
nariorum panes non sufficiunt eis, ut
unusquisq; modicum quid accipiat. Di
cit ei un⁹ ex discipulis ei⁹ Andreas fra
ter Simōis Petri. Est puer un⁹ hic q ha
bet quinq; panes ordeaceos & duos pi
sces. sed hæc qd sūt iter tātos? Dixit āt
Iesus. Facite hoīes discūbere. Erat autē
fœnū multū in loco. Discubuerūt ergo
uiri nūero fere qnq; milia. Accepit ergo

ἄρτους ὁ ΙΗΣΟΥΣ, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκεν τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις, ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ἤθελεν. ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μή τι ἀπόληται. συνήγαγον οὖν καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων, ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων, ἃ ἐπερίσσευσεν τοῖς βεβρωκόσιν. οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν σημεῖον ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον. ΙΗΣΟΥΣ οὖν γνοὺς, ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι, καὶ ἁρπάζειν αὐτόν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος. ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἐμβάντες εἰς πλοῖον, ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς καπερναούμ, καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἥτε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο. ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἰκοσιπέντε ἢ τριάκοντα θεωροῦσιν τὸν ΙΗΣΟΥΝ περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν. ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς. ἐγώ εἰμι μὴ φοβεῖσθε, ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον. τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἕν, ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἰς τὸ πλοιάριον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον. ἄλλα δὲ ἦλθεν πλοιάρια ἐκ τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου, ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον, εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου. ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος, ὅτι ΙΗΣΟΥΣ οὐκ ἔστιν ἐκεῖ, οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς καπερναοὺμ, ζητοῦντες τὸν ΙΗΣΟΥΝ. καὶ εὑρόντες

panes Ieſus, & cũ gratias egiſſet, diſtribuit diſcipulis, diſcipli aũt diſcũbetib⁹. Similiter & ex piſcib⁹ q̃tũ uolebat, Vt aũt ipleti ſũt, dicit diſcipulis ſuis. Colligite q̃ ſupfuerint fragmenta ne pereãt. Collegerũt ergo, & impleuerũt duodecim cophinos fragmẽtoꝝ ex qnq̃ panibus ordeaceis & duob⁹ piſcibus, q̃ ſupfuerant his qui mãducauerãt. Illi ergo homines cum uidiſſent quod Ieſus fecerat ſignum, dicebant. Quia hic eſt uere propheta qui uenturus eſt in mundum. Ieſus ergo cum cognouiſſet qđ uenturi eſſent ut raperent eum & facerent eũ regem, ſeceſſit iterũ in mõtem ipſe ſolus. Vt aũt ſero factum eſt, deſcenderunt diſcipuli eius ad mare. Et cum aſcendiſſent nauim, uenerũt trans mare in Capernaum. Et tenebræ iam factæ erant, & non uenerat ad eos Ieſus. Mare aũt uento magno flante exurgebat. Cũ remigaſſent ergo ferme ſtadia uigintiquinq̃ aut triginta, uidẽt Ieſum ambulantẽ ſupra mare, & proximũ naui fieri & timuerũt. Ille aũt dicit eis. Ego ſum, nolite timere. Voluerũt ergo accipe eũ in nauim, & ſtatim nauis fuit ad terrã quã ibant. Poſtero die turba q̃ ſtabat trãs mare ut uidit, qđ naui cula alia nõ eſſet ibi niſi una illa in quã igreſſi fuerãt diſcipuli ei⁹ & qđ nõ intro iſſet cũ diſcipulis ſuis Ieſus ĩ nauim, ſed ſoli diſcipuli eius abiſſent. Aliæ uero ſuperuenerunt naues a Tyberiade iuxtæ locum ubi manducauerãt panem, gratias agente dño. Cum ergo uidiſſet turba quod Ieſus non eſſet ibi neq̃ diſcipuli eius, aſcẽderũt & ipſi ĩ nauiculas & uenerunt Capernaũ q̃rentes Ieſum, &

cum

εὑρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ· ῥαββεί, πότε ὧδε γέγονας; ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ καὶ εἶπεν· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει, τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ θεός. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· τί ποιοῦμεν, ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ; ἀπεκρίθη ὁ ΙΗΣΟΥΣ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτό ἐστιν τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. Εἶπον οὖν αὐτῷ· τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ; οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς ἐστιν γεγραμμένον, ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν· ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· κύριε πάντοτε δός ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ· Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρός με οὐ μὴ πεινάσῃ καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε. ἀλλ' εἶπον ὑμῖν, ὅτι καὶ ἑωράκατέ με καὶ οὐ πιστεύετε. πᾶν ὃ δίδωσίν μοι ὁ πατὴρ πρός ἐμε ἥξει· καὶ τὸν ἐρχόμενον πρός με, οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω, ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. τοῦτο δέ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέν μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. τοῦτο δέ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτόν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

ΕΓΟΓΓΥΖΟΜ

cum inuenissent eum trans mare, dixerunt ei. Rabbi, quando huc uenisti? Respondit eis Iesus & dixit. Amen amē dico uobis, quæritis me, nō quia uidistis signa, sed quia māducastis ex panibus, & saturati estis. Operemini nō cibum qui perit, sed qui permanet in uitā æternam, quem filius hominis dabit uobis Hunc enim pater signauit deus. Dixerunt ergo ad eū. Quid facimus ut operemur opera dei? Rñdit Iesus, & dixit eis. Hoc est opus dei ut credatis in eū quem misit ille. Dixerūt ergo ei. Quod ergo tu facis signū, ut uideamus & credamus tibi? Quid operaris? Patres nostri manducauerunt manna in deserto sicut scriptum est. Panem de cœlo dedit eis manducare. Dixit ergo eis Iesus Amen amen dico uobis, nō Moses dedit uobis panē de cœlo sed pater meus dat uobis panē de cœlo uerum. Panis enim dei est qui de cœlo descendit, & dat uitam mundo. Dixerunt ergo ad eū. Dñe semper da nobis panē hunc. Dixit aūt eis Iesus. Ego sū panis uitæ. Qui uenit ad me, nō esuriet, & qui credit in me non sitiet unquam. Sed dixi uobis, quia & uidistis me & non creditis. Omne quod dat mihi pater ad me ueniet, & eū qui uenit ad me nō eiicio foras, quia descendi de cœlo, non ut faciā uoluntatē meā, sed uoluntatē eius qui misit me. Hæc est aūt uolūtas eius qui misit me patris, ut oīe qđ dedit mihi nō perdā ex eo, sed resuscitē illud in nouissimo die. Hæc est aūt uolūtas eius q misit me, ut oīs q uidet filiū & credit in eū habeat uitā æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die.

ΕΓΟΓΓΥΖΟΜ ΟΥΝ ΟΙ ΙΟΥΔΑΙΟΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ, ΟΤΙ
ΕΙΠΕΝ, ΟΤΙ ΕΓΩ ΕΙΜΙ Ο ΑΡΤΟΣ Ο ΚΑΤΑΒΑΣ ΕΚ ΤΟΥ
ΟΥΡΑΝΟΥ. ΚΑΙ ΕΛΕΓΟΝ. ΟΥΧΙ ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ ΙΗΣΟΥΣ
Ο ΥΙΟΣ ΙΩΣΗΦ, ΟΥ ΗΜΕΙΣ ΟΙΔΑΜΕΝ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΚΑΙ
ΤΗΝ ΜΗΤΕΡΑ; ΠΩΣ ΟΥΝ ΛΕΓΕΙ ΟΥΤΟΣ, ΟΤΙ ΕΚ ΤΟΥ ΟΥ-
ΡΑΝΟΥ ΚΑΤΑΒΕΒΗΚΑ. ΑΠΕΚΡΙΘΗ ΟΥΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ,
ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ ΑΥΤΟΙΣ. ΜΗ ΓΟΓΓΥΖΕΤΕ ΜΕΤ' ΑΛΛΗΛΩΝ,
ΟΥΔΕΙΣ ΔΥΝΑΤΑΙ ΕΛΘΕΙΝ ΠΡΟΣ ΕΜΕ, ΕΑΝ ΜΗ Ο ΠΑ
ΤΗΡ Ο ΠΕΜΨΑΣ ΜΕ ΕΛΚΥΣΗ ΑΥΤΟΝ. ΚΑΙ ΕΓΩ ΑΝΑ
ΣΤΗΣΩ ΑΥΤΟΝ ΕΝ ΤΗΙ ΕΣΧΑΤΗΙ ΗΜΕΡΑ. ΕΣΤΙΝ ΓΕΓΡΑΜ
ΜΕΝΟΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΡΟΦΗΤΑΙΣ. ΚΑΙ ΕΣΟΝΤΑΙ ΠΑΝΤΕΣ
ΔΙΔΑΚΤΟΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ. ΠΑΣ ΟΥΝ Ο ΑΚΟΥΣΑΣ ΠΑΡΑ ΤΟΥ
ΠΑΤΡΟΣ ΚΑΙ ΜΑΘΩΝ, ΕΡΧΕΤΑΙ ΠΡΟΣ ΜΕ. ΟΥΧ ΟΤΙ ΤΟΝ
ΠΑΤΕΡΑ ΤΙΣ ΕΩΡΑΚΕΝ, ΕΙ ΜΗ Ο ΩΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ.
ΟΥΤΟΣ ΕΩΡΑΚΕΝ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ. ΑΜΗΝ ΑΜΗΝ ΛΕΓΩ
ΥΜΙΝ, Ο ΠΙΣΤΕΥΩΝ ΕΙΣ ΕΜΕ ΕΧΕΙ ΖΩΗΝ ΑΙΩΝΙΟΝ.
ΕΓΩ ΕΙΜΙ Ο ΑΡΤΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ, ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΥΜΩΝ
ΕΦΑΓΟΝ ΤΟ ΜΑΝΝΑ ΕΝ ΤΗΙ ΕΡΗΜΩ ΚΑΙ ΑΠΕ-
ΘΑΝΟΝ, ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ Ο ΑΡΤΟΣ Ο ΕΚ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ
ΚΑΤΑΒΑΙΝΩΝ, ΙΝΑ ΤΙΣ ΕΞ ΑΥΤΟΥ ΦΑΓΗ ΚΑΙ ΜΗ ΑΠΟ-
ΘΑΝΗ. ΕΓΩ ΕΙΜΙ Ο ΑΡΤΟΣ Ο ΖΩΝ, Ο ΕΚ ΤΟΥ ΟΥΡΑ-
ΝΟΥ ΚΑΤΑΒΑΣ, ΕΑΝ ΤΙΣ ΦΑΓΗ ΕΚ ΤΟΥΤΟΥ ΤΟΥ ΑΡΤ-
ΤΟΥ, ΖΗΣΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΙΩΝΑ. ΚΑΙ Ο ΑΡΤΟΣ ΔΕ ΟΝ
ΕΓΩ ΔΩΣΩ, Η ΣΑΡΞ ΜΟΥ ΕΣΤΙΝ, ΗΝ ΕΓΩ ΔΩΣΩ ΥΠΕΡ
ΤΗΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΖΩΗΣ. ΕΜΑΧΟΝΤΟ ΟΥΝ ΠΡΟΣ
ΑΛΛΗΛΟΥΣ ΟΙ ΙΟΥΔΑΙΟΙ ΛΕΓΟΝΤΕΣ, ΠΩΣ ΔΥΝΑΤΑΙ
ΟΥΤΟΣ ΗΜΙΝ ΔΟΥΝΑΙ ΤΗΝ ΣΑΡΚΑ ΦΑΓΕΙΝ; ΕΙ-
ΠΕΝ ΟΥΝ ΑΥΤΟΙΣ Ο ΙΗΣΟΥΣ. ΑΜΗΝ ΑΜΗΝ ΛΕΓΩ
ΥΜΙΝ, ΕΑΝ ΜΗ ΦΑΓΗΤΕ ΤΗΝ ΣΑΡΚΑ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΤΟΥ
ΑΝΘΡΩΠΟΥ, ΚΑΙ ΠΙΗΤΕ ΑΥΤΟΥ ΤΟ ΑΙΜΑ, ΟΥΚ ΕΧΕΤΕ
ΖΩΗΝ ΕΝ ΕΑΥΤΟΙΣ. Ο ΓΩΝ ΜΟΥ ΤΗΝ ΣΑΡΚΑ, ΚΑΙ
ΠΙΝΩΝ ΜΟΥ ΤΟ ΑΙΜΑ, ΕΧΕΙ ΖΩΗΝ ΑΙΩΝΙΟΝ, ΚΑΙ
ΕΓΩ ΑΝΑΣΤΗΣΩ ΑΥΤΟΝ ΤΗΙ ΕΣΧΑΤΗΙ ΗΜΕΡΑ. Η ΓΑΡ
ΣΑΡΞ ΜΟΥ ΑΛΗΘΩΣ ΕΣΤΙΝ ΒΡΩΣΙΣ, ΚΑΙ Ο ΑΙΜΑ
ΜΟΥ ΑΛΗΘΩΣ ΕΣΤΙΝ ΠΟΣΙΣ. Ο ΤΡΩΓΩΝ ΜΟΥ ΤΗΝ
ΣΑΡΚΑ ΚΑΙ ΠΙΝΩΝ ΜΟΥ ΤΟ ΑΙΜΑ, ΕΝ ΕΜΟΙ ΜΕ-
ΝΕΙ ΚΑΓΩ ΕΝ ΑΥΤΩ. ΚΑΘΩΣ ΑΠΕΣΤΕΙΛΕΝ ΜΕ Ο
ΖΩΝ ΠΑΤΗΡ, ΚΑΓΩ ΖΩ ΔΙΑ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ, ΚΑΙ
Ο ΤΡΩΓΩΝ ΜΕ, ΚΑΚΕΙΝΟΣ ΖΗΣΕΤΑΙ ΔΙ ΕΜΕ.
ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ

Murmurabant ergo Iudæi de illo, quia dixisset, ego sum panis uiuus qui de cœlo descendi. Et dicebant. Nonne hic est filius Ioseph, cuius nos nouimus patrē & matrē? Quomodo ergo dicit hic, de cœlo descendi? Respondit ergo Iesus, & dixit eis. Nolite murmurare iter uos. Nemo potest uenire ad me nisi pater, qui misit me, traxerit eum, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Est scriptum in prophetis, & erunt omnes docibiles dei. Omis ergo q audiuit a patre & didicit, uenit ad me, nō quod patrem uiderit quisq̄, nisi is q est a deo, hic uidit patrē. Amen amen dico uobis, qui credit in me, habet uitā æternā. Ego sum panis uitæ. Patres uestri māducauerūt manna in deserto, & mortui sunt. Hic est panis de cœlo descēdens, ut ex ipso māducaret aliquis, & nō moriat. Ego sum panis uiuus qui de cœlo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet i æternū. Et panis quē ego dabo, caro mea est, quā ego dabo p mūdi uita. Litigabāt ergo Iudæi inter se dicentes. Quō potest hic nobis carnem suā dare ad manducandū? Dixit ergo eis Iesus. Amen amen dico uobis, nisi māducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinē, nō habetis uitā in uobis. Qui manducat meā carnē & bibit meū sanguinē, habet uitā æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Caro em̄ mea uere est cibus, & sanguis meꝰ uere est potus. Qui māducat meā carnē & bibit meū sanguinē, in me manet & ego in illo. Sicut misit me uiuēs pater, ita & ego uiuo propter patrē, & q māducat me, & ipse uiuet ꝓpter me.

Hic est

οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατα-
βάς, οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ
μάννα καὶ ἀπέθανον. ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρ-
τον, ζήσει εἰς τὸν αἰῶνα. Ταῦτα εἶπεν ἐν συνα
γωγῇ διδάσκων ἐν Καπερναούμ. πολλοὶ οὖν
ἀκούοντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον.
σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος τίς δύναται αὐ-
τοῦ ἀκούειν; Εἰδὼς δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐν ἑαυτῷ, ὅτι
γογγύζουσιν περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶ-
πεν αὐτοῖς. τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει; Ἐὰν οὖν
θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα
ὅπου ἦν τὸ πρότερον, τὸ πνεῦμά ἐστιν τὸ ζωο-
ποιοῦν. ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. τὰ ῥήματα
ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστιν καὶ ζωή ἐστιν,
ἀλλ' εἰσίν ἐξ ὑμῶν τινες οἱ οὐ πιστεύουσιν, ἤδει
γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πι
στεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν,
καὶ ἔλεγεν. Διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν, ὅτι οὐ δύ-
ναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ᾖ δεδο
μένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου. ἐκ τούτου πολλοὶ
ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω,
καὶ οὐκ ἔτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν. εἶπεν οὖν
ὁ ΙΗΣΟΥΣ τοῖς δώδεκα. Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε
ὑπάγειν; Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ σίμων πέτρος.
Κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς
αἰωνίου ἔχεις, καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώ
καμεν, ὅτι σὺ εἶ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶν
τος. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς
τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην; καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς δι-
άβολός ἐστιν; ἔλεγεν δὲ τὸν ἸΟΥΔΑΝ σίμωνος
Ἰσκαριώτου, οὗτος γὰρ ἤμελλεν αὐτὸν παραδιδό
ναι, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα. Καὶ περιεπάτει ὁ
ΙΗΣΟΥΣ μετὰ ταῦτα ἐν τῇ γαλιλαίᾳ. οὐ γὰρ
ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν
αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ
ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία. εἶπον οὖν
πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, μετάβηθι ἐντεῦ
θεν καὶ ὕπαγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μα
θηταί σου θεωρήσωσιν τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς.
οὐδεὶς

Hic est panis qui de cœlo descendit. Non sicut manducauerunt patres uestri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem uiuet in æternum. Hæc dixit in synagoga docens in Capernaum. Multi ergo audientes ex discipulis eius dixerunt. Durus est hic sermo. Et quis potest eum audire? Sciens aũt Iesus apud semetipsum quod murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis. Hoc uos offendit? Si ergo uideritis filiũ hominis ascendentẽ ubi erat prius? Spiritꝰ est qui uiuificat, caro nõ ꝓdest quicq̃. Verba quæ ego locutus sũ uobis spiritus & uita sunt. Sed sunt quidam ex uobis qui nõ credunt. Sciebat enim ab initio Iesus qui essent credentes, & quis traditurus esset se. Et dicebat. Propterea dixi uobis, quod nemo potest uenire ad me, nisi fuerit ei datum a patre meo. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro, & iam nõ cũ illo ambulabãt. Dixit ergo Iesus ad duodecim. Nunqd & uos uultis abire? Rñdit ergo ei Simõ Petrꝰ. Dñe ad quẽ ibimꝰ? uerba uitæ eternæ habes, & nos credimꝰ & cognouimꝰ qa tu es Christꝰ filiꝰ dei uiui. Rñdit eis Iesus. Nõne ego uos duodecim elegi, & ex uobis unꝰ diabolus est? Dicebat aũt de Iuda Simonis Iscariotha. Hic enim erat traditurus eũ cũ esset unus ex duodecim.

Ambulabat Iesus post hæc in Galilæam, nõ enim uolebat in Iudæa ambulare, quia quærebãt eũ Iudæi interficere. Erat aũt in ꝓximo dies festus Iudæorꝫ scenopegiæ. Dixerũt aũt ad eũ fratres eius. Trãsi hinc, & uade in Iudæã, ut & discipuli tui uideant opera tua q̃ facis. VII

οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παῤῥησίᾳ εἶναι. Εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Ο καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν. Ο δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος, πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος. οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς. ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν. ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην. Ἐγὼ οὔπω ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται. Ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ. ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτὴν, οὐ φανερῶς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ. οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ἔλεγον, ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος. καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις. οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀγαθός ἐστιν, ἄλλοι δὲ ἔλεγον, οὔ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. οὐδεὶς μέντοι παῤῥησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων. Ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης, ἀνέβη ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκεν. καὶ ἐθαύμαζον οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες. πῶς οὗτος γράμματα οἶδεν μὴ μεμαθηκώς; ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ καὶ εἶπεν. Ἡ ἐμὴ διδαχὴ, οὐκ ἔστιν ἐμὴ, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με. ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ. ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ. ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν, οὗτος ἀληθής ἐστιν, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. οὐ Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον; τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι. ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος, καὶ εἶπεν. Δαιμόνιον ἔχεις, τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι; Ἀπεκρίθη ὁ ΙΗΣΟΥΣ καὶ εἶπεν αὐτοῖς. Ἓν ἔργον ἐποίησα καὶ πάντες θαυμάζετε. διὰ τοῦτο Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν

Nemo qppe in occulto qd facit, & q̃rit ipſe palã eſſe. Si hæc facis, manifeſta te ipſũ mũdo. Neq; em̃ frẽs ei⁹ credebãt in eũ. Dicit ergo eis Ieſus. Tẽp⁹ meũ nõ dũ adeſt, tẽpus aũt ueſtrũ ſemp eſt paratũ. Nõ pót mũdus odiſſe uos, me autem odit, quia ego teſtimonium perhibeo de illo, quod opera eius mala ſint. Vos aſcẽdite ad diem feſtũ hunc. Ego nondũ aſcendo ad diem feſtum iſtum, quia meum tempus nondũ impletum eſt. Hæc aũt cum dixiſſet illis manſit in Galilæa. Vt autem aſcenderunt fratres eius, tunc & ipſe aſcẽdit ad diem feſtũ non manifeſte, ſed uelut in occulto. Iudæi ergo quærebãt eum in die feſto, & dicebant. Vbi eſt ille? Et murmur multus erat in turba de eo. Quidam enim dicebant bonus eſt, alĩ aũt dicebãt nõ, ſed ſeducit turbam. Nemo tamẽ palã loquebatur de illo ꝓpter metũ Iudæorum. Cũ autẽ iam dimidiũ feſti pactũ eſſet, aſcendit Ieſus in templũ & docebat. Et mirabant̃ Iudæi dicentes. Quõ hic litteras ſcit, cũ non didicerit? Rñdit eis Ieſus & dixit. Mea doctrina nõ eſt mea, ſed eius qui miſit me. Si quis uoluerit uoluntatẽ eius facere, cognoſcet de doctrina, utrũ ex deo ſit, an ego a meipſo loquar. Qui a ſemetipſo loquitur, gloriã ꝓpriam quærit. Qui aũt quærit gloriã ei⁹ q miſit eũ, hic uerax eſt, & in iuſticia ĩ illo nõ eſt. Nõne Moſes dedit uobis legẽ? & nemo ex uobis facit legẽ Quid me q̃ritis interficere? Reſpondit turba & dixit. Dæmoniũ habes, Quis te quærit interficere? Reſpõdit Ieſus & dixit eis. Vnum opus feci & omnes miramini. Propterea Moſes dedit uobis

circũciſionem

περιτομὴν, οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ μωσέως ἐστὶν, ἀλλὰ
ἐκ τῶν πατέρων, καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε
ἄνθρωπον. εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος
ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος μωσέως, ἐ-
μοὶ χολᾶτε, ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίη-
σα ἐν σαββάτῳ; μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν
δικαίαν κρίσιν κρίνατε. ἔλεγον οὖν τινὲς ἐκ τῶν
ἱεροσολυμιτῶν, οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν
ἀποκτεῖναι, καὶ ἴδε παῤῥησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν
αὐτῷ λέγουσιν, μήποτε ἀληθῶς ἔγνω-
σαν οἱ ἄρχοντες, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ
ΧΡΙΣΤΟΣ; ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. ὁ
δὲ ΧΡΙΣΤΟΣ ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πό-
θεν ἐστίν. ἔκραξεν οὖν ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐν τῷ ἱερῷ
διδάσκων καὶ λέγων, καὶ μὲ οἴδατε καὶ οἴδατε
πόθεν εἰμί. καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα,
ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ
οἴδατε. ἐγὼ οἶδα αὐτὸν, ὅτι παῤ αὐτοῦ εἰμί, κἀ-
κεῖνός με ἀπέστειλεν. ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιά-
σαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, ὅτι
οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχ-
λου ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ὁ χρι-
στὸς ὅταν ἔλθῃ, μὴ πλείονα σημεῖα τούτων ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησεν; ἤκουσαν οἱ φα-
ρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα.
καὶ ἀπέστειλαν οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ὑπη-
ρέτας, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ
ΙΗΣΟΥΣ. ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμὶ, καὶ
ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. ζητήσετέ με
καὶ οὐχ εὑρήσετε, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνα-
σθε ἐλθεῖν. εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς.
ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὑ-
ρήσομεν αὐτόν, μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν
ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι, καὶ διδάσκειν τοὺς
ἕλληνας; τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπεν.
ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑρήσετε, καὶ ὅπου εἰ-
μὶ ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. ἐν δὲ τῇ
ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς, εἱστή-
κει ὁ ΙΗΣΟΥΣ καὶ ἔκραξεν λέγων. ἐάν τις διψᾷ

ἐρχέσθω

circũcisionem, nõ quia ex Moſe eſt ſed ex patribus. Et in ſabbato circũciditis hoiem. Si circũcisionẽ accipit homo in ſabbato ut nõ ſoluat lex Moſi, mihi indignamini, quia totũ hoiem ſanũ feci in ſabbato? Nolite iudicare ſecũdũ aſpectum, ſed iuſtũ iudiciũ iudicate. Dicebant ergo quidã ex Hieroſolymitanis. Nõne hic eſt quẽ q̃runt interficere? Ecce palã loquit, & nihil ei dicunt. Nũ uere cognouerunt principes hunc eſſe uere Chriſtũ. Sed hunc ſcimus unde ſit, Chriſtus aũt cũ uenerit, nemo ſcit unde ſit. Clamabat ergo Ieſus in templo docẽs & dicẽs. Et me ſcitis, & unde ſim ſcitis, & a meipſo nõ ueni, ſed eſt uerax qui miſit me, quẽ uos neſcitis. Ego ſcio eum, quia ab ipſo ſum, & ille me miſit. Quærebant ergo eũ apphendere, & nemo miſit in illũ manus, quia nõdũ uenerat hora eius. De turba aũt multi crediderunt in eũ, & dicebãt. Chriſtus cũ uenerit, nuuquid ſigna plura faciet hic q̃ hic fecit? Audierunt phariſæi turbã murmurantem de illo hæc, & miſerunt principes & phariſæi miniſtros ut appræhenderent eũ. Dixit ergo eis Ieſus. Adhuc modicum tẽpus uobiſcũ ſum, & uado ad eũ qui me miſit. Quæretis me & nõ inuenietis, & ubi ego ſũ, uos non poteſtis uenire. Dixerũt ergo iudæi inter ſeſe. Quo hic iturꝰ eſt, quod nõ inueniemus eũ? Nũ in diſperſionẽ græcorꝝ iturus eſt & doctꝰ græcos? Quis eſt hic ſermo quẽ dixit, quæretis me & non inuenietis, & ubi ſum ego, uos non poteſtis uenire? In nouiſſimo aũt die magno feſtiuitatis ſtabat Ieſus & damabat, dicens. Si qnis ſitit

ἐρχέσθω πρός με καὶ πινέτω, ὁ πιστεύων εἰς
ἐμέ· καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς
κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. τοῦ
το δὲ εἶπεν περὶ τοῦ πνεύματος οὗ ἤμελλον
λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν· οὔπω γὰρ
ἦν πνεῦμα ἅγιον, ὅτι ὁ ΙΗΣΟΥΣ οὐδέπω ἐ/
δοξάσθη, πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαν-
τες τὸν λόγον ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ἀληθῶς
προφήτης. ἄλλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ὁ ΧΡΙ/
ΣΤΟΣ. ἄλλοι δὲ ἔλεγον, μὴ γὰρ ἐκ τῆς γαλι
λαίας ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ ἔρχεται; οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶ
πεν, ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαβὶδ καὶ ἀπὸ
Βηθλεὲμ τῆς κώμης ὅπου ἦν Δαβὶδ ὁ ΧΡΙ-
ΣΤΟΣ ἔρχεται; σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐ/
γένετο δι' αὐτόν, τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πι/
άσαι αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς
χεῖρας. ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιε-
ρεῖς καὶ φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖ/
νοι, διατί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν; Ἀπεκρίθη/
σαν οἱ ὑπηρέται, οὐδέποτε οὕτως ἐλάλη-
σεν ἄνθρωπος ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. Απε-
κρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ φαρισαῖοι, μὴ καὶ ὑ/
μεῖς πεπλάνησθε; μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων
ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν, ἢ ἐκ τῶν φαρισαίων; ἀλλ'
ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον,
ἐπικατάρατοί εἰσιν. Λέγει νικόδημος πρὸς
αὐτοὺς ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτόν, εἷς ὢν
ἐξ αὐτῶν, μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρω-
πον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον, καὶ
γνῷ τί ποιεῖ; Απεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ.
μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς γαλιλαίας εἶ; ἐρεύνησον καὶ
ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς γαλιλαίας οὐκ ἐγή
γερται, καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

ΙΗΣΟΥΣ δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. ὄρ
θρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερόν. καὶ πᾶς ὁ
λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ καθίσας ἐδίδασκεν
αὐτούς. φέρουσιν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι
πρὸς αὐτόν, γυναῖκα ἐν μοιχείᾳ κατειλημμένην/
σαν. καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ, λέγουσιν αὐτῷ.

Διδάσκαλε

ueniat ad me & bibat. Qui credit in me
ſicut dicit ſcriptura, flumina de uentre
eius fluent aquæ uiuæ. Hoc aũt dixit
de ſpiritu quem accepturi erant creden
tes in eum. Nondũ enim erat ſpũs ſan
ctus, quia Ieſus nõdũ erat glorificatus.
Multi ergo ex illa turba cũ audiſſent
hos ſermones eius dicebãt. Hic eſt uere
ppheta. Alii dicebãt. Hic eſt Chriſtus:
Quidam aũt dicebant. Nũquid a Ga-
lilæa uenit Chriſtus? Nonne ſcriptura
dicit quod ex ſemine Dauid & de Beth
leẽ caſtello ubi erat Dauid uenit Chri-
ſtus? Diſſenſio itaq; facta eſt in turba
propter eum. Quidã aũt ex ipſis uole-
bant apphendere eum, ſed nemo mi/
ſit ſuper eũ manus. Venerunt ergo mi
niſtri ad pontifices & phariſæos, & di-
xerunt eis illi. Quare non adduxiſtis il
lum? Reſponderunt miniſtri. Nunq;
ſic locutus eſt homo, ſicut hic loquitur.
Reſponderunt ergo eis phariſæi. Nũ
& uos ſeducti eſtis? Nunquis ex prin-
cipibus credidit in eũ, aut ex phariſæis?
Sed turba hæc quæ non nouit legẽ, ma
ledicti ſunt. Dixit Nicodemus ad eos,
ille q uenit ad eũ nocte, qui unꝰ erat ex
ipſis. Num lex noſtra iudicat hoiem,
niſi prius audierit ab ipſo & cognoue-
rit qd faciat? Rñderunt, & dixerunt ei.
Nũ & tu Galilæus es? Scrutare ſcriptu
ras & uide, qđ a galilæa ppheta nõ ſur
rexit. & pfectꝰ ẽ unuſqſq; in domũ ſuã.

VIII

Ieſus aũt perrexit in montem oliue
ti, & diluculo iterũ uenit in tẽplũ, & oĩs
populus uenit ad eũ, & ſedens docebat
eos. Adducunt aũt ſcribæ & phariſæi
mulierẽ in adulterio deprehenſam, &
ſtatuerunt eam in medio, & dixerũt ei.

Magiſter

Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατειλήφθη ἐπ' αὐτοφώρῳ μοιχευομένη. ἐν δὲ τῷ νόμῳ Μωσῆς ἡμῖν ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι. σὺ οὖν τί λέγεις; τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτόν, ἵνα ἔχωσιν κατηγορεῖν αὐτοῦ. Ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ κατακύψας, τῷ δακτύλῳ κατέγραφεν εἰς τὴν γῆν. ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες αὐτόν, ἀνακύψας, εἶπεν, πρὸς αὐτούς. Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτῇ βαλέτω. καὶ πάλιν κατακύψας ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐξήρχοντο εἷς καθ' εἷς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ κατελείφθη μόνος ὁ ΙΗΣΟΥΣ, καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ ἑστῶσα. Ἀνακύψας δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ καὶ μηδένα θεασάμενος πλὴν τῆς γυναικός, εἶπεν αὐτῇ. ἡ γυνή, ποῦ εἰσὶν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί σου; οὐδείς σε κατέκρινεν; ἡ δὲ εἶπεν. οὐδείς κύριε. εἶπεν δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. οὐδὲ ἐγώ σε κατακρίνω. πορεύου καὶ μηκέτι ἁμάρτανε. πάλιν οὖν ὁ ΙΗΣΟΥΣ αὐτοῖς ἐλάλησεν λέγων. Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι. σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. Ἀπεκρίθη ΙΗΣΟΥΣ καὶ εἶπεν αὐτοῖς. κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου, ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω. ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω. ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα, καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγὼ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν. ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν. ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ. ἔλεγον οὖν αὐτῷ. ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου; ἀπεκρίθη ΙΗΣΟΥΣ. οὔτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου. εἰ ἐμὲ ἤδειτε καὶ τὸν

Magister, hæc mulier deprehensa est in ipso adulterio. In lege aũt Moses mãdauit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? Hoc aũt dicebant tentantes eum, ut possent accusare eum. Iesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terrã. Cum ergo perseuerarent interrogantes, erexit se, & dixit eis. Qui sine peccato est uestrũ, primus in illã lapidẽ mittat. Et iterũ se inclinans scribebat ĩ terra. Audiẽtes aũt hæc unꝰ post unũ exibant, incipientes a senioribus, & remãsit solus Iesus, & mulier in medio stans. Erigens aũt se Iesus, & neminem uidens p̃ter mulierem dixit ei. Mulier, ubi sunt illi tui accusatores? Nemo te condẽnauit? Quæ dixit. Nemo dñe. Dixit aũt Iesus. Nec ego te cõdemno. Vade & iam amplius noli peccare. Iterũ ergo Iesus locutus est eis dicens. Ego sum lux mũdi. Qui sequitur me nõ ambulabit in tenebris, sed habebit lumen uitæ. Dixerunt ergo ei pharisæi. Tu de teipso testimoniũ perhibes, testimoniũ tuũ nõ est uerũ. Rñdit Iesus & dixit eis. Et si ego testimonium phibeã de meipso, uerũ est testimoniũ meũ, qa scio unde ueni, & quo uado, uos aũt nescitis unde uenio & quo uado. Vos secũdũ carnẽ iudicatis, ego nõ iudico quẽq̃, porro & si iudicem ego, iudiciũ meũ uerũ ẽ, qa solus nõ sũ, sed ego & q̃ misit me pater. Quin & i lege uestra scriptũ ẽ, qd duoꝝ hoim testimoniũ ueꝝ ẽ. Ego sũ q̃ testimoniũ phibeo de meipso, & testimoniũ phibet de me q̃ misit mepater. Dicebãt ergo ei. Vbi est pater tuꝰ? Rñdit Iesus. Neq̃ me scitis neq̃ patrem meũ. Si me nouissetis, & patrem

& patrem meum nouiſſetis. Hæc uerba locutus eſt Ieſus in gaçophylatio, docens in tẽplo. Et nemo apphẽdit eũ, qa nõ dũ uenerat hora ei⁹. Dixit ergo iterꝫ eis Ieſus. Ego uado & q̃retis me, & in peccato ueſtro moriemini. quo ego uado uos non poteſtis uenire. Dicebant ergo Iudæi. Nunquid interficiet ſemetipſum, quia dicit, quo ego uado uos nõ poteſtis uenire. Et dicebat eis. Vos de deorſũ eſtis, ego de ſuperne ſum. Vos de mũdo hoc eſtis, ego nõ ſum de hoc mundo. Dixi ergo uobis, quod moriemini in peccatis ueſtris. Si enim non crediderit is quod ego ſum, moriemini in peccatis ueſtris. Dicebant ergo ei. Tu quis es? Et dicit eis Ieſus, Principiũ qui & loquor uobis. Multa habeo quæ de uobis loquar & iudicem, ſed qui me miſit uerax ẽ, & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo. Non cognouerunt, quid patrem eis diceret. Dixit ergo eis Ieſus. Cum exaltaueritis filium hois, tunc cognoſcetis quod ego ſim, & a meipſo facio nihil. ſed ſicut docuit me pater hæc loquor. Et qui me miſit mecum eſt. Non reliquit me ſolum pater, qa ego quæ placita ſunt ei facio ſemper. Hæc illo loquente multi crediderunt in eum. Dicebat ergo Ieſus ad eos qui crediderunt ei Iudæos: Si uos mãſeritis in ſermone meo, uerediſcipuli mei eritis, & cognoſcetis ueritatẽ, & ueritas liberos reddet uos. Rñderũt ei. Semen Abrahæ ſum⁹, & nemini ſerui uimus unq̃. Quõ tu dicis, liberi reddemini? Rñdit eis Ieſus. Amen amẽ dico uobis, qd̃ ois q facit pctm̃, ſeru⁹ ẽ pcti. Seru⁹ aũt nõ manet i domo i æternũ.

Filius

Τὸν πατέρα μου ἤδειτε ἄν. Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐν τῷ γαζοφυλακείῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ. καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει, ὅτι ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν; καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ. ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί. ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, εἶπον οὖν ὑμῖν, ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε, ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἔλεγον οὖν αὐτῷ. Σὺ τίς εἶ; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν, πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν, ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστιν. κἀγὼ ἃ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον, οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε, ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέν με ὁ πατήρ μου ταῦτα λαλῶ, καὶ ὁ πέμψας με μετ' ἐμοῦ ἐστιν. οὐκ ἀφῆκέν με μόνον ὁ πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε. Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. ἔλεγεν οὖν ὁ ΙΗΣΟΥΣ, πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους. ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστέ, καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ. σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε, πῶς σὺ λέγεις, ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε; ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστιν τῆς ἁμαρτίας. ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα.

ὁ υἱὸς

Filius manet in æternũ. Si ergo uos filius liberos fecerit, uere liberi eritis. Scio quod filij Abrahæ ſitis, ſed q̃ritis me interficere, quia ſermo meus nõ habet locũ in uobis. Ego quod uidi apud patrẽ meũ loquor, & uos q̃ uidiſtis apud patrem ueſtrũ, facitis. Rñderũt & dixerũt ei. Pater noſter Abrahã eſt. Dicit ei Ieſus. Si filij Abrahæ eſſetis, opa Abrahæ faceretis. Nũc aũt q̃ritis me interficere hoiem qui ueritatẽ uobis locutꝰ ſum, quã audiui a deo. Hoc Abraham non fecit. Vos facitis opera patris ueſtri. Dixerunt itaq; ei. Nos ex fornicatione nõ ſumus nati. Vnum patrem habemus deũ. Dixit eis Ieſus. Si deus pater ueſter eſſet, diligeretis utiq; me. Ego em̃ ex deo proceſſi & ueni. Neq; em̃ a meipſo ueni, ſed ille me miſit. Quare loq̃lam meã nõ cognoſcitis? quia nõ poteſtis audire ſermonẽ meũ. Vos ex patre diabolo eſtis, & deſyderia patris ueſtri uultis facere. Ille homicida erat ab initio & in ueritate non ſtetit, quia non eſt ueritas in eo. Cum loquitur mẽdacium, ex propꝛijs loquitur, quia mẽdax eſt & pater eius. Ego autem ſi ueritatẽ dico non creditis mihi. Quis ex uobis arguit me de peccato? Si ueritatem dico, quare uos non creditis mihi? Qui ex deo eſt, uerba dei audit. Propterea uos nõ auditis, qa ex deo nõ eſtis. Rñderunt ergo iudæi, & dixerũt ei. Nõne bene dicimus nos, quod ſamaritanus es tu, & dæmonium habes? Reſpondit Ieſus. Ego dæmonium non habeo, ſed honorifico patrem meum, & uos inhonoraſtis me. Ego aũt non quæro gloriã meam. eſt qui quærat & iudicet.

Amen

ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσει, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε. οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε, ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν. ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ τῷ πατρί μου λαλῶ, καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἑωράκατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν ποιεῖτε. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ. ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστιν. λέγει αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε. νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον, ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ. τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν. ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. εἶπον οὖν αὐτῷ. ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα, ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν. εἶπεν αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ. ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἥκω. οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλεν. διὰ τί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν. ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ. καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς. καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἕστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ, ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστὶν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω οὐ πιστεύετέ μοι. τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας. εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι; ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει, διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ. Ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ. οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι σαμαρίτης εἶ σύ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις; Ἀπεκρίθη ΙΗΣΟΥΣ. ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάσατέ με. ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου. ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων.

Ἀμὴν

Αμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον
τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσει εἰς
αἰῶνα. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι. Νῦν ἐγνώ
καμεν, ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. Αβραὰμ ἀπέθα
νεν, καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις, ἐάν τίς
τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσεται θανά
του εἰς τὸν αἰῶνα. Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς
ἡμῶν Αβραάμ, ὅς τις ἀπέθανεν; καὶ οἱ προφῆ/
ται ἀπέθανον; τίνα σεαυτὸν σὺ ποιεῖς. ἀπε-
κρίθη ΙΗΣΟΥΣ. ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτόν, ἡ
δόξα μου οὐδέν ἐστιν. ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δο/
ξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε, ὅτι θεὸς ὑμῶν
ἐστιν, καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα
αὐτόν, καὶ ἐὰν εἴπω, ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσο
μαι ὅμοιος ὑμῶν ψεύστης, ἀλλ' οἶδα αὐτὸν καὶ
τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ. Αβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν
ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν,
καὶ εἶδεν καὶ ἐχάρη. Εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς
αὐτόν, πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις καὶ Αβρα
ὰμ ἑώρακας; Εἶπεν αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Αμὴν
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Αβραὰμ γενέσθαι ἐγὼ
εἰμί. ἦραν οὖν λίθους, ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν.
ΙΗΣΟΥΣ δὲ ἐκρύβη καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ.
διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, καὶ παρῆγεν οὕτως.

Καὶ παράγων ὁ ΙΗΣΟΥΣ, εἶδεν ἄνθρωπον τυ
φλὸν ἐκ γενετῆς, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ λέγοντες. ῥαββεί, τίς ἥμαρτεν, οὗ
τος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ; ἀπε
κρίθη ὁ ΙΗΣΟΥΣ. οὔτε οὗτος ἥμαρτεν, οὔτε οἱ
γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ
θεοῦ ἐν αὐτῷ. ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ
πέμψαντός με, ἕως ἡμέρα ἐστίν. ἔρχεται νὺξ
ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι, ὅταν ἐν τῷ
κόσμῳ ὦ φῶς εἰμὶ τοῦ κόσμου. ταῦτα εἰπὼν
ἔπτυσεν χαμαὶ, καὶ ἐποίησεν πηλὸν ἐκ τοῦ
πτύσματος, καὶ ἐπέχρισεν τὸν πηλὸν ἐπὶ
τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ.
ὕπαγε νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ σίλω/
αμ ὃ ἑρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. ἀπῆλθεν
οὖν καὶ ἐνί

Amen amen dico uobis, si quis sermonē meū seruauerit, mortē nō uidebit in æternū. Dixerūt ergo illi iudæi. Nūc cognouimus qđ dæmoniū habes. Abraham mortuus est & prophetæ, & tu dicis, si quis sermonē meū seruauerit, nō gustabit mortē in æternū. Nunquid tu maior es patre nostro Abrahā q mortuus est? Et pphetæ mortui sunt. Quē teipsū tu facis? Rndit Iesus. Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Est pater meus qui glorificat me, quē uos dicitis deum uestrū esse, & non cognouistis eum, ego aūt noui eum. Et si dixero, quod nō scio eum, ero similis uobis mēdax. sed scio eum, & sermonem eius seruo. Abraham pater uester exultauit ut uideret diē meū, & uidit & gauisus est. Dixerūt ergo iudæi ad eum. Quinquaginta annos nondū habes & Abraham uidisti? Dixit eis Iesus. Amē amē dico uobis, antequam esset ego sum. Tulerūt ergo lapides, ut iacerent in eū. Iesus aūt abscōdit se, & exiuit de tēplo transiens per mediū illoꝝ & ptерiit sic.

IX

Et ptериens Iesus uidit hominem cæcū a natiuitate, & interrogauerūt eū discipuli eius dicētes. Rabbi, qs peccauit, hic aut parētes eius, ut cæcus nasceret? Rndit Iesus. Neq; hic peccauit neq; parentes eius, sed ut manifestentur opera dei in illo. Me oportet operari opera eius qui misit me donec dies est. Venit nox quando nemo potest operari. Qꝫ diu fuero in mūdo, lux sum mūdi. Hoc cum dixisset expuit in terram, & fecit lutū ex sputo, & illeuit lutū super oculos cæci, & dixit ei. Vade laua in natatoria Syloe, quod interpretat missus. Abiit ergo &

οὖ͂ ⊂\ ἐνίψατο,καὶ ἦλθεν βλέπων.οἱ οὖ͂ γεί
τονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον
ὅτι τυφλὸς ἦν,ἔλεγον.οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθή
μενος, ⊂\ προσαιτῶν;ἄλλοι ἔλεγον,ὅτι οὗτός
ἐστιν.ἄλλοι δέ,ὅτι ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν.ἐκεῖνος
ἔλεγεν,ὅτι ἐγώ εἰμι.ἔλεγον οὖν αὐτῷ.πῶς ἠνε
ῴχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί.ἀπεκρίθη ἐκεῖνος
καὶ εἶπεν.ἄνθρωπος λεγόμενος ΙΗΣΟΥΣ πη
λὸν ἐποίησεν,καὶ ἐπέχρισέν μου τοὺς ὀφθαλ
μοὺς,καὶ εἶπέ μοι.ὕπαγε εἰς τὴν κολυμ
βήθραν τοῦ σιλωὰμ καὶ νίψαι.ἀπελθὼν δὲ
καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα.εἶπον οὖν αὐτῷ.
ποῦ ἐστὶν ἐκεῖνος;λέγει,οὐκ οἶδα.ἄγουσιν
αὐτὸν πρὸς τοὺς φαρισαίους τόν ποτε τυ
φλὸν.ἦν δὲ σάββατον,ὅτε τὸν πηλὸν ἐποί
ησεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλ
μούς.πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ φαρι
σαῖοι,πῶς ἀνέβλεψεν.ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς.πη
λὸν ἐπέθηκέν μοι ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ
ἐνιψάμην ⊂\ βλέπω.ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν φαρι
σαίων τινὲς,οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν πα
ρὰ τοῦ θεοῦ,ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ.ἄλλοι ἔ
λεγον.πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοι
αῦτα σημεῖα ποιεῖν;καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς.λέ
γουσιν οὖν τυφλῷ πάλιν.σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ,
ὅτι ἤνοιξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς;ὁ δὲ εἶπεν,ὅ
τι προφήτης ἐστίν.οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰου
δαῖοι περὶ αὐτοῦ,ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλε
ψεν,ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ
τοῦ ἀναβλέψαντος.καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς
λέγοντες.οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν,ὃν ὑμεῖς
λέγετε,ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη;πῶς οὖν ἄρτι
βλέπει.ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐ
τοῦ καὶ εἶπον.οἴδαμεν,ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς
ἡμῶν,καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη,πῶς δὲ νῦν
βλέπει οὐκ οἴδαμεν,ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς
ὀφθαλμούς,ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν,αὐτὸς ἡλι
κίαν ἔχει,αὐτοῦ ἐρωτήσατε,αὐτὸς περὶ αὑτοῦ λα
λήσει.ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ,ὅτι ἐφοβοῦντο
τοὺς Ἰουδαίους

ergo & lauit,& uenit uidens.Itaq; uici
ni & qui uiderant eum prius quod cæ
cus esset,dicebant.Nõne hic est qui se
debat & mẽdicabat? Alij dicebant hic
est, alij a utem similis est eius. Ille di
cebat,ego sum.Dicebant ergo ei.Quo
modo aperti sunt tibi oculi?Respõdit.
ille & dixit.Ille homo qui dicitur Iesus
lutũ fecit,& inunxit oculos meos, & di
xit mihi.Vade ad natatoriã Syloæ, &
laua.Et abij & laui, & uisũ recepi.Dixe
rũt ergo ei. Vbi est ille? Ait. nescio.Ad
ducunt eum ad pharisæos qui dudum
cæcus fuerat.Erat aũt sabbatũ quando
lutum fecit Iesus,& aperuit oculos eius
Iterum ergo interrogabãt eũ & phari
sæi quomodo uisum recepisset.Ille aũt
dixit eis. Lutũ mihi imposuit sup ocu
los, & laui & uideo. Dicebant ergo ex
pharisæis quidam. Nõ est hic homo a
deo,quia sabbatum non custodit. Alij
aũt dicebãt. Quomodo potest homo
peccator hæc signa facere? Et dissensio
erat inter eos. Dicunt cæco iterum. Tu
qd dicis de illo qui aperuit tibi oculos
tuos.Ille aũt dixit.Propheta est. Non
crediderunt ergo Iudæi de illo,quia cæ
cus fuisset & uidisset, donec uocauerũt
parentes eius qui uisum receperat.& in
terrogauerunt eos dicentes.Hic est filiꝰ
uester quẽ uos dicitis cæcum natũ esse.
Quomodo ergo nunc uidet? Respon
derunt eis parentes eius,& dixerũt.Sci
mus quod hic est filius noster, & quod
cæcus natus est, quomodo aũt nunc ui
deat,nescimꝰ,aut quis eius aperuit ocu
los nos nescimus. Ipse ætatẽ habet,ip
sum interrogate,de se loquet. Hæc di
xerunt parentes eius,quoniã timebant

τοὺς ἰουδαίους. ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ ἰου-
δαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ ΧΡΙΣ-
ΤΟΝ, ἀποσυνάγωγος γένηται. διὰ τοῦτο οἱ γο
νεῖς αὐτοῦ εἶπον, ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρω-
τήσατε. ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρω
πον, ὃς ἦν τυφλὸς, καὶ εἶπον αὐτῷ. δὸς δόξαν
τῷ θεῷ, ἡμεῖς οἴδαμεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος
οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν. ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος
καὶ εἶπεν, εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν οὐκ οἶδα. ἓν οἶ
δα, ὅτι τυφλὸς ὢν ἄρτι βλέπω. εἶπον οὖν
αὐτῷ πάλιν, τί ἐποίησέν σοι, πῶς ἤνοιξέν
σου τοὺς ὀφθαλμούς; ἀπεκρίθη αὐτοῖς, εἶ-
πον ὑμῖν ἤδη καὶ οὐκ ἠκούσατε, τί πάλιν
θέλετε ἀκούειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ
μαθηταὶ γενέσθαι; ἐλοιδόρησαν οὖν αὐτὸν
καὶ εἶπον, σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου. ἡμεῖς
δὲ τοῦ μωσέως ἐσμὲν μαθηταί, ἡμεῖς οἴ-
δαμεν, ὅτι μωσῇ ἐλάλησεν ὁ θεὸς, τοῦτον
δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. ἀπεκρίθη ὁ ἄν-
θρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐν τούτῳ γὰρ θαυμα
στόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστίν,
καὶ ἀνέῳξέν μου τοὺς ὀφθαλμούς. οἴδαμεν
δὲ, ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει. ἀλ
λ' ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ
τούτου ἀκούει. ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη, ὅτι ἤ-
νοιξέν τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημέ-
νου. εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο
ποιεῖν οὐδέν. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ἐν
ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδά-
σκεις ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω. ἤκουσεν
ὁ ΙΗΣΟΥΣ ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν
αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ, σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θε-
οῦ; ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, καὶ τίς ἐστιν κύριε,
ἵνα πιστεύω εἰς αὐτόν. εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ
καὶ ἑώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετά σου ἐκεῖ
νός ἐστιν. ὁ δὲ ἔφη, πιστεύω κύριε, καὶ προσεκύ-
νησεν αὐτῷ. καὶ εἶπεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ. εἰς κρῖμα
ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέ
πουτες βλέπωσιν καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται
καὶ ἤκουσαν

Iudæos. Iam enim conſpiraverant Iu-
dæi, ut ſi quis eũ confiteretur eſſe Chri
ſtum, extra ſynagogam fieret. Propte-
rea parentes eius dixerunt, ætatem
habet, ipſum interrogate. Vocauerunt
ergo rurſum hominem, qui fuerat cæ-
cus, & dixerunt ei. Da gloriã deo. Nos
ſcim⁹, quod hic homo peccator eſt. Re
ſpondit ergo ille & dixit. An peccator
ſit neſcio, unũ ſcio qđ cæcus cũ eſſem
modo uideo. Dixerunt ergo illi iterũ.
Quid fecit tibi? Quõ aperuit tibi ocu-
los? Reſpõdit eis. Dixi uobis, iã & nõ
audiſtis. Quid iterũ uultis audire? Nũ
& uos uultis diſcipuli eius fieri? Male-
dixerunt ergo ei. & dixerunt ei. Tu di-
ſcipulus illius ſis, nos aũt Moſi diſcipu
li ſumus. Nos ſcimus quod Moſi locu-
tus eſt deus, hunc aũt neſcim⁹ unde ſit.
Reſpõdit ille homo, & dixit eis. In hoc
enim mirabile eſt, quia uos neſcitis un
de ſit, & aperuit meos oculos. Scimus
aũt quod peccatores de⁹ nõ audit, ſed
ſi quis dei cultor eſt & uolũtatem eius
facit, hunc exaudit. A ſæculo nõ eſt au
ditũ, quod quis aperuit oculos cæci na
ti. Niſi eſſet hic a deo, nõ poterat face-
re quicq̃, Reſponderunt & dixerũt ei.
In peccatis natus es totus, & tu doces
nos? Et eiecerunt eũ foras. Audiuit Ie-
ſus quod eieciſſent eũ foras, & cum in-
ueniſſet eum, dixit ei. Tu credis in filiũ
dei? Reſpõdit ille & dixit. Quis eſt do
mine ut credam in eum? Et dixit ei Ie-
ſus. Et uidiſti eum, & qui loquitur tecũ
ipſe eſt. At ille ait. Credo dñe. Et ado-
rauit eum. Et dixit ei Ieſus. In iudicium
ego in hunc mundum ueni, ut qui non
uident uideant, & qui uidẽt, cæci fiant.
Et audierunt

καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄν
τες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ, μὴ καὶ ἡμεῖς τυ
φλοί ἐσμεν; εἶπεν αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. εἰ τυ
φλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν. νῦν δὲ λέ
γετε, ὅτι βλέπομεν, ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν
μένει. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμε
νος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβά
των, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν ἐκεῖνος κλέ
πτης ἐστὶν καὶ λῃστής. ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς
θύρας ποιμήν ἐστι τῶν προβάτων. τούτῳ ὁ θυ
ρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκού
ει, καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ ἐξά
γει αὐτά. καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμ
προσθεν αὐτῶν πορεύεται. καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ
ἀκολουθεῖ, ὅτι οἴδασιν τὸν φωνὴν αὐτοῦ. ἀλλο
τρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσουσιν, ἀλλὰ φεύξονται
ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἴδασιν τῶν ἀλλοτρίων τὴν φω
νήν. ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ ΙΗ
ΣΟΥΣ. ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν, τίνα ἦν ἃ ἐλάλει
αὐτοῖς. εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ.
ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν
προβάτων. πάντες ὅσοι πρὸ ἐμοῦ ἦλθον, κλέ
πται εἰσὶν καὶ λῃσταί, ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν
τὰ πρόβατα. ἐγώ εἰμι ἡ θύρα, δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰ
σέλθῃ σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται, καὶ ἐξελεύσε-
ται, καὶ νομὴν εὑρήσει. ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται,
εἰμὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ, καὶ ἀπολέσῃ. ἐγὼ ἦλ
θον, ἵνα ζωὴν ἔχωσιν, καὶ περισσὸν ἔχωσιν.
ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ὁ ποιμὴν ὁ κα
λὸς, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβά
των. ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμήν, οὗ οὐκ
εἰσὶν τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρ-
χόμενον, καὶ ἀφίησιν τὰ πρόβατα καὶ φεύγει,
καὶ ὁ λύκος ἁρπάζει αὐτὰ, καὶ σκορπίζει τὰ
πρόβατα. ὁ δὲ μισθωτὸς φεύγει, ὅτι μισθωτός
ἐστιν, καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων.
ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ
ἐμὰ, καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν. καθὼς
γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πα-

τέρα

Et audierunt qdã ex phariſæis hæc qui cum ipſo erant, & dixerunt ei. Num & nos cæci ſumus? Dixit eis Ieſus. Si cæci eſſetis, non haberetis peccatũ. Nunc uero dicitis, uidem⁹, pctm̃ ergo ueſtrũ manet. Amen amen dico uobis. qui X non intrat per oſtium in ouile ouium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt & latro. Qui aũt intrat per oſtiũ, paſtor eſt ouium. Huic oſtiarius aperit, & oues uocẽ eius audiunt. Et proprias oues uocat nominatim, & educit eas. Et cum proprias oues emiſerit, ante eas uadit, & oues illum ſequuntur, quia ſciũt uocem eius. Alienũ aũt non ſequentur ſed effugient ab eo, quia non nouerunt uocem alienorũ. Hoc prouerbium dixit eis Ieſus, Illi aũt nõ cognouerũt q̃ eſſẽt quæ loqueretur eis. Dixit ergo eis iterum Ieſus. Amen amẽ dico uobis, ego ſũ oſtiũ ouiũ. Oẽs quotquot ante me uenerunt fures ſunt & latrones, ſed nõ audierunt eos oues. Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit ſaluabitur, & ingredietur & egredietur, & paſcua inueniet. Fur non uenit niſi ut furetur & mactet & perdat. Ego ueni ut uitam habeant, & abundantius habeãt. Ego ſum paſtor bonus, bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus. Mercennarius autem, & qui non eſt paſtor, cuius non ſunt oues propriæ, uidet lupum uenientem & dimittit oues & fugit, & lupus rapit & diſpergit oues. Mercennarius autem fugit, quia mercennarius eſt, & non eſt illi curæ de ouibus. Ego ſum paſtor bonus, & cognoſco oues meas, & cognoſcor a meis. Sicut nouit me pater, & ego agnoſco pa-

τέρα, ἡ τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προ
βάτων. καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν
ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης. κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν,
καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσιν, καὶ γενήσεται
μία ποίμνη, εἷς ποιμήν. Διὰ τοῦτο ὁ πατήρ
με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου
ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν
ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυ
τοῦ. ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξου
σίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. ταύτην τὴν
ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός μου. Σχί
σμα οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις
διὰ τοὺς λόγους τούτους. ἔλεγον δὲ πολ
λοὶ ἐξ αὐτῶν. Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται.
Τί αὐτοῦ ἀκούετε; Ἄλλοι ἔλεγον. ταῦτα τὰ
ῥήματα οὐκ ἔστιν δαιμονιζομένου. μὴ δαι
μόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοί
γειν; Ἐγένετο δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν Ἱεροσολύ
μοις, καὶ χειμὼν ἦν. καὶ περιεπάτει ὁ ΙΗ
ΣΟΥΣ ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ σολομῶνος.
Ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον
αὐτῷ. ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ
σὺ εἶ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ, εἰπὲ ἡμῖν παῤῥησίᾳ. Ἀπε
κρίθη αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πι
στεύετε. τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι
τοῦ πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.
ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πιστεύετε, ὅτι οὐκ ἐστὲ ἐκ τῶν
προβάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν. τὰ
πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, κἀ
γὼ γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολουθοῦσιν μοι, κἀ
γὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ
ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἁρπάσει
τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου. ὁ πατήρ μου ὃς δέ
δωκέν μοι μείζων πάντων ἐστίν, καὶ οὐδεὶς δύ
ναται ἁρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρός μου. Ἐγὼ
καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. Ἐβάστασαν οὖν πάλιν λί
θους οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν. Ἀπεκρί
θη αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑ
μῖν ἐκ τοῦ πατρός μου. διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λι
θάζετε ἀπε-

trem, & animam meam pono pro ouibus. Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & uocem meam audient, & fiat unum ouile & unus pastor. Propterea me pater diligit, quia ego pono animam meam ut iterũ sumam eam. Nemo tollit eã a me, sed ego pono eã a meipso. Potestatẽ habeo ponendi eã. & potestatẽ habeo denuo sumendi eã. Hoc mandatum accepi a patre meo. Dissensio iterũ facta est inter Iudæos, propter sermones hos. Dicebant autẽ multi ex ipsis. Dæmonium habet & insanit. Quid eum auditis? Alij dicebant. Hæc uerba non sunt dæmoniũ habentis. Nũquid dæmonium potest cæcorũ oculos aperire? Facta sunt aũt encænia in Hierosolymis, & hyems erat. Et ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis. Circũdederunt ergo eum Iudæi, & dicebant ei. Quousq; animam nostrã tollis? Si tu es Christus dic nobis palam? Respõdit ei Iesus. Loquor uobis & non creditis. Opera quæ ego facio in nomine patris mei, hæc testimonium perhibent de me. Sed uos nõ creditis, quia non estis ex ouibus meis. Oues meæ uocẽ meã audiũt, & ego cognosco eas, & sequunt̃ me, & ego uitã æternã do eis, & nõ peribũt in æternũ, & nõ rapiet eas quisq; de manu mea. Pater meus qui dedit mihi maior omnibus est, & nemo potest rapere de manu patris mei. Ego & pater unũ sum9. Sustulerunt ergo lapides Iudæi ut lapidarent eũ. Respondit eis Iesus. Multa bona opera ostẽdi uobis ex patre meo Propter quod eorum opus me lapidatis. Respon

θάζεταί με; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι λέγοντες. περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. οὐκ ἔστιν γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν, ἐγὼ εἶπα θεοί ἐστε; εἰ ἐκείνους εἶπεν θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο. καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ γραφή, ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασεν καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον, υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμί; εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου μὴ πιστεύετέ μοι. εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε, ἵνα γνῶτε, καὶ πιστεύσητε, ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατήρ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. ἐζήτουν πάλιν αὐτὸν πιάσαι. καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθεν πάλιν πέραν τοῦ ἰορδάνου εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν. πάντα δὲ ὅσα εἶπεν ἰωάννης περὶ τούτου ἀληθῆ ἦν. καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν.

ἦν δέ τις ἀσθενῶν λάζαρος ἀπὸ βηθανίας ἐκ τῆς κώμης μαρίας καὶ μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. ἦν δὲ μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρῳ, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτῆς, οὗ ὁ ἀδελφὸς λάζαρος ἠσθένει. ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι. κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. ἀκούσας δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν. αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστιν πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς. ἠγάπα δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ τὴν μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν λάζαρον. ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας. ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς. ἄγωμεν εἰς τὴν ἰουδαίαν πάλιν, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί. ῥαββεί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν

tis? Rñderunt ei iudæi dicentes. De bono opere nō lapidamus te, ſed de blaſphemia, & qa tu homo cū ſis, facis teipſum deum. Rñdit eis Ieſus. Nōne ſcriptum eſt ī lege ueſtra, ego dixi dñi eſtis? Si illos dixit deos, ad quos ſermo dei factus eſt, & nō poteſt ſolui ſcriptura, quē pater ſanctificauit & miſit in mundum. Vos dicitis, blaſphemas, quia dixi filius dei ſum? Si nō facio opera patris mei, nolite credere mihi. Si autē facio, & ſi mihi non credetis, operibus credite, ut cognoſcatis & credatis quod pater in me eſt, & ego in patre. Quærebant iterum eū apphendere, & exiuit de manu eorum, & abijt iterum trans Iordanem in eum locū ubi erat Ioannes baptizans primum, & manſit illic. Et multi uenerunt ad eum, & dicebant, Ioannes quidem ſignum fecit nullum. Oia aūt quæcūq; dixit Ioānes de hoc, uera erāt, & crediderūt multi ibi in eū.

Erat aūt quidam languens Lazarus a Bethania, de caſtello Mariæ & Marthæ ſororis eiꝰ. Maria aūt erat quæ unxit dñm unguēto, & exterſit pedes eiꝰ capillis ſuis, cuius frater Lazarus infirmabatur. Miſerunt ergo ſorores eius ad eū dicentes. Dñe, ecce quē amas infirmatur. Audiens autem Ieſus dixit. Infirmitas hæc nō eſt ad mortem, ſed pro gloria dei ut glorificetur filius dei per eam. Diligebat aūt Ieſus Marthā, & ſororē eius & Lazarū. Vt ergo audiuit quod infirmaretur, tunc quidē manſit in eodem loco duobus diebus. Deinde poſt hoc dicit diſcipulis. Eamus in Iudæam iterū. Dicūt ei diſcipuli. Rabbi, nunc quærebant te iudæi lapidare,

XI

ηὴ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; Ἀπεκρίθη ὁ ΙΗΣΟΥΣ. οὐχὶ δώδεκα εἰσὶν ὧραι τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει. ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. ταῦτα εἶπεν, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς. Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται, ἀλλὰ πορεύομαι, ἵνα ἐξυπνήσω αὐτόν. Εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται. Εἰρήκει δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν, ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει. Τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ παῤῥησίᾳ. Λάζαρος ἀπέθανεν, καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ, ἀλλ' ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. Εἶπεν οὖν Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος τοῖς μαθηταῖς. ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ. Ἐλθὼν οὖν ὁ ΙΗΣΟΥΣ, εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ. Ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκα πέντε. καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθησαν, πρὸς τὰς περὶ Μάρθαν καὶ Μαρίαν, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν. ἡ οὖν Μάρθα, ὡς ἤκουσεν, ὅτι ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἔρχεται ὑπήντησεν αὐτῷ. Μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο. εἶπεν οὖν ἡ Μάρθα πρὸς τὸν ΙΗΣΟΥΝ. Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει, ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεὸν, δώσει σοι ὁ θεός. λέγει αὐτῇ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. λέγει αὐτῷ Μάρθα. οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Εἶπεν αὐτῇ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἂν ἀποθάνῃ ζήσεται. καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις τοῦτο; Λέγει αὐτῷ. Ναὶ κύριε. ἐγὼ πεπίστευκα, ὅτι σὺ εἶ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα, ἀπῆλθεν καὶ ἐφώνησεν

& iterum uadis illuc? Rñdit Ieſus. Nonne duodecim ſunt horæ diei? Si quis ambulauerit in die, non offendit, quia lucẽ huius mũdi uidet. Si aũt qs ambulauerit in nocte offendit, quia lux non eſt in eo. Hæc ait, & poſt hæc dicit eis. Lazarus amicus noſter dormit, ſed uado ut a ſomno excitem eum. Dixerunt ergo diſcipuli eius. Domine, ſi dormit, ſaluꝰ erit. Dixerat autem Ieſus de morte eius, illi autem putauerunt quod de dormitione ſomni diceret. Tunc ergo Ieſus dixit eis manifeſte. Lazarus mortuus eſt, & gaudeo propter uos ut credatis, quod non fuerim ibi. Sed eamus ad eũ. Dixit ergo Thomas qui dicitur didymus ad diſcipulos. Eamus & nos & moriamur cũ eo. Venit itaq; Ieſus, & inuenit eũ quatuor dies iam in monumento habentẽ. Erat aũt Bethania iuxta Hieroſolymã fere ſtadiis qn decim. Multi aũt ex Iudæis uenerãt ad Marthã & Mariam ut conſolarentur eas de fratre ſuo. Martha ergo ut audiuit quod Ieſus uenit occurrit illi, Maria aũt domi ſedebat. Dixit ergo Martha ad Ieſum. Dñe ſi fuiſſes hic, frater meus nõ fuiſſet mortuus. Sed & nunc ſcio, qa quæcunq; popoſceris a deo, dabit tibi deus. Dicit illi Ieſus. Reſurget frater tuus. Dicit ei Martha. Scio qđ reſurget in reſurrectione in nouiſſimo die. Dicit ei Ieſus. Ego ſũ reſurrectio & uita, Qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit uiuet, & omnis qui uiuit & credit in me, non morietur in æternũ. Credis hoc? Ait illi. Vtiq; domine. Ego credidi, qa tu es Chriſtus filius dei qui in hũc mũdum ueniſti. Et cum hæc dixiſſet, abiit & uocauit

θεμ καὶ ἐφώνησεμ μαρίαμ τὴν ἀδελφὴμ αὐ/
τῆς λάθρα εἰποῦσα. ὁ διδάσκαλος πάρεστιμ,
καὶ φωνεῖ σε. Ἐκείνη ὡς ἤκουσεμ ἐγείρεται ταχύ, καὶ
ἔρχεται πρὸς αὐτόμ. οὔπω δὲ ἐληλύ
θει ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦμ ἔτι ἐν τῷ
τόπῳ, ὅπου ὑπήντησεμ αὐτῷ ἡ μάρθα. οἱ
οὖν ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ
καὶ παραμυθούμενοι αὐτὴν ἰδόντες τὴν μα
ρίαμ, ὅτι ταχέως ἀνέστη, καὶ ἐξῆλθεμ, ἠκολού
θησαμ αὐτῇ λέγοντες, ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνη
μεῖομ, ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. ἡ οὖν μαρία ὡς ἦλ
θεμ ὅπου ἦμ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ἰδοῦσα αὐτόμ, ἔπεσεν
αὐτοῦ πρὸς τοὺς πόδας λέγουσα αὐτῷ. Κύριε,
εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂμ ἀπέθανέμ μου ὁ ἀδελφός.
ΙΗΣΟΥΣ οὖν ὡς εἶδεμ αὐτὴν κλαίουσαμ, καὶ
τοὺς συνελθόντας αὐτῇ ἰουδαίους κλαίοντας
ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεμ
ἑαυτόμ, καὶ εἶπεμ. Ποῦ τεθείκατε αὐτόμ; Λέ/
γουσίμ αὐτῷ. Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. Ἐδάκρυ
σεμ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Ἔλεγομ οὖν οἱ ἰουδαῖοι. ἴδε πῶς
ἐφίλει αὐτόμ. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπομ. οὐκ
ἠδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς
τοῦ τυφλοῦ ποιῆσαι, ἵνα κἀ οὗτος μὴ ἀποθά
νῃ; ΙΗΣΟΥΣ οὖν πάλιμ ἐμβριμώμενος ἐν ἑ/
αυτῷ ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖομ. Ἦμ δὲ σπή/
λαιομ, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ. Λέγει
ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Ἄρατε τὸμ λίθομ. Λέγει αὐτῷ ἡ
ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος μάρθα. Κύριε, ἤδη ὄ/
ζει, τεταρταῖος γάρ ἐστιμ. Λέγει αὐτῇ ὁ ΙΗΣΟΥΣ.
οὐκ εἶπομ σοι, ὅτι ἐὰμ πιστεύσῃς ὄψει τὴν δό
ξαμ τοῦ θεοῦ; Ἦραμ οὖν τὸμ λίθομ οὗ ἦμ ὁ τε/
θνηκὼς κείμενος. ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ ἦρεμ τοὺς ὀφ
θαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπεμ. Πάτερ, εὐχαριστῶ
σοι, ὅτι ἤκουσάς μου. Ἐγὼ δὲ ἤδειμ, ὅτι
πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸμ ὄ/
χλομ τὸμ περιεστῶτα εἶπομ, ἵνα πιστεύσω/
σίμ, ὅτί σύ με ἀπέστειλας.

Καὶ ταῦτα εἰπὼμ, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασεμ.

Λάζαρε

& uocauit Mariam ſororem ſuam ſilentio dicens. Magiſter adeſt, & uocat te. Illa ut audiuit ſurrexit cito, & uenit ad eum. Nondum autē uenerat Ieſus in caſtellum, ſed erat in illo loco ubi occurrerat ei Martha. Iudæi ergo q erant cum ea in domo & cōſolabantur eam, cum uidiſſent Mariam quod cito ſurrexiſſet & exiſſet, ſecuti ſunt eam dicentes, Vadit ad monumentum ut ploret ibi. Maria ergo cum ueniſſet, ubi erat Ieſus, uidens eum cecidit ad pedes eius & dixit ei. Domine, ſi fuiſſes hic, non eſſet mortuus frater meus. Ieſus ergo ut uidit eam plorantem, & Iudæos qui uenerant cum ea plorantes, infremuit ſpiritu & turbauit ſeipſū & dixit. Vbi poſuiſtis eum? Dicunt ei. Domine, ueni & uide. Lachrymatus eſt Ieſus. Dixerūt ergo Iudæi. Ecce quomodo amabat eum. Quidam aūt ex ipſis dixerūt. Non poterat hic qui aperuit oculos cæci facere ut hic non moreretur. Ieſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo, uenit ad monumentum. Erat autem ſpelunca, & lapis ſuppoſitus erat ei. Ait Ieſus. Tollite lapidem. Dicit ei Martha ſoror eius qui mortuus fuerat. Domine iam olet, quatriduanus eſt enim. Dicit ei Ieſus. Nonne dixi tibi, quod ſi crediderīs uiſura eſſes gloriā dei. Sustulerūt ergo lapidē, ubi is q mortuꝰ fuerat erat poſitus. Ieſus autē eleuatis ſurſum oculis dixit. Pater gratias ago tibi, qm̄ audiſti me, Ego aūt ſciebam quod ſemper me audis, ſed propter turbā q circūſtat dixi, ut credant qd' tu me miſeris. Hæc cū dixiſſet, uoce magna clamauit.

Λάζαρε δεῦρο ἔξω, καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. λύσατε αὐτὸν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν. πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν, καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ. συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ ἔλεγον. τί ποιοῦμεν ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος, πολλὰ σημεῖα ποιεῖ; ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν. καὶ ἐλεύσονται οἱ ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος. εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν, οὐδὲ διαλογίζεσθε, ὅτι συμφέρει ἡμῖν, ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν. ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου προεφήτευσεν, ὅτι ἔμελλεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἕν. ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο, ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν. ΙΗΣΟΥΣ οὖν οὐκέτι παῤῥησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου εἰς Ἐφραὶμ λεγομένην πόλιν, κἀκεῖ διέτριβεν μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἁγνίσωσιν ἑαυτούς. ἐζήτουν οὖν τὸν ΙΗΣΟΥΝ, καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἑστηκότες. τί δοκεῖ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν; ἐδεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι ἐντολήν, ἵνα ἐάν

Lazare ueni foras, & prodijt qui fuerat mortuus ligatus manus & pedes institis, & facies illius sudario erat circũligata. Dicit eis Iesus. Soluite eum, & sinite abire. Multi ergo ex iudæis qui uenerant ad Mariã & uiderant quæ fecisset Iesus, crediderũt in eum. Quidam aũt ex ipsis abierunt ad pharisæos, & dixerunt eis quæ fecisset Iesus. Congregauerunt ergo pontifices & pharisæi concilium, & dicebant. Quid facimus? quia hic homo multa signa facit. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum. Et ueniẽt Romani, & tollent nostrũ & locum & gentem. Vnus aũt ex ipsis Cayphas nomine, cum esset pontifex anni illius dixit eis. Vos nescitis quicq̃, nec cogitatis, quia expedit uobis, ut unus homo moriat̃ pro populo, & non tota gens pereat. Hoc aũt a semetipso non dixit, sed cum esset pontifex anni illius prophetauit quod Iesus moritur⁹ erat pro gente. Et nó tantum pro gente, sed ut filios dei qui erant dispersi congregaret in unum. Ab illo ergo die cogitauerunt ut interficerent eum. Iesus ergo iam non palam ambulabat apud Iudæos, sed abijt in regionem iuxta desertum in ciuitatem quæ dicitur Effræm, & ibi morabatur cum discipulis suis. In propinquo autem erat pascha iudæorum & ascenderunt multi Hierosolymam de regione ante pascha, ut sanctificarent seipsos. Quærebant ergo Iesum, & colloquebantur inter se in templo stantes. Quid uidetur uobis q̃d non uenit ad diem festũ. Dederant aũt pontifices & pharisæi mãdatũ, ut si quis

ἵνα ἐάν τις γνῶ ποῦ ἐστιν μηνύσῃ, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.

Ο οὖν ΙΗΣΟΥΣ πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος ὁ τεθνηκὼς, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει. ὁ δὲ Λάζαρος εἷς ἦν τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ. Ἡ οὖν Μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψεν τοὺς πόδας τοῦ ΙΗΣΟΥ, καὶ ἐξέμαξεν ταῖς θριξὶν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἡ δὲ οἰκία ἐπλήρωθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου. Λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ Ἰούδας Ἰσκαριώτης, ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι. Διατί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς; Εἶπεν δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν. Εἶπεν οὖν ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Ἄφες αὐτήν, εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό. τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐκεῖ ἐστίν, καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν ΙΗΣΟΥΝ μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. Ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς, ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν, ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν ΙΗΣΟΥΝ. Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτὴν ἀκούσαντες, ὅτι ἔρχεται ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἰς Ἰεροσόλυμα, ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ καὶ ἔκραζον. Ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ὢν ὀνόματι κυρίου ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. Εὑρὼν δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ ὀνάριον ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθὼς ἐστιν γεγραμμένον. Μὴ φοβοῦ θυγάτηρ Σιών, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου. Ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ

ut si quis cognouerit ubi sit indicet, ut apprehendant eum.

Iesus ergo ante sex dies paschæ uenit XII
Bethaniam ubi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitauit Iesus. Fecerunt aũt ei cœnam ibi, & Martha ministrabat. Lazarus uero unus erat ex discumbentibus cũ eo. Maria ergo accepit libram unguẽti nardi pisticæ pretiosæ, & unxit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis suis, & domus impleta est ex odore unguenti. Dixit ergo unus ex discipulis eius Iudas Iscariotes, qui erat eũ traditurus. Quare hoc unguentũ non uenũit trecentis denarijs & datũ est egenis? Dixit autem hoc, non quod pauperes illi curæ essent, sed qa fur erat, & loculos habens ea quæ mittebãtur portabat. Dixit ergo Iesus. Sine illam, in diẽ sepulturæ meæ seruauit illud. Pauperes enim semper habetis uobiscum, me aũt non semper habetis. Cognouit ergo turba multa ex Iudæis qđ illic esset, & uenerunt nõ propter Iesum tantum, sed ut Lazarum uiderent, quẽ suscitauerat a mortuis. Consultabant autem principes sacerdotum, ut & Lazarum interficerẽt, quia multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in Iesum. Postero die turba multa quæ uenerat ad diem festum, cum audissent quod uenit Iesus Hierosolymam, acceperunt ramos palmarũ, & processerunt obuiam ei & clamabant. Hosanna, benedictus qui uenit in nomine domini rex Israel. Nactus aũt Iesus asellũ sedit super eũ sicut scriptum est. Noli timere filia Sion, ecce rex tuus uenit sedẽs supp pullũ asinæ. Hæc autẽ nõ cognouerũt discipuli

μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη
ΙΗΣΟΥΣ τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ'
αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν
αὐτῷ. Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐ-
τοῦ, ὅτε τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνη-
μείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Διὰ τοῦ-
το καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσαν
τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. οἱ
οὖν Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς. Θεωρεῖ-
τε, ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν; ἴδε ὁ κόσμος
ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν. Ἦσαν δέ τινες Ἕλ-
ληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων, ἵνα προσκυνήσω-
σιν ἐν τῇ ἑορτῇ. οὗτοι οὖν προσῆλθον Φι-
λίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας,
καὶ ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες. Κύριε, θέλομεν
τὸν ΙΗΣΟΥΝ ἰδεῖν. ἔρχεται Φίλιππος καὶ
λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ. καὶ πάλιν Ἀνδρέας καὶ
Φίλιππος λέγουσιν τῷ ΙΗΣΟΥ. ὁ δὲ ΙΗ-
ΣΟΥΣ ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων. ἐλήλυθεν
ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀμὴν
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σί-
του πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ αὐτὸς μό-
νος μένει, ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν
φέρει. ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει
αὐτήν, καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ
κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐ-
τήν. ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τίς, ἐμοὶ ἀκολουθείτω, καὶ
ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος
ὁ ἐμὸς ἔσται, καὶ ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ τιμή-
σει αὐτὸν ὁ πατήρ. Νῦν ἡ ψυχή μου τετάρα-
κται. Καὶ τί εἴπω. πάτερ σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας
ταύτης; ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς
τὴν ὥραν ταύτην. πάτερ δόξασόν σου τὸ
ὄνομα. ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ
ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω. ὁ οὖν ὄχλος
ὁ ἑστὼς, καὶ ἀκούσας ἔλεγεν, βροντὴν γε-
γονέναι, ἄλλοι ἔλεγον, ἄγγελος αὐτῷ λε-
λάληκεν. ἀπεκρίθη ὁ ΙΗΣΟΥΣ, καὶ εἶπεν.
Οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι'
ὑμᾶς.

discipuli eius primũ, sed qñ glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt, qd hæc essent scripta de eo, & hæc fecissent ei. Testimoniũ ergo perhibebat turba, quæ erat cum eo quãdo Lazarum uocauit de monumẽto, & suscitauit eum a mortuis, Propterea & obuiam uenit ei turba, quod audierant eum fecisse hoc signum. Pharisæi ergo dixerunt inter se. Videtis quod nihil proficitis? Ecce mundus post eum abijt. Erant autem quidam Græci ex his qui ascenderant ut adorarent in die festo. Hi ergo accesserũt ad Philippum qui erat a Bethsaida galilææ, & rogabant eũ dicentes. Dñe uolumꝰ Iesum uidere. Venit Philippus & dicit Andreæ. Andreas rursũ & Philippus dixerũt Iesu. Iesus aũt respondit eis dicẽs. Venit hora ut clarificetur filius hois. Amẽ amẽ dico uobis, nisi granum frumẽti cadens in terram mortuum fuerit ipsum solum manet. Si uero mortuum fuerit, multũ fructũ affert. Qui amat animã suã, perdet eã. Et qui odit animã suam in hoc mũdo, in uitã æternã custodiet eã. Si quis mihi ministrat, me sequatur. Et ubi sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum pater meus. Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater saluifica me ex hora hac. Sed propterea ueni in horam hanc. Pater glorifica nomen tuũ. Venit ergo uox de cœlo dicens. Et clarificaui, & iterũ clarificabo. Turba ergo q̃ stabat & audierat, dicebat tonitruũ esse factũ. Alij aũt dicebant. Angelus ei locutus est. Rñdit Iesus & dixit. Nõ propter me hæc uox uenit sed propter uos.

ὑμᾶς. νῦν κρίσις ἐστὶν τοῦ κόσμου τούτου. νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. τοῦτο δὲ ἔλεγεν σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος. ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ μένει εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ πῶς σὺ λέγεις δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστιν. περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ. καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ, οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει, ἕως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε. ταῦτα ἐλάλησεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν. τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν, ἵνα ὁ λόγος Ησαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῇ ὃν εἶπεν. κύριε τίς ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ησαΐας, τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ νοήσωσιν τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιστραφῶσιν, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. ταῦτα εἶπεν Ησαΐας ὅτι εἶδεν τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ἐλάλησεν περὶ αὐτοῦ. ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται. ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. ΙΗΣΟΥΣ δὲ ἔκραξεν καὶ εἶπεν. ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλὰ εἰς τὸν πέμψαντά με, καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με, ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ. καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων, καὶ μὴ πιστεύῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν, οὐ γὰρ ἦλθον, ἵνα κρίνω

uos. Nunc iudiciũ eſt mũdi huiꝰ. Nũc princeps mundi huius eiicietur foras. Et ego ſi exaltatus fuero a terra, omnes traham ad meipſum. Hoc aũt dicebat ſignificans qua morte eſſet moriturus. Rñdit ei turba. Nos audiuimus ex lege quod Chriſtus manet in æternũ. Et quomodo tu dicis, oportet exaltari filium hominis? Quis eſt iſte filius hominis? Dixit ergo eis Ieſus. Adhuc exiguo tẽpore lumen uobiſcũ eſt. Ambulate donec lucẽ habetis, ne uos tenebræ cõphendant. Et qui ambulat in tenebris, neſcit quo uadat. Dũ lucem habetis, credite in lucẽ, ut filij lucis ſitis. Hæc locutus eſt Ieſus, & abiit, & abſcõdit ſe ab eis. Cum aũt tanta ſigna feciſſet coram eis, nõ credebant in eum, ut ſermo Eſaiæ ꝓphetæ impleret quẽ dixit. Dñe qs credidit auditui noſtro, & brachiũ domini cui reuelatũ eſt? Propterea nõ poterant credere, quod iterũ dixit Eſaias. Excæcauit oculos eorũ & indurauit cor eorum ne uideant oculis, & ne intelligant corde, & conuertantur & ſanem eos. Hæc dixit Eſaias quãdo uidit gloriam eius, & locutus eſt de eo. Verumtamen & ex principibus multi crediderunt in eum, ſed propter phariſæos nõ confitebantur, ne de ſynagoga eiicerentur. Dilexerunt enim gloriam hominum magis ꝙ̃ gloriam dei. Ieſus autem clamauit & dixit. Qui credit in me nõ credit in me, ſed in eũ qui miſit me. Et qui uidet me, uidet eum qui miſit me. Ego lux in mũdũ ueni, ut oĩs q credit ĩ me, in tenebris nõ maneat. Et ſi qs audierit uerba mea, & non crediderit, ego non iudico eũ. Non enim ueni ut iudicem

κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. ὁ ἀθετῶν ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν. ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, ὅτι ἐγὼ ἀφ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκεν τί εἴπω καὶ τί λαλήσω, καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. ἃ οὖν λαλῶ ἐγὼ καθὼς εἴρηκέν μοι ὁ πατὴρ οὕτως λαλῶ. πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα, εἰδὼς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς. καὶ δείπνου γενομένου τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν ἰούδα σίμωνος ἰσκαριώτου, ἵνα αὐτὸν παραδῷ. εἰδὼς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθεν, καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου καὶ τίθησιν τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον, διέζωσεν ἑαυτόν, εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος. ἔρχεται οὖν πρὸς σίμωνα πέτρον, καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος. κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας; Ἀπεκρίθη ΙΗΣΟΥΣ καὶ εἶπεν αὐτῷ. ὃ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα. λέγει αὐτῷ πέτρος. οὐ μὴ νίψεις τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ. λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος. κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν. λέγει αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ὁ λελουμένος, οὐ χρείαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ' ἔστιν καθαρὸς ὅλος καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες. ᾔδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν, διὰ τοῦτο εἶπεν οὐχὶ πάντες καθαροί ἐστε. ὅτε οὖν ἔνιψεν τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ ἔλαβεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἀναπεσὼν πάλιν εἶπεν αὐτοῖς. γινώσκετε τί πεποίηκα

iudicẽ mũdũ, ſed ut ſaluificẽ mũdũ. qui ſpernit me, & nõ accipit uerba mea, habet q̃ iudicet eũ. Sermo quẽ locutus ſũ ille iudicabit eũ in nouiſſimo die, quia ego ex meipſo nõ ſum locut⁹, ſed q̃ miſit me pater, ipſe mihi mandatũ dedit, qd dicã, & qd loquar. Et ſcio qd̃ mãdatũ eius uita æterna eſt. Quæ ergo ego loquor ſicut dixit mihi pater ſic loq̃r.

Ante diem aũt feſtũ paſcæ ſciens Ieſus quod ueniſſet hora eius ut trãſiret ex hoc mũdo ad patrẽ cũ dilexiſſet ſuos q̃ erãt in mũdo uſq; ad finẽ dilexit eos. Et cœna facta cũ diabolus iam miſiſſet i cor Iudæ Simõis, ut traderet eũ Iſcariotes, ſciẽs Ieſus qd̃ oĩa dediſſet ei pater in man⁹, & quod a deo exiuiſſet, & ad deũ iret, ſurgit a cœna, & ponit ueſtimenta, & cũ accepiſſet linteũ, præcinxit ſe. Deinde miſit aquã in peluim, & cœpit lauare pedes diſcipulo⁊, & extergere linteo quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simonẽ Petrum. Et dicit ei Petrus. Domine tu mihi lauas pedes? Reſpondit Ieſus & dixit ei. Quod ego facio tu neſcis nunc, ſcies autem poſtea Dicit ei Petr⁹. Nõ lauabis meos pedes in æternum. Reſpondit ei Ieſus. Si nõ lauero te, non habebis partem mecum, Dicit ei Simon Petrus. Domine nõ tãtum pedes meos, ſed & man⁹ & caput. Dicit ei Ieſus. Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lauat, ſed eſt mundus totus. Et uos mundi eſtis, ſed non omnes. Sciebat enim, quis nam eſſet qui traderet ſe, propterea dixit, non eſtis mundi omnes. Poſtq̃ ergo lauit pedes eorũ, & accepit ueſtimenta ſua, & cum recubuiſſet iterum dixit eis. Scitis quid fecerim

XIII

τί ϖεποίηκα ὑμῖν; ὑμεῖς φωνεῖτέ με ὁ διδά
σκαλος καὶ κύριος, καὶ καλῶς λέγετε, εἰμὶ γάρ.
Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας ὁ κύρι-
ος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων
νίπτειν τοὺς ϖόδας, ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα
ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς
ϖοιεῖτε. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστιν δοῦ
λος μείζων τοῦ κύριου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος
μείζων τοῦ ϖέμψαντος αὐτόν. Εἰ ταῦτα οἴδα
τε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ϖοιῆτε αὐτά. Οὐ ϖερὶ
πάντων ὑμῶν λέγω. ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελε-
ξάμην, ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ ϖληρωθῇ, ὁ τρώ
γων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν
πτέρναν αὐτου. ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν ϖρὸ τοῦ
γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται ϖιστεύσητε, ὅτι
ἐγώ εἰμι. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβά
νων ἐάν τινα ϖέμψω, ἐμὲ λαμβάνει. ὁ δὲ ἐμὲ
λαμβάνων, λαμβάνει τὸν ἀποστείλαντά με.
Ταῦτα εἰπὼν ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐταράχθη τῷ πνεύ
ματι, καὶ ἐμαρτύρησεν καὶ εἶπεν. Ἀμὴν ἀ-
μὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν ϖαραδώσει
με, ἔβλεπον οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταὶ ἀ-
ϖορούμενοι ϖερὶ τίνος λέγει. ἦν δὲ ἀνακείμε
νος εἷς τῶν μαθητῶν αὐτου τῷ κόλπῳ τοῦ
ΙΗΣΟΥ, ὃν ἠγάπα ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Νεύει οὖν τού-
τῳ σίμων ϖέτρος ϖυθέσθαι τίς ἂν εἴη ϖε-
ρὶ οὗ λέγει; ἐπιπεσὼν δὲ ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ στῆ-
θος τοῦ ΙΗΣΟΥ λέγει αὐτῷ. Κύριε, τίς ἐστιν;
Ἀποκρίνεται ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ἐκεῖνός ἐστιν ᾧ ἐγὼ
βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω. καὶ ἐμβάψας τὸ
ψωμίον, δίδωσιν ἰούδα σίμωνος ἰσκαριώ-
του, καὶ μετὰ τὸ ψωμίον, τότε εἰσῆλθεν εἰς
ἐκεῖνον ὁ σατανᾶς. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ.
ὃ ϖοιεῖς, ϖοίησον τάχιον. τοῦτο δὲ, οὐδεὶς ἔ-
γνω τῶν ἀνακειμένων, ϖρὸς τί εἶπεν αὐτῷ.
Τινὲς γὰρ ἐδόκουν ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶ-
χεν ὁ ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ἀ-
γόρασον, ὧν χρείαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν,
ἢ τοῖς ϖτωχοῖς ἵνα τι δῷ. Λαβὼν οὖν τὸ
ψωμίον

quid fecerim uobis? Vos uocatis me magiſter & dñe, & bene dicitis, ſum etenim. Si ergo ego laui pedes ueſtros dominus & magiſter, & uos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplū em̄ dedi uobis, ut quēadmodum ego feci uobis, ita & uos faciatis. Amē amen dico uobis, non eſt ſeruus maior dño ſuo, neq; apoſtolus maior eſt eo qui miſit illum. Si hæc ſcitis, beati eſtis ſi feceritis ea. Non de omnibus uobis dico. Ego ſcio quos elegerim. Sed ut adimpleat ſcriptura. Qui manducat mecū panē, leuauit contra me calcaneū ſuū. Amodo dico uobis priuſq; fiat, ut cū factū fuerit credatis, quia ego ſū. Amen amē dico uobis, qui accipit ſi quē miſero, me accipit. Qui aūt me accipit, accipit eum qui me miſit. Cū hæc dixiſſet Ieſus turbatus eſt ſpiritu, & pteſtat⁹ eſt & dixit. Amen amen dico uobis, quia unus ex uobis tradet me. Aſpiciebāt ergo ſe inuicem diſcipuli, hæſitantes de quo diceret. Erat ergo recūbēs unus ex diſcipulis eius in ſinu Ieſu, quem diligebat Ieſus. Innuit ergo huic Simō Petr⁹, ut ſciſcitaret, qs eſſet de quo loq̄ret. Itaq; cū recubuiſſet ille ſupra pectus Ieſu, dicit ei. Dñe, quis eſt? Reſpondit Ieſus. Ille eſt cui ego intinctū panem porrexero. Et cū intinxiſſet panem, dedit Iudæ Simonis Iſcharíotis. Et poſt buccellā introiuit in eum ſatanas. Et dicit ei Ieſus. Quod facis fac citius. Hoc autē nemo ſciuit diſcumbentiū ad quid dixerit ei. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, q̄ dixiſſet ei Ieſus, eme ea q̄ opus ſunt nobis ad diē feſtū, aut egenis ut aliquid daret. Cū ergo acce-

φωμίον ἐκεῖν, εὐθέως ἐξῆλθ· ἦν δὲ νύξ, ὅτε οὖν ἐξῆλθεν, λέγει ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ. καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμί. ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς ἰουδαίοις ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι, ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις. λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος. κύριε, ποῦ ὑπάγεις; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ὅπου ὑπάγω, οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι. λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος. κύριε, διὰ τί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. τὴν ψυχήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσει, ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς. καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία. πιστεύετε εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν. εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν, πορεύομαι ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν. καὶ ἐὰν πορευθῶ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ κἀκεῖ ὑμεῖς ἦτε. καὶ ὅπου ὑπάγω, οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε. λέγει αὐτῷ θωμᾶς. κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις, καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι; λέγει αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν. καὶ ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτὸν, καὶ ἑωράκατε αὐτόν. λέγει αὐτῷ φίλιππος. κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα καὶ ἀρκεῖ ὑμῖν.

pisset ille buccellã, exiuit continuo. Erat aũt nox. Cum ergo exisset, dixit Iesus. Nunc clarificatus est filius hominis, & deus clarificatus est in eo. Si deus clarificatus est in eo, & deus clarificabit eũ in semetipso, & cõtinuo clarificabit eũ. Filioli, adhuc pauliſper uobiſcũ ſum. Quæretis me, & ſicut dixi Iudæis, quo ego uado uos non poteſtis uenire. Et uobis dico modo. Mandatũ nouũ do uobis, ut diligatis inuicem ſicut dilexi uos, ut & uos diligatis inuicem. In hoc cognoſcent omnes quod diſcipuli mei ſitis, ſi dilectionẽ habueritis inter uos. Dicit ei Simõ Petrus. Dñe quo uadis? Rñdit ei Ieſus, quo ego uado, nõ potes me modo ſequi, ſequeris aũt poſtea. Dicit ei Petrus. Quare nõ poſſum te ſequi modo? Animã meam pro te ponam. Reſpondit ei Ieſus. Animã tuam pro me pones? Amen amen dico tibi, nõ cantabit gallus donec ter me neges.

Et ait diſcipulis ſuis. Non turbetur cor ueſtrum. Creditis in deum, & in me credite. In domo patris mei manſiones multæ ſunt, Si quo minus, dixiſſem uobis, uado parare uobis locũ. Et ſi abiero & præparauero uobis locum, iterum uenio & accipiam uos ad meipſum, ut ubi ſum ego & uos ſitis, Et quo ego uado ſcitis & uiã ſcitis. Dicit ei Thomas. Dñe neſcimus quo uadis. Et quomodo poſſumus uiam ſcire? Dicit ei Ieſus Ego ſum uia, & ueritas, & uita. Nemo uenit ad patrem niſi per me. Si cognouiſſetis me, & patrem meum utiq; cognouiſſetis. Et amodo cognoſcitis eũ, & uidiſtis eum. Dicit ei Philippus. Domine oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis

XIIII

ἡμῖν. Λέγει αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. τοσοῦτῳ χρόνῳ μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με; Φίλιππε, ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα. καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα; οὐ πιστεύεις, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ. ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. οὐ πιστεύετέ μοι, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν; εἰδὲ μὴ διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετέ μοι. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι. καὶ ὅ τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ. ἐάν τι αἰτήσητέ με ἐν τῷ ὀνόματί μου ἐγὼ ποιήσω. ἐὰν ἀγαπᾶτέ με τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε. καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ γινώσκει αὐτό. ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει, καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς, ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκ ἔτι θεωρεῖ. ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με, ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, γνώσεσθε ὑμεῖς, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με. ὁ δὲ ἀγαπῶν με, ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου, κἀγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν. Λέγει αὐτῷ Ἰούδας, οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης. Κύριε, τί γέγονεν, ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτόν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ. Ἀπεκρίθη ὁ ΙΗΣΟΥΣ καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἐάν τίς ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν

nobis. Dicit ei Iesus. Tanto tẽpore uobiscum sum & nõ cognouisti me? Philippe, qui uidit me, uidit patrem. Quomodo tu dicis ostende nobis patrem? Non credis, qnod ego in patre, & pater in me est? Verba quæ ego loquor uobis, a meipso nõ loquor. Pater aũt ī me manens ipse facit opera. Non creditis mihi, quod ego in patre & pater in me est? Alioquin ꝓpter opera ipsa credite mihi. Amen amẽ dico uobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet, quia ego ad patrem uado. Et quodcumq; petieritis in nomine meo hoc faciam, ut glorificetur pater in filio. Si quid petieritis in nomine meo, ego faciam. Si diligitis me, mandata mea seruate. Et ego rogabo patrem & alium paracletũ dabit uobis, ut maneat uobiscũ in æternũ, spm̃ ueritatis quem mundus nõ potest accipere, quia nõ uidet eũ, nec scit eũ. Vos autem cognoscitis eum, quia apud uos manet, & in uobis erit. Non relinquam uos orphanos, ueniam ad uos. Adhuc pusillũ, & mundus me iam non uidet. Vos aũt uidetis me, quod ego uiuo, & uos uiuetis. In illo die uos cognoscetis quod ego sum in patre meo, & uos in me, & ego in uobis. Qui habet mandata mea & seruat ea, ille est q diligit me. Qui autem diligit me, diligetur a patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Dicit ei Iudas, non ille Ischariotes. Domine quid factum est quod manifestaturus es nobis teipsum, & non mundo? Respondit Iesus & dixit ei. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus di-

πᾶσα αὐτόμ, καὶ πρὸς αὐτὸμ ἐλθύσόμεθα, & mansionem apud eum faciemus. Qui non
μονὴμ παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. ὁ μὴ ἀγαπῶν diligit me, sermones meos non seruat,
με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ, καὶ ὁ λόγος & sermonem quem auditis nō est me-
ὃν ἀκούετε, οὐκ ἔστιμ ἐμὸς, ἀλλὰ τοῦ πέμ- us, sed eius qui misit me patris. Hæc lo-
ψαντός με πατρός. Ταῦτα λελάληκα ὑ- cutus sum uobis apud uos manēs. Pa-
μῖν παρ' ὑμῖν μένων. ὁ δὲ παράκλητος τὸ racletus aūt spiritus sanctus, quē mit-
πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ tet pater in nomine meo, ille uos doce-
ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα bit oia, & suggeret uobis omnia quæ-
καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ὅσα εἶπον ὑμῖν. cūq; dixero uobis. Pacem relinquo uo
Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δί- bis, pacem meam do uobis. Non quo-
δωμι ὑμῖν, οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ modo mundus dat, ego do uobis. Nō
δίδωμι ὑμῖν. Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρ- turbetur cor uestrū neq; formidet. Au
δία, μηδὲ δειλιάτω. ἠκούσατε, ὅτι ἐγὼ εἶ- distis quod ego dixi uobis, uado & ue
πον ὑμῖν, ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. nio ad uos. Si diligeretis me gaudere-
εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἄν, ὅτι εἶπον πο- tis utiq;, quia uado ad patrem, quia pa
ρεύομαι πρὸς τὸν πατέρα, ὅτι ὁ πατὴρ ter maior me est. Et nūc dixi uobis pri-
μείζων μού ἐστιν. καὶ νῦν εἰρηκα ὑμῖν πρὶν us q; fiat, ut cum factū fuerit credatis.
γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε. οὐκ Iam non multa loquar uobiscum. Ve-
ἔτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν. ἔρχεται γὰρ nit enim princeps mundi huius, & in
ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει me nō habet quicq;. Sed ut cognoscat
οὐδέν, ἀλλ' ἵνα γνῶ ὁ κόσμος, ὅτι ἀγαπῶ τὸν mundus, qđ diligo patrē, & sicut mā-
πατέρα, καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ, datum dedit mihi pater, sic facio. Sur-
οὕτως ποιῶ. ἐγείρεσθε ἄγωμεν ἐντεῦθεν. gite eamus hinc.

Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ Ego sum uitis uera, & pater meus agri XV
πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστιν. πᾶν κλῆμα ἐν cola est. Oēm palmitē in me nō feren-
ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν αἴρει αὐτό, καὶ πᾶν tem fructū tollet eū, & oēm q fert fru-
τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό, ἵνα πλεί- ctū purgabit eū, ut fructū plus afferat.
ονα καρπὸν φέρῃ. ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε, Iam uos mundi estis propter sermonē
διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν. μείνατε quē locutus sum uobis. Manete in me,
ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλῆμα οὐ & ego in uobis. Sicut palmes non pōt
δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ ferre fructū a semetipso nisi māserit in
μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν uite, sic nec uos, nisi in me manseritis.
μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, Ego sū uitis, uos palmites. Qui manet
ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοί, κἀγὼ in me & ego i eo, hic fert fructū multū,
ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν, ὅτι χω- quia sine me nihil potestis facere. Si qs
ρὶς ἐμοῦ, οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. ἐάν μή τις in me nō māserit, mittet foras sicut pal
μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα, καὶ ἐξη- mes & arescet, & colligunt ea, & in ignē
ράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτά, καὶ εἰς πῦρ βάλ- mittūt & ardent. Si manseritis in me &
λουσιν, καὶ καίεται. ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ, καὶ
τὰ ῥήματά

uerba

τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ. ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν. ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε, καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί. καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρός μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. ὑμεῖς φίλοι μού ἐστε, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. οὐκ ἔτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδεν τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος. ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν. οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε, καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ, ἵνα ὅτι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου δῷ ὑμῖν. ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν. εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει. ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν καὶ ὑμᾶς διώξουσιν. εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν. ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἴδασιν τὸν πέμψαντά με. εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχοσαν. νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσιν περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. ὁ

uerba mea in uobis manserint, quodcũq; uolueritis petetis, & fiet uobis. In hoc clarificatus est pater meꝰ ut fructũ plurimũ afferatis, & efficiamini mei discipuli. Sicut dilexit me pater, & ego dilexi uos. Manete in dilectione mea. Si p̃cepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego patris mei p̃cepta seruaui, & maneo in eiꝰ dilectione. Hæc locutus sum uobis, ut gaudiũ meũ i uobis maneat, & gaudiũ uestrũ impleat. Hoc est p̃ceptũ meũ, ut diligatis uos inuicem sicut dilexi uos. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quã ut animã suã ponat quis ꝓ amicis suis. Vos amici mei estis, si feceritis q̃cunq; ego p̃cipio uobis. Nõ post hac uos dico seruos, quia seruus nescit quid faciat dñs eiꝰ. Vos aũt dixi amicos, qa oĩa q̃cũq; audiui a patre meo nota feci uobis Nõ uos me elegistis, sed ego elegi uos, & posui uos, ut eatis & fructũ afferatis, & fructꝰ uester maneat, ut qdcũq; petieritis patrẽ in noĩe meo det uobis. Hæc mãdo uobis ut diligatis inuicẽ. Si mũdus uos odit, scitis quod me priorẽ uobis odio habuit. Si de mundo fuissetis mũdus quod suũ erat diligeret. Quia uero de mundo non estis, sed ego elegi uos de mundo, propterea odit uos mundus. Mementote sermonis mei, quem ego dixi uobis. Non est seruus maior dñο suo. Si me persecuti sunt, & uos ꝓsequent̃. Si sermonẽ meũ seruauerunt, & uestrũ seruabũt. Sed hæc oĩa faciẽt uobis ꝓpter nomẽ meũ, quia nescĩunt eũ q̃ misit me. Si nõ uenissem & locutus fuissem eis, peccatũ nõ haberẽt. Nũc aũt excusationẽ nõ habẽt de pctõ

πῶ. ὁ ἐμὲ μισῶμ. καὶ τὸμ πατέρα μου μῖ/
σεῖ. εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς
ἄλλος πεποίηκεμ, ἁμαρτίαμ οὐκ εἴχομ. Νῦμ
δὲ καὶ ἑωράκασίμ καὶ μεμισήκασίμ, καὶ ἐμὲ
καὶ τὸμ πατέρα μου. ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λό/
γος, ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶμ, ὅτι
ἐμίσησάμ με δωρεάμ. ὅταμ δὲ ἔλθῃ ὁ παρά/
κλητος, ὃμ ἐγὼ πέμψω ὑμῖμ παρὰ τοῦ πα/
τρός τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς
ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ. καὶ
ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ
ἐστέ. ταῦτα λελάλημα ὑμῖμ, ἵνα μὴ σκαν/
δαλισθῆτε. ἀποσυναγώγους ποιήσουσι ὑμᾶς.
ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑ/
μᾶς, δόξῃ λατρείαμ προσφέρειμ τῷ θεῷ. Καὶ
ταῦτα ποιήσουσιμ ἡμῖμ, ὅτι οὐκ ἔγνωσαμ τὸμ
πατέρα οὐδὲ ἐμέ. ἀλλὰ ταῦτα λελάλημα ὑμῖμ
ἵνα ὅταμ ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε αὐτῶμ, ὅτι
ἐγὼ εἶπομ ὑμῖμ. ταῦτα δὲ ὑμῖμ ἐξ ἀρχῆς
οὐκ εἶπομ, ὅτι μεθ' ὑμῶμ ἤμμμ. Νῦμ δὲ ὑπά/
γω πρὸς τὸμ πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ
ὑμῶμ ἐρωτᾷ με ποῦ ὑπάγεις. ἀλλ' ὅτι ταῦ/
τα λελάλημα ὑμῖμ, ἡ λύπη πεπλήρωκεμ ὑ/
μῶμ τὴμ καρδίαμ. ἀλλ' ἐγὼ τὴμ ἀλήθειαμ
λέγω ὑμῖμ. συμφέρει ὑμῖμ, ἵνα ἐγὼ ἀπέλ/
θω. ἐὰμ γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλη/
τος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς. ἐὰμ δὲ πορευθῶ
πέμψω αὐτὸμ πρὸς ὑμᾶς. καὶ ἐλθὼμ ἐκεῖ/
νος, ἐλέγξει τὸμ κόσμομ περὶ ἁμαρτίας, καὶ περὶ
δικαιοσύνης, καὶ περὶ κρίσεως. περὶ ἁμαρτίας
μέν, ὅτι οὐ πιστεύουσιμ εἰς ἐμέ. περὶ δικαιοσύ/
νης δέ, ὅτι πρὸς τὸμ πατέρα ὑπάγω, καὶ
οὐκέτι θεωρεῖτέ με. περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ
ἄρχωμ τοῦ κόσμου τούτου κέκριται. Ἔτι
πολλὰ ἔχω λέγειμ ὑμῖμ, ἀλλ' οὐ δύνασθε
βαστάζειμ ἄρτι. ὅταμ δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνο τὸ
πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς
πᾶσαμ τὴμ ἀλήθειαμ. οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ'
ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂμ ἀκούσει λαλήσει. καὶ
τὰ ἐρχόμενα

suo. Qui me odit, & patrẽ meũ odit. Si opa nõ feciſſem inter eos q̃ nemo alius fecit, peccatũ nõ haberent. Nunc aũt & uiderunt & oderũt. & me & patrẽ meũ Sed ut adimpleatur ſermo, qui in lege eorꝫ ſcriptus eſt, odio habuerũt me gratis. Cũ aũt uenerit paracletus, quẽ ego mittã uobis a patre, ſpm̃ ueritatis qui a patre procedit, ille teſtimoniũ perhibebit de me. Et uos teſtimoniũ perhibebitis, quia ab initio mecum eſtis.

Hæc locutus ſum uobis ut non ſcandalizemini. Alienos a ſynagogis faciẽt uos. Sed ueniet hora, ut om̃is qui interficit uos, uideatur cultũ exhibere deo. Et hæc facient uobis, quia nõ nouerũt patrem neq; me. Sed hæc locutus ſum uobis, ut cũ uenerit tempus, reminiſcamini eorũ, qd̃ ego dixerim uobis. Hæc aũt uobis ab initio non dixi, quia uobiſcum eram. Et nunc uado ad eũ qui miſit me, & nemo ex uobis interrogat me quo uadis. Sed quia hæc locutus ſum uobis, triſticia impleuit cor ueſtrũ. Sed ego ueritatẽ dico uobis, expedit uobis, ut ego uadam. Si enim nõ abiero, paracletus nõ ueniet ad uos. Sin aũt abiero mittam eum ad uos. Et cum uenerit ille, arguet mundum de peccato, & de iuſtícia, & de iudicio. De peccato quidem, quia non credunt in me. De iuſtícia uero, quia ad patrem uado, & iam non uidebitis me. De iudicio aũt, quia princeps huius mundi iam iudicatus eſt. Ad hæc multa habeo uobis dícere, ſed nõ poteſtis portare modo. Cũ aũt uenerit ille ſpiritus ueritatis, ducet uos in omnẽ ueritatẽ. Nõ em̃ loquetur a ſemetipſo, ſed q̃cũq; audierit loquet̃. Et quæ futura

τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. ἐκεῖνος ἐμὲ δο
ξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται καὶ ἀναγγε/
λεῖ ὑμῖν. πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ ἐμά ἐστιν.
διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται καὶ
ἀναγγελεῖ ὑμῖν. μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτε με, καὶ
πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ὑπάγω πρὸς
τὸν πατέρα. εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐ-
τοῦ πρὸς ἀλλήλους. τί ἐστιν τοῦτο ὃ λέγει ἡ/
μῖν, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν
μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με. καὶ ὅτι ἐγὼ ὑπάγω
πρὸς τὸν πατέρα. ἔλεγον οὖν, τοῦτο τί ἐστιν
ὃ λέγει, τὸ μικρόν; οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ.
ἔγνω οὖν ὁ ΙΗΣΟΥΣ ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶ
σαι, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. περὶ τούτου ζητεῖτε
μετ' ἀλλήλων, ὅτι εἶπον μικρὸν καὶ οὐ θεω/
ρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με;
ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ
θρηνήσετε ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται. ὑ/
μεῖς δὲ λυπηθήσεσθε, ἀλλὰ ἡ λύπη ὑμῶν εἰς
χαρὰν γενήσεται. ἡ γυνὴ ὅταν τίκτει λύ/
πην ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς, ὅταν δὲ
γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει τῆς
θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν, ὅτι ἐγεννήθη ἄν
θρωπος εἰς τὸν κόσμον. καὶ ὑμεῖς
οὖν λύπην μὲν νῦν ἔχετε. πάλιν δὲ ὄψο/
μαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία,
καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑ/
μῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρω/
τήσετε οὐδέν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ
ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν. ἕως ἄρτι οὐκ ἠ/
τήσατε οὐδέν, ἐν τῷ ὀνόματί μου. αἰτεῖ-
τε καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πε/
πληρωμένη. ταῦτα ἐν παροιμίαις λε/
λάληκα ὑμῖν, ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὐκ ἔ-
τι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ
παῤῥησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγελῶ ὑ/
μῖν. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόμα/
τί μου αἰτήσεσθε, καὶ οὐ λέγω ὑμῖν,
ὅτι ἐγὼ

quæ futura sunt annũciabit uobis. Ille
me glorificabit, quia de meo accipiet,
& annũciabit uobis. Omnia quæcũq;
habet pater, mea sunt. Propterea dixi,
quod de meo accipiet & annũciabit uo
bis. Pusillum, & non uidetis me, & iterũ
pusillũ, & uidebitis me, quia uado ad
patrem. Dixerunt ergo ex discipu/
lis eius inter se. Quid est hoc, quod di/
cit nobis, pusillum & non uidetis me, &
rursus pusillum & uidebitis me, & qa
uado ad patrem? Dicebãt ergo. Quid
est hoc quod dicit pusillum. Nescimus
quid loquatur. Cognouit autem Ie/
sus quod uellent se interrogare, & di/
xit eis. De hoc quæritis inter uos, quod
dixi, pusillum & nõ uidetis me, & ite
pusillum & uidebitis me. Amen amen
dico uobis, qa plorabitis & flebitis uos,
mundus autem gaudebit, Vos autem
contristabimini, sed tristitia uestra uer
tetur in gaudium. Mulier cũ parit do/
lorem habet, quia uenit hora eius. Cũ
autẽ pepererit puerũ, iam nõ meminit
pressuræ propter gaudium, quia natus
est homo in mundũ. Et uos igitur nũc
quidẽ tristitiã habetis se. Sed iterũ ui/
debo uos, & gaudebit cor uestrum, &
gaudiũ uestrũ nemo tollit a uobis. Et
in illo die me nõ interrogabitis qcq̃.
Amẽ amen dico uobis, si quid petieritis pa/
trem in nomine meo dabit uobis. Ha
ctenus non petistis quicq̃ in nomine
meo. Petite & accipietis, ut gaudium
uestrum sit impletũ. Hæc in prouerbijs
locutus sum uobis. Venit hora cũ iã nõ
in prouerbijs loquar uobis, sed palã de
patre meo annũciabo uobis. In illo die
in noie meo petetis. Et nõ dico uobis,

ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ἐμοῦ. αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε, ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον. ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, & πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα. λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ἴδε νῦν παῤῥησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις. νῦν οἴδαμεν, ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις, ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ. ἐν τούτῳ πιστεύομεν, ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ἄρτι πιστεύετε. ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε, καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστιν. ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἔχετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον. ΤΑΥΤΑ ἐλάλησεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ, καὶ ἐπῆρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ εἶπεν. Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε. καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκὸς, ἵνα πᾶν ὃ ἔδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον, αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσιν σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν, & ὃν ἀπέστειλας ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ. Ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι, ἵνα ποιήσω. & νῦν δόξασόν με σὺ πάτερ παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρά σοι. ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις, οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου, σοὶ ἦσαν κἀμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, & τὸν λόγον σου τετηρήκασιν. ΝΥΝ ἔγνωκαν, ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρά σού εἰσιν. ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς, ὅτι παρά σοῦ ἐξῆλθον. καὶ ἐπίστευσαν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας. ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ. οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί

quod ego rogabo patrem de uobis. Ipse enim pater amat uos, quia uos me amastis, & credidistis, qđ a deo exiui. Exiui a patre & ueni in mundũ, iterum relinquo mundũ, & uado ad patrẽ. Dicunt ei discipuli eius. Ecce nunc palã loqueris, & ꝓuerbiũ nullũ dicis. Nunc scimus, quia scis omnia, & nõ opus est tibi, ut quis te interroget. In hoc credim⁹ quod a deo existi. Rñdit eis Iesus. Modo creditis. Ecce uenit hora, & iã uenit, ut dispergamini unusquisq; in propria, & me solũ relinquatis, & nõ sum solus, quia pater mecũ est. Hæc locutus sum uobis, ut in me pacẽ habeatis. In mundo pressuram habetis, sed cõfidite, ego uici mundũ. Hæc locutus est Iesus, & subleuatis oculis in cœlũ dixit. Pater uenit hora, clarifica filiũ tuũ, ut & filius tuus clarificet te. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti ei, det eis uitam æternam. Hæc est autem uita æterna ut cognoscant te solum deum uerum, & quẽ misisti Iesum Christũ. Ego te glorificaui super terrã, opus consummaui, quod dedisti mihi ut faciam. Et nũc glorifica me tu pater apud temetipsum gloria quam habui, priusq; hic mũdus esset apud te. Manifestaui nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dedisti, & sermonem tuũ seruauerũt. Nunc cognouerũt quod oĩa quecũq; dedisti mihi abs te sunt. Quia uerba quæ dedisti mihi, dedi eis, & ipsi acceperunt & cognouerũt uere quod a te exiui, & crediderunt qđ tu me misisti. Ego pro eis rogo. Non pro mundo, sed pro his, quos dedisti mihi. quia tui

XVII

ὅτι σοί εἰσιμ, καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστιμ, καὶ
τὰ σὰ ἐμά, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. καὶ
οὐκ ἔτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κό
σμῳ εἰσίμ, καὶ ἐγὼ πρός σε ἔρχομαι. πάτερ
ἅγιε, τήρησομ αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου οὓς δέ
δωκάς μοι, ἵνα ὦσιμ ἓμ καθὼς ἡμεῖς. ὅτε ἤ
μιμ μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουμ αὐ
τοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι ἐ
φύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο εἰμὴ ὁ υἱὸς
τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. νῦν δὲ
πρός σε ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κό
σμῳ, ἵνα ἔχωσιμ τὴν χαρὰμ τὴν ἐμὴν, πε
πληρωμένην ἐν αὐτοῖς. ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς
τὸμ λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεμ αὐτούς, ὅτι
οὐκ εἰσὶμ ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ
τοῦ κόσμου. οὐκ ἐρωτῶ, ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ
κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονη
ροῦ. ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶμ, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ
κόσμου οὐκ εἰμί. ἁγίασομ αὐτοὺς ἐν τῇ ἀλη
θείᾳ σου. ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστιμ. καθὼς
ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸμ κόσμομ, κἀγὼ ἀπέστει
λα αὐτοὺς εἰς τὸμ κόσμομ, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ
ἁγιάζω ἐμαυτόμ, ἵνα ὦσιν καὶ αὐτοὶ ἡγιασμέ
νοι ἐν ἀληθείᾳ. οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον,
ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευσόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν
εἰς ἐμέ, ἵνα πάντες ἓν ὦσιμ, καθὼς σὺ πάτερ
ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν
ὦσιμ, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ, ὅτι σύ με ἀπέ
στειλας. καὶ ἐγὼ τὴν δόξαμ ἣν δέδωκάς μοι,
δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιμ ἓν, καθὼς ἡμεῖς ἓν
ἐσμέν. ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὦσιμ
τετελειωμένοι εἰς ἓν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος
ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας αὐτοὺς
καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. πάτερ, οὓς δέδωκάς
μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, κἀκεῖνοι ὦσιμ
μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσιμ τὴν δόξαμ τὴν ἐμὴμ
ἣν ἔδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβο
λῆς κόσμου. πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε
οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνωμ, καὶ οὗτοι ἔγνωσαμ
ὅτι σύ

quia tui sunt. Et mea omnia tua sunt, & tua mea sunt, & glorificatus sum in eis. Et iam non sum in mundo, & hi in mundo sunt, & ego ad te uenio. Pater sancte, serua eos ī nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unū, sicut & nos. Cū essem cū eis, ego seruabā eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, ego custodiui, & nemo ex eis perīt nisi filius perditionis, ut scriptura impleatur. Nūc aūt ad te uenio, & hæc loquor in mundo, ut habeant gaudiū meū impletū in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuū, & mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut & ego nō sum de mundo. Nō rogo ut tollas eos de mundo, sed ut serues eos a malo. De mūdo nō sunt, sicut & ego nō sum de mundo Sanctifica eos in ueritate. Sermo tuus ueritas est. Sicut tu me misisti in mundum, ita & ego misi eos in mundū, & pro eis ego sanctifico meipsū, ut sint & ipsi sanctificati in ueritate. Nō pro eis autē rogo tantū, sed & pro eis qui credituri sunt per uerbū eorū in me, ut oēs unū sint, sicut tu pater in me & ego ī te, ut & ipsi in nobis unū sint, ut credat mūdus quod tu me misisti. & ego gloriā quā dedisti mihi, dedi eis, ut sint unū, sicut & nos unum sumus. Ego in eis & tu in me, ut sint consummati in unū, & ut cognoscat mundus, quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti. Pater quos dedisti mihi uolo, ut ubi sum ego, & illi sint mecum, ut uideant gloriam meā quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionē mundi. Pater iuste, & mundus te non cognouit, ego aūt te cognoui, & hi cognouerunt, quod tu

ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Ⓒ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ
ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγά
πησάς με ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ἐξῆλθεν σὺν τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάῤῥου τοῦ κέ
δρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς
καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ᾔδει δὲ καὶ ἰούδας ὁ
παραδιδοὺς αὐτὸν τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις
συνήχθη ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐκεῖ μετὰ τῶν μα
θητῶν αὐτοῦ. ὁ οὖν ἰούδας λαβὼν τὴν σπεί
ραν, καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ φαρισαίων ὑ-
πηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν Ⓒ λαμ-
πάδων καὶ ὅπλων. ΙΗΣΟΥΣ οὖν εἰδὼς πάν
τα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν, ἐξελθὼν, εἶπεν
αὐτοῖς. τίνα ζητεῖτε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ. ΙΗ-
ΣΟΥΝ τὸν ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ.
ἐγώ εἰμι. εἱστήκει δὲ καὶ ἰούδας ὁ παραδιδοὺς
αὐτὸν μετ' αὐτῶν. ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ἐγώ
εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χα
μαί. πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησεν. τίνα ζη
τεῖτε; οἱ δὲ εἶπον. ΙΗΣΟΥΝ τὸν ναζωραῖον. ἀ-
πεκρίθη ὁ ΙΗΣΟΥΣ, εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι.
εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν,
ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν, ὅτι οὓς δέδω
κάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα. Σί-
μων οὖν πέτρος ἔχων μάχαιραν εἵλκυσεν αὐ
τήν, Ⓒ ἔπεσεν τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον, Ⓒ ἀπέ
κοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν. ἦν δὲ ὄνομα τῷ
δούλῳ μάλχος. εἶπεν οὖν ὁ ΙΗΣΟΥΣ τῷ πέτρῳ.
βάλε τὴν μάχαιράν σου εἰς τὴν θήκην. τὸ
ποτήριον ὃ δέδωκέν μοι ὁ πατήρ, οὐ μὴ πίω
αὐτό; Ἡ οὖν σπεῖρα Ⓒ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπη-
ρέται τῶν ἰουδαίων συνέλαβον τὸν ΙΗΣΟΝ, καὶ
ἔδησαν αὐτὸν, Ⓒ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς ἄννα
πρῶτον. ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ καϊάφα, ὃς ἦν ἀρ-
χιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου. ἦν δὲ καϊάφας
ὁ συμβουλεύσας τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι συμφέ-
ρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.
ἠκολούθει δὲ τῷ ΙΗΣΟΥ σίμων πέτρος, καὶ ἄλλος
μαθητὴς

quod tu me misisti, Et notũ feci eis nomen tuũ, & notũ faciã, ut dilectio qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.

XVIII

Hæc cũ dixisset Iesus, egressus est cũ discipulis suis trans torrentem cedron, ubi erat hortus in quem introiuit ipse & discipuli eius. Sciebat aũt & Iudas q tradebat eum locum, quia frequẽter Iesus conuenerat illuc cũ discipulis suis. Iudas ergo cũ accepisset cohortem & a pontificibus & pharisæis ministros, uenit illuc cum laternis & facibus & armis. Iesus itaq; sciens omnia quæ uentura erant super se, ꝓcessit & dixit eis. Quem quæritis? Rñderũt ei. Iesum nazarenum. Dicit eis Iesus. Ego sum. Stabat aũt & Iudas qui tradebat eum cũ ipsis. Vt ergo dixit eis, ego sum, abierunt retrorsum & ceciderunt in terram. Iterũ ergo interrogauit eos. Quẽ q̃ritis Illi aũt dixerunt. Iesum nazarenũ. Rñdit Iesus. Dixi uobis, quod ego sum, Si ergo me q̃ritis, finite hos abire, ut ipleretur sermo quẽ dixerat, quos dedisti mihi nõ perdidi ex eis quenq̃. Simõ ergo Petrus habens gladiũ eduxit eũ, & percussit pontificis seruũ, & abscidit auriculam eius dexterã. Erat aũt nomen seruo Malchus. Dicit ergo Iesus Petro. Mitte gladiũ tuũ i uaginã, Calicẽ quẽ dedit mihi pater, an non bibã illum? Cohors aũt & tribunus & ministri iudæorũ cõphenderũt Iesum, & ligauerunt eũ & abduxerunt eũ ad Annã primũ. Erat em̃ socer Cayphæ q erat póti fex anni illius. Erat autẽ Cayphas qui cõsilium derat Iudæis quod expediret unũ hominẽ mori pro populo. Seq̃batur aũt Iesum Simõ Petrus, & alius discipulus

μαθητὴς. ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ καὶ συνεισῆλθεν τῷ ΙΗΣΟΥ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως. ὁ δὲ πέτρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος ὃς ἦν γνωστὸς τοῦ ἀρχιερέως, καὶ εἶπεν τῇ θυρωρῷ, καὶ εἰσήγαγεν τὸν πέτρον. λέγει οὖν ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρὸς τῷ πέτρῳ. μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; λέγει ἐκεῖνος, οὐκ εἰμί. εἱστήκεισαν δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται ἀνθρακιὰν πεποιηκότες, ὅτι ψῦχος ἦν καὶ ἐθερμαίνοντο. ἦν δὲ μετ' αὐτῶν ὁ πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος. ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησεν τὸν ΙΗΣΟΥΝ περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ἐγὼ παῤῥησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ. ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν τῇ συναγωγῇ, καὶ ἐν τῷ ἱερῷ ὅπου πάντες οἱ ἰουδαῖοι συνέρχονται. καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν, τί με ἐπερωτᾷς; ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας τί ἐλάλησα αὐτοῖς, ἴδε οὗτοι οἴδασίν ἃ εἶπον ἐγώ. ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν παρεστηκὼς, ἔδωκεν ῥάπισμα τῷ ΙΗΣΟΥ εἰπών. οὕτως ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ, εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; ἀπέστειλεν οὖν αὐτὸν ὁ ἄννας δεδεμένον πρὸς καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα. ἦν δὲ σίμων πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος, εἶπον οὖν αὐτῷ. μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἠρνήσατο ἐκεῖνος καὶ εἶπεν. οὐκ εἰμί. λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως συγγενὴς ὢν οὗ ἀπέκοψεν πέτρος τὸ ὠτίον. οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ; πάλιν οὖν ἠρνήσατο ὁ πέτρος, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. ἄγουσιν οὖν τὸν ΙΗΣΟΥΝ ἀπὸ τοῦ καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον, ἦν δὲ πρωΐα, καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσιν τὸ πάσχα. ἐξῆλθ' οὖν ὁ πιλᾶτος πρὸς αὐτοὺς ἔξω καὶ εἶπ'. τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; ἀπεκρίθησ' καὶ εἶπον αὐτῷ.

disciꝑulus. Disciꝑulus aũt ille erat notꝰ põtifici, & introiuit cũ Ieſu i atriũ põtifícis. Petrꝰ aũt ſtabat ad oſtiũ foris. Exiuit ergo diſciꝑulus ille alter q erat notꝰ põtifici, & dixit oſtiariæ, & introduxit Petrũ. Dixit ergo Petro ancilla oſtiaria Nũqd & tu ex diſciꝑulis es hois iſtius? Dicit ille. Nõ ſũ. Stabãt aũt ſerui & miniſtri, q prunas cõgeſſerãt qa frigꝰerat, & calefaciebant ſe. Erat aũt cum eis & Petrus ſtans & calefaciens ſe. Pontifex ergo interrogauit Ieſum de diſciꝑulis ſuis & de doctrina eius. Rñdit ei Ieſus. Ego palam locutus ſum mundo, Ego ſemper docui in ſynagoga & in templo quo omnes Iudæi conueniunt, & in occulto locutus ſum nihil. Quid me interrogas? Interroga eos qui audierũt qd locutus ſim ipſis, ecce hi ſciunt quæ dixerim ego. Hæc aũt cũ dixiſſet, unus aſſiſtens miniſtroꝝ dedit alapam Ieſu dicens. Sic reſpondes pontifici? Rñdit ei Ieſus. Si male locutus ſum, teſtimoniũ perhibe de malo, ſi autẽ bene, quid me cædis? Et miſit eum Annas ligatũ ad Cayphã põtificẽ. Erat aũt Simõ Petrꝰ ſtãs & calefaciẽs ſe, dixerũt ergo ei. Nũqd & tu ex diſciꝑulis eius es? Negauit ille & dixit. Nõ ſũ. Dicit ei unus ex ſeruis põtificis cognatus eius cuiꝰ abſcidit Petrꝰ auriculã. Nõne ego te uidi in horto cũ illo? Iterũ ergo negauit Petrꝰ, & ſtatim gallus cãtauit. Adducũt ergo Ieſum a Caypha in ꝑtoriũ. Erat aũt mane, & ipſi nõ introierũt in ꝑtoriũ ut nõ cõtaminarentur, ſed ut manducarẽt paſca. Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit. Quã accuſationẽ affertis aduerſus hoiem hũc? Rñderunt & dixerunt ei. Si

ὁ γένους εὐγενοῦς καὶ τὰ τῆς πατρίδος ἐπιφανῆ ἐκ προγόνων ἔχων

αὐτῷ. Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός, οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος. Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι. Ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα, ἵνα ὁ λόγος τοῦ ΙΗΣΟΥ πληρωθῇ, ὃν εἶπεν, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν. Εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν ὁ Πιλᾶτος καὶ ἐφώνησεν τὸν ΙΗΣΟΥΝ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ἀπεκρίθη ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοί εἶπαν περὶ ἐμοῦ; Ἀπεκρίθη ὁ Πιλᾶτος. Μή τι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; Τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί, τί ἐποίησας; Ἀπεκρίθη ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις. Νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πιλᾶτος. Οὐκοῦν βασιλεύς εἶ σύ; Ἀπεκρίθη ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ. Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. Πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀκούει μου τῆς φωνῆς. Λέγει αὐτῷ ὁ Πιλᾶτος. Τί ἐστὶν ἀλήθεια; Καὶ τοῦτο εἰπὼν, πάλιν ἐξῆλθεν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ λέγει αὐτοῖς. Ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν ἐν ρίσκω ἐν αὐτῷ. Ἔστιν δὲ συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ πάσχα. Βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; Ἐκραύγασαν οὖν πάλιν πάντες λέγοντες. Μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν. Ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς λῃστής. Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ Πιλᾶτος τὸν ΙΗΣΟΥΝ καὶ ἐμαστίγωσεν. καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν, καὶ ἔλεγον. Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ῥαπίσματα. Ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ Πιλᾶτος καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἴδε ἄγω

ei. Si nó esset hic malefactor, nó tibi tradidissemus eum. Dicit ergo eis Pilatus. Accipite eũ uos, & secundum legem uestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi. Nobis nó licet interficere quẽq; Vt sermo Iesu impleretur quẽ dixit, significans qua morte esset moriturus. Introiuit ergo iteꝝ in ꝓtorium Pilatus & uocauit Iesũ, & dixit ei. Tu es rex Iudæoꝝ. Rñdit Iesus. A temetipso tu hoc dicis, an alij dixerũt tibi de me? Rñdit Pilatus. Num ego Iudæus sum? Gens tua & pontifices tradiderunt te mihi: Quid feciſti? Rñdit Iesus. Regnũ meũ non est de hoc mundo, si ex hoc mũdo esset regnum meũ, ministri mei utiq; decertarẽt, ut nó traderer Iudæis. Nũc aũt regnũ meũ nó est hinc. Dixit itaq; ei Pilatus. Ergo rex es tu? Rñdit Iesus. Tu dicis, quod rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc ueni in mundum, ut testimonium perhibeam ueritati. Omnis q est ex ueritate, audit uocem meã. Dicit ei Pilatus. Quid est ueritas? Et cum hoc dixisset iterum exiuit ad Iudæos & dicit eis. Ego nullã inuenio in eo causam. Est aũt consuetudo uobis ut unũ dimittã uobis in pasca. Vultis ergo dimittam uobis regem Iudæorũ? Clamauerunt rursum omnes dicentes. Non hunc sed Barabbã. Erat autem Barabbas latro.

Tunc ergo apꝑhẽdit Pilatus Iesum, & flagellauit. Et milites plectentes coronã de spinis imposuerunt capiti eius & uestem purpuream circũdederunt eum. Et ueniebant ad eum & dicebant. Aue rex Iudæoꝝ. Et dabant ei alapas. Exiuit iterũ Pilatus foras & dicit eis. Ecce adduco

XIX

ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε, ὅτι οὐ αὐτῷ
οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ ΙΗ
ΣΟΥΣ ἔξω, φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον,
καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον. καὶ λέγει αὐτοῖς.
ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος. ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρ
χιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται ἐκραύγασαν λέγον
τες. Σταύρωσον σταύρωσον. λέγει αὐτοῖς ὁ
πιλᾶτος. λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σαυρώ
σατε. Ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτί
αν. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι. ὑμεῖς νό
μον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀ
φείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ ἐ
ποίησεν. ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ πιλᾶτος τοῦτον
τὸν λόγον μᾶλλον ἐφοβήθη. καὶ εἰσῆλθεν εἰς
τὸ πραιτώριον πάλιν, καὶ λέγει τῷ ΙΗΣΟΥ.
πόθεν εἶ σύ; ὁ δὲ ΙΗΣΟΥΣ ἀπόκρισιν οὐκ ἔ
δωκεν αὐτῷ. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ πιλᾶτος. ἐμοὶ
οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σαυ
ρῶσαί σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολύσαι σε;
Ἀπεκρίθη ὁ ΙΗΣΟΥΣ. οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐ
δεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄ
νωθεν. Διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούσε σοι μείζο
να ἁμαρτίαν ἔχει. Ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ πιλᾶτος
ἀπολύσαι αὐτόν. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔκραζον λέ
γοντες. Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος
τοῦ καίσαρος. πᾶς ὁ βασιλέα αὐτὸν ποιῶν,
ἀντιλέγει τῷ καίσαρι. Ὁ οὖν πιλᾶτος ἀκού
σας τοῦτον τὸν λόγον, ἤγαγεν ἔξω τὸν ΙΗ
ΣΟΥΝ, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τό
πον λεγόμενον λιθόστρωτον, ἑβραϊστὶ δὲ γα
βαθᾶ. ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα ἦν ὡσεὶ
ἕκτη. καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις. ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑ
μῶν. οἱ δὲ ἐκραύγασαν. ἆρον ἆρον σταύρωσον
αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ πιλᾶτος. τὸν βασιλέα
ὑμῶν σταυρώσω; Ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς.
οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ καίσαρα. τότε οὖν
παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς, ἵνα σταυρωθῇ. παρελάβον
δὲ τὸν ΙΗΣΟΥΝ, καὶ ἀπήγαγον, καὶ βαστάζων τὸν σταυ
ρὸν αὐτοῦ, ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου
τόπον

adduco uobis eum foras, ut cognoscatis qd̄ nullā inuenio in eo causam. Exiuit ergo Iesus foras portans spineā coronam, & purpureū uestimentū, & dicit eis. Ecce homo. Cum ergo uidissent eum pontifices & ministri clamabant, dicentes. Crucifige crucifige. Dicit eis Pilatus. Accipite eū uos & crucifigite. Ego enim non inuenio in eo causam. Rn̄derūt ei Iudæi. Nos legē habem⁹, & secundū legē nostrā debet mori, qa filiū dei se fecit. Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem magis timuit. Et ingressus est p̄toriū iterum, & dicit ad Iesum. Vnde es tu? Iesus aūt rn̄sum nō dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus. Mihi nō loq̄ris? nescis qd̄ ptātē habeo crucifigē te & ptātem habeo absoluēdi te? Rn̄dit Iesus. Nō haberes potestatē aduersum me ullam, nisi tibi datū esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatū habet. Et exinde quærebat Pilatus dimittere eū. Iudæi aūt clamabant dicentes. Si hunc dimiseris, nō es amicus Cæsaris. Omnis qui se regem facit, contradicit cæsari. Pilatus autem cū audisset hos sermones, adduxit foras Iesum, & sedit pro tribunali in loco qui dicit̄ lithostrotos, hæbraice aūt gabatha. Erat aūt parasceue pascæ hora quasi sexta, & dicit Iudæis. Ecce rex uester. Illi aūt clamabāt. Tolle, tolle crucifige eū. Dicit eis Pilatus. Regem uestrum crucifigam? Respondерunt pō tifices. Non habemus regem nisi Cæsarem. Tunc ergo tradidit eū illis, ut crucifigeretur. Susceperunt autem Iesum, & eduxerunt, & baiulans sibi crucem exiuit in eum (qui dicitur Caluariæ)

τόπον. ὡς λέγεται ἑβραϊστὶ γολγοθᾶ, ὅπου
αὐτὸν ἐσταύρωσαν. καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο
ἐντεῦθεν & ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν ΙΗΣΟΥΝ.
ἔγραψεν δὲ καὶ τίτλον ὁ πιλᾶτος, & ἔθηκεν
ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. ἦν δὲ γεγραμμένον. ΙΗΣΟΥΣ
ὁ ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. τοῦτον
οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν
ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τῆς πόλεως ὁ τόπος, ὅπου
ἐσταυρώθη ὁ ΙΗΣΟΥΣ. καὶ ἦν γεγραμμένον
ἑβραϊστί, ἑλληνιστί, ῥωμαϊστί. ἔλεγον οὖν τῷ
πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν ἰουδαίων. μὴ γράφε
ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος
εἶπεν βασιλεύς εἰμι τῶν ἰουδαίων. ἀπεκρίθη ὁ πιλᾶτος. ὃ γέγραφα γέγραφα. οἱ οὖν
στρατιῶται ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν ΙΗΣΟΥΝ, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα
μέρη, ἑκάστῳ στρατιώτῃ μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄραφος ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου. εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους. μὴ
σχίσωμεν αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ
τίνος ἔσται, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ ἡ λέγουσα. διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς,
καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν. εἰστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ ΙΗΣΟΥ ἡ μήτηρ
αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρία ἡ τοῦ
κλωπᾶ, & μαρία ἡ μαγδαληνή. ΙΗΣΟΥΣ οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα, ὃν
ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ. γύναι, ἴδε ὁ υἱός
σου. εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ. ἴδε ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς
αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια. μετὰ τοῦτο ἰδὼν ὁ ΙΗΣΟΥΣ ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφή, λέγει. διψῶ. σκεῦος οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν. οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους, καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες, προσήνεγκαν
αὐτοῦ τῷ στόματι. ὅτε οὖν ἔλαβεν τὸ ὄξος ὁ
ΙΗΣΟΥΣ, εἶπεν. τετέλεσται. καὶ κλίνας τὴν
κεφαλὴν παρέδωκεν τὸ πνεῦμα. οἱ οὖν
ἰουδαῖοι,

locum, hebraice aũt golgatha. ubi crucifixerunt eum, & cũ eo alios duos hinc & hinc, mediũ aũt Iesum. Scripsit aũt & titulum Pilatus, & posuit super crucem. Erat autem scriptum. Iesus nazarenus rex Iudæorum. Hunc ergo titulũ multi Iudæorum legerunt, quia prope ciuitatem erat locus ubi crucifixus est Iesus. Et erat scriptum hebraice & græce, & latine. Dicebant ergo pilato pontifices iudæorum. Noli scribere rex iudæorũ, sed quod ille dixerit, rex sum iudæorum. Respõdit Pilatus. Quod scripsi, scripsi. Milites ergo cũ crucifixissent Iesũ, acceperunt uestimenta eius, & fecerunt quatuor partes, unicuiq; militi partem, & tunicam. Erat autem tunica incõsutilis, a summo cõtexta per totũ. Dixerunt ergo inter se. Nõ scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit. Vt scriptura impleretur dicẽs. Partiti sunt uestimenta mea sibi, & in uestem meã miserũt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt. Stabant aũt iuxta crucẽ Iesu mater eius, & soror matris eius Maria uxor Cleophæ, & Maria magdalene. Cũ uidisset ergo Iesus matrem & discipulum astantem quem diligebat dicit matri suæ. Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo. Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua. Postea sciens Iesus, quod omnia iam consummata essent, ut cõsummaretur scriptura, dicit. Sitio. Vas igit' erat positũ aceto plenũ. Illi uero impleuerunt spõgiã aceto & hysopo, & ipõnẽtes admouerunt ori eius. Cũ ergo accepisset Iesus acetũ, dixit. Cõsummatũ est, & inclinato capite tradidit spm̃. Iudæi ergo quoniã

ἰουδαῖοι, ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ. ἦν γὰρ μεγάλη ἡμέρα ἐκείνη τοῦ σαββάτου, ἠρώτησαν τὸν πιλᾶτον, ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ ἀρθῶσιν. ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν σκέλη, καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ. ἐπὶ δὲ τὸν ΙΗΣΟΥΝ ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη, ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξεν, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκεν, καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ μαρτυρία. κἀκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα καὶ ὑμεῖς πιστεύσητε. ἐγένετο γὰρ ταῦτα, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται αὐτοῦ. καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει, ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησεν τὸν πιλᾶτον ὁ Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας ὢν μαθητὴς τοῦ ΙΗΣΟΥ, κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ ΙΗΣΟΥ, καὶ ἐπέτρεψεν ὁ πιλᾶτος. ἦλθεν οὖν καὶ Νικόδημος, ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν ΙΗΣΟΥΝ νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλοῆς, ὡσεὶ λίτρας ἑκατόν. ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ ΙΗΣΟΥ, καὶ ἔδησαν αὐτὸ ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶν τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη, κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινόν, ἐν ᾧ οὐδέπω, οὐδεὶς ἐτέθη. ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν ΙΗΣΟΥΝ. τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων μαρία ἡ μαγδαληνὴ ἔρχεται πρωΐ, σκοτείας ἔτι οὔσης εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου. τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς σίμωνα πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ ΙΗΣΟΥΣ, καὶ λέγει αὐτοῖς. ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν

qm̄ paraſceue erat, ut nō remanerēt in cruce corpora ſabbato. Erat enim magnus dies ille ſabbati, rogauerunt Pilatum, ut frangerentur eorꝫ crura, & tollerentur. Venerunt ergo milites, & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus eſt cū eo. Ad Ieſum aūt cū uenissent, ut uiderunt eū iam mortuum non ſtegerunt eius crura, ſed unus militum lancea latus eius fodit, & continuo exiuit ſanguis & aqua. Et qui uidit teſtimoniū phibuit, & uerū eſt teſtimoniū eius. Et ille ſcit qđ uera dicit, ut & uos credatis. Facta ſūt em̄ hæc ut ſcripturæ ipleret. Os nō cōminuetis ex eo. Et iterū alia ſcriptura dicit. Videbūt in quē tranſfixerunt. Poſt hæc aūt rogauit Pilatum Ioſeph ab Arimathæa q erat diſcipulus Ieſu, ſed occultꝰ propter metū Iudæorꝫ, ut tolleret corpus Ieſu, & pmiſit Pilatꝰ. Venit aūt & Nicodemus qui uenerat ad Ieſum nocte primū, ferens mixturā myrrhæ & aloes ferme libras centū. Acceperūt ergo corpꝰ Ieſu, & obuinxerunt illud linteis cū aromatibus, ſicut mos ē Iudæis ſepelire. Erat aūt in loco ubi crucifixus eſt, hortus, & in horto monumentum nouum in quo nondum quiſquam poſitus erat. Ibi ergo propter paraſceuen Iudæorrum, quod in propinquo eſſet monumentum, poſuerunt Ieſum.

XX

Vna aūt ſabbatorꝫ Maria magdalene uenit mane cū adhuc tenebræ eſſēt ad monumētū, & uidet lapidē ſublatū a monumēto. Cucurrit ergo & uenit ad Simonē Petrū & ad aliū illū diſcipulū, quē amabat Ieſus, & dicit illis. Tulerūt dn̄m de monumēto, & neſcimꝰ ubi poſuerint

καμ ἀυτόμ. Εξῆλθομ οὖν ὁ πέτρος & ἄλλος
μαθητὴς, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖομ. ἔτρε-
χομ δὲ οἱ δύο ὁμοῦ, & ὁ ἄλλος μαθητὴς προ-
έδραμεν τάχιομ τοῦ πέτρου, καὶ ἦλθεμ πρῶ-
τος εἰς τὸ μνημεῖομ. καὶ παρακύψας βλέ-
πει κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεμ.
ἔρχεται οὖν σίμωμ πέτρος ἀκολουθῶμ αὐ-
τῷ, καὶ εἰσῆλθεμ εἰς τὸ μνημεῖομ, καὶ θεωρεῖ
τὰ ὀθόνια κείμενα, καὶ τὸ σουδάριομ ὃ
ἦμ ἐπὶ τῆ κεφαλῆ αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀ-
θονίωμ κείμενομ. ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλι-
γμένομ εἰς ἕνα τόπομ. τότε οὖν εἰσῆλ-
θεμ & ὁ ἄλλος μαθητὴς ὁ ἐλθὼμ πρῶτος εἰς τὸ
μνημεῖομ & εἶδεμ & ἐπίστευσεμ. οὐδέπω γὰρ
ἤδεισαμ τὴμ γραφὴμ, ὅτι δεῖ αὐτὸμ ἐκ νεκρῶμ
ἀναστῆναι. ἀπῆλθομ οὖν πάλιμ πρὸς ἑαυτοὺς
οἱ μαθηταί. Μαρία δὲ εἱστήκει πρὸς τὸ μνη-
μεῖομ κλαίουσα ἔξω, ὡς οὖν ἔκλαιεμ, παρέκυ-
ψεμ εἰς τὸ μνημεῖομ, καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους
ἐμ λευκοῖς, καθεζομένους, ἕνα πρὸς τῇ κεφα-
λῇ, καὶ ἕνα πρὸς τοῖς ποσὶμ, ὅπου ἔκειτο τὸ
σῶμα τοῦ ΙΗΣΟΥ, καὶ λέγουσιμ αὐτῇ ἐκεῖνοι.
γύναι, τί κλαίεις; λέγει αὐτοῖς, ὅτι ἦραμ τὸμ
κύριόμ μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαμ αὐτόν.
καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω.
καὶ θεωρεῖ τὸμ ΙΗΣΟΥΝ ἑστῶτα, καὶ οὐκ ἤ-
δει ὅτι ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐστὶμ. λέγει αὐτῇ ὁ ΙΗΣΟΥΣ.
γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκείνη δοκοῦσα ὅτι
ὁ κηπουρός ἐστιμ, λέγει αὐτῷ. κύριε, εἰ σὺ ἐβά-
σασας αὐτόμ, εἰπέ μοι ποῦ αὐτὸμ ἔθηκας, κἀ-
γὼ αὐτὸμ ἀρῶ. λέγει αὐτῇ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Μαρία,
στραφεῖσα ἐκείνη, λέγει αὐτῷ. ῥαββουνί, ὃ λέ-
γεται διδάσκαλε. λέγει αὐτῇ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. μή
μου ἅπτου. οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸμ πα-
τέρα μου. πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου &
εἰπὲ αὐτοῖς. Ἀναβαίνω πρὸς τὸμ πατέρα μου &
πατέρα ὑμῶμ, καὶ θεόμ μου καὶ θεὸμ ὑμῶμ. ἔρχε-
ται Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, ἀναγγέλλουσα τοῖς μαθη-
ταῖς, ὅτι ἑώρακεμ τὸμ κύριομ, καὶ ταῦτα εἶπ' αὐτῇ

οὖσης

fuerint eũ. Exijt ergo Petrus & ille alius discipulus, & uenerũt ad monumentũ. Currebãt aũt duo simul, & ille alius discipulus præcucurrit citius Petro, & uenit prior ad monumentum. Et cũ se inclinasset uidit posita linteamina, nõ tñ introiuit. Venit ergo Simon Petrus sequens eũ, & introiuit in monumentũ. Et uidit linteamina posita, & sudariũ quod fuerat super caput eius nõ cũ linteaminibus positũ, sed separatim inuolutum in unũ locũ. Tũc ergo introiuit & ille discipulus qui uenerat prior ad monumentũ, & uidit & credidit. Nõdũ eñ nouerũt scripturã, qđ oportuit eũ a mortuis resurgere. Abierũt ergo iterũ discipuli ad semetipsos, Maria aũt stabat ad monumentũ foris plorans. Dũ ergo fleret inclinauit se, & pspexit ĩ monumẽtũ. Et uidet duos ãgelos amictos in albis sedentes, unũ ad caput, & unũ ad pedes, ubi posuerant corpꝰ Iesu. Dicunt ei illi. Mulier qd ploras? Dicit eis. Tulerũt dñm meũ, & nescio ubi posuerunt eum. Hæc cũ dixisset, conuersa est retrorsum, & uidit Iesum stantẽ, & nõ sciebat qđ Iesus esset. Dicit ei Iesus. Mulier quid ploras? Quem q̃ris? Illa existimans qđ hortulanus esset, dicit ei. Dñe si tu asportasti eũ dicito mihi ubi posuisti eũ, & ego eũ tollam. Dicit ei Iesus. Maria. Cõuersa illa dicit ei. Rabboni, quod dicit magister. Dicit ei Iesus. Noli me tangere. Nõdũ eñ ascendi ad patrẽ meũ. Vade aũt ad frẽs meos, & dic eis. Ascẽdo ad patrẽ meũ & patrem uestrũ, deũ meũ & deũ uestrũ. Venit Maria magdalene, annuncians discipulis quod uidisset dñm, & ea dixisset sibi.

Cũ ergo

ουσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τ̃ σαββάτων, καὶ τ̃ν θυρῶν κεκλεισμένων, ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τ̃ν ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ, & ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς. Εἰρήνη ὑμῖν, καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτ̃. Ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ, ἰδόντες τὸν κύριον. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ πάλιν. Εἰρήνη ὑμῖν. καθὼς ἀπέσταλκέν με ὁ πατὴρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. & τοῦτο εἰπὼν, ἐνεφύσησεν, & λέγει αὐτοῖς. λάβετε πνεῦμα ἅγιον, ἄντινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἄντινων κρατῆτε, κεκράτηνται. Θωμᾶς δὲ εἷς ἐκ τ̃ δώδεκα, ὁ λεγόμενος δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτ̃ ὅτε ἦλθεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ, ἑωράκαμεν τὸν κύριον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτ̃ τὸν τύπον τ̃ ἥλων, & βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τὸν ἥλων, & βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτ̃, οὐ μὴ πιστεύσω. & μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτ̃, & θωμᾶς μετ' αὐτ̃ν. ἔρχεται ὁ ΙΗΣΟΥΣ τ̃ν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον & εἶπεν. Εἰρήνη ὑμῖν. εἶτα λέγει τῷ θωμᾶ. φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, & μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. ἀπεκρίθη ὁ θωμᾶς, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου. λέγει αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ὅτι ἑώρακάς με θωμᾶ, πεπίστευκας, μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐνώπιον τ̃ μαθητ̃ αὐτ̃, ἃ οὐκ ἔστιν γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε ὅτι ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐστὶν ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ ὁ υἱὸς τ̃ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτ̃. Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἐπὶ τ̃ θαλάσσης τ̃ Τιβεριάδος. ἐφανέρωσεν δὲ οὕτως. ἦσαν ὁμοῦ σίμων πέτρος & θωμᾶς

Cū ergo uespa esset die illo q erat unꝰ sabbatoꝝ, & fores essēt clausæ, ubi erāt discipuli congregati propter metū Iudæorū, uenit Iesus, & stetit in medio, & dicit eis. Pax uobis. Et cū hæc dixisset, ostēdit eis manus & latus suū. Gauisi sunt ergo discipuli, uiso dño. Dixit ergo eis iterū. Pax uobis. Sicut misit me pater, & ego mitto uos. Hæc cū dixisset, insufflauit, & dicit eis. Accipite spm̄ sanctū. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorū retinueritis retenta sunt. Thomas aūt unus ex duodecim qui dicitur didymus nō erat cū eis quando uenit Iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli. Vidimus dñm. Ille aūt dixit eis. Nisi uidero in manibus eius figuram clauoꝝ, & mittam digitū meū in figurā clauoꝝ, & mittam manū meam in latus eius, non credam. Et post dies octo iteꝝ erant discipuli eius intus & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit ī medio, & dixit eis. Pax uobis. Deinde dicit Thomæ. Infer digitum tuū huc, & uide manꝰ meas, & admoue manū tuā & mitte ī latus meū, & noli esse incredulꝰ sed fidelis. Respōdit Thomas & dixit. Dñs meꝰ & deus meus. Dicit ei Iesus. Quia uidisti me Thoma credidisti, beati qui non uiderunt & crediderūt. Multa quidē & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suoꝝ quæ nō sunt scripta in libro hoc. Hæc autē scripta sunt ut credatis qd Iesus est Christus filius dei, & ut credētes uitam habeatis in nomine eius.

Postea manifestauit se iterum Iesus ad mare tyberiadis. Manifestauit autem sic. Erant simul Simon Petrus XXI

ηὴ θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος, ηὴ ναθαναὴλ
ὁ ἀπὸ κανὰ τῆς γαλιλαίας, ϛ οἱ τοῦ ζεβεδαίου, ϛ
ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. λέγει αὐτοῖς
σίμων πέτρος, ὑπάγω ἁλιεύω. λέγουσιν αὐ
τῷ, ἐρχόμεθα ϛ ἡμεῖς σοὶ σύν. ἐξῆλθον ϛ
ἀνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς, ηὴ ἐν ἐκείνη
τῇ νυκτὶ, ἐπίασαν οὐδέν. πρωίας δὲ ἤδη γε
νομένης, ἔστη ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἰς τὸν αἰγιαλόν, οὐ
μέντοι ἤδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι ΙΗΣΟΥΣ ἐστίν.
λέγει αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. παιδία μή τι προσφά
γιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ. οὔ. ὁ δὲ εἶπεν
αὐτοῖς. βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ
δίκτυον ηὴ εὑρήσετε. ἔβαλον οὖν, ηὴ οὐκέτι αὐ
τὸ ἑλκύσαι ἴσχυσαν, ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύ
ων. λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος, ὃν ἠγάπα ὁ
ΙΗΣΟΥΣ τῷ πέτρῳ. ὁ κύριός ἐστιν. σίμων οὖν
πέτρος ἀκούσας, ὅτι ὁ κύριός ἐστιν, τὸν ἐπενδύ
την διεζώσατο. ἦν γὰρ γυμνὸς, ηὴ ἔβαλεν ἑαυτὸν
εἰς τὴν θάλασσαν. οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ
πλοιαρίῳ ἦλθον. οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς
γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων, σύροντες
τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων. ὡς οὖν ἀπέβησαν
εἰς τὴν γῆν βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμένην,
ηὴ ὀψάριον ἐπικείμενον ηὴ ἄρτον. λέγει
αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. φέρετε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων
ὧν ἐπιάσατε νῦν. ἀνέβη σίμων πέτρος, ηὴ
εἵλκυσεν τὸ δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν ἰχ
θύων μεγάλων, ἑκατὸν πεντήκοντα τριῶν. ϛ
τοσούτων ὄντων, οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον.
λέγει αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ, δεῦτε ἀριστήσατε. οὐ
δεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι αὐ
τόν σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν, ἔρ
χεται οὖν ὁ ΙΗΣΟΥΣ ϛ λαμβάνει τὸν ἄρτον,
ϛ δίδωσιν αὐτοῖς, ηὴ τὸ ὀψάριον ὁμοίως.
τοῦτο ἤδη τρίτον, ἐφανερώθη ὁ ΙΗΣΟΥΣ τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ, ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν. ὅτε οὖν
ἠρίστησαν. λέγει τῷ σίμωνι πέτρῳ ὁ ΙΗΣΟΥΣ.
Σίμων ἰωάννα ἀγαπᾷς με πλέον τούτων;
λέγει αὐτῷ. ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέ
γει αὐτῷ

& Thomas qui dicitur didymus & Nathanahel qui erat a Chana Galilææ, & filij Zebedæi, & alij ex discipulis eius duo. Dicit eis Simon Petrus. Vado piscatum. Dicunt ei. Venimus & nos tecum. Exierunt & ascenderunt in nauim statim, & illa nocte nihil prendiderunt. Mane aũt iã facto stetit Iesus in litore, non tamen cognouerunt discipuli quod Iesus esset. Dicit eis Iesus. Pueri, nunquid opsonij habetis? Rñderunt ei. Nõ. At ille dicit eis. Mittite ĩ dexterã nauigij partẽ rete, & inuenietis. Miserũt ergo, & iam nõ ualebant illud trahere præ multitudine pisciũ. Dicit ergo discipulus ille quẽ diligebat Iesus Petro. Dñs est. Simon ergo Petrus cũ audisset quod dñs esset, tunica succinxit se (erat enim nudus) & misit se in mare. Alij aũt discipuli nauigiolo uenerũt nõ eñ lõge aberant a terra, sed circiter cubitis ducentis trahentes rete piscium. Vt ergo descenderunt in terrã, uiderũt prunas positas, & piscem suppositũ, & panem. Dicit eis Iesus. Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenũ magnis piscibus centũ quinquagintatribus. Et cũ tot essent, nõ est scissum rete. Dicit eis Iesus. Venite prandete. Et nemo audebat discũbentiũ interrogare eũ, tu quis es, sciẽtes qd' dñs esset. Et uenit Iesus & accepit panem & dat eis, & piscem similiter. Hoc iam tertio manifestatus est Iesus discipulis suis cũ resurrexisset a mortuis. Cũ ergo prandissent dixit Simoni Petro Iesus. Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei. Etiam dñe, tu scis qd' amẽ te. Dicit ei.

γει αὐτῷ. Βόσκε τὰ ἀρνία μου. Λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον. Σίμων Ἰωάννα ἀγαπᾷς με; λέγει αὐτῷ. Ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ. Ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. Λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον. Σίμων Ἰωάννα φιλεῖς με; ἐλυπήθη ὁ Πέτρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, φιλεῖς με, καὶ εἶπεν αὐτῷ. Κύριε, σὺ πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Βόσκε τὰ πρόβατά μου. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώννυες σεαυτὸν, καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες, ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει, καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις. Τοῦτο δὲ εἶπεν, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν, λέγει αὐτῷ. Ακολούθει μοι. Επιστραφεὶς δὲ ὁ Πέτρος, βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ καὶ εἶπεν. Κύριε, τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς; τοῦτον ἰδὼν ὁ Πέτρος, λέγει τῷ ΙΗΣΟΥ. Κύριε, οὗτος δὲ τί; λέγει αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν, ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε; σὺ ἀκολούθει μοι. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει. καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ' Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν, ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε; οὗτος ἐστιν ὁ μαθητὴς, ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ γράψας ταῦτα. καὶ οἴδαμεν, ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. Ἔστιν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρεῖν τὰ γραφόμενα βιβλία.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ.

cit ei. Pasce agnos meos. Dicit ei rursus iterũ. Simon Ioannis diligis me? Ait illi. Etiam dñe tu scis quod amẽ te. Dicit ei iterum. Pasce oues meas. Dicit ei tertio. Simon Ioannis amas me? Contristatus est Petrus, quod dixisset sibi tertio amas me, & dixit ei. Dñe, tu omnia nosti, tu scis qđ amem te. Dicit ei Iesus. Pasce oues meas. Amen amen dico tibi, cũ esses iunior cingebas te & ambulabas ubi uolebas, cum aũt senueris extendes manus tuas, & alius te cinget & ducet quo nõ uis. Hoc autem dixit significãs qua morte glorificaturus esset deum. Et cũ hoc dixisset, dicit ei. Sequere me. Conuersus Petrus uidit illum discipulum quem diligebat Iesus sequentem, qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit. Dñe quis est ille qui tradit? Hunc ergo cum uidisset Petrus dicit Iesu. Domine, hic aũt quid? Dicit ei Iesus. Si eũ uelim manere donec ueniam, quid ad te, tu me sequere. Exĳt ergo sermo iste inter fratres quod discipulus ille nõ moreret. Et nõ dixerat ei Iesus nõ moritur, sed si eum uelim manere donec ueniam, quid ad te? Hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc. Et scimus qđ uerum est testimonium eius. Sunt aũt & alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos qui scribendi sint libros.

Euangelĳ secundum Ioannem finis.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟ/
ΣΤΟΛΩΝ.

ΤΟΝ μὲν πρῶτον λόγον ἐποι
κσάμην περὶ πάντων ὦ θεό/
φιλε, ὧν ἤρξατο ὁ ΙΗΣΟΥΣ
ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, ἄχρι
ἧς ἡμέρας, ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις,
διὰ πνεύματος ἁγίου, οὓς ἐξελέξατο ἀνε/
λήφθη, οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα
μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν, ἐν πολλοῖς τεκμη/
ρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμε/
νος αὐτοῖς, καὶ λέγων τὰ περὶ τῆ βασι/
λείας τοῦ θεοῦ, καὶ συναλιζόμενος πα/
ρήγγειλεν αὐτοῖς, ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χω/
ρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν
τοῦ πατρὸς, ἣν ἠκούσατέ μου, ὅτι Ἰωάν/
νης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτι/
σθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ οὐ μετὰ πολ/
λὰς ταύτας ἡμέρας. οἱ μὲν οὖν συνελθόν/
τες ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες. Κύριε, εἰ ἐν
τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασι/
λείαν τῷ Ἰσραήλ; εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. οὐχ
ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς, οὓς ὁ πα
τὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, ἀλλὰ λήψε/
σθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύ/
ματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες
ἔν τε Ἰερουσαλήμ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ,
καὶ Σαμαρείᾳ, καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. καὶ
ταῦτα εἰπὼν, βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρ/
θη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν
ὀφθαλμῶν αὐτῶν. καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦ/
σαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ.
καὶ ἰδοὺ

ACTA APOSTOLORVM.

SVperiori quidem uolumi
ne diximus Theophile,
de omnibus, quæ cepit Ie/
sus tũ facere tũ docere, ad
eũ usq; diem, quo postq; impartitus
in hoc ipsum spiritum sanctum, man-
dasset Apostolis quos delegerat, sur/
sum assumptus est, quibus etiam seip-
sum exhibuerat uiuentẽ, posteaq; sup
plicio fuisset affectus, idq; cõpluribus
argumentis, dũ per dies quadraginta
conspicitur ab illis, & loquitur eis de re
gno dei, & congregans illos in idẽ loci,
p̃cepit eis, ne discederẽt Hierosolymis,
sed ut expectarent promissum patris,
de quo (inquit) audistis ex me, quoniã
Ioannes baptizauit quidem aqua, uos
autem baptizabimini in spiritu sancto
post dies hosce nõ multos. Illi igitur,
ubi conuenissent percontabantur illũ
dicentes. Dñe, nũ in tẽpore hoc restitu
is regnũ ipsi Israel? Dixit aũt ad illos.
Non est uestrũ nosse tẽpora & articu/
los, quos pater in suaipsi9 cõstituit po
testate, sed accipietis uirtutẽ, posteaq;
spiritus sanctus aduenerit super uos,
& eritis mihi testes, nõ solũ in Hieru sa
lem, ueɔ etiã in uniuersa Iudæa, Sama
riaq;, deniq; usq; ad extrema terræ. At
q; hæc locutus, uidẽtibus ip̃sdẽ sublatus
ẽ, & nubes subduxit illũ ab oculis eoɔ,
cũq; essẽt defixis i cœlũ ocl'is dũ iret ille

Et ecce

Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρεστήκεισαν αὐτοῖς ἐν
ἐσθῆτι λευκῇ, οἳ καὶ εἶπον. ἄνδρες γαλιλαῖοι,
τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν;
οὗτος ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ὁ ἀναλημφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς
τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐ-
θεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρα-
νόν. τότε ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ὄ-
ρους τοῦ καλουμένου ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς
ἱερουσαλὴμ σαββάτου ἔχον ὁδόν, καὶ ὅτε εἰσ-
ῆλθον ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῷον οὗ ἦσαν κα-
ταμένοντες, ὅτε τε ἦτερος καὶ ἰάκωβος καὶ ἰωάν-
νης καὶ ἀνδρέας, φίλιππος καὶ θωμᾶς, βαρθολο
μαῖος καὶ ματθαῖος, ἰάκωβος ἀλφαίου, καὶ σί
μων ὁ ζηλωτὴς, καὶ ἰούδας ἰακώβου. οὗτοι πάν-
τες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προ
σευχῇ καὶ τῇ δεήσει, σὺν γυναιξὶ καὶ μαρίᾳ τῇ
μητρὶ τοῦ ΙΗΣΟΥ, καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτου.
Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἀναστὰς πέτρος
ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν, εἶπεν. ἦν τε ὄχλος ὀνο
μάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴκοσιν. Ἄνδρες
ἀδελφοὶ, ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ταύ-
την, ἣν προεῖπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στό-
ματος δαβὶδ περὶ ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ
τοῖς συλλαβοῦσι τὸν ΙΗΣΟΝ, ὅτι κατηριθμημέ-
νος ἦν ἐν ἡμῖν, καὶ ἔλαχε τὸν κλῆρον τῆς δι-
ακονίας ταύτης. οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον
ἐκ τοῦ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς γενόμενος
ἐλάκησε μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγ-
χνα αὐτοῦ, καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοι-
κοῦσι ἱερουσαλὴμ, ὥς τε κληθῆναι τὸ χωρίον
ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν ἀκελδαμά, τοῦτέ
στι χωρίον αἵματος. γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ ψα
μῶν. γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος, καὶ
μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν ἐπισκο-
πὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος. δεῖ τῶν συνελθόν-
των ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ, ἐν ᾧ εἰ-
σῆλθε, καὶ ἐξῆλθεν ἐφ' ὑμᾶς ὁ κύριος ΙΗ-
ΣΟΥΣ ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος ἰωάν-
νου, ἕως τῆς ἡμέρας, ἧς ἀνελήφθη ἀφ' ἡμῶν
μάρτυρα

Et ecce uiri duo aſtiterunt illis amicti ueſtibus albis qui & dixerunt. Viri Galilæi, quid ſtatis intuentes in cœlũ? Hic Ieſus qui aſſumptus eſt a uobis in cœlum ſic ueniet, quemadmodum uidiſtis eum euntem in cœlum. Tunc reuerſi ſunt Hieroſolymam a monte qui uocatur Oliueti, qui abeſt a Hieruſalem iter ſabbati. Et cum introiſſent, aſcenderũt in cœnaculum ubi manſitabant & Petrus & Iacobus, & Ioãnes, & Andreas, Philippus, & Thomas, Bartholomæus, & Matthæus. Iacobus Alphæi, & Simon zelotes, & Iudas Iacobi filius. Hi oẽs perſeuerabãt unanimiter in oratione ac dep̃catione, cũ mulieribus & Maria matre Ieſu, cũq; fratribus illius. In diebus illis exurgẽs Petr⁹ in medio diſcipulorꝫ dixit (Erat aũt turba nominũ ſimul fere centũ uiginti) Viri fratres, oportuit ipleri ſcripturã hãc, quã p̃dixit ſpũs ſanctus per os Dauid de Iuda q fuit dux, ĩs qui comp̃henderunt Ieſum, quia cõnumeratus erat nobiſcũ, & ſortit⁹ eſt ſortẽ miniſterĩ hui⁹. Et hic quidẽ poſſedit agrũ de mercede iniquitatis, & ſuſpenſus crepuit medi⁹, & diffuſa ſũt omnia uiſcera eius. Et notum factũ eſt oibus habitantibus Hieruſalem, ita ut appellaretur ager ille lingua illis uernacula Acheldemach, hoc ẽ ager ſanguinis. Scriptũ eſt em̃ in libro pſalmorꝫ. Fiat cõmoratio eius deſerta, & nõ ſit q inhabitet in ea. Et ep̃atũ eius accipiat alter. Oportet ut ex his uiris q nobiſcũ uerſati ſunt toto tp̃e, quo Ieſus ꝑpetuã uitæ cõſuetudinẽ egit nobiſcũ ad eum uſq; diem, quo receptus eſt a nobis, unus quiſpiam conſtituatur, qui ſit una

μάρτυρα σὺν ἀναστάσεως αὐτοῦ γενέσθαι σὺν
ἡμῖν ἕνα τούτων. καὶ ἔστησαν δύο, Ἰωσὴφ τὸν
καλούμενον Βαρσαββᾶν, ὃς ἐπεκλήθη Ἰοῦστος,
καὶ Ματθίαν, καὶ προσευξάμενοι, εἶπον. Σὺ
κύριε καρδιογνῶστα πάντων, ἀνάδειξον ὃν
ἐξελέξω ἐκ τούτων δύο, ἕνα λαβεῖν τὸν κλῆ
ρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἐξ
ἧς παρέβη Ἰούδας πορευθῆναι εἰς τὸν τό
πον τὸν ἴδιον. καὶ ἔδωκαν κλήρους αὐτῶν
καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ Ματθίαν, καὶ συγ
κατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων.
καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς
πεντηκοστῆς, ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐ
πὶ τὸ αὐτό, καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
ἦχος, ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ
ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον, οὗ ἦσαν καθήμε
νοι. καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι
γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἕνα ἕ
καστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες
πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρξατο λαλεῖν ἑτέ
ραις γλώσσαις, καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου αὐ
τοῖς ἀποφθέγγεσθαι. ἦσαν δὲ ἐν Ἰερουσα
λὴμ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, ἄνδρες εὐλαβεῖς
ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν. γε
νομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης, συνῆλθεν τὸ πλῆ
θος, καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰ
δίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν, ἐξίσαντο δὲ
πάντες καὶ ἐθαύμαζον λέγοντες πρὸς ἀλλήλους.
οὐκ ἰδοὺ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες Γα
λιλαῖοι; καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ
ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν, Πάρ
θοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἐλαμῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν
Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν,
Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, Φρυγίαν τε καὶ Παμφυ
λίαν, Αἴγυπτον, καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κυ
ρηναίας, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, Ἰουδαῖοί τε
καὶ προσήλυτοι, Κρῆτες καὶ Ἄραβες, ἀκούομεν λα
λούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ
θεοῦ. ἐξίσαντο δὲ πάντες, καὶ διηπόρουν ἄλλος πρὸς
ἄλλον λέ

sit una nobiscū testis resurrectiōis eius.
Et statuerunt duos, Ioseph q uocatur
Barsabas, qui cognominatus est iust9,
& Mathiā. Et oratione facta dixerunt.
Tu dñe qui corda nosti oium, ostende
utrū elegeris ex his duobus, ut accipiat
sortē ministerij hui9 & apostolatus, de
quo ꝑuaricat9 est Iudas, ut abiret in lo
cum suū. Et dederunt sortes eoꝝ, & ceci
dit sors super Mathiam, & cooptatus
est in numerū undecim apostolorum.

Et cū cōpleretur dies pentecostes, II
erant oēs unanimiter ī eodē loco. Et fa
ctus est repente de cœlo sonitus tanq̄
impetú uenientis flatus uehementis, &
repleuit totā domū, ubi erant sedentes
Et uisæ sunt illis dissectæ linguæ ꝙelut
igneæ, seditq̄ super singulos eorum, &
repleti sunt oēs spiritu sancto, & cœ
perunt loqui alijs linguis prout spiri
tus dabat eloqui illis. Erant autem in
Hierusalem habitantes Iudæi, uiri reli
giosi ex omni natione, quæ sub cœlo
est. Facta autē hac uoce, conuenit mul
titudo & cōfusa est, quod audiret unus
quisq̄ lingua sua illos loquentes. Stu
pebant autem omnes, & mirabantur,
dicentes inter se. Nōne ecce omnes isti
qui loquuntur Galilæi sunt? Et quo
modo nos audimus sua quisq̄ lingua
qua nati sumus? Parthi & Medi & Ela
mitæ, & habitatores mesopotamiæ, Iu
dææq̄, & Cappadociæ, Ponti, & Asiæ,
Phrygiæ, & Pamphyliæ, ægypti, & par
tium Libyæ, q̄ est finitima Cyrenæ, &
aduenæ Romani, Iudæiq̄ & Proselyti.
Cretes, & Arabes, audimus eos loquē
tes nostris linguis magnalia dei. Stu
pebant aūt omnes, & mirabātur inter
se dicentes.

ἄλλοι λέγοντες, τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι; ἕτεροι δὲ χλευάζοντες ἔλεγον, ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσί. Σταθεὶς δὲ Πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπεφθέγξατο αὐτοῖς. Ἄνδρες Ἰουδαῖοι, καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἰερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω, καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου. οὐ γὰρ ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε οὗτοι μεθύουσιν. ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας. ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ. καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις λέγει ὁ θεός. ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν, καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται, καί γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου, καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου καὶ προφητεύσουσι, καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ, καὶ ἀτμίδα καπνοῦ. ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ, καὶ ἔσται πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται. ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς, δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις, οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἴδατε, τοῦτον τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ ἔκδοτον λαβόντες διὰ χειρῶν ἀνόμων προσπήξαντες ἀνείλετε, ὃν ὁ θεὸς ἀνέστησε, λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ. Δαβὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτόν. προορώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μού ἐστιν, ἵνα μὴ σαλευθῶ, διὰ τοῦτο εὐφράνθη ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου. ἔτι δὲ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι οὐκ

se, dicentes: Quid nã uult hoc esse? Alij aũt irridentes dicebant, Musto expleti sunt isti. Stans aũt Petrus cũ undecim eleuauit uocem suã, & locut⁹ est eis. Viri Iudæi & qui habitatis Hierusalẽ uniuersi, hoc uobis notũ sit, & auribus percipite uerba mea. Nõ enim sicut uos existimatis hi ebrij sunt, cum sit hora diei tertia. Sed hoc est quod dictũ est p ꝓphetam Iohel. Et erit in nouissimis diebus dicit deus, effundã de spiritu meo super oẽm carnem. Et prophetabunt filij uestri & filiæ uestræ, iuuenes uestri uisiones uidebũt, & seniores uestri sõnia somniabunt. Et quidẽ super seruos meos & super ancillas meas in diebus illis effundã de spiritu meo & prophetabunt, & dabo ꝓdigia in cœlo sursum, & signa in terra deorsum, sanguinẽ & ignem & uaporem fumi. Sol conuertetur in tenebras & luna in sanguinẽ, antecꝫ ueniat dies ille domini magnus & manifestus. Et erit, omnis quicunq; inuocauerit nomen dñi, saluus erit. Viri Israelitæ, audite uerba hæc. Iesum Nazarenum uirum exhibitum a deo ergã uos uirtutibus & ꝓdigijs & signis quæ fecit per illum in medio uestri, sicut & ipsi scitis, hunc definito consilio & præscientia dei traditum cum accepisse-tis, per manus iniquorum, affigentes interemistis. Quem deus suscitauit solutis doloribus mortis, quatenus impossibile erat teneri illum ab ea. Dauid eñ dicit de eo. Prouidebam dominũ coram me semper, quoniam a dextris est mihi ne cõmouear. Propter hoc letatum est cor meũ, & exultauit lingua mea, insup & caro mea reqescet in spe.

Quoniam

ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου
εἰς ᾅδου, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν
διαφθοράν. Ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς,
πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προ-
σώπου σου. Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐξὸν εἰπεῖν
μετὰ παῤῥησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πα
τριάρχου Δαβίδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε, καὶ ἐτά
φη, καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἔστιν ἐν ἡμῖν ἄχρι
τῆς ἡμέρας ταύτης. προφήτης οὖν ὑπάρ-
χων, καὶ εἰδὼς, ὅτι ὅρκῳ ὤμοσεν αὐτῷ
ὁ θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ,
καθίσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, προϊδὼν ἐ-
λάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ ΧΡΙ-
ΣΤΟΥ, ὅτι οὐκ ἐγκατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐ-
τοῦ εἰς ᾅδου, οὐδὲ ἡ σάρξ αὐτοῦ εἶδε δι-
αφθοράν. Τοῦτον τὸν ΙΗΣΟΥΝ ἀνέστη-
σεν ὁ θεὸς, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμὲν μάρ-
τυρες. τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ ὑψωθείς, τήν τε
ἐπαγγελίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος λαβὼν
παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ὑμεῖς βλέ
πετε καὶ ἀκούετε. οὐ γὰρ Δαβὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς
οὐρανούς. Λέγει δὲ αὐτός, Εἶπεν ὁ κύριος τῷ
κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς
ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Ἀσφα
λῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ, ὅτι καὶ
κύριον καὶ ΧΡΙΣΤΟΝ, αὐτὸν ὁ θεὸς ἐποίησε, τοῦ
τον τὸν ΙΗΣΟΥΝ ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε. Ἀκού-
σαντες δὲ κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ, εἰπόντε
πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστό-
λους. Τί ποιήσομεν ἄνδρες ἀδελφοί; Πέτρος
ἔφη πρὸς αὐτούς, Μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω
ἕκαστος ὑμῶν, ἐπὶ τῷ ὀνόματι ΙΗΣΟΥ ΧΡΙ-
ΣΤΟΥ, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν
δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὑμῖν γάρ ἐστιν ἡ
ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι τοῖς
εἰς μακρὰν, ὅσους ἂν προσκαλέσηται κύριος
ὁ θεὸς ἡμῶν. Ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι διε-
μαρτύρετο καὶ παρεκάλει, λέγων. Σώθητε ἀπὸ τῆς
γενεᾶς τῆσδε τῆς σκολιᾶς ταύτης. οἱ μὲν οὖν ἀσμένως
ἀποδεξάμενοι

Quoniam nō derelinques animâ meâ in inferno, nec dabis ſanctū tuū, ut uideat corruptionem. Notas mihi feciſti uias uitæ, replebis me iocunditate cū facie tua. Viri fratres, liceat libere dicere apud uos de patriarcha Dauid, qđ & defunctus eſt & ſepultus eſt, & ſepulchrum eius eſt apud nos uſq; in hodiernum diem. Propheta igitur cū eſſet, & ſciret quod iureiurando iuraſſet ſibi deus, futurū, ut aliquis de fructu lumbi ipſius ſederet ſuper ſedē eius, præſcius locutus eſt de reſurrectiōe Chriſti, qđ non derelicta ſit in inferno anima eiꝰ, neq; caro eiꝰ uiderit corruptionē. Hūc Ieſum ſuſcitauit deus, cuius oēs nos ſumus teſtes. Dextera igit' dei exaltatus, & promiſſiōe ſpūs ſancti accepta a patre, effudit hoc quod nunc uos uidetis & auditis. Nō enim Dauid aſcendit in cœlos, ſed dicit ipſe. Dixit dñs domino meo ſede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellū pedū tuoꝝ. Certo ſciat ergo tota domꝰ Iſrael quod & dñm eū & Chriſtū fecerit deus, hunc Ieſum quē uos crucifixiſtis. His aūt auditis cōpuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrū & reliquos apoſtolos. Quid faciemus uiri fratres? Petrus ait ad illos, pœnitentiā agite, & baptizet' unuſqſq; ueſtrū in nomine Ieſu Chriſti ī remiſſionem peccatorum, & accipietis donū ſpiritus ſancti. Vobis enim facta eſt repromiſſio & filijs ueſtris, & omnibus qui longe ſunt, quoſcunq; aduocauerit dominus deus noſter. Alijs etiam uerbis plurimis teſtificatus & exhortatus eſt eos dicens. Saluamini a generatione iſta praua. Qui ergo libenter

acceperūt

ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτου ἐβαπτίσθη-
σαν, καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυ-
χαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι. ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦν
τες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῇ κοινωνίᾳ,
καὶ τῇ κλάσει του ἄρτου, & ταῖς προσευχαῖς.
ἐγίνετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος, πολλά τε τέρα-
τα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγένετο.
πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ
εἶχον ἅπαντα κοινά, καὶ τὰ κτήματα, καὶ
τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διεμέριζον αὐ-
τὰ πᾶσι, καθότι ἄντις χρείαν εἶχε. καθ' ἡμέ-
ραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν
τῷ ἱερῷ, κλῶντες τε κατ' οἶκον ἄρτον μετε
λάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει & ἀφελότη-
τι καρδίας, αἰνοῦντες τὸν θεὸν, καὶ ἔχοντες
χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προ
σετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκ-
κλησίᾳ. Επὶ τὸ αὐτὸ δὲ πέτρος καὶ ἰωάν-
νης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν, ἐπὶ τὴν ὥραν
τὴν προσευχῆς τὴν ἐνάτην, καί τις ἀνὴρ,
χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρ-
χων, ἐβασάζετο, ὃν ἐτίθουν καθ' ἡμέραν
πρὸς τὴν θύραν τ ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὡρ-
αίαν του αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰς
πορευομένων εἰς τὸ ἱερόν, ὃς ἰδὼν πέτρον
καὶ ἰωάννην μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερὸν,
ἠρώτα ἐλεημοσύνην. ἀτενίσας δὲ πέτρος
εἰς αὐτὸν σὺν τῷ ἰωάννῃ, εἶπε, βλέψον εἰς
ἡμᾶς. ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι
παρ' αὐτῶν λαβεῖν. εἶπε δὲ πέτρος, ἀρ-
γύριον καὶ χρυσίον, οὐκ ὑπάρχει μοι. ὃ δὲ
ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι. ἐν τῷ ὀνόματι ΙΗ
ΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ τοῦ ναζαραίου, ἔγειραι καὶ
περιπάτει. καὶ κρατήσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς
χειρὸς, ἤγειρε. παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν
αὐτοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυρά, καὶ ἅλλο-
μενος ἔστη καὶ περιεπάτει, καὶ εἰσῆλ-
θε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν, καὶ
ἁλλόμενος καὶ αἰνῶν τὸν θεόν. καὶ εἶδεν
αὐτὸν πᾶς

acceperunt ſermonẽ eius baptizati ſũt, & appoſitæ ſunt in die illo animæ circi/ter ter mille. Erant aũt perſeuerãtes in doctrina apoſtolorꝝ, & cõmunicatiõe, & fractione panis, & orationibus. Fie/bat autẽ omni animæ timor, multaqꝫ ꝑdigia & ſigna per apl̃os fiebant. Oẽs aũt qui credebant erant coniũcti, & ha bebãt omnia cõmunia. Poſſeſſioneſqꝫ & ſubſtantias uẽdebãt, & diuidebant illa omnibus, prout cuiqꝫ opus erat. Et cotidie perdurantes unanimiter in tem plo, & frangentes per ſingulas domos panem, inuicem ſumebant cibũ, cũ ex/ultatione & ſimplicitate cordis, lau/dantes deum & habentes gratiã apud omnem plebem. Dominus autem ad-debat qui ſalui fiebant cotidie congre-gationi.

Simul aũt Petrus & Ioannes aſcen III
debant in templũ, ad horam orationis nonã. Et quidã uir qui erat claudus ex utero matris ſuæ baiulabat, quẽ pone-bant cotidie ad portã templi quæ dicit ſpecioſa ut peteret eleemoſynã ab in-troeuntibus in tẽplũ. Is cũ uidiſſet Pe/trum & Ioannẽ ingreſſuros in templũ, rogabat eleemoſynã. Defixis aũt in eũ oculis Petrus cũ Ioanne, dixit. Aſpice in nos. At ille intendebat in eos, ſperãs ſe aliquid accepturũ ab eis. Petrus autẽ dixit. Argentũ & aurũ nõ eſt mihi, qd aũt habeo hoc tibi do. In nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge & ambula. Et apꝑhẽſa manu eius dextera erexit eũ. Protinus aũt cõſolidatæ ſunt baſes eiꝰ & plantæ. Et exiliens ſtetit & ambula-bat, & intrauit cũ illis in tẽplũ, ui ambu lans & ſaliens & laudans deũ. Et uidit

ἀυτὸμ πᾶς ὁ λαὸς πῖπαρῶντα Ϲ ἀἰνοῦ/
τα τὸμ θεόμ.ἐπεγίνωσκόντε ἀυτὸμ, ὅτι οὗτός
ἦμ ὁ πρὸς τὴ ἐλεημοσώνη καθήμενος ἐπὶ
τῆ ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ. καὶ ἐπλήσθησαμ
θάμβους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι
αὐτῷ,κρατοῦντος δὲ τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ τὸν
πέτρομ καὶ ἰωάννην,συνέδραμε πρὸς αὐτοὺς
πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῆ στοᾷ τῆ καλουμένῃ σολο/
μῶνος ἔκθαμβοι.ἰδὼμ δὲ πέτρος,ἀπεκρίνά/
ατο πρὸς τὸμ λαόμ.ἄνδρες ἰσραηλῖται τί θαυ
μάζετε ἐπὶ τούτῳ, ἢ ἡμῖμ τί ἀτενίζετε, ὡς
ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τ περι
πατεῖμ αὐτόμ.ὁ θεὸς ἀβραὰμ Ϲ ἰσαὰκ Ϲ
ἰακὼβ,ὁ θεὸς τῶν πατέρωμ ἡμῶμ, ἐδόξασε
τὸμ παῖδα αὐτοῦ ΙΗΣΟΥΝ,ὃμ ὑμεῖς παρε/
δώκατε καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸμ κατὰ πρόσω/
πομ πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειμ.
ὑμεῖς δὲ τὸμ ἅγιομ καὶ δίκαιομ ἠρνήσασθε,
Ϲ ἠτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρίσθῆναι ὑμῖμ,
τὸμ δὲ ἀρχηγὸμ τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε,ὃμ ὁ
θεὸς ἤγειρεμ ἐκ νεκρῶμ,οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσ/
μεν,καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦ
τομ ὃμ θεωρεῖτε καὶ οἴδατε ἐστερέωσε τὸ ὄνο/
μα αὐτοῦ,καὶ ἡ πίστις ἡ δι αὐτοῦ,ἔδωκεμ αὐ/
τῷ τὴμ ὁλοκληρίαμ ταύτημ ἀπέναντι πάν
των ὑμῶμ.καὶ νῦμ ἀδελφοί οἶδα,ὅτι κατὰ
ἄγνοιαμ ἐπράξατε,ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑ/
μῶμ.ὁ δὲ θεὸς ἃ προκατήγγειλε διὰ στόματος
πάντωμ τῶμ προφητῶμ αὐτοῦ παθεῖμ τὸμ
ΧΡΙΣΤΟΝ ἐπλήρωσεμ οὕτως. μετανοήσατε
οὖμ Ϲ ἐπιστρέψατε εἰς τ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶμ
τὰς ἁμαρτίας, ὅπως ἂμ ἔλθωσι καιροὶ ἀνα
ψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου,καὶ ἀποστείλῃ τὸμ
προκεκηρυγμένομ ὑμῖμ ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ
ὃμ δεῖ οὐρανὸμ μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀπο
καταστάσεως πάντωμ ὧμ ἐλάλησε ὁ θεὸς διὰ
στόματος πάντωμ ἁγίωμ ἀπ αἰῶ
νος.μωϋσῆς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς πατέρας εἶπεν,
ὅτι προφήτην ὑμῖμ ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑ/
μῶμ ἐκ

eum totus populus ambulantẽ & laudantem deũ. Agnouerũtq; illũ,q; ipſe eſſet qui ad eleemoſynã ſedebat ad ſpecioſam portam templi. Et impleti ſunt ſtupore & extaſi,in eo quod contigerat illi. Cum teneret aũt qui ſanatus fuerat claudus Petrũ & Ioannem,cucurrit totus populus ad eos in porticum quæ appellatur Salomonis ſtupẽtes. Quo uiſo Petrus,reſpondit ad populũ. Viri Iſraelitæ quid miramini i hoc, aut nos quid intuemini, quaſi noſtra uirtute aut poteſtate fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham, & Iſaac, & Iacob, deus patrum noſtrorum glorificauit filiũ ſuũ Ieſum,quem uos quidẽ tradidiſtis & negaſtis in conſpectu Pilati cũ ille iudicaſſet eſſe abſoluendũ. Vos aũt ſanctũ & iuſtũ negaſtis,& poſtulaſtis ut uirũ homicidam donaret uobis, autorem uero uitæ interfeciſtis, quẽ deus ſuſcitauit a mortuis,cuius nos teſtes ſumus, & in fide nominis eius hũc quẽ uos uidetis & noſtis, cõfirmauit nomẽ ſuũ,& fides quæ per eũ eſt dedit ei integram ſanitatẽ iſtam in cõſpectu oĩum ueſtrũ.Et nunc fratres ſcio,q; per ignorãtiam feciſtis,ſicut & principes ueſtri. Deus aũt qui p̃nunciauerat p os omnium prophetarum ſuorũ Chriſtum paſſum, ſic impleuit. Pœniteat uos igit & cõuertamini ut deleant peccata ueſtra, ut cũ uenerint tpa refrigerĩ a cõſpectu dñi, & miſerit eũ q añ p̃dicat ẽ uobis Ieſum Chriſtũ,quẽ oportet qdẽ cœlũ ſuſcipe,uſq; in tpa reſtitutionis oĩum, q̃ locutus eſt deus p os ſanctorum ſuorum a ſæculo prophetarum. Moſes qdẽ dixit. Prophetã ſuſcitabit uobis dñs deus ueſter de

μῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμὲ αὐτόν· ἀ/
κούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς
ὑμᾶς. ἔσται δὲ πᾶσα ψυχὴ ἥτις ἂν μὴ ἀκού/
σῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται
ἐκ τοῦ λαοῦ. καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ Σα
μουὴλ, καὶ τῶν καθεξῆς ὅσοι ἐλάλησαν, κατήγγει
λαν τὰς ἡμέρας ταύτας. ὑμεῖς ἐστε οἱ υἱοὶ τῶν προ
φητῶν, καὶ τῆς διαθήκης ἧς διέθετο ὁ θεὸς πρὸς
τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς Ἀβραάμ, καὶ
τῷ σπέρματί σου ἐυλογηθήσονται πᾶσαι
αἱ πατριαὶ τῆς γῆς. ὑμῖν πρῶτον ὁ θεὸς ἀναστή/
σας τὸν παῖδα αὐτοῦ ΙΗΣΟΥΝ ἀπέστειλεν αὐ
τὸν ἐυλογοῦντα ὑμᾶς ἐν τῷ ἀποστρέφειν
ἕκαστον ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν.

Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαὸν ἐπέ/
στησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς, καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ
ἱεροῦ, καὶ οἱ σαδδουκαῖοι διαπονούμενοι διὰ
τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαὸν, καὶ καταγ/
γέλλειν ἐν τῷ ΙΗΣΟΥ τὴν ἀνάστασιν τὴν ἐκ νε/
κρῶν, καὶ ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ ἔθεν
το εἰς τήρησιν εἰς τὸ αὔριον. ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη.
πολλοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευ
σαν, καὶ ἐγενήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ὡσεὶ χί
λιάδες πέντε. ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὸ αὔριον συνα/
χθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ
γραμματεῖς εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ Ἄνναν τὸν ἀρχιε
ρέα, καὶ Καϊάφαν, καὶ Ἰωάννην καὶ Ἀλέξανδρον, καὶ
ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ. καὶ στήσαντες
αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ ἐπυνθάνοντο ἐν ποίᾳ δυ/
νάμει, ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὑμεῖς;
τότε πέτρος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου, εἶπε
πρὸς αὐτούς, ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι
τοῦ Ἰσραήλ, εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ
εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος σε/
σῶσται, γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν, καὶ παντὶ τῷ
λαῷ Ἰσραήλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
τοῦ ναζαραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγει
ρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον
ὑμῶν ὑγιής. οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ'
ὑμῶν

ster de fratribus uestris, tãq; meipsũ au
dietis iuxta oia q̃cũq; locutus fuerit uo
bis. Erit aũt, ut ois aia q̃ nõ audierit p-
phetã illũ exterminet de plebe. Quin
& oẽs pphetæ a Samuel & deinceps q̃t
q̃t locuti sũt & annũciauerũt dies istos,
Vos estis filij prophetarꝝ & testamẽti,
quod disposuit deꝰ ad patres nostros
dicens ad Abrahã. Et in semine tuo be
nedicẽtur oẽs familiæ terræ Vobis pri/
mũ deus cũ suscitasset filiũ suũ Iesum
misit eũ benedicentẽ uos, ut conuertat
se unusquisq; a malicijs uestris.

Loquentibus aũt illis ad ppl'm, sup/ IIII
uenerũt sacerdotes & magistratus tẽpli
& sadducæi molestе ferẽtes, q; docerẽt
ppl'm, & annunciarẽt in noie Iesu resur
rectionẽ ex mortuis, & iniecerũt eis ma
nus, & posuerũt eos in custodiã in po-
sterꝝ diẽ. Erat aũt iam uespa, multi aũt
eoꝝ q audierant sermonẽ crediderunt,
& factꝰ est numerꝰ uirorꝝ circiter qnq;
milia. Factũ est aũt ĩ postero die ut cõ-
gregarentur principes eoꝝ & seniores
& scribæ in Hierusalem, & Annas prin
ceps sacerdotũ, & Cayphas, & Ioannes
& Alexãder, & quotquot erãt de gene/
re põtificio. Et cũ statuissent eos in me/
dio interrogabãt. In qua uirtute, aut in
quo noie feciſtis hoc uos? Tũc Petrꝰ re
pletus spũ sctõ, dixit ad eos. Principes
ppl'i & seniores Israel, si nos hodie diiu
dicamur de eo qd' bñ fecerimꝰ homini
infirmo, in quo iste saluꝰ factꝰ est: no/
tum sit oibus uobis & oĩ plebi Israel,
qd' in noie Iesu Christi nazareni quẽ
uos crucifixistis quem deus suscitauit a
mortuis in hoc iste astat corã uobis sa
nus. Hic est lapis, qui reprobatus est a

ὑμῶν τ̄ οἰκοδομούντων, ὁ γενόμενος εἰς κε
φαλὴν γωνίας. & οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ
σωτηρία, οὔτε γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον τ̄ δεδο/
μένον ἐν ἀνθρώποις ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς.
Θεωροῦντες δὲ τὴν τ̄ Πέτρου παῤῥησίαν καὶ Ἰω
άννου, καὶ καταλαβόμενοι, ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμ
ματοί εἰσι καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον ἐπεγίνω
σκόν τε αὐτούς, ὅτι σὺν τ̄ Ἰ̄ Η̄ Σ̄ Ῑ ἦσαν, τόν
δὲ ἄνθρωπον βλέποντες σὺν αὐτοῖς, ἑστῶτα τ̄
τεθεραπευμένον, οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν, κε-
λεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τ̄ συνεδρίου ἀπελ-
θεῖν, συνέβαλον πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες.
τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, ὅτι
μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον γέγονε δι' αὐτῶν, πᾶ/
σι τοῖς κατοικοῦσιν Ἰερουσαλὴμ φανερόν, καὶ
οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι, ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ
πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τὸν λαόν, ἀπειλῇ ἀπει
λησώμεθα αὐτοῖς, μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τ̄ Ὀ/
νόματι τούτῳ μηδενὶ ἀνθρώπων, καὶ καλέ/
σαντες αὐτούς, παῆγγειλαν αὐτοῖς τὸ καθόλου
μὴ φθέγγεσθαι μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τ̄ Ὀ̄ν̄ ὀνόμα
τι τ̄ Ῑ Η̄ Σ̄. ὁ δὲ Πέτρος & Ἰωάννης ἀποκριθέν
τες πρὸς αὐτούς, εἶπον. εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώ/
πιον τ̄ θεοῦ, ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ,
κρίνατε. οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἃ εἴδομεν καὶ
ἠκούσαμεν μὴ λαλῆσαι. οἱ δὲ προσαπειλησάμε
νοι, ἀπέλυσαν αὐτούς, μηδὲν εὑρίσκοντες τὸ
πῶς κολάσουν αὐτοὺς διὰ τὸν λαόν, ὅτι πάν
τες ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τ̄ γεγονότι. ἐ/
τῶν γὰρ πλειόνων τεσσαράκοντα ὁ ἄνθρωπος
ἐφ' ὃν ἐγεγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τ̄ ἰάσεως.
ἀπολυθέντες δὲ, ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους, καὶ
ἀπήγγειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς & οἱ
πρεσβύτεροι εἶπον. οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυ/
μαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς τὸν θεὸν & εἶπον.
Δέσποτα σὺ ὁ θεὸς, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ
τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, & πάντα τὰ ἐν αὐ
τοῖς, ὁ διὰ στόματος Δαβὶδ παιδός σου εἰπὼν
ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν
κενὰ

uobis ædificantibus, q factus est in ca-
put anguli, & nō est i alio quoq; salus.
Nec enim aliud nomen est sub cœlo da
tū hoibus, in quo oporteat nos saluos
fieri. Videtes aūt Petri libertatē & Ioā/
nis, & cōperto q hoies essent illiterati &
idiotæ, admirabant, & agnoscebāt eos
quod cū Iesu fuissent, hoiem quoq; ui/
dentes stantē cū eis qui sanatus fuerat,
nihil poterant contradicere. Iussis aūt
illis e consilio discedere, cōferebāt inter
sese dicētes. Quid faciem⁹ hoibus istis?
Q̄m quidē notū signū factū est p eos
oibus habitantibus Hierusalē. Manife
stum est, & nō possum⁹ negare. Sed ne
amplius diuulget in populum, cōmine
mur eis ne ultra loquant in noie hoc
ulli hoim. Et accersitis illis denunciaue/
runt ne omnino loquerent, neq; doce
rent in noie Iesu. Petrus uero & Ioan-
nes rn̄dentes, dixerunt ad eos, an iustū
sit in conspectu dei uos potius audire,
q̄ deū, iudicate. Nō em̄ possumus q̄ ui
dimus & audiuim⁹ nō loqui. At illi ad/
ditis minis dimiserūt eos, nihil inueniē
tes quō punirent eos propter ppl'm, qa
oēs glorificabant deum super eo quod
acciderat. Annorū enim erat amplius
quadraginta homo, in quo factum fue
rat signū istud sanitatis. Dimissi aūt ue
nerunt ad suos, & annunciauerunt eis
q̄cunq; sibi principes sacerdotū & seni
ores dixerant. Qui cū audissent, unani-
miter leuauerunt uocem ad deum, & di
xerunt. Domine tu deus qui feciſti cœ
lum & terram mare, & omnia quæ in
eis sunt, qui per os patris nostri Da-
uid pueri tui dixisti. Quare fremue/
runt gentes, & populi meditati sunt
inania.

κενά. παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ
ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό, κατὰ τοῦ κυ
ρίου, καὶ κατὰ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ αὐτοῦ. συνήχθησαν γὰρ
ἐπ' ἀληθείας ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου ΙΗ-
ΣΟΥΝ, ὃν ἔχρισας, Ἡρώδης τε καὶ Πόντιος Πει-
λᾶτος, σὺν ἔθνεσι καὶ λαοῖς Ἰσραήλ, ποιῆ-
σαι ὅσα ἡ χείρ σου, καὶ ἡ βουλή σου προώρισε
γενέσθαι. καὶ τὰ νῦν κύριε ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπει-
λὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρ-
ρησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου ἐν τῷ τῆς
χεῖρά σου ἐκτείνειν σε εἰς ἴασιν, καὶ σημεῖα καὶ
τέρατα γινέσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου
παιδός σου ΙΗΣΟΥ. καὶ δεηθέντων αὐτῶν, ἐσα-
λεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐ-
πλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου. καὶ
ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ μετὰ παῤῥησίας.
τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία
καὶ ἡ ψυχὴ μία. καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν
ὑπαρχόν-
των αὐτοῖς, ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς
ἅπαντα κοινά, καὶ μεγάλῃ δυνάμει ἀπεδί-
δουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσε-
ως τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ, χάρις τε μεγάλη ἦν
ἐπὶ πάντας αὐτούς. οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρ-
χεν ἐν αὐτοῖς, ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰ-
κιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς
τῶν πιπρασκομένων, καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πό-
δας τῶν ἀποστόλων. διεδίδοτο δὲ ἑκάστῳ καθ'
ὅτι ἄν τις χρείαν εἶχεν. Ἰωσῆς δὲ ὁ ἐπικληθεὶς
Βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ὅ ἐστιν υἱὸς πα-
ρακλήσεως Λευίτης, κύπριος τῷ γένει, ὑπάρ-
χοντος αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆ
μα καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.
Ἀνὴρ δέ τις ἀνανίας ὀνόματι σὺν σαπφείρῃ
τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐπώλησε κτῆμα καὶ ἐνοσφί-
σατο ἀπὸ τῆς τιμῆς συνειδυίης καὶ τῆς γυναικὸς
αὐτοῦ, καὶ ἐνέγκας μέρος τι παρὰ τοὺς πό-
δας τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν. εἶπε δὲ πέτρος.
Ἀνανία διὰ τί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρ
δίαν σου, ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,
καὶ νοσφί-

inania. Astiterunt reges terræ, & princi
pes cõuenerunt in unũ aduersus dñm,
& aduersus Christũ eius. Cõuenerũt
enim uere aduersus sanctum puerum
tuũ Iesum quem unxeras, Herodes si-
mul & põtius Pilatus cũ gẽtibus & po-
pulis israel, ad faciẽdũ q̃cũq; manꝰ tua
& consiliũ tuum prius decreuerat ut fie
rent. Et nunc dñe aspice in minas eorũ
& da seruis tuis cũ omni fiducia loqui
uerbũ tuũ, manũ tuam porrigendo in
hoc ut sanatio & signa & ꝓdigia fiãt ꝑ
nomẽ sancti filij tui Iesu. Et cũ orassent
illi, motꝰ est locus ĩ quo erãt cõgregati,
& repleti sunt oẽs spũ sancto, & loque-
bantur uerbũ dei cũ fiducia. Multitudi
nis aũt credẽtiũ erat cor unũ & anima
una, nec quisq; eorꝝ q̃ possidebat aliqd
suũ esse dicebat, sed erant illis oĩa coĩa.
Et uirtute magna reddebãt apostoli te
stimonium resurrectionis domini Ie-
su, & gratia magna erat super omnes il
los. Neq; enim quisq; egens erat inter
illos. Quotquot eñ possessores agrorꝝ
aut domorꝝ erant, uẽdentes afferebãt
precia eorꝝ q̃ uendita fuerant, & pone-
bãt añ pedes apl̃orꝝ. Distribuebaꝫ aũt
singulis prout cuiq; opꝰ erat. Ioses aũt
q̃ cognoiatꝰ est Barnabas ab apl̃is, qđ
est filiꝰ cõsolatiõis, leuites cyprius gene-
re, cũ haberet agrũ uẽdidit eũ, & attulit
preciũ & posuit ad pedes apostolorꝝ.
Vir aũt qdã noĩe Ananias cũ Sapphi V
ra uxore sua uendiderat possessionẽ &
sepositerat de p̃cio, conscia etiã uxore
sua, & afferens partem quandã, ad pe-
des apostolorum posuit. Dixit autem
Petrus Anania. Cur impleuit Satanas
cor tuum, ut mentireris spiritui sancto,

Ϲ νοσφίσασθαί σε ἀπὸ φ ἰμῆς τῆ χωρίου. οὐχὶ μένον σοι ἔμενε, Ϲ πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξ ουσίᾳ ὑπῆρχε; τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ. ἀκούων δὲ ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους, πεσὼν ἐξέψυξε. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι, συνέσταλαν αὐτὸν καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν. Ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν τριῶν διάστημα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονὸς, εἰσῆλθεν. ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ ὁ πέτρος. εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε; ἡ δὲ εἶπε. Ναὶ τοσούτου. ὁ δὲ πέτρος εἶπε πρὸς αὐτήν. τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειρᾶσαι τὸ πνεῦμα κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρα σου ἐπὶ τῇ θύρᾳ, Ϲ ἐξοίσουσί σε, ἔπεσε δὲ παραχρῆμα πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ καὶ ἐξέψυξεν. εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι, εὗρον αὐτὴν νεκράν, Ϲ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν ἐκκλησίαν, Ϲ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. Διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά, καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶνος. τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός. μᾶλλον δὲ προσετίθοντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ πλήθη, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ὥς τε καταφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββάτων, ἵνα ἐρχομένου πέτρου, κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν. συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν περὶξ πόλεων εἰς ἱερουσαλήμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες. Ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἥτις ἐστὶν αἵρεσις τῶν σαδδουκαίων ἐπλήσθησαν

& fraudates de precio agri? Nonne manens tibi manebat, & uenundatum in tua erat poteſtate? Quare poſuiſti in corde tuo rem iſtã? Non es mentitus hominibus ſed deo. Audiens autem Ananias hæc uerba, collapſus expirauit. Et factus eſt timor magnus ſuper omnes qui audierunt hæc. Surgentes autem iuuenes amouerunt eum, & elatum ſepelierunt. Factum eſt aũt fere horaꝝ triũ interuallũ, & uxor ipſi⁹ neſciẽs quod factũ fuerat introiuit. Reſpondet aũt ei Petrus. Dic mihi, Num tanti agrũ uẽdidiſtis? At illa dixit. Etiã tanti. Petrus aũt ad eam. Cur conſpiraſtis inter uos ut tentaretis ſpm̃ dn̄i? Ecce pedes eorꝝ qui ſepelierunt uirũ tuũ ad oſtiũ adſunt & efferẽt te. Cõfeſtim aũt cecidit ad pedes ei⁹, & expirauit. Ingreſſi aũt iuuenes repererunt illã mortuam, & extulerunt ac ſepelierũt iuxta uirũ ſuum. Et factus eſt timor magnus in uniuerſã cõgregationẽ, & in oẽs q audiebãt hæc. Per manus aũt apoſtolorꝝ fiebant ſigna & prodigia multa in plebe. Et erant unanimiter oẽs in porticu Salomonis. Cæteroꝝ aũt nemo audebat ſe cõiungere illis, ſed magnificabat eos populus. Magis aũt accreſcebat credentiũ dn̄o multitudo uirorũq; ac mulierum, ita ut in plateas exportarent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, ut ueniẽtis Petri uel umbra obũbraret aliquem illoꝝ. Conueniebat autẽ & multitudo uicinarꝝ ciuitatũ Hieruſalẽ, afferẽtes ægros & uexatos a ſpiritibus immundis, q ſanabantur omnes. Exurgens aũt princeps ſacerdotũ & omnes qui cum illo erant, quæ eſt factio ſadducæorum

ἐπλήσθησαν

ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ. Ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ τῆς νυκτὸς ἤνοιξε τὰς θύρας τοῦ φυλακείου, ἐξαγαγών τε αὐτοὺς εἶπε. πορεύεσθε καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης. Ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκον. παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀχθῆναι αὐτούς. οἱ δὲ ὑπηρέται παραγενόμενοι, οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ, ἀναστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν λέγοντες, ὅτι τὸ μὲν δεσμωτήριον εὕρομεν κεκλεισμένον ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ, καὶ τοὺς φύλακας ἔξω ἑστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν. ἀνοίξαντες δὲ, ἔσω οὐδένα εὕρομεν. ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους, ὅτε ἱερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς διϊκνοῦντο περὶ αὐτῶν, τί ἂν γένοιτο τοῦτο, παραγενόμενος δέ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς, ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς ἔθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν. τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας. ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν, ἵνα μὴ λιθασθῶσιν. ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς λέγων. οὐ παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν ὑμῖν, μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ; καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν, καὶ βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι, εἶπον. πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ μᾶλλον, ἢ ἀνθρώποις. ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ἤγειρεν ΙΗΣΟΥΝ,

ὃν ὑμεῖς

cæorum repleti sunt zelo, & iniecerunt manus in apostolos, & posuerunt eos in custodia publica. Angelus aũt domini per noctem aperuit ianuas carceris, Et eductis illis dixit. Ite, & stãtes loquimini in templo plebi omnia uerba uitæ huius. Qui cũ audissent intrauerunt diluculo in templum & docebant. Adueniens autem princeps sacerdotum & qui cum eo erant, conuocauerunt concilium & uniuersum seniorum ordinẽ filiorum Israel & miserunt ad carcerem, qui adducerent eos. Cum autem uenissent ministri, & nõ inuenissent illos, reuersi nunciauerunt dicentes. Carcerẽ quidem inuenimus clausum cum omni diligentia, & custodes foris stantes ante ianuas. Cum aperuissemus autem, neminem intus inuenimus. Vt aũt audierũt hos sermones & sacerdos & magistratus tẽpli & principes sacerdotũ, ambigebant de illis qd nã hoc futux esset. Adueniens aũt quidam nunciauit eis. Ecce uiri quos posueratis in carcerẽ, sũt in templo stantes, & docentes populum. Tunc abiit magistratus cum ministris, & adduxit illos sine ui. Timebant enim populum, ne lapidarentur. Et cum adduxissent illos, statuerunt in concilio. Et interrogauit eos princeps sacerdotum, dicens. Nonne præcipiendo præcepimus uobis, ne doceretis in nomine isto? Et ecce replestis Hierusalem doctrina uestra, & uultis inducere super nos sanguinem hominis istius. Respondens autem Petrus & apostoli dixerunt. Obedire oportet deo magis quam hominibus. Deus patrum nostrorum suscitauit Iesum,

ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦναι μετάνοιαν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων, καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον, ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο καὶ ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς. ἀναστὰς δέ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ φαρισαῖος ὀνόματι γαμαλιὴλ, νομοδιδάσκαλος τίμιος παντὶ τῷ λαῷ, ἐκέλευσε ἔξω βραχύτι τοὺς ἀποστόλους ποιῆσαι. εἶπε τε πρὸς αὐτούς, ἄνδρες Ἰσραηλῖται προσέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, τί μέλλετε πράσσειν. πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη θευδᾶς λέγων εἶναί τινα ἑαυτόν, ᾧ προσεκλίθη ἀριθμὸς ἀνδρῶν ὡσεὶ τετρακοσίων, ὃς ἀνῃρέθη καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διελύθησαν καὶ ἐγένοντο εἰς οὐδέν. μετὰ τοῦτον ἀνέστη ἰουδας ὁ γαλιλαῖος ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέστησε λαὸν ἱκανὸν ὀπίσω αὐτοῦ. κἀκεῖνος ἀπώλετο, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν. καὶ τὰ νῦν λέγω ὑμῖν. ἀποστῆτε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ ἐάσατε αὐτούς, ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ, ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται· εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστίν, οὐ δυνήσεσθε καταλῦσαι αὐτό. μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. ἐπείσθησαν δὲ αὐτῷ καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους, δείραντες παρήγγειλαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ΙΗΣΟΥ, καὶ ἀπέλυσαν αὐτούς. οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κατηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι, πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες, καὶ εὐαγγελιζόμενοι ΙΗΣΟΥΝ τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν, ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν ἑλληνιστῶν

quẽ uos interemistis suspendentes in ligno. Hunc principẽ & saluatorem deus exaltauit dextera sua ad dandã pœnitentiam Israel & remissionẽ peccatorũ, & nos sumus ei testes horũ uerborꝝ. Inq; aũt & spũs sctũs, quẽ dedit deꝰ obedientibus illi. Hæc aũt cũ audissent dissecabantur, & consultabant ut interficerent illos. Surgens autem quidã in concilio phariſæꝰ nomine Gamaliel legis doctor honorabilis uniuersæ plebi, iussit ut paulisper secederent foras apostoli. Dixitq; ad illos. Viri Israelitæ attendite uobis super hominibus istis, quid acturi sitis. Ante hos enim dies extitit theudas dicens se esse aliquem, cui consensit numerus uirorũ circiter quadringentorum, qui occisus est, & omnes qui credebãt ei dissipati sunt, & redacti ad nihilum. Post hunc extitit Iudas Galilæus in diebus pfessionis, & auertit populum post se. Et ipse perijt, & omnes quotquot cõsenserant ei dispersi sunt. Et nunc dico uobis, abstinete ab hominibus istis, & sinite illos. Qm̃ si ẽ ex hoi nibus consiliũ aut opus hoc, dissolueꝫ, si uero ex deo est, nõ potestis dissolue-re, ne quãdo & deo repugnare reperiamini. Consenserunt aũt illi, & cũ aduocassent apostolos cæsis denũciauerunt, ne omnino loquerentꝫ in nomine Iesu, & dimiserunt eos. Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu cõcilij, quod digni habiti essent ut p nomine eius contumeliam paterẽtur. Et cotidie in templo & circa domos nõ cessabant docere & euangelizare Iesum Christum.

In diebus autem illis crescente numero discipulorum, ortum est murmur VI

græcorũ

ἐπλωϊσῶμ πρὸς τοὺς ἑβραίους, ὅτι παρεθεω/
ροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆ/
ραι αὐτῶν, προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα
τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν, εἶπον, οὐκ ἀρεστόν
ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ
θεοῦ, διακονεῖν τραπέζαις. ἐπισκέψασθε οὖν
ἀδελφοὶ ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους
ἑπτά, πλήρεις πνεύματος ἁγίου, καὶ σοφίας
οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης. ἡ/
μεῖς δὲ τῇ προσευχῇ, καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λό
γου προσκαρτερήσομεν, καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος
ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους, καὶ ἐξελέξαν
το στέφανον, ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ πνεύ/
ματος ἁγίου. καὶ φίλιππον, καὶ πρόχορον
καὶ νικάνορα, καὶ τίμωνα, καὶ παρμενᾶν, καὶ
νικόλαον προσήλυτον ἀντιοχέα, οὓς ἔστη/
σαν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων, καὶ προσευξά
μενοι, ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ ὁ λό
γος τοῦ θεοῦ ηὔξανε, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀρι/
θμὸς τῶν μαθητῶν ἐν ἱερουσαλὴμ σφόδρα,
πολύς τε ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πί
στει. Στέφανος δὲ πλήρης πίστεως καὶ δυνά/
μεως, ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν
τῷ λαῷ. ἀνέστησαν δέ τινες τῶν ἐκ τῆς συνα/
γωγῆς, τῆς λεγομένης λιβερτίνων, καὶ κυρη
ναίων, καὶ ἀλεξανδρέων, καὶ τῶν ἀπὸ κιλικί/
ας, καὶ ἀσίας, συζητοῦντες τῷ στεφάνῳ, καὶ
οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ, καὶ τῷ πνεύ
ματι ᾧ ἐλάλει. τότε ὑπέβαλον ἄνδρας λέ/
γοντας, ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος
ῥήματα βλάσφημα εἰς μωσῆν καὶ τὸν θεόν.
συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέ
ρους, καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες, συ
νήρπασαν αὐτὸν, καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέ/
δριον, ἔστησάν τε μάρτυρας ψευδεῖς, λέγον/
τας. ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται ῥήματα
βλάσφημα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁ/
γίου τούτου καὶ τοῦ νόμου. ἀκηκόαμεν γὰρ
αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ὁ ΙΗΣΟΥΣ ὁ ναζαρέτης,
οὗτος κατα

grǽcorum aduerſus hebræos, eo ꝙ de/
ſpicerentur in miniſterio cotidiano ui/
duæ eorꝝ. Aduocata autem duodecim
multitudine diſcipulorꝝ dixerunt. Nō
eſt æquū, ut derelicto ſermone dei mi/
niſtremus mēſis. Cōſyderate ergo frēs
uiros ex uobis boni teſtimonij ſeptē,
plenos ſpiritu ſancto & ſapiētia, quos
conſtituamus in hunc uſum. Nos uero
orationi & miniſterio uerbi inſtantes
erimus. Et placuit ſermo coram omni
multitudine. Et elegerunt Stephanum
uirum plenum fide & ſpiritu ſancto, &
Philippū, & Prochorū, & Nicanorē, &
Timonem, & Parmenam, & Nicolaū
aduenam Antiochenū. Hos ſtatuerūt
in conſpectu apoſtolorum, & cū oraſ-
ſent impoſuerunt eis manus. Et uerbū
domini creſcebat, & multiplicabat' nu/
merus diſcipulorꝝ in Hieruſalē ualde.
Multa etiam turba ſacerdotū obedie/
bat fidei. Stephanus aūt plenus gratia
& fortitudine faciebat ꝓdigia & ſigna
magna in populo. Surrexerūt aūt qui
dam de ſynagoga quæ appellatur liber
tinorum, & Cyrenenſiū, & Alexandri/
norum, & eorꝝ q erant a Cilicia & Aſia
diſputantes cū Stephano, & non pote-
rant reſiſtere ſapientiæ & ſpūi qui loq̄-
batur. Tunc ſummiſerunt uiros qui di/
cerent, Audiuimus eum dicentem uer/
ba blaſphemiæ in Moſen & deum. Cō
mouerunt q̄ plebem & ſeniores & ſcri/
bas, & inuadentes corripuerunt eum,
& adduxerunt in concilium, & ſtatue-
runt falſos teſtes qui dicerent. Homo
iſte non ceſſat loqui uerba aduerſus lo
cum ſanctū hūc & legem. Audiuimus
enim eum dicentem, Ieſus Nazarenus
hic deſtruet

οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν Μωϋσῆς. καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν πάντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ, εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου. Εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεύς, Εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως ἔχει; ὁ δὲ ἔφη· Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε. ὁ θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραάμ, ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαρράν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν ἄν σοι δείξω. τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς Χαλδαίων, κατῴκησεν ἐν Χαρράν. κἀκεῖθεν μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ, μετῴκησεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην, εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε. καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ, οὐδὲ βῆμα ποδός, καὶ ἐπηγείλατο αὐτῷ δοῦναι εἰς κατάσχεσιν αὐτὴν, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου. ἐλάλησε δὲ οὕτως ὁ θεός, ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροικον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτό, καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια, καὶ τὸ ἔθνος ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγώ, εἶπεν ὁ θεός. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται, καὶ λατρεύσουσί μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς, καὶ οὕτως ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ, καὶ περιέτεμεν αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, καὶ Ἰσαὰκ τὸν Ἰακώβ, καὶ Ἰακὼβ, τοὺς δώδεκα πατριάρχας. οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν Ἰωσὴφ, ἀπέδοντο εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἦν ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον Φαραὼ βασιλέως Αἰγύπτου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ' Αἰγύπτου, καὶ ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ. ἦλθε δὲ λιμὸς ἐφ' ὅλην τὴν Αἰγύπτον, καὶ Χαναάν, καὶ θλῖψις μεγάλη, καὶ οὐχ ηὕρισκον χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν. ἀκούσας δὲ Ἰακὼβ ὄντα σῖτα ἐν Αἰγύπτῳ ἐξαπέστειλε

hic deſtruit locū hūc, & mutabit traditiōes quas tradidit nobis Moſes. Et intuētes eum oēs q ſedebant in cōcilio, uiderunt faciem eius tanq̄ faciē angeli.

Dixit aūt princeps ſacerdotū, num hæc ita ſe habent. Qui ait. Viri fratres & patres audite. Deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ cū eſſet in Meſopotamia, priuſq̄ moraret in Charrā, & dixit ad illū. Exi de terra tua & de cognatiōe tua, & ueni i terrā quācū q̄ mōſtrauero tibi. Tunc exīit de terra Chaldæorum, & habitauit in Charrā. Et inde poſtq̄ mortuus eſt pater eius tranſtulit illum in terram hanc, in qua nunc uos habitatis. Et non dedit illi hæreditatē in ea, nec ueſtigiū pedis, & repmiſit illi eā ſe datuꝝ in poſſeſſionē, & ſemini eius poſt ipſū, cū nō haberet filiū Locut⁹ eſt aūt ei de⁹, qd futuꝝ eſſet ſemē ei⁹ inquilinū in terra aliena, & ſerui tuti illud ſubiecturi eſſent, & male tractaturi annis quadringētis, & gentē cui cūq̄ ſeruierint iudicabo ego dicit dñs. Et poſt hæc exibunt & ſeruiēt mihi in loco iſto. Et dedit illi teſtamentū circūciſionis, & hic genuit Iſaac, & circūcidit eum in die octauo. & Iſaac Iacob, & Iacob duodecim patriarchas. Et patriarchæ emulantes Ioſeph uendiderunt in ægyptū, & erat deus cū eo, & eripuit eū ex oibus tribulationibus eius, & dedit ei gratiā & ſapiētiā in cōſpectu Pharaonis regis ægyptioꝝ, & cōſtituit eū p̄fectū ſup ægyptū & ſup totā domū ſuā. Venit aūt fames in uniuerſā terrā ægypti & Chanaan, & tribulatio magna, & nō inueniebāt cibos patres noſtri. Cū audiſſet āt Iacob eē frumēta i ægypto, miſit

ἐξαπέστειλε

ἤλαπέσφλε τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον, καὶ
ἐν τῷ δευτέρῳ, ἀνεγνωρίσθη Ἰωσὴφ τοῖς ἀ-
δελφοῖς αὐτοῦ, καὶ φανερὸν ἐγένετο τῷ Φα
ραῶ, τὸ γένος τοῦ Ἰωσήφ. Ἀποστείλας δὲ Ἰω-
σὴφ, μετεκαλέσατο τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰα-
κὼβ, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ἐν ψυχαῖς
ἑβδομήκοντα πέντε. Κατέβη δὲ Ἰακὼβ εἰς Αἴ
γυπτον, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέ
ρες ἡμῶν, καὶ μετετέθησαν εἰς Συχέμ, καὶ ἐτέ-
θησαν ἐν τῷ μνήματι, ὃ ὠνήσατο Ἀβραὰμ
τιμῆς ἀργυρίου, παρὰ τῶν υἱῶν Ἐμμὸρ τοῦ Συ/
χέμ. Καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγε
λίας, ἧς ὤμοσεν ὁ θεὸς τῷ Ἀβραὰμ, ηὔξησεν
ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ, ἄχρις
οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος, ὃς οὐκ ἤδει τὸν
Ἰωσήφ. οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος
ἡμῶν, ἐκάκωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν τοῦ ποι
εῖν ἔκθετα τὰ βρέφη αὐτῶν εἰς τὸ μὴ ζωο-
γονεῖσθαι, ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη Μωϋσῆς, καὶ
ἦν ἀστεῖος τῷ θεῷ, ὃς ἀνετράφη μῆνας τρεῖς
ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς, ἐκτεθέντα δὲ αὐ/
τὸν, ἀνείλετο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ Φαραώ, καὶ
ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν, καὶ ἐπαι-
δεύθη Μωϋσῆς πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων.
ἦν δὲ δυνατὸς ἐν ἔργοις καὶ ἐν λόγοις,
ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσσαρακονταετὴς
χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ,
ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, τοὺς
υἱοὺς Ἰσραήλ. καὶ ἰδών τινα ἀδικούμενον,
ἠμύνατο, καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ
καταπονουμένῳ, πατάξας τὸν Αἰγύ-
πτιον. ἐνόμιζε δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελ/
φοὺς αὐτοῦ, ὅτι ὁ θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δί-
δωσιν αὐτοῖς σωτηρίαν. οἱ δὲ οὐ συνῆκαν,
τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχο-
μένοις, καὶ συνήλασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην,
εἰπών. Ἄνδρες ἀδελφοί ἐσε ὑμεῖς, ἵνα τί
ἀδικεῖτε ἀλλήλους; ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλη/
σίον, ἀπώσατο αὐτὸν, εἰπών.

Τίς σε κατέστησεν

misit patres nostros primũ, & cũ iterũ
uenisset agnitꝰ ẽ Ioseph a fratribꝰ suis,
& manifestatũ est Pharaoni genus Io/
seph, Misso aũt nũcio Ioseph accersiuit
iacob patrẽ suũ, & oẽm cognationẽ suã
in animabus septuagintaquinq;. Et de
scendit Iacob in ægyptũ, & defunctus
est ipse & patres nostri. Et trãslati sunt
in sychẽ, & positi sunt in sepulchro qđ
emit Abrahã pcio argenti a filijs Emor
filij Sychem. Cũ autẽ appropinquaret
tempus promissionis quam iurauerat
deus Abrahæ, creuit populus & multi/
plicatus est in ægypto, quoadusq; sur/
rexit alius rex, qui non nouit Ioseph.
Hic circumueniens genus nostrum, af/
flixit patres nostros, ut exponerent in/
fãtes suos ne fœtus essent uitales. Eodẽ
tpe natus est Moses, & fuit gratus deo
qui nutritus est tribus mensibus in do
mo patris. Expositum aũt illum sustu
lit eum filia Pharaonis, & nutriuit eum
sibi in filium. Et eruditus est Moses
omni sapientia Aegyptiorum, & erat
potens in factis & in dictis. Cum au/
tem impleretur ei quadraginta anno/
rum tempus, ascendit in cor eius ut in-
uiseret fratres suos filios Israel. Et cum
uidisset quendam iniuria affici, uindi-
cauit illum, & fecit ultionem, ei qui af-
fligebatur percusso ægyptio. Existima
bat autẽ intelligere fratres suos, quod
deus per manum ipsius daret salutem
illis. At illi nõ intellexerunt. Et sequẽti
die uisus est illis litigantibus, & recon
ciliabat eos in pacem, dicẽs. Viri, frẽs
estis. Cur uos inuicẽ leditis? Qui aũt in
iuriã faciebat ꝓximo, repulit eũ dicẽs.
Quis

Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ᾽
ὑμᾶς; μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀ-
νεῖλες χθὲς τὸν Αἰγύπτιον; ἔφυγεν δὲ Μωσῆς ἐν
τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ
Μαδιάμ, οὗ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο. καὶ πλη-
θέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα, ὤφθη αὐτῷ ἐν τῇ
ἐρήμῳ τοῦ ὄρους Σινᾶ, ἄγγελος κυρίου ἐν φλο-
γὶ πυρὸς βάτου. ὁ δὲ Μωσῆς ἰδὼν ἐθαύμα-
ζε τὸ ὅραμα. προσερχομένου δὲ αὐτὸν κατανοῆ-
σαι, ἐγένετο φωνὴ κυρίου πρὸς αὐτόν. ἐγὼ ὁ θε-
ὸς τῶν πατέρων σου, ὁ θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς
Ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς Ἰάκωβ. ἔντρομος δὲ γενόμε-
νος Μωσῆς, οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι. εἶπε δὲ
αὐτῷ ὁ κύριος, λύσον τὸ ὑπόδημα τῶν πο-
δῶν σου. ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ ἕστηκας γῆ ἁγία
ἐστίν. ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου
τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τὸν στεναγμὸν αὐτῶν ἤκου-
σα, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτούς. καὶ νῦν
δεῦρο καὶ ἀποστελῶ σε εἰς Αἴγυπτον. τοῦτον τὸν
Μωϋσῆν, ὃν ἠρνήσαντο εἰπόντες, τίς σε κατέ-
στησεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν, τοῦτον ὁ θεὸς
ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλεν σὺν χειρὶ
ἀγγέλου τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βάτῳ. οὗ-
τος ἐξήγαγεν αὐτούς, ποιήσας τέρατα καὶ
σημεῖα ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσ-
σῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα. οὗτος
ἐστὶν ὁ Μωϋσῆς, ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. προ-
φήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν, ἐκ τῶν
ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ. αὐτοῦ ἀκούσεσθε. οὗτός
ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ,
μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει
Σινᾶ, καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο λό-
γον ζῶντα δοῦναι ἡμῖν. ᾧ οὐκ ἠθέλησαν ὑ-
πήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ᾽ ἀ-
πώσαντο καὶ ἐστράφησαν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν εἰς
Αἴγυπτον, εἰπόντες τῷ Ἀαρών. ποίησον ἡμῖν
θεοὺς, οἳ προπορεύσονται ἡμῶν. ὁ γὰρ Μωϋσῆς
οὗτος ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐκ
οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ. καὶ ἐμοσχοποίησαν ἐν
ταῖς ἡμέραις

Quis te constituit principem & iudicẽ super nos? Nunquid interficere me tu uis, quẽadmodũ interfeciſti heri ægyptium? Fugit aũt Moſes i uerbo iſto, & factus eſt aduena in terra Madian, ubi generauit filios duos. Et expletis annis quadraginta, appuit illi in deſerto mõtis Sina angelus dñi in flãma ignis rubi. Moſes aũt uidẽs admirat⁹ eſt uiſũ. Et accedente illo ut conſyderaret, facta eſt ad eum uox dñi. Ego ſum deus patrum tuoꝝ, deus Abrahã, deus Iſaac, & deus Iacob. Tremefactus aũt Moſes, nõ audebat conſyderare. Dixit aũt illi deus. Solue calciamentũ pedũ tuorꝝ. Locus eñ in quo ſtas terra ſancta eſt. Vidẽs uidi afflictionẽ populi mei qui eſt in ægypto, & gemitũ eoꝝ audiui, & deſcendi ut eruã eos. Nunc ueni, & mittam te in ægyptũ. Hunc Moſen quẽ negauerunt dicentes, qs te conſtituit principem & iudicẽ, hũc deus principẽ & redemptorẽ miſit in manu angeli qui apparuit illi in rubo. Hic eduxit illos faciens prodigia & ſigna in Aegypto & in rubro mari, & in deſerto annis quadraginta. Hic eſt Moſes qui dixit filijs Iſrael. Prophetã ſuſcitabit uobis deus de fratribus ueſtris, tanq̃ me ipſum audietis. Hic eſt qui fuit in eccleſia in ſolitudine cũ angelo qui loquebatur ei in monte Sina, & cũ patribus noſtris, qui accepit ſermonẽ uiuum ut daret nobis, Cui noluerunt obedire patres noſtri, ſed repulerunt & auerſi ſunt corde ſuo in ægyptum, dicẽtes ad Aaron. Fac nobis deos qui p̃cedãt nos. Moſi eñ huic q eduxit nos de terra ægypti, neſcimus quid acciderit ſit ei. Et uitulũ fecerũt in

diebus

ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγαγον θυσίαν
τῷ εἰδώλῳ, καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις
τῶν χειρῶν αὐτῶν. ἔστρεψε δὲ ὁ θεὸς, καὶ πα-
ρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ
οὐρανοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν
προφητῶν, μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγ-
κατέ μοι ἔτη τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ οἶ-
κος Ἰσραήλ; καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ
Μολόχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν Ῥεμφάν,
τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐ-
τοῖς, καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα Βαβυλῶ
νος. ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν τοῖς πατράσιν
ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διετάξατο ὁ λα-
λῶν τῷ Μωσῇ ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύ-
πον ὃν ἑωράκει. ἣν καὶ εἰσήγαγον διαδεξά-
μενοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐν τῇ
κατασχέσει τῶν ἐθνῶν, ὧν ἔξωσεν ὁ θεὸς ἀπὸ
προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν, ἕως τῶν ἡμε-
ρῶν Δαβίδ, ὃς εὗρε χάριν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ,
καὶ ᾐτήσατο εὑρεῖν σκήνωμα τῷ θεῷ Ἰακώβ,
Σολομὼν δὲ ᾠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον, ἀλλ'
οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοι-
κεῖ, καθὼς ὁ προφήτης λέγει. ὁ οὐρανός μοι
θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου.
ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι, λέγει κύρι-
ος; ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου; οὐχὶ
ἡ χείρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα; σκληροτρά
χηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσίν.
ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπί-
πτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν, καὶ ὑμεῖς. τίνα τῶν
προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ
ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς
ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδό-
ται καὶ φονεῖς γεγένησθε, οἵτινες ἐλάβετε
τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων, καὶ οὐκ
ἐφυλάξατε. ἀκούοντες δὲ ταῦτα, διεπρίοντο
ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἔβρυχον τοὺς
ὀδόντας ἐπ' αὐτόν. ὑπάρχων δὲ πλήρης
πνεύματος ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν
εἶδε δόξαν

diebus illis,& obtulerunt hostiã simulacro, & letabãtur in operibus manuũ suarꝝ. Conuertit se aũt deus,& tradidit eos,ut seruirent militiæ cœli, sicut scriptum est in libro ꝓphetarꝝ. Nũquid uictimas & hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto,domus Israel? Et suscepistis tabernaculũ Moloch, & sidus dei uestri Rempham, figuras quas fecistis ad adorãdũ eas,& trãsferã uos in Babylonem. Tabernaculum testimonij fuit patribus uestris in deserto,sicut disposuit illis,loquens ad Mosen,ut faceret illud secundũ formã quã uiderat. Qd & induxerunt qui successerunt patres nostri cũ Iesu in possessionem gentiũ, quas expulit deus a facie patrũ nostrorꝝ usq; ad dies Dauid, qui inuenit gratiã ante deũ, & petijt ut inueniret tabernaculũ deo Iacob. Salomon aũt ædificauit illi domũ, sed non is est excelsissimus qui in manufactis templis habitet,sicut ꝓpheta dicit. Cœlũ mihi sedes est, terra aũt scabellũ pedum meorꝝ. Quã domum ædificabitis mihi dicit dñs,aut quis locus requietionis meæ est? Nonne manus mea fecit hæc omnia? Dura ceruice & incircũcisi corde & auribus,uos semp spiritui sancto restitistis, sicut patres uestri, ita & uos. Quẽ prophetarꝝ nõ sunt persecuti patres uestri? Et occiderunt eos,qui ꝑnunciabant de aduentu iusti, cuius uos nunc ꝓditores & homicidæ fuistis. qui accepistis legem ꝑ dispositiones angelorum,& nõ custodistis. Audientes aũt hæc dissecabantur cordibus suis,& stridebãt dẽtibus in eũ. Cũ aũt esset plenꝰ spiritu sancto,intentis in cœlum oculis

εἶδε δόξαν θεοῦ, & ΙΗΣΟΥΝ ἑστῶτα ἐκ δε-
ξιῶν τοῦ θεοῦ, καὶ εἶπεν. Ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐ-
ρανοὺς ἀνεῳγμένους, & τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ θεοῦ. κράξαντες δὲ φωνῇ
μεγάλῃ, συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ ὥρμη-
σαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐκβαλόντες
ἔξω τῆς πόλεως ἐλιθοβόλουν, καὶ οἱ μάρτυ-
ρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια παρὰ τοὺς πόδας
νεανίου καλουμένου σαύλου, καὶ ἐλιθοβό-
λουν τὸν στέφανον ἐπικαλούμενον καὶ λέ-
γοντα. κύριε ΙΗΣΟΥ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου.
θεὶς δὲ τὰ γόνατα, ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ. κύ-
ριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην.
καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐκοιμήθη.

Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει
αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διω-
γμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν ἱερο-
σολύμοις, πάντες δὲ διεσπάρησαν κατὰ τὰς
χώρας τῆς ἰουδαίας καὶ σαμαρείας, πλὴν
τῶν ἀποστόλων. συνεκόμισαν δὲ τὸν στέφα-
νον ἄνδρες εὐλαβεῖς, καὶ ἐποιήσαντο κο-
πετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ. Σαῦλος δὲ ἐλυμαί-
νετο τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ τοὺς οἴκους εἰσ-
πορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖ-
κας παρεδίδου εἰς φυλακήν. οἱ μὲν οὖν δι-
ασπαρέντες, διῆλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν
λόγον. Φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς πό-
λιν τῆς σαμαρείας, ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν
ΧΡΙΣΤΟΝ. προσεῖχον τε οἱ ὄχλοι τοῖς
λεγομένοις ὑπὸ τοῦ φιλίππου ὁμοθυ-
μαδὸν ἐν τῷ ἀκούειν αὐτούς, καὶ βλέπειν
τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. πολλῶν γὰρ τῶν ἐχόν-
των πνεύματα ἀκάθαρτα βοῶντα μεγά-
λῃ φωνῇ ἐξήρχετο. πολλοὶ δὲ παραλελυ-
μένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν. καὶ ἐ-
γένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ.
Ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι σίμων, προϋπῆρχεν
ἐν τῇ πόλει, μαγεύων καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος
τῆς σαμαρείας, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν

μέγαν

uidit gloriã dei, & Iesum stantem a dextris dei. Et ait. Ecce uideo cœlos apertos & filium hominis stantem a dextris dei. Exclamantes autem uoce magna continuerunt aures suas, & impetũ fecerunt unanimiter in eũ. Et eiectũ eũ e ciuitate lapidabant, & testes deposuerunt uestimenta sua secus pedes adolescentis, qui uocabat' Saulus. Et lapidabant Stephanum inuocãtem & dicentem, Dñe Iesu suscipe sppiritũ meum. Positis autem genibus, clamauit uoce magna. Dñe, ne statuas illis peccatum hoc. Et cum hoc dixisset, obdormiuit,

VIII

Saulus autem erat consentiens neci eius. Facta est autem in illa die persecutio magna aduersus ecclesiam quæ erat Hierosolymis, & omnes dispersi sunt per regiones Iudææ & Samariæ præter apostolos. Curauerunt autem Stephanum uiri timorati, & fecerunt planctum magnum super eum. Saulus uero deuastabat ecclesiam per domos intrans & trahens uiros ac mulieres tradebat in custodiam. Igitur qui dispersi erant pertransibãt, euangelizantes uerbum dei. Philippus autem descendens in ciuitatem Samariæ, prædicabat illis Christum. Intendebant autem turbæ his quæ a Philippo dicebantur unanimiter audientes, & uidentes signa quæ faciebat. Spiritus enim e multis qui ab illis tenebantur, damantes uoce magna exibãt. Multi aũt paralytici & claudi curati sunt. Et factum est gaudium magnum in illa ciuitate. Vir aũt quidã nomine Simon qui ante fuerat in ciuitate, artẽ exercens magicam, & seducẽs gentem Samariæ, dicens se esse quẽpiã

magnum

μέγαμ,ᾧ πρόσεῖχομ ἀπ' μικροῦ ἕως μεγάλου,λέγοντες,Οὗτός ἐστιμ ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ἡ μεγάλη. προσεῖχομ δὲ αὐτῷ,διὰ τὸ ἱκανῷ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστακέναι αὐτούς. ὅτε δὲ ἐπίστευσαμ τῷ φιλίππῳ,εὐαγγελιζομένῳ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ,ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες,ὁ δὲ σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε,καὶ βαπτισθεὶς ἦμ προσκαρτερῶμ τῷ φιλίππῳ.θεωρῶμ τε δυνάμεις καὶ σημεῖα γινόμενα ἐξίστατο. Ακούσαντες δὲ οἱ ἐν ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι, ὅτι δέδεκται ἡ σαμάρεια τὸμ λόγομ τοῦ θεοῦ,ἀπέστειλαμ πρὸς αὐτοὺς τὸμ πέτρομ καὶ ἰωάννημ,οἵτινες καταβάντες,προσήυξαντο περὶ αὐτῶμ, ὅπως λάβωσι πνεῦμα ἅγιομ. οὔπω γὰρ ἦμ ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶμ ἐπιπεπτωκός,μόνομ δὲ βεβαπτισμένοι ὑπῆρχομ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ΚΥΡΙΟΥ ΙΗΣΟΥ.τότε ἐπετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐλάμβαμομ πνεῦμα ἅγιομ.θεασάμενος δὲ ὁ σίμων,ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶμ τῶν ἀποστόλων,δίδοται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιομ,προσήνεγκεμ αὐτοῖς χρήματα,λέγων. Δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαμ ταύτημ,ἵνα ᾧ ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας,λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιομ. πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτόμ.τὸ ἀργύριόμ σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαμ,ὅτι τὴν δωρεὰμ τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι.οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ.ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιμ εὐθεῖα ἐνώπιομ τοῦ θεοῦ. μετανόησομ οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης,καὶ δεήθητι τοῦ θεοῦ,εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου. εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμομ ἀδικίας ὁρῶσε ὄντα.Αποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων,εἶπε. Δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸμ κύριομ, ὅπως μηδὲμ ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ ὧμ εἰρήκατε. οἱ μὲν οὖν διαμαρτυρόμενοι καὶ λαλήσαντες τὸμ λόγομ τοῦ κυρίου,ὑπέστρεψαμ εἰς ἱερουσαλήμ, πολλάς τε

magnum, cui auſcultabant a minimo uſq; ad maximū, dicentes. Hic eſt uirtus dei quæ uocatur magna. Auſcultabant aūt ei, propterea quod multo tẽpore magicis artibus demẽtaſſet eos. Cū uero credidiſſent Philippo euangelizãti de regno dei, & noie Ieſu Chriſti baptizabãt uiri ſimul ac mulieres. Tūc Simon & ipſe credidit, & cum baptizatus eſſet adhærebat Philippo. Videnſq; ſigna & uirtutes fieri, ſtupens ammirabatur. Cū aūt audiſſent apoſtoli qui erant Hieroſolymis, quod recepiſſet Samaria uerbū dei, miſerūt ad eos Petrum & Ioannẽ. Qui cū ueniſſent orauerunt pro ipſis, ut acciperent ſpiritum ſanctū. Nondū enim in quenq; illorū illapſus fuerat, ſed baptizati tantū erãt in noie Chriſti Ieſu. Tūc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant ſpiritum ſanctū. Cū uidiſſet aūt Simon qđ per impoſitionẽ manus apoſtolorꝝ daretur ſpūs ſanctus, obtulit eis pecunias dicens. Date & mihi hanc poteſtatem, ut cuicunq; impoſuero manus accipiat ſpm̃ ſanctū. Petrus aūt dixit ad eum. Pecunia tua tecū ſit in perditionẽ, qm̃ donū dei exiſtimaſti per pecuniã pararī. Non eſt em̃ tibi pars neq; ſors in ratione hac. Cor enim tuū nō eſt rectum coram deo. Reſipiſce igitur ab hac malicia tua, & roga deum ſi forte remittat tibi cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis & obligatiõe iniquitatis uideo te eſſe. Reſpondens aūt Simon, dixit. Precamini uos pro me ad dñm, ne quid ueniat ſuper me horū quæ dixiſtis. Et illi quidem teſtificantes & locuti uerbum dei, redibãt Hieroſolymã,

πολλὰς τ κώμας τ̃ν σαμαρειτῶν εὐηγγελί
σαντο. Ἀγγελ῾ δὲ κυρίου ἐλάλησε πρὸς Φί
λιππον, λέγων. Ἀνάστηθι καὶ πορεύου κατὰ
μεσημβρίαν ἐπὶ τ̀ὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνου
σαν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς γάζαν, αὕτη ἔστιν ἔ
ρημος. καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ
αἰθίοψ, εὐνοῦχ῾, δυνάστης κανδάκης βα
σιλίσσης αἰθιόπων, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τ̃ς γά
ζης αὐτ̃ης, ὃς ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς Ἰε
ρουσαλήμ, ἦν τε ὑποστρέφων καὶ καθήμενος
ἐπὶ τοῦ ἅρματ῾ αὐτοῦ, καὶ ἀνεγίνωσκε τ̃ν
προφήτην ἡσαΐαν. Εἶπε δὲ ὁ πνεῦμα τ̃ῳ Φι
λίππῳ. πρόσελθε, καὶ κολλήθητι τ̃ῷ ἅρματι τού
τῳ. προσδραμὼν δὲ ὁ Φίλιππος, ἤκουσεν αὐτ̃
ἀναγινώσκοντος τ̃ν προφήτην ἡσαΐαν, καὶ εἶπε.
ἆρά γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις; ὁ δὲ εἶπε.
πῶς γὰρ δύναμαι, ἐὰν μή τις ὁδηγήσῃ με
παρεκάλεσέ τε τ̃ν Φίλιππον ἀναβάντα καθί
σαι σὺν αὐτ̃ῷ, ἧ δὲ περιοχὴ τ̃ς γραφ̃ης ἣν ἀνέγ
νωσκεν, ἦν αὕτη. ὡς πρόβατον ἐπὶ σφα
γὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἄφωνος ἐναντίον τοῦ κεί
ροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ
στόμα αὐτοῦ, ἐν τ῀ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρί
σις αὐτοῦ ἤρθη. τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς
διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τ̃ς γ̃ης ἡ ζωὴ
αὐτοῦ. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τ῀ Φιλίπ
πῳ, εἶπε. δέομαί σου περὶ τίνος ὁ προφήτης
λέγει τοῦτο, περὶ ἑαυτοῦ, ἢ περὶ ἑτέρου τινός; Ἀνοί
ξας δὲ ὁ Φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἀρξάμενος
ἀπὸ τ̃ς γραφ̃ης ταύτης, εὐηγγελίσατο αὐτ̃ῷ τὸν ΙΗ
ΣΟΥΝ. ὡς δὲ ἐπορεύοντο κατὰ τ̀ὴν ὁδὸν, ἦλθον ἐπί
τι ὕδωρ, καὶ φησὶν ὁ εὐνοῦχ῾. ἰδοὺ ὕδωρ. τί κω
λύει με βαπτισθῆναι. εἶπε δὲ ὁ Φίλιππος. εἰ πι
στεύεις ἐξ ὅλης τ̃ς καρδίας, ἔξεστιν. ἀποκριθεὶς δὲ
εἶπε. πιστεύω τ̀ὸν υἱὸν τ̃ θεοῦ εἶναι τὸν ΙΗΣΟΥΝ
ΧΡΙΣΤΟΝ. καὶ ἐκέλευσε στῆναι τὸ ἅρμα, καὶ κα
τέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὅτε Φιλίπ
πος καὶ ὁ εὐνοῦχος, καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν. ὅτε δὲ ἀνέβησαν
ἐκ τ̃ ὕδατος, πνεῦμα κυρίου ἥρπασε τ̀ὸν Φιλίπ
πον, καὶ οὐκ

& multis regionibus Samaritanorum euangelizabant. Angelus aũt dñi locutus est ad Philippũ, dicens. Surge & ua de contra meridianũ ad uiam q̃ descendit ab Hierusalem in Gazã, hæc est deserta. Et surgẽs abĳt, & ecce uir æthiops eunuch⁹ p̃fectus. Cãdaces reginæ æthiopum quẽ p̃fecerat uniuersæ gazæ suæ uenerat adoraturus in Hierusalẽ, & reuertebat sedẽs super currũ suũ, legẽsq̃ Esaiam pphetam. Dixit aũt spũs Philippo. Accede, & adiunge te ad currum istum. Accurrens aũt Philippus, audiuit eum legentẽ Esaiã prophetã, & dixit. Intelligis ne quæ legis? Qui ait. Et quõ possum, nisi aliquis dux uiæ mihi fuerit? Rogauitq̃ Philippũ ut ascẽderet, & sederet secũ. Argumentũ aũt scripturæ q̃d legebat erat hoc. Tanq̃ ouis ad occasionẽ ductus est, & sicut agnus coram tõdente se mutus, sic nõ aperuit os suum. In humilitate ipsius iudicium eius sublatũ est. Generationem aũt eius quis enarrabit? Q̃m tollitur de terra uita eius. Respondens aũt eunuchus Philippo, dixit. Obsecro te, de quo ppheta dicit hoc, de se an de alio aliquo? Aperiens aũt Philippus os suũ, & incipiens a scriptura ista euangelizauit illi Iesum. Et dum irent per uiam, uenerũt ad quandam aquam. Et ait eunuchus. Ecce aqua. Quid uetat quo min⁹ baptizer? Dixit aũt Philippus. Si credis ex toto corde. licet. Et respondens ait. Credo filium dei esse Iesum Christum: Et iussit sisti currũ. Et descẽderunt ambo in aquã Philipp⁹ simul & eunuchus, & baptizauit eũ. Cum aũt ascendissẽt de aqua, spiritus domini rapuit Philippũ & amplius

σομ,Ⓒ οὐκ εἶδεμ αὐτὸμ οὐκέτι ὁ εὐνοῦχος. Ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸμ αὐτου χαίρωμ. Φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς ἄζωτομ, καὶ διερχόμενος, εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας, ἕως τοῦ ἐλθεῖμ αὐτὸμ εἰς καισάρειαμ.

Ο δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέωμ ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου, προσελθώμ τῷ ἀρχιερεῖ, ἠτήσατο παρ' αὐτου ἐπιστολὰς εἰς δαμασκὸμ πρὸς τὰς συναγωγὰς, ὅπως ἐάμ τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς ἱερουσαλήμ. ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι, ἐγένετο αὐτὸμ ἐγγίζειμ τῇ δαμασκῷ, καὶ ἐξαίφνης περιήστραψεμ αὐτὸμ φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, Ⓒ πεσὼμ ἐπὶ τὴν γῆμ, ἤκουσε φωνὴν λέγουσαμ αὐτῷ, σαοὺλ σαοὺλ τί με διώκεις; εἶπε δέ. τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπεμ. ἐγώ εἰμι ΙΗΣΟΥΣ, ὃμ σὺ διώκεις. σκληρόμ σοι πρὸς κέντρα λακτίζειμ. τρέμωμ τε καὶ θαμβῶμ εἶπεμ. κύριε, τί με θέλεις ποιῆσαι; καὶ ὁ κύριος πρὸς αὐτὸμ. ἀνάστηθι, καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιμ. καὶ λαληθήσεταί σοι, τί σε δεῖ ποιεῖμ. οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ. εἱστήκεισαν ἐννεοὶ, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες, ἠγέρθη δὲ ὁ σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς, ἀνεῳγμένωμ τε τῶμ ὀφθαλμῶμ αὐτοῦ, οὐδένα ἔβλεπε. χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸμ, εἰσήγαγομ εἰς δαμασκόμ. καὶ ἦμ ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπωμ, καὶ οὐκ ἔφαγεμ, οὐδὲ ἔπιεμ ἦμ δέ τις μαθητὴς ἐν δαμασκῷ, ὀνόματι ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸμ ὁ κύριος ἐν ὁράματι. ἀνανία. ὁ δὲ εἶπεμ. ἰδοὺ ἐγὼ κύριε. ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτόμ. ἀναστὰς, πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην εὐθείαν, Ⓒ ζήτησομ ἐν οἰκίᾳ ἰούδα, Σαῦλομ ὀνόματι ταρσέα. ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται. Ⓒ εἶδεμ ἐν ὁράματι ἄνδρα ὀνόματι ἀνανίαμ. εἰσελθόντα καὶ ἐπιθέντα αὐ-

τῷ χεῖρα

& amplius nō uidit eū eunuchus. Ibat eīm p uiā ſuā gaudēs. Philippus aūt inuētus eſt i Azoto, & ptrāſiēs euāgelizabat ciuitatib⁹ cūctis donec ueniret Cæſareā. Saul⁹ aūt adhuc ſpirās minas IX & cedē i diſcipulos dñi, acceſſit ad principē ſacerdotū, & petijt ab eo epiſtolas in Damaſcū ad ſynagogas, ut ſi q̄s inueniſſet ei⁹ uiæ ſeu uiros ſeu mulieres, uinctos duceret in Hieruſalē. Et cū iter faceret, cōtigit ut appropinq̄ret Damaſco. Et ſubito circūfulgurauit eū lux de cœlo, & cadēs in terrā, audiuit uocē dicētē ſibi. Saul Saul quid me pſequeris? Dixit aūt. Quis es dñe? Dominus aūt dixit. Ego ſum Ieſus quem tu perſequeris. Durum eſt tibi cōtra ſtimulos calcitrare. Et tremens ac ſtupēs dixit. Domine, quid me uis facere? Et dominus ad eum. Surge, & ingredere ciuitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi qui erant illi comites itineris ſtabant ſtupefacti, audientes quidem uocem, neminem autem uidētes. Surrexit autē Saulus de terra, apertiſq; oculis nihil uidebat. Manu autem ducentes illum, introduxerunt Damaſcum. Et erat tribus diebus non uidens, & non manducauit neq; bibit. Erat autem quidam diſcipulus Damaſci, nomine Ananias. Et dixit ad illum in uiſu dominus. Anania. Et ille ait. Ecce ego domine. Et dominus ad eum Surge & uade in uicum qui uocatur rectus, & quære in domo Iudæ, Saulum nomine, Tharſenſem. Ecce enim orat. Et uidit per uiſum uirum Ananiam nomine introeuntem, & imponentem ſi-

τοῦ χεῖρα, ὅπως ἀναβλέψῃ. ἀπεκρίθη δὲ Ἀνανίας. κύριε, ἤκηκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν Ἰερουσαλήμ. καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων, δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος. πορεύου ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων, υἱῶν τε Ἰσραήλ. ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ, ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν. ἀπῆλθε δὲ Ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, εἶπε. Σαοὺλ ἀδελφέ. ὁ κύριος ἀπέσταλκέ με, ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς, καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου. καὶ εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες. ἀνέβλεψέ τε, καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη, καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν. ἐγένετο δὲ ὁ Σαῦλος μετὰ τῶν ἐν Δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς, καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες, καὶ ἔλεγον. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν Ἰερουσαλήμ, τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο; καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐληλύθει, ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς. Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο, καὶ συνέχυνε τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς κατοικοῦντας ἐν Δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ. ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί. συνεβουλεύσαντο οἱ Ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν. ἐγνώσθη δὲ τῷ Σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν. παρετήρουν τε τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκτός, ὅπως αὐτὸν ἀνέλωσι, λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτὸς, καθῆκαν διὰ τοῦ τείχους, χαλάσαντες ἐν σπυρίδι. παραγενόμενος δὲ ὁ Σαῦλος εἰς Ἰερουσαλήμ, ἐπειρᾶτο κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς

bi manum, ut uisum recipiat. Respõdit aũt Ananias. Dñe, audiui ex multis de uiro hoc, quãta mala fecerit sãctis tuis in Hierusalẽ. Et hic habet potestatẽ a principibus sacerdotũ, uinciẽdi omnes qui inuocant nomen tuũ. Dixit aũt ad eum dñs. Vade, qm̃ uas electionis est mihi iste, ut portet nomen meũ coram gentibus & regibus & filiis Israel. Ego enim ostendã illi, quanta oporteat eũ p nomine meo pati. Et abiit Ananias, & introiuit in domũ, & imponẽs ei manus dixit. Saul frater, dñs misit, me qui apparuit tibi in uia qua ueniebas, ut uisum recipias & implearis spũ sancto. Et confestim deciderunt ab oculis eius tanq̃ squamæ, & uisum recepit. Et surgens baptizat⁹ est, & cũ accepisset cibũ, confortatus est. Fuit aũt Saulus cũ discipulis qui erant Damasci per dies aliquot. Et continuo ingressus in Synagogam p̃dicabat Iesum quod hic esset filius dei. Stupebãt aũt oẽs qui eum audiebant, & dicebant. Nõne hic est q expugnabat in Hierusalẽ eos qui inuocabant nomẽ istud? Et huc ad hoc uenit, ut uinctos illos duceret ad principes sacerdotum. Saulus aũt multo magis cõualescebat & confundebat Iudæos qui habitabãt Damasci, affirmãs qm̃ hic ẽ Christus. Cũ aũt implerent⁹ dies multi cõsiliũ fecerunt in unũ Iudæi ut eũ interficerent. Notæ aũt factæ sunt Saulo insidiæ eorum. Custodiebãtq; portas die & nocte, ut eũ interficerẽt. Accipientes aũt eũ discipuli nocte p murũ dimiserũt eũ, sũmittẽtes i sporta. Cũ aũt uenisset i hierusalẽ tẽtabat se iũgere discipulis

τάϊς, καὶ πάντες ἐφοβοῦντο αὐτὸν, μὴ πι-
στεύοντες, ὅτι ἐστὶ μαθητής. Βαρνάβας δὲ
ἐπιλαβόμενος αὐτὸν, ἤγαγε πρὸς τοὺς
ἀποστόλους, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς, πῶς ἐν
τῇ ὁδῷ εἶδε τὸν κύριον, καὶ ὅτι ἐλάλησεν
αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν Δαμασκῷ ἐπαρρησιάσατο
τὸ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ ΙΗΣΟΥ. καὶ ἦν μετ'
αὐτῶν εἰσπορευόμενος εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ
παρρησιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυ-
ρίου ΙΗΣΟΥ. ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει πρὸς
τοὺς Ἑλληνιστάς. οἱ δὲ ἐπεχείρουν αὐτὸν ἀνε-
λεῖν. ἐπιγνόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ, κατήγαγον
αὐτὸν εἰς Καισάρειαν, καὶ ἐξαπέστειλαν αὐ-
τὸν εἰς Ταρσόν. αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι καθό-
λης τῆς Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας, καὶ Σαμα-
ρείας, εἶχον εἰρήνην, οἰκοδομούμεναι καὶ πο-
ρευόμεναι τῷ φόβῳ τοῦ κυρίου, καὶ τῇ πα-
ρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπληθύνοντο.
Ἐγένετο δὲ Πέτρον διερχόμενον διὰ πάν-
των, κατελθεῖν καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς
κατοικοῦντας Λύδδαν. εὗρε δὲ ἐκεῖ ἄνθρω-
πόν τινα Αἰναίαν ὀνόματι, ὀκτὼ ἐτῶν κα-
τακείμενον ἐπὶ κραβάττου, ὃς ἦν παραλελυ-
μένος, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Πέτρος, Αἰναία, ἰᾶταί
σε ὁ ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ. ἀνάστηθι καὶ στρῶσον σε-
αυτῷ. καὶ εὐθέως ἀνέστη, καὶ εἶδον αὐτὸν πάντες
οἱ κατοικοῦντες Λύδδαν, καὶ τὸν Σαρῶνα, οἵ-
τινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον. Ἐν Ἰόππῃ δέ
τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι Ταβιθά. ἣ διερ-
μηνευομένη, λέγεται Δορκάς. αὕτη ἦν πλή-
ρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν ὧν
ἐποίει. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις
ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν. λούσαν-
τες δὲ αὐτὴν, ἔθηκαν ἐν ὑπερῴῳ. ἐγγὺς
δὲ οὔσης Λύδδης τῇ Ἰόππῃ, οἱ μαθηταὶ ἀ-
κούσαντες, ὅτι Πέτρος ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἀ-
πέστειλαν πρὸς αὐτὸν παρακαλοῦντες,
μὴ ὀκνῆσαι διελθεῖν ἕως αὐτῶν. ἀναστὰς
δὲ Πέτρος

pulis & omnes timebant eum, non credentes q̃ esset discipulus. Barnabas autem apprehensum illum duxit ad apostolos, & narrauit illis quomodo i uia uidisset dñm, & qđ locutus esset ei, & q̃ modo i Damasco fiducialiter egerit in nomine Iesu. Et erat cum illis intrãs & exiens in Hierusalem, fiducialiter agẽs in nomine domini. Loquebaturq; & disputabat cũ Græcis, illi aũt quærebant occidere eum. Quod cum cognouissent fratres, deduxerunt eum Cæsaream, & emiserunt Tarsum. Ecclesiæ quidem per totam Iudæam & Galilæam & Samariam habebant pacem & ædificabãtur ambulantes in timore domini, & cõsolatione sancti spiritus multiplicabantur. Factũ est aũt, ut Petrus dum transiret uniuersos deueniret ad sanctos, q̃ habitabant Lyddæ. Inuenit autem ibi hominẽ quendam nomine Aenæam, ab annis octo iacẽtem in grabato, qui erat paralytic⁹. Et ait illi Petr⁹. Aenæa sanet te dñs Iesus Christus. Surge, & sterne tibi. Et continuo surrexit, Et uiderunt eũ omnes qui habitabant Lyddæ & Assarone, q̃ conuersi sunt ad dominum. In Ioppe aũt fuit quædam discipula nomine Tabitha, quæ interp̃tata dicitur Dorcas, Hæc erat plena operibus bonis & eleemosynis quas faciebat. Factũ est autẽ in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cũ lauissent posuerũt eũ in cœnaculo. Cum autem uicina esset Lydda Ioppæ, & discipuli audissent quod Petrus esset in ea, miserunt duos uiros ad eum, rogantes, ne grauaretur uenire usq; ad se. Exurgens

ὴ πέτρος, σωῆλθεν αὐτοῖς. ὃν παραγενόμενον
ἀνήγαγον εἰς τὸ ὑπερῶον, καὶ παρέστησαν
αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίουσαι, καὶ ἐπι-
δεικνύμεναι χίτωνας καὶ ἱμάτια, ὅσα ἐποίει
μετ' αὐτῶν οὖσα ἡ δορκάς, ἐκβαλὼν δὲ ἔξω πάν-
τας ὁ πέτρος, θεὶς τὰ γόνατα προσηύξα-
το. καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα, εἶπε. τα-
βιθὰ, ἀνάστηθι. ἡ δὲ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα τὸν πέτρον, ἀνεκά-
θισε. δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα, ἀνέστησεν αὐτὴν, φω-
νήσας δὲ τοὺς ἁγίους καὶ τὰς χήρας, παρέ-
στησεν αὐτὴν ζῶσαν, γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ'
ὅλης τῆς ἰόππης, καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν ἐ-
πὶ τὸν κύριον. ἐγένετο δὲ ἡμέρας ἱκανὰς μεῖ-
ναι αὐτὸν ἐν ἰόππῃ, παρά τινι σίμωνι βυρσεῖ.

Ανὴρ δέ τις ἦν ἐν καισαρείᾳ, ὀνόματι
κορνήλιος ἑκατοντάρχης, ἐκ σπείρης τῆς κα-
λουμένης ἰταλικῆς, εὐσεβὴς, καὶ φοβούμε-
νος τὸν θεὸν, σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.
ποιῶν τε ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ, καὶ
δεόμενος τοῦ θεοῦ διαπαντός. εἶδεν ἐν ὁ-
ράματι φανερῶς, ὡσεὶ ὥραν ἐνάτην τῆς ἡ-
μέρας, ἄγγελον τοῦ θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς
αὐτὸν, καὶ εἰπόντα αὐτῷ, κορνήλιε. ὁ δὲ ἀ-
τενίσας αὐτῷ καὶ ἔμφοβος γενόμενος, εἶ-
πε. τί ἐστι κύριε; εἶπε δὲ αὐτῷ. αἱ προσευ-
χαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου, ἀνέβησαν
εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ νῦν
πέμψον εἰς ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετά-
πεμψαι σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον πέ-
τρον. οὗτος ξενίζεται παρά τινι σίμωνι
βυρσεῖ, ᾧ ἐστὶν οἰκία παρὰ θάλασσαν. οὗ-
τος λαλήσει σοι τί σε δεῖ ποιεῖν. ὡς δὲ ἀ-
πῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν τῷ κορνηλίῳ
φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καὶ στρα-
τιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐ-
τῷ, καὶ ἐξηγησάμενος αὐτοῖς ἅπαντα, ἀ-
πέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἰόππην.

τῇ δὲ ἐπαύ-

autem Petrus, uenit cum illis. Et cũ ad-
ueniſſet, duxerunt illum in cœnaculum
& circũſteterunt illũ omnes uiduæ flen
tes & oſtendentes ei tunicas & ueſtes,
quas faciebat cũ eſſet ſecũ dorcas. Eiec-
tis aũt oibus foras, Petr⁹ poſitis genib⁹
orauit, & cõuerſus ad corpus dixit. Ta-
bita, ſurge. At illa aperuit oculos, & ui-
ſo Petro reſedit. Data autem illi ma-
nu erexit eam, & cum uocaſſet ſanctos
& uiduas exhibuit eam uiuam. Notũ
autem factum eſt per uniuerſam Iop-
pen, & crediderũt multi in domino. Fa-
ctum eſt autem ut dies multos mora-
retur in Ioppe apud Simonem quen-
dam coriarium.

Vir aũt quidam erat in Cæſarea no-
mine Cornelius Cẽturio cohortis quæ X
dicitur Italica, religioſus & timens deũ
cũ omni domo ſua, faciẽs eleemoſynas
multas plebi, & deprecans deum ſem-
per. Is uidit in uiſu manifeſte quaſi ho
ra diei nona angelum dei introeuntem
ad ſe & dicentẽ ſibi. Corneli. At ille in-
tuẽs eũ, ac timore correptus dixit. Quid
eſt domine? Dixit aũt illi. Orationes
tuæ & eleemoſynæ tuæ aſcenderunt in
memoriã in conſpectu dei. Et nũc mit-
te uiros in Ioppen, & accerſe Simonẽ
qui cognominatur Petrus. Hic hoſpi-
tatur apud Simonem quendam coria-
rium, cuius eſt domus iuxta mare. Hic
dicet tibi, quid te oporteat facere. Et
cum diſceſſiſſet angelus qui loqueba-
tur illi, uocauit duos domeſticos ſu-
os, & militem religioſum ex hiſqui ſi
bi cohærebant. Quibus cum narraſ-
ſet omnia, miſit illos in Ioppen.

Poſtero

τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιπορούντων ἐκείνων καὶ
τῇ πόλει ἐγγιζόντων, ἀνέβη πέτρος ἐπὶ τὸ
δῶμα προσεύξασθαι, περὶ ὥραν ἕκτην. ἐγέ
νετο δὲ πρόσπεινος, καὶ ἤθελε γεύσασθαι. πα
ρασκευαζόντων δὲ ἐκείνων, ἐπέπεσεν ἐπ' αὐ
τὸν ἔκσασις. καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμέ
νον, καὶ καταβαῖνον ἐπ' αὐτὸν σκεῦός τι
ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς δεδε/
μένον, καὶ καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν ᾧ ὑ-
πῆρχε πάντα τὰ τετράποδα τῆς γῆς, καὶ
τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ
οὐρανοῦ. καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτόν. ἀνα/
στὰς πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. ὁ δὲ πέτρος εἶ-
πε. μηδαμῶς κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον
πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον. καὶ φωνὴ πάλιν
ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτόν. ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε,
σὺ μὴ κοίνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρὶς, καὶ
πάλιν ἀνελήφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν.
ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ πέτρος, τί ἂν εἴη
τὸ ὅραμα ὃ εἶδε, καὶ ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλ
μένοι ἀπὸ τοῦ κορνηλίου, διερωτήσαντες τὴν
οἰκίαν σίμωνος, ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυλῶ/
να. καὶ φωνήσαντες ἐπυνθάνοντο εἰ σίμων ὁ
ἐπικαλούμενος πέτρος ἐνθάδε ξενίζεται.
τοῦ δὲ πέτρου ἐνθυμουμένου περὶ τοῦ ὁρά-
ματος, εἶπεν αὐτῷ τὸ πνεῦμα. ἰδοὺ ἄνδρες
ζητοῦσί σε, ἀλλὰ ἀναστὰς κατάβηθι καὶ πο-
ρεύου σὺν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμενος, δι/
ότι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς. καταβὰς δὲ
πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας, εἶπεν. ἰδοὺ ἐγώ
εἰμι ὃν ζητεῖτε. τίς ἡ αἰτία, δι' ἣν πάρεστε; οἱ
δὲ εἶπον. κορνήλιος ἑκατοντάρχης, ἀνὴρ δί
καιος καὶ φοβούμενος τὸν θεὸν, καὶ μαρ
τυρούμενός τε ὑπὸ ὅλου τοῦ ἔθνους τῶν
ἰουδαίων, ἐχρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁ/
γίου μεταπέμψασθαί σε εἰς τὸν οἶκον αὐ/
τοῦ, καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ σοῦ. εἰσκα
λεσάμενος οὖν αὐτοὺς, ἐξένισε. τῇ δὲ ἐπαύ-
ριον ὁ πέτρος ἐξῆλθε σὺν αὐτοῖς, καί
τινες τῶν

Postero autem die iter illis facientibus
& appropinquantibus ciuitati, ascēdit
Petrus in supiora ut oraret circa horā
sextam. Et cū esuriret uoluit gustare.
Parantibus aūt illis, cecidit super eum
mentis excessus. Et uidit cœlum aper/
tum, & descēdens uas quoddam uelut
linteum magnum quatuor initijs sum/
mitti de cœlo in terrā, in quo erant om/
nia quadrupedia & serpentia terræ, &
uolatilia cœli. Et facta est uox ad eum.
Surge Petre, occide & mānduca. Ait au-
tem Petrus. Absit domine, quia nunq̄
manducaui omne cōmune & immun-
dum. Et uox iterum secundo ad eum.
Quæ deꝰ purificauit, tu cōmunia ne di
xeris. Hoc aūt factū ē tertio. Et statim
receptum est uas in cœlum, Et dum in/
tra se hæsitaret Petrus, que nam esset
uisio quam uidisset, ecce uiri qui missi
erant a Cornelio, percontati de domo
Simonis, astiterunt ad ianuā. Et euoca
to quopiam, interrogabāt an Simon q
cognominatur Petrus illic haberet ho-
spitium. Petro aūt cogitante de uisio/
ne, dixit spiritus ei. Ecce uiri tres quæ-
runt te. Surge itaq; & descende, & ua-
de cum eis nihil dubitās, quia ego misi
illos. Descendens autem Petrus ad ui/
ros, dixit, Ecce ego sum quem quæritis.
Quæ causa est propter quā uenistis? Et
Qui dixerunt. Cornelius Centurio uir
iustus & timens deum, & testimonium
habens ab uniuersa gente Iudæoꝝ, ora
culo admonitꝰ est ab angelo sctō ut ac
cerseret te in domū suā, & audiret uer-
ba abs te. Introducens ergo eos, recep/
pit hospitio. Sequenti autem die sur/
gens profectus est cum illis, & quidam
ex fratribus

ἕνες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ. καὶ τῇ ἐπαύριον εἰσῆλθον εἰς τὴν καισάρειαν. ὁ δὲ κορνήλιος ἦν προσδοκῶν αὐτούς, συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους. καὶ δὲ ἐγένετο τῷ εἰσελθεῖν τὸν πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ κορνήλιος, πεσὼν ἐπὶ τοὺς πόδας, προσεκύνησεν. ὁ δὲ πέτρος αὐτὸν ἤγειρε, λέγων. Ἀνάστηθι, κἀγὼ ἄνθρωπος εἰμί. καὶ συνομιλῶν αὐτῷ, εἰσῆλθε, καὶ εὑρίσκει συνεληλυθότας πολλούς, ἔφη τε πρὸς αὐτούς. ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ ἰουδαίῳ κολλᾶσθαι, ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ, καὶ ἐμοὶ ὁ θεὸς ἔδειξε, μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον, διὸ καὶ ἀναντιῤῥήτως ἦλθον, μεταπεμφθείς, πυνθάνομαι οὖν, τίνι λόγῳ μετεπέμψασθέ με; καὶ ὁ κορνήλιος ἔφη, ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι ταύτης τῆς ὥρας, ἤμην νηστεύων, καὶ τὴν ἐνάτην ὥραν προσευχόμενος ἐν τῷ ἐμῷ οἴκῳ μου, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ καὶ φησί. κορνήλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχή, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. πέμψον οὖν εἰς ἰόππην, καὶ μετακάλεσαι σίμωνα, ὃς ἐπικαλεῖται πέτρος, οὗτος ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ σίμωνος βυρσέως, παρὰ θάλασσαν. ὃς παραγενόμενος λαλήσει σοι. ἐξαυτῆς οὖν ἔπεμψα πρός σε, σὺ τε καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος. νῦν οὖν πάντες ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πάρεσμεν, ἀκοῦσαι πάντα τὰ προστεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Ἀνοίξας ὁ πέτρος τὸ στόμα εἶπεν, ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι, ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ θεός, ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτόν, καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἐστι. τὸν λόγον ὃν ἀπέστειλε τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, οὗτός ἐστι πάντων κύριος. ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ' ὅλης

ex fratrib⁹ ab Ioppe comitati sunt eū. Post uero introierunt cæsaream. Cornelius uero expectabat illos, conuocatis cognatis suis & necessarijs amicis. Et factū est cū introiret Petrus, obuius uenit ei Cornelius, & procidens ad pedes eius adorauit eū. Petrus uero eleuauit eum, dicēs. Surge, & ego ipse homo sū. Et colloquēs cū illo intrauit, & inuenit multos qui conuenerant, dixitq; ad illos. Vos scitis quomodo abominatū sit uiro Iudæo cōiungi aut accedere ad alienigenā. Sed mihi ostendit deus neminem cōmunem aut imundū dicerem hoiem, ꝙpropter & sine cōtraadictiōe ueni accersitus. Interrogo ergo, quā ob causam accersistis me? Et Cornelius ait. Ab hinc quarto die usq; ad hāc horā ieiunās erā & hora nona orans in domo mea, & ecce uir stetit añ me i ueste splēda, & ait. Corneli, exaudita est oratio tua, & eleemosynæ tuæ in memoria habitæ sunt in conspectu dei. Mitte ergo in Ioppen & accersi Simonem qui cognominatur Petrus, hic hospitatur in domo Simonis coriarij iuxta mare. Confestim ergo misi ad te, & tu benefeciſti ueniēdo. Nunc ergo omnes nos in conspectu dei adsumus, ut audiamus omnia, quæcunq; tibi præcepta sunt a domino. Aperiens autem Petrus os suum, dixit. In ueritate cōperio quod non sit personarum respectus apud deum, sed in quauis gente, qui timet eum & operatur iusticiam, acceptus est illi. Sermo quem misit deus filijs Israel, annuncians pacem per Iesum Christū, hic est omniū dominus. Ipsi nostis, quod fama diuulgatū fuit

in tota

καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, μετὰ τὸ βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν Ἰωάννης, Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέθ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει, ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ. καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες πάντων ὧν ἐποίησεν ἔν τε τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐν Ἰερουσαλήμ, ὃν ἀνεῖλον, κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου, τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρε τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἡμῖν, οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ, μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύξαι τῷ λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὡρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν. Τούτῳ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν. Ἔτι λαλοῦντος τοῦ Πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον. Καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοί, ὅσοι συνῆλθον τῷ Πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκκέχυται. Ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων γλώσσαις, καὶ μεγαλυνόντων τὸν θεόν. Τότε ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος, Μή τι τὸ ὕδωρ κωλῦσαι δύναται τοῦτους, τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον, καθὼς καὶ ἡμεῖς; προσέταξέ τε αὐτοὺς βαπτισθῆναι ἐν τῷ τοῦ κυρίου. Τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς.

Ἤκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. Ὅτε δὲ ἀνέβη Πέτρος εἰς Ἱεροσόλυμα διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς λέγοντες, ὅτι πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας εἰσῆλθες καὶ συνέφαγες αὐτοῖς.

Ἀρξάμενος

in tota Iudæa rumore primũ orto a galilæa, post baptisma quod prædicabat Ioannes, ut Iesum nazarenum unxerit deus spiritu sancto & uirtute q̃ pertrã/sijt benefaciendo & sanãdo omnes oppressos a diabolo, qm̃ deus erat cum illo. Et nos testes sumus omniũ, quæ fecit in regione Iudæorũ & in Hierusalẽ, quem occiderunt suspensum in ligno. Hunc deus suscitauit tertio die, & exhibuit eum, ut manifestus fieret nõ omni populo, sed testibus p̃ordinatis a deo, nobis qui manducauimus & bibimus cum illo postq̃ resurrexit a mortuis. Et præcepit nobis prædicare populo & testificari quod ipse sit ille, qui constitutus erat a deo iudex uiuorum & mortuorum. Huic oẽs prophetæ testimonium perhibent quod remissionẽ peccatorum acceptur⁹ sit per nomen eius, oĩs qui crediderit in eum. Adhuc loquẽte Petro uerba hæc, cecidit spũs sanctus super oẽs qui audiebant uerbũ. Et obstupuerunt hi qui erant ex circũcisione fideles quotquot uenerãt cũ Petro, qd' & in gẽtes donũ spũs sãcti effusũ esset. Audiebant em̃ illos loquentes linguis & magnificantes deũ. Tunc respondit Petrus. Nũqs phibere põt, quominus aqua baptizent hi qui spm̃ sctm̃ acceperunt sicut & nos? Et iussit eos baptizari in noie Iesu Christi. Tunc rogauerunt eum, ut maneret aliquot dies.

Audierũt aũt apli & frẽs q erãt in Iudæa, qd' & gẽtes recepissent uerbũ dei. Cũ aũt ascendisset Petr⁹ Hierosolymã disceptabãt aduersus illũ q erãt ex circũcisiõe dicẽtes. Quare introisti ad uiros p̃putiũ habentes, & mãducasti cũ illis. XI

Petrus

Αρξάμενος δὲ ὁ πέτρος, ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς, λέγων. ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει ἰόππῃ προσευχόμενος, καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὅραμα, καταβαῖνόν σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρις ἐμοῦ, εἰς ἣν ἀτενίσας κατενόουν, καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ἤκουσα δὲ φωνῆς λεγούσης μοι. ἀναστὰς πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. εἶπον δέ. μηδαμῶς κύριε, ὅτι πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον, οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου. ἀπεκρίθη δέ μοι φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς, καὶ πάλιν ἀνεσπάσθη ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ ἰδοὺ ἐξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ καισαρείας πρός με. εἶπε δέ μοι τὸ πνεῦμα, συνελθεῖν αὐτοῖς μηδὲν διακρίνόμενον. ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ, καὶ οἱ ἓξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός, ἀπήγγειλέ τε ἡμῖν. πῶς εἶδε τὸν ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ, ἀπόστειλον εἰς ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι σίμωνα, τὸν ἐπικαλούμενον πέτρον, ὃς λαλήσει ῥήματα πρός σε, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ, καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου. ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ, ἐμνήσθην δὲ τοῦ ῥήματος κυρίου ὡς ἔλεγεν. ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ. εἰ οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς, ὡς καὶ ἡμῖν πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν κύριον ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ. ἐγὼ δὲ τίς ἤμην δυνατὸς κωλῦσαι τὸν θεόν. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα, ἡσύχασαν, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες. ἄρα γε καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν

Petrus aũt rem ab initio repetẽs expoſuit illis ordine, dicens. Ego eram in ciuitate Ioppe orans, & uidi raptus extra me uiſionẽ, deſcendere uas quoddã uelut linteum magnum quattuor initijs emiſſum e cœlo, & uenit uſq; ad me. In qd cũ intendiſſem oculos, aduerti & uidi q̃drupedia terræ & feras & reptilia & uolatilia cœli. Audiui aũt & uocẽ dicentẽ mihi. Surge Petre macta & ueſcere. Dicebã aũt. Neq; q̃ dñe, qa cõe aut imũdũ nihil unq; introiuit in os meũ. Rñdit ãt mihi uox rurſũ e cœlo, q̃ deꝰ mũdauit, tu ne cõia feceris. Idq; accidit tertio, & rurſum omnia ſubducta ſunt in cœlũ. Et ecce ex templo tres uiri preſto aderant in ædibus in quibus eram, e Cæſarea miſſi ad me. Dixerat aũt mihi ſpiritus, ut congrederer cũ illis, nihil addubitans. Porro comitati me ſunt & ſex fratres iſti. Et ingreſſi ſumus in domum uiri, iſq; retulit nobis, ut uidiſſet angelũ domi ſuæ, qui aſtitiſſet ac dixiſſet ſibi. Emitte uiros aliquos Ioppen, & accerſi Simonem, cognomento Petrũ, qui tibi ea dicturus eſt, per quæ ſaluus fias, & tu & uniuerſa domus tua. Cum aũt exorſus eſſem ſermonẽ, illapſus eſt ſpiritus ſanctus in illos, quemadmodũ & ĩ nos fuerat illapſus initio. Veniebat aũt in mentẽ quod dixerat dñs. Ioannes quidẽ baptizauit aqua, cœteꝝ uos baptizabimini ſpiritu ſancto. Proinde ſi par donũ dedit illis deus, quẽadmodũ & nobis, cũ credidiſſemꝰ in dñm Ieſum Chriſtũ, ego porro quis eram, qui poſſem obſiſtere deo? His aũt auditis obticuerunt, & glorificauerunt deũ dicentes. Igitur & gẽtibus, deus pœnitentiam con-

ἔδωκεν εἰς ζωλὺν καὶ οἱ μὲν οὖν διασπαρέν-
τες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἐπὶ στεφά-
νῳ διῆλθον ἕως φοινίκης καὶ κύπρου, καὶ ἀν-
τιοχείας, μηδενὶ λαλοῦντες τὸν λόγον, εἰ μὴ
μόνον Ἰουδαίοις. ἦσαν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ἄν-
δρες κύπριοι καὶ κυρηναῖοι, οἵτινες εἰσελθόν-
τες εἰς ἀντιόχειαν ἐλάλουν πρὸς τοὺς ἕλλη-
νιστὰς, εὐαγγελιζόμενοι τὸν κύριον ΙΗΣΟΥΝ.
καὶ ἦν χεὶρ κυρίου μετ' αὐτῶν, πολύς τε ἀριθ-
μὸς πιστεύσας, ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον. ἠκού-
σθη δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκκλησίας τῆς
οὔσης ἐν ἱεροσολύμοις περὶ αὐτῶν, καὶ ἐξαπέστειλαν
Βαρνάβαν διελθεῖν ἕως ἀντιοχείας. ὃς παρα-
γενόμενος, καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, ἐ-
χάρη, καὶ παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς
καρδίας προσμένειν τῷ κυρίῳ, ὅτι ἦν ἀνὴρ
ἀγαθὸς, καὶ πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ πί-
στεως, καὶ προσετέθη ὄχλος ἱκανὸς τῷ κυρίῳ.
ἐξῆλθε δὲ εἰς ταρσὸν ὁ Βαρνάβας, ἀναζητῆ-
σαι Σαῦλον, καὶ εὑρὼν ἀὐτὸν, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς
ἀντιόχειαν. ἐγένετο δὲ αὐτοὺς καὶ ἐνιαυτὸν ὅλον
συναχθῆναι τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ διδάξαι ὄχ-
λον ἱκανόν, χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν ἀντι-
οχείᾳ τοὺς μαθητὰς χριστιανούς. ἐν ταύταις
δὲ ταῖς ἡμέραις κατῆλθον ἀπὸ ἱεροσολύμων
προφῆται εἰς ἀντιόχειαν, ἀναστὰς δὲ εἷς ἐξ
αὐτῶν ὀνόματι ἄγαβος, ἐσήμανε διὰ τοῦ
πνεύματος λιμὸν μεγάλην ἔσεσθαι ἐφ'
ὅλην τὴν οἰκουμένην. ὅς καὶ ἐγένετο ἐπὶ
κλαυδίου καίσαρος. τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς
εὐπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς δι-
ακονίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ ἰου-
δαίᾳ ἀδελφοῖς, ὃ καὶ ἐποίησαν, ἀποστείλαν-
τες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους, διὰ χειρὸς βαρ-
νάβα καὶ σαύλου.

κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν ἡρῴδης
ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ
τῆς ἐκκλησίας. ἀνεῖλε δὲ ἰάκωβον τὸν ἀδελ-
φὸν ἰωάννου μαχαίρᾳ, καὶ ἰδὼν ὅτι ἀρεσόν
ὅτι τοῖς ἰου-

tiam concessit ad uitã. Et illi quidẽ qui
dispersi fuerant a tribulatione quæ fa-
cta fuerat sub Stephano, perambulaue
runt usq; Phœnicen & Cyprũ & An-
tiochiam, nemini loquentes uerbũ nisi
solis Iudæis. Erant aũt quidã ex eis ui-
ri Cyprij & Cyrenæi, qui cũ introissent
Antiochiã loquebantur ad Græcos euã-
gelizantes dñm Iesum. Et erat manus
dñi cũ eis, multusq; numerus credentiũ
conuersus est ad dñm. Peruenit aũt ser-
mo ad aures ecclesiæ quæ erat Hieroso-
lymis super istis, & miserunt Barnabã
usq; ad Antiochiã. Qui cũ peruenisset
& uidisset gratiã dei, gauisus est & hor-
tabatur oẽs ut proposito cordis pseue-
rent adherere dño, qa erat uir bonꝰ &
plenus spiritu sctõ & fide, & addita est
multa turba dño. Profectꝰ est aũt Bar-
nabas Tharsum, ut q̃reret Saulũ, quẽ
cũ inuenisset perduxit Antiochiam. Et
annũ totum conuersati sunt cũ ecclesia
& docuerunt turbam multã, ita ut cog-
nominarentur primũ Antiochiæ disci-
puli Christiani. In his aũt diebus super
uenerunt ab Hierosolymis ꝓphetæ an
tiochiam, & surgens unus ex eis nomi-
ne Agabus significabat per spiritũ, fa-
mem magnã futurã in uniuerso orbe
terraꝝ, quæ facta est sub Claudio Cæ-
sare. Discipuli aũt prout cuiq; suppe-
tebat, proposuerunt in ministeriũ mit-
tere habitantibus in Iudæa fratribus,
quod & fecerunt mittentes ad seniores
per manus Barnabæ & Sauli.

Eodem aũt tẽpore iniecit Herodes XII
rex manus, ut affligeret quosdam de ec
clesia. Occidit aũt Iacobũ fratrem Io-
annis gladio, uidens aũt quod placeret

ὅτι τοῖς ἰουδαίοις προσέθετο συλλαβεῖν καὶ
πέτρον. ἦσαν δὲ ἡμέραι τῶν ἀζύμων, ὃν καὶ
πιάσας, ἔθετο εἰς φυλακήν, παραδοὺς τέσ-
σαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν, φυλάσσειν αὐ
τόν, βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν
αὐτὸν τῷ λαῷ. ὁ μὲν οὖν πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν
τῇ φυλακῇ. προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομέ-
νη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ.
ὅτε δὲ ἔμελλεν αὐτὸν προάγειν ὁ ἡρῴδης, τῇ
νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ πέτρος κοιμώμενος μετα-
ξὺ δύο στρατιωτῶν, δεδεμένος ἁλύσεσι δυσί,
φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυ-
λακήν. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη, καὶ
φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι. πατάξας δὲ
τὴν πλευρὰν τοῦ πέτρου, ἤγειρεν αὐτόν, λέ-
γων. ἀνάστα ἐν τάχει, καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ
ἁλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν. εἶπέ τε ὁ ἄγγελος πρὸς
αὐτόν. περίζωσαι, καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά
σου. ἐποίησε δὲ οὕτως. καὶ λέγει αὐτῷ. περι-
βαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου, καὶ ἀκολούθει μοι. καὶ ἐξ-
ελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ, καὶ οὐκ ἤδει ὅτι ἀληθές
ἐστι τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου. ἐδόκει δὲ ὅραμα
βλέπειν. διελθόντες δὲ πρώτην φυλακὴν καὶ
δευτέραν, ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδη-
ρᾶν, τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις αὐτο
μάτη ἠνοίχθη αὐτοῖς, καὶ ἐξελθόντες, προσῆλ
θον ῥύμην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος
ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ὁ πέτρος γενόμενος ἐν ἑαυτῷ, εἶ-
πε. νῦν οἶδα ἀληθῶς, ὅτι ἐξαπέστειλε κύριος
τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετό με ἐκ χειρὸς ἡρῴ-
δου, καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν ἰουδαί-
ων. συνιδών τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν μαρίας,
τῆς μητρὸς ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου μάρκου,
οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμένοι καὶ προσευχό-
μενοι. κρούσαντος δὲ τοῦ πέτρου τὴν θύραν τοῦ
πυλῶνος, προσῆλθε παιδίσκη ὑπακοῦσαι,
ὀνόματι ῥόδη, καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φω-
νὴν τοῦ πέτρου, ἀπὸ δὲ χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε
τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσα δὲ, ἀπήγγειλεν
ἑστᾶναι

Iudæis appoſuit cõprehẽdere & Petrũ. Erant autẽ dies azymorꝝ. Quẽ cũ etiã apꝑhendiſſet poſuit in carcerem, tradẽs quatuor quaternionibus militũ ad cuſtodiendũ, uolẽs poſt paſca producere eũ ppłо. Et Petrus qdẽ ſeruabatur in carcere. oratio aũt fiebat ſinie ntermiſſi one ab eccła ad deũ ꝓ eo. Cũ aũt ꝓduc turus eũ eſſet Herodes, in ipſa nocte erat Petrus dormiens inter duos mili/ tes uinctus cathenis duabꝰ, & cuſtodes ante oſtium cuſtodiebant carcerem. Et ecce angelus dñi aſtitit, & lumen reful/ ſit in habitaculo, percuſſo ꝙ latere Petri excitauit eum dicens. Surge uelociter. Et ceciderũt cathenæ de manibus eius. Dixit aũt angelus ad eum. Præcingere & ſubliga ſoleas tuas. Et fecit ſic. Et di/ cit illi. Circũda tibi ueſtimẽtũ tuũ, & ſe/ quere me. Et exiens ſequebaťr eũ, & ne/ ſciebat, quod ueꝝ eſſet, qd̃ fiebat ꝑ an/ gelum, ſed putabat ſe uiſum uidere. Cũ aũt ꝓteriſſent primã & ſecundã cuſto/ diam, uenerunt ad portam ferreã q̃ du cit in ciuitatem, q̃ ultro aperta eſt eis. Et exeuntes proceſſerunt uicũ unũ, & con/ tinuo diſceſſit angelus ab eo. Et Petrus ad ſe reuerſus, dixit. Nunc ſcio uere, qd̃ miſerit dñs angelum ſuũ, & eripuerit me de manu Herodis & de omni expe/ ctatione plebis Iudæorꝝ, reꝙ perpenſa uenit ad domum Mariæ matris Ioan/ nis qui cognominatus eſt Marcus, ubi erant multi congregati & orantes. Cũ pulſaſſet autem Petrus ad oſtium ue/ ſtibuli proceſſit puella ut ſubauſculta/ ret nomine Rhode. Et ut agnouit uo/ cem Petri præ gaudio non aperuit ue/ ſtibulum, ſed introcurrens renunciauit

ſtare

ἑσᾶναι τ̃ πέτρον πρὸ τ̃ πυλῶνος. οἱ δὲ πρὸς
αὐτ̃ εἶπον. μαίνῃ. ἡ δὲ διϊσχυρίζετο οὕτως ἔ
χειν. οἱ δὲ ἔλεγον. ὁ ἄγγελός αὐτ̃ ἐστίν. ὁ δὲ
πέτρος ἐπέμενε κρούων. ἀνοίξαντες δὲ εἶδον
αὐτὸν καὶ ἐξέστησαν. κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χεὶ
ρὶ σιγᾶν, διηγήσατο αὐτοῖς, πῶς ὁ κύριος αὐτὸν
ἤγαγεν ἐκ τ̃ φυλακῆς. εἶπε δέ. ἀπαγγείλα
τε ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. καὶ ἐξελ
θὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον. γενομένης δὲ ἡ
μέρας, ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώ
ταις, τί ἄρα ὁ πέτρος ἐγένετο. ἡρῴδης δὲ ἐπιζη
τήσας αὐτὸν, καὶ μὴ εὑρών, ἀνακρίνας τοὺς
φύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι, καὶ κατελ
θὼν ἀπὸ τ̃ ἰουδαίας εἰς τὴν καισάρειαν
διέτριβεν. ἦν δὲ ὁ ἡρῴδης θυμομαχῶν τυρί
οις καὶ σιδωνίοις. ὁμοθυμαδὸν δὲ παρῆσαν πρὸς
αὐτόν, καὶ πείσαντες βλαστὸν τὸν ἐπὶ τὸν
κοιτῶνα τ̃ βασιλέως, ἤτοῦντο εἰρήνην, διὰ τὸ
τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τ̃ βα
σιλικ̃ς. τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ ἡρῴδης ἐνδεδυ
μένος ἐσθῆτα βασιλικὴν, καὶ καθίσας ἐπὶ
τ̃ βήματος, ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ
δῆμος ἐπεφώνει, φωνὴ θεοῦ, καὶ οὐκ ἀνθρώ
που. παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγε
λος κυρίου, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκεν δόξαν τῷ
θεῷ, καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος, ἐξέψυ
ξεν. ὁ δὲ λόγος τ̃ θεοῦ ηὔξανε καὶ ἐπληθύνε
το. βαρνάβας δὲ καὶ παῦλος ὑπέστρεψαν εἰς
ἰερουσαλήμ, πληρώσαντες τὴν διακονίαν,
συμπαραλαβόντες καὶ ἰωάννην, τὸν ἐπικλη
θέντα μάρκον.

Ἦσαν δέ τινες ἐν ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν
οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκα
λοι, ὅτε βαρνάβας καὶ σίμων καλούμενος
νίγερ, καὶ λούκιος ὁ κυρηναῖος, μαναήν
τε ἡρῴδου τοῦ τετράρχου σύντροφος, καὶ
σαῦλος. λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυ
ρίῳ, καὶ νηστευόντων εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ
ἅγιον. ἀφορίσατε δή μοι τὸν βαρνάβαν,
καὶ τὸν

stare Petrũ ante uestibulũ. At illi dixe-
runt ad eam. Insanis. Illa autẽ affirma
bat sic se habere. At illi dicebant. An-
gelus eius est. Petrus aũt perseuerabat
pulsãs. Cũ aũt apuissent, uiderũt eũ &
obstupuerũt. Innuẽs aũt eis mota ma-
nu ut tacerent, narrauit illis, quõ dñs
eduxisset se de carcere. Dixit autẽ. Nũ-
ciate Iacobo & fratribus hæc. Et egres-
sus abiit in alium locum. Facta aũt die
erat turbatio non parua inter milites,
quid nã accidisset Petro. Herodes autẽ
cũ requisisset eũ & nõ inuenisset, inqsiti
one facta de custodibus iussit eos duci,
descendensq; a Iudæa in Cæsareã, ibi
cõmoratus est. Erat aũt iratus Tyrijs &
Sidonijs. At illi unanimes uenerũt ad
eum, & persuaso Blasto qui p̃erat cubi
culo regis postulabant pacẽ, eo q; alere
tur regio ipsoꝝ annona regia. Statuto
aũt die Herodes uestitus ueste regia se
dit pro tribunali, & concionabatur ad
eos. Populus aũt acclamabat uox dei,
& non hominis. Confestim aũt percus-
sit eum angelus dñi, eo q; non dedisset
gloriam deo, & cõsumptus a uermibus
expirauit. Verbum aũt domini cresce-
bat & multiplicabatur. Barnabas autẽ
& Paulus reuersi sunt Hierosolymam
expleto ministerio, assumpto & Ioan-
ne qui cognominatus est Marcus.

Erant autem quidam in ecclesia quæ XIII
erat Antiochiæ prophetæ & doctores,
& Barnabas & Simon qui uocabatur
Niger, & Lucius Cyrenensis & Mana-
hen qui erat Herodis tetrarchæ collac-
taneus, & Saulus. Ministrantibus au-
tem illis domino & ieiunantibus, dixit
spiritus sanctus, Segregate mihi Bar-

καὶ τὸν σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέ-
κλημαι αὐτούς. τότε νηστεύσαντες καὶ προσευ-
ξάμενοι, & ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἀ-
πέλυσαν. οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ
τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, κατῆλθον εἰς τὴν
Σελεύκειαν, κἀκεῖθεν διέπλευσαν εἰς τὴν
Κύπρον, καὶ γενόμενοι ἐν Σαλαμῖνι, κατήγγε-
λον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν
Ἰουδαίων, εἶχον δὲ καὶ Ἰωάννην ὑπηρέτην. δι-
ελθόντες δὲ τὴν νῆσον ἄχρι Πάφου, εὗρον τινὰ
μάγον ψευδοπροφήτην Ἰουδαῖον ᾧ ὄνομα
Βαριησοῦ, ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ Σεργίῳ Παύλῳ ἀνδρὶ συνετῷ, οὗτος προσκαλε-
σάμενος Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον, ἐπεζήτη-
σεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἀνθίστατο
δὲ αὐτοῖς Ἐλύμας ὁ μάγος, οὕτως γὰρ
μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ζητῶν διαστρέ-
ψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως. Σαῦλος
δὲ ὁ καὶ Παῦλος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου,
καὶ ἀτενίσας εἰς αὐτὸν, εἶπεν, ὦ πλήρης
παντὸς δόλου, καὶ πάσης ῥαδιουργίας, υἱὲ
διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύ
σῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας
καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ τοῦ κυρίου ἐπί σε. καὶ ἔσῃ τυ-
φλὸς μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ.
παραχρῆμα δὲ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς
καὶ σκότος καὶ περιάγων, ἐζήτει χειραγω-
γούς. τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς ἐ-
πίστευσεν, ἐκπλησσόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ
κυρίου. ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ
τὸν Παῦλον, ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυ
λίας. Ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν.
ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. αὐτοὶ δὲ διελθόν-
τες ἀπὸ τῆς Πέργης παρεγένοντο εἰς Ἀν-
τιόχειαν τῆς Πισιδίας καὶ εἰσελθόντες εἰς
τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, ἐκάθισαν
μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν
προφητῶν. ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι πρὸς
αὐτοὺς λέγοντες, ἄνδρες ἀδελφοί, εἴ τίς ἐστι λόγος
ἐν ὑμῖν

nabam & Saulum in opus ad quod ac-
cersiui eos. Cũq; ieiunassent & orassent
& imposuissent eis manus, dimiserunt
Et ipsi quidem emissi a spiritu sancto
abierunt Seleuciam, & inde nauigaue-
runt in Cyprum. Et cũ uenissent Sala-
minam, annunciauerũt uerbũ dei in sy-
nagogis Iudæorũ. Habebant autem &
Ioannem ministrum. Et cum peram-
bulassent insulam usq; ad Paphum in-
uenerunt quendam magum pseudo
prophetam Iudæũ, cui nomẽ erat Bar
iesu, qui erat cũ proconsule Sergio Pau
lo uiro prudente. Hic accersitis Barna-
ba & Paulo, desyderabat audire uerbũ
dei. Resistebat aũt illis Elymas magus,
sic enim interpretatur nomen eius, que
rens auertere proconsulem a fide. Sau-
lus aũt qui & Paulus repletus spũ san-
cto intuens in eũ, dixit. O plene omni
dolo & omni fallacia fili diaboli, inimi-
ce omnis iusticiæ, nõ desinis subuerte-
re uias domini rectas. Et nunc ecce ma-
nus dñi super te, & eris cæcus nõ uidens
solem usq; ad tempus. Et confestim ce-
cidit in eum caligo & tenebræ, & circum
iens quærebat qui se manu ducerent.
Tunc proconsul cum uidisset factũ cre
didit, ammirans super doctrina domi-
ni. Cum autem a Papho soluissent ij
qui cum Paulo erant, uenerunt Per-
gen Pamphyliæ. Ioannes aũt discedẽs
ab eis, reuersus est Hierosolymam. Illi
uero pertranseuntes Pergen, uenerunt
Antiochiã Pisidiæ, & ingressi synago-
gam die sabbatorum sederunt. Post le-
ctionem autem legis & prophetarum,
miserunt principes synagogæ ad eos,
dicẽtes. Viri fratres, si quis est in uo-
bis sermo

ϕν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαὸν, λέγε-
πε. Ἀνασὰς δὲ Παῦλος τῇ χεῖ
ρὶ, εἶπεν. Ἄνδρες Ἰσραηλῖται καὶ οἱ φοβούμε
νοι τὸν θεὸν, ἀκούσατε. ὁ θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου
ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν. καὶ τὸν λα-
ὸν ὕψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ, ἐν γῇ Αἰγύπτῳ. καὶ
μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς
ἐξ αὐτῆς, καὶ ὡς τεσσαρακονταετῆ χρόνον
ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κα
θελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ Χαναὰν, κατεκληρονό
μησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ μετὰ ταῦ
τα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα,
ἔδωκεν κριτὰς, ἕως Σαμουὴλ τοῦ προφήτου,
κἀκεῖθεν ἠτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐ
τοῖς ὁ θεὸς τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κὶς, ἄνδρα ἐκ φυ-
λῆς Βενιαμὶν ἔτη τεσσαράκοντα. καὶ μετα-
στήσας αὐτὸν ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν Δαβὶδ εἰς βα
σιλέα, ᾧ καὶ εἶπεν μαρτυρήσας, Εὗρον Δαβὶδ
τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου,
ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου. τούτου
ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν,
ἤγαγε τῷ Ἰσραὴλ σωτῆρα ΙΗΣΟΥΝ. προκυρη-
ξαντος Ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ
βάπτισμα μετανοίας παντὶ Ἰσραήλ. Ὡς δὲ ἐ-
πλήρου ὁ Ἰωάννης τὸν δρόμον ἔλεγεν. τίνα με
ὑπονοεῖτε εἶναι, οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχε-
ται μετ' ἐμὲ, οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα
τῶν ποδῶν λύσαι. Ἄνδρες ἀδελφοὶ, υἱοὶ γένους
Ἀβραὰμ καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν θεὸν
ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεστάλη.
οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ οἱ ἄρ
χοντες αὐτῶν τοῦτον ἀγνοήσαντες. καὶ τὰς
φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββα
τον ἀναγινωσκομένας, κρίναντες ἐπλήρωσαν,
καὶ μηδὲν μίαν αἰτίαν θανάτου εὑρόντες, ἠτή
σαντο Πιλᾶτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν. ὡς δὲ
ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμέ-
να, καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἔθηκαν εἰς
μνημεῖον. ὁ δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν
ὃς ὤφθη

bis ſermo exhortationis ad plebem, di-
cite. Surgens autem Paulus & manu ſi
lentio indicto, ait. Viri Iſraelitæ, & qui
timetis deum audite. Deus populi hu-
ius elegit patres noſtros, & populũ ex-
altauit, cum eſſent incolæ in terra ægy-
pti, & in brachio excelſo eduxit eos ex
ea, & per quadraginta annoꝝ tempus
mores eorũ ſuſtinuit in deſerto. Et dele
tis gentibus ſeptem in terra Chanaan,
ſorte diſtribuit eis terram eorũ, & poſt
hæc annis circiter quadringentis quin-
quaginta dedit iudices uſq; ad Samuel
ꝓphetam. Et exinde poſtulauerunt re-
gem, & dedit illis deus Saul filium Cis
uirũ de tribu Beniamin annis quadra-
ginta. Et amoto illo ſuſcitauit illis Da-
uid in regem, cui teſtimoniũ perhibens
dixit. Inueni Dauid filiũ Ieſſæ uirũ ſe-
cundum cor meũ, qui faciet omnes uo-
luntates meas. Huius e ſemine deus iu-
xta ꝓmiſſum adduxit Iſrael ſaluatorẽ
Ieſũ, cũ añ p̃dicaſſet Ioannes ante faciẽ
aduentus eius baptiſmum pœnitentiæ
Iſraeli. Cum aũt impleſſet Ioannes cur
ſum, dixit. Quem me arbitramini eſſe,
non ſum ego, ſed ecce uenit poſt me, cu
ius nõ ſum dignus calciamenta pedum
ſoluere. Viri frẽs, filij generis Abrahã,
& q in uobis timẽt deũ, uobis uerbũ ſa
lutis huiꝰ miſſũ eſt. Qui emꝫ habitabãt
Hieruſalẽ, & principes eoꝝ cũ ignora-
rẽt illũ, & uoces ꝓphetarꝝ q̃ p oẽ ſab-
batũ legũt iudicãtes ipleuerũt, & nulla
cã mortis inuẽta i eo, petierũt a Pilato
ut interficeret eũ. Cũq; cõſummaſſent
omnia quæ de eo ſcripta erant, depoſi
tum de ligno poſuerũt in monumẽto.
Deus autem ſuſcitauit eum a mortuis,

ὃς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶ
σιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας εἰς ἰερουσα-
λήμ. οἵτινές εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν
λαόν, καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα
τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γεγε
νημένην, ὅτι ταύτην ὁ θεὸς ἐκπεπλήρωκε
τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἡμῖν, ἀναστήσας ΙΗΣΟΥΝ
ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ πρώτῳ γέ-
γραπται. υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γε-
γέννηκά σε, ὅτι δὲ ἀνέστησε αὐτὸν ἐκ νε-
κρῶν, μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διά-
φθοράν, οὕτως εἴρηκεν, ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ
ὅσια Δαβὶδ τὰ πιστά. διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέ-
γει. οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.
Δαβὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας,
τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη, καὶ προσετέ-
θη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, καὶ εἶδε
διαφθοράν. ὃν δὲ ὁ θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδε
διαφθοράν, γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν ἄνδρες
ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁ-
μαρτιῶν καταγγέλλεται. καὶ ἀπὸ πάν-
των ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν τῷ νόμῳ μω-
σέως δικαιωθῆναι, ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πι-
στεύων δικαιοῦται. βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ὑ-
μᾶς, τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις. ἴδετε οἱ
καταφρονηταί, καὶ θαυμάσατε, καὶ ἀφανίσθητε,
ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν
ᾧ οὐ μὴ πιστεύσητε, ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν. ἐξιό-
ντων δὲ αὐτῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν ἰουδαίων, πα-
ρεκάλουν τὰ ἔθνη εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον λα-
ληθῆναι αὐτοῖς τὰ ῥήματα. λυθείσης δὲ τῆς συνα
γωγῆς, ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν ἰου-
δαίων καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων
τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρνάβᾳ. οἵτινες
προσλαλοῦντες, ἔπειθον αὐτοὺς ἐπιμένειν
τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ. τῷ δὲ ἐρχομένῳ σαββά
τῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ ἰουδαῖοι τοὺς
ὄχλους, ἐπλήσθησαν ζήλου καὶ ἀντέλεγον τοῖς
ὑπὸ τοῦ

qui uisus est per dies multos his qui sũ
mul ascenderant cum eo de galilæa in
Hierusalem, qui sunt testes eius ad ple-
bem. Et nos uobis annunciamus eam,
quæ ad patres repromissio facta est,
quod hanc deus adimpleuit filijs illo-
rũ nobis resuscitato Iesu, sicut & in psal
mo primo scriptum est. Filius meus es
tu, ego hodie genui te. Q aũt suscita-
uit eum a mortuis, iam non amplius re
uersurum in corruptionẽ, ita dixit. Da-
bo uobis sancta Dauid fidelia. Ideo &
alias dicit, Non dabis sanctũ tuũ uide-
re corruptionẽ, nã Dauid quidẽ cũ suæ
generationi ministrasset, uolũtate dei
dormiuit & appositus ẽ ad patres suos
& uidit corruptionem. Quem uero de-
us suscitauit, non uidit corruptionem.
Notũ igitur sit uobis uiri fratres, quod
per hunc uobis remissio peccatorũ an-
nunciatur & ab omnibus à quibus nõ
potuistis in lege mosi iustificari, in hoc
omnis qui credit iustificatur. Videte er
go ne superueniat uobis quod dictum
est in prophetis. Videte contempto-
res, & ammiramini, & disperdimini,
quia opus operor ego in diebus ue-
stris, opus quod non credetis si quis
enarrauerit uobis. Egressis autem e cœ-
tu Iudæis, rogabant gentes, ut sequen-
ti sabbato loquerentur sibi uerba hæc.
Soluto autem cœtu, secuti sunt multi
Iudæi & religiosi aduenæ Paulum &
Barnabam, qui alloquentes suade-
bant eis ut permanerent in gratia dei.
Sequenti uero sabbato pene uniuer-
sa Ciuitas conuenit audire uerbum
dei. Videntes autem turbas Iudæi, re-
pleti sunt zelo, & contradicebant his
quæ a

ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες. παῤῥησιασάμενοι δὲ ὁ παῦλος καὶ ὁ βαρνάβας, εἶπον. ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἐπειδὴ ἀπωθεῖσθε αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη, οὕτως γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ κύριος. τέθηκά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν, ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη, ἐχάρησαν, καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας. οἱ δὲ ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας καὶ τὰς εὐσχήμονας, καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως. καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν παῦλον καὶ τὸν βαρνάβαν. καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ' αὐτούς, ἦλθον εἰς ἰκόνιον. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου. ἐγένετο δὲ ἐν ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν ἰουδαίων, καὶ λαλῆσαι οὕτως, ὥστε πιστεῦσαι ἰουδαίων τε καὶ ἑλλήνων πολὺ πλῆθος. οἱ δὲ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι, ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν. ἱκανὸν μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν παῤῥησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ, τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν. ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως. καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις, ὡς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ ἰουδαίων, σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι

quæ a Paulo dicebantur contradicentes & blaſphemantes. Tunc ſũpta fiducia Paulus & Barnabas dixerunt. Vobis oportebat primum loqui uerbum dei, ſed quoniam repellitis illud, & indignos uos iudicatis æterna uita, ecce conuertimur ad gentes. Sic eñ nobis præcepit dominus. Poſui te in lucem gentium, ut ſis in ſalutem uſq; ad extremum terræ. Audientes autem gentes, gauiſæ ſunt, & glorificabãt uerbum domini, & crediderunt quotquot erant ordinati ad uitam æternam, Diſſeminabatur autem uerbũ domini per uniuerſam regionem. Iudæi autẽ concitauerunt mulieres religioſas & honeſtas, & primos ciuitatis, & excitauerunt perſecutionem in Paulum & Barnabam, & eiecerunt eos de finibus ſuis. At ille excuſſo puluere pedum in eos uenerũt in Iconiũ. Diſcipuli quoq; replebantur gaudio & ſpiritu ſancto.

Factum eſt autem in Iconio ut ſimul introirent ſynagogam Iudeorum & loquerentur ſic, ut crederet Iudæorum ſimul & Græcorum copioſa multitudo. Qui uero increduli fuerunt Iudæi, concitauerunt & corruperunt animos gentium aduerſus fratres. Multo igitur tempore demorati ſunt fiduciali ter agentes in domino, qui teſtimoniũ perhibebat uerbo gratiæ ſuæ, dabat ſigna & prodigia fieri per manus eorum. Diuiſa eſt aũt multitudo ciuitatis & quidã quidẽ erãt cum Iudæis, quidã uero cũ apoſtolis. Cũ aũt factus eſſet ipetus Gentiliũ pariter & Iudæorũ cũ principibus ſuis, ut cõtumelijs afficerẽt

XIIII

λιθοβολῆσαι αὐτοὺς, σωϊδόντες κατέφυ-
γον εἰς τὰς πόλεις τῆς λυκαονίας, λύστραν
καὶ δέρβην, καὶ τὴν περίχωρον. κἀκεῖ ἦσαν
εὐαγγελιζόμενοι. καί τις ἀνὴρ ἐν λύστροις ἀ-
δύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοι-
λίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ὃς οὐδέποτε
περιπεπατήκει. οὗτος ἤκουε τοῦ παύλου λα-
λοῦντος, ὃς ἀτενίσας αὐτῷ, καὶ ἰδὼν, ὅτι πί
στιν ἔχει τοῦ σωθῆναι, εἶπε μεγάλῃ τῇ φω-
νῇ. Ανάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου ὀρθός. καὶ
ἥλλετο καὶ περιεπάτει. οἱ δὲ ὄχλοι ἰδόντες
ὃ ἐποίησεν ὁ παῦλος, ἐπῆραν τὴν φωνὴν
αὐτῶν λυκαονιστὶ, λέγοντες. οἱ θεοὶ ὁμοιωθέν
τες ἀνθρώποις, κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς. ἐκά-
λουν τε τὸν μὲν βαρνάβαν, δία, τὸν δὲ παῦ
λον ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ
λόγου. ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς
πόλεως αὐτῶν, ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ
τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤ-
θελεν θύειν. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι βαρ
νάβας καὶ παῦλος, διαῤῥήξαντες τὰ ἱμά-
τια αὐτῶν, ἐισεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον, κρά
ζοντες καὶ λέγοντες. ἄνδρες, τί ταῦταποι-
εῖτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμὲν ὑμῖν ἄν-
θρωποι, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων
τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεὸν τὸν ζῶν-
τα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ
τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὃς
ἐν ταῖς παρωχημέναις γενεαῖς, εἴασε πάν-
τα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν,
καίτοιγε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀγα
θουργῶν, οὐρανόθεν ἡμῖν ὑετοὺς διδούς, καὶ
καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐ
φροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν. καὶ ταῦτα λέγον
τες, μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύ
ειν αὐτοῖς. Επῆλθον δὲ ἀπ' ἀντιοχείας καὶ ἰκονί
ου ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους, καὶ λιθά
σαντες τὸν παῦλον, ἔσυρον ἔξω, τῆς πόλεως.
νομίσαντες

lapidarent eos, intelligentes confugerunt ad ciuitates Lycaoniæ Lystram & Derben & uniuersam in circuitu regionem, & ibi euangelizantes erant. Et quidam uir Lystris debilis pedibus sedebat claud⁹ ex utero matris suæ, q nūq̄ ambulauerat. Hic audiuit Paulū loquētem. Qui intuitus eum & uidens quod fidem haberet ut saluus fieret, dixit magna uoce. Surge sup pedes tuos rectus Et exiliuit, & ambulabat. Turbæ autē cum uidissent quod fecerat Paulus, leuauerunt uocem suam Lycaonice, dicentes. Dij similes facti hominibus descenderunt ad nos. Et uocabant Barnabam Iouem, Paulū uero Mercurium, quoniā ipse erat dux uerbi. Sacerdos quoq̄ Iouis qui erat ante ciuitatem illorum, tauros & coronas ante ianuas afferens cum turbis uolebat sacrificare. Quod ubi audierunt apostoli Barnabas & Paulus conciſſis tunicis suis exilierunt in turbas, clamantes & dicētes. Viri, quid hæc facitis? Et nos mortales sum⁹ similes uobis hoies annūciātes ut ab his uanis cōuerta mini ad deū uiuū, qui fecit cœlū & terram & mare, & oīa quæ in eis sunt, qui in præteritis generationibus sinebat omnes gētes ingredi uijs suis. Quanq̄ non expertem testimonij seipsum sinebat bene faciēdo, de cœlo dans pluuias & tempora fructifera, implens cibo & letitia corda nostra. Et hæc dicentes uix compescuerunt turbas ne sibi imolarēt. Superuenerunt autē quidam ab Antiochia & Iconio Iudæi, & persuasis turbis ac lapidato Paulo extraxerunt eum e ciuitate

existimātes

νομίσαντες ἀυτὸν τεθνάναι, κυκλωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν, ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθε σὺν τῷ Βαρναβᾷ εἰς Δέρβην. εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἐκείνην, καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοὺς, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Λύστραν καὶ Ἰκόνιον καὶ Ἀντιόχειαν, ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, καὶ παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν. καὶ διελθόντες τὴν Πισιδίαν, ἦλθον εἰς Παμφυλίαν. καὶ λαλήσαντες ἐν Πέργῃ τὸν λόγον, κατέβησαν εἰς Ἀτταλίαν. κἀκεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς Ἀντιόχειαν, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν. παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν, ἀνήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν. καὶ ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως. διέτριβον δὲ ἐκεῖ χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

Καί τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ἐὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει Μωσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι. γενομένης οὖν στάσεως καὶ συζητήσεως οὐκ ὀλίγης τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβᾳ πρὸς αὐτούς, ἔταξαν ἀναβαίνειν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν, καί τινας ἄλλους ἐξ αὐτῶν, πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς Ἱερουσαλήμ, περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, διήρχοντο τὴν Φοινίκην καὶ Σαμάρειαν ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν. καὶ ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. παραγενόμενοι δὲ εἰς Ἱερουσαλήμ, ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγειλάν τε ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησεν μετ' αὐτῶν. ἐξανέστησαν

existimãtes eũ mortuũ esse. Circũdantibus aũt eum discipulis, surgens intrauit ciuitatem, & postero die profectus est cũ Barnaba in Derben. Cũq; euangelizassent ciuitati illi, & docuissẽt multos, reuersi sunt Lystrã & Iconiũ & Antiochiam, denuo confirmantes animas discipulorũ, exhortantesq; ut permanerent in fide, & quod per multas tribulationes oporteat nos intrare in regnum dei. Et cum suffragijs creassent illis per singulas ecclesias p̃sbyteros & orassent cũ ieiunationibus, cõmendauerũt eos dño in quem crediderant. Peragrataq; Pisidia uenerunt Pamphyliã, & cũ locuti essent uerbum Pergæ, descenderunt in Attaliam & inde soluerunt Antiochiam, unde erant traditi gratiæ dei in opus quod cõpleuerunt. Cum aũt uenissent & congregassent ecclesiam, retulerunt quanta fecisset deus secũ, & qđ aperuisset gentibus ostium fidei. Morati sunt aũt tempus nõ modicũ cum discipulis. Et quidã qui descenderant a Iudæa docebant fratres, nisi circũcidamini secundũ morem Mosi non potestis saluari. Facta ergo seditione & dissceptatione nõ exigua cũ Paulo & Barnabæ aduersus illos, statuerũt, ut ascenderent Paulus & Barnabas & quidam alij ex alijs ad apostolos & p̃sbyteros in Hierusalem, super hac questione. Illi ergo deducti ab ecclesia pertransibãt Phœnicen & Samariam narrantes cõuersionem gentiũ, & gignebãt gaudiũ magnum omnibus fratribus. Cũ autẽ uenissent Hierosolymam, susceptí sunt ab ecclesia & ab aplis & senioribus annũciauerũtq; q̃cũq; dẽ fecisset cũ illis. Surrexerũt

XV

ἐξανέστησαν δέ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν
φαρισαίων τῶν πεπιστευκότων, λέγοντες, ὅτι
δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς, παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν
νόμον μωσέως. Συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι
καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τού-
του. πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης, ἀναστὰς
πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς. Ανδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς
ἐπίστασθε, ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ θεὸς
ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο διὰ τοῦ στόματός μου,
ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου, καὶ
πιστεῦσαι. καὶ ὁ καρδιογνώστης θεὸς ἐμαρτύ-
ρησεν αὐτοῖς, δοὺς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,
καθὼς καὶ ἡμῖν, καὶ οὐδὲν διέκρινε μεταξὺ
ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρ-
δίας αὐτῶν. Νῦν οὖν, τί πειράζετε τὸν θεὸν ἐπι
θεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν,
ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν, οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσα-
μεν βαστάσαι, ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ κυρίου
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ πιστεύομεν σωθῆναι καθ' ὃν
τρόπον κἀκεῖνοι. ἐσίγησε δὲ πᾶν τὸ πλῆθος,
καὶ ἤκουον Βαρνάβα καὶ παύλου, ἐξηγουμένων
ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς
ἔθνεσι δι' αὐτῶν. Μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς,
ἀπεκρίθη ἰάκωβος, λέγων. ἄνδρες ἀδελφοί,
ἀκούσατέ μου. συμεὼν ἐξηγήσατο, καθὼς πρῶ-
τον ὁ θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν
ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν
οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται. Μετὰ
ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκη-
νὴν δαβὶδ, τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα
αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ ἀνορθώσω αὐτὴν, ὅπως
ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων
τὸν κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται
τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, λέγει κύριος, ὁ ποιῶν
ταῦτα πάντα. γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ θεῷ,
πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Διὸ ἐγὼ κρίνω, μὴ παρενο
χλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσι ἐπὶ τὸν θεὸν,
ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς, τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλι-
σγημάτων τῶν εἰδώλων, καὶ τῆς πορνείας, καὶ τοῦ πνικτοῦ, καὶ τοῦ
αἵματος

Surrexerũt aũt qdã de factione phari
sæorꝝ, q crediderãt dicẽtes, qd̃ opteret
circũcidere eos, p̃cipere quoqꝫ ſeruare
legem Moſi. Conueneruntqꝫ apoſtoli
& ſeniores uidere de uerbo hoc. Cũ aũt
magna diſceptatio fieret, ſurgens Petr⁹
dixit ad eos. Viri fratres, uos ſcitis qd̃
ab antiquis dieb⁹ deus in nobis elegit
per os meũ, ut audirent gentes uerbũ
euãgelij & crederẽt. Et qui nouit corda
deus, teſtimoniũ phibuit illis, dãs illis
ſp̃m ſct̃m ſicut & nobis, & nihil diſcre-
uit iter nos & illos, cũ fide purificauerit
corda illoꝝ. Nũc ergo quid tẽtatis deũ,
ut imponatur iugũ ſuper ceruices diſci
pulorum, quod neqꝫ patres noſtri neqꝫ
nos portare potuimus? Sed per gra-
tiam d̃ni Ieſu Chriſti credimus nos ſal
uos futuros quemadmodum & illi. Ta
cuit autem tota multitudo & audiebãt
Barnabã & Paulũ narrantes quãta de
us feciſſet ſigna & prodigia inter gẽtes
p ipſos. Et poſtẽꝫ cõticuiſſent, rñdit Ia-
cobus dicẽs. Viri frẽs audite me. Simõ
narrauit quẽadmodũ primũ deus uiſi-
tauit ut ſumeret ex gẽtibus populũ in
noie ſuo, & huic cõſonant uerba pphe
tarum ſicut ſcriptũ eſt. Poſt hæc reuer-
tar & reædificabo tabernaculũ Dauid,
quod collapſum eſt, & diruta eius reæ-
dificabo, & erigã illud, ut requirant qui
reliq ſunt hoies d̃nm, & oẽs gentes ſup
quos inuocatũ eſt nomẽ meũ ſup eos
dicit d̃ns, q facit hæc oia. Nota a ſæculo
ſunt deo oia hæc opa ſua. Propter qd̃
ego iudico nõ obturbãdũ eſſe illis q ex
gẽtib⁹ cõuertũt̃ ad deũ, ſed ſcribẽdũ ad
eos ut abſtineant ſe ab inqnamentis ſi
mulacroꝝ, & fornicatiõe & ſuffocato &
ſanguine

ἅιματος. Μωσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ
τὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει κατὰ
ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββατον ἀνα
γινωσκόμενος. τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις
καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ,
ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς
ἀντιόχειαν σὺν παύλῳ καὶ βαρνάβᾳ. ἰούδαν
τὸν ἐπικαλούμενον βαρσαβᾶν, καὶ σίλαν,
ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, γρά-
ψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε. οἱ ἀπόσο-
λοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοὶ, τοῖς
κατὰ τὴν ἀντιόχειαν καὶ συρίαν καὶ κιλικί-
αν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν, χαίρειν. ἐπειδὴ
ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες,
ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀνασκευάζοντες τὰς
ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περιτέμνεσθαι, καὶ
τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ διεστειλάμεθα, ἔδο-
ξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδὸν, ἐκλεξα-
μένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, σὺν τοῖς
ἀγαπητοῖς ἡμῶν βαρνάβᾳ καὶ παύλῳ, ἀν-
θρώποις παραδεδωκόσιν τὰς ψυχὰς αὐτῶν,
ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ
ΧΡΙΣΤΟΥ. ἀπεστάλκαμεν οὖν ἰούδαν καὶ σί-
λαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας
τὰ αὐτά. ἔδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ
ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος,
πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων, ἀπέχεσθαι εἰ-
δωλοθύτων, καὶ αἵματος, καὶ πνικτοῦ, καὶ
πορνείας, ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς, εὖ
πράξετε, ἔρρωσθε. οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες,
ἦλθον εἰς ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ
πλῆθος, ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν. ἀνα-
γνόντες δὲ, ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλή-
σει, ἰούδας τε καὶ σίλας, καὶ αὐτοὶ προφῆ-
ται ὄντες, διὰ λόγου πολλοῦ παρεκάλε-
σαν τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ ἐπεστήριξαν. ποι-
ήσαντες δὲ χρόνον, ἀπελύθησαν μετ' εἰ-
ρήνης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀπο-
στόλους. ἔδοξε δὲ τῷ σίλᾳ ἐπιμεῖναι αὐτοῦ
παῦλος

sanguine. Moses enim a tẽporibus an-
tiquis in singulis ciuitatibus habet, qui
se prædicẽt in synagogis, ubi per omne
sabbatũ legitur. Tũc placuit apostolis
& senioribus cum tota ecclesia, ut dele-
ctos ex sese uiros mitterẽt Antiochiam
cũ Paulo & Barnaba, Iudã qui cogno-
minabatur Barsabas & Sylã, uiros pri-
marios inter fratres, missis litteris ĩ hãc
sententiã, per manus eorum. Apostoli
& seniores & frẽs, his q sũt Antiochiæ
& in Syria, & in Cilicia fratribus q sunt
ex gentibus, salutem. Qm̃ audiuimus,
quod quidam ex nobis egressi turbaue
runt uos uerbis euertentes animas ue-
stras, iubẽtes uos circũcidi & seruare le-
gem, quibus nõ mãdaueramus, uisum
est nobis unanimiter congregatis dele
ctos uiros mittere ad uos, cum dilectis
nostris Barnaba & Paulo, hominibus
qui tradiderunt animas suas pro noie
dñi nostri Iesu Christi. Misimus ergo
Iudam & Sylam, qui & ipsi uobis uer-
bis referẽt eadem. Visum est enim spi-
ritui sancto & nobis, ne quid amplius
imponeremus uobis oneris q̃ hæc ne-
cessaria, ut abstineatis ab his quæ sunt
imolata simulacris, & sanguine, & suffo
cato, & fornicatione, a quibus si conser
uaueritis uosipsos, benefacietis. Valete
Illi ergo dimissi uenerunt Antiochiã, &
cõgregata multitudine reddiderũt epi-
stolam. Quã cũ legissent, gauisi sunt su
per cõsolatione. Iudas aũt & Sylas cũ
essent & ipsi ꝓphetæ sermone copioso
adhortati sunt fratres, & cõfirmauerũt
Cõmorati aũt illic aliquantũ temporis
dimissi sunt cũ pace a fratribus ad apo
stolos. Visũ est aũt Syle manere ibidẽ

Paulus

παῦλος ὴ μὴ βαρνάβας διέτριβον ὧν ἀντιο/
χείᾳ, διδάσκοντες μὴ εὐαγγελιζόμενοι μετὰ
μὴ ἑτέρων πολλῶν τὸν λόγον τ̃ κυρίου. μετὰ
δέ τινας ἡμέρας εἶπε παῦλος πρὸς βαρνά/
βαν. ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα τοὺς
ἀδελφοὺς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν πόλιν, ἐν αἷς
κατηγείλαμεν τὸν λόγον τ̃ κυρίου, πῶς
ἔχουσι. βαρνάβας ὴ ἐβουλεύσατο συμπαρα/
λαβεῖν τὸν ἰωάννην, τὸν καλούμενον μάρκον.
παῦλος δὲ ἠξίου τὸν ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ
παμφυλίας, μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς
τὸ ἔργον, μὴ συμπαραλαβεῖν τοῦτον. ἐγέ/
νετο οὖν παροξυσμός, ὥς τε ἀποχωρισθῆναι αὐ
τοὺς ἀπ' ἀλλήλων, τόν τε βαρνάβαν παρα/
λαβόντα τὸν μάρκον, ἐκπλεῦσαι εἰς κύπρον.
παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος σίλαν, ἐξῆλθε πα
ραδοθεὶς τ̃ χάριτι τ̃ θεοῦ ὑπὸ τ̃ ἀδελ/
φῶν. διήρχετο δὲ τὴν συρίαν μὴ κιλικίαν
ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας.

κατήντησε δὲ εἰς δέρβην μὴ λύστραν, μὴ
ἰδοὺ μαθητής τις ἦν ἐκεῖ, ὀνόματι τιμόθεος,
υἱὸς γυναικός τινος ἰουδαίας πιστ̃ς. πατρὸς
δὲ ἕλληνος, ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τ̃ ἐν λύστροις
κ̃ ἰκονίῳ ἀδελφῶν. τοῦτον ἠθέλησεν ὁ παῦ/
λος σὺν αὐτῷ ἐξελθεῖν, μὴ λαβὼν περιέτε/
μεν αὐτὸν διὰ τοὺς ἰουδαίους, τοὺς ὄντας ἐν
τοῖς τόποις ἐκείνοις. ἤδεισαν γὰρ ἅπαντες
τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὅτι ἕλλην ὑπῆρχεν. ὡς
δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις παρεδίδοσαν αὐ/
τοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμέ/
να ὑπὸ τ̃ ἀποστόλων καὶ τ̃ πρεσβυτέρων
τ̃ ἐν ἱερουσαλήμ. αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι
ἐστερεοῦντο τ̃ πίστει, καὶ ἐπερίσσευον τ̃ ἀριθ
μῷ καθ' ἡμέραν. διελθόντες δὲ τὴν φρυγίαν
καὶ τὴν γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ
τ̃ ἁγίου πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν
τ̃ ἀσίᾳ. ἐλθόντες κατὰ τὴν μυσίαν, ἐπείρα
ζον κατὰ τὴν βιθυνίαν πορεύεσθαι, κ̃ οὐκ
εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα. παρελθόντες δὲ τὴν
μυσίαν

Paulus aũt & Barnabas demorabant Antiochiæ, docẽtes & euãgelizantes cũ alijs etiã plurib⁹ uerbũ dñi. Post aliq̃t aũt dies dixit ad Barnabã Paulus. Reuerſi iam uiſitemus fratres noſtros per omnes ciuitates in quibus annunciauimus uerbũ dñi, quomodo ſe habeant. Barnabas aũt conſulebat ut aſſumerẽt & Ioannem, qui cognominabat Marcus. Paul⁹ aũt nolebat, ut qui defeciſſet ab ipſis ex Pamphylia & nõ iſſet cũ eis in opus hic adiũgeretur. Tam acris aũt fuit inter eos diſceptatio, ut alter ab altero ſeiungeretur, & Barnabas quidem aſſumpto Marco nauigaret in Cyprũ. Paulus uero allecto Syla profectus eſt traditus gratiæ dei a fratribus. Perambulabat aũt Syriam & Ciliciam confirmans eccleſias.

Peruenit aũt Derben & Lyſtram, & ecce diſcipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris cuiuſdã Iudææ fidelis, cœterũ patre gentili. Huic teſtimoniũ bonũ reddebant qui in Lyſtris erant & Iconio fratres. Hunc uoluit Paulus ſecũ proficiſci & aſſumptũ circũcidit eũ propter Iudæos qui erant in illis locis. Sciebant enim oẽs q̃ pater eius erat gentilis. Cũ aũt pertranſirent ciuitates, tradebant eis cuſtodire dogmata quæ erant decreta ab apoſtolis & ſenioribus q̃ erant Hieroſolymis. Itaq̃ eccleſiæ confirmabantur fide, & abundabant numero cotidie. Cum pertranſiſſent aũt Phrygiã & Galaticã regionem, uetiti ſunt a ſpiritu ſancto loqui uerbũ in Aſia. Cũ ueniſſent aũt in Myſiam tentabant ire in Bithyniam, & nõ p̃miſit eos ſpũs. Cũ aũt pertranſiſſent

XVI

Myſiam

μυσίαμ, κατέβησαμ εἰς τρωάδα. καὶ ὅραμα
διὰ τῆ νυκτὸς ὤφθη τῷ παύλῳ. Ανήρ τις ἦμ
μακεδὼμ ἑστὼς, παρακαλῶμ αὐτὸμ & λέγωμ.
διαβὰς εἰς μακεδονίαμ, βοήθησομ ἡμῖμ, ὡς δὲ
τὸ ὅραμα εἶδεμ, εὐθέως ἐζητήσαμεμ ἐξελθεῖμ
εἰς τὴὼ μακεδονίαμ. συμβιβάζοντες, ὅτι προς
κέκληται ἡμᾶς ὁ κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐ-
τούς. Αναχθέντες οὖμ ἀπὸ τρωάδος, εὐθυδρο-
μήσαμεμ εἰς σαμοθρᾴκηω, τῇ τε ἐπιούσῃ, εἰς
νεάπολιμ, ἐκεῖθεμ τε εἰς φιλίππους, ἥτις ἐστὶ
πρώτη τῆς μερίδος τῆς μακεδονίας πόλις
κολώνια. ἦμεμ δὲ ἐμ ταύτῃ τῇ πόλει διατρί-
βοντες ἡμέρας τιμάς, τῇ τε ἡμέρᾳ τῶμ σαββά-
των ἐξήλθομεμ ἔξω τῆς πόλεως παρὰ πο-
ταμόμ, οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι, & κα-
θίσαντες, ἐλαλοῦμεμ ταῖς συνελθούσαις γυ
ναιξί. καί τις γυνὴ ὀνόματι λυδία πορφυρό-
πωλις πόλεως θυατείρων, σεβομένη τὸμ θεόμ,
ἤκουσεμ, ἧς ὁ κύριος διήνοιξε τὴμ καρδίαμ, προ
σέχειμ τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ παύλου. ὡς
δὲ ἐβαπτίσθη, καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε λέ-
γουσα. εἰ κεκρίκατέ με πιστὴμ τῷ κυρίῳ εἶ-
ναι, εἰσελθόντες εἰς τὸμ οἶκόμ μου μείνατε, &
παρεβιάσατο ἡμᾶς. Εγένετο δὲ πορευομένωμ ἡ
μῶμ εἰς προσευχήμ, παιδίσκήμ τιμὰ ἔχουσαμ
πνεῦμα πύθωνος, ἀπαντῆσαι ἡμῖμ, ἥτις ἐρ-
γασίαμ πολλὴμ παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς, μαν
τευομένη, αὕτη κατακολουθήσασα τῷ παύ-
λῳ & ἡμῖμ, ἔκραζε λέγουσα, οὗτοι οἱ ἄνθρω-
ποι, δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίμ, οἵτινες
καταγγέλλουσιμ ἡμῖμ ὁδὸμ σωτηρίας. τοῦτο
δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. διαπονηθεὶς δὲ
ὁ παῦλος & ἐπιστρέψας τῷ πνεύματι, εἶπε
παραγγέλλω σοι ἐν τῷ ὀνόματι ΙΗΣΟΥ ΧΡΙ-
ΣΤΟΥ ἐξελθεῖμ ἀπ' αὐτῆς, & ἐξῆλθεμ αὐτῇ τῇ
ὥρᾳ. ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς, ὅτι ἐξῆλθεμ ἡ
ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶμ, ἐπιλαβόμενοι τὸμ
παῦλομ & τὸμ σίλαμ, εἵλκυσαμ εἰς τὴμ ἀγορὰμ
ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς
τοῖς στρατη-

Mysiám descenderunt Troadem, & uisio per noctem paulo uisa est. Vir Macedo quidam erat, stans & deprecans eum & dicēs. Transiēs in Macedoniā, adiuua nos. Vt aūt uisum uidit, statim quæsiuimus ꝓficisci in Macedoniā, certi facti ꝙ uocasset nos deus ad euangelizandum eis. Cū soluissemus igitur a Troade recto cursu uenimus in Samothracen, & postero die Neapolim, & inde Philippos, q̄ est prima partis Macedoniæ ciuitas colonia. Eramus autē in eadem urbe dieb⁹ aliquot diuersantes, & die sabbator egressi sumus e ciuitate iuxta flumen ubi solebat oratio esse, & sedētes loquebamur mulieribus quæ conuenerāt, & quædā mulier noīe Lydia purpuraria ciuitatis Thyathiræ colens deū audiuit, cuius dominus aperuit cor ut intenderet his quæ dicebant a Paulo. Cū aūt baptizata esset & domus eius, dep̄cata est dicens. Si iudicastis me fidelem dño esse, introite in domum meam & manete. Et coegit nos. Factum est aūt euntibus nobis ad orationem ut puella quædā habens spiritum pythonis, occurreret nobis, quæ questū magnū p̄stabat dominis suis diuinando. Hæc subsecuta Paulū & nos clamabat dicens. Isti homines serui dei excelsissimi sunt qui annunciant nobis uiam salutis. Hoc aūt faciebat multos dies Tedio aūt affectus Paulus, & conuersus spiritui dixit. Præcipio tibi i nomine Iesu Christi ut exeas ab ea. Et exiit eadē hora. Videntes autem domini eius quod abisset spes q̄stus sui, apprehensum Paulū & Sylam traxerunt in forum ad principes, & offerentes eos

τῖς στρατηγοῖς, ἔιπον, οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκ
ταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν, ἰουδαῖοι ὑ-
πάρχοντες, & καταγγέλλουσιν ἔθη, ἃ οὐκ ἔξε
στιν ἡμῖν παραδέχεσθαι, οὐδὲ ποιεῖν, ῥωμαί-
οις οὖσι, καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν.
καὶ οἱ στρατηγοὶ περιῤῥήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμά-
τια, ἐκέλευον ῥαβδίζειν, πολλάς τε ἐπιθέντες
αὐτοῖς πληγάς, ἔβαλον εἰς φυλακήν, παραγ-
γείλαντες τῷ δεσμοφύλακι, ἀσφαλῶς τη-
ρεῖν αὐτούς. ὃς παραγγελίαν τοιαύτην εἰλη-
φώς, ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλα-
κήν, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς
τὸ ξύλον. κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον παῦλος
καὶ σίλας προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν θεόν.
ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι. ἄφνω δὲ σει-
σμὸς ἐγένετο μέγας, ὥς τε σαλευθῆναι τὰ θε-
μέλια τοῦ δεσμωτηρίου, ἀνεῴχθησάν τε παρ-
αχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ
δεσμὰ ἀνέθη. ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμο
φύλαξ, καὶ ἰδὼν ἀνεῳγμένας τὰς θύρας τῆς
φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν, ἔμελλεν
ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δέσ
μίους. ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ παῦλος, λέ
γων. μηδὲν πράξῃς σεαυτῷ κακόν, ἅπαντες
γάρ ἐσμεν ἐνθάδε. αἰτήσας δὲ φῶτα, εἰσεπή-
δησε. καὶ ἔντρομος γενόμενος, προσέπεσε τῷ
παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ. & προαγαγὼν αὐτοὺς
ἔξω, ἔφη. κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν, ἵνα σωθῶ. οἱ
δὲ εἶπον. πίστευσον ἐπὶ τὸν κύριον ΙΗΣΟΥΝ,
καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. & ἐλάλησαν αὐτῷ
τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐ
τοῦ, καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥ-
ρᾳ τῆς νυκτὸς, ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ
ἐβαπτίσθη αὐτὸς, καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες, παρα
χρῆμα, ἀναγαγὼν τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐ
τοῦ, παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἠγαλλιάσατο πα
νοικὶ, πεπιστευκὼς τῷ θεῷ. ἡμέρας δὲ γενο-
μένης, ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ῥαβδού-
χους λέγοντες. ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους
ἐκείνους

magistratibus dixerũt. Hi homines cõ
turbant ciuitatem nostrã cũ sint Iudæi
& annunciant morem quẽ nõ licet no-
bis suscipere neq; facere, cũ sim⁹ Roma
ni. Et cõcurrit plebs aduersus eos, & ma
gistratus scissis tunicis suis, iusserũt eos
uirgis cædi. Et cũ multas plagas eis im-
posuissent, cõiecerũt eos in carcerẽ, p̃ci-
pientes custodi ut diligenter custodiret
eos. Qui cũ tale præceptũ accepisset cõ
iecit eos in interiorem carcerẽ, & pedes
eorum strinxit ligno. Media aũt nocte
Paulus & Sylas orantes laudabãt deũ,
& exaudiebant eos, qui uincti erant.
Subito uero terræmotus factus est ma
gnus, ita ut concuterentur fundamen-
ta carceris. Et statim aperta sunt omnia
ostia, & omnium uincula soluta sunt.
Experrectus aũt custos carceris, cũ uide
ret ianuas apertas carceris, euaginato
gladio, erat seipsum interfecturus, exi
stimãs aufugisse uinctos. Clamauit au-
tem Paulus uoce magna, dicẽs. Ne q̃d
feceris tibiipsi mali. Vniuersi em̃ hic su
mus. Postulatoq; lumine irrupit, & tre
mefactus accidit Paulo & Sylæ ad pe-
des, & productis illis foras ait. Dñi, q̃d
me oportet facere ut saluus fiam? At il-
li dixerunt. Crede in dñm Iesum, & sal
uus eris tu & domus tua. Et locuti sunt
ei uerbum dñi, & omnibus qui erãt in
domo eius. Et adsũptos illos in illa ho-
ra noctis lauit plagas eorum, & bapti-
zatus est ipse & omnes familiares illi⁹
cõtinuo. Cũq; perduxisset eos i domũ
suã apposuit eis mensam, & exultauit
cum uniuersa domo sua q̃d credidisset
deo. Et cũ dies factus esset miserũt ma
gistrat⁹ uiatores dicẽtes. Dimitte hoies

illos

ἐκείνους. Απήγγειλε δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν παῦλον, ὅτι ἀπεσάλκασιν οἱ στρατηγοὶ, ἵνα ἀπολυθῆτε, νῦν οὖν ἐξελθόντες, πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ. ὁ δὲ παῦλος ἔφη πρὸς αὐτούς, δείραντες ἡμᾶς δημοσία, ἀκατακρίτους ἀνθρώπους, ῥωμαίους ὑπάρχοντας, ἔβαλον εἰς φυλακὴν, καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν; οὐ γάρ, ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἐξαγαγέτωσαν. ἀνήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδοῦχοι τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἐφοβήθησαν, ἀκούσαντες ὅτι ῥωμαῖοί εἰσί. καὶ ἐλθόντες, παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξαγαγόντες, ἠρώτων ἐξελθεῖν ἀπὸ τῆς πόλεως. ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς, εἰσῆλθον εἰς τὴν λυδίαν. καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφούς, παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξῆλθον.

Διοδεύσαντες δὲ τὴν ἀμφίπολιν καὶ ἀπολλωνίαν, ἦλθον εἰς θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν συναγωγὴ τῶν ἰουδαίων. κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ παύλῳ, εἰσῆλθε πρὸς αὐτούς, καὶ ἐπὶ σάββατα τρία, διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν διανοίγων καὶ παρατιθέμενος, ὅτι τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ ἔδει παθεῖν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ ΙΗΣΟΥΣ, ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. καί τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν, καὶ προσεκληρώθησαν τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ, τῶν τε σεβομένων ἑλλήνων πολὺ πλῆθος, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι. ζηλώσαντες δὲ οἱ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι, καὶ προσλαβόμενοι τῶν ἀγοραίων τινὰς, ἄνδρας πονηροὺς, καὶ ὀχλοποιήσαντες, ἐθορύβουν τὴν πόλιν, ἐπισάντες τε τῇ οἰκίᾳ ἰάσονος, ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον. μὴ εὑρόντες δὲ αὐτοὺς, ἔσυρον τὸν ἰάσονα καί τινας ἀδελφούς, ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας βοῶντες, ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες οὗτοι, καὶ ἐνθάδε πάρεισιν οὓς ὑποδέδεκται ἰάσων. καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων καίσαρος πράσσουσι, βασιλέα

illos. Nunciauit aũt custos carceris uerba hæc Paulo, miserunt magistratus ut dimittamini. Nunc igitur exeuntes ite in pace. Paulus autem dixit eis. Cæsos nos publice indicta causa, cũ sim⁹ Romani, coniecerunt in carcerem; & nunc occulte nos eiiciunt? Non certe, sed ueniant ipsi ac nos educant. Nũciauerũt autem magistratibus uiatores uerba hæc. Timuerũtq; audito quod Romani essent, & ueniẽtes deprecati sunt eos, & eductos rogabant ut egrederentur e ciuitate. Egressi autẽ de carcere, introierunt ad Lydiam, & uisis fratribus consolati sunt eos, & profecti sunt.

Cum aũt iter fecissent per Amphipolim & Apolloniam, uenerunt Thessalonicam, ubi erat synagoga Iudæorũ. Secundũ consuetudinem autem Paulus introiuit ad eos, & per sabbata tria disserebat eis e scripturis adaperiens, & allegans, qd̃ Christũ oportuisset pati & resurgere a mortuis, & quod hic esset Iesus Christus quẽ ego (inquit) annũcio uobis. Et quidã ex eis crediderũt & adiuncti sunt Paulo & Sylæ, & religiosorum græcorũ multitudo magna, mulieresq; primariæ non paucæ. Zelo aũt cõmoti Iudæi nõ credẽtes, & assumptis quibusdam circumforaneis uiris malis & turba coacta concitauerunt ciuitatem, & urgentes domum Iasonis quærebant eos producere in populum. Et cum non inuenissent eos trahebant Iasonem & quosdam fratres ad principes ciuitatis, clamantes. Hi qui terrarum orbem concitarunt, huc quoq; uenerunt. Quos excepit Iason, & hi omnes contra decreta Cæsaris faciunt,

XVII

σι, βασιλέα λέγοντες ἕτερον εἶναι ΙΗΣΟΥΝ.
ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας
ἀκούοντας ταῦτα, καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν πα
ρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπέλυσαν αὐ
τούς. οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ νυκτὸς, ἐξ
έπεμψαν τόν τε παῦλον καὶ τὸν σίλαν εἰς βέρ
οιαν, οἵτινες παραγενόμενοι εἰς τὴν συνα
γωγὴν ἀπῆσαν τῶν Ἰουδαίων. οὗτοι δὲ ἦσαν
εὐγενέστεροι τῶν ἐν θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐδέ
ξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, κα
θ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφὰς, εἰ ἔχοι
ταῦτα οὕτως. πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπί
στευσαν, καὶ τῶν ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν
εὐσχημόνων, καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι. ὡς δὲ
ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι,
ὅτι καὶ ἐν τῇ βερροίᾳ κατηγγέλη ὑπὸ τοῦ παῦ
λου ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ἦλθον κἀκεῖ, σαλεύον
τες τοὺς ὄχλους. εὐθέως δὲ τότε τὸν παῦ
λον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι
ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν. ὑπέμενον δέ τε σί
λας καὶ ὁ τιμοθεος ἐκεῖ. οἱ δὲ καθιστῶντες
τὸν παῦλον, ἤγαγον αὐτὸν ἕως ἀθηνῶν. καὶ
λαβόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν σίλαν καὶ τι
μόθεον, ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσι πρὸς αὐτὸν,
ἐξήεσαν. ἐν δὲ ταῖς ἀθήναις ἐκδεχομένου
αὐτοὺς τοῦ παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα
αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντι κατείδωλον οὖ
σαν τὴν πόλιν. διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συ
ναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις
καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν, πρὸς
τοὺς παρατυγχάνοντας. τινὲς δὲ τῶν ἐπι
κουρείων καὶ τῶν στωϊκῶν φιλοσόφων, συνέ
βαλλον αὐτῷ. καί τινες ἔλεγον. τί ἂν θέ
λοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δέ, ξένων δαι
μονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι, ὅτι τὸν ΙΗ-
ΣΟΥΝ καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῖς εὐηγγελίζε-
το. ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ, ἐπὶ τὸν ἄρειον πά
γον ἤγαγον, λέγοντες. δυνάμεθα γνῶναι,
τίς ἡ καινὴ αὕτη, ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδαχή;
ξενίζοντα

regem alium dicentes esse Iesum. Con-
citauerunt aũt turbam & magistratus
ciuitatis audientes hæc. Et accepta satis-
factione a Iasone & a cæteris, dimise-
runt eos. Fratres uero cõfestim per no-
ctem dimiserũt & Paulum & Sylam in
Bereæam. Qui cũ aduenissent abierunt
in synagogam Iudæorum. Hi aũt erãt
summo genere nati inter eos qui erant
Thessalonicæ, qui susceperant uerbum
cum omni animi promptitudine coti-
die scrutantes scripturas an hæc ita se
haberent. Et multi quidem crediderũt
ex eis, & Græcæ mulieres honestæ, & ui
ri non pauci. Cũ autem cognouissent
Thessalonicẽses Iudæi quod & Bereæ
annunciatum esset a Paulo uerbũ dei
uenerunt & illic commouentes turbas.
Statimq; tunc Paulum emiserunt fra-
tres, ut iret usq; ad mare. Sylas autem
& Timotheus remanserũt ibi. Qui aũt
deducebant Paulũ deduxerunt eũ usq;
ad Athenas; & accepto mãdato ab eo
ad Sylam & Timotheũ, ut q̃ celerrime
uenirent ad se profecti sunt, Paulus au
tem cũ Athenis eos expectaret, incãde
scebat spiritus eius in ipso, cum uideret
idololatriæ deditã ciuitatẽ. Disputabat
igitur in synagoga cũ Iudæis & religio
sis, & in foro cotidie ad eos qui aderãt.
Quidam autem Epicurei & Stoici phi
losophi conflictabantur cum eo, & qui
dam dicebãt. Quid uult uerbisator hic
dicere? Alij uero, nouorum dæmonio
rum uidetur annunciator esse, quod Ie
sum & resurrectionem annũciaret eis.
Er apphensum eum ad Martium uicũ
duxerũt dicẽtes. Possum⁹ ne scire quæ
sit hæc noua quæ a te dicit doctrina?
Noua

ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν. βουλόμεθα οὖν γνῶναι, τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι. Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι, εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν, ἢ λέγειν τί ἢ ἀκούειν καινότερον. Σταθεὶς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου πάγου, ἔφη. Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ. διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὗρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο. Ἀγνώστῳ θεῷ. ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς ὑπάρχων κύριος, οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται, προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ πάντα. ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ παντὸς προσώπου γῆς, ὁρίσας προστεταγμένους καιροὺς, καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν· ζητεῖν τὸν κύριον, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν, καίγε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν, ὡς καί τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι. τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ, ἢ ἀργύρῳ, ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον. τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ θεὸς, τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν, διότι ἔστησεν ἡμέραν, ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε, πίστιν παράσχων πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. ἀκούσαντες δὲ ἀναστάσιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον, ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου. καὶ οὕτως ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν. τινὲς δὲ ἄν-

δρες

Noua enim q̃dã infers auribꝰ noſtris. Volumus ergo ſcire quid nã uelint hæc eſſe. Athenienſes aũt omnes & qui illic uerſabant hoſpites ad nihil aliud uacabãt, niſi aut dicẽdũ aut audiẽdũ aliqd noui. Stans aũt Paulus in medio Martij uici ait. Viri Athenienſes, per omnia fere ſuperſtitioſiores uos uideo. Prætereuntes enim & uidens ſimulacra ueſtra, inueni & arã i qua inſcriptũ erat. Ignoto deo. Quẽ ergo ignorãtes colitis, hũc ego annũcio uobis. Deus qui fecit mũdum & omnia quæ in eo ſunt, hic cœli & terræ cũ ſit dñs, nõ in manufactis tẽplis habitat, nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cum ipſe det omnibus uitam & halitum per omnia, fecitq; ex uno ſanguine omne genus hominum, ut inhabitaret ſup uniuerſam faciẽ terræ, definitis p̃ſtitutis tpibus & p̃fixis terminis habitationis eorum, ut q̃rerent deũ, ſi forte palpentur eum aut inueniant, q̃uis non longe ſit ab uno quoq; noſtrũ. In ipſo enim uiuimus & mouemur & ſumꝰ, ſicut & qdã ueſtratiũ poetaꝝ dixerũt. Huius eñ & genus ſumꝰ. Genus ergo cũ ſimꝰ dei, nõ debemus exiſtimare auro aut argẽto aut lapidi arte ſculpto & iuẽto hois numẽ eẽ ſimile. Et tpa quidẽ huius ignorãtiæ cũ diſſimulaſſet deus, nũc annũciat hoibꝰ, ut oẽs ubiq; reſipiſcãt, eo q; ſtatuit diẽ in quo iudicaturꝰ eſt orbẽ terraꝝ in iuſtitia, in eo uiro in quo ſtatuerat, fide p̃ ſtita oibus, excitato illo a mortuis. Cũ audiſſent aũt reſurrectionẽ mortuorꝝ, alij quidẽ irridebant, alij uero dixerũt. Audiemus te de hoc iterũ. Sic Paulus exiuit de medio eoꝝ. Quidam uero ui-

ri adhærentes ei crediderunt,in quibus & Dionyſius Ariopagita & mulier nomine Damaris,& alij cum eis.

XVII

Poſt hæc digreſſus Paul⁹ ab Athenis uenit Corinthū, & nact⁹ q̄ndā Iudæū nomine Aquilā ponticum genere,qui nup uenerat ab Italia, & Priſcillā uxorē eius,eo q̄ præcepiſſet Claudius diſcedere oēs Iudæos a Roma, acceſſit ad eos,& quia eiuſdem erat artificij manebat apud eos & operabat᷑. Erat autem ars illorum texere aulæa. Diſputabat aūt in ſynagoga per omne ſabbatum, ſuadebatq̄ Iudæis & Græcis. Cum uenıſſent aūt de Macedonia Sylas & Timotheus,coartabatur ſpiritu Paulus teſtificans Iudæis Chriſtū Ieſum. Cōtradicentibus autem eis & blaſphemantibus,excuſſis ueſtimentis, dixit ad eos. Sanguis ueſter ſuper caput ueſtrum. Mundus ego poſthac ad gentes uadā. Et migrans inde,intrauit in domum cuiuſdam nomine Iuſti colētis deum, cuius domus erat cōtigua ſynagogæ. Criſpus autē archiſynagogus credidit domino cum tota domo ſua, & multi Corinthiorum audientes credebant & baptizabantur. Dixit autem dominus in nocte per uiſionem Paulo. Noli timere,ſed loquere & ne taceas, propterea quod ego ſum tecū, & nemo adorietur te ut affligat te, quoniam populus eſt mihi multus in hac ciuitate. Sedit autē ibi annū & ſex menſes,docens eos uerbum dei, Gallione autem proconſule Achaiæ inſurrexerunt uno animo Iudæi in Paulum,& adduxerunt eum ad tribunal dicentes,contra legem hic perſuadet hominibus colere deum. Incipiente

ἄρες κολληθέντες αὐτῷ, ἐπίσευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις, καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ Παῦλος ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, ἦλθεν εἰς Κόρινθον, καὶ εὑρών τινα Ἰουδαῖον, ὀνόματι Ἀκύλαν Ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, καὶ Πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, διὰ τὸ διατεταχέναι Κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τοὺς Ἰουδαίους ἐκ τῆς Ῥώμης, προσῆλθεν αὐτοῖς, καὶ διὰ τὸ ὁμότεχνον εἶναι, ἔμενε παρ᾽ αὐτοῖς καὶ ἠργάζετο. ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην. Διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπειθέν τε Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας. Ὡς δὲ κατῆλθον ἀπὸ τῆς Μακεδονίας, ὅτε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος συνεῖχετο τῷ πνεύματι ὁ Παῦλος, διαμαρτυρόμενος τοῖς Ἰουδαίοις τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ ΙΗΣΟΥΝ. Ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῷ καὶ βλασφημούντων, ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια, εἶπε πρὸς αὐτούς. Τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν, καθαρὸς ἐγώ, ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι, καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινός, ὀνόματι Ἰούστου σεβομένου τὸν Θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. Κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ Κυρίῳ, σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀκούοντες, ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο. Εἶπε δὲ ὁ Κύριος δι᾽ ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ Παύλῳ. Μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει, καὶ μὴ σιωπήσῃς, διότι ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε, διότι λαός ἐστί μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ, διδάσκων αὐτοὺς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς Ἀχαΐας, κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Παύλῳ, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα, λέγοντες. Ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀναπείθει τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν Θεόν. Μέλλοντος

λοντος ὴ τοῦ παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα. εἶπεν ὁ γαλλίων πρὸς τοὺς ἰουδαίους. εἰ μὲν οὖν ἀδικημάτι ἢ ῥᾳδιούργημα πονηρὸν ὦ ἰουδαῖοι καθ' ὁτιοῦν ἂν ἠνειχόμην ὑμῶν, εἰ ὴ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου ἢ ὀνομάτων, καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί. κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. ἠνάγκασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος. ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ ἕλληνες σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον, ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος, καὶ οὐδὲν τούτων τῷ γαλλίωνι ἔμελεν. ὁ δὲ παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἱκανὰς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος, ἔπλει εἰς συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ πρίσκιλλα, καὶ ἀκύλας, κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν κεγχρεαῖς. εἶχε γὰρ εὐχήν. κατήντησε δὲ εἰς ἔφεσον, καὶ ἐκείνους κατέλιπεν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ εἰς ἐλθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, διελέχθη τοῖς ἰουδαίοις. ἐρωτώντων δὲ αὐτὸν ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἐπένευσεν, ἀλλὰ ἀποτάξατο αὐτοῖς, εἰπών. δεῖ με πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς ἱεροσόλυμα, πάλιν δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς, τοῦ θεοῦ θέλοντος, καὶ ἀνήχθη ἀπὸ τῆς ἐφέσου. καὶ κατελθὼν εἰς καισάρειαν, ἀναβὰς καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν, κατέβη εἰς ἀντιόχειαν. καὶ ποιήσας χρόνον τινὰ, ἐξῆλθε διερχόμενος καθεξῆς τὴν γαλατικὴν χώραν καὶ φρυγίαν, ἐπιστηρίζων πάντας τοὺς μαθητάς. ἰουδαῖος δέ τις ἀπολλῶς ὀνόματι ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει, ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς ἔφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς. οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, καὶ ζέων τῷ πνεύματι ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ κυρίου, ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπτισμα ἰωάννου, οὗτος τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν τῇ συναγωγῇ. ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, προσελάβοντο αὐτὸν, καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν τοῦ θεοῦ ὁδόν. βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν ἀχαΐαν προτρεψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς

piente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Iudæos si qua iniuria esset aut facin⁹ malũ, o Iudæi merito uos sustinerẽ, si uero quæstiones sunt de uerbo & noib⁹ & lege uestrate, uosipsi uideritis. Iudex enim ego horũ nolo esse. Et abegit eos a tribunali. Apphensum autem omnes græci Sosthenem principem synagogæ percutiebant ante tribunal, & nihil eorum Gallioni curæ erat. Paulus uero deinde commoratus dies multos, ualedicto fratribus abnauigauit in Syriam, comitantibus eũ Prisscilla & Aquila, capite raso in cenchreis. Habebat eñ uotum. Deuenitq; Ephesum, & illos ibi reliquit. Ipse uero ingressus synagogam disputabat cum Iudæis. Rogantibus aũt eis ut tpe ampliori maneret apud se nõ annuit, sed ualedixit illis dicens. Oportet omnino me festũ quod instat agere Hierosolymis, iterũ aũt reuertar ad uos deo uolẽte, & soluit Ephesо. Et cum peruenisset Cæsaream, ascẽdissetq; & salutasset ecclesiam, descendit Antiochiam. Et commoratus illic aliquantũ temporis profectus est pambulans ex ordine Galaticam regionẽ & Phrygiã, confirmans oẽs discipulos. Iudæus aũt quidã Apollos noie, Alexandrinus genere, uir eloquẽs deuenit Ephesũ, potens in scripturis. Hic erat institutus in uia dñi, & feruens spũ loquebat & docebat diligẽter ea q̃ sunt dñi, sciẽs tantũ baptisma Ioãnis. Et hic cœpit libere loqui in synaga. Quẽ cũ audissent Prisscilla & Aquila assumpserunt eum, & diligentius exposuerũt ei uiam dei. Cũ aũt uellet ire Achaiam exhortati fratres scripserunt

τῆς μαθητὰς ἀποσ ἑξαθαι αὐτόμ. ὃς πα/
ραγενόμενος, συνεβάλετο πολὺ τοῖς πεπι/
στευκόσι διὰ τῆς χάριτος. εὐτόνως γὰρ τοῖς
ἰουδαίοις διακατηλέγχετο, δημοσίᾳ, ἐπιδεί/
κνὺς διὰ τῶν γραφῶν, εἶναι τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ ΙΗ
ΣΟΥΝ. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν Ἀπολλὼ εἶ/
ναι ἐν Κορίνθῳ, παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτε/
ρικὰ μέρη ἐλθεῖν εἰς Ἔφεσον, καὶ εὑρών τινας
μαθητὰς, εἶπε πρὸς αὐτούς. Εἰ πνεῦμα ἅγιον
ἐλάβετε πιστεύσαντες; οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐ/
τόν. ἀλλ' οὐδὲ εἰ πνεῦμα ἅγιον ἔστιν ἠκούσα/
μεν, εἶπε τε πρὸς αὐτούς. Εἰς τί οὖν ἐβαπτί/
σθητε; οἱ δὲ εἶπον. εἰς Ἰωάννου βάπτισμα.
Εἶπε δὲ παῦλος. Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε βάπτι
σμα μετανοίας, τῷ λαῷ λέγων, εἰς τὸν ἐρ/
χόμενον μετ' αὐτὸν, ἵνα πιστεύσωσι, τοῦτέστιν,
εἰς τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ ΙΗΣΟΥΝ. Ἀκούσαντες δὲ ἐ/
βαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ.
Καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ παύλου τὰς χεῖρας,
ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ἐλάλουν
τε γλώσσαις, καὶ προεφήτευον. ἦσαν δὲ οἱ πάν
τες ἄνδρες ὡσεὶ δεκαδύο. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν
συναγωγὴν, ἐπαρρησιάζετο ἐπὶ μῆνας τρεῖς,
διαλεγόμενος καὶ πείθων τὰ περὶ τῆς βασι/
λείας τοῦ θεοῦ. Ὡς δέ τινες ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπεί
θουν, κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ
πλήθους, ἀποστὰς ἀπ' αὐτῶν, ἀφώρισε τοὺς μαθη
τὰς, καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ
Τυράννου τινός. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο.
ὥστε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀ/
σίαν, ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ,
Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας. Δυνάμεις τε οὐ
τὰς τυχούσας ἐποίει ὁ θεὸς διὰ τῶν χειρῶν
παύλου, ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἐπι
φέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια,
ἢ σιμικίνθια, καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐ/
τῶν τὰς νόσους, τά τε πνεύματα τὰ πο/
νηρὰ ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐτῶν. ἐπεχείρη/
σαν δέ τινες καὶ τῶν περιερχομένων
Ἰουδαίων

discipulis ut susciperent eũ. Qui cũ ue/
nisset contulit multum his qui credide
runt per gratiam. Vehementer enĩ Iu/
dæos reuincebat, publice ostendẽs per
scripturas esse Christum Iesum.

Factum est aũt cũ Apollo esset Co/ XIX
rinthi, ut Paulus peragratis superiori/
bus partibus ueniret Ephesum, & inue/
niret quosdã discipulos, dixitq; ad eos.
Num spũm sanctũ accepistis cũ credere
tis? At illi dixerunt ad eum. Imo neq;
sit ne spiritus sanctus audiuimus, & ait
ad illos. In quo ergo baptizati estis?
Qui dixerunt, In Ioannis baptismate.
Dixit aũt Paulꝰ. Ioannes qdẽ baptiza
uit baptismo pœnitentiæ, pplo dicens,
in eum qui uenturus esset post se ut cre
derent, hoc est in Christum Iesum. His
auditis baptizati sunt in noie dñi Iesu.
Et cũ imposuisset illis manus Paulus,
uenit spũs sanctus super eos, & loque/
bantur linguis, & prophetabant. Erant
autẽ omnes uiri fere duodecim. Intro/
gressus aũt synagogam libere loqueba
tur ad tres menses, disputans & suadẽs
de regno dei. Cum aũt quidam indura
rentur & nõ crederent male loquentes
de uia dñi corã multitudine, digressus
ab illis segregauit discipulos, cotidie di/
sputãs in schola tyrãni cuiusdam. Hoc
autem factum est per biennium, ita ut
omnes qui habitabant in Asia audirẽt
uerbum dñi Iudæi simul & Græci. Vir
tutesq; non uulgares faciebat deus per
manus Pauli, ita ut etiã super infirmos
deferrentur a corpore eius sudaria & se
micinctia, & recederent ab eis morbi
& spiritus mali egrederentur. Tentaue
runt autẽ quidam de circumeuntibus

Iudæis

Ἰουδαίων ἐξορκιστῶν, ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔ-
χοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ, τὸ ὄνομα
τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ, λέγοντες. ὁρκίζομεν ὑμᾶς
τὸν ΙΗΣΟΥΝ, ὃν ὁ Παῦλος κηρύσσει. ἦσαν δέ
τινες υἱοὶ Σκευᾶ, Ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτὰ, οἱ
τοῦτο ποιοῦντες. ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ
πονηρὸν, εἶπε. τὸν ΙΗΣΟΥΝ γινώσκω, καὶ τὸν
Παῦλον ἐπίσταμαι, ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ, μὴ ἐφαλ-
λόμενος ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧ ἦν τὸ
πνεῦμα τὸ πονηρὸν, καὶ κατακυριεύσας ἀμ-
φοῖν, ἴσχυσε κατ' αὐτῶν, ὥστε γυμνοὺς καὶ τε-
τραυματισμένους ἐκ φυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκεί-
νου. τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν Ἰουδαίοις
τε καὶ Ἕλλησι τοῖς κατοικοῦσι τὴν Ἔφεσον, καὶ
ἐπέπεσε φόβος ἐπὶ πάντας αὐτούς, καὶ ἐμε-
γαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ. πολλοί
τε τῶν πεπιστευκότων, ἤρχοντο ἐξομολογού-
μενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν.
ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων συνε-
νέγκαντες τὰς βίβλους, κατέκαιον ἐνώπι-
ον πάντων, καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐ-
τῶν, καὶ εὗρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε, οὕτως
κατακράτης ὁ λόγος τοῦ κυρίου ἠύξανε καὶ ἴσχυ-
εν. Ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα ἔθετο ὁ Παῦλος
ἐν τῷ πνεύματι, διελθὼν τὴν Μακεδονίαν
καὶ Ἀχαΐαν, πορεύεσθαι εἰς Ἰερουσαλήμ, εἰ-
πὼν. ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ, δεῖ με καὶ Ῥώ-
μην ἰδεῖν. ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν Μακεδονί-
αν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ, Τιμόθεον καὶ
Ἔραστον, αὐτὸς ἐπέσχε χρόνον εἰς τὴν Ἀσίαν.
Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, τάραχος
οὐκ ὀλίγος περὶ τῆς ὁδοῦ. Δημήτριος γάρ τις ὀνό-
ματι ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς τῆς
Ἀρτέμιδος, παρεῖχε τοῖς τεχνίταις ἐργασίαν
οὐκ ὀλίγην, οὓς συναθροίσας καὶ τοὺς περὶ τὰ
τοιαῦτα ἐργάτας, εἶπεν. ἄνδρες ἐπίστασθε
ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡ-
μῶν ἐστι. καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε, ὅτι οὐ
μόνον Ἐφέσου, ἀλλὰ σχεδὸν πάσης τῆς
Ἀσίας

Iudæis exorciſtis inuocare ſup eos qui habebant ſpiritus malos nomen domini Ieſu, dicentes. Adiuro uos per Ieſum quem Paulus prædicat. Erant aũt quidã filij Sceuæ Iudæi principis ſacerdotum ſeptem qui hoc faciebant. Reſpondens aũt ſpiritus malus dixit eis. Ieſum noui, & Paulum ſcio. Vos aũt q eſtis? Et inſiliẽs in eos homo in quo erat dæmonium malum, & dominatum eis in ualuit contra eos, ita ut nudi & uulnerati effugerent de domo illa. Hoc autẽ notũ factũ eſt omnibus Iudæis ſimul & Græcis qui habitabant Epheſi, & cecidit timor ſuper omnes illos, & magnificabatur nomen domini Ieſu. Multiq; credentiũ ueniebãt confitẽtes & annũciantes facta ſua. Multi aũt ex eis, q curioſas artes exercuerant comportatos libros exuſſerũt coram oibus, & ſupputatis precijs illorũ repererunt pecuniæ quinquies decem milia. Ita fortiter creſcebat uerbum dei & confirmabatur. His aũt expletis propoſuit Paulus in ſpiritu tranſita Macedonia & Achaia ire Hieroſolymam, dicens, poſtq; fuero ibi, oportet me & Romã uidere. Miſſis autem in Macedoniam duobus ex miniſtrantibus ſibi Timotheo & Eraſto, ipſe remanſit ad tempus in Aſia. Facta eſt autem illo tempore turbatio non exigua de uia. Demetrius eñ quidam noie aurifaber faciens delubra argentea Dianæ, preſtabat artificibus nõ exiguũ quæſtum, quibus conuocatis & ijs qui ſimilium rerum erant opifices, dixit. Viri ſcitis, quod de hoc opificio quæſtus nobis eſt, & uidetis & auditis, quod non ſolũ Epheſi, ſed pene totius Aſiæ

ἀσίας ὁ παῦλος οὗτος πείσας, μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον, λέγων. ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί, οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι, οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμιδος ἱερὸν, εἰς οὐδὲν λογισθῆναι, μέλλειν δὲ καὶ καθαιρεῖσθαι τῆς μεγαλειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται. ἀκούσαντες δὲ καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ, ἔκραζον λέγοντες. μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων, καὶ ἐγεμίσθη ἡ πόλις ὅλη τῆς συγχύσεως, ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον, συναρπάσαντες γάϊον καὶ ἀρίσταρχον μακεδόνας, συνεκδήμους τοῦ παύλου. τοῦ δὲ παύλου βουλομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἴων αὐτὸν οἱ μαθηταί. τινὲς δὲ καὶ τῶν ἀσιαρχῶν, ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν, παρεκάλουν, μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον. ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλό τι ἔκραζον. ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκεχυμένη, καὶ οἱ πλείους οὐκ ἤδεισαν τίνος ἕνεκεν συνελήλυθεσαν. ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προεβίβασαν ἀλέξανδρον, προβαλόντων αὐτὸν τῶν ἰουδαίων. ὁ δὲ ἀλέξανδρος κατασείσας τὴν χεῖρα, ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ, ἐπιγνόντες δὲ ὅτι ἰουδαῖός ἐστι, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάντων, ὡς ἐπὶ ὥρας δύο, κραζόντων. μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων. κατασείσας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησίν, ἄνδρες ἐφέσιοι τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος, ὃς οὐ γινώσκει τὴν ἐφεσίων πόλιν, νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμιδος καὶ τοῦ διοπετοῦς. ἀναντιρρήτων οὖν ὄντων τούτων, δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράσσειν. ἠγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους, οὔτε ἱεροσύλους, οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὸν ὑμῶν. εἰ μὲν οὖν δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται πρός τινα λόγον ἔχουσιν, ἀγοραῖοι ἄγονται καὶ ἀνθύπατοι

Asiæ Paulus hic pſuaſit & auertit multam turbam dicens, quod non ſunt dij qui manibus fiunt. Non ſolũ autẽ hæc pars nobis periclitatur, ne reprobetur uerũ etiam ne magnæ deæ Dianæ templum pro nihilo habeatur, futurumq; ſit ut etiã deſtruatur maieſtas eius quã tota Aſia & orbis colit. His auditis repleti ſunt ira & exclamauerũt dicentes. Magna Diana Epheſiorũ. Et impleta eſt ciuitas tota confuſione, & impetum fecerunt uno animo in theatrũ correpto Gaio & Ariſtarcho Macedonibus comitibus Pauli. Paulo aũt uolente intrare ad populũ, nõ permiſerunt diſcipuli. Quidam aũt & ex Aſiæ primoribus qui erant amici eius miſerũt ad eũ, rogantes ne ſe daret in theatrum. Alij quidẽ aliud clamabant. Erat enim concio cõfuſa, & plærique neſciebant qua ex cauſa conueniſſent. De turba aũt ptraxerunt Alexandrũ, propellentibus eũ Iudæis, Alexander autẽ manu ſilentio poſtulato, uolebat rationẽ reddere populo. Quem ut cognouerunt Iudæum eſſe, uox facta eſt una omniũ ferme ad horas duas clamantiũ. Magna Diana Epheſioꝝ. Cum aũt ſedaſſet ſcriba turbam, dixit. Viri Epheſij, quis eñ eſt hominum qui neſciat Epheſiorum ciuitatem cultricem eſſe magnæ Dianæ, Iouiſq; prolis? Cum ergo his contradici non poſſit, oportet uos ſedatos eſſe, & nihil præcipitanter agere. Adduxiſtis enim homines iſtos, neq; ſacrilegos neq; blaſphemantes deam ueſtrã. Quod ſi Demetrius & qui cũ eo ſunt artifices habent aduerſus aliquem cauſam, conuentus forenſes aguntur, & pconſules

καὶ ἄνθρωποί εἰσιν, ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις. εἰ δέ τι περὶ ἑτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται. καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρχοντος, περὶ οὗ δυνησόμεθα δοῦναι λόγον τῆς συστροφῆς ταύτης. καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν. Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον, προσκαλεσάμενος ὁ παῦλος τοὺς μαθητὰς, καὶ ἀσπασάμενος, ἐξῆλθε πορευθῆναι εἰς τὴν μακεδονίαν. διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα, καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν εἰς τὴν ἑλλάδα. ποιήσας τε μῆνας τρεῖς γενομένης αὐτῷ ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, μέλλοντι ἀνάγεσθαι εἰς τὴν συρίαν. ἐγένετο γνώμη τοῦ ὑποστρέφειν διὰ μακεδονίας. συνείπετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς ἀσίας, σώπατρος βερ/ροιαῖος. θεσσαλονικέων δέ, ἀρίσταρχος καὶ σεκοῦνδος, καὶ γάϊος, δερβαῖος, καὶ τιμόθεος. Ἀσιανοὶ δὲ, τυχικὸς καὶ τρόφιμος, ὄντες προσελθόντες, ἔμενον ἡμᾶς ἐν τρωάδι, ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀζύμων, ἀπὸ φιλίππων, καὶ ἤλθομεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν τρωάδα, ἄχρι ἡμερῶν πέντε. οὗ διετρίψαμεν ἡμέρας ἑπτά. ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, συνηγμένων τῶν μαθητῶν κλάσαι ἄρτον, ὁ παῦλος διελέγετο αὐτοῖς, μέλλων ἐξιέναι τῇ ἐπαύριον, παρέτεινέ τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου, ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερῴῳ οὗ ἦσαν συνηγμένοι. καθήμενος δέ τις νεανίας ὀνόματι εὔτυχος ἐπὶ τῆς θυρίδος, καταφερόμενος ὕπνῳ βαθεῖ, διαλεγομένου τοῦ παύλου, ἐπὶ πλεῖον κατενεχθεὶς ὑπὸ τοῦ ὕπνου, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριστέγου κάτω. καὶ ἤρθη νεκρός. καταβὰς δὲ ὁ παῦλος, ἐπέπεσεν αὐτῷ, καὶ συμπεριλαβὼν, εἶπε. μὴ θορυβεῖσθε. ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστιν. ἀναβὰς δὲ κλάσας ἄρτον καὶ γευσάμενος, ἐφ' ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρι αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν, ἤγαγον

ΑΠΟΣΤΟΛΟΡΥΜ 299

& pcōsules sūt, accusēt iuicē, Siqd aūt alterī⁹ rei q̄ritis, ī legitima eccl̄ia dirimet̄. Nā periclitamur, ne seditiōis hodiernæ rei fiamus, cū nullus in culpa sit, de quo poterim⁹ reddere rationē cōcursus istius. Et cū hæc dixisset, dimisit cōcionē.

Postq̄ aūt cessauit tumultus, uocatis ad se Paulus discipulis, & salutatis illis profectus est, ut iret in Macedoniā. Cum aūt perambulasset partes illas & exhortatus eos fuisset multo sermone, uenit in Græciam, & ibi peractis mensibus tribus, cum fierent illi insidiæ a Iudæis soluturo in Syriā, habebat in animo, ut reuerterent̄ per Macedoniā. Comitatus est aūt eū usq̄ ad Asiā Sopater Berœensis, Thessalonicensium uero Aristarchus & Secūdus & Gaius Derbæus & Timotheus, Asiani uero Tychicus & Trophimus. Hi cū p̄cessissent expectarunt nos Troade, nos uero nauigauimus post dies azymorū a Philippis, & uenimus ad eos Troadem intra dies quinq̄, ubi demorati sumus dieb⁹ septē. Vna aūt sabbatorū cū cōueniss̄et discipuli ad frangendū panē, Paulus disputabat cū eis, p̄fecturus postridie, protraxitq̄ sermonē usq̄ in mediā noctē. Erant aūt lucernæ multæ in cœnaculo ubi eramus cōgregati. Sedens aūt qdā adolescēs noīe Eutychus in fenestra, cū mergeret̄ sōno p̄fundo, disputante diu paulo, dep̄ssus sōno cecidit ex tertia cōtignatiōe deorsū, & sublatus ē mortu⁹. Cū descēdisset aūt Paul⁹ incubuit sup eū, & cōplex⁹ dixit. Nolite turbari, Aia em̄ eius ī ipso est. Cū ascēdisset aūt fregisset̄q̄ panē & degustasset diu colloc tus usq̄ ad diluculū ita demū p̄fect⁹ ē.

XX

Adduxerūt

θεμ. ἤγαγομ ὴ τὸμ παῖδα ζῶντα, Ϛ παρεκλήθησαμ οὐ μετρίως. Ημεῖς ὴ προσελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖομ, ἀνήχθημεμ εἰς τὴν Ἄσσομ, ἐκεῖθεμ μέλλοντες ἀναλαμβάνειν τὸμ παῦλομ. οὕτως γὰρ ἦμ διατεταγμένος, μέλλωμ αὐτὸς πεζεύειμ. ὡς δὲ συνέβαλεμ ἡμῖμ εἰς τὴν Ἄσσομ, ἀναλαβόντες αὐτὸμ, ἤλθομεμ εἰς Μιτυλήνην. κἀκεῖθεμ ἀποπλεύσαντες, τῇ ἐπιούσῃ κατήντησαμεμ ἀντίκρυ Χίου. τῇ ὴ ἑτέρᾳ παρεβάλομεμ εἰς Σάμομ, Ϛ μείναντες ἐν Τρωγυλλίῳ, τῇ ἐχομένῃ ἤλθομεμ εἰς Μίλητομ. ἔκρινε γὰρ ὁ παῦλος παραπλεῦσαι τὴν Ἔφεσομ, ὅπως μὴ γένηται αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ. ἔσπευδε γὰρ εἰ δυνατὸμ ἦμ αὐτῷ, τὴν ἡμέραμ τῆς πεντηκοστῆς, γενέσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα. ἀπὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἔφεσομ, μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. ὡς ὴ παρεγένοντο πρὸς αὐτὸμ, εἶπεμ αὐτοῖς. ὑμεῖς ἐπίστασθε ἀπὸ πρώτης ἡμέρας, ἀφ' ἧς ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαμ, πῶς μεθ' ὑμῶν τὸμ πάντα χρόνομ ἐγενόμην, δουλεύωμ τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης, καὶ πολλῶν δακρύων καὶ πειρασμῶν, τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν Ἰουδαίων. ὡς οὐδὲμ ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων, τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν, καὶ διδάξαι ὑμᾶς, δημοσίᾳ Ϛ κατ' οἴκους, διαμαρτυρόμενος Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι, τὴν εἰς τὸμ θεὸμ μετάνοιαν, Ϛ πίστιμ, τὴν εἰς τὸμ κύριομ ἡμῶμ ΙΗΣΟΥΝ. καὶ νῦμ ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένος τῷ πνεύματι, πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλήμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς. πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιομ κατὰ πόλιμ διαμαρτύρεταί, λέγομ. ὅτι δεσμά με καὶ θλίψεις μένουσιμ, ἀλλ' οὐδενὸς λόγομ ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαμ ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸμ δρόμομ μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαμ ἣμ ἔλαβομ παρὰ τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέλιομ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ. καὶ νῦμ ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα, ὅτι οὐκέτι

Adduxerunt aũt puerũ uiuentẽ, & cõsolati sunt non mediocriter. Nos autẽ conscensa naui soluimus in Asson, inde excepturi Paulum. Sic enim dispoſuerat, ipse per terram iter facturus. Cum autem conueniſſemus in Asson recepto eo uenimus in Mitylenẽ. Et inde nauigantes sequẽti die uenimus cõtra Chiũ. Altero aũt die appulim⁹ Samũ & cõmorati Trogyllio ꝓximo die uenim⁹ i Miletũ. ꝓposuerat enim Paul⁹ ꝑternauigare Ephesũ, ne q̃ mora illi fieret in Asia. Festinabat enim, si possibile sibi esset, ut diem pentecosten ageret hierosolymis. A mileto autem miſſis Ephesum nunciis, accersiuit seniores ecclesiæ, qui cum peruenissent ad se, dixit eis. Vos scitis a primo die quo ingressus sum in Asiam quõ uobiscũ per omne tẽpus fuerim seruiẽs dño cũ omĩ animi humilitate & multis lacrymis & tentationibus quæ mihi acciderunt ex insidiis Iudæor⁹, quõ nihil subtraxerim uobis eor⁹ quæ essent in rẽ uestrã, quo minus annunciarẽ uobis & docerem uos publice & domestice, testificãs Iudæis simul & Græcis eã q̃ in deũ est pœnitentiam & fidem, quæ est, in dominum nostrum Iesum. Et nunc ecce ego alligatus spiritu, uado in Hierusalem, quæ in ea obuẽtura sũt mihi ignorans, nisi q̃d spũs sanctus per singulas ciuitates testificat, dicẽs. q̃d uincula & tribulatiões me manẽt. Verũ nihil me mouet, neq; uita mea chara est mihi ipsi, ut cõsummẽ cursum meũ cũ gaudio, & ministeriũ quod accepi a domino Iesu ad testificandũ euangeliũ gratiæ dei. Et nunc ecce ego scio, quod posthac

οὐκ ἔτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου, ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διῆλθον κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. διότι μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων. οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην ὑμῖν τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ. προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος. ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου, λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου, καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες, λαλοῦντες διεστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων, νουθετῶν ἕνα ἕκαστον, καὶ τὰ νῦν παρατίθεμαι ὑμᾶς ἀδελφοὶ τῷ θεῷ, καὶ τῷ λόγῳ τῇ χάριτι αὐτοῦ τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν. ἀργυρίου, ἢ χρυσίου, ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα, αὐτοὶ δὲ γινώσκετε, ὅτι ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτως κοπιῶντας, δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ, ὅτι αὐτὸς εἶπε. μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον, ἢ λαμβάνειν. καὶ ταῦτα εἰπὼν θεὶς τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο. ἱκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων, καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ Παύλου, κατεφίλουν αὐτόν, ὀδυνώμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ, ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκέτι μέλλουσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεωρεῖν. προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον. Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀπ' αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες, ἤλθομεν εἰς Κῶ

posthac non uidebitis faciem meã, uos omnes per quos transiui prædicans regnum dei. Quapropter contestor uos hodierno die, quod mundus ego sum a sanguine omnium. Non enim subterfugi quo minus annunciarẽ omne consilium dei uobis. Attẽdite uobis & uniuerso gregi, in quo uos spũs sanct⁹ posuit Episcopos ad regendñ ecclesiã dei, quam acquisiuit sanguine suo. Ego em̃ noui hæc, ꝙ ingressuri sunt post discessum meum lupi graues in uos, nõ parcentes gregi. Et ex uobisipsis exurgent uiri loquentes peruersa, ut abducant discipulos post se. Propter quod uigilate memores quod per triennium nocte & die nõ cessauerim cũ lachrymis monẽs unumquemꝙ. Et nunc cõmendo uos frẽs deo & uerbo gratiæ ipsius, qui potens est supstruere & dare uobis hæreditatẽ inter sanctificatos omnes. Argẽtum & aurum aut uestem nullius concupiui, sed ipsi scitis, ꝙ necessitatibus meis & his qui mecum sunt suppeditauerunt manus hæ. Oĩa ostendi uobis, qd̃ sic laborãtes oportet susci pere infirmos ac meminisse uerbi dñi Iesu, quod ipse dixit. Beatum est potius dare q̃ꝙ accipere. Et cum hæc dixisset, positis genibus suis orauit cũ omnibus illis. Magnus autem fletus factus est omnium & ruentes in collum Pauli osculabantur eum dolentes, maxime in uerbo, quod dixerat, quod amplius faciem eius non essent uisuri. Et deducebant eũ ad nauem.

Cum autem factum esset ut soluissemus abstracti ab eis, recto cursu ueni- XXI

μεν εἰς τὴ κῶ. τῇ ὴ ἑξῆς εἰς τὴ ῥόδον, κἀκεῖ/
θεν εἰς πάταρα. κἠ εὑρόντες πλοῖον διαπερῶμ
εἰς φοινίκην. ἐπιβάντες ἀνήχθημεν. ἀναφάναν
τες δὲ τὴν κύπρον κἠ καταλιπόντες αὐτὴν εὐώ
νυμον, ἐπλέομεν εἰς συρίαν, κἠ κατήχθη/
μεν εἰς τύρον. ἐκεῖ σε γὼ ἦν τὸ πλοῖον ἀπο-
φορτιζόμενον τὸ γόμον. καὶ ἀνευρόντες
μαθητὰς, ἐπεμείναμεν αὐτοῖ ἡμέρας ἑπτά.
οἵτινες τῷ παύλῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύμα/
τος, μὴ ἀναβαίνειν εἰς ἱερουσαλήμ. ὅτε ἐγένε
το ἡμᾶς ἐξαρτίσαι τὰς ἡμέρας, ἐξελθόντες
ἐπορευόμεθα προπεμπόντων ἡμᾶς πάντων
σὺν γυναιξὶ κἠ τέκνοις, ἕως ἔξω τῆς πόλε/
ως κἠ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγια-
λὸν προσευξάμεθα. καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλή/
λους, ἐπέβημεν εἰς τὸ πλοῖον. ἐκεῖνοι δὲ ὑπέ
στρεψαν εἰς τὰ ἴδια, ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν διά/
νύσαντες ἀπὸ τύρου. κατηντήσαμεν εἰς πτο/
λεμαΐδα, κἠ ἀσπασάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς
ἐμείναμεν ἡμέραν μίαν σὺν αὐτοῖς. τῇ δὲ
ἐπαύριον ἐξελθόντες οἱ περὶ τὸν παῦλον ἦλθον
εἰς καισάρειαν, κἠ εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον φι-
λίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ ὄντος ἑνὸς τῶν ἑπτά, ἐμείνα
μεν παρ' αὐτῷ. τούτῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες παρθέ-
νοι τέσσαρες, προφητεύουσαι. ἐπιμενόντων δὲ
ἡμῶν ἡμέρας πλείους, κατῆλθέ τις ἀπὸ τῆς ἰου-
δαίας προφήτης, ὀνόματι ἄγαβος, καὶ ἐλ-
θὼν πρὸς ἡμᾶς, κἠ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ παύ-
λου, δήσας τε αὐτοῦ τὰς χεῖρας κἠ τοὺς πόδας
εἶπε. τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸν ἄνδρα
οὗ ἐστὶν ἡ ζώνη αὕτη, οὕτως δήσουσιν ἐν ἱερου/
σαλὴμ ἰουδαῖοι, καὶ παραδώσουσιν εἰς χεῖρας ἐθ/
νῶν, ὡς δὲ ἠκούσαμεν ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς
τε κἠ οἱ ἐντόπιοι, τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς
ἱερουσαλήμ. ἀπεκρίθη τε ὁ παῦλος. τί ποιεῖτε,
κλαίοντες κἠ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ κἠ ἀπο/
θανεῖν εἰς ἱερουσαλὴμ ἑτοίμως ἔχω ὑπὲρ
τοῦ ὀνόματος

mus Coum, & sequenti die Rhodum & inde Pataram. Et nacti nauem quæ trajceret in Phœnicen, ea conscensa soluimus, Cũ cœpisset nobis apparere Cyprus, relicta ea ad siniſtram, nauigauimus in Syriam, & uenimus Tyrũ. Ibi enim nauis exponebat onus. Inuentis aũt discipulis mãsimus ibidem diebus septem. Qui Paulo dicebant per spiritum, ne ascenderet Hierosolymã. Et expletis diebus ꝓfecti ibamus, deducentibus nos oibus una cum uxoribus & filijs donec exissemus ciuitatem, & positis genibus in litore orauimus. Et consalutatis nobis inuicẽ, cõscendimus nauem, illi aũt redierunt ad sua. Nos uero nauigatione explicita a Tyro descendimus Ptolemaidam, & salutatis fratrib⁹ mansimus diem unũ cum illis. Postridie uero nos qui eramus cũ Paulo uenimus Cæsaream. Et ingressi domum Philippi euangelistæ qui erat unus de septem, mãsimus apud eum. Huic aũt erãt quatuor filiæ uirgines prophetantes. Et cum permaneremus dies cõplures, aduenit quidam a Iudæa propheta nomine Agabus. Is cũ uenisset ad nos tulit zonam Pauli, & alligans illius pedes & manus dicit. Hæc dixit spiritus sanctus. Virum cuius est zona hæc, sic alligabunt in Hierusalem Iudæi, & tradent in manus gentium. Cum aũt audissemus hæc rogabamus & nos & cæteri q loci illius erãt, ne ascẽderet Hierosolymã. Tunc respõdit Paulus, & dixit. Quid facitis flentes & affligentes cor meum? Ego uero nõ solum uinciri, sed & mori in Hierusalẽ paratus sum pro nomine

τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ. μὴ πεθομένου δὲ αὐτοῦ, ἡσυχάσαμεν, εἰπόντες. τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γενέσθω. μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἀποσκευασάμενοι, ἀνεβαίνομεν εἰς ἱερουσαλήμ. συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ καισαρείας σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ' ᾧ ξενισθῶμεν, μνάσωνί τινι κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῇ. γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς ἱεροσόλυμα ἀσμένως ἐδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί. τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσῆει ὁ παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς ἰάκωβον. πάντες τε παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι. καὶ ἀσπασάμενος αὐτοὺς ἐξηγεῖτο καθ' ἕκαστον, ὧν ἐποίησεν ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσι, διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ. οἱ δὲ ἀκούσαντες, ἐδόξαζον τὸν κύριον, εἰπόντες αὐτῷ. θεωρεῖς ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες εἰσὶν ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων; καὶ πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσι, κατηχήθησαν δὲ περὶ σοῦ, ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ μωσέως, τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη πάντας Ἰουδαίους, λέγων, μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, μηδὲ τοῖς ἔθεσι περιπατεῖν. τί οὖν ἐστι; πάντως δεῖ πλῆθος συνελθεῖν, ἀκούσονται γὰρ ὅτι ἐλήλυθας, τοῦτο οὖν ποίησον, ὃ σοι λέγομεν. εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσαρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν, τούτους παραλαβὼν, ἁγνίσθητι σὺν αὐτοῖς, καὶ δαπάνησον ἐπ' αὐτοῖς, ἵνα ξυρήσωνται τὴν κεφαλήν. καὶ γνῶσι πάντες, ὅτι ὧν κατήχηνται περὶ σοῦ, οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτὸς τὸν νόμον φυλάσσων. περὶ δὲ τῶν πεπιστευκότων ἐθνῶν ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν κρίναντες, μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτοὺς, εἰ μὴ φυλάσσεσθαι αὐτοὺς, τό τε εἰδωλόθυτον καὶ τὸ αἷμα, καὶ πνικτὸν, καὶ πορνείαν. τότε ὁ παῦλος παραλαβὼν τοὺς ἄνδρας, τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ σὺν αὐτοῖς ἁγνισθείς, εἰσῄει εἰς τὸ ἱερόν, διαγγέλλων

nomine dñi Iesu. Cũ uero illi non persuaderet, quieuimus dicẽtes. Dñi uolũtas fiat. Post dies aũt istos sublatis sarcinis ascẽdebam⁹ in Hierusalẽ. Cõuenerunt aũt quidam ex discipulis a Cæsarea nobiscum, adducentes secum apud quem hospitaremur Mnasonẽ quẽdã Cypriũ antiquum discipulũ. Et cũ uenissemus Hierosolymã, libẽter excepe/runt nos fratres. Postero aũt die, introibat Paulus nobiscum ad Iacobum, omnesq; conuenerunt seniores. Quos cũ salutasset, narrabat per singula quæ deus fecisset in gentibus per ministerium ipsius. At illi cũ audissent magnificabãt dñm dixerũtq; ei. Vides frater quot milia sunt Iudæorũ qui crediderũt, & oẽs æmulatores sunt legis. Audierunt autẽ de te, quod defectionem doceas a Mose eorum, qui in gẽtibus sunt Iudæos, dicens non debere eos circumcidere filios suos, neq; secundũ consuetudines ambulare. Quid est ergo? oinoportet conuenire multitudinem. Audient eñ te uenisse. Hoc ergo fac quod tibi dicimus. Sunt nobis uiri quatuor uotũ habentes super se. His assumptis sanctifica te cum illis & impende in illis, ut radant capita: & scient omnes quod quæ de te audierunt falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiens legem. De his autem qui crediderunt ex gentibus nos scripsimus, decernentes ne quid huiusmodi obseruent, nisi ut caueãt & ab his quæ sunt imolata simulacris, & a sanguine, & suffocato & fornicatione. Tunc Paulus assumptis uiris postero die purificatus cum illis intrauit in templum, an-

αγγέλλωμ τῷ ἐμπλήρωσιμ τῶν ἡμερῶμ
τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προσήνεχθη ὑπὲρ ἑνὸς
ἑκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά. ὡς δὲ ἔμελλομ
αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ ἀπὸ τῆς
Ἀσίας Ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸμ ἐν τῷ ἱε-
ρῷ, συνέχεομ πάντα τὸμ ὄχλομ καὶ ἐπέ-
βαλομ τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτόμ, κράζοντες, Ἄμ
δρες Ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε. οὗτός ἐστιμ ὁ
ἄνθρωπος, ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου
καὶ τοῦ τόπου τούτου πάντας πανταχοῦ
διδάσκωμ. ἔτι τε καὶ Ἕλληνας εἰσήγαγεμ
εἰς τὸ ἱερόμ, καὶ κεκοίνωκε τὸμ ἅγιομ τόπου
τοῦτομ. ἦσαμ γὰρ ἑωρακότες τρόφιμομ τὸμ
Ἐφέσιομ ἐν τῇ πόλει σὺμ αὐτῷ, ὃμ ἐνόμι-
ζομ, ὅτι εἰς τὸ ἱερὸμ εἰσήγαγεμ ὁ Παῦλος.
ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη. καὶ ἐγένετο συμ-
δρομὴ τοῦ λαοῦ. καὶ ἐπιλαβόμενοι τοῦ Παύ
λου, ἕλκομ αὐτὸμ ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ εὐθέ-
ως ἐκλείσθησαμ αἱ θύραι. ζητούντωμ δὲ αὐ-
τὸμ ἀποκτεῖναι ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ
τῆς σπείρης, ὅτι ὅλη συγκέχυται Ἰερουσαλήμ.
ὃς παραλαβὼμ στρατιώτας καὶ ἑκα-
τοντάρχους, κατέδραμεμ ἐπ' αὐτούς. οἱ
ἰδόντες τὸμ χιλίαρχομ καὶ τοὺς στρατιώ-
τας, ἐπαύσαντο τύπτοντες τὸμ Παῦλομ.
ἐγγίσας δὲ ὁ χιλίαρχος, ἐπελάβετο αὐ-
τοῦ καὶ ἐκέλευσε δεθῆναι ἁλύσεσι δυσὶμ καὶ ἐπυ-
θάνετο τίς ἂμ εἴη καὶ τί ἐστιμ πεποιηκώς. ἄλλοι
δὲ ἄλλο τι ἐβόων ἐν τῷ ὄχλῳ. μὴ δυνάμενος
δὲ γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς διὰ τὸμ θόρυβον ἐκέλευσεμ
ἄγεσθαι αὐτὸμ εἰς τὴμ παρεμβολήμ. ὅτε δὲ ἐγένετο
ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμούς, συνέβη βασάζεσθαι αὐτὸμ
ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, διὰ τὴμ βίαμ τοῦ ὄχλου. ἠκο-
λούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, κράζομ. αἶ-
ρε αὐτόμ. μέλλωμ τε εἰσάγεσθαι εἰς τὴμ παρεμ
βολὴμ ὁ Παῦλος, λέγει τῷ χιλιάρχῳ. εἰ ἔ-
ξεστί μοι εἰπεῖμ πρός σε; ὁ δὲ ἔφη. Ἑλληνιστὶ
γινώσκεις; οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος, ὁ πρὸ
τούτωμ

nuncians expletionem dierum purificationis donec offerretur p unoquoq; eorum oblatio. Dum aũt septem dies iam pene essent expleti, hi qui de Asia erãt Iudæi cum uidissent eum in templo confuderunt oẽm populum, & iniecerunt ei manus clamãtes. Viri Israelitæ succurrite. Hic est ille homo q aduersus populũ & legẽ & locũ hunc oẽs ubiq; docet, insuper & Græcos induxit in templũ, & pphanauit sanctũ locum istum. Viderant enim Trophimũ Ephesium in ciuitate cũ ipso, quẽ existimauerunt, quod in templum introduxisset Paulus. Cõmotaq; est ciuitas tota, & factꝰ est concursus populi. Et apprehensum Paulum, protrahebant e templo, & statim clausæ sunt ianuæ. Querentibus aũt illis eũ occidere, nunciatum est tribuno cohortis, quod tota cõfunderetꝰ Hierosolyma. Qui statim assũptis militibus & centurionibus decucurrit ad illos. Qui cum uidissent tribunum & milites, cessauerunt percutere Paulum. Tunc accedẽs tribunus apprehendit eum & iussit alligari catenis duabus, & interrogabat quis nam esset, & quid feciſſet. Alĳ autẽ aliud clamabant in turba. Et cum non posset certum cognoscere præ tumultu, iussit duci eum in castra. Et cum uenisset ad gradus, contigit ut portaretur a militibus propter uiolentiam turbæ. Sequebatur enim multitudo populi clamans tolle eum. Et cum cœpisset induci in castra Paulus, dicit tribuno. Licet ne mihi loqui ad te? Qui dixit ei. Græce nosti? Nonne tu es ille ægyptius qui ante hos dies

τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστάσας καὶ ἀπάγαγών εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τοὺς σικαρίων; εἶπεν δὲ ὁ παῦλος ἐγὼ ἄνθρωπός μέν εἰμι ἰουδαῖος ταρσεὺς τῆς κιλικίας, οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης, δέομαί σου δέ, ἐπίτρεψόν μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν. ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ, ὁ παῦλος ἑστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν, κατέσεισε τῇ χειρὶ τῷ λαῷ. πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης, προσεφώνει τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ, λέγων,

Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου τῆς πρὸς ὑμᾶς νῦν ἀπολογίας, ἀκούσαντες δέ, ὅτι ἑβραΐδι διαλέκτῳ προσεφώνει αὐτοῖς, μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν. καὶ φησιν. ἐγὼ μέν εἰμι ἀνὴρ ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν ταρσῷ τῆς κιλικίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παρὰ τοὺς πόδας γαμαλιήλ, πεπαιδευμένος κατὰ ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρχων τοῦ θεοῦ, καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστε σήμερον, ὃς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄχρι θανάτου, δεσμεύων καὶ παραδιδοὺς εἰς φυλακὰς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, ὡς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς μαρτυρεῖ μοι, καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον, παρ' ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξάμενος πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς εἰς δαμασκὸν ἐπορευόμην, ἄξων καὶ τοὺς ἐκεῖσε ὄντας δεδεμένους εἰς ἰερουσαλήμ, ἵνα τιμωρηθῶσι. ἐγένετο δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγίζοντι τῇ δαμασκῷ περὶ μεσημβρίαν ἐξάιφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιαστράψαι φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμέ, ἔπεσά τε εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι. σαοὺλ σαοὺλ τί με διώκεις; ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην. τίς εἶ κύριε; εἶπέ τε πρός με. ἐγώ εἰμι ΙΗΣΟΥΣ ὁ ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις. οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο καὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, τὴν δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι. εἶπον δὲ, τί

hos dies tumultum concitasti,& eduxisti in desertum quatuor milia uirorum sicariorum? Et dixit ad eum Paulus. Ego sum homo quidē Iudæus Tharsensis Ciliciæ nō obscuræ ciuitatis ciuis. Rogo autē te, permitte mihi loqui ad populum. Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus annuit manu ad plebem,& magno silentio facto, allocutus est lingua hebræa, dicens.

Viri fratres & patres, audite quā ad uos nunc reddo rationem. Cum audissent autem quod hebræa lingua loqueretur sibi, magis prestiterunt silentium Et dicit. Ego quidem sum uir Iudæus natus Tharsi Ciliciæ, educatus in ea ciuitate secus pedes Gamaliælis institutus accurate in paterna lege, æmulator dei sicut & uos omnes estis hodie, qui hanc uiam persecutus sum usq; ad mortem alligans & tradens in carceres uiros pariter ac mulieres, sicut princeps sacerdotum mihi testimonium reddit,& totus p̄sbyterorū ordo, a quibus etiā epistolis ad frēs acceptis Damascū pgebam, adducturus etiā illos q illic essent uinctos Hierusalem ut punirentur. Accidit autem mihi iter facienti & appropinquanti Damasco circiter meridiem, ut subito de cœlo circumfulgueret me lux multa, cecidiq; in solum & audiui uocem dicentem mihi. Saul saul. Quid me persequeris? Ego autem respondi. Quis es domine? Dixitq; ad me. Ego sum Iesus ille Nazarenus. quem tu persequeris. Et q mecū erant, lumen quidē uiderunt,& exterriti sunt, uocē aūt nō audierūt eiꝰ, q loquebat mecū. Dicebā autem

XXII

δὲ τί ποιήσω κύριε; ὁ δὲ κύριος πρός με. ἀνασὰς πορεύου εἰς δαμασκόν, κἀκεῖ σοι λαληθήσεται περὶ πάντων ὧν τέτακταί σοι ποιῆσαι. ὡς δὲ οὐκ ἐνέβλεπον ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτὸς ἐκείνου, χειραγωγούμενος ὑπὸ τῶν συόντων μοι, ἦλθον εἰς δαμασκόν. Ἀνανίας δέ τις ἀνὴρ εὐσεβὴς, κατὰ τὸν νόμον μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούντων ἰουδαίαν. ἐλθὼν πρός με καὶ ἐπιστὰς, εἶπέ μοι. σαοὺλ ἀδελφὲ ἀνάβλεψον. κἀγὼ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν. ὁ δὲ εἶπεν, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προεχειρίσατό σε γνῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἰδεῖν τὸ δίκαιον, καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ὅτι ἔσῃ μάρτυς αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὧν ἑώρακας καὶ ἤκουσας. καὶ νῦν τί μέλλεις; ἀναστὰς, βάπτισαι καὶ ἀπόλουσαι τὰς ἁμαρτίας σου, ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου. Ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει, καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά μοι, σπεῦσον καὶ ἔξελθε ἐν τάχει ἐξ ἱερουσαλήμ. διότι οὐ παραδέξονταί σου τὴν μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ, κἀγὼ εἶπον. κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται, ὅτι ἐγὼ ἤμην φυλακίζων καὶ δέρων κατὰ τὰς συναγωγὰς τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ σε, καὶ ὅτε ἐξεχεῖτο τὸ αἷμα στεφάνου τοῦ μάρτυρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφεστὼς καὶ συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ. φυλάσσων τὰ ἱμάτια τῶν ἀναιρούντων αὐτόν. καὶ εἶπε πρός με, πορεύου, ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε. ἤκουον δὲ αὐτοῦ, ἄχρι τούτου τοῦ λόγου καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν λέγοντες. αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον, οὐ γὰρ καθῆκεν αὐτὸν ζῆν. κραζόντων δὲ αὐτῶν καὶ ῥιπτούντων τὰ ἱμάτια, καὶ κονιορτὸν βαλλόντων εἰς τὸν ἀέρα

autẽ Quid faciam domine? Dominus aũt dixit ad me. Surgens uade Damascum, & ibi tibi dicẽt de omnibus quæ te oporteat facere. Et cum nõ uiderem præ gloria luminis illius, ad manũ deductus a comitibus qui erant mecum, ueni Damascũ. Ananias aũt quidam uir pius secundum legem testimoniũ habens ab omnibus habitantibus Iudæam, ueniẽs ad me & astans dixit mihi. Saul frater, recipe uisum. Et ego eodem hora recepto uisu uidi illum. At ille dixit. Deus patrum nostrorũ præordinauit te, ut cognosceres uoluntatem suã, & uideres iustũ & audires uocem ex ore eius, quia eris testis illi apud oẽs homines, eorum quæ uidisti & audisti. Et nũc quid contaris? Exurge & baptizare & ablue peccata tua inuocato nomine domini. Factum est aũt cũ essem reuersus Hierusalem & orarem in templo ut raperer extra me & uiderẽ eũ dicentem mihi. Festina & exi uelociter ex Hierusalem, quoniam non recipient testimonium tuũ de me. Et ego dixi. Domine, ipsi sciunt quod ego eram concludens in carcerem, & cedens per synagogas eos qui credebant in te. Et cum funderet̃ sanguis Stephani testis tui ego quoq; assistebã & assentiebar morti illius, & custodiebam uestimenta interficientium illũ. Et dixit ad me. Vade, qm̃ ego ad gentes longe mittam te. Audiebãt aũt eũ usq; ad hoc uerbũ, & leuauerunt uocẽ suam, dicentes. Tolle de terra huiusmodi. Nõ enim phas est eum uiuere. Vociferantibus aũt eis & p̃icienti bus uestimẽta sua, & puluerẽ iactãtib? in aerem

εἰς τὴν παρεμβολήν, εἰπὼν, μάστιξιν ἀνετάζεσθαι αὐτὸν, ἵνα ἐπιγνῶ δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώνουν αὐτῷ.

Ὡς δὲ προέτειναν αὐτὸν τοῖς ἱμᾶσιν εἶπε πρὸς τὸν ἑστῶτα ἑκατόνταρχον ὁ Παῦλος. εἰ ἄνθρωπον Ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν; ἀκούσας δὲ ὁ ἑκατόνταρχος προσελθὼν ἀπήγγειλε τῷ χιλιάρχῳ λέγων. ὅρα, τί μέλλεις ποιεῖν; ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗτος Ῥωμαῖός ἐστι. προσελθὼν δὲ ὁ χιλίαρχος εἶπεν αὐτῷ. λέγε μοι, εἰ σὺ Ῥωμαῖος εἶ. ὁ δὲ ἔφη. ναί. ἀπεκρίθη τε ὁ χιλίαρχος. ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. ὁ δὲ Παῦλος ἔφη. ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημαι. εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, οἱ μέλλοντες αὐτὸν ἀνετάζειν. καὶ ὁ χιλίαρχος δὲ ἐφοβήθη, ἐπιγνοὺς, ὅτι Ῥωμαῖός ἐστι. καὶ ὅτι ἦν αὐτὸν δεδεκώς. τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς τὸ τί κατηγορεῖται παρὰ τῶν Ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν δεσμῶν. καὶ ἐκέλευσεν ἐλθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον αὐτῶν. καὶ καταγαγὼν Παῦλον, ἔστησεν εἰς αὐτούς. Ἀτενίσας δὲ ὁ Παῦλος τῷ συνεδρίῳ εἶπεν. ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ θεῷ, ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἀνανίας ἐπέταξε τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ, τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα. τότε ὁ Παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπε. τύπτειν σε μέλλει ὁ θεός τοῖχε κεκονιαμένε. καὶ σὺ κάθῃ κρίνων με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι; οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπον. τὸν ἀρχιερέα τοῦ θεοῦ λοιδορεῖς; ἔφη τε ὁ Παῦλος, οὐκ ἤδειν ἀδελφοί, ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεύς. γέγραπται γάρ. ἄρχοντα τοῦ λαοῦ

in aerem, iussit tribunus induci eum in castra & imperauit cũ flagris examinari, ut sciret propter quam causam sic acclamarent ei. Et cũ astrinxisset eum loris dixit astanti sibi Centurioni Paulus Num hominem Rhomanum & indẽnatum licet uobis flagellare? Quo audito Centurio accessit ad tribunum, & nunciauit ei, dicens. Quid facturus es? Hic enim homo Romanus est. Accedens aũt tribunus dixit illi. Dic mihi, nũ tu Rhomanus es? At ille dixit. Etiã Et respondit tribunus. Ego multa summa ciuilitatem hanc consecutus sum. Et Paulus ait. Ego autem & natus sum. Protinus ergo discesserunt ab illo qui eum torturi erant. Tribunus quoq; timuit postq; resciuit, quod Romanus esset, & quod uinxisset eũ. Postero aũt die uolens scire certũ qua ex causa accusaretur a Iudæis, soluit eum a uinculis, & iussit pontifices conuenire & omne concilium, & deductum Paulum sistebat coram illis.

XXIII

Intentis autem oculis in concilium Paulus ait. Viri fratres, ego omni conscientia bona conuersatus sum ante deum usq; in hodiernum diem. Princeps autem sacerdotum Ananias præcepit astantibus sibi, ut percuterent os eius. Tũc Paulus dixit ad eum. Percutiet te deus paries dealbate. Et tu sedens iudicas me secundum legem, & contra legem iubes me percuti? Et qui astabant dixerunt. Summum sacerdotem dei maledicis? Dixit autem Paulus. Nesciebam fratres, quod pontifex esset. Scriptum est enim. Principi populi

τα τοῦ λαοῦ σου, οὐκ ἐρεῖς κακῶς. γνοὺς δὲ ὁ παῦλος ὅτι τὸ ἓν μέρος ἐστὶ σαδδουκαίων, τὸ δὲ ἕτερον φαρισαίων, ἔκραξεν ἐν τῷ συνεδρίῳ. Ανδρες ἀδελφοί, ἐγὼ φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς φαρισαίου, περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι. τοῦτο δὲ αὐτοῦ λαλήσαντος, ἐγένετο στάσις τῶν φαρισαίων, καὶ τῶν σαδδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος. σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσι, μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μηδὲ ἄγγελον, μήτε πνεῦμα. φαρισαῖοι δὲ, ὁμολογοῦσι τὰ ἀμφότερα. ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη, καὶ ἀναστάντες γραμματεῖς τοῦ μέρους τῶν φαρισαίων, διεμάχοντο, λέγοντες. οὐδὲν κακὸν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος, μὴ θεομαχῶμεν; πολλῆς δὲ γενομένης στάσεως, εὐλαβηθεὶς ὁ χιλίαρχος μὴ διασπασθῇ ὁ παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ στράτευμα καταβῆναι καὶ ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν, ἄγειν τε εἰς τὴν παρεμβολήν, τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ κύριος, εἶπε. Θάρσει παῦλε, ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς ἰερουσαλήμ, οὕτως σε δεῖ καὶ εἰς ῥώμην μαρτυρῆσαι. γενομένης δὲ ἡμέρας, ποιήσαντές τινες τῶν ἰουδαίων συστροφὴν, ἀνεθεμάτισαν ἑαυτούς, λέγοντες, μήτε φαγεῖν, μήτε πιεῖν, ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν παῦλον. ἦσαν δὲ πλείους τεσσαράκοντα, οἱ ταύτην τὴν συωμοσίαν πεποιηκότες, οἵτινες προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις εἶπον. ἀναθέματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτούς, μηδενὸς γεύσασθαι, ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν παῦλον. νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ συνεδρίῳ, ὅπως ἄγριον αὐτὸν καταγάγῃ πρὸς ὑμᾶς, ὡς μέλλοντας διαγινώσκειν ἀκριβέστερον, τὰ περὶ αὐτοῦ. ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν, ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν.

Ακόσας

populi tui nō maledices. Sciens autem Paulus qđ una pars esset Sadducæorꝝ, & altera pharisæorꝝ exclamauit in concilio. Viri frēs, ego pharisæus sum, filiꝰ pharisæi. De spe & resurrectione mortuorū ego iudicor. Et cū hæc dixisset facta est dissensio inter pharisæos & saducæos, & dissecta est multitudo. Nam sadducæi quidem dicunt nō esse resurrectionem, neqꝫ angelum, neqꝫ spiritū, pharisæi aūt utraqꝫ cōfitentur. Factus est aūt clamor magnus, & cum surrexissent scribæ de factione pharisæorū, depugnabāt dicētes. Nihil mali inueni mus in homine isto. Quod si spiritꝰ locutus est ei aut angelū, nū repugnemus deo? Et cum magna seditio facta esset ueritus tribunus ne discerperetur Paulus ab ipsis, iussit milites descēdere & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in castra. Sequenti autem nocte assistens ei dominus, ait. Bono animo esto Paule. Vt eī testificatus es de me in Hierusalem, sic te oportet & Romæ testificari. Facto aūt die collegerūt se quidam ex Iudæis, & deuouerunt se dicentes, neqꝫ manducaturos neqꝫ bibituros, donec occiderent Paulum. Erant autē plus cꝫ quadraginta uiri qui hanc coniurationem fecerant, qui accesserūt ad principes sacerdotū & seniores & dixerunt. Deuotione deuouimus nosipsos nihil gustaturos, donec occidamus Paulum. Nunc ergo uos notum facite tribuno cum consilio, ut cras producat illū ad nos tancꝫ aliquid certius cognituros de eo. Nos uero priusꝫ appropiet parati sumus interficere illum. Cum autem

ἀκούσας ὁ υἱὸς τ ἀδελφῆς παύλου τὸ ἐνέδρον
παραγενόμενος καὶ εἰσελθὼν εἰς τ παρεμβολὴν
ἀπήγγειλε τῷ παύλῳ. προσκαλεσάμενος δὲ ὁ
παῦλος ἕνα τ ἑκατοντάρχων ἔφη. τ νεανίαν τοῦ
τον ἀπάγαγε πρὸς τ χιλίαρχον. ἔχει γάρ τι ἀ
παγγεῖλαι αὐτῷ. ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτὸν
ἤγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον. Καὶ φησίν. ὁ δέσ
μιος παῦλος προσκαλεσάμενός με, ἠρώτη
σε τοῦτον τ νεανίαν ἀγαγεῖν πρός σε ἔχοντά τι
λαλῆσαί σοι. ἐπιλαβόμενος δὲ τ χειρὸς αὐτ
ὁ χιλίαρχος. καὶ ἀναχωρήσας κατ' ἰδίαν, ἐπυν
θάνετο, τί ἐστιν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι, εἶπεν
δέ, ὅτι οἱ ἰουδαῖοι συνέθεντο τ ἐρωτῆσαί σε, ὅ
πως αὔριον εἰς τὸ συνέδριον καταγάγῃς τὸν
παῦλον, ὡς μέλλοντες τι ἀκριβέστερον πυθάνε
σθαι περὶ αὐτοῦ. σὺ οὖν μὴ πεισθῇς αὐτοῖς,
ἐνεδρεύουσι γὰρ αὐτὸν ἐξ αὐτῶν ἄνδρες
πλείους τεσσαράκοντα. οἵτινες ἀνεθε
μάτισαν ἑαυτοὺς μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν
ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν. καὶ νῦν ἕτοιμοί εἰ
σι προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐπαγγε
λίαν. ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἀπέλυσε τὸν
νεανίαν, παραγγείλας, μηδενὶ ἐκλαλῆσαι,
ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με. καὶ προσ
καλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων
εἶπεν, ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους, ὅ
πως πορευθῶσιν ἕως καισαρείας, καὶ ἱππεῖς ἑβ
δομήκοντα, καὶ δεξιολάβους διακοσίους, ἀπὸ τρί
της ὥρας τ νυκτὸς, καὶ κτήνη παρασῆσαι, ἵνα ἐπι
βιβάσαντες τὸν παῦλον διασώσωσι πρὸς φήλι
κα τ ἡγεμόνα. γράψας ἐπιστολὴν περιέχουσαν
τὸν τύπον τοῦτον. κλαύδιος λυσίας τῷ κρατίστῳ
ἡγεμόνι φήλικι χαίρειν. τ ἄνδρα τοῦτον συλλη
φθέντα ὑπὸ τ ἰουδαίων, καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι
ὑπ' αὐτ, ἐπιστὰς σὺν τῷ στρατεύματι ἐξειλόμην
αὐτὸν, μαθὼν, ὅτι ῥωμαῖός ἐστι, βουλόμενος
δὲ γνῶναι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ,
κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν.

ὃν

autem audiſſet filius ſororis Pauli inſi-
dias, uenit & intrauit in caſtra, nuncia-
uitq; Paulo, Accerſito autem Pau-
lus ad ſe uno ex centurionibus ait.
Adoleſcentem hunc abduc ad tribunū
Habet enim quod renunciet illi. Et ille
quidem aſſumens eum, duxit ad tribu-
num, & ait. Vinctus Paulus accerſitum
me rogauit, ut hunc adoleſcentem per-
ducerem ad te, habētem aliquid quod
loqueretur tibi. Apprehenſa autem tri
bunus manu illius ſeceſſit cum eo ſeor-
ſum, & percontatus eſt illum. Quid eſt
qđ habes ſignificādū mihi? Ille aūt di
xit. Iudæi conſpirarūt ut rogarēt te, uti
craſtino die educeres Paulum in conci
lium, quaſi aliquid certius inquiſituri
ſint de illo, tu uero ne morem geſſeris
illis. Inſidiantur enim ei ex eis uiri plu-
res quadraginta, q ſeipſos deuouerūt
ne uel edant uel bibant donec interfi-
ciant eum, & nunc parati ſunt expectā-
tes promiſſum tuū. Tribunus igitur di
miſit adoleſcētem, præcipiens ei, ne cui
effutias quod hæc indicaueris mihi. Et
accerſitis duobus centurionibus, dixit.
Parate milites ducētos, ut eant uſq; ad
Cæſareā, & equites ſeptuaginta, & lan-
cearios ducentos a tertia hora noctis,
& iumēta præbete ut impoſitum Pau-
lum, ſaluum perducant ad Felicem p̄-
ſidem, ſcriptis literis in hanc formam.
Claudius Lyſias, optimo præſidi Felici
ſalutē. Virū hunc comprehenſum a Iu
dæis cū iā eſſet interficiēdus ab eis, ſup
ueniens cū exercitu, eripui, cognito qđ
Romanus eſſet, uolenſq; ſcire cām quā
obiiciebat illi deduxi eū in cōciliū eo-
rum.

Quem

ον εὑρον ἐγκαλούμενον περὶ ζητημάτων τοῦ
νόμου αὐτῶν, μηδὲν ἄξιον θανάτου, ἢ δεσμῶν
ἔγκλημα ἔχοντα. μηνυθείσης δέ μοι ἐπιβου
λῆς εἰς τὸν ἄνδρα μέλλειν ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν Ἰου
δαίων, ἐξαυτῆς ἔπεμψα πρός σε, παραγγεί
λας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτὸν
ἐπὶ σοῦ. ῥῶσθε. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κα-
τὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς, ἀναλαβόντες
τὸν Παῦλον, ἤγαγον διὰ νυκτὸς εἰς τὴν
Ἀντιπατρίδα. τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς
ἱππεῖς πορεύεσθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν εἰς
τὴν παρεμβολήν. οἵτινες εἰσελθόντες εἰς
τὴν Καισάρειαν, καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιστο-
λὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν Παῦ-
λον αὐτῷ. ἀναγνοὺς δὲ ὁ ἡγεμὼν καὶ ἐπερω
τήσας ἐκ ποίας ἐπαρχίας ἐστί, καὶ πυθόμε-
νος ὅτι ἀπὸ Κιλικίας, διακούσομαί σου, ἔφη,
ὅταν καὶ οἱ κατήγοροί σου παραγένωνται,
ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ Ἡρῴδου
φυλάσσεσθαι.

Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας, κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς
Ἀνανίας μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ῥήτορος
Τερτύλλου τινός, οἵτινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγε-
μόνι κατὰ τοῦ Παύλου. κληθέντος δὲ αὐτοῦ,
ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ Τέρτυλλος, λέγων. πολ
λῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διά σου, καὶ κατ-
θωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ
τῆς σῆς προνοίας πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ
ἀποδεχόμεθα κράτιστε Φῆλιξ μετὰ πά-
σης εὐχαριστίας, ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖόν σε ἐγ
κόπτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν συντό-
μως τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ. εὑρόντες γάρ σου ἄνδρα
τοῦτον λοιμόν, καὶ κινοῦντα στάσιν πᾶσι
τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην,
πρωτοστάτην τε τῆς τῶν Ναζωραίων αἱρέ-
σεως, ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπείρασε βεβηλῶσαι,
ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν, καὶ κατὰ τὸν ἡμέτε-
ρον νόμον ἠθελήσαμεν κρίνειν, παρελθὼν
δὲ Λυσίας

Quẽ cõperi accusari de quæstionibus legis ipsorũ, nullũ dignum morte aut uinculis habentem crimen. Et cum indicatum esset mihi de insidijs quas parauerant illi Iudæi, protinus misi eum ad te, præcepto dato etiã accusatoribus, ut quæ habent aduersus eum dicãt apud te. Valete. Milites uero iuxta quod sibi iniũctum erat, receptum Paulũ duxerunt per noctem in antipatridem, Postero aũt die dimissis equitibus ut cum eo irent, reuersi sunt in castra. Qui cum uenissent Cæsaream & tradidissent epistolam Præsidi, statuerunt ante illũ & Paulum. Cum legisset aũt præses, & interrogasset de qua puincia esset, & cognouisset quod de Cilicia, audiã te inquit cum accusatores quoq; tui aduenerint. Iussitq; in prætorio Herodis custodiri eum.

Post quinq; aũt dies descendit princeps sacerdotum Ananias cum senioribus & Tertullo quodam oratore, qui significauerant Præsidi de Paulo. Et citato Paulo, cœpit accusare Tertullus dicens. Cum in multa pace agamus per te, & multa recte gerant in populo hoc per tuam prouidentiam, & semper & ubiq; susc ipimus optime felix cum omni gratiarũ actione. Sed ne diutius te detineam, oro te, ut audias nos paucis pro tua humanitate. Nacti em̃ sumus uirum hunc pestiferum & cõcitantem seditionẽ omnibus Iudæis in uniuerso orbe & autorẽ seditionis sectæ nazarenorum, qui etiã templũ uiolare conatꝰ est, quẽ & apphensum uoluimus secundum legẽ nostrã iudicare. Supueniens autem XXIII

δὲ λυσίας ὁ χιλίαρχος μετὰ πολλῆς βίας ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀπήγαγεν, κελεύων τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ ἔρχεσθαι ἐπί σε, παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας περὶ πάντων τούτων ἐπιγνῶναι, ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ. συνέθεντο δὲ καὶ οἱ ἰουδαῖοι, φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν. ἀπεκρίθη δὲ ὁ παῦλος νεύσαντος αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν. ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ ἔθνει τούτῳ ἐπιστάμενος εὐθυμότερον τὰ περὶ ἐμαυτοῦ ἀπολογοῦμαι, δυναμένου σου γνῶναι, ὅτι οὐ πλείους εἰσίν μοι ἡμέραι ἢ δεκαδύο, ἀφ' ἧς ἀνέβην προσκυνήσων ἐν ἰερουσαλήμ· καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν με πρός τινα διαλεγόμενον, ἢ ἐπισύστασιν ποιοῦντα ὄχλου, οὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς, οὔτε κατὰ πόλιν, οὔτε παρίστασί με δύνανται, περὶ ὧν κατηγοροῦσί μου. ὁμολογῶ δὲ τοῦτο σοι, ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν ἣν λέγουσιν αἵρεσιν, οὕτως λατρεύω τῷ πατρῴῳ θεῷ· πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον καὶ τοῖς προφήταις γεγραμμένοις, ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν θεὸν ἣν καὶ αὐτοὶ οὗτοι προσδέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι νεκρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων. ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ, ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχειν πρὸς τὸν θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους διαπαντός. δι' ἐτῶν δὲ πλειόνων παρεγενόμην, ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου καὶ προσφοράς, ἐν οἷς εὗρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ ἱερῷ, οὐ μετὰ ὄχλου, οὐδὲ μετὰ θορύβου. τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι, οὓς ἔδει ἐπὶ σοῦ παρεῖναι καὶ κατηγορεῖν, εἴ τι ἔχοιεν πρός με. ἢ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαν εἴ τι εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα, στὰς δὲ μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου. ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς ἧς ἐκέκραξα ἑστὼς ἐν αὐτοῖς, ὅτι περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι σήμερον ὑφ' ὑμῶν.

Ακούσας δὲ

autem tribunus Lysias cum magna ui eripuit eum de manibus nostris iubēs accusatores eius ad te uenire, a quo poteris ipse inquisitiõe facta de omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusamus eũ. Adiecerunt aũt & Iudæi, dicẽtes hæc ita se habere. Rñdit aũt Paulꝰ, annuente sibi p̃side ut diceret. Ex multis annis te esse iudicẽ fuisse genti huic cũ sciã æquiori animo ꝓ me respõdeo, qui possis cognoscere, quod non plus sũt mihi dies q̃ duodecim ex quo ascẽdi, adoraturus in Hierusalẽ, & neq; in templo compererunt me cũ aliquo disputantem, aut concursum facientẽ turbæ, neq; in synagogis, neq; in ciuitate, neq; ꝓbare possunt ea de quibus nunc me accusant. Confiteor aũt hoc tibi, q̃ iuxta uiam quã uocant hæresim, sic seruio patrio deo, credẽs omnibus quæ in lege & prophetis scripta sunt, spem habens in deum quam & hi ipsi expectãt resurrectionem futurã iustorũ simul & iniustoꝝ. In hoc aũt & ipse studeo sine offendiculo cõscientiã habere erga deũ & erga hoies semp. Post annos aũt plures accersi eleemosynas factur⁹ in gẽtẽ meam, & oblationes in quibus comperũt me purificatum in templo, haud cum turba, neq; cum tumultu. Quidã autem ex Asia Iudæi quos oportebat apud te presto esse & accusare, si quid haberent aduersum me, aut hi ipsi dicant si quid deprehenderunt in me iniquitatis, cum stem in cõcilio, nisi de una hac solũmodo uoce qua damaui inter eos stans, de resurrectione mortuorum ego iudicor hodie a uobis. Auditis aũt

ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ φῆλιξ, ἀνέβαλε αὐτοὺς, ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, εἰπών. ὅταν λυσίας ὁ χιλίαρχος καταβῇ, διαγνώσομαι τὰ καθ' ὑμᾶς, διαταξάμενός τε τῷ ἑκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι τὸν παῦλον, ἔχειν τε ἄνεσιν, καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰουδαίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν, ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ. μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς παραγενόμενος ὁ φῆλιξ σὺν δρουσίλλῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ οὔσῃ ἰουδαίᾳ, μετεπέμψατο τὸν παῦλον. καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς ΧΡΙΣΤΟΝ πίστεως. διαλεγομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας, καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι, ἔμφοβος γενόμενος ὁ φῆλιξ, ἀπεκρίθη τὸ νῦν ἔχον, πορεύου, καιρὸν δὲ μεταλαβὼν, μεταπέμψομαί σε, ἅμα δὲ καὶ ἐλπίζων, ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ παύλου, ὅπως λύσῃ αὐτόν. διὸ καὶ πυκνότερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὡμίλει αὐτῷ. διετίας δὲ πληρωθείσης ἔλαβε διάδοχον ὁ φῆλιξ, πόρκιον φῆστον, θέλων τε χάριτας καταθέσθαι τοῖς ἰουδαίοις ὁ φῆλιξ, κατέλιπε τὸν παῦλον δεδεμένον. φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχίᾳ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ἀπὸ καισαρείας, ἐνεφάνισαν δὲ αὐτῷ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν ἰουδαίων, κατὰ τοῦ παύλου, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, αἰτούμενοι χάριν κατ' αὐτοῦ, ὅπως μεταπέμψηται αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ, ἐνέδραν ποιοῦντες ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν. ὁ μὲν οὖν φῆστος ἀπεκρίθη τηρεῖσθαι τὸν παῦλον ἐν καισαρείᾳ. ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι. οἱ οὖν δυνατοὶ ἐν ὑμῖν φησὶ συγκαταβάντες, εἴ τί ἐστιν ἐν τῷ ἀνδρὶ τούτῳ, κατηγορείτωσαν αὐτοῦ. διατρίψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας πλείους ἢ δέκα, καταβὰς εἰς καισάρειαν, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσε τὸν παῦλον ἀχθῆναι. παραγενομένου δὲ αὐτοῦ, περιέστησαν οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων καταβεβηκότες

ditis autem his Felix, distulit illos certissime sciens de uia hac, dicens. Cum tribunus Lysias descenderit audiã uos Iussitq; Centurioni custodire Paulum, & habere requiem, & neq; Iudæis suis prohiberet submini strare ei, aut adire eum. Post al iquot aũt dies cum adue/niss et Felix cũ Drusilla uxore sua, quæ erat Iudæa accersiuit Paulũ, & audiuit ab eo fidem quæ est in Christũ Iesum. Disputante autẽ illo de iustitia & temperantia & de iudicio futuro, tremefactus Felix respondit. In præsentia abi, oportunitatẽ aũt nactus accersam te, si mul & sperãs fore ut pecunia sibi daretur a Paulo, ppter qd' & frequẽter accersens eum loquebatur cum eo. Biennio autẽ expleto, accepit successorem Felix Porcium Festum, Volens aũt gratiam prestare Iudæis Felix, reliquit Paulum uinctum. Festus ergo susceptа pro/uincia post triduum ascendit Hierosolymam a Cæsarea. Audieruntq; eum principes sacerdotum, & primates Iudæorum aduersus Paulum, & rogabãt eũ postulãtes fauorem aduersus eũ, ut rejiceret eum in Hierusalẽ, insidias tendentes ut interficerent eum in uia. Festus autem respondit ut seruaretur quidem Paulus in Cæsarea, se autem breui profecturum. Qui ergo inter uos in/quit potentes sunt descendentes simul, si quod est in uiro crimen, accusent eũ. Demoratus autem inter eos dies amplius q̃ decem, descendit Cæsaream, & postero die sedit pro tribunali, & iussit Paulũ adduci. Qui cũ perductus esset, circũsteterũt eum qui ab Hierosolyma descende rãt

XXV

καταβεβηκότες Ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ βαρέα
αἰτιάματα φέροντες κατὰ τοῦ Παύλου, ἃ
οὐκ ἴσχυον ἀποδεῖξαι, ἀπολογουμένου αὐτοῦ,
ὅτι οὔτε εἰς τὸν νόμον τῶν Ἰουδαίων, οὔτε εἰς
τὸ ἱερὸν, οὔτε εἰς Καίσαρά τι ἥμαρτον. Ὁ Φῆ-
στος δὲ τοῖς Ἰουδαίοις θέλων χάριν καταθέ-
σθαι, ἀποκριθεὶς τῷ Παύλῳ, εἶπε. Θέλεις εἰς
Ἱεροσόλυμα ἀναβὰς, ἐκεῖ περὶ τούτων κρίνε-
σθαι ἐπ' ἐμοῦ; εἶπε δὲ ὁ Παῦλος. Ἐπὶ τοῦ βή-
ματος Καίσαρός ἐστώς εἰμι, οὗ με δεῖ κρίνεσθαι.
Ἰουδαίους οὐδὲν ἠδίκησα, ὡς καὶ σὺ κάλλιον
ἐπιγινώσκεις. Εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶ καὶ ἄξιόν θανά-
του πέπραχά τι, οὐ παραιτοῦμαι τὸ ἀπο-
θανεῖν. Εἰ δὲ οὐδέν ἐστιν ὧν οὗτοι κατηγοροῦ-
σί μου, οὐδείς με δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι.
Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι. Τότε ὁ Φῆστος συλλα-
λήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου, ἀπεκρίθη. Καί-
σαρα ἐπικέκλησαι; ἐπὶ Καίσαρα πορεύσῃ.
Ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν, Ἀγρίππας
ὁ βασιλεὺς καὶ Βερνίκη κατήντησαν εἰς Και-
σάρειαν, ἀσπασόμενοι τὸν Φῆστον. Ὡς δὲ πλεί-
ους ἡμέρας διέτριβον ἐκεῖ, ὁ Φῆστος τῷ βα-
σιλεῖ ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν Παῦλον, λέγων.
Ἀνήρ τίς ἐστι καταλελειμμένος ὑπὸ Φήλικος
δέσμιος, περὶ οὗ γενομένου μου εἰς Ἱεροσό-
λυμα, ἐνεφάνισαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσ-
βύτεροι τῶν Ἰουδαίων, αἰτούμενοι κατ' αὐτοῦ
δίκην, πρὸς οὓς ἀπεκρίθην, ὅτι οὐκ ἔστιν ἔθος
Ῥωμαίοις χαρίζεσθαί τινα, ἄνθρωπον εἰς ἀπώ-
λειαν, πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον
ἔχοι τοὺς κατηγόρους, τόπον τε ἀπολογίας
λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος. Συνελθόντων οὖν
αὐτῶν ἐνθάδε, ἀναβολὴν μηδεμίαν ποιη-
σάμενος, τῇ ἑξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος,
ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα, περὶ οὗ σταθέν-
τες οἱ κατήγοροι, οὐδεμίαν αἰτίαν ἐπέφερον
ὧν ὑπενόουν ἐγώ. Ζητήματα δέ τινα πρὸς αὐ-
τὸν εἶχον περὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας, καὶ
περί τινος

descenderant Iudæi, multa & grauia crimina, intendentes aduersus Paulum quæ non poterant probare, Paulo pro se respondente, quod neq; in legem Iudæorum, neq; in templum, neq; in Cæsarem quicq; peccasset. Festus aũt uolens rem gratam facere Iudæis, rñdens Paulo dixit. Vis Hierosolymã ascendere, & ibi de his iudicari apud me? Dixit autẽ Paulus. Ad tribunal Cæsaris sto ubi me oportet iudicari. Iudæis nullam iniuriam feci, sicut & tu melius nosti. Si enim nocui aut dignum morte aliquid feci, nõ recuso mori. Si uero nihil est eorum de quib⁹ hi accusãt me, nemo põt me illis donare. Cæsarem appello. Tũc Festus cũ consilio collocutus respõdit. Cæsarem appellasti, ad Cæsarem ibis. Et cũ dies aliq̃t transacti essent, Agrippa rex & Bernice descenderũt Cæsareã salutaturi Festum. Et cũ dies cõplures ibi morarentur, Festus regi retulit causam Pauli dicens. Vir quidam est relictus a Felice uinctus, de quo cũ uenissem Hierosolymã adierũt me principes sacerdotũ & seniores Iudæoq;, postulãtes aduersus illũ cognitionẽ. Ad quos respondi. Non est Romanis consuetudo donare aliquẽ hominẽ ut pereat, priusq; is qui accusatur præsentes habeat accusatores, locũq; defendendi accipiat de crimine. Cũ ergo huc cõueniissent, sine ulla dilatione sequenti die sedens ꝓ tribunali iussi adduci uirũ. De quo cũ stetissent accusatores nullũ crimẽ intentabant sup hisce reb⁹ de qbus ego suspicabar, sed q̃stiones quasdã de sua superstitione habebãt aduersus eũ, & de

περὶ τινος Ἰησοῦ τεθνηκότος, ὃν ἔφασκεν ὁ
παῦλος ζῆν. Ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ τὸν περὶ
τούτου ζήτησιν, ἔλεγον, εἰ βούλοιτο πορεύε-
σθαι εἰς Ἱερουσαλήμ, κἀκεῖ κρίνεσθαι περὶ τού-
των. τοῦ δὲ παύλου ἐπικαλεσαμένου τηρηθῆ-
ναι αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέ-
λευσα τηρεῖσθαι αὐτόν, ἕως οὗ πέμψω αὐτὸν
πρὸς καίσαρα. Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν φῆστον
ἔφη, ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀκοῦ-
σαι. ὁ δέ, Αὔριον φησὶν ἀκούσῃ αὐτοῦ. τῇ οὖν ἐ-
παύριον ἐλθόντος τοῦ ἀγρίππα καὶ τῆς βερνί-
κης μετὰ πολλῆς φαντασίας. καὶ εἰσελθόν-
των εἰς τὸ ἀκροατήριον, σύν τε τοῖς χιλιάρ-
χοις καὶ ἀνδράσι τοῖς κατεξοχὴν οὖσι τῆς πό-
λεως, καὶ κελεύσαντος τοῦ φήστου, ἤχθη ὁ παῦ-
λος, καὶ φησὶν ὁ φῆστος. Ἀγρίππα βασιλεῦ,
καὶ πάντες οἱ συμπαρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θε-
ωρεῖτε τοῦτον, περὶ οὗ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν ἰου-
δαίων ἐνέτυχόν μοι, ἔν τε ἱεροσολύμοις καὶ
ἐνθάδε, ἐπιβοῶντες μὴ δεῖν ζῆν αὐτὸν μηκέ-
τι. Ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος μηδὲν ἄξιον θανά-
του αὐτὸν πεπραχέναι, καὶ αὐτοῦ δὲ τούτου
ἐπικαλεσαμένου τὸν σεβαστόν, ἔκρινα πέμ-
πειν αὐτόν. περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ
κυρίῳ οὐκ ἔχω, διὸ προήγαγον αὐτὸν ἐφ' ὑ-
μῶν, καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ βασιλεῦ ἀγρίππα,
ὅπως τῆς ἀνακρίσεως γενομένης, σχῶ τί γρά-
ψαι. ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ πέμπειν δέσ-
μιον, μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ αἰτίας σημᾶναι.
Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν παῦλον ἔφη, ἐπιτρέ-
πεταί σοι ὑπὲρ σεαυτοῦ λέγειν. τότε ὁ παῦ-
λος ἀπελογεῖτο ἐκτείνας τὴν χεῖρα. περὶ πάν-
των ὧν ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ ἰουδαίων βασιλεῦ
ἀγρίππα, ἥγημαι ἐμαυτὸν μακάριον, μέλλων
ἀπολογεῖσθαι ἐπὶ σοῦ σήμερον, μάλιστα γνώ-
στην ὄντα σε πάντων τῶν κατὰ ἰουδαίους ἐθῶν
τε καὶ ζητημάτων. διὸ δέομαί σου, μακρο-
θύμως ἀκοῦσαί μου. τὴν μὲν οὖν βίωσίν μου
τὴν ἐκ

quodam Iesu defuncto quem affirma-
bat Paulus uiuere. Hæsitans autē ego
de huiusmodi quæstione dicebam, nū
uellet ire Hierosolymā, & ibi iudicari
sup ipsis Paulꝰ aūt cū appellasset ut ser
uaretur Augusti cognitioni, iussi seruari
eū donec mitterē eū ad Cæsarē. Agrip-
pa autem dixit ad Festum. Volebā &
ipse hominem audire. Cras inquit au-
dies eum. Postero aūt die cum uenissent
Agrippa & Bernice cū multo appara-
tu, & introissent in auditorium cum tri
bunis & uiris principalibus ciuitatis, iu-
bente Festo adductus est Paulus. Et di
cit Festus Agrippa rex & omnes qui si-
mul adestis nobiscum uiri, uidetis hūc
hominem de quo omnis multitudo Iu
dæorum interpellauit me & Hierosoly
mis & hic acclamantes, nō oportere eū
uiuere amplius. Ego uero comperi ni-
hil dignum morte eum admisisse. Ipse
aūt hoc appellante Augustum, iudica-
ui mittere eū. De quo quid certū scribā
dño nō habeo. Propter qđ ꝓduxi eū
ad uos, & maxime apud te rex Agrip-
pa, ut interrogatiōe facta habeā quod
scribā, Iniquū em̄ mihi uidetur mittere
uinctū, & causas eius non significare.

Agrippa uero ad Paulū ait. Permitti
tur tibi loqui pro temetipso. Tunc Pau
lus extenta manu cœpit pro se dicere.
super oibus de quibꝰ accusor a Iudæis
rex Agrippa existimo me beatum qui
causam dicturus sim apud te hodie, cū
tu maxime sis gnarus earū quæ apud
Iudæos sunt & cōsuetudinū & quæstio
nū, ꝓpter qđ obsecro, ut patiēter me
audias. Itaq; uitā qdē meā quā egi ab
adolescentia

τῆ ἐκ νεότητος, τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομέ-
νην ἐν τῷ ἔθνει μου ἐν Ἱεροσολύμοις, ἴσασι
πάντες οἱ Ἰουδαῖοι, προγινώσκοντές με ἄνω-
θεν, ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἀκρι-
βεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας, ἔζη-
σα φαρισαῖος· καὶ νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς πρὸς
τοὺς πατέρας ἐπαγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ
θεοῦ ἕστηκα κρινόμενος, εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυ-
λον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα καὶ ἡμέραν λα-
τρεῦον, ἐλπίζει καταντῆσαι, περὶ ἧς ἐλπίδος
ἐγκαλοῦμαι βασιλεῦ ἀγρίππα, ὑπὸ τῶν Ἰου-
δαίων. τί ἄπιστον κρίνεται παρ' ὑμῖν, εἰ ὁ θε-
ὸς νεκροὺς ἐγείρει; Ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἐμαυ-
τῷ πρὸς τὸ ὄνομα ΙΗΣΟΥ τοῦ Ναζωραίου δεῖν
πολλὰ ἐναντία πρᾶξαι, ὃ καὶ ἐποίησα ἐν Ἱερο-
σολύμοις. καὶ πολλοὺς τῶν ἁγίων ἐγὼ φυ-
λακαῖς κατέκλεισα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέ-
ων ἐξουσίαν λαβών, ἀναιρουμένων τε αὐτῶν
κατήνεγκα ψῆφον, καὶ κατὰ πάσας τὰς συ-
ναγωγὰς πολλάκις τιμωρῶν αὐτοὺς, ἠνάγκα
ζον βλασφημεῖν, περισσῶς τε ἐμμαινόμενος
αὐτοῖς, ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις.
ἐν οἷς καὶ πορευόμενος εἰς τὴν Δαμασκόν,
μετ' ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς παρὰ τῶν ἀρ-
χιερέων, ἡμέρας μέσης βασιλεῦ κατὰ τὴν ὁ-
δὸν εἶδον οὐρανόθεν, ὑπὲρ τὴν λαμπρότη-
τα τοῦ ἡλίου περιλάμψαν με φῶς, καὶ τοὺς
σὺν ἐμοὶ πορευομένους. πάντων δὲ καταπε-
σόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν, ἤκουσα φωνὴν λα-
λοῦσαν πρός με, καὶ λέγουσαν τῇ ἑβραΐδι διά-
λεκτῳ· Σαοὺλ Σαοὺλ, τί με διώκεις; σκλη-
ρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. ἐγὼ δὲ εἶπον·
τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν· ἐγώ εἰμι ΙΗΣΟΥΣ, ὃν
σὺ διώκεις. ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πό-
δας σου. εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην σοι, προχειρίσα-
σθαί σε ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα, ὧν τε εἶδες,
ὧν τε ὀφθήσομαί σοι, ἐξαιρούμενός σε ἐκ
τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς νῦν σε
ἀποστέλλω,

adolescentia quæ ab initio fuit in gente
mea in Hierosolymis nouerũt omnes
Iudæi qui prius nouerant me ab initio
si uelint testimoniũ perhibere, quod se
cundum certissimam sectam nostræ re
ligionis uixerim pharisæus. Et nunc in
spe repromissionis quæ ad patres no-
stros facta est a deo, sto iudicio subie-
ctus, ad quam duodecim trib⁹ nostræ
nocte & die seruiẽtes sperant se puen-
turas. De qua spe accusor rex Agrippa
a Iudæis. Cur incredibile iudicat apud
uos si de⁹ mortuos suscitat? Et ego qdẽ
existimabam me aduersus nomẽ Iesu
nazareni multa contraria agere, quod
& feci Hierosolymis. Et multos sancto-
rum ego carceribus inclusi, a principib⁹
sacerdotũ potestate accepta, & cũ occi-
derentur, retuli sententiã. Et per omnes
synagogas frequenter puniens eos, cõ-
pellebam blasphemare, & amplius in-
sanies in eos, psequebar & usq; in exte-
ras ciuitates. In quibus dum irem Da-
mascum cũ potestate & permissu prin-
cipũ sacerdotũ, die medio rex in uia ui-
di e cœlo supra splendorem solis circũ-
fulsisse me lumẽ eos & q mecũ faciebãt
iter, Cũ aũt oẽs nos decidissemus in ter
rã, audiui uocẽ loquentẽ ad me hebrai-
ca lingua. Saul saul, qd me psequeris?
Durum est tibi contra stimulos calci-
trare. Ego aũt dixi. Quis es dñe? At ille
dixit. Ego sum Iesus quẽ tu perseque-
ris. Sed exurge & sta in pedib⁹ tuis. Ad
hoc enim apparui tibi, ut constituam te
ministrum & testem & eorũ quæ uidi-
sti, & eorũ in qbus apparebo tibi, eripi-
ens te de populis & gẽtib⁹ in quas nũc

ἀποστελῶ, ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ἐπι-
στρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ τῆς ἐξουσί-
ας τοῦ σατανᾶ, ἐπὶ τὸν θεόν, τοῦ λαβεῖν αὐ-
τοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ κλῆρον ἐν τοῖς
ἡγιασμένοις πίστει τῇ εἰς ἐμέ. ὅθεν βασιλεῦ
Ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ
ὀπτασίᾳ, ἀλλὰ τοῖς ἐν Δαμασκῷ πρῶτον, καὶ
Ἱεροσολύμοις, εἰς πᾶσάν τε τὴν χώραν τῆς
Ἰουδαίας, καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπήγγελλον μετα
νοεῖν, καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεόν, ἄξια τῆς
μετανοίας ἔργα πράσσοντας. ἕνεκα τούτων με
οἱ Ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ, ἐπεχεῖ
το διαχειρίσασθαι. ἐπικουρίας οὖν τυχὼν τῆς
παρὰ τοῦ θεοῦ, ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἕστη
κα μαρτυρόμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν
ἐκτὸς λέγων, ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν
μελλόντων γίνεσθαι, καὶ Μωυσῆς, εἰ παθη-
τὸς ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νε
κρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ λαῷ καὶ
τοῖς ἔθνεσι. ταῦτα δέ αὐτοῦ ἀπολογουμένου, ὁ
φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη, μαίνῃ παῦλε,
τὰ πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέ
πει. ὁ δέ, οὐ μαίνομαι φησὶ κράτιστε φῆστε, ἀλ
λὰ ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγ
γομαι. ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασι-
λεύς, πρὸς ὃν καὶ παρρησιαζόμενος λαλῶ.
λανθάνειν γὰρ αὐτὸν τί τούτων, οὐ πείθομαι
οὐδέν, οὐ γάρ ἐστιν ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον
τοῦτο. πιστεύεις βασιλεῦ ἀγρίππα τοῖς προφή
ταις; οἶδα, ὅτι πιστεύεις. ὁ δὲ ἀγρίππας πρὸς
τὸν παῦλον ἔφη, ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χρισι-
ανὸν γενέσθαι. ὁ δὲ παῦλος εἶπεν. εὐξαίμην ἂν
τῷ θεῷ, καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ, οὐ μόνον
σε, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμε
ρον, γενέσθαι τοιούτους, οἷοίος κἀγώ εἰμι,
παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων. καὶ ταῦτα εἰ
πόντος αὐτοῦ, ἀνέστη ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμὼν,
τε Βερνίκη, καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς, καὶ
ἀναχωρήσαντες

te mitto ut aperiantur oculi eorum, ut conuertantur a tenebris ad lucem, & de potestate satanæ ad deum, ut accipiant remissionem peccatorꝝ & sortem inter eos qui sanctificati sunt per fidem quæ est in me. Vnde rex Agrippa non fui inobediens cœlesti uisioni, sed his qui sunt Damasci primũ & Hierosolymis & per omnem regionẽ Iudææ & gentibus annunciabam, ut pœnitentiam agerent, & conuerterentur ad deũ digna pœnitentiæ opera faciẽtes. Hac ex causa Iudæi me in templo cõprehenso tentauerunt iniȷcere manus. Auxilium igitur nactus dei usqꝫ in hodiernũ diem sto testificans & paruo & magno, nihil præterea dicens, cꝫ ea quæ prophetæ prædixerant futura esse, & Moses, an passibilis Christus, an primus ex resurrectione mortuorꝫ lumen annunciaturus sit populo & gẽtibus. Hæc autem cum pro se diceret, Festus magna uoce ait. Insanis Paule, Multæ te litteræ ad insaniam conuertunt. Et Paulus, nõ insanio inquit optime Feste, sed ueritatis & sobrietatis uerba eloquor. Scit enim de his rex ad quem & libere loquor. Latere enim eum nihil horum arbitror. Neqꝫ enim in angulo quicqꝫ norum gestum est. Credis rex Agrippa prophetis? Scio quod credis. Agrippa autem ad Paulum ait. In modico suades me christianũ fieri. Et Paulus. Optarim deo & i modico & in magno nõ tantum te, sed etiã oẽs q audiunt hodie fieri tales qualis ego sum, exceptis uinculis his. Et hæc eo locuto surrexit rex & p̃ses, & Bernice & q assidebant eis. Et

cum

ἀναχωρήσαντες, ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες, ὅτι οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ δεσμῶν πράσσει ὁ ἄνθρωπος οὗτος. ἀγρίππας δὲ τῷ φήστῳ ἔφη, ἀπολέλυσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπεκέκλητο καίσαρα. Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν ἰταλίαν, παρεδίδουν τόν τε παῦλον καί τινας ἑτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχῃ, ὀνόματι ἰουλίῳ, σπείρης σεβαστῆς. ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ ἀδραμυττηνῷ μέλλοντες πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν ἀσίαν τόπους, ἀνήχθημεν, ὄντος σὺν ἡμῖν ἀριστάρχου μακεδόνος θεσσαλονικέως. τῇ τε ἑτέρᾳ, κατήχθημεν εἰς σιδῶνα. φιλανθρώπως τε ὁ ἰούλιος τῷ παύλῳ χρησάμενος, ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντα, ἐπιμελείας τυχεῖν. κἀκεῖθεν ἀναχθέντες, ὑπεπλεύσαμεν τὴν κύπρον, διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους. τό τε πέλαγος τὸ κατὰ τὴν κιλικίαν καὶ παμφυλίαν διαπλεύσαντες, κατήλθομεν εἰς μύρα τῆς λυκίας, κἀκεῖ εὑρὼν ὁ ἑκατόνταρχος πλοῖον ἀλεξανδρῖνον, πλέον εἰς τὴν ἰταλίαν, ἐνεβίβασεν ἡμᾶς εἰς αὐτό. Ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες, καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν κνίδον, μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέμου, ὑπεπλεύσαμεν τὴν κρήτην κατὰ σαλμώνην. μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν, ἤλθομεν εἰς τόπον τινά, καλούμενον καλοὺς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις λασαία. ἱκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομένου, καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλοός, διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρεληλυθέναι, παρῄνει ὁ παῦλος λέγων αὐτοῖς. Ἄνδρες θεωροῦμαι ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας, οὐ μόνον τοῦ φόρτου καὶ τοῦ πλοίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν. ὁ δὲ ἑκατόνταρχος τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐπείθετο μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις. Ἀνεύθετου δὲ τοῦ λιμένος ὑπάρχοντος πρὸς παραχειμασίαν, οἱ πλείονες

cum secessissent, loquebatur inter se dicētes, nihil morte aut uinculis dignum facit homo iste. Agrippa autē Festo dixit. Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Cæsarem.

Vt aūt decretum est nobis nauigare in Italiam, tradidērūt & Paulū & quosdam alios carcerarios Centurioni noīe Iulio cohortis Augustæ. Cōscensa aūt naue adramyttina nauigaturi ad loca Asiæ soluimus, pseuerante nobiscū Aristarcho Macedone Thessalonicensi. Sequenti aūt die appulimus Sidonē. Et Iulius humaniter tractato Paulo pmisit ut ad amicos, pfectus ab illis curaret. Et inde cū soluissemus, subnauigauimus Cyprū, propterea q̄ essent uenti cōtrarij. Et pelag⁹ Ciliciæ & Pamphyliæ emersi peruenimus Myram, quæ est Lyciæ, & ibi inueniens Centurio nauem Alexandrinā nauigātem in Italiā, transposuit nos in eā. Et cū multis diebus tarde nauigaremus, & uix deueniss emus contra Gnidū, prohibente nos uēto, adnauigauimus Cretæ, iuxta Salmonē. Et uix præterlegentes illā peuenimus in locū quendā, qui uocat pulchri port⁹, cui uicina erat ciuitas Lasæa. Multo aūt tpe pacto, & cū iam nō esset tuta nauigatio, etiam q̄ ieiunium iam præteriss et, admonebat eos Paul⁹ dicens eis. Viri, uideo quod cum iniuria & multo damno, nō solū oneris & nauis, sed etiā animarū nostrarū futura sit nauigatio. Centurio autem gubernatori & Nauclero magis credebat, q̄ his quæ a Paulo dicebantur. Et cum aptus portus non esset ad hyemandum

XXVII.

πλείους ἔθεντο βουλὴν ἀναχθῆναι κἀκεῖ-
θεν, εἴπως δύναιντο καταντήσαντες εἰς φοί-
νικα παραχειμάσαι, λιμένα Κρήτης, βλέ-
ποντα κατὰ λίβα καὶ κατὰ χῶρον. ὑποπνεύ-
σαντος δὲ νότου, δόξαντες τῆς προθέσεως κε
κρατηκέναι, ἄραντες ἆσσον, παρελέγομεν τὴν
Κρήτην. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔβαλε κατ' αὐτῆς ἄνε-
μος τυφωνικός, ὁ καλούμενος εὐροκλύδων.
συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου, καὶ μὴ δυνα-
μένου ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐπιδόντες
ἐφερόμεθα. νησίον δέ τι ὑποδραμόντες, κα-
λούμενον κλαύδην, μόλις ἰσχύσαμεν περὶ
κρατεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης, ἣν ἄραντες.
βοηθείαις ἐχρῶντο ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον
φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν σύρτιν ἐκπέσω-
σι, χαλάσαντες τὸ σκεῦος, οὕτως ἐφέροντο.
σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν, τῇ ἑξῆς ἐκ
βολὴν ἐποιοῦντο, καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες
τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρρίψαμεν. μήτε δὲ
ἡλίου, μήτε ἄστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλεί
ονας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπι-
κειμένου, λοιπὸν περιῃρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς τοῦ
σώζεσθαι ἡμᾶς. πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρ-
χούσης, τότε σταθεὶς ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ αὐ-
τῶν, εἶπεν. ἔδει μέν, ὦ ἄνδρες πειθαρχήσαν-
τάς μοι, μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς Κρήτης, κερ-
δῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζημί-
αν. καὶ τὰ νῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν. ἀπο-
βολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν,
πλὴν τοῦ πλοίου. παρέστη γάρ μοι τῇ νυκτὶ
ταύτῃ ἄγγελος τοῦ θεοῦ οὗ εἰμί, ᾧ καὶ λα-
τρεύω, λέγων. μὴ φοβοῦ Παῦλε. καίσαρί σε
δεῖ παραστῆναι. καὶ ἰδοὺ κεχάρισταί σοι ὁ θε-
ὸς, πάντας τοὺς πλέοντας μετά σου. διὸ εὐ
θυμεῖτε ἄνδρες. πιστεύω γὰρ τῷ θεῷ, ὅτι οὕ-
τως ἔσται, κατὰ τὸν τρόπον λελάληταί μοι. εἰς
νῆσόν δέ τινα δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν. ὡς δὲ τεσ-
σαρεσκαιδεκάτη νὺξ ἐγένετο, διαφερομένων
ἡμῶν ἐν

cõplures statuerũt cõsiliũ soluẽdi illinc, si quo modo posset peruecti phœnicẽ illic hyemare, Is ẽ portꝰ Cretæ spectãs ad Africũ & ad Chorũ. Aspirante aũt austro, rati se ꝓpositi cõpotes, cũ soluissent Asson, præterlegebant Cretã. Nõ post multũ aũt misit se cõtra ipsam uẽtus typhonicus, qui uocatur euroaquilo. Cunqꝫ correpta esset nauis, & non posset conari in uentum, data naue flatibus, ferebamur. In insululã autẽ quãdam deuecti quæ uocatur Clauda, uix potuimus obtinere scapham. Quã sublata adiutoriis utebãtur, subcingentes nauem, timentes ne in Syrtim inciderent, summisso uase, sic ferebantur. Cũ aũt uehementi tempestate iactaremur, sequenti die iactũ fecerunt, & tertia die suis manibus armamenta nauis proiecerunt. Porro neqꝫ sole neqꝫ sydere apparẽtibus ad cõplures dies, & tẽpestate nõ exigua iminẽte, iã ablata erat spes oĩs salutis nostræ. Et cũ multa iã esset inedia, tũc stãs Paulꝰ in medio eorꝫ dixit. oportebat qdẽ o uiri audito me nõ soluere a Creta, at lucrifacere iniuriã hanc & iacturã. Et nunc hortor ut bono aio sitis. Amissio enim aiæ nulla erit ex nobis, ꝑterqꝫ nauis, Astitit emꝫ mihi hac nocte angelꝰ dei, cuiꝰ sum ego & cui seruio dicẽs. Ne timeas Paule, Cæsari te oportet sisti. Et ecce donauit tibi deus oẽs q nauigãt tecum. Propter qd' bono animo estote uiri. Credo emꝫ deo quod sic erit quemadmodum dictum est mihi. In insulam autem quandam oportet nos eĩci. Sed posteaqꝫ quarta decima nox superuenit, nauigantibus nobis in

ἡμῶν ἐν τῷ ἀδρίᾳ, κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς ὑπενόουν οἱ ναῦται προσάγειν τινὰ αὐτοῖς χώραν, καὶ βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς εἴκοσιν, βραχὺ δὲ διασήσαντες, καὶ πάλιν βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς δεκαπέντε, φοβούμενοί τε μήπως εἰς τραχεῖς τόπους ἐκπέσωσιν, ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγκύρας τέσσαρας, ηὔχοντο ἡμέραν γενέσθαι. τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου, καὶ χαλασάντων τὸ σκάφος εἰς τὴν θάλασσαν, προφάσει ὡς ἐκ πρώρας μελλόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν, εἶπεν ὁ παῦλος τῷ ἑκατοντάρχῃ καὶ τοῖς στρατιώταις, ἐὰν μὴ οὗτοι μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε. τότε οἱ στρατιῶται ἀπέκοψαν τὰ σχοινία τῆς σκάφης, καὶ εἴασαν αὐτὸ ἐκπεσεῖν. ἄχρι δὲ οὗ ἔμελλεν ἡμέρα γίνεσθαι παρεκάλει ὁ παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέγων, τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες ἄσιτοι διατελεῖτε, μηδὲν προσλαβόμενοι, διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς προσλαβεῖν τροφῆς. τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει. οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται. εἰπὼν δὲ ταῦτα, καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαρίστησε τῷ θεῷ ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας, ἤρξατο ἐσθίειν. εὐθυμοι δὲ γενόμενοι πάντες, καὶ αὐτοὶ προσελάβοντο τροφῆς, ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ, διακόσιαι ἑβδομήκοντα ἕξ. κορεσθέντες δὲ τροφῆς, ἐκούφιζον τὸ πλοῖον, ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν. ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον, κόλπον δέ τινα κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλόν, εἰς ὃν ἐβουλεύσαντο εἰ δυνατὸν, ἐξῶσαι τὸ πλοῖον, καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόντες, εἶων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων καὶ ἐπάρ-

nobis in Hadria circa medium noctis suspicabantur nautæ apparere sibi aliquam regionem. Qui & summissa bolide, reppererunt passus uiginti, & pusillum inde digressi, & rursum iacta bolide inuenerunt passus quindecim. Timentesq; ne in aspera loca incide rent de puppi iactis ancoris quatuor, optabant diem fieri. Nautis uero quærentibus fugere de naui, cum submississent scapham in mare sub prætextu uelut e prora ancoras extensuri, dixit Paulus Centurioni & militibus. Nisi hi in naui manserint, uos salui fieri non potestis. Tunc absciderunt milites funes scaphæ, & passi sunt eam excidere. Et cum lux inciperet fieri, hortabatur Paulus omnes sumere cibum, dicens. Quartodecimo die hodie expectantes ieiuni permanetis, nihil accipientes. Propter quod hortor uos, ut sumatis cibum, hoc enim ad salutem nostram pertinet, quia nullius uestrum capillus de capite cadet. Et cum hæc dixisset, sumpto pane gratias egit deo in conspectu omnium, & cum fregisset, cœpit manducare. Animæquiores autem facti omnes, & ipsi sumpserunt cibum. Eramus uero uniuersæ animæ in naui ducentæ septuaginta sex. Et satiati cibo alleuiabant nauem eiicientes triticum in mare. Cum autem dies factus esset, terram nõ agnoscebant, sinum uero quendam animaduertebant habentem litus in quem cogitabant si possent, ipellere nauẽ. Et cũ ancoras sustulissent, cõmittebant se mari simul laxati iuncturis gubernaculo

ηϱὴ ἐπάϱαντες τὸμ ἀϱτέμονα, τῇ πνεούσῃ κατεῖχομ εἰς τὸμ αἰγιαλόμ, ϖεϱιϖεσόντες ἢ εἰς τόπομ δι θάλασσομ, ἐπώκελαμ τὴ ναῦμ, ἡ μὲν ϖϱώϱα ἐϱείσασα, ἔμενεμ ἀσάλευτος. ἡ δὲ ϖϱύμνα ἐλύετο ὑπὸ τ βίας τ κυμάτωμ. τῶμ δὲ στϱατιωτῶμ βουλὴ ἐγένετο, ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσι, μή τις ἐκκολυμβήσας διαφύγοι. ὁ δὲ ἑκατόνταϱχος βόλόμενος διασῶσαι τὸμ ϖαῦλομ, ἐκώλυσεμ αὐτοὺς τοῦ βουλήματος, ἐκέλευσέ τε τοὺς δυναμένους κολυμβᾶμ, ἀϖοϱίψαντας ϖϱώτους ἐϖὶ τὴ γῆμ ἐξιέναι, καὶ τοὺς λοιποὺς, οὓς μὲν ἐϖὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπί τινων τ τοῦ πλοίου, καὶ οὕτως ἐγένετο ϖάντας διασωθῆναι ἐπὶ τὴ γῆμ

καὶ διασωθέντες, τότε ἐπέγνωσαμ, ὅτι Μελίτη ἡ νῆσος καλεῖται. οἱ δὲ βάϱβαϱοι ϖαϱεῖχομ οὐ τὴν τυχοῦσαμ φιλανθϱωϖίαμ ἡμῖν, ἀνάψαντες γὰϱ ϖυϱὰμ, ϖϱοσελάβοντο ϖάντας ἡμᾶς, διὰ τὸμ ὑετὸμ τὸμ ἐφεστῶτα, καὶ διὰ τὸ ψῦχος. συσταφέντος δὲ τοῦ ϖαύλου φϱυγάνωμ ϖλῆθος, καὶ ἐϖιθέντος ἐπὶ τὴν ϖυϱάν, ἔχιδνα ἐκ τ θέϱμης ἐξελθοῦσα, καθῆψε τ χειϱὸς αὐτοῦ. ὡς δὲ εἶδομ οἱ βάϱβαϱοι κϱεμάμενομ τὸ θηϱίομ ἐκ τ χειϱὸς αὐτ, ἔλεγομ ϖϱὸς ἀλλήλους. ϖάντως φονεύς ἐστιμ ὁ ἄνθϱωϖος οὗτος, ὃμ διασωθέντα ἐκ τ θαλάσσης, ἡ δίκη ζῆμ οὐκ εἴασεμ. ὁ μὲν οὖν ἀϖοτιμάξας τὸ θηϱίομ εἰς τὸ ϖῦϱ, ἔϖαθεμ οὐδὲμ κακόμ. οἱ δὲ, ϖϱοσδοκώμ αὐτὸμ μέλλειμ ϖίϖϱασθαι, ἢ καταϖίϖτειμ ἄφνω νεκϱόμ, ἐϖὶ ϖολὺ δὲ αὐτῶν ϖϱοσδοκώντωμ, καὶ θεωϱούντωμ μηδὲμ ἄτοϖον εἰς αὐτὸμ γινόμενομ, μεταβαλλόμενοι ἔλεγομ θεὸμ αὐτὸμ εἶναι. ἐν δὲ τοῖς ϖεϱὶ τὸμ τόϖομ ἐκεῖνομ, ὑϖῆϱχε χωϱία τῷ ϖϱώτῳ τ νήσου, ὀνόματι ϖοπλίῳ, ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς ϖϱεῖς ἡμέϱας, φιλοφϱόνως ἐξένισεμ.

ἐγένετο δὲ

rum, & ſublato artemone, ſecundum auræ flatum tendebãt ad litus. Et cum incidiſſemus in locum Bimarem impegerunt nauem, & prora quidem fixa manebat immobilis, puppis uero ſoluebatur a ui undarũ. Militum aũt conſilium erat ut carcerarios occiderent, ne quis cum enataſſet effugeret, Centurio autem uolens ſeruare Paulum, compeſcuit eos a cõſilio. Iuſſitq; eos q poſſent natare, ut abĵcerent ſe primos, & in terrã euaderẽt, ut & cæteri partim in tabulis partim in quibuſdam nauis fragmẽtis. Et ſic factum eſt, ut omnes incolumes euaderent ad terram.

Et cum euaſiſſent, tunc cognouerunt, quod Melite inſula uocaretur. Barbari uero preſtabant non uulgarẽ humanitatem nobis. Accenſa enim pyra recipiebãt nos omnes propter hymbrem qui imminebat & propter frigus. Cum congregaſſet autem Paulus ſarmentorum multitudinem & impoſuiſſet in ignem, uipera a calore cũ proceſſiſſet, inuaſit manum eius. Vt uero uiderunt Barbari pendentẽ beſtiam de manu eius inter ſeſe dicebãt. Omnino homicida eſt homo hic, quem ſeruatum e mari ultio nõ ſinit uiuere. Et ille quidem excuſſa uipera in ignem, mali nihil paſſus eſt. At illi exiſtimabant futurum ut incenderetur, aut concideret repente mortuus. Diu autem illis expectantibus & uidentibus, nihil mali in eũ fieri, conuertentes ſe dicebãt eũ eſſe deum. In locis aũt illis erãt prædia primati inſulæ noĩe Publio, qui nos exceptos, triduo benigne hoſpitatus eſt.

XXVIII

Contigit

Ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ ποπλίου, πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ συνεχόμενον κατακεῖσθαι, πρὸς ὃν ὁ παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἰάσατο αὐτόν. Τοῦτο οὖν γενομένου καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἔχοντες ἀσθενείας, ἐν τῇ νήσῳ προσήρχοντο καὶ ἐθεραπεύοντο, οἳ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς, καὶ ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὴν χρείαν. Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας, ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ παρακεχαραγμένῃ ἐν τῇ νήσῳ, Ἀλεξανδρίνῳ, παρασήμῳ διοσκόροις, καὶ καταχθέντες εἰς συρακοῦσαν ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς, ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς ῥήγιον, καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου, δευτεραῖοι ἤλθομεν εἰς ποτίολους, οὗ εὑρόντες ἀδελφοὺς, παρεκλήθημεν ἐπ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτά, καὶ οὕτως εἰς τὴν ῥώμην ἤλθομεν. κἀκεῖθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν, ἄχρις ἀππίου φόρου, καὶ τριῶν ταβερνῶν, οὓς ἰδὼν ὁ παῦλος εὐχαριστήσας τῷ θεῷ, ἔλαβε θάρσος. ὅτε δὲ ἤλθομεν, εἰς ῥώμην ὁ ἑκατόνταρχος παρέδωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχῃ. τῷ δὲ παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν, σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ. Ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς, συγκαλέσασθαι τὸν παῦλον τοὺς ὄντας τῶν ἰουδαίων πρώτους. συνελθόντων δὲ αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτούς. Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρῴοις, δέσμιος ἐξ ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν ῥωμαίων, οἵτινες ἀνακρίναντές με, ἐβούλοντο ἀπολύσαι, διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί. ἀντιλεγόντων δὲ τῶν ἰουδαίων, ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι καίσαρα, οὐχ ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τί κατηγορῆσαι, διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὑμᾶς, ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι, ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ ἰσραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι.

Οἱ δὲ

Contigit aũt patrẽ publĳ febribus & dyſenteria uexatum iacere. Ad quem Paulus intrauit. & cum oraſſet & impoſuiſſet ei manus, ſanauit eũ. Hoc igit̃ facto & cœteri q habebãt infirmitates in inſula accedebãt & ſanabãt̃, q etiã multis honoribus nos honorauerũt, & ſoluentibus impoſuerũt q̃ neceſſaria erãt Poſt mẽſes aũt tres nauigauim⁹ in naui Alexandrina, q̃ in inſula hyemauerat, cui erat inſigne caſtor & Pollux. Et cum ueniſſemus Syracuſas manſimus triduo. Inde circumlegẽtes deuenimus Rhegium, & poſt unum diem afflante auſtro altero die uenim⁹ Puteolos ubi repertis fratribus rógati ſum⁹ manere apud eos dies ſeptẽ, & ſic uenim⁹ Rhomã. Et inde cũ audiſſent fratres de nobis ꝓdierunt in occurſũ nobis uſq; ad Appĳ forũ & tres tabernas. Quos cũ uidiſſet Paul⁹, gratĳs actis deo ſũpſit fiduciã. Cũ aũt ueniſſem⁹ Rhomã, Cẽturio tradidit uictos Pricipi exercit⁹. Permiſſũ eſt aũt Paulo, ut maneret ſol⁹, cũ cuſtodiẽte ſe milite. Poſt tertiũ aũt diẽ conuocauit Paulus Iudæoꝝ primores. Cunq; ueniſſent, dicebat eis. Ego uiri fratres cũ nihil fecerim aduerſus plebẽ, aut inſtituta maioꝝ, uinctus ab hieroſolymis traditus ſum in manus Romanorũ, qui cũ interrogationẽ de me habuiſſent, uoluerunt me dimittere, eoq; nulla eſſet cauſa mortis in me. Cõtradicẽtibus aũt Iudæis coactus ſũ appellare Cæſarẽ, nõ tãq; habẽs in quo gẽtẽ meã accuſarẽ. Propter hãc igit̃ cãm aduocaui uos, ut uiderẽ & alloq̃rer, ꝓpter ſpẽ em̃ Iſrael catena hac circũdatus ſũ.

At illi

οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπον. ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδέξαμεθα ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέ τι περὶ σοῦ πονηρόν. ἀξιοῦμεν δὲ παρά σου ἀκοῦσαι ἃ φρονεῖς. περὶ μὲν γὰρ τῆς αἱρέσεως ταύτης, γνωστὸν ἔστιν ἡμῖν, ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται. ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν, ἦκον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ ΙΗΣΟΥ, ἀπό τε τοῦ νόμου Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν ἀπὸ πρωΐ ἕως ἑσπέρας. καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίστουν, ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους, ἀπελύοντο. εἰπόντος τοῦ Παύλου ῥῆμα ἕν, ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησε διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγον· πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ εἰπόν· ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε, ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσε, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται. καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συζήτησιν. ἔμεινε δὲ ὁ Παῦλος διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι, καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν, κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ μετὰ πάσης παῤῥησίας ἀκωλύτως.

πράξεις τῶν ἀποστόλων εὐτυχῶς σωπεπλεσμέναι.

At illi dixerunt ad eum. Nos neq; literas accepimus de te a Iudæa, neq; aduenies aliquis fratrum nunciauit aut locutus est quid de te malum. Volumꝰ aũt a te audire quæ sentis. Nam de secta hac notum est nobis, quod ubiq; ei contradicitur. Cũ constituissent aũt illi diem, uenerunt ad eum in hospitiũ cõplures, quibus exponebat testificans regnum dei, suadensq; eis de Iesu ex lege Mosi & prophetis, a mane usq; ad uesperam. Et quidam credebant his quæ dicebantur, quidá uero nõ credebant. Cũq; inter se nõ essent concordes, discedebant dicente Paulo unum uerbum. Bene spiritus sanctus locutus est per Esaiam prophetam ad patres nostros. dicens. Vade ad populũ istũ & dic. Aure audietis & non intelligetis, & uidentes uidebitis & non perspicietis. Incrassatum est enim cor populi huius & auribus grauiter audierũt, & oculos suos cõpresserunt, ne quando uideãt oculis, & auribus audiãt, & corde intelligãt, & cõuertant & sanem eos. Notũ ergo sit uobis q; gẽtibus missum est hoc salutare dei, & ipsi audient. Et cum hæc dixisset, exierũt ab eo Iudæi, multã habẽtes inter se disceptationẽ. Mansit aũt Paulus biennio toto in suo conducto, & suscipiebãt omnes qui ingrediebãtur ad eũ, prædicans regnum dei, & docẽs quæ sunt de domino Iesu, cũ omni fiducia, nemine prohibente.

ACTA APOSTOLORVM FELICITER ABSOLVTA.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

ΑΥΤΗΝ ἐπιστέλλει ἀπὸ κορίνθου, μήπω μὲν ἑωρακὼς ῥωμαίους, ἀκούων δὲ περὶ αὐτῶν, καὶ ἐπιποθῶν αὐτοὺς ἰδεῖν, καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίστιν αὐτῶν καταγγελλομένην ὅλῳ τῷ κόσμῳ. ἔπειτα σημαίνει πολλάκις ἑαυτὸν προθέμενον ἐλθεῖν, διὰ δὲν εἰς αὐτοὺς πόθον ἢ τέως μὴ δεδυνῆσθαι, εἶτα ποιεῖται διδασκαλικὴν τὴν ἐπιστολὴν ποιεῖται, περὶ κλήσεως ἐθνῶν, καὶ ὅτι ἡ περιτομή, ἕως καιροῦ ἦν, καὶ νῦν πέπαυται, ἢ ὅτι διὰ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ λέλυται τὸ πρόσωπα τοῦ ἀδάμ, καὶ ἡ σκιὰ τοῦ νόμου παρῆλθε. τὴν μὲν οὖν κλῆσιν τῶν ἐθνῶν, ἀκολούθως γεγενῆσθαι καταδείκνυσι πᾶσιν ἀνθρώποις ἐμφυτον εἶναι δὲν νόμον, καὶ πάντας ἀδιδάκτως τῇ φύσει, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς φύσεως δικαιοῦσθαι γινώσκειν τὸν θεόν. διὸ καὶ εἰκότως αἰτιᾶται πρῶτον Ἕλληνας, ὡς τοῦ μὲν θεοῦ φανερώσαντος αὐτοῖς ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ τοῦ κόσμου, τὴν περὶ αὐτοῦ γνῶσιν, καὶ φησὶν ἀϊδίου δυνάμεως αὐτοῦ, ᾗ ὧν καὶ δι' οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν. αὐτοὺς δὲ ἐγνωκέναι μὲν ἐκ τῶν κτισμάτων, εἶναι θεὸν τὸν τούτων δημιουργόν, τὰ δὲ ποιήματα θεοποιήσαντας, καὶ τῇ κτίσει μᾶλλον, ἢ αὐτῷ λατρεύσαντας. Αἰτιᾶται δὲ καὶ Ἰουδαίους, ὡς μὴ φυλάξαντας τὸν νόμον, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου, τὸν θεὸν ἀτιμάσαντας. καὶ οὕτως ἀμφότερα τὰ μέγιστα, Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας συγκλείει, καὶ ἐλέγχει ἐπὶ τῇ παρανομίᾳ, ἵνα δείξῃ, ὅτι ἴσοι γενόμενοι πάντες, ἐπίσοις οἱ πάντες ὡς ὑπεύθυνοι, τοῦ λυτρουμένου δέονται. φησὶ δὲ χάριτος καὶ λυτρώσεως ἐπίσης τοῖς Ἰουδαίοις γενομένης καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη, εἰκότως καὶ ἡ κλῆσις γέγονε τῶν ἐθνῶν· τὴν δὲ κλήσεως τῶν ἐθνῶν γενομένης, ἧς ἀνάγκης πέπαυται ἡ περιτομή, ἢ ὧν τῷ νόμῳ σκιά. ὁ γὰρ ἀβραὰμ φησὶν, οὐκ ὢν περιτμῆς, ἀλλὰ πρὸς τῇ περιτμῆς δικαιωθείς, μείζονα μάθητὴν μὲν ἀβραὰμ, ὅτι πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν ἔμελλεν εἶναι. κατὰ τὸν ὢν τῇ ἀκροβυσίᾳ πίστιν. ἔλαβε δὲ μετὰ τὸ δικαιωθῆναι καὶ τὴν περιτομὴν ὢν σαρκί, ἵνα σημεῖον ᾖ τοῖς κατὰ σάρκα γενομένοις ἐξ αὐτοῦ. παύσασθαι ποτὲ τὴν περιτομὴν, ὅτ' ἂν τὰ ἔθνη γένηται τέκνα τοῦ ἀβραάμ, ἀρξάμενα πολιτεύεσθαι κατὰ τὴν πίστιν τοῦ ἀβραάμ. ὢν ᾗ ἐδικαιώθη, ὅτε ἦν ὢν ἀκροβυσίᾳ. τούτων γὰρ χάριν μὴ μεταμάθῃ ἀβραάμ. ἀνάγκη δὲ ἐλθόντων, παύσασθαι τὸ σημαινόμενον. εἰ μὲν οὖν τὰ ἔθνη ἀναγκάζουσι περιτέμνεσθαι, παυέτωσαν τὸ ὄνομα τοῦ ἀβραάμ, καλείσθω ἀβραάμ. εἰ δὲ ἀβραὰμ παρὰ θεοῦ ὠνομάσθη, οὐδὲ περιτέμνεσθαι τὰ ἔθνη, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὺς ἔτι τοὺς κατὰ σάρκα Ἰουδαίους, ἵνα ᾖ τὸ ὄνομα βέβαιον, καὶ πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν κάλεται. καὶ γὰρ οὐ χρείαν ἔχει τίς λοιπὸν περιτέμνεσθαι, ἀρκούμενος τῇ πίστει τοῦ ἀβραάμ, οὐδὲ ἄλλης δὲ τῆς ὢν τῷ νόμῳ σκιᾶς. οὐ γὰρ ἐκ τούτων, ἀλλ' ἐκ πίστεως δικαιοῦταί τις, καθάπερ καὶ ἀβραάμ.

ΤΑΥΤΑ

Ταῦτα οὕτως καταστηνάσας, ἀποδείκνυσι πάλιν, ὅτι ἄλλως οὐκ ἂν γένοιτο λύτρωσις καὶ χάρις τῷ Ἰσραὴλ, καὶ τοῖς ἔθνεσιν, εἰ μὴ διαλυθῇ ἡ ἀρχαία ἁμαρτία τοῦ ἀδάμ, ἡ εἰς πάντας γενομένη, δι' ἄλλου δὲ μὴ δύνασθαι αὐτὴν ἐξαλειφθῆναι φησὶν, ἢ διὰ ΧΡΙΣΤΟΥ τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ δυνατὸν ἦν, ἄλλον λῦσαι τὸ πάθημα, δι' αὐτοῦ γὰρ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἡ κατάρα γέγονεν. Εἶτα γράφει ὅτι ἄλλως τοῦτο οὐ μὴ γένηται, εἰ μὴ σῶμα φορέσας ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ γένηται ἄνθρωπος, ἵνα τοῦτο προσενέγκας ὑπὲρ πάντων, τοὺς πάντας ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου, καὶ ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, οὕτως καὶ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ χάρις γένηται, καὶ λοιπὸν ὡς καλὸς οἰκονόμος, τοὺς μὲν Ἰουδαίους παραμυθεῖται, ὅτι οὐ παραβάται γίνεσθε τοῦ νόμου, ἐὰν εἰς ΧΡΙΣΤΟΝ πιστεύσητε. τοῖς δὲ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν παρεγγυᾷ μὴ ἐπαίρεσθαι κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ γινώσκειν ὅτι ὡς κλάδοι ἐπ' ἐκείνους, ὡς ἐπὶ τὴν ῥίζαν ἐνεκεντρίσθησαν. μετὰ δὲ ταῦτα παραινετικοὺς λόγους εἰς τὰ ἤθη διδάξας, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ARGVMENTVM

ROmani sunt partis Italiæ. Hi præuenti sunt a falsis apostolis, & sub nomine domini nostri Iesu Christi in legem & prophetas erant inducti. Hos reuocat apostolus ad ueram & euangelicam fidem, scribens eis a Corintho.

EPISTOLAE PAVLI APOSTOLI, AD GRAECAM VERITATEM ET VETERVM LATINORVM CODICVM FIDEM RECOGNITAE PER ERASMVM ROTERODAMVM SACRAE THEOLOGIAE PROFESSOREM.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Η ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΑΥΛΟΣ δοῦλος ΙΗ̃ ΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, κλη/τὸς ἀπόστολος, ἀφω/ρισμένος εἰς εὐαγγέλι/ον θεοῦ, ὃ προεπηγγεί/λατο διὰ τῶν προφη/τῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁ/γίαις, περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα, τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει, κατὰ πνεῦ/μα ἁγιωσύνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ τοῦ κυρίου ἡμῶν, δι' οὗ ἐλάβομεν χά/ριν καὶ ἀποστολὴν, εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐστε καὶ ὑμεῖς, κλητοὶ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ῥώμῃ, ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλη/τοῖς ἁγίοις. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

κεφάλαι-

ον Δεύτε-

ρον

Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, διὰ ΙΗ/ΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πί/στις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. Μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεὸς, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι πάντο/τε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, δεόμενος, εἴπως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἐλθεῖν

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

PAVLVS SERVVS Iesu Christi, uocatꝰ apl̄s, segregatus in euāgeliū dei, quod ante promiserat per ꝓphetas suos, in scripturis sanctis de filio suo, q genitꝰ fuit ex semine Dauid, secūdū carnē, qui declaratꝰ fuit filiꝰ dei, in potētia, secūdū spiritū sanctificationis, ex eo ꝙ resurrexit a mortuis Iesus christus dn̄s noster, per quē accepimꝰ gratiā & muneris aplici functionē, ut obediat fidei inter oēs gentes, sup ipsius noīe, quorꝝ de numero estis & uos, uocati Iesu Christi, omnibꝰ qui Romæ estis, dilectis dei, uocatis sāctis. Gratia uobis & pax a deo patre nostro, & dn̄o Iesu Christo. Primū qdē gratias ago deo meo, p Iesum Christū, super oibus uobis, quod fides uestra annunciat in toto mundo. Testis enī meus est deus, cui seruio in spiritu meo, in euāgelio filij sui, quod indesinenter mentionē uestri facio, semp in orationibus meis deprecans, si quo modo tandem aliquādo, prosperū iter cōtingat uolente deo, a ut ueniā

ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. Ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς,
ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματι-
κὸν, εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς, τοῦτο δέ
ἐστι συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν, διὰ τῆς ἐν
ἀλλήλοις πίστεως, ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ.

Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, r
ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς
ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα
καρπόν τινα σχῶ καὶ ἐν ὑμῖν, καθὼς
καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν. Ἕλλησί τε καὶ
βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις, ὀφειλέ-
της εἰμί. Οὕτως τὸ κατ' ἐμὲ, πρόθυμον, καὶ
ὑμῖν τοῖς ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι. Οὐ
γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ
ΧΡΙΣΤΟΥ· δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστιν εἰς σω-
τηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, Ἰουδαίῳ τε πρῶ-
τον καὶ Ἕλληνι. Δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐ-
τῷ ἀποκαλύπτεται, ἐκ πίστεως εἰς πίστιν·
καθὼς γέγραπται· ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως
ζήσεται.

Δ Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ, ἐπὶ
πᾶσαν ἀσέβειαν, καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων, τῶν
τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων. Διότι τὸ γνω-
στὸν τοῦ θεοῦ, φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς· ὁ γὰρ θεὸς
αὐτοῖς ἐφανέρωσεν. Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ, ἀπὸ κτί-
σεως κόσμου, τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθο-
ρᾶται, τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειό-
της, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους,
διότι γνόντες τὸν θεὸν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξα-
σαν ἢ ηὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν
τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη
ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. Φάσκοντες εἶναι
σοφοί, ἐμωράνθησαν, καὶ ἤλλαξαν τὴν δό-
ξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ, ἐν ὁμοιώματι εἰκό-
νος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν καὶ τετρα-
πόδων καὶ ἑρπετῶν. Διὸ καὶ παρέδωκεν αὐ-
τοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐ-
τῶν, εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ
σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς, οἵτινες μετήλ-
λαξαν

ut ueniã ad uos. Deſydero em̃ uidere
uos, ut aliquod impertiar donũ uobis
ſpirituale, ut cõfirmemini, hoc eſt ut cõ-
munẽ capiã cõſolationẽ, per mutuã fi-
dem, ueſtram ſimul & meã. Nolo autẽ
uos ignorare fratres, quod ſepe propo-
ſuerã uenire ad uos, ſed prohibitus fui
uſq; ad hunc diem, quo fructũ aliquẽ
haberem in uobis quoq;, quẽadmodũ
& in reliqs gentibus. Et græcis & barba-
ris, & ſapiẽtibus & ſtultis, debitor ſum.
ita quantum ad me attinet, paratus ſũ
uobis quoq; qui Romæ eſtis euange-
lizare. Non em̃ me pudet euange-
lij Chriſti. Potentia ſiqdẽ eſt dei, ad ſa-
lutẽ oĩ credẽti, Iudæo primũ ſimul &
græco. Iuſtitia em̃ dei manifeſtat' ex fi-
de i fidẽ. Sicuti ſcriptũ eſt. Iuſt⁹ aũt ex
fide uictur⁹ eſt. Manifeſtat' em̃ ira dei
de cœlo, aduerſus oẽm ipietatẽ, & iniu-
ſticiã hominũ, q ueritatẽ i iniuſticia de-
tinẽt, ꝓpterea qd̃ de deo cognobile eſt,
id manifeſtũ eſt in illis. Deus em̃ illis
manifeſtauit, ſiquidẽ quæ ſunt inuiſibi-
lia illi⁹, ex creatiõe mũdi, dũ p̃ opera in-
telligũtur, puident', ipſaq; æterna eius
diuinitas, in hoc, ut ſint inexcuſabiles,
ꝓpterea quod cũ deũ cognouerint, nõ
ut deũ glorificauerunt, neq; grati fue-
rũt, ſed uanifacti ſunt in cogitatiõibus
ſuis, & obtenebratũ eſt inſciẽs cor eor̃.
Cũ ſe crederẽt eſſe ſapiẽtes, ſtulti facti
ſunt, & mutauerunt gloriã incorrupti-
bilis dei, in aſſimilatione imaginis cor-
ruptibilis hominis, & uolatiliũ & qua-
drupedũ & reptiliũ. Quapropter tra-
didit illos deus in deſyderiis cordiũ ſu-
orũ, in imunditiã, ut ignominia afficiãt
corpora ſua, inter ſeipſos, qui cõmuta-
runt

λαξαμ τὸ ἀληθὲς ἀυτ̃ ἐμ τ̃ ψεύδει, καὶ
ἐσεβάσθησαμ & ἐλάτρευσαμ τ̃ κτίσει, πα
ρὰ τὸμ κτίσαμτα, ὅς ἐστιμ εὐλογητὸς εἰς τοὺς
αἰῶνας, ἀμήν. Διὰ τοῦτο παρέδωκεμ
E ἀυτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας. αἵ τε γὰρ
θήλειαι ἀυτ̃ μετήλλαξαμ τὴμ φυσικὴμ χρῆ
σιμ τ̃ς θηλείας, εἰς τὴμ παρὰ φύσιμ. ὁμοίως
τε καὶ οἱ ἄρσενες, ἀφέντες τὴμ φυσικὴμ χρῆ
σιμ τ̃ς θηλείας, ἐξεκάυθησαμ ἐμ τ̃ ὀρέ
ξει ἀυτῶμ εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐμ ἄρσεσι
τὴμ ἀσχημοσύμην κατεργαζόμενοι, καὶ τὴμ
ἀντιμισθίαμ ἣμ ἔδει τ̃ς πλάνης ἀυτῶμ, ἐν
ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. καὶ κα
θὼς οὐκ ἐδοκίμασαμ τὸμ θεὸμ ἔχειμ ἐμ
ἐπιγνώσει, παρέδωκεμ ἀυτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκι
μομ νοῦμ, ποιεῖμ τὰ μὴ καθήκοντα, πε
πληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πο
νηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου,
φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας, ψιθυριστάς,
καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστάς, ὑπερηφάνους,
ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶμ, γονεῦσιμ ἀπει
θεῖς, ἀσυμέτους, ἀσυμθέτους, ἀστόργους,
ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας. οἵτινες τὸ δικαίω
μα τ̃ θεοῦ ἐπιγόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσον
τες, ἄξιοι θανάτου εἰσίμ, οὐ μόνομ ἀυτὰ ποιοῦ
σιμ, ἀλλὰ καὶ συμευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι.

Διὸ ἀναπολόγητος εἶ ὦ ἄνθρωπε, πᾶς ὁ
5 κρίνωμ. ἐμ ᾧ γὰρ κρίνεις τὸμ ἕτερομ, σεαυτὸμ κα
τακρίνεις, τὰ γὰρ ἀυτὰ πράσσεις ὁ κρίνωμ. οἴδα
μεμ δὲ ὅτι τὸ κρῖμα τοῦ θεοῦ ἐστὶ κατὰ ἀλήθειαν
ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας. Λογίζῃ δὲ
τοῦτο ὦ ἄνθρωπε ὁ κρίνωμ τοὺς τὰ τοιαῦτα
πράσσοντας, καὶ ποιῶμ ἀυτὰ, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ
κρῖμα τοῦ θεοῦ; ἢ τοῦ πλούτου τ̃ χρηστότητος
ἀυτοῦ, καὶ τ̃ ἀνοχ̃ς, καὶ τ̃ς μακροθυμίας κα
ταφρονεῖς; ἀγνοῶμ, ὅτι τὸ χρηστὸμ τοῦ θεοῦ
εἰς μετάνοιάμ σε ἄγει; κατὰ δὲ τὴμ σκληρό
τητά σου, καὶ ἀμετανόητομ καρδίαμ, θησαυρί
ζεις σεαυτῷ ὀργὴμ, ἐμ ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ ἀπο
καλύψεως

rũt ueritatẽ eius in mendacio, & colue
runt ea quæ condita ſunt, ſupra eũ qui
condidit, qui eſt laudandus in ſæcula
amẽ. Propter hoc tradidit eos deus, in
cupiditates ignominioſas. Nam & fœ-
minæ illoꝝ mutauerũt naturalẽ uſum
fœminæ, in eum qui eſt præter naturã.
Siliterq; & maſcli, relicto naturali uſu
fœminæ, exarſerunt in appetentia ſui,
alius in alium, maſculi in maſculos fœ-
ditatẽ ꝓpetrãtes, & ꝑmiũ qd̃ oportuit
erroris ſui, in ſeipſos recipientes. Et quẽ
admodũ non ꝓbauerunt, ut deum ha
berẽt in cognitione, ita tradidit eos de-
us in reprobam mentẽ, ut facerent quæ
nõ cõueniebat, repleti omni iniuſticia,
fornicatione, auaricia, malicia, pleni in-
uidia, cede, cõtentione, dolo, malis præ-
diti moribus, ſuſurrones, oblocutores,
dei oſores, contumelioſi, elati, glorioſi,
inuentores malorũ, parentibus imori-
geri, expertes intelligentiæ, incõpoſiti,
alieni a charitatis affectu, neſciꝫ fœde-
ris, imiſericordes. Qui cũ dei iuſticiam
nouerint, nẽpe, quod ꝫ qui talia faciũt,
digni ſint morte, non ſolũ ea faciũt, ue
rumetiam aſſentiuntur ꝫs, qui faciunt.

Quappter iexcuſabilis es o hõ, qſqs II
es q iudicas. Nã in hoc qd̃ iudicas alte-
rũ, teipm cõdẽnas. Scimus aũt, ꝙ iudi
ciũ dei eſt ſecũdũ ueritatẽ, aduerſus e-
os q talia agũt. Cogitas aũt hoc o hõ,
qui iudicas eos q talia faciũt, et facis eã
dẽ, quod tu ſuffugies iudiciũ dei? Aut
diuitias bonitatis illiꝰ, & tolerantiæ, &
lõganimitatis contẽnis? Ignorãs, ꝙ bo
nitas dei ad pœnitẽtiã te inuitat? Sed
iuxta duriciã tuam, & cor pœnitere ne-
ſciũ, colligis tibꝫſi irã i die iræ & reue

καλύψεως, ἡ δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ, ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ, δόξαν καὶ τιμὴν, καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσι, ζωὴν αἰώνιον· τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας, καὶ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, θυμὸς, καὶ ὀργὴ, θλῖψις, καὶ στενοχωρία, ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακὸν, Ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ Ἕλληνος· δόξα δὲ, καὶ τιμὴ, καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλληνι. οὐ γάρ ἐστι προσωπολημψία παρὰ τῷ θεῷ. ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται. οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται. ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῶσιν, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος, οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν, ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ καὶ ἀπολογουμένων, ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου διὰ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἰδὲ σὺ Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι ἐν θεῷ, καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα, κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου, πέποιθάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως, καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ· ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις· ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις· ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις· ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς· ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάζεις· τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν· καθὼς γέγραπται. περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον πράσσῃς, ἐὰν

lationis, & iusti iudicij dei, q̄ redditur ē unicuiq; iuxta facta sua, his quidē q̄ iuxta tolerātiā boni opis, gloriā & honorē & imortalitatē q̄runt uitā æternā. ijs uero q̄ sūt cōtētiosi, q̄q; nō obtēpāt q̄ dē ueritati, obtēperāt aūt iniusticiæ, indignatio, & ira, afflictio, & anxietas, ad uersus oēm aiam hois ppetrātis malū, & Iudæi primū & græci. Glia ẏo & honor & pax, oi operanti bonū, & Iudæo primū & græco. Nō em̄ est p̄sonarū respect⁹ apd deū. Quicūq; em̄ sine lege peccauerūt, sine lege & pibūt, & q̄cūq; i lege peccauerūt, p̄ legē iudicabūt. Nō em̄ auditores legis iusti sūt apud deū, sedq̄ legē ope seruāt, iustificabunt. Nā cū gētes q̄ legē ñ hñt, natura q̄ legis sūt fecerint, ñ legē nō habētes, sibi ipsis sūt lex, q̄ oñdūt op⁹ legis scriptū i cordib⁹ suis, sīl testificāte illoꝝ cōsciētia, & cogitatiōib⁹ int' se, accusantib⁹, aut etiā excusantib⁹, i die, cū iudicabit dñs occulta hoīm, iuxta euangeliū meum p̄ Iesum Christū. Ecce tu Iudæ⁹ cōgnominaris, & acquiescis in lege, & gliaris in deo, & nosti uolūtatem, & p̄bas eximia, institut⁹ ex lege, cōfidisq; teipsum ducē esse cæcorum, lumē in tenebris uersantium, eruditorē insipiētiū, doctorē stulto r̄, habētē formā cognitionis & ueritatis in lege. Qui igit' doces aliū, teipsū non doces. q̄ prædicas non furandū, furaris. q̄ dicis nō adulterandū, adulteriū commitis. q̄ execraris simulacra, sacrilegiū admittis. q̄ in lege gloriaris, p̄ legis trāsgressionē, deū dehonestas. Nā nomē dei p̄pter uos male audit inter gentes. Quemadmodū scriptum est. Nam circumcisio quidem prodest, si legem seruaris.

σης, ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ἦς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν. Ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχὶ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται; καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία, τὸν νόμον τελοῦσα, σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου; οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖός ἐστίν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκὶ περιτομή, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας, ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι· οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ.

Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου, ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς; πολὺ κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν γάρ, ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ. τί γάρ, εἰ ἠπίστησάν τινες; μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει; μὴ γένοιτο. γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης. καθὼς γέγραπται. ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.

Εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησιν, τί ἐροῦμεν; μὴ ἄδικος ὁ θεὸς, ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν; κατὰ ἄνθρωπον λέγω. μὴ γένοιτο. ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον; εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν, εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι; καὶ μὴ καθὼς βλασφημούμεθα, καὶ καθώς φασί τινες ἡμᾶς λέγειν. ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά. ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστι.

Τί οὖν; προεχόμεθα; οὐ πάντως. προῃτιασάμεθα γὰρ Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι, καθὼς γέγραπται. ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιος, οὐδὲ εἷς, οὐκ ἔστι ὁ συνιῶν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν. πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρεώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός. τάφος

uaris. Quod si trāsgressor legis fueris, circūcisio tua præputium facta est. Ergo si præpuciū iustificatiões legis seruā uerit, nōne præpuciū illius p circūcisiō ne imputabit? Et iudicabit quod est ex natura præpuciū, legē pficiēs, te, q p literā & circūcisionē trāsgressor es legis? Nō is qui in manifesto Iudæus sit, Iudæus est, nec ea quæ in māifesto sit carnis circūcisio, circūcisio est, sed qui in occulto Iudæus, & circūcisio cordis in spiritu, nō littera. Cuius laus, nō ex hominibus, sed ex deo. Quid igit̄ habet III
in q̄ præcellat Iudæus, aut quæ utilitas circūcisionis? Multū p oēm modū. Nā primū quidē illud, quod illis cōmissa sunt eloquia dei. Quid ēm si qdam fuerunt increduli? Num incredulitas illorū fidem dei faciet irritā? Absit. Sit uero deus uerax, oīs aūt hō mēdax. Quē admodū scriptū ē. Vt iustificeris in sermonib⁹ tuis, & uincas cū iudicaris. Q đ si iniusticia nostra, dei iusticiā cōstituit, qd dicem⁹? Nū iniust⁹ deus, q inducit irā? Secundū hoiem loquor. Absit. Nā quō iudicabit deus mūdū? Etēm si ueritas dei, in meo mendacio excelluit, in gloriā ipsius, qd post hac & ego ueluti pctōr iudicor? Ac nō quemadmodū de nobis male loquunt̄, & sicut qdā aiunt nos dicere. Faciam⁹ mala, ut ueniāt bona. Quoz dānatio iusta ē. Quid igit̄? præcellim⁹ eos? Nullo modo. Nā ante causas reddidim⁹ & iudæos & græcos oēs, pctō eē obnoxios, sicut scriptū est. Nō est iustus, ne un⁹ qdē, nō est q itelligat, nō ē q exqrat deū, oēs deflexerūt, simul inutiles facti sunt, nō est q faciat bonitatē, non est usq; ad unum. Sepul

φος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν. ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν. ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει, ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν, ἐκχέαι αἷμα. σύντριμμα, καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν. οὐκ ἔστι φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

Οἴδαμεν δέ, ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ, ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ. διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ. Διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας. Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν. δικαιοσύνη δὲ θεοῦ, διὰ πίστεως ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, εἰς πάντας, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας. οὐ γάρ ἐστι διαστολή. πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. δικαιούμενοι δωρεὰν, τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ. ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον, διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων, ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα, τὸν ἐκ πίστεως ΙΗΣΟΥ.

ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου νόμου; τῶν ἔργων; οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως. λογιζόμεθα οὖν πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἔργων νόμου. ἢ Ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον; οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; ναί, καὶ ἐθνῶν. ἐπείπερ εἷς ὁ θεός, ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως. Νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν. τί οὖν ἐροῦμεν, Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν εὑρηκέναι κατὰ σάρκα; εἰ γὰρ Ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν

chrũ aptũ guttur eorũ, liguis ſuis ad dolũ uſi ſunt, uenenũ aſpidũ ſub labrĩs eorũ. Quorũ os execratiõe & amarulẽtia plenũ eſt, ueloces pedes illorũ ad effudendũ ſanguinẽ. Cõtritio & calamitas in uijs eorũ, & uiã pacis nõ cognouerũt. Non eſt timor dei corã oculis eorũ. Scimus aũt, q̃ quæcunq; lex dicit, his q̃ in lege ſunt dicat, ut omne os obturet, & obnoxius fiat totus mundus deo. Propterea q̃ ex opibus legis nõ iuſtificabitur omnis caro in cõſpectu eius. Per legẽ enim agnitio peccati. Nũc uero abſq; lege, iuſticia dei manifeſta eſt, cõprobata teſtimonio legis & pphetarũ. Iuſticia uero dei p̃ fidem Ieſu Chriſti in omnes, & ſup̃ oẽs eos qui credunt. Nõ em̃ eſt diſtinctio. Oẽs em̃ peccauerũt & deſtituunt gloria dei. Iuſtificant aũt gratis, p̃ illius gratiã, p̃ redẽptionẽ quæ eſt in Chriſto Ieſu, quẽ ꝓpoſuit deꝰ recõciliatorẽ, p̃ fidẽ in ipſius ſanguine, ad oſtenſionẽ iuſticiæ ſuæ, propter remiſſionẽ præteritorũ peccatorũ, in patientia dei, ad oſtẽſionẽ iuſticiæ ſuæ, in præſenti tempore, in hoc, ut ipſe ſit iuſtus, & iuſtificãs eum, q̃ eſt ex fide Ieſu. Vbi igit̃ gl̃iatio? Excluſa eſt. Per quã legẽ? Operũ? Non, ſed p̃ legẽ fidei. Arbitramur igit̃ fide iuſtificari hominẽ abſq; opibus legis. An Iudæorũ deus tantũ? An nõ & gentiũ? Certe & gentiũ. Quã doqdẽ unus deus, q̃ iuſtificabit circũciſionẽ ex fide, & præpuciũ p̃ fidẽ. Legẽ igit̃ irritam facimus p̃ fidẽ? Abſit, Imo legẽ cõſtituimus. Quid igit̃ dicemꝰ, IIII
Abraham patrẽ noſtrum inueniſſe ſecũdũ carnẽ? Nã ſi Abrahã ex opibꝰ iuſtificatus fuit, habet gloriationẽ, at nõ

πρὸς τὸν θεόν. τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει; ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. τῷ δὲ ἐργαζομένῳ, ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ ὀφείλημα. τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην, καθάπερ καὶ Δαβὶδ λέγει, τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ ὁ θεὸς λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων. μακάριοι, ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι. μακάριος ἀνήρ, ᾧ οὐ μὴ λογίσηται κύριος ἁμαρτίαν. ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος, ἐπὶ τὴν περιτομήν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν γάρ, ὅτι ἐλογίσθη τῷ Ἀβραὰμ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην. πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλ' ἐν ἀκροβυστίᾳ, καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομὴν σφραγῖδα τῆς δικαιοσύνης, τῆς πίστεως, τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ, εἰς τὸ εἶναι πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων δι' ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην, καὶ πατέρα περιτομῆς τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆς πίστεως, τοῖς ἐν ἀκροβυστίᾳ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ.

οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ Ἀβραὰμ, ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως. εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, ἐκκένωται ἡ πίστις, κατήργηται ἡ ἐπαγγελία. ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται, οὗ δὲ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδὲ παράβασις. διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως Ἀβραάμ, ὅς ἐστι πατὴρ πάντων ἡμῶν. καθὼς γέγραπται, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε, κατέναντι οὗ ἐπίστευσε θεοῦ, τοῦ ζωοποιοῦντος

apud deū. Quid enim ſcriptura dicit? Credidit autē Abraham deo, & imputatū eſt ei ad iuſticiā. Ei uero qui opatur, merces nō imputat ſecundum gratiam, ſed ſecundū debitū. Porro ei qui non operat, credit autē in eum qui iuſtificat impiū, imputat fides ſua ad iuſticiam. Quēadmodū & Dauid dicit, beatificationem hominis, cui deus imputat iuſticiam, abſq; operibus. Beati quorū remiſſæ ſunt iniquitates, & quorū obtecta ſunt peccata. Beatus uir, cui non imputarit dominus peccatum. Beatificatio igitur hæc, in præpucium, an in circūciſionem? Dicimus enim quod imputata fuerit Abrahæ fides, ad iuſtificationē. Quomodo ergo imputata ē, cum eſſet in circūciſione, an cū eſſet in præpucio? Nō in circumciſione, ſed in præpucio. Et ſignū accepit circūciſiōis, obſignaculū iuſticiæ fidei, quæ erat in præpucio ut eſſet pater oīm credentiū p̄ præpuciū, ut imputaret & illis iuſticia, pater inq̄ circūciſiōis, iīs q nō ſolū eſſent ex circūciſiōe, ſed etiā ingrederētur ueſtigiīs fidei, quæ fuit in præputio patris noſtri Abrahæ. Nō enī p̄ legē p̄miſſio cōtigit Abrahæ, aut ſemini eius, illū hæredē fore mūdi, ſed p̄ iuſticiā fidei. Eteni ſi iī q ex lege ſūt, hæredes ſūt inanis facta eſt fides, & irrita facta eſt p̄miſſio. Nā lex irā opatur. Siqdē ubi nō eſt lex, ibi nec trāſgreſſio. Idcirco ex fide, ut ſecundū gratiā, ut firma eſſet p̄miſſio uniuerſo ſemini, non ſolū ei, qđ eſt ex lege, uexetiā ei, qđ ē ex fide Abrahæ, q eſt pater omniū noſtrū. Sicut ſcriptū eſt. Patrē multax gentiū conſtitui te. Ad exēplū dei cui crediderat, qui uivificat

ποιοῦντος τοὺς νεκροὺς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα, ὃς παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον, οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου, καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει, οὐ κατενόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον, ἑκατονταέτης που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάρρας, εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ, καὶ πληροφορηθεὶς, ὅτι ὃ ἐπήγγελται, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι. διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

I A Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει, εἰς τὴν χάριν ταύτην, ἐν ᾗ ἑστήκαμεν καὶ καυχώμεθα, ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες, ὅτι ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει. ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, διὰ πνεύματος ἁγίου, τοῦ δοθέντος ἡμῖν.

I B ἔτι γὰρ ΧΡΙΣΤΟΣ, ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν κατὰ καιρὸν, ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε. μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται, ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν. συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεὸς, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, ΧΡΙΣΤΟΣ ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς.

εἰ γὰρ

uificat mortuos, & uocat ea quæ nõ sũt tãq̃ sint, q̃ præter spem in spe credidit, se fore patrẽ multarũ gentium, iuxta id quod dictũ est, Sic erit semẽ tuũ. ac nõ infirmatus fide, haud cõsyderauit suũ ipsius corpus, iã emortuũ, cũ centũ fere nat⁹ esset ãnos, nec emortuã uuluã Saræ, uerũ ad p̃missionẽ dei, nõ hæsitabat incredulitate, sed robustus factus est fide, dans gloriã deo, certa p̃suasione accepta, quod is q̃ promiserat, potẽs esset & præstare. Quapropter teiã imputatũ est illi ad iusticiã. Non scriptũ est aũtẽ, p̃ter illũ tantũ, imputatũ fuisse illi, sed etiã p̃ter nos, q̃bus imputabit᷑, credentibus in eũ, q̃ excitauit Iesum dn̄m nostrũ a mortuis, q̃ traditus fuit p̃ter p̃ctã nostra, & excitatus est p̃ter iustificationẽ nostri. Iustificati igit᷑ ex fide, pacẽ habemus erga deum, p̃ dn̄m nostrũ Iesum Christũ, p̃ quẽ & contigit nobis, ut fide p̃duceremur ī gratiã hãc, in qua stamus & gloriamur, in spe gloriæ dei. Nec id solũ, uerũ etiã gloriamur in afflictionibus, scientes q̃ afflictio patientiã pariat, patientia uero p̃bationẽ, p̃batio aũt spem. Spes aũt nõ pudefacit, q̃ dilectio dei effusa sit ī cordibus nostris, p̃ spiritũ sctm̃ q̃ datus est nobis. Christus emẽ cũ adhuc essemus infirmi, iuxta temporis rationẽ, pro impĩs mortuus ẽ. Nãuix pro iusto q̃sqũ morietur. Siquidem p̃ bono forsitan aliquis etiam mori sustinet. Commendat autem suam charitatem erga nos deus, q̃ cum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus fuit. Multo igitur magis iustificati, nunc in sanguine eius seruabimur p̃ eũ ab ira.

V

Nam si

εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες, κατηλλάγημεν τῷ θεῷ, διὰ τ. θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν. Διὰ τοῦτο, ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον. Ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ, ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται, μὴ ὄντος νόμου.

14 Ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως 15 Ἀδὰμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος. Ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτως καὶ τὸ χάρισμα. Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι, τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσε. καὶ οὐχ ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήσαντος, τὸ δώρημα. τὸ μὲν γὰρ κρῖμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα. Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι, ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἑνός, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος, καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι, διὰ τοῦ ἑνὸς ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. Ἄρα οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτως καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος, εἰς πάντας ἀνθρώπους, εἰς δικαίωσιν ζωῆς. ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτως καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί. Νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα. οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ

Nam si cum inimici essemus, reconciliati fuimus deo, per mortē filij eius, multo magis recōciliati seruabimur in uita ipsius. Non solū aut hoc, uerū etiā gloriā/tes, in deo, per dominū uostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliatio/nē assecuti sumus. Propterea, quēadmodū ꝑ unū hoiem, peccatū in mūdū introijt, & propter peccatū mors, & sic in omnes homines mors peruasit, in eo quod omnes peccauimus. Vsq; ad legē enim peccatum erat in mundo, porro peccatum non imputatur, cum non est lex. Imo regnauit mors ab Adam, usq; ad Moysen, in eos quoq;, qui nō peccauerant, in similitudine transgressionis Adam, qui est forma futuri. At non ut peccatum, ita & donum. Nam si unius delicto, multi mortui sunt, multo magis gratia dei, & donum in gratia, quæ fuit unius hominis Iesu Christi, in multos exuberauit. Et non sicut per unum qui peccauerat, uenerat mors, ita donum. Nam iudicium quidem ex uno in con/demnationem, donum autem ex mul/tis delictis in iustificationem. Etenim si per unius delictum, mors regnauit per unum, multo magis ij, qui exuperantiā gratiæ & doni iusticiæ accipiunt, in uita regnant per unum Iesum Christū. Itaq; sicut ꝑ unius delictū, in oēs hoies, ad cō/demnationem, ita & per unius iustifica/tionem, in omnes homines aḍ iustifica/tionem uitæ. Quemadmodū enim per inobedientiam unius hominis, pec/catores constituti fuimus multi, ita per obedientiam unius, iusti constituen/tur multi. Cæterum lex obiter subijt, ut abundaret delictū. Vbi uero exube/

rauit

νασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις,
ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανά
τῳ, οὕτως καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιο/
σύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ,
ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀ/
πεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν
I E αὐτῇ; ἢ ἀγνοεῖτε, ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς
ΧΡΙΣΤΟΝ ΙΗΣΟΥΝ εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβα/
πτίσθημεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βα
πτίσματος, εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη
ΧΡΙΣΤΟΣ ἐκ νεκρῶν, διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός,
οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσω/
μεν. εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώμα
τι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσε/
ως ἐσόμεθα. τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαι/
ὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα κα
ταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι
δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ. ὁ γὰρ ἀποθα/
νὼν, δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. εἰ δὲ
ἀπεθάνομεν σὺν ΧΡΙΣΤΩ, πιστεύομεν, ὅτι
καὶ συζήσομεν αὐτῷ. εἰδότες, ὅτι ΧΡΙΣΤΟΣ
ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνα
τος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει. ὃ γὰρ ἀπέθανε,
τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀπέθανεν ἐφ' ἅπαξ, ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ
θεῷ. οὕτως καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς, νε/
κροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ
θεῷ, ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ τῷ κυρίῳ ὑμῶν.
I S μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ
θνητῷ ὑμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ
ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ. μηδὲ παρίσανε/
τε τὰ μέλη ὑμῶν, ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρ/
τίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ, ὡς
ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν, ὅπλα
δικαιοσύνης τῷ θεῷ. ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν
οὐ κυριεύσει. οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ
χάριν. τί οὖν; ἁμαρτήσομεν, ὅτι οὐκ ἐσμὲν
ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο. οὐκ
οἴδατε, ὅτι ᾧ παρίστάνετε ἑαυτοὺς δούλους,
εἰς ὑπα

rauit peccatū, ibi magis exuberauit gra/
tia, ut quēadmodū regnauerat peccatū
in morte, sic & gratia regnaret p iusticiā
in uitam æternam, per Iesum Christum.
Quid igit dicem⁹? Manebim⁹ in pec- VI
cato, ut gratia abundet? Absit. Qui mor
tui sum⁹ pctō, quō post hac uiuemus in
eo? An ignoratis, q̄ quicunq̄ baptiza/
ti sumus in Christo Iesu, in morte eius
baptizati sumus? Sepulti igitur sumus
una cū illo p baptisma, in morte, ut quē-
admodū excitat⁹ est Christ⁹ ex mortu/
is, p gloriā patris, ita & nos in nouitate
uitæ ambulemus. Nā si insititi facti su/
m⁹ illi, p sīlitudinē mortis ei⁹, nimirū &
resurrectionis erimus, illud sciētes, quod
uetus ille noster homo cū illo crucifixus
est, ut aboleretur corpus peccati, ut post
hac nō seruiamus peccato. Etēm q mor-
tuus est, iustificatus est a peccato. Q̄ si
mortui sumus cum Christo, credimus,
q̄ & uiuemus cū illo. Sciētes, q̄ Christ⁹
excitatus a mortuis, non amplius mori/
tur, mors illi nō ampli⁹ dominat. Nā q̄d
mortu⁹ fuit pctō, mortu⁹ fuit semel, q̄d
aūt uiuit, uiuit deo. Ita & uos existimate
uos ipsos, mortuos quidē esse pctō, uiuē
tes aūt deo, in Christo Iesu dño nostro.
Ne regnet igitur peccatū in mortali ue-
stro corpore, ut obediatis illi, in cupidita
tibus eius, neq; accōmodetis mēbra ue/
stra, arma iniusticiæ peccato, sed accom
modetis uosmetipsos deo, uelut ex mor
tuis uiuētes, & membra uestra arma iu
sticiæ deo. Peccatū ēm uobis nō domiā
bit. Nō ēm estis sub lege, sed sub gratia.
Quid igit? Peccabimus, q̄ non sumus
sub lege, sed sub gratia? Absit. An nesci/
tis, q̄ cui accommodatis uosipos seruos
ad obedien/

εἰς ὑπακοὴν, δοῦλοι ἐστὲ, ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας, εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην; χάρις δὲ τῷ θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας, εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς. ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ. ἀνθρώπινον λέγω, διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ, καὶ τῇ ἀνομίᾳ, εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτως νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ, εἰς ἁγιασμόν. ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος. νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος, ζωὴν αἰώνιον. τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος. τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ζωὴ αἰώνιος, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

ἢ ἀγνοεῖτε ἀδελφοὶ, γινώσκουσι γὰρ νόμον λαλῶ, ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ; ἡ γὰρ ὕπανδρος γυνὴ, τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ, ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός. ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς, μοιχαλὶς χρηματίσει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ. ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα, γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ. ὥστε ἀδελφοί μου καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ, διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἑτέρῳ, τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ. ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκὶ, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν, τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ. νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν

ad obedientiam, eius serui estis, cui obeditis, siue peccati in mortem, siue obedientiæ in iusticiã. Gratia autẽ deo, quod fuistis serui peccati, sed obedistis ex corde, in eã in quã traducti estis formã doctrinæ. Cæterũ liberati a pctõ. Serui facti estis iusticiæ. Humanũ qddã dico, propter infirmitatẽ carnis uestræ. Quemadmodum enim præbuistis mẽbra uestra, serua immundiciæ & iniquitati, in iniqtatem, sic & nunc præbete mẽbra uestra iusticiæ, in sanctificationem. Cum enim serui essetis peccati, liberi eratis iusticiæ. Quem igitur fructum habebatis tũc in his, de qbus nũc erubescitis? Nam finis illoꝝ mors. Nũc aũt o liberi facti a peccato, serui aũt facti deo, habetis fructũ uestrum, in sanctificationem, fructum autem uitam æternam. Etenim autoramenta peccati, mors, donum autem dei, uita æterna, in Christo Iesu domino nostro.

An ignoratis fratres (Sciẽtibus enim legem loquor) quod lex dominetur homini, q̃diu uiuit? Nam uiro obnoxia mulier, uiuenti uiro alligata est per legem, quod si mortuus fuerit uir, liberata est a lege uiri. Proinde uiuente uiro, adultera iudicabitur, si cœperit altero uiro iungi. Sin autem mortuus fuerit uir, libera est a lege uiri, ut non sit adultera, si iũcta fuerit alteri uiro. Itaq; fratres mei, uos quoq; mortificati estis legi, per corpus Christi, ut iungeremini alteri, ei qui a mortuis surrexit, ut fructificem⁹ deo. Cum enim essemus in carne, affectus peccatoꝝ, q̃ sunt p̃ legẽ, operabantur in membris nostris ad fructificãdũ morti. Nunc autem liberati sumus a lege mortui in

VII

πνς ὥν ὥ καὶ κατηχόμεθα, ὥς τε δουλεύειν ὑμᾶς
ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι
γράμματος. Τί οὖν ἐροῦμεν; Ο νόμος ἁ-
μαρτία; Μὴ γένοιτο. Ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν
οὐκ ἔγνων, εἰ μὴ διὰ νόμου. Τήν τε γὰρ ἐπι-
θυμίαν οὐκ ἤδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν, οὐκ
ἐπιθυμήσεις. Ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα, ἡ ἁμαρ-
τία διὰ τῆς ἐντολῆς, κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ
πᾶσαν ἐπιθυμίαν. Χωρὶς γὰρ νόμου, ἁμαρ
τία νεκρά. Ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ.
Ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς, ἡ ἁμαρτία ἀνέ-
ζησεν, ἐγὼ δὲ ἀπέθανον. Καὶ εὑρέθη μοι ἡ ἐν-
τολὴ ἡ εἰς ζωήν, αὕτη εἰς θάνατον. Ἡ γὰρ ἁμαρ-
τία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς, ἐξηπά-
τησέ με, καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν. Ὡς τε ὁ μὲν
νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ, ἁγία καὶ δι-
καία καὶ ἀγαθή. Τὸ οὖν ἀγαθὸν, ἐμοὶ γέγο-
νε θάνατος; Μὴ γένοιτο. Ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία.
ἵνα φανῇ ἁμαρτία, διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κα-
τεργαζομένη θάνατον, ἵνα γένηται καθ'
ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία, διὰ τῆς
17 ἐντολῆς. Οἴδαμεν γὰρ, ὅτι ὁ νόμος πνευ-
ματικός ἐστιν. Ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπρα
μένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ὃ γὰρ κατεργά-
ζομαι, οὐ γινώσκω. Οὐ γὰρ ὃ θέλω, τοῦτο
πράσσω, ἀλλ' ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ. Εἰ δὲ ὃ οὐ
θέλω, τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ, ὅτι κα
λός. Νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐ
τό, ἀλλὰ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. Οἶδα γὰρ,
ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοὶ, τουτέστιν ἐν τῇ σαρκί
μου, ἀγαθόν. Τὸ γὰρ θέλειν παράκειταί μοι.
Τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν, οὐχ εὑρίσκω.
Οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ' ὃ οὐ θέ-
λω κακόν, τοῦτο πράσσω. Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω
ἐγὼ, τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζο-
μαι αὐτό, ἀλλὰ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.
Εὑρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ
ποιεῖν καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκει-
ται. Συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ
τὸν ἔσω

tui in q̃ detinebamur, ut ſeruiam⁹ in no
uitate ſpiritus, & non uetuſtate litteræ.
Quid ergo dicemus? Lex peccatum eſt?
Abſit. Sed peccatum non cognoui, niſi
per legem. Nam & concupiſcentiam nō
nouiſſem, niſi lex dixiſſet, non concupi-
ſces. Sed occaſione accepta, peccatū per
præceptum, genuit in me omnẽ cōcupi-
ſcentiã. Siqdẽ abſq; lege, pctm̃ erat mor
tuū. Ego autẽ uiuebã ſine lege quondã.
Porro ueniẽte mãdato, peccatū reuixit,
ego ỽo mortu⁹ ſum. Et reptū ẽ, mãdatū
qd̃ inſtitutū erat ad uitã, id mihi eſſe ad
mortẽ. Nã pctm̃ occaſiõe accepta p præ
ceptū, decepit me, & p illd̃ occidit. Itaq;
lex ipſa qdẽ ſancta, & mandatū ſanctū
& iuſtū & bonū. Ergo quod bonū erat,
mihi factū eſt mors? Abſit. Imo pecca-
tū. Vt appareret peccatū, p id, quod erat
bonū, mihi gignere mortẽ, ut fieret ma-
iorem in modū peccaminoſum peccatū
per præceptū. Scimus enim, q̃ lex ſpiri-
tualis eſt. Ego autem carnalis ſum, uen-
ditus ſub peccatū. Quod enim ago, nō
probo. Nō enim quod uolo, hoc facio,
ſed qd̃ odi, hoc ago. Si uero qd̃ non uo-
lo, hoc facio, conſentio legi, quod bona
eſt. Nunc autem nō iam ego facio illud,
ſed inhabitãs in me peccatū. Noui em̃,
quod non habitet in me, hoc eſt in car-
ne mea bonum. Nam uelle adeſt mihi,
at facere bonum non reperio. Nō enim
quod uolo, facio bonū, ſed qd̃ non uolo
malum, hoc ago. Porro ſi quod non uo
lo ego, hoc facio, non iam ego operor il
lud, ſed inhabitans in me peccatum. Re
perio igitur legem uolenti mihi face-
re bonum, q̃ mihi malum adiunctum
eſt. Delectat enim me lex dei, ſecundū
internū

τὸν ἔσω ἄνθρωπον. βλέπω δὲ ἕτερον νόμον
ἐν τοῖς μέλεσίμου, ἀντιστρατευόμενον τῷ
νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά
με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας, τῷ ὄντι ἐν τοῖς
μέλεσίμου. ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος,
τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανά-
του τούτου; εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, διὰ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙ
ΣΤΟΥ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ
μὲν νοΐ δουλεύω νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νό-
μῳ ἁμαρτίας. οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα
τοῖς ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, μὴ κατὰ σάρκα πε
ριπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. ὁ γὰρ νό-
μος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗ-
ΣΟΥ ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρ
τίας, καὶ τοῦ θανάτου. τὸ γὰρ ἀδύνατον
τοῦ νόμου ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκός, ὁ θε-
ὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι
σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κα-
τέκρινε τὴν ἁμαρτίαν, ἐν τῇ σαρκί, ἵνα τὸ δι-
καίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν, τοῖς
μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ
πνεῦμα. οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες, τὰ τῆς
σαρκὸς φρονοῦσιν. οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα, τὰ τοῦ
πνεύματος. τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρ- 19
κός, θάνατος. τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος,
ζωὴ καὶ εἰρήνη. διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς
ἔχθρα εἰς θεόν. τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ
ὑποτάσσεται, οὐ δὲ γὰρ δύναται. οἱ δὲ ἐν
σαρκὶ ὄντες, θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται. ὑμεῖς
δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλὰ ἐν πνεύματι, εἴπερ
πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦ
μα ΧΡΙΣΤΟΥ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐ-
τοῦ. εἰ δὲ ΧΡΙΣΤΟΣ ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα
νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ,
διὰ δικαιοσύνην. εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγεί-
ραντος ΙΗΣΟΥΝ ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ
ἐγείρας τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ ἐκ νεκρῶν, ζωοποι-
ήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν, διὰ τὸ ἐνοι- 11
κοῦν αὐτοῦ πνεῦμα ἐν ὑμῖν. ἄρα οὖν
ἀδελφοὶ

internũ hominem. Sed uideo aliam le-
gem in membris meis, rebellantem legi
mẽtis meæ, & captiuũ reddentẽ me legi
pcti, quæ est in mẽbris meis. Miser ego
homo, quis me liberabit ex corpe mor-
tis hoc? Gratias ago deo, p Iesum Chri
stum dominũ nostrum. Ita q̃ idem ego
mente quidem seruio legi dei, carne ue-
ro legi peccati. Nulla igitur nunc con- VIII
demnatio, his qui sunt in Christo Iesu,
qui non iuxta carnem ambulant, sed iu-
xta spiritũ. Nam lex spũs uitæ in Chri-
sto Iesu, liberum me reddidit a iure pec-
cati & mortis. Etenim quod lex præsta-
re nõ poterat, in quo imbecillis erat per
carnem, deus proprio filio misso, in assi-
mulatione carnis peccati, & de peccato
condemnauit peccatum, in carne, ut iu-
stificatio legis impleretur in nobis, qui
non secundum carnem ambulamus, sed
secundum spiritum. Nam qui carnales
sunt, quæ carnis sunt cogitãt. Atqui spi-
rituales, quæ spiritus sunt. Nam pruden
tia carnis, mors. prudentia uero spiritus,
uita & pax. Propterea q̃ prudentia car-
nis, inimicitia est aduersus deũ. nam le-
gi dei non subdit̃, siquidẽ ne potest qui
dem. Qui uero in carne sunt, deo place-
re non possunt. Vos autem non estis in
carne, sed in spiritu, siquidem spirit9 dei
habitat in uobis. Q̃ si qs spiritũ Chri-
sti nõ habet, hic nõ est eius. Q̃ si Chri-
stus in uobis, corpus quidem mortuũ
est, propter pctm̃, spũs aũt uita, propter
iustificationẽ. Q̃ si spũs eius qui excita
uit Iesum a mortuis, habitat in uobis, q̃
excitauit Christũ ex mortuis, uiuificabit
& mortalia corpa uestra, propter inha-
bitantẽ ipsius spiritũ in uobis. Proinde

ἀδελφοὶ ὀφειλέται ἐσμὲν, οὐ τῇ σαρκὶ, τὸ κατὰ
σάρκα ζῆν. εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀπο-
θνήσκειν. εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώμα-
τος θανατοῦτε, ζήσεσθε. ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ
ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ. οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦ-
μα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε
πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν, ἀββᾶ ὁ
πατήρ. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ
πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα θεοῦ. εἰ δὲ
τέκνα, καὶ κληρονόμοι. κληρονόμοι μὲν θεοῦ,
συγκληρονόμοι δὲ ΧΡΙΣΤΟΥ, εἴπερ συμ-
πάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν. λογίζο-
μαι γὰρ, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ
νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀπο-
καλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. ἡ γὰρ ἀποκαρα-
δοκία τῆς κτίσεως, τὴν ἀποκάλυψιν τῶν
υἱῶν τοῦ θεοῦ ἀπεκδέχεται. τῇ γὰρ ματαιότητι
ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν
ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι. ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ
κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας
τῆς φθορᾶς, εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν
τέκνων τοῦ θεοῦ. οἴδαμεν γὰρ, ὅτι πᾶ-
σα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ
νῦν. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρ-
χὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς
αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν, υἱοθεσίαν ἀπεκ-
δεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος
ἡμῶν. τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. ἐλπὶς
δὲ βλεπομένη οὐκ ἔστιν ἐλπίς. ὃ γὰρ βλέ-
πει τις, τί καὶ ἐλπίζει; εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν, ἐλ-
πίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα.
Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβά-
νεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προ-
σευξόμεθα καθὸ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν, ἀλλ' αὐ-
τὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν,
στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρ-
δίας, οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι
κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων. οἴδαμεν δὲ,
ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς
ἀγαθὸν,

fratres, debitores ſumus, nõ carni, ut ſe-
cundũ carnẽ uiuamus. Nã ſi ſecundum
carnẽ uixeritis, moriemini. Q; ſi ſpiritu
facta corporis mortificatis, uiuetis. Ete-
nim quicũ qꝫ ſpiritu dei ducunt, hi ſunt
filij dei. Nõ enim accepiſtis ſpiritũ ſeruitu
tis iteꝫ ad timorẽ, ſed accepiſtis ſpiritũ
adoptiõis, in q̃ clamamus, abba pater.
Idẽ ſpũs teſtimoniũ phibet una cũ ſpi-
ritu noſtro, qꝫ ſimus filij dei. Q; ſi filij,
igit & hæredes. Hæredes quidẽ dei, co
hæredes aũt Chriſti. Siqdẽ ſiꝫ cũ eo pa-
timur, ut & una cũ illo glorificemur. Nã
reputo, nõ eſſe pares afflictiões p̃ſentis
tpis, ad gloriã quæ reuelabit in nos. Ete
nim ſollicita creaturæ expectatio, reue-
lationẽ filiorꝫ dei expectat. Quippe uã
nitati creatura ſubiacet, nõ uolẽs, ſed ꝓ-
pter eũ, q ſubiecit illã in ſpe. Qm̃ & ipſa
creatura liberabit a ſeruitute corruptio
nis, in libertatẽ gl'iæ filiorũ dei. Scimus
em̃, qꝫ omis creatura congemiſcit, ſimulqꝫ
nobiſcũ parturit, uſqꝫ ad hoc tẽpus. Nõ
ſolũ aũt illa, ſed & ipſi, q primitias ſpũs
habẽt, & nos ip̃i in nobis ipſis gemim9,
adoptionẽ expectãtes, redẽptionẽ cor-
poris noſtri. Siquidẽ ſpe ſeruati ſumus,
porro ſpes ſi uideat, non eſt ſpes. Etenĩ
qd̃ uidit aliqs, ut quid etiã ſperat? Si ue
ro, qd̃ nõ uidem9, ſperamus, ꝑ patiẽtiã
expectam9. Cõſimiliter aũt & ſpũs au-
xiliat infirmitatibus noſtris. Siquidem
hoc ip̃m, qd oraturi ſim9, ut oportet, nõ
nouim9, ueꝫ ipſe ſpũs intercedit ꝓ no-
bis, gemitib9 inenarrabilib9. At ille qui
ſcrutat corda, nouit quis ſit ſenſus ſpiri
tus, quoniã ſecundum deum inrercedit
pro ſanctis. Scimus autem, qꝫ his qui di
ligunt deum, oĩa ſimul adiumẽto fũt in
bonum

ℓ creatura q̃ quid mihi ſimile
Gregor. vide ex l. 83. q. 9. ol.

ἀγαθόμ, τοῖς κατα πρόθεσιμ κλητοῖς οὖσιμ.
ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισε, συμμόρφους
τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸμ
πρωτότοκομ ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς.

κ β Οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσε.
καὶ οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσεμ,
οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε. Τί οὖν
ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; Εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶμ,
τίς καθ' ἡμῶμ; ὅστις γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφεί-
σατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶμ πάντωμ παρέδωκεμ
αὐτὸμ, πῶς οὐχὶ καὶ σὺμ αὐτῷ τὰ πάντα
ἡμῖμ χαρίσεται; Τίς ἐγκαλέσει κατὰ
ἐκλεκτῶμ θεοῦ; Θεὸς ὁ δικαιῶμ. Τίς ὁ κατα-
κρίνωμ; ΧΡΙΣΤΟΣ ὁ ἀποθανὼμ, μᾶλλομ δὲ
καὶ ἐγερθείς, ὅς ἐστιμ ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὅς
καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶμ; Τίς ἡμᾶς χω-
ρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ; θλῖψις; ἢ
στενοχωρία; ἢ διωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυμνό-
της; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα; καθὼς γέ-
γραπται. ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην
τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφα-
γῆς. Ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιμ ὑπερνικῶμεν,
διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. πέπεισμαι γὰρ,
ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι, οὔ-
τε ἀρχαὶ, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε
μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτέ τις
κτίσις ἑτέρα, δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ
τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, τῆς ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ
τῷ κυρίῳ ἡμῶμ. Ἀλήθειαμ λέγω ἐν ΧΡΙ
ΣΤΩ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι τῆς
συνειδήσεώς μου, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ὅτι
λύπημοί ἐστι μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύ-
νη τῇ καρδίᾳ μου. ἠυχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ
ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ ὑπὲρ τῶν
ἀδελφῶμ μου, τῶμ συγγενῶμ μου, κατὰ
σάρκα, οἵτινές εἰσιμ Ἰσραηλῖται, ὧμ ἡ υἱοθε-
σία, καὶ ἡ δόξα, καὶ αἱ διαθῆκαι, καὶ ἡ νο-
μοθεσία, καὶ ἡ λατρεία, καὶ αἱ ἐπαγγελίαι,
ὧμ οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧμ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ, τὸ κατὰ
σάρκα, ὁ

bonũ, his qui iuxta propoſitum uocati ſunt. Quoniã quos præſciuit, eoſdẽ & prædefiniuit, conformes imaginis filij ſui, ut ipſe ſit primogenitus inter multos fratres. Porro quos prædefinierat, eoſdẽ & uocauit. Et quos uocauit, eos & iuſtificauit. Quos aũt iuſtificauit, hos & glorificauit. Quid igit̃ dicem⁹ ad hæc? Si de⁹ pro nobis, qs cõtra nos? Qui proprio filio nõ pepercit, ſed pro nobis oĩbus tradidit illũ, q fieri poteſt, ut nõ & cũ eodẽ oĩa nobis donet? Quis intentabit crimina aduerſus electos dei? Deus eſt q iudicat. Quis ille, q cõdẽnet? Nũ Chriſt⁹, q mortuus eſt, imo q & ſuſcitatus eſt, q etiã eſt in dextera dei, qui etiã intercedit pro nobis? Quis nos ſeparabit a dilectione dei? Num afflictio? num anguſtia? num pſecutio? num fames? num nuditas? num periculũ? num gladius? Quẽadmodũ ſcriptũ eſt. Propter te mortificamur tota die, habiti ſumus uelut oues mactationis. Verũ in his oĩbus ſupuincimus, p eũ q dilexit nos. Nã mihi pſuaſum habeo, q̃ neq; mors, neq; uita, neq; angeli, neq; principat⁹, neq; poteſtates, neq; inſtãtia, neq; futura, neq; altitudo, neq; profunditas, neq; ulla creatura alia, poterit nos ſepare a dilectione dei, quæ ẽ in Chriſto Ieſu dño noſtro. Veritatẽ dico in Chriſto, nõ mẽtior, atteſtãte cõſcientia mea, in ſpũ ſancto, q̃ dolor mihi eſt magn⁹, & aſſidu⁹ cruciat⁹ cordi meo. Optarim eñ ego ipſe, anathema eſſe a Chriſto, p fratribus meis, q ſũt cognati mei ſcdm carnẽ, q ſũt iſrahelitæ, q̃ rũ ẽ adoptio & glĩa, & teſtamẽta, & legis cõſtitutio, & cult⁹ & pmiſſiões, q̃z ſũt patres, & ij ex qb⁹ẽ Chriſt⁹, q̃tũ attinet ad

IX

σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς
εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν. οὐχ οἷον δὲ, ὅτι
κε ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ πάντες οἱ
ἐξ Ἰσραήλ, οὗτοι Ἰσραήλ, οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα
Ἀβραάμ, πάντες τέκνα, ἀλλ' ἐν Ἰσαὰκ κλη-
θήσεταί σοι σπέρμα, τουτέστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς
σαρκὸς, ταῦτα τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα
τῆς ἐπαγγελίας, λογίζεται εἰς σπέρμα. Ἐπαγ-
γελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος. κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι, καὶ ἔσται τῇ Σάρρᾳ υἱός.
οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ Ῥεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοί-
την ἔχουσα, Ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. Μήπω
γὰρ γεννηθέντων, μηδὲ πραξάντων τι ἀγα-
θὸν ἢ κακὸν, ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν, τοῦ θεοῦ
πρόθεσις μένῃ, οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος, ἐρρέθη αὐτῇ. ὅτι ὁ μείζων, δουλεύ-
σει τῷ ἐλάσσονι. καθὼς γέγραπται, τὸν Ἰα-
κὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἠσαῦ ἐμίσησα.

κς Τί οὖν ἐροῦμεν; Μὴ ἀδικία παρὰ τῷ
θεῷ; μὴ γένοιτο. τῷ γὰρ Μωσῇ λέγει. Ἐλεήσω ὃν
ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω. Ἄρα
οὖν, οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ
ἐλεοῦντος θεοῦ. Λέγει γὰρ ἡ γραφὴ τῷ Φαραώ.
ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως δι-
αγγελῇ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.

Ἄρα οὖν, ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκλη-
κζ ρύνει. ἐρεῖς οὖν μοι. Τί ἔτι μέμφεται; τῷ
γὰρ βουλήματι αὐτοῦ, τίς ἀνθέστηκε; μενοῦν-
γε ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ, ὁ ἀνταποκρινό-
μενος τῷ θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα, τῷ πλά-
σαντι, Τίμε ἐποίησας οὕτως; ἢ οὐκ ἔχει
ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐ-
τοῦ φυράματος ποιῆσαι, ὃ μὲν εἰς τιμὴν
σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν; Εἰ δὲ θέλων ὁ θε-
ὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν, καὶ γνωρίσαι τὸ
δυνατὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυ-
μίᾳ, σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλει-
αν, ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης
αὐτοῦ ἐπι

carnem, qui est in omnibus deus laudan
dus in secula amen. Non autē tanq̄ ex
ciderit sermo dei. Non enim omnes qui
sunt ex Israel, ñ sūt Israel, neq̄ quod sūt
semen Abrahæ, omnes filñ, sed in Isaac
nominabit tibi semē, hoc est, nō qui filñ
carnis, hñ filñ dei, sed qui sunt filñ ꝓmis
sionis, recensebunt in semē. Promissio-
nis enim sermo hic est. In tempore hoc
ueniam, & erit Sarai filius. Non solum
aūt hoc, sed & Rebecca ex uno concepe
rat, Isaac patre nostro, nondū em natis
pueris, cum neq̄ boni quippiam feci-
sent, neq̄ mali, ut secundum electionem
propositum dei maneret, non ex opib⁹,
sed ex uocante, dictū est illi. Maior serui
et minori. Sicut scriptū est. Iacob dilexi,
Esau uero odio habui. Quid igitur di
cemus? Num iniusticia est apud deū?
Absit. Nam Mosi dicit. Miserebor, cui
uscunq̄ misereor, & cōmiserabor, quem-
cunq̄ cōmiseror. Itaq̄ non uolentis est,
neq̄ currentis, sed miserentis dei. Dicit
em scriptura Pharaoni. In hoc ipsum te
excitaui, ut ostendā in te potentiā meā,
& ut annūciet nomē meū in tota terra.
Itaq̄ cui uult miseretur, quē aūt uult in
durat. Dices ergo mihi. Quid adhuc cō
queritᵉ? Nā uolūtati illius quis restitit?
Atq o homo, tu quis es, qui ex aduerso
respondes deo? Nūm dicet figmentum, ei
qui se finxit, Cur me finxisti ad hūc mo
dū? An nō habet potestatē figulus luti,
ut ex eadē massa, fingat aliud qdē uas
in honorem, aliud uero in ignominiā?
Quod si deus uolēs ostendere irā, & no-
tam facere potentiam suam, tulit in mul
ta lōganimitate, uasa iræ, apparata in in
teritū, & ut notas faceret diuicias gloriæ
suæ

ἄυτω, ἐπὶ σκεύη ἐλέους, ἃ προητοίμασεν εἰς
δόξαν, οὓς καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς, οὐ μόνον ἐξ
ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν. Ως καὶ ἐν τῷ ὡσηὲ
λέγει, καλέσω τὸν οὐ λαόν μου, λαόν μου, καὶ τὴν
οὐκ ἠγαπημένην, ἠγαπημένην. καὶ ἔσται ἐν
τῷ τόπῳ, οὗ ἐρρέθη αὐτοῖς, οὐ λαός μου ὑμεῖς,
ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος.

κ θ Ησαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ. Ἐὰν ἦ ὁ
ἀριθμὸς τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ὡς ἡ ἄμμος τῆς
θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται. Λόγον
γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιο-
σύνῃ, ὅτι λόγον συντετμημένον ποιήσει κύ
ριος ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ καθὼς προείρηκεν Ησα-
ΐας. Εἰ μὴ κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν
σπέρμα, ὡς σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ ὡς
γόμορρα ἂν ὡμοιώθημεν. Τί οὖν ἐροῦμεν;
ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κα-
τέλαβε δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ
πίστεως, ἰσραὴλ διώκων νόμον δικαιοσύ-
νης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε. Διὰ
τί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων νό-
μου. προσέκοψαν τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμ-
ματος. καθὼς γέγραπται, ἰδοὺ τίθημι ἐν
σιὼν λίθον προσκόμματος, καὶ πέτραν σκαν
δάλου. καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ κα-
λ α ταισχυνθήσεται. Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδο-
κία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ δέησις ἡ πρὸς
τὸν θεὸν, ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ ἐστιν, εἰς σωτηρίαν.
Μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς, ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν,
ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. Ἀγνοοῦντες γὰρ
τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δι-
καιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ
τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. Τέλος γὰρ νό-
λ β μου ΧΡΙΣΤΟΣ εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ
πιστεύοντι. Μωσῆς γὰρ γράφει, τὴν δικαι-
οσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας αὐ
τὰ ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς. Η δὲ ἐκ πί-
στεως δικαιοσύνη, οὕτως λέγει. Μὴ εἴπῃς ἐν
τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν;
τοῦτ' ἔστι

suæ, in uasa misericordiæ, quæ præpara
uerat in gloriam? Quos & uocauit nos,
nō solū ex Iudæis, uerū etiam ex genti-
bus. Quēadmodū & Osee dicit. Voca
bo populū qui meꝰ nō erat, ppłm meū,
& eā quæ dilecta nō erat, dilectā. Et erit
in loco, ubi dictū fuerat eis. Non popu-
lus meus uos, ibi uocabuntur filij dei ui-
uentis. Esaias autem clamat super Isra-
el. Si fuerit numerus filiorum Israel, ut
arena maris, reliquiæ saluæ erunt. Ser-
monem enim perficiens & abbreuians
in iusticia, quoniam uerbum abbreuia-
tū faciet dominus in terra. Et quemad-
modū p̄ dixit Esaias. Nisi dñs Sabaoth
reliquisset nobis semē, ut Sodoma facti
fuissemus, & Gomorræ assimilati fuisse-
mus. Quid igit̄ dicemꝰ? Q d̄ gētes q̄ nō
sectabant̄ iusticiā, app̄hēderūt iusticiā,
iusticiā aūt eā q̄ est ex fide. Cōtra Isrł, q
sectabat̄ legē iusticiæ, ad legem iusticiæ
nō puenit. Propt̄ qd? Quia non ex fide,
sed ex opibꝰ legis. Impegerūt em̄ in lapi
dē offēdiculi. Quēadmodū scriptū est.
Ecce pono in Sion lapidē offendiculi, &
petrā offensiōis, et oīs q credit in eo, nō
pudefiet. Fratres, Propēsa quidē uolū X
tas cordis mei, & deprecatio quæ fit ad
deū, pro Israel, est ad salutem. Testimo-
nium enim illis perhibeo, quod studiū
dei habēt, sed nō scd̄m sciētiā. Nā igno-
rātes dei iusticiā, & ppriā iusticiā querē-
tes cōstituere, iusticiæ dei nō fuerūt sub-
diti. Finis em̄ legis Christus, ad iustifica
tionem omni credenti. Moses enim scri-
bit iusticiam quæ est ex lege, q̄ qui fece-
rit ea homo, uiuet in illis. Ceterum quæ
ex fide est iusticia, ea sic loquitur. Ne di-
xeris in corde tuo. Quis ascēdet in celū?

τουτέσι ΧΡΙΣΤΟΝ καταγαγεῖν, ἢ Τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τουτέσι ΧΡΙΣΤΟΝ ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ σόματί σου. καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. τουτέσι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως, ὃ κηρύσσομεν. ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ σόματί σου κύριον ΙΗΣΟΥΝ, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ. καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. λέγει γὰρ ἡ γραφή. πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται. οὐ γάρ ἐστι διαστολὴ Ἰουδαίου τε καὶ Ἕλληνος. ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν. πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται.

λ γ πῶς οὖν ἐπικαλέσονται, εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσουσιν, οὗ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσουσιν χωρὶς κηρύσσοντος; πῶς δὲ κηρύξουσιν, ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσιν; καθὼς γέγραπται. ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά. ἀλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ. Ησαΐας γὰρ λέγει. Κύριε τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν. Ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς. ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος θεοῦ. ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν; Μενοῦνγε, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἔγνω Ἰσραήλ; πρῶτος Μωσῆς λέγει. Ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπ' ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς. Ησαΐας δὲ ἀποτολμᾷ, καὶ λέγει. Εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι. Πρὸς δὲ τὸν Ἰσραὴλ λέγει. Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα. λ δ Λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἰμί, ἐκ σπέρματος Ἀβραὰμ

Hoc eſt Chriſtū ex alto deducere. Aut quis deſcēdet in abyſſum? Hoc eſt Chriſtum ex mortuis ſubducere. Sed quid dicit? Prope te uerbum eſt, in ore tuo, & in corde tuo. Hoc eſt, uerbū fidei, quod prædicamus. Nempe ſi confeſſus fueris in ore tuo, dominū Ieſum, & credideris in corde tuo, q̄ deus illū excitauit a mortuis, ſaluus eris. Corde enim creditur ad iuſticiā, ore aūt cōfeſſio fit ad ſalutē. Dicit em̄ ſcriptura. Omnis q̄ credit in illo, nō pudefiet. Nō em̄ eſt diſtinctio uel Iudæi, uel Græci. Nam idē dominus omniū, diues in oēs inuocantes ſe. Omnis enim qui inuocauerit nomē domini, ſaluabitur. Quomō igit̄ inuocabūt eū, in quē nō crediderūt? Quō aūt credēt ei, de q̄ nō audierunt? Quō aūt audiēt abſq̄ prædicāte? Quō aūt prædicabūt, niſi miſſi fuerint? Sicut ſcriptū eſt. Q̄ ſpeciosi, pedes annunciantiū pacem, annuntiantiū bona. At nō oēs obedierūt euāgelio. Eſaias em̄ dicit. Dñe, quis credidit auditis nobis? Ergo fides ex auditu eſt, auditus aūt p̄ uerbum dei. Sed dico, an nō audierunt? Atqui in omnē terrā exiuit ſonus eorū, & in fines orbis terrarū uerba illorū. Sed dico. Nunquid non cognouit iſrahel? Prim⁹ Moſes dicit. Ego ad æmulationem prouocabo uos in nō gēte, in gente ſtulta ad iram cōmouebo uos. Eſaias aūt poſt hunc audet, & dicit. Inuentus ſui his, q̄ me nō quærebāt, conſpicuus factus ſum his, q̄ de me non interrogabāt. Ad Iſrahel aūt dicit. Toto die expandi man⁹ meas ad populū nō credentē, & cōtradicentē. Dico igitur. XI Num repulit deus populū ſuum? Abſit. Nam & ego iſraelita ſum, ex ſemine Abrahæ

ἀβραὰμ, φυλῆς βενϊαμίν. οὐκ ἀπώσατο ὁ
θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἴδα-
τε ἐν ἡλίᾳ τί λέγει ἡ γραφή; ὡς ἐντυγχάνει
τῷ θεῷ κατὰ τοῦ ἰσραὴλ λέγων. κύριε, τοὺς
προφήτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ θυσιαστή-
ριά σου κατέσκαψαν, κἀγὼ ὑπελείφθην μό-
νος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου. ἀλλὰ τί λέ
γει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; κατέλιπον ἐμαυ
τῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμ
ψαν γόνυ τῇ βάαλ. οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν
καιρῷ, λεῖμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγο-
νεν. εἰ δὲ χάριτι, οὐκέτι ἐξ ἔργων. ἐπεὶ ἡ χά
ρις, οὐκέτι γίνεται χάρις. εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκ
ἔτι ἐστὶ χάρις. ἐπεὶ τὸ ἔργον, οὐκέτι ἐστὶν ἔργον.

λε Τί οὖν; ὃ ἐπιζητεῖ ἰσραήλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυ-
χεν, ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν, οἱ δὲ λοιποὶ
ἐπωρώθησαν. καθὼς γέγραπται. ἔδωκεν αὐ
τοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα κατανύξεως, ὀφθαλμοὺς
τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν, ἕως
τῆς σήμερον ἡμέρας. καὶ Δαβὶδ λέγει. γενη-
θήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς
θήραν, καὶ εἰς σκάνδαλον, καὶ εἰς ἀνταπόδο-
μα αὐτοῖς. σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐ-
τῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διὰ-

λς παντὸς σύγκαμψον. Λέγω οὖν. μὴ ἔπταισαν
ἵνα πέσωσι; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τῷ αὐτῶν πα-
ραπτώματι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ πα-
ραζηλῶσαι αὐτούς. εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐ-
τῶν πλοῦτος κόσμου, καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν
πλοῦτος ἐθνῶν, πόσῳ μᾶλλον τὸ πλήρω-
μα αὐτῶν. ὑμῖν γὰρ λέγω τοῖς ἔθνεσιν,
ἐφ' ὅσον μέν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν
διακονίαν μου δοξάζω, εἴπως παραζηλώσω,
μου τὴν σάρκα, καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν. εἰ γὰρ
ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ
πρόσληψις, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν; εἰ δὲ ἡ ἀπαρ-
χὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα, καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία,
καὶ οἱ κλάδοι. εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξε-
κλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν ἐνεκεν-
τρίσθης

Abrahæ, tribus Beniamin. Non repulit
deus populũ ſuũ, quẽ ante cognouerat.
An neſcitis in Elia, quid dicat ſcriptura?
Quõ interpellat apud deũ, aduerſus Iſ-
rahel, dicens? Dñe, prophetas tuos occi-
derunt, & altaria tua ſubruerunt, & ego
relictus fui ſolus, & quærũt animã meã.
Sed quid dicit ei diuinũ reſpõſum? Re-
liqui mihi ipſi ſeptẽ milia uirorũ, q non
inflexerunt genu imagini Baal. Sic igi-
tur & in hoc tẽpore, reliquiæ ſecundum
electionẽ gratiæ fuerũt. Q; ſi p gratiã,
nõ iã ex opibus. Quandoquidẽ gratia,
iam nõ eſt gratia. Sin ex opibus, non iã
eſt gratia. Quãdoqdẽ op9, iã nõ ẽ op9.
Quid igit? Qđ quærit Iſrahel, hoc nõ aſ
ſecut9 eſt. Sed electio cõſecuta eſt. Reliq
ỹo excæcati ſunt. Quẽadmodũ ſcriptũ
eſt. Dedit eis deus ſpiritũ cõpunctiõis,
oculos ut nõ uideãt, & aures ut nõ audi-
ant, uſq; ad hodiernũ diẽ. Et Dauid di-
cit. Fiat mẽſa illorũ in laqueũ, & in capti
onẽ, & in offendiculũ, & in retributionẽ
ipſis. Obtenebrent oculi eor;, ut nõ ui-
deant, & tergũ illor; ſemp incurua. Dico
igit. Num ſic lapſi ſũt, ut cõciderint? Ab
ſit. Sed p illor; delictũ, ſal9 gẽtib9, i hoc
ut eos ad æmulãdũ puocaret. Q; ſi deli
ctũ illor;, diuitiæ ſunt mũdi, & diminu-
tio illor;, diuitiæ gẽtiũ, q̃nto magis pleni
tudo illor;. Vobis eñ dico gẽtib9, q̃ten9
ego qdẽ ſũ apl's gentiũ, miniſteriũ meũ
glifico, ſi q̃ mõ ad æmulandũ puocẽ, car
nẽ meã, & ſaluos reddã nõnullos ex il-
lis. Nã ſi reiectio illor;, ẽ recõciliatio mũ-
di, q̃ erit aſſũptio, niſi uita ex mortuis?
Q; ſi primitiæ ſãctæ, ſctã ẽ & maſſa. Et ſi
radix ſctã, ſcti erũt & rami. Q; ſi nõnul
li rami defracti ſũt, tuỹo cũ eẽs oleaſter,

πρίθης ὢν ἄυτοῖς, καὶ συγκοινωνὸς τῆς ῥί/
ζης καὶ τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας ἐγένου.
μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων. Εἰ δὲ κατακαυ
χᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βαστάζεις, ἀλλὰ ἡ ῥίζα
σέ. Ἐρεῖς οὖν, ἐξεκλάσθησαν κλάδοι, ἵνα ἐγὼ
ἐγκεντρισθῶ. καλῶς· τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθη/
σαν, σὺ δὲ πίστει ἕστηκας, μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλ
λὰ φοβοῦ. Εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλά/
δων οὐκ ἐφείσατο, μήπως οὐδὲ σοῦ φείσεται.
ἴδε οὖν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ, ἐπὶ
μὲν τοὺς πεσόντας, ἀποτομίαν, ἐπὶ δὲ σέ,
χρηστότητα, ἐὰν ἐπιμείνῃς τῇ χρηστότητι· ἐπεὶ
καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ, καὶ ἐκεῖνοι δέ, ἐὰν μὴ ἐπι/
μείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται. Δυνα
τὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς.
Εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκόπης ἀγρι/
ελαίου, καὶ παρὰ φύσιν ἐνεκεντρίσθης εἰς καλ/
λιέλαιον, πόσῳ μᾶλλον οὗτοι κατὰ φύσιν
λ κ ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ; οὐ γὰρ
θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ τὸ μυστήριον
τοῦτο, ἵνα μὴ ἦτε παρ' ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι
πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν,
ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, καὶ
οὕτως πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται. καθὼς γέγρα/
πται. ἥξει ἐκ Σιὼν ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέ/
ψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ, καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ
παρ' ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς
ἁμαρτίας αὐτῶν. κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον ἐχ/
θροὶ δι' ὑμᾶς, κατὰ δὲ ἐκλογὴν, ἀγαπητοὶ
διὰ τοὺς πατέρας. Ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χα/
ρίσματα καὶ ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ. ὥσπερ γὰρ
καὶ ὑμεῖς ποτε, ἠπειθήσατε τῷ θεῷ, νῦν δὲ
ἐλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ, οὕτως καὶ οὗ/
τοι νῦν ἠπείθησαν τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει,
ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι. Συνέκλεισε γὰρ ὁ
λ θ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν, ἵνα τοὺς
πάντας ἐλεήσῃ. Ω βάθος πλούτου
καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ, ὡς ἀνεξερεύ/
νητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνία/
στοι αἱ ὁδοὶ αὐ

insit⁹ fuisti illis, & consors radicis, & pin
guedinis oleæ fact⁹ es, ne gl'ieris aduer/
sus ramos, q; si gl'iaris, non tu radicē por
tas, sed radix te. Dices igit', defracti sunt
rami, ut ego insererer. Bene dicis, p incre
dulitatē defracti sūt, tu uero fide cōstiti/
sti. Ne efferaris animo, sed timeas. Nā
si deus naturalib⁹ ramis non pepcit. Vi
de ne q̄ fiat, ut nec tibi parcat. Ecce igitur
bonitatē & sæueritatē dei, in eos qdē, q
ceciderunt, sæueritatē, in te uero bonita/
tem, si permāseris in bonitate. Quoniā
& tu excideris, & illi porro, si nō pmanse
rint in incredulitate, inserent'. Potest em̄
deus denuo inserere illos. Etem̄ si ex na/
turali exect⁹ es oleastro, & præter natu/
rā insit⁹ es in uerā oleam, quāto magis
hi, qui naturales sunt, inserent' propriæ
oleæ? Nō em̄ uolo uos ignorare fratres
mysteriū hoc, ut non sitis apud uosmet
ipsos prudentes, quod excæcatio ex par
te, Israheli accidit, donec plenitudo gen
tiū aduenerit, & sic tot⁹ Israhel saluabit'.
Sicut scriptū est. Aduenier ex Sion is q̄
liberat, & auertet impietates a Iacob. Et
hoc illis a me, pfectū testamētū, cū abs/
tulero pctā illorꝝ. Secūdū euāgeliū qdē,
inimici propter uos, secundū electionē
aūt, dilecti ppter patres. Nā dona qdē
& uocatio dei, eiusmodi sūt, ut eoꝝ illū
pœnitere nō possit. Quēadmodū em̄ &
uos q̄ndā increduli fuistis deo, nūc autē
misericordiā estis cōsecuti, p illorꝝ incre
dulitatē, sic & isti nūc increduli facti sūt,
p uestri misericordiā, ut & ipsi misericor
diā cōsequant'. Cōclusit em̄ deus oēs in
credulitatē, ut oim misereret'. O pfūdi
tatē diuitiarꝝ, & sapiæ, & cognitiōis dei.
Qꝝ inscrutabilia sūt iudicia ei⁹, & imp-
uestigabiles

ueſtigabiles uiæ eius. Quis em̃ cognouit mentẽ dñi? Aut quis illius cõſiliꝰ participeps fuit? Aut qs prior dedit illi, & retribuet ei? Quoniã ex illo, & ꝑ illũ, & in illũ oĩa. Ipſi gloria, in ſæcla ſæculorꝫ amẽ.

XII Adhortor aũt uos fratres, ꝑ miſericordias dei, ut præbeatis corpa ueſtra, hoſtiã uiuentẽ, ſanctã, acceptã deo, rationalem cultũ ueſtrũ. Et ne configuremini ſæculo huic, ſed tranſformemini ꝑ renouationẽ mẽtis ueſtræ, ut ꝓbetis quæ ſit uolũtas dei, & accepta, & ꝑfecta. Dico aũt ꝑ gratiã, quæ data eſt mihi, cuilibet uerſanti inter uos, ne qs arroganter de ſe ſentiat, ſupra q̃ oportet de ſe ſentire, ſed ita ſentiat, ut modeſtus ſit & ſobrius, unicuiq; ut deus partitus eſt menſurã fidei. Quẽadmodũ em̃ in uno corpore mẽbra multa habem⁹, mẽbra uero oĩa, nõ eũdem habẽt actũ, ſic multi unũ corpus ſum⁹ in Chriſto, ſinguli aũt, aliꝰ alioꝝ mẽbra. Sed habentes dona iuxta gratiã datã nobis uaria. Siue ꝓphetiã, iuxta portionẽ fidei. Siue miniſteriũ, in miniſterio. Siue qui docet, in doctrina. Siue q exhortaꝫ, in exhortatiõe. Qui impertit, in ſimplicitate. Qui præeſt, in diligẽtia. Qui miſeretur, in hilaritate. Dilectio nõ ſimulata, odio ꝑſequẽtes quod malũ eſt, adhærentes ei, quod bonũ eſt, per fraternam charitatẽ, ad mutuo uos diligendos propenſi, honore alius aliũ præcedentes, diligẽtia non pigri, ſpiritu feruẽtes, domino ſeruientes, ſpe gaudẽtes, per tribulationem patientes, oratiõi inſtantes, neceſſitatibus ſanctorũ cõmunicantes, hoſpitalitatẽ ſectantes. Bñ loq̃mini de ijs, q uos inſectant, bñ loq̃mini inq̃, & ne male precemini. Gaudete cũ gaudentibus

50 ἢ τὶς ὁ ἀντ. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ; ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

μ Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἀδελφοὶ, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν, θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς, τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν, καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον.

μ α Λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι, παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν, παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν, εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἑκάστῳ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως. μ β καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἕξιν πράσσει, οὕτως οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν ΧΡΙΣΤΩ, οἱ δὲ καθεῖς, ἀλλήλων μέλη. ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε προφητείαν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως. εἴτε διακονίαν ἐν τῇ διακονίᾳ, εἴτε ὁ διδάσκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ. εἴτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ παρακλήσει. ὁ μεταδιδοὺς, ἐν ἁπλότητι. ὁ προϊστάμενος ἐν σπουδῇ. ὁ ἐλεῶν ἐν ἱλαρότητι. ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος, ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρὸν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ, τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι, τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροὶ, τῷ πνεύματι ζέοντες, κυρίῳ δουλεύοντες, τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες, ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες, τὴν φιλοξενίαν διώκοντες. εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε. χαίρειν μετὰ χαιρόντων

χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων, τὸ
αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες, μὴ τὰ ὑψηλὰ
φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπα
γόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς,
μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες. προ-
νοούμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώ-
πων. εἰ δυνατὸν τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων
ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες, μὴ ἑαυτοὺς ἐκδι-
κοῦντες ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀρ
γῇ. γέγραπται γάρ. ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀν-
ταποδώσω, λέγει κύριος. ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχ
θρός σου, ψώμιζε αὐτόν. τοῦτο γὰρ ποιῶν, ἄν
θρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.
μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγα
θῷ, τὸ κακόν. Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις
μ γ ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω, οὐ γὰρ ἔστιν ἐξ
ουσία, εἰ μὴ ὑπὸ θεοῦ, αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι,
ὑπὸ θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν. ὥστε ὁ ἀντιτα-
σσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ
ἀνθέστηκεν. οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς κρῖ-
μα λήψονται. οἱ γὰρ ἄρχοντες, οὐκ εἰσὶ φόβος
τῷ ἀγαθῷ ἔργῳ, ἀλλὰ τῷ κακῷ. θέ-
λεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγα
θὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς. θεοῦ γὰ
διάκονος ἐστί σοι, εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κα-
κὸν ποιῇς, φοβοῦ. οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν
φορεῖ. θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀρ
γὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. διὸ ἀνάγκη ὑπο
τάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργὴν, ἀλλὰ καὶ
διὰ τὴν συνείδησιν. διατοῦτο γὰρ καὶ φόρους
τελεῖτε. λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσιν, εἰς αὐτὸ τοῦτο
προσκαρτεροῦντες. Ἀπόδοτε οὖν πᾶ-
μ δ σιτὰς ὀφειλάς. τῷ τὸν φόρον, τὸν φό-
ρον. τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος. τῷ τὸν φόβον, τὸν
φόβον. τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμήν. μηδενὶ μη
δὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους.
ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρω
κεν. τὸ γὰρ οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέ
ψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις,
καὶ εἰ

gaudentibus, & flete cũ flentibus, eodẽ animo alij in alios affecti, nõ arrogãter de uobis ipis sentiẽtes, sed hũilibus uos accõmodantes. Ne sitis prudẽtes, apud uosmetipsos, nemini malũ ꝓ malo reddentes. Prouide parãtes honesta in cõspectu omniũ hominũ. si fieri põt, quantũ in uobis est, cũ oibus hoibus in pace uiuentes, nõ uosmetipsos ulciscẽtes dilecti, sed date locũ iræ. Scriptũ est enim. Mihi ultio, ego rependam, dicit dns. Si igit esurit inmicus tuus, pasce illũ. Hoc enim si feceris, carbones ignis coacerua/bis in caput illius. Ne uincaris a malo, imo uince in bono malũ. XIII Ois anima ptãtib⁹ excellẽtib⁹ subdita sit. Nõ enim ẽ ptãs, nisi a deo, q̃ uero sũt ptãtes, a deo ordinatæ sũt. Itaq; qsquis resistit ptãti, dei ordinatiõi resistit. Qui aũt restiterit, sibiipsis iudiciũ accipiẽt. Nã principes, nõ terrori sũt bn agẽtib⁹, sed male. Vis aũt non timere potestatẽ? Quod bonũ est facito, & habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonũ. Q d'si feceris, id quod malũ est, time. Non enim frustra gladiũ gestat. Nã dei minister est, tibi ultor ad irã, ei q qd malũ est fecerit. Quapropter oportet esse subditũ, non solũ propter irã, uerũ etiã propter conscientiam. Propter hoc enim & uectigalia soluitis. Siquidẽ ministri dei sũt, in hoc ipsum incũbentes. Reddite igit oibus, quod debetur. cui uectigal, uectigal. cui triibutũ, tributũ. cui timorem, timorem. cui honorẽ, honorẽ. Nemini qcq̃ debeatis, nisi hoc, ut inuicẽ diligatis. Nã q diligit alterũ, legẽ expleuit. Siqdẽ illa, Nõ adulteraberis, nõ occides, nõ furaberis, nõ falsũ testimoniũ dices, nõ cõcupisces, & si qd

ηρὴ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται. πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη. καὶ τοῦτο εἰδότες τὸν καιρόν, ὅτι ὥρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι.

& ſi quod aliud præceptū, in hoc ſermone ſūmatim cōprehenditᵉ. Nempe diliges, pximū tuū ſicut teipſum. Dilectio, proximo, malum nō operatᵉ. Plenitudo itaq; legis, dilectio. Et hoc cū ſciatis tempus, quod tempeſtiuū eſt, nos iā a ſomno expergiſci. Nunc emⁿ, ppius adeſt nobis ſalus, q̄ tum, cū credebamus. Nox pgreſſa eſt, dies aūt appropinquat. Abiciam⁹ igitᵉ opa tenebraꝝ, & induamur arma lucis, tanq̄ in die cōpoſite ambulem⁹: nō comeſſationib⁹ & ebrietatib⁹, nō cubilib⁹ ac laſciuiis, nō cōtentione & æmulatione, ſed induamini dñm Ieſum Chriſtū, & carnis curā ne agatis ad concupiſcētias. Porro eū q infirmatᵉ fide, aſſumite, nō ad diudicatiōes diſceptationū. Ali⁹ qdē credit ueſcendū eſſe qbuſlibet. Alius aūt q infirm⁹ eſt, holeribus ueſcitᵉ. Qui ueſcitᵉ, nō ueſcētē ne deſpiciat. Et q nō ueſcitᵉ, ueſcentē ne iudicet. Deus emⁿ illū aſſumpſit. Tu qs es, q iudicas de alieno famulo? Proprio dño, ſtat aut cadit. fulcietᵉ aūt ut ſtet. Potēs emⁿ ē de⁹ efficere ut ſtet. Ali⁹ qdē iudicat diē ad diē, alius aūt iudicat oēm diē. Vnicuiq; ſua mēs ſatiſfaciat. Qui curat diē, dño curat. Et q nō curat diē, dño nō curat. Qui ueſcitᵉ, dño ueſcitᵉ, gratias enim agit deo, & q nō ueſcitᵉ, dño non ueſcitur, & gratias agit deo. Null⁹ emⁿ noſtrū ſibi ipſi uiuit, & nullus ſibi ipſi moritᵉ. Nam & ſi uiuimus, domiuo uiuimus, & ſi morimur, domino morimur. Siue igitur uiuamus, ſiue moriamur, domini ſumus. In hoc enim Chriſtus & mortuus eſt, & reſurrexit, & reuixit, ut mortuis & uiuentibus dominetur. Tu uero cur iudicas fratrem tuum? Aut etiam tu, cur deſpicis fratrem

μ 5 Καὶ φρόνησιν σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας. τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει, προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν, λάχανα ἐσθίει. ὁ ἐσθίων, τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω, καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω. ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο. σὺ τίς εἶ, ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει, ἢ πίπτει. σταθήσεται δέ. δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς στῆσαι αὐτόν. ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν. ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοὶ πληροφορείσθω. ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ φρονεῖ. καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ οὐ φρονεῖ. ὁ ἐσθίων κυρίῳ ἐσθίει, εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ. καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει.

XIIII

μ 3 Ἐάντε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν, ἐάντε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάντε οὖν ζῶμεν, ἐάντε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν. εἰς τοῦτο γὰρ ΧΡΙΣΤΟΣ καὶ ἀπέθανε, καὶ ἀνέστη, καὶ ἀνέζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ. σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σύ, τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν

ἀδελφόμ σϑ; πάντες γὰρ παρασησόμεθα τῷ βήματι τοῦ χριστοῦ. γέγραπται γάρ. ζῶ ἐγὼ λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶμ γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ. ἄρα οὖν ἕκασος ἡμῶμ περὶ ἑαυτοῦ λόγομ δώσει τῷ θεῷ. μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν, ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλομ, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ, ἢ σκάνδαλομ.

Οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν κυρίῳ ΙΗΣΟΥ, ὅτι οὐδὲν κοινὸμ δι᾽ἑαυτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινόμ εἶναι, ἐκείνῳ κοινόμ.

Ει δὲ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σϑ λυπεῖται, οὐκ ἔτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. μὴ τῷ βρώματί σου ἐκεῖνομ ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ ΧΡΙΣΤΟΣ ἀπέθανε. Μὴ βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόμ. οὐ γάρ ἐστιμ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ, ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ὁ γὰρ ἐμ τούτοις δουλεύωμ τῷ ΧΡΙΣΤΩ, εὐάρεστος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις. ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν, καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς, τῆς εἰς ἀλλήλους. Μὴ ἕνεκεμ βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθαρὰ, ἀλλὰ κακόμ τῷ ἀνθρώπῳ, τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι. καλόμ τὸ μὴ φαγεῖμ κρέα, μηδὲ πιεῖμ οἶνομ, μηδὲ ἐμ ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει, ἢ σκανδαλίζεται ἢ ἀσθενεῖ. Σὺ πίστιμ ἔχεις; κατὰ σαυτὸμ ἔχε ἐνώπιομ τοῦ θεοῦ. Μακάριος ὁ μὴ κρίνωμ ἑαυτὸμ, ἐμ ᾧ δοκιμάζει. ὁ δὲ διακρίνόμενος ἐὰμ φάγῃ, κατακέκριται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως. πᾶμ δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν. Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ, τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτωμ βαστάζειμ, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειμ. ἕκασος ἡμῶμ τῷ πλησίομ ἀρεσκέτω, εἰς τὸ ἀγαθὸμ πρὸς οἰκοδομήν. καὶ γὰρ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεμ. Αλλὰ καθὼς γέγραπται. οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντωμ σε, ἐπέπεσομ ἐπ᾽ἐμέ. ὅσα γὰρ προεγράφη,

fratrẽ tuũ? Omẽs emꝫ ſtatuemur apud tribunal Chriſti. Scriptũ eſt emꝫ. Viuo ego dicit dñs, Mihi flectet omne genu, & omnis lingua cõfitebitur deo. Igitur unuſquiſq; noſtrũ de ſeipo ratione red det deo. Ne poſt hac igit alius alium iu dicemus, uerꝝ illud iudicate magis, ne of fendiculũ ponatur fratri, aut lapſus occa ſio. Noui ſiquidẽ, & ꝑſuaſum habeo, in dño Ieſu, nihil eſſe cõmune ꝑ ſe, niſi ei q̃ exiſtimat aliq̃d eſſe cõmune, illi cõmune eſt. Qꝛ ſi ꝓpter eſum frater tuus contri ſtat, non iã ſecundũ charitatẽ ambulas. Ne eſu tuo illũ ꝑdas, pro quo Chriſtus mortuꝰ eſt. Ne ueſtrũ igit bonũ, homi/ nũ maledicẽtiæ ſit obnoxiũ. Nõ emꝫ eſt regnum dei, eſus & potus, ſed iuſticia, & pax, & gaudiũ, in ſpiritu ſancto. Etenim q̃ in his ſeruit Chriſto, acceptus eſt deo, & ꝑbatus homibus. Itaq; quæ pacis ſũt, ſectemur, & quæ ædificatiõis, alius erga aliũ. Ne cibi cauſa, deſtruas opꝰ dei. Oĩa quidẽ pura, ſed malũ eſt homini, q̃ ꝑ of fendiculũ ueſcit. Bonũ eſt nõ edere car- nes, neq; bibere uinũ, neq; quicq̃, in q̃ frater tuꝰ impingit, aut offendit, aut in/ firmat. Tu fidẽ habes? Apd̃ temetipm habe corã deo. Btũs q̃ nõ iudicat ſeipm, in eo quod ꝑbat. At qui dijudicat, ſi ede rit, condemnatus eſt, quoniã nõ edit ex fide. Porro quicquid ex fide non eſt, pec catum eſt. Debemus autem nos qui XV potentes ſumus, infirmitates impoten/ tium portare, ac non placere nobis ipis: Nam unuſquiſq; noſtrũ proximo pla- ceat, in bonũ, ad ædificationem. Etenim Chriſtus non placuit ſibi ipſi, ſed quem admodũ ſcriptũ eſt. Opprobria oppro brãtiũ tibi, inciderũt in me. Nã quæcũq;

ante

μ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς, καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς, καὶ τῆς παρακλήσεως, δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις κατὰ ΧΡΙΣΤΟΝ ΙΗΣΟΥΝ, ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζητε τὸν θεὸν, καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. Διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ προσελάβετο ἡμᾶς, εἰς δόξαν θεοῦ. λέγω δὲ ΧΡΙΣΤΟΝ ΙΗΣΟΥΝ διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων, τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεὸν, καθὼς γέγραπται. Διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι, καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ. καὶ πάλιν λέγει. Εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν. Αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί, καὶ πάλιν Ησαΐας λέγει. ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ Ιεσσαὶ, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος, πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς & εἰρήνης, ἐν τῷ πιστεύειν εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι, ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου. πέπεισμαι δὲ ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι & αὐτοὶ μεστοὶ ἐστὲ ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως. δυνάμενοι καὶ ἄλλους νουθετεῖν. τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν ἀδελφοὶ ἀπὸ μέρους, ὡς ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς, διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

ΕΧΩ οὖν καύχησιν ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ τὰ πρὸς τὸν θεόν. οὐ γὰρ τολμήσω λαλεῖν τί ὧν

ante sunt scripta, in nostram doctrinã præscripta sunt, ut per patientiã & cõsolationem scripturarum spem habeam⁹. Deus autem patientiæ & consolatiõis, det uobis idem mutuo inter uos sentire, secundũ Iesum Christum, ut unanimiter, in uno ore, glorificetis deũ, & patrẽ domini nostri Iesu Christi. Quapropter assumite uos inuicem, quemadmodum & Christus assumpsit nos, in gloriã dei. Dico autem Iesum Christum, ministrũ fuisse circumcisionis, pro ueritate dei, ad coufirmandas promissiones patrum, In hoc autem, ut gentes pro misericordia glorificẽt deum. Sicut scriptum est, Propter hoc confitebor tibi in gentibus, & nomini tuo psallam. Et rursum dicit. Gaudete gentes cum populo eius. Et rursum. Laudate dominũ omnes gentes, & collaudate eum omnes populi. Et rursum Esaias dicit. Erit radix Iesse, & qui exurgit ad imperandum gentibus, in eo gentes sperabunt. Deus aut spei, impleat uos omni gaudio & pace, in credendo in hoc, ut exuberetis in spe, in potentia spiritus sancti. Persuasum enim habeo fratres mei, & ipse ego de uobis, q̃ & ipsi pleni estis bonitate, impleti omni scientia, ualentes & alios admonere. Audacius autem scripsi uobis fratres, ex parte ueluti commonefaciens uos, propter gratiam quæ data est mihi a deo, in hoc ut sim minister Christi in gentes, administrans euangelium dei, ut fiat oblatio gentium acceptabilis, sanctificata in spiritu sancto. Habeo igitur gloriationem, in Christo Iesu, in his quæ ad deum pertinent. Nõ enim ausim loqui

τί ὧν οὐ κατήργάσατο ΧΡΙΣΤΟΣ δι' ἐμοῦ, εἰς
ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἐν δυνάμει ση
μείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμῃ πνεύματος
θεοῦ, ὥστε με ἀπ' Ἰερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι
τοῦ Ἰλλυρικοῦ, πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ
ΧΡΙΣΤΟΥ. οὕτως δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγε
λίζεσθαι, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη ΧΡΙΣΤΟΣ, ἵνα
μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ. ἀλλὰ
καθὼς γέγραπται. οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ,
ὄψονται, καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασι συνήσουσιν. διὸ καὶ
ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.
νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων, ἐν τοῖς κλίμα
σι τούτοις, ἐπιποθίαν δὲ ἔχων, τοῦ ἐλθεῖν
πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ὡς ἐὰν πο
ρεύωμαι, εἰς τὴν Σπανίαν, ἐλεύσομαι πρὸς
ὑμᾶς. ἐλπίζω γὰρ διαπορεύόμενος, θεάσα
σθαι ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι
ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλη
σθῶ. νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς Ἰερουσαλὴμ διά
κονῶν τοῖς ἁγίοις. εὐδόκησαν γὰρ μακε
δονία καὶ ἀχαΐα, κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι
εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν Ἰερου
σαλήμ. εὐδόκησαν γὰρ καὶ ὀφειλέται αὐτῶν
εἰσίν. εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοι
νώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσι καὶ ἐν τοῖς σαρ
κικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς. τοῦτο οὖν ἐπι
τελέσας, καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν
καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς
τὴν Σπανίαν. οἶδα δέ, ὅτι ἐρχόμενος πρὸς
ὑμᾶς, ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγε
λίου τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ ἐλεύσομαι. παρακα
λῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί. διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ
πνεύματος, συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς
προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ, πρὸς τὸν θεόν, ἵνα
ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ ἰουδαίᾳ,
καὶ ἵνα ἡ διακονία μου ἡ εἰς Ἰερουσαλὴμ εὐ
πρόσδεκτος γένηται τοῖς ἁγίοις, ἵνα ἐν
χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, διὰ θελήματος
θεοῦ

quicq̃ eorum, quæ nō effecit Christus p̃
me, in obediẽtiã gentiũ, uerbo & facto,
in potẽtia signoꝝ & pdigioꝝ, in potẽtia
spũs dei, ut ab Hierusalẽ & in circũiacen
tib⁹ regiõib⁹, usq̃ ad Illyricũ ipleuerim
euangeliũ Christi, ita ãnitẽs prædicare
euãgeliũ, nō ubi noiatus erat Christ⁹, ut
ne sup̃ alienũ fũdamentũ ædificarẽ, sed
quemadmodũ scriptũ est, Quibus non
est annunciatum de eo, uidebunt, & qui
nō audierant, intelligent. Quapropter
& impeditus sum sæpe, quo minus ueni
rem ad uos. Nunc uero cũ non amplius
habeã locũ in regionibus his, desyderiũ
aũt habeã ueniendi ad uos, multis iam
annis, quandocũq̃ fuero pfectus in Hi
spaniam, ueniã ad uos. Spero enim fore,
ut istac iter faciens, uideã uos, & a uobis
pducar illuc, si uestra cõsuetudine prius
ex parte fuero expletus. Nunc aũt pro
ficiscor Hierusalem, ministrans sanctis.
Visum est emꝫ Macedoniæ & Achaiæ,
cõmunicationẽ aliquã facere, in paupe
res sanctos, qui sunt Hierusalem. Nam
ita uisum est illis, & debitores illoꝝ sunt.
Etenim si spiritualia sua cõmunicauerũt
gentibus, debẽt & hæ in carnalibus mi
nistrare illis. Hoc igitur ubi perfecero, &
obsignauero illis fructũ hunc, reuertar
per uos in Hispaniam. Scio nãq̃, quod
ubi uenero ad uos, in plenitudine bene
dictionis euangelij Christi uẽturus sim.
Obsecro aũt uos fratres, per dominum
nostrũ Iesum Christũ, & p̃ dilectionem
spũs, ut me laborantẽ adiuuetis, in orati
onibus p̃ me ad deũ, ut liberer ab incre
dulis in Iudæa, & ut ministeriũ meũ, qđ
exhibebo in hierusalẽ, acceptũ sit sctis, ut
in gaudio ueniã ad uos, per uolũtatem
dei

θεοῦ, ἡμῖν σωναναπάυσωμαι ὑμῖν. ὁ δὲ θεὸς
τῆς εἰρήνης, μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Συνίστημι δὲ ὑμῖν φοίβην, τὴν ἀδελ-
φὴν ἡμῶν, οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησί-
ας τῆς ἐν κεγχρεαῖς, ἵνα αὐτὴν προσδέξη-
σθε ἐν κυρίῳ, ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παρα-
στῆτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρήζῃ πράγματι·
καὶ γὰρ αὕτη προστάτις πολλῶν ἐγενήθη,
καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ.

Ἀσπάσασθε πρίσκαν καὶ ἀκύλαν, τοὺς
συνεργούς μου ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, οἵτινες
ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον
ὑπέθηκαν· οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ,
ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν, καὶ
τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. Ἀσπάσα-
σθε ἐπαινετὸν τὸν ἀγαπητόν μου, ὅς ἐστιν
ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας ἐν ΧΡΙΣΤΩ. ἀσπάσα-
σθε Μαρίαν, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡ-
μᾶς. ἀσπάσασθε ἀνδρόνικον καὶ ἰουνίαν,
τοὺς συγγενεῖς μου, καὶ συναιχμαλώτους
μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποσ-
τόλοις, οἳ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγόνασιν ἐν ΧΡΙ-
ΣΤΩ. Ἀσπάσασθε ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητόν
μου ἐν κυρίῳ. Ἀσπάσασθε ὀυρβανόν, τὸν συ-
νεργὸν ἡμῶν ἐν ΧΡΙΣΤΩ, καὶ στάχυν τὸν
ἀγαπητόν μου. Ἀσπάσασθε ἀπελλῆν, τὸν
δόκιμον ἐν ΧΡΙΣΤΩ. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ
τῶν Ἀριστοβούλου. ἀσπάσασθε ἡρῳδίωνα τὸν
συγγενῆ μου, ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ναρ-
κίσσου τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε τρύ-
φαιναν καὶ τρυφῶσαν, τὰς κοπιώσας ἐν κυ-
ρίῳ. ἀσπάσασθε περσίδα τὴν ἀγαπητὴν, ἥ-
τις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε
ροῦφον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν μητέρα
αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε ἀσύγκριτον,
φλέγοντα, ἑρμᾶν, πατρόβαν, ἑρμῆν, καὶ τοὺς
σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς. Ἀσπάσασθε φιλό-
λογον, καὶ ἰουλίαν, νηρέα, καὶ τὴν ἀδελφὴν
αὐτοῦ, καὶ ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς
πάντας

dei unaq; uobiſcum refociller. Deus aũt pacis, ſit cum omnibus uobis. Amen.

Cõmendo autem uobis Phœben, ſo- XVI
rorem noſtram, quæ eſt miniſtra eccle-
ſiæ Cenchreenſis, ut illam ſuſcipiatis in
Chriſto, ita ut decet ſãctos, & adſitis ei,
in quocunq; uobis eguerit negocio. Nã
& hæc multis adfuit, & mihi ipſi. Salu-
tate Priſcam & Aquilam, adiutores me-
os in Chriſto Ieſu, qui pro anima mea
ſuam ipſorum ceruicem ſuppoſuerunt.
Quibus non ego ſolus gratias ago, ſed
& omnes eccleſiæ gentium, item quæ in
domo illorum eſt congregationem. Sa
lutate Epænetum dilectum meum, qui
eſt primitiæ Achaiæ in Chriſto. Saluta-
te Mariam, quæ multum laborauit er-
ga nos. Salutate Andronicum, & Iuniã,
cognatos meos, & concaptiuos meos, q
ſũt inſignes inter apoſtolos, qui etiã an
te me fuerunt in Chriſto. Salutate Am
pliã dilectum meũ in dño. Salutate Vr
banum, adiutorem meum in Chriſto,
& Stachyn dilectum meum. Salutate
Apellem, probatum in Chriſto. Saluta-
te eos qui ſunt ex Ariſtobuli familiari-
bus. Salutate Herodionem, cognatum
meum. Salutate eos qui ſunt ex Nar-
ciſſi familiaribus, hos qui ſunt in Chri-
ſto. Salutate Tryphænam & Trypho-
ſam, quæ laborant in domino. Saluta-
te Perſidem dilectam, quæ multum la-
borauit in domino. Salutate Rufum,
electũ in domino, & matrẽ illius ac meã.
Salutate Aſyncritum Phlegontem, Er-
mam, Patrobam, Mercurium, & qui
cum his ſunt fratres. Salutate Philolo-
gum, & Iuliam, Nereum & ſororem
eius, & Olympam, & qui cum his ſunt

πάντας ἁγίους. ἀσπάσασθε ἀλλήλους, ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ.

Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας, καὶ τὰ σκάνδαλα, παρὰ τὴν διδαχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι, τῷ κυρίῳ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΩ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας, καὶ εὐλογίας, ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. Ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο. χαίρω οὖν δ' ἐφ' ὑμῖν. θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν, ἐν τάχει. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, μεθ' ὑμῶν. Ἀσπάζονται ὑμᾶς Τιμόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ Λούκιος, καὶ Ἰάσων, καὶ Σωσίπατρος, οἱ συγγενεῖς μου. Ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ Τέρτιος, ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐν κυρίῳ. Ἀσπάζεται ὑμᾶς Γάιος ὁ ξένος μου, καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης. Ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἔραστος ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ Κούαρτος ὁ ἀδελφός. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ μετὰ πάντων ὑμῶν, ἀμήν.

Τῷ δὲ δυναμένῳ ἡμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, καὶ τὸ κήρυγμα ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου, χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου, φανερωθέντος δὲ νῦν, διά τε γραφῶν προφητικῶν, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ, εἰς ὑπακοὴν πίστεως, εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος, μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Πρὸς τοὺς ῥωμαίους.

Ἐγράφη ἀπὸ κορίνθου διὰ Φοίβης τῆς διακόνου τῆς ἐν κεγχρεαῖς ἐκκλησίας.

omnes sanctos. Salutate uos inuicẽ, in osculo sancto. Salutãt uos ecclesiæ Christi. Obsecro autem uos fratres, ut consyderetis eos, qui dissidia & offensas, contra doctrinam, quam uos didicistis gignunt, & declinetis ab illis. Nam q eiusmodi sunt, domino Iesu Christo nó seruiunt, sed suo uentri, & p blandiloquentiam, ac benedicentiam, decipiunt corda simplicium. Vestra enim obedientia ad omnes permanauit. Gaudeo igitur sane de uobis. Sed uolo uos sapientes qdem esse ad bonũ, synceros aũt ad malum. Deus aũt pacis conteret satanam sub pedes uestros, breui. Gratia domini nostri Iesu Christi, sit cum omnibus uobis. Salutant uos Timotheus, cooperarius meus, & Lucius, & Iason, & Sosipater, cognati mei. Saluto uos ego Terentius, qui scripsi epistolã in domino. Salutat uos Gaius hospes meus, & ecclesiæ totius. Salutat uos Erastus, questor ærarius ciuitatis, & Quartus frater. Gratia domini nostri ieſu Christi, sit cũ omnibus uobis. Amen.

Ei autẽ qui potens est nos cõfirmare secundum Euangelium meum, & preconium Iesu Christi, iuxta reuelationem mysterij, temporibus æternis taciti, manifestati uero nunc, & per scripturas pphetic as iuxta delegationẽ æterni dei, in obedientiam fidei, in omnes notificati, Soli sapienti deo, per Iesum Christũ, cui gloria in sæcula. Amen.

Ad Romanos.

Missa fuit a Corintho per Phebẽ ministram Cechreensis ecclesiæ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΤΑΥΤΗΝ ἐπιστέλλει ἀπὸ ἐφέσου τῆς ἀσίας, ἑωρακὼς αὐτοὺς ἤδη & διδάξας, ὑπομιμνήσκων δὲ ὅμως διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. Ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. Κορίνθιοι ἐκ φιλονεικίας σωαγόμενοι, ἐχίζοντο ταῖς γνώμαις, & λοιπὸν ἦν ἐν αὐτοῖς χίσματα. ἦν δὲ ὄντων χισμάτων, παρεβλέποντο τὸν λαβόντα τὴν μητρυιάν, ἄλλοι δὲ ἤθελον καταλιμπάνειν τὰς ἰδίας γυναῖκας, προφάσει τῆς ἐγκρατείας, τινὲς δὲ ἦν εἰδωλεῖοις ἄσιτον, ὡς διαφόρων ὄντων τῶν εἰδωλοθύτων, ἄλλοι δὲ τοὺς μὲν ἄλλους ἐξουθένουν, τοὺς δὲ λαλόντας γλώσσαις ἐθαύμαζον, & τέλος, ἠπάτητο & εἰς τὸ περὶ ἀναστάσεως μυστήριον, λέγοντες, μὴ ἐγείρεσθαι τὴν σάρκα ταύτην. τούτων πάντων ἐν κορίνθῳ κινουμένων, γράφουσιν οἱ λαοὶ τῷ ἀποστόλῳ, & λοιπὸν πρὸς πάντα ἀντιγράφει, καὶ πρῶτον μὲν μαρτυρεῖ αὐτοῖς ἐν φρονήσει καὶ γνώσει. Οὐκ ἀποδέχεται αὐτοὺς ποιοῦντας τὰ χίσματα, ἀλλὰ & συμβουλεύει μὴ ἐν λόγῳ τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἐν ἔργῳ καὶ δυνάμει ἀγαθῇ, ἔπειτα ἐπιτιμήσας τῷ τὴν μητρυιὰν λαβόντι, καὶ παραινέσας μὴ ἔχειν κρίματα πρὸς ἑαυτούς. λοιπὸν περὶ ὧν ἔγραψαν ἀποκρίνεται. περὶ μὲν τοῦ γάμου διδάσκων ἄζυγκτον εἶναι τὴν συζυγίαν, καὶ ἐν καιρῷ μόνῳ σχολάζειν διὰ τὴν εὐχήν, διὰ τὸ ἀγαπᾶν αὐτοὺς τὴν ἐγκράτειαν. γράφει περὶ παρθενίας, ὅτι οὐ καλὸν ἀνάγκην, ἀλλὰ θέλειν τοῦτο γίνεσθαι. εἶτα περὶ τῶν εἰδωλοθύτων, ἵνα μὴ καταχρῶνται τῇ γνώσει, ἀλλὰ τῇ ἀγάπῃ πολιτεύωνται, κωλύει οὖν τὰ ἐν εἰδωλείῳ συμποσίαν, ἵνα μὴ σκανδαλίζωνται οἱ μικροί. εἶτα περὶ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων γράφει, ἵνα μὴ διαφέρωνται ἐν τοῖς χαρίσμασιν, μὴ ἢ προκρίνωσι τὸν ἔχοντα χάρισμα τόδε, τὸν ἔχοντα τόδε. πάντα γὰρ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος εἶναι λέγει. καὶ λοιπὸν περὶ ἀναστάσεως διδάσκει, ὅτι ἡ σὰρξ ἐγείρεται, ἀποθνήσκουσα μὲν φθαρτὴ, ἐγειρομένη δὲ ἄφθαρτον καὶ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ χάριν, τὴν δὲ ἀνάστασιν, ἀπὸ τοῦ ἐγηγέρθαι τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ σωτῆρα. & τέλος, παραινετικοὺς λόγους εἰς τὰ ἤθη γράφει, καὶ περὶ λογίας εἰς τοὺς ἁγίους παραγγέλλει, & οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ARGVMENTVM.

COrinthij sunt Ahaici, & hi similiter ab Apostolo audierunt uerbũ ueritatis, & subuersi sunt multifarie a falsis apostolis. Quidã a philosophiæ uerbosa eloquentia, alij secta legis Iudaicæ inducti sunt. Hos reuocat Apostolus ad ueram fidem, & euangelicam sapientiã, scribens eis ab Epheso per Timotheum discipulum suum.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α.

ΠΑΥΛΟΣ κλητὸς ἀπόστολος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ σωσθένης ὁ ἀδελφὸς, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἐν παντὶ τόπῳ, αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ, τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ, καὶ πάσῃ γνώσει, καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους, ἀνεγκλήτους, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. πιστὸς ὁ θεὸς, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, τοῦ κυρίου ἡμῶν.

β Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοΐ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώσει. ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν Χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσί. Λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει. ἐγὼ μέν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ ΧΡΙΣΤΟΥ. Μεμέρισται ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ; μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε; εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ Κρίσπον καὶ Γάϊον, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα. ἐβάπτισα δὲ καὶ Στεφανᾶ οἶκον.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD CORINTHIOS PRIMA.

PAulus uocatus apostol⁹ Ie/ſu Chriſti, per uolũtatẽ dei, & Soſthenes frater, eccleſiæ dei quæ eſt Corinthi, ſãcti/ficatis in Chriſto Ieſu, uocatis ſanctis, una cũ omnibus qui inuocãt nomẽ do-mini noſtri Ieſu Chriſti, in quouis loco, uel ſuo, uel noſtro. Gratia uobis & pax a deo patre noſtro, & dño Ieſu Chriſto. Gratias ago deo meo ſemp pro uobis, de gratia dei, quæ data eſt uobis ĩ Chri/ſto Ieſu, ꝙ in oibus ditati eſtis in illo, in omni ſermone, & omni cognitione (qui/bus rebus teſtimoniũ Ieſu Chriſti cõfir matũ fuit in uobis) adeo, ut nõ deſtitu/amini in ullo dono, expectantes reuela tionẽ dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui & con/firmabit uos uſq; ad finẽ, inculpatos, in die dñi noſtri Ieſu Chriſti. Fidelis deus, per quẽ uocati eſtis in cõſortiũ filij ipſi⁹ Ieſu Chriſti domini noſtri.

Adhortor aũt uos fratres, ꝑ nomẽ dñi noſtri Ieſu Chriſti, ut idem loquamini oẽs, & nõ ſint inter uos diſſidia, ſed ſitis integrum corpus, in eadem mente, & in eadẽ ſententia. Significatũ ẽ eñ mihi de uobis fratres mei, a familiarib⁹ Chloæ, ꝙ cõtentiones ſint inter uos. Dico autẽ illud, quod unuſquiſq; ueſtrũ dicit. Ego quidẽ ſum Pauli, ego uero Apollo, ego uero Cephæ, ego uero Chriſti. Diuiſus eſt Chriſtus? Num Paulus crucifixus ẽ pro uobis? Aut in nomine Pauli bapti/zati fuiſtis? Gratias ago deo, ꝙ neminẽ ueſtrũ baptizauerim, niſi Criſpũ & Ga/ium, ne quis dicat, ꝙ in meo nomine ba ptizauerim. Baptizaui autẽ & Stepha-

næ familiã.

νᾶ οἰκομ.λοιπὸμ οὐκ οἶδ.α, εἴτινα ἄλλομ ἐβά/
πτισα. οὐ γαὺ ἀπέσειλέμε ΧΡΙΣΤΟΣ βα/
πτίζ.μ, ἀλλ' ἐυαγγελίζεωζ, οὐκ ἐν σοφίᾳ λό/
γου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σαυρὸς τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ.

ε ὁ λόγος γαὺ ὁ τοῦ σαυρου, τοῖς μὲν
ἀπολλυμένοις, μωρία ὅστ, τοῖς δὲ σωζομέ/
5 νοις ἡμῖν, δύναμις θεοῦ ἐστί. γέγραπται
γάρ. Ἀπολῶ τὴν σοφίαμ τῶν σοφῶν, καὶ
τὴν σύνεσιμ τῶν συνετῶν ἀθετήσω. ποῦ σο/
φός; ποῦ γραμματεύς; ποῦ συζητητὴς
τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεμ ὁ θεὸς τὴν
σοφίαμ τοῦ κόσμου τούτου; Επειδὴ γὰρ ἐν
τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ
τῆς σοφίας τὸμ θεόμ, εὐδόκησεν ὁ θεὸς, διὰ
τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος, σῶσαι τοὺς
πιστεύοντας. Επειδὴ καὶ ἰουδαῖοι σημεῖομ αἰ/
τοῦσι, καὶ ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιμ. ἡμεῖς δὲ
κηρύσσομεν ΧΡΙΣΤΟΝ ἐσταυρωμένομ, ἰουδαί/
οις μὲν σκάνδαλομ, ἔθνεσι δὲ μωρίαμ. αὐ/
τοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, ἰουδαίοις τε καὶ
ἕλλησι, ΧΡΙΣΤΟΝ θεοῦ δύναμιν, καὶ θεοῦ σοφίαν.

ζ ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ, σοφώτερομ τῶν ἀν/
θρώπων ἐστί, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ, ἰσχυρό
τερομ τῶν ἀνθρώπων ἐστί.

βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιμ ὑμῶν ἀδελ/
φοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ
πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς, ἀλλὰ
τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα
καταισχύνῃ τοὺς ἰσχυρούς, καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ
κόσμου, καὶ τὰ ἐξουθενημένα, ἐξελέξατο ὁ θεὸς
καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ. ὅπως
μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ.
ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε, ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, ὃς
ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ θεοῦ, Δικαιοσύνη τε
καὶ ἁγιασμὸς, καὶ ἀπολύτρωσις, ἵνα καθὼς γέ
γραπται, ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυ/
χάσθω. κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς
ἀδελφοί, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λό/
γου ἢ σοφίας, καταγγέλλων ὑμῖν τὸ
μαρτύριον

næ familiã. Præterea haud ſcio, nũ quẽ alium baptizarim. Non enim miſit me Chriſtus ut baptizarẽ, ſed ut euãgeliza rẽ. Nõ in eruditione ſermonis, ne inanis reddat crux Chriſti. Nã ſermo crucis, ꝗs qdẽ q̃ peunt, ſtulticia eſt, at nobis q̃ ſalu tẽ cõſeqmur, potẽtia dei eſt. Scriptũ eſt em̃. Perdã ſapientiã ſapientiũ, & intelligentiã intelligentiũ reꝛciã. Vbi ſapiẽs? ubi ſcriba? ubi diſputator ſæculi huius? Nõne infatuauit deus ſapientiã mundi hui⁹? Nã poſtq̃ in ſapientia dei, nõ cognouit mũdus p̃ ſapiẽtiã deũ, uiſum eſt deo, p̃ ſtulticiã prædicationis ſaluos facere credẽtes. Quandoquidẽ & Iudæi ſignũ poſtulant, & Græci ſapientiã quærunt. Nos aũt prædicam⁹ Chriſtũ crucifixũ, Iudæis quidẽ offendiculum, Græcis uero ſtulticiã. Sed ꝭſdem uocatis, Iudæis pariter & Græcis, Chriſtũ dei potẽtiã, ac dei ſapiẽtiã. Quoniã ſtulticia dei, ſapiẽtior ẽ hoib⁹, & imbecillitas dei, robuſtior eſt hoibus. Videtis em̃ uocatiõnẽ ueſtrã fratres, q̃ nõ multi ſapientes ſecundũ carnẽ, nõ multi potẽtes, nõ multi claro genere nati, uerũ quæ ſtulta erãt ſecũ dũ mundũ delegit de⁹, ut pudefaceret ea, quæ ſunt ſapiẽtia, & quæ erãt imbecillia in mũdo delegit de⁹, ut pudefaceret ea, quæ ſunt robuſta, & quæ ignobilia erãt i mũdo cõtẽpta q̃, delegit de⁹. & ea quæ nõ erãt, ut ea q̃ ſunt oblitterarẽt, ut ne gl̃iaret oĩs caro corã ipo. Ex eo dẽ aũt uos eſtis, in Chriſto Ieſu, q̃ fact⁹ fuit nobis ſapia a deo, iuſticia q̃ & ſctificatio, & redẽptio, Vt quemadmodũ ſcriptũ eſt. Qui gl̃iat, in dño gl̃iet. Et ego cũ uenirẽ ad uos frẽs, nõ ueniebã in eminẽtia ſermonis aut ſapiæ, ãnũciãs uobis II

μαρτύριον τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ ἔκρινά τοῦ εἰ-
δέναι τι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ
καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. Κἀγὼ ἐν ἀσθενείᾳ,
καὶ ἐν φόβῳ, καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενό-
μην πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὁ λόγος μου, καὶ τὸ κή-
ρυγμά μου, οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφί-
ας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ
δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σο-
φίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ.

Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου. τῶν καταργουμένων, ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν θεοῦ ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων, εἰς δόξαν ἡμῶν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν. εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ἡμῖν δὲ ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε, διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ. τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων, τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν, ἃ καὶ λαλοῦμεν, οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες. ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος, οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ, μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστί, καὶ οὐ δύναται γνῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται. ὁ δὲ πνευματικὸς, ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται.

τίς γὰρ

testimoniū dei. Non enim me iudicaui quicq̄ scire inter uos, nisi Iesum Christū, & hūc crucifixū. Et ego in infirmitate, & in timore, & i tremore multo apud uos uersatus sum, & sermo meꝰ, & predicatio mea, nō erat in persuasorijs humanæ sapiētiæ uerbis, sed in ostensiōe spiritꝰ & potētiæ, ut fides uestra nō sit in sapiētia hominū, sed in potentia dei. Porro sapiētiam loquimur inter perfectos, sapientiam autē, non seculi huius, neq̄ principū seculi huius, qui abolentur, sed loquimur sapientiam dei in mysterio reconditā, quam præfinierat deus ante secula, in gloriam nostram, quam nemo principum seculi huius cognouit. Nam si cognouissent, haudquaq̄ dominum gloriæ crucifixissent. Sed quēadmodū scriptū est. Quæ oculus nō uidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascenderunt, quæ præparauit deus diligentibus se. Nobis autē deus reuelauit per spiritum suū. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunditates dei. Quis enim hominū nouit ea, quæ sunt hominis, nisi spiritꝰ hominis qui est in eo? Sic & ea quæ sunt dei, nemo nouit, nisi spiritus dei. Nos uero non spiritum mundi accepimus, sed spiritū qui est ex deo, ut sciamus, quæ a Christo donata sint nobis, quæ & loquimur, non in uerbis ad docendum humanam sapientiam appositis, sed in appositis ad docendū spiritū sanctū, spiritualibꝰ spiritualia cō parantes. Animalis aūt homo, non accipit ea quæ sunt spiritus dei, stultitia siqdē est illi, & nō pōt cognoscere, id quod spūaliter diiudicat. At spiritalis diiudicat qdē oia, ipse ✠o a nemine diiudicat

Quis enim

τίς γαρ ἔγνω νοῦν κυρίου, ὃς συμβιβάσει
αὐτόν; ἡμεῖς δὲ νοῦν χριστου ἔχομεν.

ιβ καγὼ ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην λα
λῆσαι ὑμῖν, ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρ
κικοῖς, ὡς νηπίοις ἐν χριστῳ. γάλα ὑμᾶς
ἐπότισα, οὐ βρῶμα. οὐπω γὰρ ἐδύνασθε,
ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε. ἔτι γὰρ σαρκικοί
ἐστε, ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις, καὶ
διχοστασίαι, οὐ σαρκικοί ἐστε, καὶ κατὰ ἄν-
θρωπον περιπατεῖτε; ὅταν γὰρ λέγη τις
ἐγὼ μέν εἰμι παύλου, ἕτερος δὲ ἐγὼ ἀπολ-
λῶ, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε; τίς οὖν ἐστὶ παῦλος;
τίς δὲ ἀπολλώς; ἀλλ' ἢ διάκονοι, δι' ὧν ἐπι-
στεύσατε; καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν. ἐγὼ
ἐφύτευσα, ἀπολλὼς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ θεὸς
ηὔξανεν. ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστί τι, οὔτε ὁ πο
τίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός. ὁ φυτεύων δὲ, καὶ
ὁ ποτίζων, ἕν εἰσιν. ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μι
σθὸν λήψεται, κατὰ τὸν ἴδιον κόπον.

ιγ θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί, θεοῦ γε
ώργιον, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε. κατὰ τὴν χάριν
τοῦ θεοῦ, τὴν δοθεῖσάν μοι, ὡς σοφὸς ἀρχι-
τέκτων, θεμέλιον τέθηκα, ἄλλος δὲ ἐποικο-
δομεῖ. ἕκαστος δὲ βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ.
θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖ-
ναι, παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙ
ΣΤΟΣ. εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέ-
λιον τοῦτον, χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους,
ξύλα, χόρτον, καλάμην, ἑκάστου τὸ ἔρ-
γον φανερὸν γενήσεται. ἡ γὰρ ἡμέρα δη-
λώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται, καὶ ἑκά
στου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει.
εἴ τινος τὸ ἔργον μένει, ὃ ἐποικοδόμησε, μι-
σθὸν λήψεται. εἴτινος τὸ ἔργον κατακαήσεται,
ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως
δὲ, ὡς διὰ πυρός. οὐκ οἴδατε, ὅτι να
ὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ
ἐν ὑμῖν; εἴτις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει,
φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός. ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ
ἅγιός ἐστιν,

Quis em̃ cognouit mentẽ dñi, qui con/
siliũ daturus sit illi? Nos autẽ mentem
christi tenem⁹. Et ego fratres, nó potui III
loqui uobis, ut spiritalibus, sed ut carna/
libus, ut infantib⁹ in Christo. Lactis po
tu uos alui, non cibo. Nódũ em̃ poteratis, imo ne nunc quidẽ adhuc potestis.
Nã adhuc carnales estis, siq dẽ cũ in uo/
bis sit æmulatio & cõtentio, & factiões,
nõne carnales estis, & scd'm hominẽ am
bulatis? Etem̃ cũ dicat aliquis, ego qdẽ
sũ Pauli, alter uero ego apollo, nonne
carnales estis? Quis igitur est Paulus?
Quis aũt Apollo? nisi ministri, p quos
credidistis, & unicui q; ut dñs dedit. Ego
plantaui, Apollo rigauit, sed deus dedit
incremẽtũ. Ita q; neq; qui plãtat, est ali/
quid, neq; qui rigat, sed q dat incremẽtũ
de⁹. Ceterũ is qui plantat, & is qui rigat
unũ sũt, sed unusq;q; suã mercedẽ acci/
piet, iuxta suũ laborẽ. Etem̃ dei sum⁹ co
operarij dei agricolatõ, dei ædificatõ estis
Iuxta gratiã dei, q̃ data est mihi, ut sapi
ens architect⁹, fũdamẽtũ posui, ali⁹ aũt
sup illd' ædificat. Porro q;sq; uideat quõ
supædificet. Nã fũdamẽtũ aliud nemo
pót ponere, p̃ter hoc qd' positũ est, quod
est christ⁹ Ies⁹. Q; si qs supædificat sup
fũdamẽtũ hoc, aurũ, argẽtũ, lapides p̃ci/
osos, ligna, fenũ, stipulã, uni⁹ cuiusq; op⁹
manifestum fiet. Dies enim declarabit,
quod in igne reuelat', & cuiusq; op⁹ q̃le
sit, ignis ꝓbabit. Si cui⁹ op⁹ mãserit, q̃d
superædificauit, mercedem accipiet, si
cuius opus exustũ fuerit, damnum pa/
tiet', ipe uero saluabit', sed sic tanq; p ig
nẽ. An nescitis, q; tẽplũ dei estis, & spũs
dei habitat in uobis? Si quis tẽplũ dei
ꝓphanat, hũc ꝓdet deus. Nã tẽplũ dei
sanctum est,

ἅγιός ἐστιν, οἵτινες ἐσὲ ὑμεῖς.

μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω. εἴ τις
1 ε δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν, ἐν τῷ αἰῶνι τού-
τῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. ἡ γὰρ
σοφία τοῦ κόσμου τούτου, μωρία παρὰ τῷ
θεῷ ἐστί. γέγραπται γάρ. ὁ δρασσόμενος τὺς
σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, καὶ πάλιν.
κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σο-
φῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι.

ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις.
15 πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν, εἴτε παῦλος, εἴτε ἀπολ-
λώς, εἴτε κηφᾶς, εἴτε κόσμος, εἴτε ζωή, εἴτε
θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα, πάν-
τα ὑμῶν ἐστιν, ὑμεῖς δὲ χριστοῦ, χρις-
1 ζ τὸς δὲ θεοῦ. οὕτως ἡμᾶς λογιζέ-
σθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας χριστοῦ, καὶ
οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. ὧδε λοιπὸν ζη-
τεῖται, ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑ-
ρεθῇ. ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ' ὑμῶν
ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας, ἀλλ'
οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω. οὐδὲν γὰρ ἐμαυ-
τῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίω-
μαι. ὁ δὲ ἀνακρίνων με, κύριός ἐστιν.
ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τί κρίνετε, ἕως ἂν ἔλ-
θῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ
σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρ-
διῶν, καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ
1 η ἀπὸ τοῦ θεοῦ. ταῦτα δὲ ἀδελφοὶ
μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν, καὶ ἀπολλῶ,
δι' ὑμᾶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε, τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ
γέγραπται φρονεῖν, ἵνα μὴ, εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς
μὴ φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου. τίς γάρ σε
διακρίνει; τί δὲ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ
ἔλαβες, τί καυχᾶσαι, ὡς μὴ λαβών; ἤδη κε
κορεσμένοι ἐστέ, ἤδη ἐπλουτήσατε, χωρὶς
ἡμῶν ἐβασιλεύσατε, καὶ ὄφελόν γε ἐβασι-
λεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσω-
1 θ μεν. δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς
τοὺς ἀποστόλους, ἐσχάτους, ἀπέδειξεν, ὡς
ἐπιθανατίους

sanctum est, quod estis uos. Ne quis se ipsum fallat. Si qs sibi uidet sapiēs esse inter uos, in sæculo hoc, stultus fiat, ut sit sapiens. Etenim sapiētia mundi huius, stultitia est apud deū. Scriptū est enim. Qui comprehendit sapientes in astutia sua. Et rursum. Dominus nouit cogitationes sapientiū, q̄ sint uanæ. Itaq; ne quis glorietur in hominibus. Oīa nāq; uestra sunt, siue Paulus, siue Apollos, siue Cephas, siue mundus, siue uita, siue mors, siue p̄sentia, siue futura, oīa uestra sunt, uos aūt Christi, Christus aūt dei. Sic nos estimet homo, ut ministros Christi, & dispēsatores mysteriorū dei. Quod superest aūt, illud req̄rit in dispensatorib⁹ ut fidus aliqs repiat. Mihi uero p mini mo est, ut a uobis diiudicer, aut ab hūano die, imo nec meipm diiudico. Nulli⁹ enim rei mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Cæterū qui me iudicat, dominus est. Proinde ne ante tempus quicq̄ iudicetis, donec uenerit dn̄s, qui & illustraturus est, occulta tenebrarū, & manifestaturus est cōsilia cordiū, ac tunc laus erit unicuiq; a deo. Hoc aūt fratres per figurā transtuli in meipsum, & in Apollo, propter uos, ut in nobis discatis, ne quis supra id quod scriptum est, de se sentiat, ut ne, hic illius, ille huius nomine inflemini, alius aduersus aliū. Quis enim te diiudicat? Quid aūt habes, quod nō accepisti? Quod si etiā accepisti, quid gloriaris, quasi nō acceperis? Iam saturati estis, iam ditati estis, absq; nobis regnum adepti estis, atq; utinam sitis, ut & nos simul uobiscum regnemus. Arbitror em̄ quod deus nos, qui sumus apostoli postremi, ostēderit, tāq; morti

ἐπιθανατίους. ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ, καὶ ἀγγέλοις, καὶ ἀνθρώποις. ἡμεῖς μωροὶ διὰ ΧΡΙΣΤΟΝ, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν ΧΡΙΣΤΩ. ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί. ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας, καὶ πεινῶμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνητεύομεν, καὶ κολαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν, καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί. λοιδορούμενοι, εὐλογοῦμεν. διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα. βλασφημούμενοι, παρακαλοῦμεν. ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι. οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ νουθετῶ.

Ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν ΧΡΙΣΤΩ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας. ἐν γὰρ ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα. παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε.

Διὰτοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὅς ἐστι τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ. ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδούς μου, τὰς ἐν ΧΡΙΣΤΩ. καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω. ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθησάν τινες. ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν. οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει. τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε πραότητος.

ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν. καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστὲ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν, ὁ τὸ ἔργον τοῦτο

morti obnoxios. Quoniam ſpectaculumfacti ſumus mundo, & angelis, & hominibus. Nos ſtulti propter Chriſtum, uos autem prudentes in Chriſto. nos imbecilles, uos autem ualidi. uos clari, nos contempti. Ad hoc uſq; tempus, & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cedimur, & incertis uagamur ſedibus, & laboramus operantes ꝓprijs manibus, male audientes, benedicimus, perſecutionẽ patientes, ſuſtinemus, conuicijs affecti, obſecramus, ueluti excrementa mundi facti ſumus, omnium reiectamentum uſq; ad hunc diem. Non quo uos pudore ſuffũdam hæc ſcribo, ſed ut filios meos dilectos admoneo. Nam etiãſi innumeros pædagogos habeatis, in Chriſto non multos tamen patres. Siquidem in Chriſto Ieſu, per euangelium ego uos genui. Adhortor itaq; uos, ut imitatores mei ſitis. Hac de cauſa miſi uobis Timotheũ, q eſt filius meus dilectus, & fidelis in domino, qui uobis in memoriã reducet, uias meas, quæ ſunt in Chriſto, quemadmodum ubiq; in omni eccleſia doceo. Perinde quaſi non ſim uenturus ad uos, inflati ſunt quidam. Sed ueniam breui ad uos, ſi dominus uoluerit, & cognoſcam non ſermonem eorum qui inflati ſunt, ſed potentiam. Nõ enim in ſermone regnum eſt dei, ſed in potentia. Quid uultis? In uirga uenio ad uos, an in charitate, & ſpiritu lenitatis? Omnino auditur inter uos fornicatio, & huiuſmodi fornicatio, quæ nec inter gentes nominatur, ut aliquis uxorem patris habeat. Et uos inflati eſtis, ac non potius luxiſtis, ut tolleretur de medio ueſtrũ, qui factũ hoc

τοῦτο ποιήσας. Ἐγὼ μὲν γὰρ, ὡς
κ γ ἀπὼν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύμα-
τι, ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν, τὸν οὕτως τοῦ-
το κατεργασάμενον, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ
κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, συναχθέν-
των ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, σὺν τῇ
δυνάμει τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, παρα-
δοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ, εἰς ὄλε-
θρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ
ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ.

Οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν. οὐκ οἴ-
κ δ δατε, ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύρα-
μα ζυμοῖ; Ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν
ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθὼς ἐστὲ
ἄζυμοι. καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ
ἡμῶν ἐτύθη ΧΡΙΣΤΟΣ. ὥστε ἑορτάζωμεν,
μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κα-
κίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλι-
κρινείας καὶ ἀληθείας.

Ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ, μὴ συναναμί-
κ ε γνυσθαι πόρνοις, & οὐ πάντως τοῖς πόρ-
νοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ τοῖς πλεονέκ-
ταις, ἢ ἅρπαξιν, ἢ εἰδωλολάτραις. ἐπεὶ
ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν. νυ-
νὶ δὲ ἔγραψα ὑμῖν, μὴ συναναμίγνυσθαι.
ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, ἢ πόρνος,
ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ λοίδορος,
ἢ μέθυσος, ἢ ἅρπαξ, τῷ τοιούτῳ μη-
δὲ συνεσθίειν. τί γάρ μοι καὶ τοὺς ἔξω
κρίνειν; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε;
τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρίνει. καὶ ἐξαρεῖτε
τὸν πονηρὸν, ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

κ ς Τολμᾷ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς
τὸν ἕτερον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων,
καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων; οὐκ οἴδατε, ὅτι
οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινοῦσι; καὶ εἰ ἐν ὑ-
μῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κρι-
τηρίων ἐλαχίστων; οὐκ οἴδατε, ὅτι ἀγ-
γέλους κρινοῦμεν, μήτιγε, βιωτικά;

βιωτικὰ

hoc perpetraſſet. Nam ego quidem, ut abſens corpore, præſens autem ſpiritu, iam decreui tanq̃ præſens, ut is qui ſic hoc patrauit, in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti, congregatis uobis & meo ſpiritu, una cum poteſtate domini noſtri Ieſu Chriſti, tradatur ſatanæ, ad interitum carnis, quo ſpiritus ſaluus ſit, in die domini noſtri Ieſu. Nõ eſt bona gl̃iatio ueſtra. An neſcitis, q̃ paululum fermenti, totam conſperſionẽ fermentat? Expurgate itaq̃ uetus fermentũ, ut ſitis noua cõſperſio, ſic ut eſtis infermentati. Nam & paſcha noſtrũ p̃ nobis immolatus eſt Chriſtus. Itaq̃ feſtũ celebremus, nõ in fermẽto ueteri, nec in fermẽto maliciæ, & uerſutiæ, ſed in panibus fermẽto carentibus, hoc eſt, ſynceritate & ueritate. Scripſi uobis in epiſtola, Ne denuo cõmiſceremini cũ fornicariis, ac nõ utiq̃ cũ fornicariis mundi huius, aut cũ auaris, aut cũ rapacibus, aut ſimulachrorũ cultoribus. Quãdoquidẽ debetis uidelicet e mũdo exiſſe. Nũc autẽ ſcripſi uobis, ne cõmiſceamini. Si quis cũ frater appellet̃, fuerit fornicarius, aut auarus, aut ſimulachroz̃ cultor, aut cõuitiator, aut ebrioſus, aut rapax, cum eiuſmodi, ne cibũ qdẽ capiatis. Quid em̃ ad me attinet, etiã de his q̃ foris ſunt iudicare? Nõne de his q̃ int⁹ ſũt iudicatis? Eos uero q̃ foris ſunt, deus iudicat. Et ſuſtollite eũ q̃ malus eſt ex uobis ipſis. Suſti VI
net aliq̃s ueſtrũ negociũ habẽs cũ altero, iudicari ſub iniuſtis, & nõ ſub ſãctis? An neſcitis, q̃ ſãcti mũdũ iudicabũt? Et ſi int̃ uos iudicat̃ mũd⁹, indigni eſtis minimis iudiciis? An neſcitis, q̃ angelos iudicabim⁹, nedũ ea quæ ad uictũ p̃tinẽt.

Proinde

βιωτικὰ μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε. πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. οὕτως οὐκ ἔστιν ἐν ὑμῖν σοφός; οὐδὲ εἷς; ὃς δυνήσεται διακρίναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ ἐπὶ ἀπίστων; ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστίν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε, καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα ἀδελφούς;

ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ἄδικοι βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν; μὴ πλανᾶσθε. οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οὐ μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. καὶ ταῦτά τινες ἦτε, ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυ/ ριου ιησου, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν. πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ πάντα συμφέρει. πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι, ὑπό τινος. τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν. ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα, οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι. ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἤγειρε, καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. οὐκ οἴδατε, ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη χριστοῦ ἐστιν; ἆρας οὖν τὰ μέλη τοῦ χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο. ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ, ἓν σῶμά ἐστιν; ἔσονται γάρ, φησίν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐστι. φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτός τοῦ σώματός ἐστιν, ὁ δὲ πορνεύων, εἰς τὸ ἴδιον

Proinde uictualia quidem iudicia si habueritis, qui contempti sunt in ecclesia, eos constituite. Ad erubescentiam uestram dico. Adeo non est inter uos, sapiens? Ne unus quidem? qui possit diiudicare, inter fratrem suum? Sed frater cum fratre litigat, atq; id sub infidelibus? Itaq; iam quidem omnino delictum in uobis est, quod lites habetis inter uos ipsos. Cur non potius iniuriam patimini? cur non potius damnum accipitis? Imo uos iniuriã facitis, & dãno afficitis, idq; fratres? An nescitis, quod iniusti regni dei hæreditatẽ nõ consequent̃? Ne erretis. Neq; fornicatores, neq; cultores idolorũ, neq; adulteri, neq; molles, neq; masculoꝝ concubitores, neq; fures, neq; auari, neq; ebriosi, neq; maledici, neq; rapaces, regni dei hæreditatẽ accipiẽt. Atq; hoc eratis quidã, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine dñi Iesu, & in spiritu dei nostri. Oia mihi licent, at non omnia conducunt. Omniũ mihi potestas est, at ego nõ redigar sub ullius potestatẽ. Escæ uẽtri, & uẽter escis, deus aũt & hunc & illas abolebit. Corpus uero, non fornicationi, sed domino, & dominus corpori. Deus autem & dominum suscitauit, & nos suscitabit per potentiam suã. An nescitis, quod corpora uestra membra sunt Christi? Num igitur tollens membra Christi, faciam scorti mẽbra? Absit. An nescitis, quod qui adglutinatur scorto, unum corpus est? Erunt enim, inquit, duo in carnem unam. At qui adglutinatur dño, unus spiritus est. Fugite fornicationem. Omne peccatũ, quodcũq; fecerit homo, extra corpus est. Sed qui fornicatur in

τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν, ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν; ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς.

Δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά
A B ἐστι τοῦ θεοῦ. Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. διὰ δὲ τὰς πορνείας, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω. τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν ἀποδιδότω. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί. Ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνήρ. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή. μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρόν, ἵνα σχολάσητε τῇ νηστείᾳ, καὶ τῇ προσευχῇ, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατα
κ γ νᾶς, διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν. τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγήν. θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι, ὡς καὶ ἐμαυτόν. ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ,
λ δ ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως. Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις, καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστιν, ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ. εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν. κρεῖσσον γάρ
λ ε ἐστι γαμῆσαι, ἢ πυροῦσθαι. Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω οὐκ ἐγώ, ἀλλὰ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι. Ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω. καὶ ἄνδρα, γυναῖκα μὴ ἀφιέναι. Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ
λ ς ὁ κύριος. Εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὕτη συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν. καὶ γυνὴ ἥτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ οὗτος συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω ἄνδρα. Ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί, καὶ

ἡγίασται

ppriũ corpus peccat. An neſcitis, quod corpora ueſtra, templum eius, qui eſt in uobis ſpirituſſancti eſt, quem habetis a deo, & nõ eſtis ipſi ueſtri iuris? Nã empti eſtis precio. Glorificate iam deum in corpore ueſtro, & in ſpiritu ueſtro, quæ ſunt dei. Ceterũ de quibus ſcripſiſtis mihi, bonum eſt homini, uxorem nõ attingere. Attamen ppter fornicationes, unuſquiſq; ſuam uxorẽ habeat, & unaquæq; uirum ſuũ habeat. Vxori uir debitam beniuolentiam reddat. Similiter aũt & uxor uiro. Vxor proprij corporis poteſtatem non habet, ſed maritus. Similiter & maritus proprij corpis ius nõ habet, ſed uxor. Ne fraudetis uos inuicem, niſi ſi quid ex conſenſu, pro tempore, ut uacetis ieiunio & oratioi, & rurſum ad idipſum conueniatis, ne tentet uos ſatanas, propter intemperantiã ueſtram. Hoc aũt dico iuxta ignoſcẽtiam, non iuxta preceptũ. Nam uelim oẽs homines eſſe, ut & ipſe ſum. Sed unuſqſq; proprium donum habet ex deo, alius quidem ſic, alius autem ſic. Dico autem innuptis & uiduis, bonum eis eſt, ſi manſerint, ut & ego. Quod ſi intemperantes ſunt, nubant. Nam ſatius eſt nubere, q̃z uri. At coniugatis dico, non ego, imo dominus, uxor a uiro ne ſeparetur. Quod ſi ſeparata fuerit, maneat innupta, aut marito reconcilietur. Et maritus uxorem ne amittat. Reliquis aũt ego dico, non dominus. Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc aſſentit ut habitet cũ illo, ne amittat eam, & mulier, quæ habet maritũ infidelem, & is aſſentit ut habitet cũ ea, ne amittat illũ. Sanctificatus eſt em̃ maritus infidelis, in uxore, & ſanctificata

VII

ἡγίασαι ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος, ᾧ τῷ ἀνδρί, ἐπεὶ
ἄρατὰ τέκνα ὑμῶν, ἀκάθαρτά ἐστι, νῦν
δὲ ἅγιά ἐστιν. εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χω
ριζέσθω. οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελ
φὴ ἐν τοῖς τοιούτοις, ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκλη-
κεν ἡμᾶς ὁ θεός. τί γὰρ οἶδας γύναι, εἰ
τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας ἄνερ, εἰ τὴν
γυναῖκα σώσεις, εἰ μή, ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ
θεός, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ κύριος, οὕτως
περιπατείτω, καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησί-
αις πάσαις διατάσσομαι. περιτετμημένος
τις ἐκλήθη, μὴ ἐπισπάσθω. ἐν ἀκροβυστίᾳ
τις ἐκλήθη, μὴ περιτεμνέσθω. ἡ περιτομὴ
οὐδέν ἐστι, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ
λ 3 τήρησις ἐντολῶν θεοῦ. ἕκαστος ἐν
τῇ κλήσει, ᾗ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. δοῦ-
λος ἐκλήθης, μή σοι μελέτω, ἀλλ' εἰ καὶ δύνα
σαι ἐλεύθερος γενέσθαι μᾶλλον χρῆσαι. ὁ
γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος, ἀπελεύθε-
ρος κυρίου ἐστίν. ὁμοίως καὶ ὁ ἐλεύθερος
κληθείς, δοῦλός ἐστι χριστου. τιμῆς ἠ
γοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων.
ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη ἀδελφοί, ἐν τούτῳ με
λ κ νέτω παρὰ θεῷ. Περὶ δὲ τῶν παρ
θένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην
δὲ δίδωμι, ὡς ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πι-
στὸς εἶναι. νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρ-
χειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην. ὅτι καλὸν
ἀνθρώπῳ, τὸ οὕτως εἶναι. δέδεσαι γυ-
ναικί, μὴ ζήτει λύσιν. λέλυσαι ἀπὸ γυναι-
κός, μὴ ζήτει γυναῖκα. ἐὰν δὲ καὶ γήμῃς,
οὐχ ἥμαρτες. καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ
ἥμαρτεν, θλῖψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοι
οῦτοι. ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι. τοῦτο δέ
φημι, ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος, τὸ
λοιπόν ἐστιν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας,
ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι, καὶ οἱ κλαίοντες, ὡς μὴ κλαί
οντες, καὶ οἱ χαίροντες, ὡς μὴ χαίροντες, καὶ οἱ
ἀγοράζοντες, ὡς μὴ κατέχοντες, καὶ οἱ χρώ-
μενοι τὸν

sanctificata est uxor infidelis, in marito;
Alioqui filij uestri imundi sunt, nunc aũt
sancti sunt. Quod si infidelis discedit, discedat. Nõ est seruituti subiectus frater aut
soror in huiusmodi, sed in pace uocauit
nos deꝰ. Qui nãq; scis mulier, an maritũ
sis seruatura? Aut q scis uir, an uxorẽ sis
seruaturus? Vtcunq; fuerit, unusquisq;
ut ille partitus est deus, unusquisq; ut illũ
uocauit dominus, ita ambulet. & sic in
ecclesijs omnibus ordino. Circumcisus
aliquis uocatus est, ne accersat preputiũ.
In preputio aliquis uocatus est, ne circũcidatur. Circumcisio nihil est, & preputium nihil est, sed obseruatio mandatorum dei. Vnusquisq; in uocatiõe in qua
uocatus fuit, in hac maneat. Seruus uocatus es, ne sit tibi curæ. Quinetiam si potes liber fieri, potius utere. Etenim qui in
domino uocatus est seruus, libertus domini est. Similiter & qui liber uocatus
fuit, seruus est Christi. Pretio empti fuistis. Ne fiatis serui hominũ. Vnusquisq;
in quo uocatus fuit fratres, in eo maneat
apud deũ. De uirginibus aũt præceptũ
dñi non habeo, consilium tamen do,
tãq; misericordiã cõsecutus a dño in hoc
ut sim fidelis. Puto igit' hoc bonũ esse, propter pñsentẽ necessitatẽ. Nam bonũ est
hoi sic esse. Alligatus es uxori, ne quere
solutionẽ. Solutꝰ es ab uxore, ne queras
uxorẽ. Q̃d si duxeris uxorẽ, nõ peccasti.
Et si nupserit uirgo, nõ peccauit, Attñ afflictionem in carne habituri sunt hmõi.
Ego uero uobis parco, Hoc aũt dico frẽs
tẽpus contractũ est, supest, ut q habent
uxores, sint tãq; nõ habeãt, & q plorant
tãq; nõ plorẽt, & q gaudẽt, tãq; nõ gaudeãt, & q emũt tãq; nõ teneãt, & q utun

μενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι, παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. Θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος, μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ. ὁ δὲ γαμήσας, μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί. μεμέρισται καὶ γυνὴ καὶ παρθένος. ἡ ἄγαμος, μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι. ἡ δὲ γαμήσασα, μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί. τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ εὐπρόσεδρον τῷ κυρίῳ, ἀπερισπάστως.

λθ Εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλῃ γίνεσθαι, ὃ θέλει ποιείτω, οὐχ ἁμαρτάνει, γαμείτωσαν. ὃς δὲ ἕστηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιεῖ. ὥστε ὁ ἐκγαμίζων, καλῶς ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ.

μ γυνὴ δέδεται νόμῳ, ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐὰν δὲ καὶ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευθέρα ἐστίν, ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ. μακαριωτέρα δέ ἐστιν, ἐὰν οὕτως μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην. δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.

Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ. εἴ τίς δοκεῖ ἐγνωκέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκεν, καθὼς δεῖ γνῶναι. εἴ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ. Περὶ οὖν τῆς βρώσεως τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ εἷς. καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ, λεγόμενοι θεοὶ

tur mundo hoc, tanq̃ non utantur, preterit enim habitus huius mundi. Velim aũt uos absq; sollicitudine esse. Qui cœlebs est, curat ea quæ sunt domini, quomodo placiturus sit dño. At qui duxit uxorem, sollicitus est de his, q̃ sunt mundi, quomodo placitur⁹ sit uxori. Diuisa sunt hæc duo, mulier & uirgo. Innupta curat ea, quæ sunt domini, ut sit sancta & corpore & spiritu. cõtra, quæ nupta est, curat ea quæ sunt mũdi, quomodo placitura sit uiro. Hoc autẽ ad id qđ uobis cõducibile est dico, nõ uti laqueum uobis iñiciam, sed ut quod honestũ ac decorũ est sequamini, & adhæreatis dño, absq; ulla distractione. Quod si quis indecorum uirgini suæ putat, si p̃tereat nubendi tempus, & sic oportet fieri, quod uult faciat, nõ peccat, iũgantur matrimonio. Ceterũ qui stat firmus in corde, non habens necessitatẽ, sed potestatẽ habet pprie uoluntatis, & hoc decreuit in corde suo, ut seruet suã uirginem, bene facit. At q nõ elocat nuptũ, melio⁹ facit. Vxor aũt alligata est matrimonio, quã diu uiuit maritus eius. Quod si dormierit maritus illius, libera est, ad cui uult nubẽdũ, modo in dño. Attñ beatior est, si sic maneat, iuxta meã sentẽtiã. Videor aũt mihi & ipse spm̃ dei habere. Cetex de iis VIII
q̃ simulacris imolant, scim⁹ qđ oẽs scientiam habem⁹. Sciẽtia inflat, charitas uero ædificat. Qđ si quis sibi uidet aliquid scire, nondũ quicq̃ nouit, quẽadmodũ oporteat scire. At si quis diligit deũ, hic cognitus est ab illo. De esu igitur eorx q̃ simulacris imolãtur, scimus quod nullũ est simulacrũ in mundo, & quod null⁹ sit deus alius nisi unus. Nã etiãsi sunt q di-

cantur

γόμλωοι θεοὶ, εἴπε ἐν οὐρανῷ, εἴπε ἐπὶ γῆς, ὥωπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοὶ, καὶ κύριοι πολλοὶ, ἀλλ' ἡμῖν εἷς θεὸς, ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτὸν, καὶ εἷς κύριος ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις. τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι, ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν, ἀσθενὴς οὖσα, μολύνεται. βρῶμα δὲ, ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ, οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν, περισσεύομεν, οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑστερούμεθα. βλέπετε δὲ μή πως ἡ ἐξουσία ἡμῶν αὕτη, προσκομμα γένηται, τοῖς ἀσθενοῦσιν. ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σε, τὸν ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται, εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφός, ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι' ὃν ΧΡΙΣΤΟΣ ἀπέθανεν. οὕτως δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς ΧΡΙΣΤΟΝ ἁμαρτάνετε. διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, μα ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίζω. οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐχὶ ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστὲ ἐν κυρίῳ; εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμί. ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς, ὑμεῖς ἐστὲ ἐν κυρίῳ. ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν αὕτη ἐστί. μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν; μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν; ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου, καὶ Κηφᾶς; ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι; τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς

cantur dij, siue in cœlo, siue in terra, quēadmodū sunt dij multi, & dñi multi, nobis tamen unus est deus, qui est pater ille, ex quo omnia, & nos in illum, & unus dñs iesus Christus, per quē oīa, & nos p illū, sed nō in omnibus est scientia. Nonnulli uero cum conscientia simulacri usq; ad hoc tempus, ut simulacris immolatum edunt, & conscientia illorum, infirma cum sit, polluitur. Atqui esca, nos nō cōmēdat deo, neq; si comedamus, aliqd nobis supersit, neq; si non comedamus, quicq̄ nobis deest. Sed uidete ne quomodo facultas ista uestra, offēdiculo sit, ijs qui infirmi sunt. Etenim si quis cōspexerit te, q habes scientiā, in epulo simulacrorum accūbentē, nōne cōscientia eius q infirmus est, ædificabit, ad edendū ea q̄ sunt simulacris immolata? Et peribit frater, q infirmus est, in tua scientia, propter quē Christus fuit mortuus. Sic aūt peccantes in fratres, & uulnerantes illoꝝ conscientiā infirmā, i Christū peccatis. Quappter si esca offendit fratrē meū, non comedo carnes in æternū, ne fratri meo sim offendiculo. An nō sum apostolus? An IX
nō sum liber? An nō Iesū Christū dñm nostrū uidi? An nō opus meū uos estis in dño? Si cæteris nō sum apostolus, at sane uobis sum. Siquidē sigillū apostolatus mei, uos estis in domino. Mea respōsio apud eos qui me interrogāt hæc est. An non habemus ptātem edēdi ac bibēdi? An nō habem⁹ ptātē, sororē, mulierē circūducēdi? quēadmodū & cæteri apli, & fratres dñi, & Cephas? An solus ego & Barnabas, nō habem⁹ ptātem hoc faciēdi? Quis militat suis stipendijs unq̄? qs plātat uineā, & de fructu ei⁹ nō edit?

ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος
τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦ
τα λαλῶ; ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει; γέγ
ραπται γὰρ ἐν τῷ Μωσέως νόμῳ Οὐ φιμώσεις
βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ;
ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη,
ὅτι ἐπ' ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν, ἀροτριᾶν,
καὶ ὁ ἀλοῶν, ἐπ' ἐλπίδι τοῦ μετέχειν
ἐπ' ἐλπίδι. εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ
ἐσπείραμεν, μέγα, εἰ ἡμεῖς τὰ σαρκικὰ θερί
σομεν; εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν με
τέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐχρησά
μεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγο
μεν, ἵνα μή τινα ἐγκοπὴν δῶμεν τῷ εὐαγ
γελίῳ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ. οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ
τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι, ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν;
οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες, τῷ θυσι
αστηρίῳ συμμερίζονται; οὕτως καὶ ὁ κύριος δι
έταξεν, τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν,
ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν. ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ἐχρησά
μην τούτων. οὐκ ἔγραφα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕ
τως γένηται ἐν ἐμοί, καλὸν γάρ μοι μᾶλ
λον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κε
νώσῃ. ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι
καύχημα. ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται. οὐαὶ
δέ μοι ἐστίν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι, εἰ γὰρ
ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω, εἰ δὲ ἄκων,
οἰκονομίαν πεπίστευμαι. τίς οὖν μοί ἐστιν
ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος, ἀδάπανον
θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, εἰς τὸ, μὴ
καταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐα
μβ γελίῳ. Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν
ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερ
δήσω, καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς Ἰουδαῖος
ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω, τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς
ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω.
τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος θεῷ,
ἀλλ' ἔννομος ΧΡΙΣΤΟΥ, ἵνα κερδήσω ἀνό
μους. Ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν, ὡς ἀσθενής
ἵνα τοὺς

Aut quis paſcit gregẽ, & de lacte gregis
nõ edit? Num ſecundũ hominẽ hæc di-
co? An nõ & lex eadẽ dicit? Etẽm i Moy-
ſi lege ſcriptũ eſt. Non obligabis os bo-
ui trituranti. Num boues curæ ſunt deo?
An hoc propter nos omnino dicit? Pro-
pter nos eñ hoc ſcriptum eſt, qđ ſub ſpe,
debeat is q arat arare, & qui triturat ſub
ſpe, ſpei ſuæ particeps eſſe debet. Si nos
uobis ſpiritalia ſeminauim⁹, magnũ eſt,
ſi nos ueſtra carnalia meſſuerimus? Si cæ
teri poteſtatis ueſtræ participes ſunt, cur
nõ potius nos? Atqui nõ uſi fuimus po
teſtate iſta, ſed oĩa ſufferim⁹, ne qđ offen
diculum demus euãgelio Chriſti. An ne
ſcitis quod ii qui in ſacris operãtur, ex ſa-
crificio uiuunt? Qui ſacrario aſſiſtũt, una
cum ſacrario partẽ accipiunt? Sic & dñs
ordinauit, ut qui euangeliũ annunciant,
ex euangelio uiuant. Ego tñ nullo horũ
uſus fui. Quãꝯ nõ ſcripſi hæc, ut ita fiat
in me. Nam bonũ eſt mihi mori potius,
ꝯ ut gloriationem meam aliquis inanẽ
reddat. Etẽm ſi euãgelizauero, nõ eſt qđ
glorier. Neceſſitas eñ mihi incũbit. Væ
aũt mihi eſt, niſi euãgelizauero. Nã ſi uo
lens hoc faciã, p̃miũ habeo, ſin inuit⁹, di-
ſpẽſatio cõmiſſa eſt mihi. Quod igit̃ mi
hi eſt p̃miũ? Vt cũ euangelizẽ, gratuitũ
efficiam euãgeliũ Chriſti, in hoc, ne ab-
utar poteſtate mea in euãgelio. Etenim
cũ liber ſim ab oĩbus, oĩbus meipſum ſer
uum feci, quo plureis lucri facerẽ, & fact⁹
ſum iudæis, tãꝯ iudæus, ut iudæos lucri
faciã, ñs q ſub lege ſũt, tãꝯ eſſẽ ſub lege,
ut eos q ſub lege ſũt, lucrifaciã, his q ſine
lege ſũt, tãꝯ eſſẽ ſine lege, cũ nõ ſim ſine
lege deo, ſz̃ i lege Chriſti, ut lucrifaciã, eos
q ſũt ſine lege. Fact⁹ ſũ ifirm⁹, tãꝯ ifirm⁹ 45
ut infir-

ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω. τοῖς πᾶσι γέγο
να τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. τοῦ/
το δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοι
μγ νωνὸς αὐτοῦ γένωμαι. οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ
ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν,
εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτως τρέχε
τε, ἵνα καταλάβητε. πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος,
πάντα ἐγκρατεύεται. ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἵνα
φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρ
μδ τον. ἐγὼ τοίνυν οὕτως τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως, οὕτως πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων.
ἀλλὰ ὑποπιάζω μου τὸ σῶμα, καὶ δουλαγωγῶ,
μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γέ
νωμαι. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελ
με φοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ
τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ πάντες διὰ τῆς θα/
λάσσης διῆλθον, καὶ πάντες εἰς τὸν μω/
σῆν ἐβαπτίσαντο, ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐν τῇ
θαλάσσῃ, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευμα
τικὸν ἔφαγον, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα
πνευματικὸν ἔπιον, ἔπινον γὰρ ἐκ πνευμα
τικῆς ἀκολουθούσης πέτρας, ἡ δὲ πέτρα ἦν
με ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ. ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν
αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεὸς, κατεστρώθησαν γὰρ
ἐν τῇ ἐρήμῳ. ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν,
εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν,
καθὼς κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν. μηδὲ εἰδωλο
λάτραι γίνεσθε, καθώς τινες αὐτῶν, ὡς γέ/
γραπται, ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πεῖν, καὶ
ἀνέστησαν παίζειν. μηδὲ πορνεύωμεν, καθώς
τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡ/
μέρᾳ, εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες. μηδὲ ἐκπειρά
ζωμεν τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ, καθὼς καί τινες αὐτὸν ἐπεί
ρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο. μηδὲ
γογγύζετε, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ
μζ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ. ταῦτα δὲ πάντα
τύποι συνέβαινον ἐκείνοις. ἐγράφη δὲ πρὸς νουθε
σίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήν
τησεν. ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ.
πειρασμὸς σ

ut infirmos lucrifaciã. Oibus factus ſum
oia, ut omnino aliquos ſeruarẽ. Hoc aũt
facio propter euangeliũ, ut particeps illi⁹
fiam. An neſcitis, quod qui in ſtadio cur/
runt, oẽs quidem currũt, ſed unus accipit
p̃mium? Sic currite, ut cõprehẽdatis. Oĩs
aũt qui certat, per omnia temperans eſt.
Illi quidẽ igitur, ut perituram coronã acci/
piãt, nos aũt æternã. Ego itaq; ſic curro,
ut non in incertũ, ſic pugilẽ ago, nõ uelut
aerem feriẽs, uerũ ſubijcio corpus meũ,
& in ſeruitutẽ redigo, ne quo modo fiat,
ut cũ alijs predicarim, ipſe reprobus effi/
ciar. Nolim autem uos ignorare fratres, X
quod patres noſtri oẽs ſub nube erant,
& omnes per mare tranſierũt, & omnes
in Moſen baptizati ſunt, i nube & in ma
ri. Et oẽs eandẽ eſcã ſpiritalẽ comedebãt,
& oẽs eundẽ potũ ſpiritalem bibebant.
Bibebant em̃ de ſpiritali, quæ illos comi
tabat petra, petra uero fuit Chriſtus, ſed
plures illoꝝ nõ ap̃pbauit de⁹. Proſtrati
ſunt em̃ i deſerto. Hæc aũt figuræ noſtri
fuerũt, ne nos ſimus cõcupiſcẽtes reꝝ ma
larum, quẽadmodum & illi cõcupierunt.
Neq; ſimulachroꝝ ſimus cultores, ſicuti
quidã illoꝝ, quẽadmodũ ſcriptũ eſt. Se/
dit pp̃ls ut manducaret & biberet, & ſur/
rexerũt ad ludẽdũ. Neq; fornicemur, ſi/
cuti quidã illoꝝ fornicati ſunt, & cõcide/
rũt in uno die, uiginti tria milia. Neq; tẽ
temus Chriſtũ, ſicut & quidã eũ tentaue
runt, & a ſerpentibus extincti ſunt. Neq;
murmuretis ſicut & quidam illorũ mur/
murauerũt, & interempti ſunt ab extin/
ctore. Hæc aũt omnia figuræ, cõtigerũt il
lis. Scripta uero ſũt p̃pter admonitionẽ
noſtri, i quos termini ætatũ iciderũt. Pro
inde q̃ ſibi uidetur ſtare, uideat ne cadat,

πφρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν, εἰ μὴ ἀνθρώπι-
μη νος. πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς
πειρασθῆναι, ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσει
σὺν τῷ πφρασμῷ, καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνα-
σθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν. διόπερ ἀγαπητοί
μου φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρίας, ὡς φρο
μθ νίμοις λέγω, κρίνατε ὑμεῖς ὃ φημί. τὸ
ποτήριον τῆς εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν, οὐ-
χὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ ἐστί; τὸν
ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώμα
τος τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ ἐστίν; ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶ
μα οἱ πολλοί ἐσμεν. οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ
ν ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν. βλέπετε
τὸν ἰσραὴλ κατὰ σάρκα. οὐχὶ οἱ ἐσθίοντες
τὰς θυσίας, κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσί; τί
οὖν φημι, ὅτι εἰδωλόν τι ἐστίν; ἢ ὅτι εἰδωλό
θυτόν τι ἐστιν; ἀλλ' ὅτι ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμο
νίοις θύει, καὶ οὐ θεῷ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοι
νωνοὺς τῶν δαιμόνων γίνεσθαι. οὐ δύνασθε
ποτήριον κυρίου πίνειν, καὶ ποτήριον δαιμο
νίων, οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν
καὶ τραπέζης δαιμονίων. ἢ παραζηλοῦμεν τὸν
κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμέν; πάντα μοι
ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει. πάντα μοι ἔξ
εστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ
ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος. πᾶν τὸ ἐν
ια μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρί-
νοντες, διὰ τὴν συνείδησιν. τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ
καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. εἴ τις καλεῖ ὑμᾶς
τῶν ἀπίστων καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ πα
τιθέμενον ὑμῖν, ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνον-
β τες διὰ τὴν συνείδησιν. ἐὰν δέ τις ὑμῖν
εἴπῃ, τοῦτο εἰδωλόθυτόν ἐστι, μὴ ἐσθίετε, δι'
ἐκεῖνον τὸν μηνύσαντα, καὶ τὴν συνείδησιν.
τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. συ-
νείδησιν δὲ λέγω, οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ
ἑτέρου, ἵνα τί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ
ἄλλης συνειδήσεως, εἰ δὲ ἐγὼ χάριτι μετέ-
χω, τί βλασφημοῦμαι, ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐ-
χαριστῶ

EPISTOLA

Tentatio uos nō cepit, niſi humana, ſed fidelis eſt deus, qui nō ſinet uos tentari, ſupra id qđ poteſtis, imo faciet una cum tētatione, exitum, quo poſſitis ſufferre. Quapropter dilecti mei, fugite ab ſimulachroꝝ cultu, ut prudentibus loquor, iudicate uos quod dico. Poculū bñdictionis, cui benedicimus, nōne cōmunicatio ſanguinis Chriſti eſt? Panis quē frangimus, nonne cōmunicatio corporis Chriſti eſt? Qm̄ unus panis, unū corpꝰ multi ſumꝰ. Nā oēs ex eodē pane ptícipamus. Videte iſrael iuxta carnē. Nōne qui edunt uictimas, ptícipes altarīj ſūt? Quid ergo dico, qđ ſimulacrū aliqđ eſt? aut quod ſimulacris īmolatū aliquid eſt? Nō, uerū illud dico, quod q̄ īmolant gētes, dæmoniis īmolant, & nō deo. Noli aūt uos cō ſortes dæmonioꝝ eſſe. Nō poteſtis poculū dñi bibere, & poculū dæmoniorū. Nō poteſtis mēſæ dñi particípes eſſe, & mēſæ dæmonioꝝ. An ꝓuocamus dñm? Num fortiores illo ſumus? Oīa mihi licent, at nō oīa cōducunt. Oīa mihi licēt, ſed nō oīa ædificant. Nemo qđ ſuum eſt querat, ſed qđ alteriꝰ eſt unuſqſq;. Omē qđ in macello uendit̄ edite, nihil interrogantes, ꝓpter cōſcientiā. Dñi ſiquidē eſt terra, & plenitudo eius. Quod ſi quis uocat uos īfideliū, & uultis ire, omne qđ apponitur uobis, edite, nihil interrogātes ꝓpter cōſcientiā. Qđ ſi quis uobis dixerit, hoc ſimulacris īmolatū eſt, ne edatis, ꝓpter illū q indicauit, & propter cōſciētiā. Dñi ſiqdē eſt terra, & plenitudo eiꝰ. Porro cōſcientiā dico, nō tuā, ſed illius alterius. Cur em̄ libertas mea iudicat̄ ab alia cōſcientia? Qđ ſi ego cū gratia particípo, cur ob id mihi male dicit̄ ꝓ quo ego gratias ago

χαρίσῶ. Εἴτε οὖν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τί
ν γ ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε. ἀπρόσκοποι γίνεσθε, καὶ ἰουδαίοις, καὶ ἕλλησι,
καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ. καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ
συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι, μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ χρι
ν δ στοῦ. Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε. Θέ-
ν ε λω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ χριστός ἐστι, κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνήρ, κεφαλὴ δὲ χριστοῦ ὁ θεός.
ν ς πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος, ἢ προφητεύων, κατὰ κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνει τὴν κεφα
λὴν αὐτοῦ. πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς. ἓν γάρ
ἐστι καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ. εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται γυνή, καὶ κειράσθω. εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κεῖρασθαι, ἢ ξυρᾶσθαι κα-
τακαλυπτέσθω. Ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, εἰκὼν καὶ δό-
ξα θεοῦ ὑπάρχων. γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν. οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικός, ἀλλὰ γυ-
νὴ ἐξ ἀνδρός. καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄν-
δρα. διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, διὰ τοὺς ἀγγέλους.
πλὴν οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν κυρίῳ. ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρός, οὕτως καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυ-
ναικός, τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε, πρέπον ἐστὶ γυναῖκα ἀκα-
τακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι; ἢ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει ὑμᾶς, ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστι, γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστιν; ὅτι ἡ κόμη, ἀντὶ περιβολαίου δέδοται. εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνει-
κος εἶναι

tias ago. Siue igitur editis, siue bibitis, siue quid facitis, omnia in gloriã dei facite. Tales estote, ut nullũ p̃beatis offendiculum, neq; Iudæis, neq; Græcis, neq; ecclesiæ dei. quemadmodũ ego per oĩa omnibus placeo, non querens meã ipsi⁹ utilitatẽ, sed multo⁹, ut salui fiãt. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. XI
Collaudo aũt uos fratres, quod omnia mea memoria tenetis, & quemadmodũ tradidi uobis, traditiões tenetis. Sed uolo uos scirẽ, quod omnis uiri caput Christus est, caput aũt mulieris, uir. Caput uero Christi deus. Omnis uir orans, aut pp̃hetãs, quicquã habens in capite, probro afficit caput suum. Omnis uero mulier, orans aut prophetans, nõ uelato capite, dehonestat caput suũ. Nam id perinde est prorsus, ac si rasa esset. Etenim si nõ uelatur mulier, etiã tõdeat᷑. Quod si fœdum est mulieri tõderi, aut radi, uelatur. Vir quidem nõ debet uelare caput cum is imago sit & gloria dei. At mulier gloria uiri est. Non enim est uir ex mulliere, sed mulier ex uiro. Neq; eñ conditus est uir propter mulierẽ, sed mulier p̃pter uirũ. Propter hoc debet mulier potestatẽ habere in capite suo, propter angelos, alioq neq; uir absq; muliere, neq; mulier absq; uiro in domino. Nam quẽadmodum mulier ex uiro est, ita & uir per mulierem, omnia uero ex deo. Inter uos ipsos iudicate, num decorũ est, mulierem non uelatã, deũ orare? An ne natura quidem ipsa hoc docet uos, quod uir quidem si comatus fuerit, probro sit ipsi? Contra mulier si comata fuerit, gloriæ sit illi, quod coma, pro uelamine data sit. Ceterũ si quis uidetur cõtentiosus esse,

κος εἶναι. ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ. τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ, ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον, ἀλλ' εἰς τὸ ἧττον συνέρχεσθε. πρῶτον μὲν συνερχομένων ὑμῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέρος τι πιστεύω. δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι, φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν. Συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτό, οὐκ ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν. ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προσλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν. καὶ ὃς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει. μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί ὑμῖν εἴπω; ἐπαινέσω ὑμᾶς; ἐν τούτῳ οὐκ ἐπαινῶ. Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔκλασε, καὶ εἶπε. λάβετε, φάγετε, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι λέγων, τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν, ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι. τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὁσάκις γὰρ ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ. Ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον, ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ κυρίου. Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω. ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου. Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. εἰ γὰρ ἑαυτοὺς

sus esse, nos huiusmodi consuetudinem non habemus, neq; ecclesiæ dei. Illud tamen precipiens non laudo, quod non in melius, sed in deterius conuenitis. Nam primũ quidem, cũ conuenitis in ecclesia, audio dissidia in uobis esse, & aliqua ex parte credo. Oportet enim & sectas in uobis esse, quo qui probati sunt, manifesti fiant inter uos. Igitur cum conuenitis in eundem locum, non licet dominicã cænam edere, quod unusquisq; propriã cœnam occupet in edendo. Et hic quidem esurit, ille uero ebrius est. Num sane domos non habetis ad edendum & bibendum? An ecclesiam dei contemnitis, & pudefacitis eos qui non habent? Quid uobis dicã? Laudabo uos? In hoc non laudo. Ego enim accepi a domino, quod & tradidi uobis, quod dominus Iesus in ea nocte qua traditus est, accepit panem, & postq; gratias egisset, fregit, & dixit. Accipite, Edite, Hoc meum est corpus, quod pro uobis frãgitur, hoc facite in mei cõmemorationem. Ad eundem modum & poculũ, peracta cœna, dicens, hoc poculum nouum testamen, tum est, in meo sãguine, hoc facite, quotienscunq; biberitis, in mei cõmemorationem. Quotienscunq; enim comederitis panem hunc, & poculũ hoc biberitis, mortem domini annunciatis, donec uenerit. Itaq; quisquis ederit panem hunc, aut biberit poculũ domini indigne, reus erit corporis & sanguinis domini. Probet aũt homo seipsũ, & sic de pane edat, & de calice bibat. Nã qui edit aut bibit indigne, iudiciũ sibiipsi edit & bibit, nõ dijudicãs corpꝰ dñi. Propter hoc inter uos multi ibecilles & iualidi, & dormiũt mlti.

Etenim

εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. κρινόμενοι δὲ ὑπὸ κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.

ξ Ὥστε ἀδελφοί μου συνερχόμενοι, εἰς τὸ φαγεῖν, ἀλλήλους ἐκδέχεσθε. Εἴ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρῖμα συνέρχησθε. τὰ δὲ λοιπὰ, ὡς ἂν ἔλθω, διατάξομαι.

ξα Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν ἀδελφοί, οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, οἴδατε ὅτι ἔθνη ἦτε πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα, ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαγόμενοι. διὸ γνωρίζω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα ΙΗΣΟΥΝ, καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν κύριον ΙΗΣΟΥΝ, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα. καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσὶ, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος. καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς ἐστὶ θεὸς, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος, πρὸς τὸ συμφέρον. ᾧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἑτέρῳ δὲ πίστις, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν, πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καθὼς βούλεται. καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἕν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλὰ πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνὸς, πολλὰ, ὄντα, ἕν ἐστι σῶμα, οὕτω καὶ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες, εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι, εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι, καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά. ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς, ὅτι οὐκ εἰμὶ χεὶρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο

Etenim si nos ipsos diiudicassemꝰ, haud quaqꝫ iudicati fuissemus. At cum iudicamur, a domino, corripimur, ne cū mundo condemnemur. Itaqꝫ fratres mei, cū conuenitis ad comedēdum, alius alium expectate. Quod si qs esurit, domi edat, ne ad iudiciū conueniatis. Cetera uero cū uenero disponā. Porro de spiritalibꝰ fratres, nolo uos ignorare, scitis quod gētes fuistis, & ad simulacra muta, utcūqꝫ ducebami abducebamini. Quapropter notū uobis facio, qđ nullus in spū dei loquēs dicit anathema Iesū, & nemo pōt dicere domiuū Iesum, nisi in spiritu sancto. Diuisiones autem donorum sunt, sed idem spiritus, & diuisiones ministeriorum sunt, & idem dñs, & diuisiones operationū sunt, sed idem est deus operans oīa in oībus. Vnicuiqꝫ uero datur manifestatio spiritus, ad id quod expedit. Nam huic quidem per spiritū datur sermo sapiētiæ. Alij uero sermo scientiæ, secūdū eūdē spm. Alij uero fides i eodē spū. Alij uero dona sanationū in eodē spū. Alij uero efficaciæ potētiarꝫ, alij uero pphetia, alij uero discretiōes spūum, alij uero genera liguarꝫ, alij uero interpꝛtatio linguarꝫ, sed oīa hæc opat unꝰ ille & idē spūs, diuidēs peculiariter unicuiqꝫ sicuti uult. Quemadmodū em̄ corpus unum est, & membra habet multa, oīa uero mēbra corporis unius, multa cum sint, unū sūt corpꝰ, sic & Christus. Etem̄ in uno spiritu nos oēs, in unū corpus baptizati sumus, siue Iudæi, siue Græci, siue serui, siue liberi, & omnes in unū spiritū poti sumus. Etenim corpus non est unum membrū, sed multa. Si dicat pes, nō sum manus, non sum de corpe, num

XII

idcirco

τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος; ἢ ἐὰν εἴπῃ ὁ οὖς, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος; εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμός, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀκοή, ποῦ ἡ ὄσφρησις; νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλησεν, εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα; νυνὶ δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα. οὐ δύναται δὲ ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ, χρείαν σου οὐκ ἔχω, ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσὶ, χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος, ἀσθενέστερα ὑπάρχειν ἀναγκαῖά ἐστιν. καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν, καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν, εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει, τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν, οὐ χρείαν ἔχει, ἀλλ' ὁ θεὸς συνεκέρασε τὸ σῶμα τῷ ὑστερουμένῳ περισσοτέραν δοὺς τιμὴν, ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη. καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη. εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη. ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ μέλη ἐκ μέρους. καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, ἔπειτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν. μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνάμεις; μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι; ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα. καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι. ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ, καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ

idcirco nō eſt de corpore? Et ſi dicat auris, non ſum oculus, nō ſum de corpore, num ideo nō eſt de corpore? Si totū corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi olfactus? Nunc aūt deus poſuit mēbra, unūquodq; ſingillatim, in corpe, quēadmodū uoluit. Quod ſi eſſent oīa unū mēbrū, ubi corpus? Nunc aūt multa quidē mēbra, unū uero corpus. At nō poteſt oculus dicere manui, nō eſt mihi opus te, aut rurſum caput pedibus, non eſt mihi opus uobis, imo multo potius, quæ uidentur mēbra corporis imbecilliora eſſe, neceſſaria ſunt, & quæ putamus minus honeſta eſſe corpis, his honorē uberiorem apponimus, & indecora noſtri, copioſiorem decorē habent. Ceterū quæ decora ſunt noſtri, nō indigent, ſed deus, ſimul temperauit corpus, ei cui deerat, copioſiorē addens honorē, ne ſit diſſidium in corpore, ſed inuicē alia pro alijs eandē ſollicitudinē gerant mēbra. Et ſiue patitur unū membrū, cōpatiuntur oīa membra, ſiue glorificatur unū membrum, congaudent omnia membra. Vos autē eſtis corpus Chriſti, & membra ex parte, & alios quidem poſuit deus in eccleſia, primum quidē apoſtolos, deinde prophetas, tertio doctores, deinde poteſtates, deinde dona ſanationū, ſubſidia, gubernationes, genera linguarum. Num oēs apoſtoli? Nū oēs pphetæ? Nū oēs doctores? nū oēs poteſtates? nū oēs dona habēt ſanationū? nū oēs linguis loquunt? nū oēs interpretant? Sectemini uero dona potiora, & adhuc excellētē uiā uobis oñdo. Si liguis hoim loquar & angelox, charitatē aūt nō habeā, factus ſum æs reſonās, aut cymbalū tinniēs. Et ſi habeā pphetiam, XIII

φητείαν, & εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα, καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, & ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐθέν εἰμι. καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου, ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται. ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ. ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ, πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει, ἡ ἀγάπη, οὐδέποτε ἐκπίπτει.

Εἴτε δὲ προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνῶσις καταργηθήσεται. Ἐκ μέρους δὲ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται.

Ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην. ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι, καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα, μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη. Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ, οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια. ὁ δὲ προφητεύων, ἀνθρώποις λαλεῖ, οἰκοδομὴν, καὶ παράκλησιν, καὶ παραμυθίαν. ὁ λαλῶν γλώσσῃ, ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ, ὁ δὲ προφητεύων, ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ. Θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. μείζων δὲ ὁ προφητεύων, ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία

phetiam, & nouerim myſteria omnia, & omnem ſcientiam, & ſi habeam fidem, adeo ut montes loco dimoueã, charitatem autem nõ habeam, nihil ſum. Et ſi inſumam in alimoniã omnes facultates meas, & ſi tradam corpus meũ, ut cõburar, charitatem aũt nõ habeam, nihil utilitatis capio. Charitas lõganimis eſt, benigna eſt. charitas non inuidet. chãritas nõ eſt procax, nõ inflatur, nõ eſt faſtidioſa, nõ querit quæ ſua ſunt, non irritatur, nõ cogitat malũ, nõ gaudet de iniuſtícia, ſed cõgaudet ueritati, oĩa ſuffert, oĩa credit, oĩa ſperat, omnia ſuſtinet. Charitas nũq̃ excidit. Siue pphetiæ abolebunt, ſiue linguæ ceſſabunt, ſiue ſcientia abolebitur. Ex parte autẽ cognoſcimus, & ex parte pphetamus. Aſt ubi uenerit quod perfectũ eſt, tunc quod ex parte eſt abolebitur. Cum eſſem puer, ut puer loquebar, ut puer ſentiebã, ut puer cogitabã, At ubi factus ſum uir, aboleui puerilia. Cernimus eñ nunc per ſpeculũ in ænigmate, tunc aũt faciẽ ad faciẽ, nunc cognoſco ex parte, tunc uero cognoſcã, quẽadmodũ & cognitus ſum. Nũc aũt manet fides, ſpes, charitas, tria hec, ſed maior horũ charitas. Sectemĩ charitatẽ, æmulemini ſpiritalia, magis tñ, ut prophetetis. Nam qui loquitur lingua, nõ hoĩbus loquitur, ſed deo. Nullus eñ audit. Spũ uero loquit᷑ myſteria. Ceterũ qui pphetat, hoĩbus loquitur, edificationem, & exhortationẽ, & cõſolationem. Qui loquitur lingua, ſeipſum edificat, at qui prophetat, eccleſiam edificat. Volo autem oẽs uos loqui linguis, magis aũt ut prophetetis. Maior eñ qui prophetat, q̃ꝑ q loquitur linguis, niſi interpretetur, ut XIIII

e eccleſia

ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ. Νυνὶ δὲ
ἀδελφοί, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις
λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω; ἐὰν μὴ ὑμῖν λα-
λήσω, ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν
προφητείᾳ, ἢ ἐν διδαχῇ; ὅμως τὰ ἄψυχα
φωνὴν διδόντα, εἴτε αὐλὸς, εἴτε κιθάρα, ἐὰν
διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῷ, πῶς γνω-
σθήσεται, τὸ αὐλούμενον, ἢ τὸ κιθαριζόμε-
νον; καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ
δῷ, τίς παρασκευάσεται εἰς πόλεμον; οὕ-
τως καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ εὔ-
σημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ
λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦν-
τες, τοσαῦτα, εἰ τύχοι, γένη φωνῶν ἐστιν
κόσμῳ, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον. Ἐὰν οὖν
μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι
τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν ἐν
ἐμοὶ βάρβαρος. Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλω-
ταί ἐστε πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς
ἐκκλησίας ζητεῖτε, ἵνα περισσεύητε. Διόπερ ὁ
λαλῶν γλώσσῃ, προσευχέσθω, ἵνα διερμη-
νεύῃ. Ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦ-
μά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρ-
πός ἐστι. Τί οὖν ἐστι; προσεύξομαι τῷ πνεύμα-
τι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ. Ψαλῶ τῷ πνεύ-
ματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ. Ἐπεὶ ἐὰν εὐλογή-
σῃς, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώ-
του, πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν, ἐπὶ τῇ σῇ εὐχα-
ριστίᾳ; Ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδε. Σὺ μὲν γὰρ
καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλὰ ὁ ἕτερος οὐκ οἰκο-
δομεῖται. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντων
ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν. Ἀλλ' ἐν
ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους, διὰ τοῦ νοός
μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυ-
ρίους λόγους ἐν γλώσσῃ. Ἀδελφοί, μὴ
παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσὶν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ
νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ, τέλειοι γίνεσθε.
Ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται. Ὅτι ἐν ἑτερογλώσ-
σοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις, λαλήσω τῷ λαῷ
τούτῳ

ecclesia ædificationē accipiat. Nunc aũt fratres, si ueniã ad uos linguis loquens, quid uobis prodero? nisi uobis loquar, aut in reuelatione, aut in scientia, aut in prophetia, aut in doctrina? Quin & inanima, uocē reddentia, siue tibia, siue cithara, nisi distinctionē sonis dederint, quomodo cognoscet, quod tibia canit, aut cithara? Etenim si incertam uocem tuba dederit, qs apparabitur ad bellū? Sic & uos per linguā nisi significantem sermonem dederitis, quomodo intelligetur, quod dicitur? Eritis em̃ in aerem loquentes. Tam multa, uerbi gratia genera uocum sunt, in mundo, & nihil horum mutum. Itaq; si nesciero uim uocis, ero ei qui loquitur barbarus, & qui loquitur in me barbarus. Itaq; & uos, quandoquidem sectatores estis spirituum, ad ædificationē ecclesiæ querite, ut excellatis. Quapropter qui loquitur lingua, oret, ut interpretetur. Nam si orem lingua, spiritus meus orat, at mens mea fructu uacat. Quid igit̃ est? Orabo spiritu, sed orabo & mente. Canam spiritu, sed canam & mente. Alioqui si benedixeris, is qui implet locum indocti, quomodo dicturus est Amen, ad tuam gratiarum actionem? Quandoquidē quid dicas nescit. nã tu quidem bene gratias agis, uerum alius nō ædificatur. Gratias ago deo meo, quod magis q̃ oēs uos, linguis loquor. Sed in ecclesia uolo quinq; uerba, per mētē meā loqui, ut & alios instituã, potius q̃ decē milia uerborꝝ in lingua. Fratres, ne sitis pueri sensibus, sed malicia pueri sitis, sensibus uero perfecti sitis. In lege scriptū est. In uarijs linguis & in labijs uarijs loquar populo huic,

τούτω, μὴ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονταί μου λέγει κύριος. Ὡς τε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσίν, οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις. ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. Ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν, εἰσέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε; Ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων, καὶ οὕτως τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, καὶ οὕτως πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων, ὅτι ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστί. Τί οὖν ἐστιν ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει. πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω, εἴτε γλώσσῃ τίς λαλεῖ, κατὰ δύο, ἢ τὸ πλεῖσον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς διερμηνευέτω. Ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτὴς σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ, ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ. προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν. Ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. Δύνασθε γὰρ καθ' ἕνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται, καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται. οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς, ἀλλὰ εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων.

Αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν. οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι. καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. Εἴ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν. Αἰσχρὸν γάρ ἐστι γυναικὶ ἐν ἐκκλησίᾳ λαλῆσαι. ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν; ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν; Εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι, ἢ πνευματικὸς, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι κυρίου εἰσὶν ἐντολαί. Εἰ δέ τις

huic, & ne sic quidē audiēt me dicit dñs. Itaq; linguæ in signū sunt, nō credentibus, sed incredulis, contra, pphetia, non incredulis, sed credentibus. Ergo si cōuenerit ecclesia tota, in idem, & oēs linguis loquantur, ingrediātur autē indocti, aut infideles, nónne dicent, quod insaniatis. Quod si oēs prophetetis, ingrediat' aūt ifidelis aut indoct9, coarguit' ab oibus, diiudicat' ab oibus, & sic occulta cordis ei9 manifesta fiūt, atq; ita procidens in faciē, adorabit deū, annuncians, qddeus reuera in uobis sit. Quid igitur est fratres? Quoties cōuenitis, unusquisq; uestrum psalmū habet, doctrinā habet, linguam habet, reuelationē habet. omnia ad ædificationem fiant, siue lingua quis loquit', iuxta duos, aut ut plurimū tres, idq; uicissim, & unus interpretetur. Q; si nō sit interpres, taceat in ecclesia, cæterum sibiipsi loquat' & deo. Prophetæ uero, duo aut tres loquantur, & cæteri diiudicent. Porro si alī fuerit reuelatū, assideti, prior taceat. Potestis enim singillatim omnes prophetare, ut omnes discant, & omnes consolationem accipiāt, & spiritus prophetarum prophetis subiiciuntur. Nō enim est confusionis deus, sed pacis, ut in omnibus ecclesiis sanctis. Mulieres uestræ in ecclesiis sileant. Nec enim mandatum est illis ut loquantur, sed ut subditæ sint. Quemadmodū & lex dicit. Quod si quid discere uolunt, domi suos uiros interrogent. Nam turpe est mulieribus in ecclesia loqui. An a uobis sermo dei pfectus est? An in uos solos incidit? Si quis uidetur prophe-ta esse, aut spiritalis, agnoscat que scribo uobis, quod domini sint præcepta, cæterum

δέτις ἀγνοεῖ, ἀγνοείτω. ὥσε ἀδελφοί, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις, μὴ κωλύετε. πάντα εὐσχημόνως, καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

15 γνωρίζω δὲ ὑμῖν ἀδελφοὶ τὸ εὐαγγέλιον, ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε, δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῆ ἐπιστεύσατε. παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις, ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι ΧΡΙΣΤΟΣ ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾷ, εἶτα τοῖς Δώδεκα, ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείονες μένουσιν ἕως ἄρτι. τινὲς δὲ ἐκοιμήθησαν, ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, εἶτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν. ἔσχατον δὲ πάντων, ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι ὤφθη κἀμοί. ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ. χάριτι δὲ θεοῦ, εἰμὶ ὅ εἰμί. καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ, οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα. οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σὺν ἐμοί. εἴτε οὖν ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτως κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε.

Εἰ δὲ ΧΡΙΣΤΟΣ κηρύσσεται, ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν; εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ΧΡΙΣΤΟΣ ἐγήγερται. εἰ δὲ ΧΡΙΣΤΟΣ οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι ἤγειρε τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ, ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ ΧΡΙΣΤΟΣ ἐγήγερται. εἰ δὲ

ΧΡΙΣΤΟΣ

terum si qs ignorat, ignoret. Proinde fratres, ad id enitamini, ut pphetetis, & loq linguis ne phibeatis. Oia decẽter, & secũ dũ ordinẽ fiant. Notũ aũt uobis facio XV
fratres euangeliũ, qd euãgelizaui uobis, qd & accepistis, in quo & statis, per qd & salui estis, quo pacto annũciarim uobis, si tenetis, nisi frustra credidistis. Tradidi eñ uobis in primis, quod & accepistis, qd Christus mortuus fuerit pro peccatis nostris, secundũ scripturas, & qd sepult⁹ sit, & qd resurrexerit tertio die, secũdum scripturas, & qd uisus sit Cephæ, deinde duodecim, postea uisus ẽ plusq̃ quingẽtis fratribus semel. Ex quibus plures manent usq̃ ad hunc diẽ. Quidã aũt & dormierũt. Deinde uisus ẽ Iacobo, post apostolis omnibus. Postremo uero omniũ, uelut abortiuo uisus ẽ & mihi. Ego eñ sũ minimus apostoloꝝ, qui nõ idoneus, ut dicar apostolus, propterea quod persecutus sim ecclesiã dei, sed gratia dei, sum id quod sum, & gratia eius quæ profecta est in me, non fuit inanis, sed copiosius q̃ illi omnes laboraui. Non ego tamen, sed gratia dei, quæ mihi adest. Siue igit ego, siue illi, sic p̃dicam⁹, & sic credidistis. Qd si Christus p̃dicatur, a mortuis resurrexisse, quomodo dicunt quidã inter uos qd resurrectio mortuoꝝ nõ est? Porro si resurrectio mortuoꝝ nõ est, ne Christ⁹ qdẽ resurrexit. Qd si Christ⁹ nõ resurrexit, inanis uidelicet est p̃dicatio nostra, inanis aũt est & fides uestra. Repimur aũt & falsi testes dei, qm̃ testificati sumus de deo, quod excitauerit Christũ, quẽ non excitauit, siquidem mortui non resurgunt. Etenim si mortui non resurgunt, ne Christus quidem resurrexit. Quod si Christus

ΧΡΙΣΤΟΣ οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις
ὑμῶν. ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν, ἄρα
καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν ΧΡΙΣΤΩ, ἀπώλοντο. εἰ
ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν ΧΡΙ-
ΣΤΩ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων
ἐσμέν. νυνὶ δὲ ΧΡΙΣΤΟΣ ἐγήγερται ἐκ νε-
κρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο. ἐπεὶ
γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώ-
που ἀνάστασις νεκρῶν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ
πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ ΧΡΙ-
ΣΤΩ πάντες ζωοποιηθήσονται, ἕκαστος δὲ ἐν τῷ
ἰδίῳ τάγματι· ἀπαρχὴ ΧΡΙΣΤΟΣ. ἔπειτα οἱ
τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, εἶτα τὸ
τέλος, ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ
καὶ πατρί, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρ-
χὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν. δεῖ γὰρ
αὐτὸν βασιλεύειν ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς
ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἔσχατος ἐχθρὸς
καταργεῖται ὁ θάνατος. πάντα γὰρ ὑπέτα-
ξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ, ὅτι
πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ
ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. ὅταν δὲ ὑπο-
ταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς
ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ
πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.
ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν
νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τί καὶ
βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, τί καὶ ἡμεῖς
κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν; καθ' ἡμέραν ἀ-
ποθνήσκω, νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν
ἔχω ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. εἰ
κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ,
τί μοι τὸ ὄφελος, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται;
φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνή-
σκομεν. μὴ πλανᾶσθε. φθείρουσιν ἤθη χρη-
σὰ ὁμιλίαι κακαί. ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ
ἁμαρτάνετε. ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινες ἔχου-
σι. πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. ἀλλ' ἐρεῖ τις.
πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι
ἔρχονται; ἄφρον, σὺ ὃ σπείρεις οὐ ζωοποιεῖ-
ται. ἐὰν

Christus nō resurrexit, superuacanea est
fides uestra. Adhuc estis in peccatis ue-
stris. Igit & qui dormierūt in Christo, pe
rierunt. Si in uita hac spem in Christo
tantū fixā habemus, miserabiliores om-
nibus hoibus sumus. Nunc aūt Christus
surrexit a mortuis, primitiæ eorū qui dor
mierūt, fuit. Postq̄ em̄ per hoiem mors,
etiā per hominē resurrectio mortuorū.
Quēadmodū em̄ in Adā oēs moriunt, ita & in Christo oēs uiuificabunt. unus-
quisq aūt in ꝓprio ordine, primitiæ Chri
stus, Deinde ij qui sunt Christi, in aduen
tu illius, deinde finis, cum tradiderit re-
gnū deo & patri, cū aboleuerit omnem
principatū & oēm potestatē, & uirtutē.
Nā oportet eū regnare, donec posuerit
oēs inimicos sub pedes suos. Nouissim⁹
hostis abolet, mors. Nā oia subiecit sub
pedes illius. Atqui cū dicat, quod omnia
subiecta sint, p alam est, quod præter eū,
qui subijcit illi omnia. Cum autem subie
cta fuerint illi omnia, tunc & ipse filius
subijcietur, ei qui illi subiecit omnia, ut sit
deus oia in omnibus. Alioqui quid fa-
cient ij qui baptizantur ꝓ mortuis, si om
nino mortui nō resurgunt? Quid & nos
periclitamur omni tempore? Indies mo
ror, per nostrā gloriationē, quā habeo i
Christo Iesu domino nostro. Si secundū
hominē, cum bestijs depugnaui Ephesi,
quæ mihi utilitas, si mortui non resur-
gunt? Edamus & bibamus, cras enim
morimur. Ne decipiami, mores bonos,
colloquia corrumpunt mala. Expergisci
mini iuste, & ne peccetis. Nam ignoran-
tiam dei nonnulli habent. Ad pudorem
uobis loquor. At dicet aliquis. Quomo-
do resurgēt mortui? Quali aūt corpore
uenient? Stulte. Tu quod seminas nō ui-

ται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ· καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα
τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον,
εἰ τύχοι σίτου, ἢ τινος τῶν λοιπῶν· ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ
δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπε-
μάτων τὸ ἴδιον σῶμα. οὐ πᾶσα σὰρξ, ἡ αὐτὴ σὰρξ
ἀλλὰ ἄλλη μὲν σὰρξ ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ
κτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ πτηνῶν. καὶ σώ-
ματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια. ἀλλ' ἑτέ-
ρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπι-
γείων, ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελή-
νης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων. ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος δια-
φέρει ἐν δόξῃ, οὕτως καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν.
σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ. σπεί-
ρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ. σπείρεται ἐν
ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει. σπείρεται σῶμα
ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. ἔστι
σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν. οὕτως
καὶ γέγραπται. Ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς
ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς
πνεῦμα ζωοποιοῦν. ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευ-
ματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνεύμα-
τικόν. ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύ-
τερος ἄνθρωπος, ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ. οἷος ὁ χοϊ-
κός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοι-
οῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν
εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ
ἐπουρανίου. τοῦτο δέ φημι ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ
αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύανται,
οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ.
ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω. πάντες μὲν οὐ κοιμη-
θησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα, ἐν ἀτόμῳ
ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι.
σαλπίσει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι,
καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα. δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο
ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύ-
σασθαι ἀθανασίαν. ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο
ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύ-
σηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος, ὁ γε-
γραμμένος. κατεποντίσθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος.
ποῦ σου θάνατε τὸ κέντρον; ποῦ σου ᾅδη τὸ νῖκος;
τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου, ἡ ἁμαρτία, ἡ δὲ δύνα-

uificat, niſi mortuũ fuerit. Et hoc qđ ſe-
mias, nõ corpꝰ, qđ naſcet ſemias, ſz nudũ
granũ, exẽpli cauſa tritici, aut alicuiꝰ ex cæ
teris. Sed deꝰ illud dat corpꝰ, ut uoluit &
unicuiq; ſeminũ, ſuũ corpꝰ. Nõ oĩs caro
eadẽ caro, ſz alia qdẽ caro hoĩm, alia ꝫo
caro pecoꝝ, alia ꝫo piſciũ, alia ꝫo uolucꝝ
Et ſũt corpa celeſtia, & ſũt corpa ťreſtria.
Veꝝ alia quidẽ cœleſtiũ gl̃ia, alia ꝫo ťre
ſtriũ, alia gl̃ia ſol̃, & alia gl̃ia lunæ, & alia
gl̃ia ſtellaꝝ. Stella ſiqdẽ a ſtella differt, in
gl̃ia. Sic & reſurrectio mortuoRꝝ. Semiat
in corruptione, reſurgit in incorruptibi-
litate. ſeminatur ĩ ignominia, reſurgit in
gl̃ia. ſemiat ĩ infirmitate, reſurgit in potẽ
tia. Semiat corpꝰ aĩale, reſurgit corpꝰ ſpi
ritale. Eſt corpꝰ aĩale, & ẽ corpꝰ ſpiritale.
quẽadmodũ & ſcriptũ ẽ. Factꝰ eſt primꝰ
hõ Adã in aĩam uiuẽtẽ, extremꝰ Adã in
ſpm̃ uiuificãtẽ. At nõ primũ, qđ ſpiritale.
ſed qđ aĩale, deinde qđ ſpiritale. Primꝰ
hõ de terra terrenꝰ. Scđs hõ, ipſe dn̄s de
celo. Qualis terrenꝰ ille, tales & hi q terre
ni ſunt. Et q̃lis ille cœleſtis, tales & ꝯ qui
cœleſtes ſũt. Et quẽadmodũ geſtauimus
imaginẽ terreni, geſtabimꝰ & imaginẽ cœ
leſtis. Hoc ãt dico frẽs, qđ caro & ſãguis
regni dei hæreditatẽ cõſeq nõ pñt. Neq;
corruptio ĩcorruptibilitatis hæreditatẽ ac
cipit. Ecce myſteriũ uobis dico. Nõ oẽs q
dẽ dormiemꝰ, oẽs tn̄ ĩmutabimur, ĩ pun
cto, in momento oculi, in extrema tuba.
Canet eñ tuba, & mortui reſurgẽt ĩcorru
pti, & nos ĩmutabimur. Oꝑtet eñ corru
ptibile hoc ĩduere ĩcorruptibilitatẽ, &
mortale hoc ĩduere ĩmortalitatẽ. Cũ aũt
corruptibile hoc, ĩduerit ĩcorruptibilitatẽ
& mortale hoc, ĩduerit mortalitatẽ, tũc fi
et ſermo q ſcriptꝰ ẽ. Abſorpta ẽ mors ĩ ui
ctoriã. Vbi tuꝰ mors aculeꝰ? ubi tua ĩfer-
ne uictoria? Aculeꝰ ãt mortis pcẽm, potẽ

μὶς τ ἁμαρτίας ὁ νόμ. τῷ δ τῷ θεῷ χάρις, τῷ
διδόντι ἡμῖν τ νῖκος, διὰ τ κυρίου ἡμῶν ΙΗ
ΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. ὥσε ἀδελφοί μ ἀγαπητοὶ
ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, πϱϊασεύοντες
ἐν τῷ ἔϱγῳ τ κυρίου, πάντοτε εἰδότες, ὅτι ὁ κό
ξ 3 πος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν κυρίῳ. πεϱὶ δὲ τῆς
λογίας τ εἰς τοὺς ἁγίους, ὥσπϱ διέταξα ταῖς
ἐκκλησίαις τ Γαλατίας, οὕτως καὶ ὑμεῖς πϱι
άσατε. κατὰ μίαν σαββάτων. ἕκαστος ὑμῶν παϱ
ἑαυτῷ τιθέτω. θησαυρίζων ὅτι ἂν εὐοδῶται,
ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω τότε λογίαι γίνωνται. ὅταν δ
παϱαγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε διὰ ἐπιστο
λῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάϱιν ὑμῶν
εἰς Ἱεϱουσαλήμ. ἐὰν δὲ ἦ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πο
ϱεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πϱευσονται. ἐλεύσομαι δὲ
πϱὸς ὑμᾶς, ὅταν μακεδονίαν διέλθω. μα
κεδονίαν γὰϱ διέϱχομαι. πϱὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν
παϱαμενῶ ἢ καὶ παϱαχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με πϱο
πέμψητε, οὗ ἐὰν πϱευώμαι. οὐ θέλω γὰϱ ὑ
μᾶς ἄϱτι ἐν παϱόδῳ ἰδεῖν, ἐλπίζω δὲ χϱόνον
τινὰ ἐπιμεῖναι πϱὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύϱιος ἐπι
τϱέπῃ. ἐπιμενῶ δὲ ἐν ἐφέσῳ ἕως τ πεντηκο
στῆς. θύϱα γάϱ μοι ἀνέῳγε μεγάλη καὶ ἐνεϱγής,
καὶ ἀντικείμενοι πολλοί, ἐὰν ἔλθῃ Τιμόθεος,
βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πϱὸς ὑμᾶς. τὸ γὰϱ
ἔϱγον κυϱίου ἐϱγάζεται, ὡς κἀγώ. μή τις οὖν αὐ
τὸν ἐξουθενήσῃ. πϱοπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰ
ϱήνῃ ἵνα ἔλθῃ πϱός με, ἐκδέχομαι γὰϱ αὐ
τὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν. πεϱὶ δὲ ἀπολλῶ
τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παϱεκάλεσα αὐ
τὸν, ἵνα ἔλθῃ πϱὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν,
καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα, ἵνα νῦν ἔλθῃ.
ἐλεύσεται δὲ, ὅταν εὐκαιϱήσῃ.

γϱηγοϱεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδϱίζεσθε, κϱα
ταιοῦσθε. πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.
παϱακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, οἴδατε τὴν οἰ
κίαν στεφανᾶ, ὅτι ἐστὶν ἀπαϱχὴ τῆς ἀχαΐ
ας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν
ἑαυτούς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιού
τοις, καὶ παντὶ τῷ συνεϱγοῦντι καὶ κοπιῶντι.

χαίϱω

tia ꝝ o pcti lex. ſed deo gratia, q dedit no
bis uictoriã, p dñm noſtrũ Ieſũ Chriſtũ.
Itaq; frẽs mei dilecti, ſtabiles ſitis, & imo
biles, abũdantes in ope dñi ſemper, cum
ſciatis, quod labor ueſter nõ eſt inanis in
dño. Cæterũ de collecta, erga ſanctos, XVI
quẽadmodũ ordinaui eccleſijs Galatiæ,
ita & uos facite. in una ſabbato ꝝ. un9 qſq;
ueſtrũ apud ſeſe ponat, recõdẽs, qcqd cõ
modum fuerit, ne cum uenero, tunc colle
ctæ fiant. Vbi uenero autẽ ad uos, quoſ
cunq; pbaueritis, p. epiſtolas, hos mittã,
ut pferant bñficentiam ueſtrã in Hierlm.
Quod ſi fuerit opepreciũ, ut & ipſe pfici
ſcar, mecũ pficiſcẽtur. Veniã aũt ad uos
cũ Macedoniã trãſiero. Macedoniã eñ
aditurus ſum. Apud uos aũt forte pma
nebo, aut etiã hyemabo, ut uos me dedu
catis, quocũq; pficiſcar. Nolo eñ uos nũc
in trãſcurſu uidere, ſed ſpero tempus ali
quantum manſurum me apud uos, ſi do
minus permiſerit. Cõmoror aũt Epheſi,
uſq; ad diẽ quinquageſimũ. Nã hoſtiũ
mihi aptũ eſt magnũ, & efficax, & aduer
ſarij multi. Q d' ſi uenerit Timotheus, ui
dete, ut abſq; metu ſit apud uos. Opus
dñi opatur, quẽadmodũ & ego. Ne quis
igit' eũ ſpernat, ſed pſequamini eũ in pa
ce, ut ueniat ad me. Expecto eñ illũ cum
fratribus. Porro de Apollo fratre, multũ
hortat9 ſũ illũ, ut iret ad uos, cũ fratrib9,
& omno nõ erat uoluntas, nunc eũdi. Vẽ
turus eſt autem, cum oportunitatem erit
nactus. Vigilate, ſtate in fide, uiriliter
agite, eſtote fortes. Omnia uobis in cha
ritate fiant. Obſecro autem uos fratres.
Noſtis familiam Stephanæ, eſſe primi
tias Achaiæ, & in miniſterium ſanctis or
dinarunt ſeipſos, ut & uos ſubditæ ſitis
talibus, & omni adiuuanti & laboranti.

e 4 Gaudeo

χαίρω ὴ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ στεφανᾶ, καὶ φορ/
τουνάτου, & ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα,
οὗτοι ἀνεπλήρωσαν. ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐ-
μὸν πνεῦμα, & τὸ ὑμῶν. Επιγινώσκετε οὖν
τοὺς τοιούτους. Ασπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλη
σίαι φ̄ ἀσίας. Ασπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ
πολλὰ, Ακύλας ὴ Πρίσκιλλα, σὺν τῇ κατ' οἶ
κον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ. Ασπάζονται ὑμᾶς οἱ
ἀδελφοὶ πάντες. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν
φιλήματι ἁγίῳ. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ
Παύλου. Εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον ΙΗΣΟΝ ΧΡΙ
ΣΤΟΝ, ἤτω ἀνάθεμα μαραναθά. ἡ χάρις τ̄ κυ
ρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ μεθ' ὑμῶν ἡ ἀγάπη μου
μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ. ἀμήν.

Πρὸς κορινθίους ωγ΄ώτη,
Εγράφη ἀπὸ φιλίππων διὰ στεφανᾶ καὶ
φουρτουνάτου, καὶ ἀχαϊκοῦ, & τιμοθέου.

Gaudeo ꝟo de aduẽtu ſtephanæ & Fortunati & Achaici, qm̃ id qđ mihi deerat ueſtri, illi ſuppleuerũt. Refocillauerũtem̃ ſpiritum meum & ueſtrum. Agnoſcite itaq; huiuſmodi. Salutant uos eccleſiæ Aſiæ. Salutant uos in domino multum, Aquila & Priſcilla, cum ea quæ in domo eſt ipſorum eccleſia. Salutãt uos fratres omnes. Salutate inuicem in oſculo ſancto. Salutatio mea manu Pauli. Si quis nõ diligit dñm Ieſum Chriſtum, ſit anathema Maranatha. Gratia domini Ieſu Chriſti, ſit uobiſcum. Dilectio mea cum omnibus uobis in Chriſto Ieſu. Amen.

Finis.

Miſſa fuit e Philippis, per Stephanã & Fortunatũ, & Achaicũ, & Timotheũ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΤΙτω ἐπεστέλλετο ἀπὸ μακεδονίας, ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. δεξάμενοι κο-
ρίνθιοι τὴν προτέραν ἐπιστολὴν, κατενύγησαν ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ τ̄ λαβόντος τὴν μετ-
άμ, καὶ ἐλυπήθησαν ὡς, ὡς πρὸς ἰδόντες ὅτι εἶδον ἁμάρτημα. εἶτα ὑφηπάζοντο ὑπὸ ψευδ-
των, τῶν & τὰς προφάσεις τῶν χρισμάτων ποιόντων, ὥστε παρακαθέζεσθαι τῷ γράμματι
του νόμου, & ἀδιάφορον ἡγεῖσθαι τὴν πρὸς τ̄ ΧΡΙΣΤΟΥ χάριν, & μᾶλλον προσέχειν τοῖς ἐν προσώπῳ
καυχωμένοις, ἢ σαρκὶ δὲ καὶ πρὸς λογίας, καὶ εἰς τοὺς ἁγίους φροντίζοντες καλῶς. πρὸς ταῦτα οὖν, ἀν/
έγραφε ὁ ἀπόστολος, & πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τοὺς ἐκβαλόντας τὸν παρανομήσαντα. ἔπειτα δηλώ-
σασιν αὐτοῖς καθικετεύει, καὶ μετὰ νοήσαντα ἐκεῖνον, κελεύει δεχθῆναι. ἐν αὐτῇ δὲ διδάσκει περὶ τοῦ νό/
μου, διαιρῶν τ̄ γράμμα τ̄ νόμου, καὶ δεικνυσιν, ὅτι οὐ δεῖ λαμβάνειν τὰ γράμματα μόνον τ̄ νόμου, ἀλλὰ
ἐν αὐτῷ τῷ γράμματι τὴν διάνοιαν ἐρευνᾶν. οὐ γὰρ μόνον ῥῆμά ἐστιν ὁ νόμος, ἀλλ' ἐν οἷς ῥητοῖς ἐστὶ
& ὁ νοῦς τοῦ πνεύματος. ἔπειτα ὅτι τ̄ ΧΡΙΣΤΟΥ ἐλθόντος, καινὴ κτίσις γέγονεν, & οὐ δεῖ κατὰ τὰ πα
λαιὰ ζῆν, ἀλλ' ὡς ἐν καινῇ κτίσει, ἐν πᾶσιν ἀναπεσθαι, & ἀργὸν εἶναι λοιπὸν τὴν προϊτομίαν. ἀπο-
δέχεται δὲ αὐτοὺς καὶ πρὸς διακονίας, καὶ προτρέπει αὐτὸν μᾶλλον πλεονάζειν. αἰτιώμενος ἤδη τοὺς ἐν
προσώπῳ καυχωμένους. καταλέγει πάντα, ἅπερ πέπονθε διὰ τὸν κύριον, & τὰς ὁπασίας ἢ δικαίᾳ,
ἅπερ ἑώρακεν, εἴς τε τὸν παράδεισον, καὶ εἰς τὸν τρίτον οὐρανὸν ἁρπαγείς. εἶτα παραγγέλλει μὴ ἁμαρτά/
νειν, ἀλλὰ μετανοεῖν τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐν εὐχαριστίᾳ, πολλοῖ τὴν ἐπιστολήν. ὅστις ἢ καὶ ταῦτα, ὁ πᾶς λό
γος ὅστιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ περὶ τε ἑαυτ̄, καὶ περὶ κορινθίων, & τῶν ψευδαποστόλων, καὶ ἐκ ταύτης τ̄ ὑποθέσε-
ως, προθήσω εἴς τε τὰ τ̄ χάριτος θεοῦ, καὶ περὶ ἀγαθῆς πολιτείας. καὶ ἐυσωείδητον, καὶ τ̄ ἀναγώνιον, καὶ
τ̄ ἀφιλοχρήματον, καὶ περὶ τ̄ μεταδοτικῆς ἀρετῆς, καὶ περὶ τ̄ τῶν ψευδαποστόλων ἀλαζονείας καὶ πονηρίας.

ARGVMENTVM

POst actã a Corinthijs pœnitentiã, cõſolatoriã ſcribit eis epſtam apls a Troade, per Titum, & collaudans eos, hortatur ad meliora, contriſtatos quidem eos, ſed emendatos oſtendens.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι, τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη, ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει διὰ τῆς παρακλήσεως, ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ εἰς ἡμᾶς, οὕτως διὰ ΧΡΙΣΤΟΥ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν. εἴτε δὲ θλιβόμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν, καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν, εἴτε παρακαλούμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, εἰδότες, ὅτι ὡσπερ κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτως καὶ τῆς παρακλήσεως.

β οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν, τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν, ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν, ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς, τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς, ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐῤῥύσατο ἡμᾶς, καὶ ῥύεται. εἰς ὃν ἠλπίκαμεν, ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται, συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων, τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα, διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ὑμῶν.

ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστὶ, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ, ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς

PAulus apostolus Iesu Christi, per uoluntatem dei, & Timotheus frater ecclesiæ dei, q̃ est Corinthi, una cũ sãctis oibus, qui sũt in tota Achaia. Gratia uobis & pax, a deo patre nostro, & dño Iesu Christo. Benedict⁹ deus, & pater dñi nostri Iesu Christi, q est pater misericordiax, & deus totius cõsolationis, cõsolãs nos in omni tribulatione nostra, in hoc ut possimus cõsolari eos qui sunt in oĩ tribulatione, ꝑpter cõsolationẽ, qua nos ipsos cõsolat' deus. Qm̃ sicut abundauerunt afflictiões Christi in nos, & ꝑ Christum abundat & consolatio nostra. Siue aũt tribulamur ꝑ uestra cõsolatione ac salute, q̃ operat' in tolerantia earundẽ afflictionũ, quas & nos patimur, & spes nostra firma est ꝑ uobis. Siue cõsolationẽ accipitis pro nostri cõsolatione ac salute, scientes, quod quemadmodũ participes estis afflictionũ, sic & cõsolatiõis. Nõ em̃ uolum⁹ uos ignorare fratres, de afflictione nostra, q̃ nobis accidit in Asia, qm̃ supra modum grauati fuimus supra uires, adeo ut despauerim etiã de uita. Sed ipsi in nobis ipsis, sententiã mortis acceperimus, ne cõfideremus in nobis ipis, sed in deo q ad uitã suscitat mortuos, q ex tali morte eripuit nos, & eripit, in quẽ speramus, qd̃ & ereptur⁹ ẽ. Simul adiuuãtib⁹ & uobis, per orationẽ ꝑ nobis, ut ex multis personis, ꝑ dono in nos collato gratiæ agant' de uobis. Nã gloriatio nostra hæc est, testimoniũ conscientiæ nostræ, quod in simplicitate & synceritate dei, non in sapientia carnali, sed in gratia dei, cõuersati fuerimus in mũdo, abũdantius autem

γ δὲ πρὸς ὑμᾶς. οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε, ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε. ἐλπίζω δὲ, ὅτι καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε. καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμεν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ. καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς πρότερον, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε, καὶ δι' ὑμῶν διελθεῖν εἰς μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν ἰουδαίαν. τοῦτο οὖν βουλευόμενος, μήτι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην; ἢ ἃ βουλεύομαι, κατὰ σάρκα βουλεύομαι; ἵνα ᾖ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ, ναί. καὶ τὸ οὒ, οὔ. πιστὸς δὲ ὁ θεὸς, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ. ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ υἱὸς ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ, ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς, δι' ἐμοῦ καὶ σιλουανοῦ, καὶ τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν. ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναί, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμήν, τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν. ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς ΧΡΙΣΤΟΝ, καὶ χρίσας ἡμᾶς, θεός, ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς, καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. ἐγὼ δὲ
δ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἦλθον εἰς κόρινθον. οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν. τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε. ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ
ε τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐλθεῖν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς. εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ; καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτό, ἵνα μὴ ἐλθὼν, λύπην ἔχω, ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς, ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ, πάντων ὑμῶν ἐστίν. ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως, καὶ συνοχῆς καρδίας, ἔγραψα ὑμῖν, διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ

ἵνα λυπηθῆ-

aũt apud uos, non eñ alia ſcribimus uobis, q̃ꝫ q̃ legitis, aut etiã agnoſcitis. Spero aũt, qđ uſq; ad finem q̃q; agnoſcetis, quẽadmodũ & agnouiſtis nos ex parte, qm̃ gloria ueſtra ſum⁹, quẽadmodũ & uos noſtra, in die dñi Ieſu, & hac fiducia uolebã ad uos uenire prius, ut ſecundã gratiã haberetis, & p uos ptranſire i Macedoniã, & rurſũ a Macedõia uenire ad uos, & a uobis deduci i Iudæã. Hoc igit̃ cũ in aio uerſarẽ, nunc ubi leuitate ſum uſus? aut num q̃ cogito, ſecũdũ carnem cogito? Vt ſit apud me, qđ eſt etiã, etiã, & quod eſt non, nõ. Fidelis aũt deus, qđ ſermo ueſter erga nos, non fuit etiam, & non. Nam dei filius Ieſus Chriſtus, qui inter uos per nos p̃dicatus eſt, per me & Syluanũ, & Timotheũ, non fuit etiã & non, ſed etiã in ipſo fuit. Quotquot eñ ſunt promiſſiones dei, in ipſo ſunt etiã, & in ipſo amen, deo ad gloriã per nos. Porro qui cõfirmat nos una uobiſcũ in Chriſtũ, & q unxit nos, de⁹ eſt, q etiã ob ſignauit nos, & dedit pignus ſpũs in cordibus noſtris. Ego uero teſtẽ deũ inuoco in animã meã, qđ parcẽs uobis, nõdũ ueni Corinthũ, nõ qđ dñemur uobis nomine fidei, ſed adiutores ſum⁹ gaudij ueſtri. Nã fide ſtatis. Sed decreui apud me ipſum hoc, nõ iterũ in dolore ad uos uenire. Nam ſi ego cõtriſto uos, & quis eſt qui letificet me, niſi is qui contriſtatur ex me? Et ſcripſi uobis hoc ipſum, ne ſi uenirem ad uos, dolorem haberẽ ex his, ex quibus oportebat me capere uoluptatem, fiduciã hanc habẽs erga uos oẽs, quod meũ gaudiũ, oium ueſtrũ ſit. Nã ex multa afflictione, & anxietate cordis ſcripſi uobis. Per multas lacrymas non

II

ut con-

ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην, ἵνα γνῶτε, ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς. Εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλὰ ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάντας ὑμᾶς. Ικανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη, ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων· ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι, καὶ παρακαλέσαι, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς, κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην. Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐστε. ὯΙ δέ τι χαρίζεσθε, κἀγώ. καὶ γὰρ ἐγώ εἴ τι κεχάρισμαι ᾧ κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ Χριστοῦ, ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.

Ελθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν κυρίῳ, οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου, τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου, ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν. Τῷ δὲ θεῷ χάρις, τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι, δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ. Ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ, ἐν τοῖς σῳζομένοις, καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτου, εἰς θάνατον· οἷς δὲ ὀσμὴ ζωῆς, εἰς ζωήν. Καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός; οὐ γάρ ἐσμεν ὡς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ, κατὰ πρόσωπον τοῦ θεοῦ, ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν. 3 Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν, εἰ μὴ χρῄζομέν τινες συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν; Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστέ, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, φανερούμενοι, ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ Χριστοῦ, διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι, ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ

ut contriſtaremini, ſed ut cognoſceretis charitatem, quã habeo abundantius erga uos. Quod ſi quis uos cõtriſtauit, nõ me contriſtauit, ſed ex parte, ne grauem omneis uos. Sufficit iſtiuſmodi homini, increpatio hæc, quæ facta eſt a pluribus. Itaq; ediuerſo magis donate, & cõſolamini, ne quo modo fiat, ut immodico dolore abſorbeat huiuſmodi. Quæ propter obſecro uos, efficite ut ualeat in illũ charitas. Nã & ĩ hoc ſcripſi, ut cognoſcã pbationẽ ueſtri, an ad oĩa obediẽtes ſitis. Cui uero donatis aliqd, & ego. Nã & ego ſi qd donaui, cui donaui, propter uos donaui, in cõſpectu Chriſti, ne occuparemur a ſatana. Nõ eĩm illius cogitationes ignoram⁹. Cetex cũ ueniſſẽ Troadẽ ĩ euãgeliũ Chriſti, & oſtiũ mihi eſſet apertũ in dño, nõ habui remiſſionẽ ſpũ meo, eo q; nõ inueniſſẽ Titũ fratrẽ meũ, ſed dimiſſis illis, abĳ ĩ Macedoniã. Deo aũt gratia, qui ſemper triumphat p nos in Chriſto, & odorem noticiæ ſuæ manifeſtat, per nos in omni loco. Quoniam Chriſti fragrantia ſumus deo, in his qui ſalui fiunt, & in his qui pereunt, his qdẽ odor mortis in mortẽ, illis uero odor uitæ in uitã, & ad hæc qs idoneus? Nõ eĩm ſumus ut plæriq;, cauponãtes uerbũ dei, ſed uelut ex ſynceritate, ſed uelut ex deo in cõſpectu dei, in Chriſto loqmur. Incipimus rurſus nos ipſos cõmendare. Nũ egem⁹, ut nõnulli cõmẽdaticĳs epĭs apd uos, aut ex uobis cõmendaticĳs? Epiſtola noſtra uos eſtis, inſcripta in cordibus noſtris, quæ intelligit & legitur ab oibus hoibus, dũ manifeſtatis, quod eſtis epĭa Chriſti, ſubminiſtrata, a nobis inſcripta, nõ atramẽto, ſed ſpiritu dei uiuentis, nõ in tabulis III

ϕν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ϕν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις. πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχο-
μεν, διὰ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ πρὸς τὸν θεόν. οὐχ
ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι
ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ
θεοῦ. ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους και-
νῆς διαθήκης, οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύ-
ματος. τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ
πνεῦμα ζωοποιεῖ. εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανά-
του ϕν γράμμασιν, ϕντετυπωμένη ϕν λί-
θοις ἐγενήθη ϕν δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἐνατε-
ίσαι, τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον μωϋ
σέως, διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν κα
ταργουμένην, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία
τοῦ πνεύματος, ἔσται ϕν δόξῃ; εἰ γὰρ ἡ δια-
κονία τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῷ μᾶλ-
λον περισσεύει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης
ϕν δόξῃ. καὶ γὰρ οὐδὲ δεδόξασται τὸ δεδοξασ-
μένον ϕν τούτῳ τῷ μέρει, ἕνεκεν τῆς ὑπερ-
βαλλούσης δόξης. εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον,
διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον, ϕν δόξῃ.

ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα πολλῇ
παῤῥησίᾳ χρώμεθα, καὶ οὐ καθάπερ μωϋσῆς
ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ,
πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ εἰς
τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου. ἀλλ' ἐπωρώ-
θη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ τῆς σήμε-
ρον τὸ αὐτὸ κάλυμμα, ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς
παλαιᾶς διαθήκης μένει, μὴ ἀνακαλυπτό-
μενον, ὅτι ϕν ΧΡΙΣΤΩ καταργεῖται. ἀλλ'
ἕως σήμερον ἡνίκα ἀναγινώσκεται μωϋσῆς,
κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται,
ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαι-
ρεῖται τὸ κάλυμμα. ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά
ἐστιν. οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία.

ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προ-
σώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι
τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα, ἀπὸ
δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύ-
ματος

in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carneis. Fiduciam autem huiuſmodi habemus, per Chriſtum erga deum, non quod idonei ſimus, ex nobis ipſis cogitare quicq̃, tanq̃ ex nobis ipſis, ſed ois ſufficientia noſtra ex deo eſt, qui & idoneos fecit nos miniſtros noui teſtamenti, nō litteræ, ſed ſpiritus. Nam littera occidit, ſpiritus autem uiuificat. Quod ſi miniſteriū mortis in litteris, formulis expreſſum in ſaxis, fuit in gloria, adeo ut non poſſent oculos intendere, filij iſrael, in faciem Moyſi, propter gloriam uultus eius, quæ aboletur, cur non magis miniſterium ſpiritus erit in gloria? Nam ſi adminiſtratio condemnationis gloria, multo magis excellit adminiſtratio iuſticiæ, in gloria. Quandoquidem nec glorificatū fuit, quod glorificatum eſt, in hac parte, ꝓpter eminentē gl̃iam. Etem̃ ſi qd̄ aboletur, in gloria eſt, multo magis id qd̄ manet. Itaq; cū habeamus huiuſmodi ſpem, mlta libertate utimur. & nō, quēadmodū Moyſes ponebat uelamen in facie ſua, ne intenderēt filij iſrael, in finem eius quod abolebatur. Sed obcæcati ſunt ſenſus illorum. Nam uſq; ad diem hodiernū, idem uelamen in lectione ueteris teſtamenti manet, nec tollitur uelum, quod in Chriſto aboletur, Sed uſq; ad hunc diem, cum legitur Moſes, uelamen cordibus illorum impoſitū eſt, at ubi conuerſi fuerint ad dominū, tolletur uelamen. Dominus autem ſpiritus eſt. Porro ubi ſpiritus domini, ibi libertas. Nos autem omnes retecta facie, gloriam domini in ſpeculo repreſentantes, ad eandē imaginem tranſformamur, a gloria in gloriā, tanq̃ a dñi ſpiritu.

ματος. Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν
ταύτην, καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν,
ἀλλὰ ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύ-
νης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ
δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ
φανερώσει τῆς ἀληθείας, συνιστῶντες ἑαυτοὺς
πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων, ἐνώ-
πιον τοῦ θεοῦ. Εἰ δὲ καὶ ἔστι κεκαλυμμένον
τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ
κεκαλυμμένον, ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος
τούτου, ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπί-
στων, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτι-
σμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ,
ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κη-
ρύσσομεν, ἀλλὰ ΧΡΙΣΤΟΝ ΙΗΣΟΥΝ κύριον,
ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ ΙΗΣΟΥΝ. ὅτι
ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι,
ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, πρὸς
φωτισμὸν τῆς γνώσεως, τῆς δόξης τοῦ θεοῦ
ἐν προσώπῳ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. ἔχομεν δὲ
τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύε-
σιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ θε-
οῦ, καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν, ἐν παντὶ θλιβόμενοι,
ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι, ἀπορούμενοι, ἀλλ'
οὐκ ἐξαπορούμενοι. διωκόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐγ-
καταλειπόμενοι. καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ
ἀπολλύμενοι, πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ κυρίου
ΙΗΣΟΥ, ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζω-
ὴ τοῦ ΙΗΣΟΥ, ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ.
ια Ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, εἰς θάνατον παραδιδό-
μεθα διὰ ΙΗΣΟΥΝ, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ΙΗΣΟΥ
φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν. ὥστε ὁ
μὲν θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν
ὑμῖν. Ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστε-
ως, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπίστευσα διὸ ἐλά-
λησα. καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν, εἰ-
δότες, ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον ΙΗΣΟΥΝ, καὶ ἡ-
μᾶς διὰ ΙΗΣΟΥ ἐγερεῖ, καὶ παραστήσει σὺν ὑ-
μῖν. τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλε-
ονάσασα

ritu. Ptopterea cum miniſterium hoc ha IIII
beamus, ut noſtri miſertus eſt deꝰ, haud
degeneramus, ſed reiecimus, occulta pu-
doris, non ambulãtes in aſtutia, neq; do-
lo tractantes uerbum dei, ſed in manife-
ſtatione ueritatis, cõmendãtes noſipſos
apnd omnem conſcientiam hominum,
in conſpectu dei. Quod ſi adhuc uela-
tum eſt euangelium noſtrum, in his qui
pereunt uelatum eſt, in quibus deus hu-
ius ſæculi excæcauit ſenſus incredulorũ,
ne illuceſceret illis lumẽ euangelij, gloriæ
Chriſti, qui eſt imago dei. Nõ enim noſ-
ipſos prædicamus, ſed Chriſtum Ieſum
dominum, nos autem ſeruos ueſtros p-
pter Ieſum. Quoniã deus eſt, qui iuſſit e
tenebris lucem ſplendeſcere, qui illuxit in
cordibus ueſtris, ad illuminationẽ cogni-
tionis gloriæ dei, in facie Chriſti Ieſu. Ha
bemus autem theſaurum hunc, in fictili-
bus uaſculis, ut eminentia potẽtiæ ſit dei,
& non ex nobis, dum in omnibus affligi
mur, at non anxij reddimur. laboramus,
at non deſtituimur. perſecutionem pati-
mur, at non in ea deſerimur. deijcimur,
at non perimus. ſemper mortificationem
domini Ieſu, in corpore circumferentes,
ut & uita Ieſu in corpore noſtro manife-
ſtetur. Semp emñ nos q uiuim⁹, in mortẽ
tradimur, ꝓpter Ieſum, ut & uita Ieſu ma
nifeſtetur in mortali carne noſtra. Itaq;
mors qdẽ i nobis agit, uita uero in uobis.
Cæterũ cũ habeamus eũdẽ ſpm̃ fidei, iu-
xta illud quod ſcriptũ eſt. Credidi, ꝓpter
quod locutus ſum. & nos credimus, qua-
ꝓpter & loquimur, ſcientes, quod qui ſu-
ſcitauit dñm Ieſum, & nos per Ieſum ſu-
ſcitabit, & conſtituet uobiſcum. Nam
omnia propter uos ut beneficiũ quod ex

f undauit

ονάσασθα, διὰ τῆ πλεονάσμου τῆς εὐχαριστίαν
περισσεύσῃ, εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. Διὸ οὐκ
ἐκκακοῦμεν, ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρω
πος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦ
ται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ, τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφ
ρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν, καθ' ὑπερβολὴν, εἰς ὑπερ
βολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται
ἡμῖν, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμε
να, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. τὰ γὰρ
βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμε
ιβ να, αἰώνια. Οἴδαμεν γὰρ, ὅτι ἐὰν ἡ ἐπί
γειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ,
οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειρο
ποίητον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ γὰρ
ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν
τὸ ἐξ οὐρανοῦ, ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦν
τες. εἴγε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὑρε
θησόμεθα. καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει,
στενάζομεν βαρούμενοι, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκ
δύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταπο
θῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. ὁ δὲ κατεργασά
μενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, θεός, ὁ δοὺς
ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος. Θαρ
ροῦντες οὖν πάντοτε καὶ εἰδότες, ὅτι ἐνδη
μοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ
τοῦ κυρίου. διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν,
ιγ οὐ διὰ εἴδους. Θαρροῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν
μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐν
δημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. διὸ καὶ φιλοτι
μούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες, εἴτε ἐκδημοῦντες
εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι, τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς
φανερωθῆναι δεῖ, ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ
ΧΡΙΣΤΟΥ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ
τοῦ σώματος, πρὸς ὃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴ
τε κακόν. Εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου,
ἀνθρώπους πείθομεν, θεῷ δὲ πεφανερώμεθα.
Ελπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν
πεφανερῶσθαι. οὐ γὰρ πάλιν ἑαυτοὺς συνίστα
νομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν
καυχήματος

undauit, pluribus gratias agentibus, exu/
beret in gloriam dei. Propterea non defa
tigamur, sed cuius externꝰ homo noster
corrumpitur, internus tamen renouatur
in dies singulos. Nam momentanea leui
tas afflictionis nostræ, mire, supra mo/
dum æternũ pondus gloriæ parit nobis,
dum nõ spectamus ea quæ uidentur, sed
ea quæ non uidentur. Nam quæ uiden/
tur, temporaria sunt, at quæ nõ uident, V
æterna. Scimus enim, quod si terrenũ
nostrũ domiciliũ tabernaculi, destructũ
fuerit, ædificationẽ ex deo habemus, do
micilium non manufactũ, æternũ in cœ/
lis. Nam in hoc gemimus, domiciliũ no/
strum, quod e cœlo est, superindui desy/
derantes. Si tamen induti, nõ nudi repe/
riemur. Etenim qui sumus in tabernacu/
lo, gemimꝰ, onerati, propterea quod no
limus exui, sed superindui, ut absorbea/
tur mortalitas a uita. Porro qui para/
uit nos in hoc ipsum, deus est, qui idem
dedit nobis arrabonẽ spiritus. Itaq; bo/
no animo sumus semper, & scimus, quod
cum domi sumus in corpore, peregrina/
mur a deo. Per fidem enim ambulamus
non per speciem. Confidimus autem &
ꝓbamus magis, peregre abesse a corpo/
re, & præsentes adesse apud deum. Qua/
propter cõtendimus, siue domi ꝑsentes
siue foris peregre agẽtes, ut illi placeamꝰ.
Oẽs em̃ nos manifestari oportet, corã tri
bunali Christi, ut reportet unusqsq;, ea q̃
fiunt ꝑ corpꝰ, iuxta id qd fecit, siue bonũ,
siue malũ. Sciẽtes igit̃ terrorẽ illũ dñi, sua
demꝰ hoibus, deo uero manifesti fuimꝰ.
Spero autem nos & in cõscientijs uestris
manifestos esse. Nõ em̃ iterũ nosipsos cõ
mẽdamus uobis, sed occasionẽ damꝰ uo/
bis glo/

καυχήματος ὑμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς
τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καὶ οὐ καρ
δίᾳ, εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, θεῷ, εἴτε σωφρονοῦμεν,
ὑμῖν. ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ συνέχει
ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἷς ὑπὲρ πάν/
των ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον,
καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες
μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐ/
τῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι. Ὥστε ἡμεῖς
ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα.
εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα ΧΡΙΣ/
15 ΤΟΝ, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. ὥστε εἴ
τις ἐν ΧΡΙΣΤΩ καινὴ κτίσις, τὰ ἀρχαῖα
παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινά τὰ πάντα, τὰ δὲ
πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ, τοῦ καταλλάξαντος
ἡμᾶς, ἑαυτῷ, διὰ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ δόν
τος ἡμῖν τὴν διακονίαν τ καταλλαγῆς, ὡς
ὅτι θεὸς ἦν ἐν ΧΡΙΣΤΩ, κόσμον καταλλά/
σων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ πα
ραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν
λόγον τῆς καταλλαγῆς. ὑπὲρ ΧΡΙΣΤΟΥ
οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦν
τος δι' ἡμῶν, δεόμεθα ὑπὲρ ΧΡΙΣΤΟΥ, καλα
λάγητε τῷ θεῷ. τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν
ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς
γενώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ. Συνερ/
γοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν, μὴ εἰς κενὸν τὴν
χάριν δέξασθαι ὑμᾶς, λέγει γάρ καιρῷ δεκ-
τῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοή
θησά σοι. ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ
νῦν ἡμέρα σωτηρίας. μηδεμίαν ἐν μηδενὶ δι/
δόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακο/
νία, ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ δι
άκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνά
γκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς,
ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις ἐν ἀγρυπνίαις,
ἐν νηστείαις ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μα/
κροθυμίαις, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ,
ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ, ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν
δυνάμει

gloriandi de nobis, ut aliqd habeatis ad-
uersus eos, qui in facie gloriantur, & nō in
corde. Nam siue insanimus, deo insani/
mus, siue sani sumus, uobis sani sumus.
Charitas eīm Christi constringit nos, iu/
dicātes illud, quod si unus pro omnibus
mortuus fuit, ergo omnes mortui fuerūt,
& pro oibus mortuus est, ut qui uiuunt,
posthac nō sibi uiuāt, sed ei qui pro ipsis
mortuus est, & resurrexit. Itaq; nos post-
hac neminē nouimus secundū carnem.
Quod si etiā nouimus Christum secun-
dum carnē, nunc tamen non amplius no
uimus. Proinde si quis est in Christo, no
ua creatura est. Vetera preterierunt, ecce
noua facta sunt oia. Oia aūt ex deo, qui
reconciliauit nos sibi per Iesum Christū,
& dedit nobis ministeriū recōciliationis,
quandoquidē deus erat in Christo, mun
dum reconcilians sibi, non imputans eis
peccata sua, & ponēs nobis uerbū reconci
liatiōis. Itaq; noīe Christi legatione fun
gimur, tanq̄ deo uos obsecrāte per nos,
rogamus pro Christo, recōciliemini deo.
eum enim qui nō nouit peccatū, pro no/
bis peccatū fecit, ut nos efficeremur iusti
cia dei in illo. Sed adiuuātes etiā exhor VI
tamur, ne in uacuū gratiā receperitis. Di/
cit enim. In tēpore accepto exaudiui te,
& in die salutis succurri tibi. Ecce nūc tem
pus acceptū, ecce nūc dies salutis. Ne quā
ulli demus offensionē, ne rep̄hendat mi
nisteriū, sed in oibus cōmendemus nosip
sos, ut dei ministri, ī tolerātia multa, in af/
flictionib9, ī necessitatib9, in anxietatib9,
in plagis, ī carcerib9, in seditionib9, in uigi
liis, ī ieiuniis, ī puritate, ī sciētia, in lōgani
mitatib9, in benignitate, in spū sctō, ī cha
ritate nō simulata, ī sermone ueritatis, in

δωνάμει θεοῦ, διὰ τῶν ὅπλων τ δικαιοσύ-
νης, τῶν δεξιῶν, καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης, καὶ ἀτι-
μίας, διὰ δυσφημίας, καὶ εὐφημίας, ὡς πλά-
νοι καὶ ἀληθεῖς, ὡς ἀγνοούμενοι, καὶ ἐπιγινω-
σκόμενοι, ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶ-
μεν, ὡς παιδευόμενοι, καὶ μὴ θανατούμε-
νοι, ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες, ὡς πτω
χοὶ, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες, ὡς μηδὲν
ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες. τὸ στόμα
ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑμᾶς κορίνθιοι. ἡ καρ-
δία ἡμῶν πεπλάτυνται, οὐ στενοχωρεῖσθε
ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχ-
νοις ὑμῶν. τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν ὡς
τέκνοις λέγω. πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς, μὴ
γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις. τίς γὰρ με-
τοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ; τίς δὲ κοι-
νωνία φωτὶ πρὸς σκότος; τίς δὲ συμφώνησις
ΧΡΙΣΤΩ πρὸς βελίαρ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ
μετὰ ἀπίστου; τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ θεοῦ
μετὰ εἰδώλων; ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐστε ζῶν
τος, καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς, ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐ
τοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεὸς,
καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι λαός. διὸ ἐξέλθετε
ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύ-
ριος, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε, κἀγὼ εἰσ-
δέξομαι ὑμᾶς, καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέ-
ρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγα
τέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ. ταύτας
οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας ἀγαπητοί,
καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσ-
μοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁγι
ωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ. χωρήσατε ἡμᾶς. οὐδένα
ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐ
πλεονεκτήσαμεν. οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγω.
προείρηκα γάρ, ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστε εἰς τὸ
συναποθανεῖν καὶ συζῆν. πολλή μοι παῤῥησία
πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν, πε
πλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ
χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, καὶ γὰρ ἐλθόντων
ἡμῶν εἰς μακε

potentia dei, per arma iusticiæ dextra & siniſtra, per gloriã & ignominiã, per con-
uicia & laudes, tãq̃ impoſtores, & tñ ue-
races. quaſi ignoti, & tñ noti, quaſi moriẽ
tes, & ecce uiuimus. quaſi correpti, & non
occiſi. quaſi dolentes, ſemper tamen gau
dentes. quaſi pauperes, multos tamen di
tantes, ut nihil habentes, & oĩa poſſiden
tes. Os noſtrũ apertũ eſt erga uos Corin
thij. Cor noſtrũ dilatatũ eſt, ne ſitis an-
guſti in nobis. Sitis aũt anguſti, in uiſce-
ribus ueſtris. Eandẽ aũt remunerationẽ,
ut filijs polliceor. Dilatemini & uos, ne du
catis iugũ cũ incredulis. Quod emi cõſor
tium iuſticiæ cũ iiuſticia? aut quæ cõmu
nio luci cum tenebris? aut quæ cõcordia
Chriſto cũ Belial? aut q̃ pars fideli cũ in-
fideli? aut quid cõuenit tẽplo dei, cũ ſimu
lacris? Nã uos templũ dei eſtis uiuẽtis,
quẽadmodũ dixit deus. Inhabitabo in il
lis, & inambulabo, & ero illoꝝ deus, & ipſi
erũt mihi populus. Quapropter exite de
medio illorũ, & ſeparemini ab illis dicit
dñs, & imundũ ne tetigeritis, & ego ſuſci
piã uos, & ero uobis in patrẽ, & uos eritis
mihi in filios & filias, dicit dñs oĩpotens.

Illas igitur ꝓmiſſiones cũ habeamus VII
chariſſimi, mũdemus noſipſos ab omni
inquinaméto carnis & ſpũs, perficientes
ſanctimoniã in timore dei. Capaces eſto
te noſtri, neminẽ leſimus, neminẽ corru-
pimus, neminẽ fraudauimus. Nõ hoc ad
cõdemnationẽ ueſtri dico. Siqdẽ iam an
te dixi uobis, qd in cordibus noſtris eſtis
ad commoriendum, & conuiuendum.
Multa mihi fiducia erga uos, multa mihi
gloriatio de uobis, impletus ſum cõſolati
one, uehemẽter exũdo gaudio, in omni
afflictiõe noſtra. Etenim cum ueniſſem9
in Mace-

ἡμῶν εἰς μακεδονίαν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι. ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι. ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινούς, παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς, ἐν τῇ παρουσίᾳ τίτου. οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ᾗ παρεκλήθη ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμόν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ, ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι, ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέλομαι, εἰ καὶ μετεμελόμην. βλέπω γὰρ, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη εἰ καὶ πρὸς ὥραν ἐλύπησεν ὑμᾶς, νῦν χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν, ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεὸν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν. ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται, ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη, θάνατον κατεργάζεται. ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσην κατειργάσατο ὑμῖν σπουδήν, ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλ' ἐκδίκησιν. ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἁγνοὺς εἶναι ἐν τῷ πράγματι. ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ ἕνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος, οὐδὲ ἕνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ' ἕνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ὑμῶν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν, περισσοτέρως δὲ μᾶλλον ἐχάρημεν, ἐπὶ τῇ χαρᾷ τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν, ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατῃσχύνθην, ἀλλ' ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ τίτου, ἀλήθεια ἐγενήθη, καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστιν. ἀναμιμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν. χαίρω ὅτι ἐν

in Macedoniã, nullã habuit relaxationẽ caro noſtra, ſed in oĩbus affligebamur. Foris pugnæ, intus terrores. Verũ q cõſolatur humiles, cõſolatꝰ eſt nos deus, in aduentu Titi. Nõ ſolũ aũt in aduentu illius, uerũ etiã in cõſolatiõe, quã ille accepit de uobis, cũ annũciaret mihi ueſtrũ deſyderium, ueſtrũ fletũ, ueſtrũ erga me ſtudiũ, adeo ut magis gauiſus fuerim. Nã etiãſi contriſtaui uos in epla, nõ pœnitet, cuis pœnitebat. Video nanq; qd epla illa, tametſi ad tẽpus cõtriſtauit uos, nunc gaudeo, nõ qd cõtriſtati fueritis, ſed qd cõtriſtati ſitis ad pœnitẽtiã. Nã cõtriſtati eſtis ſecũdũ deũ, ſic ut nulla in re detrimẽto ſitis affecti p me, nã q ſecundũ deũ eſt dolor, pœnitẽtiã ĩ ſalutẽ haud pœnitẽdã parit, cõtra mundi dolor, mortẽ adfert. Ecce eñ iſtuc ipſũ, qd ſecundũ deũ cõtriſtati fuiſtis, quantã in uobis genuit ſollicitudinẽ, imo ſatiſfactionẽ, imo indignationẽ, imo timorẽ, imo deſideriũ, imo uindictã. Siquidẽ ubiq; cõmendaſtis uoſipſos, qd puri ſitis in eo negocio. Proinde tamet ſi ſcripſi uobis, nõ id feci, eius cauſa, q leſerat, nec eiꝰ cauſa q leſus fuerat, ſed ob id, ut palam fieret, ſtudium ueſtrũ de nobis apud uos, in conſpectu dei. Propterhoc cõſolationẽ accepimus, ex cõſolatiõe ueſtri. quin uberius inſuper gauiſi fuimꝰ ob gaudiũ Titi, qd refocillatus ſit ſpũs illius ab oĩbus uobis. quod ſi qd apud illũ de uobis gloriatus ſũ, nõ fuerim pudefactus, ſed ut oĩa ĩ ῥ itate locuti ſumꝰ uobis, ita & gſatio noſtra, q̃ uſus erã apud Titũ, ueritas facta eſt. Et uiſcera illiꝰ, maiorẽ in modũ erga uos affecta ſũt, dũ recolit oĩum ueſtrũ obedientiã, quẽadmodũ cũ timore & tremore exceperitis ſe. Gaudeo

κα ὅτι ϕν παντὶ θαρρῶ ϕν ὑμῖν. γνωρί/
ζομεν ὴ ὑμῖν ἀδελφοὶ, τὴν χάριν τ θεοῦ, τὴν
δεδομλώμην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς μακεδο
νίας, ὅτι ϕν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως, ἡ περῖ
σσεία ϕ χαρᾶς αὐτῶν, καὶ ἡ κατὰ βάθους
πτωχεία αὐτῶν, ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦ
τον ϕ ἁπλότητος αὐτῶν. ὅτι κατὰ δύνα/
μιν μαρτυρῶ, καὶ ὑπὲρ δύναμιν αὐθαίρετοι
μετὰ πολλῆς παρακλήσεως, δεόμενοι ἡμῶν τὴν
χάριν, καὶ τὴν κοινωνίαν τ διακονίας τ εἰς
τοὺς ἁγίους τὴν δεξασθῆναι ἡμᾶς, καὶ οὐ καθὼς ἠλ/
πίσαμεν, ἀλλ ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ
κυρίῳ, καὶ ἡμῖν, διὰ θελήματος θεοῦ, εἰς τὸ
παρακαλέσαι ἡμᾶς τίτον, ἵνα καθὼς προ/
ενήρξατο, οὕτως καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν
χάριν ταύτην. ἀλλ ὥσπερ ϕν παντὶ πε/
ρισσεύετε πίστει, καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ πά/
κθ σῃ σπουδῇ, καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ϕν ἡμῖν ἀγάπῃ,
ἵνα καὶ ϕν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε. οὐ
κατ ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ ϕ ἑτέρων
σπουδῆς, ϕ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνή/
σιον δοκιμάζων. γινώσκετε γὰρ τὴν χά/
ριν τ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὅτι
δι ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς
τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε. καὶ γνώμην
ϕν τούτῳ δίδωμι. τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει,
οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ
θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι. νυνὶ δὲ καὶ
τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε, ὅπως καθάπερ ἡ
προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτως καὶ τὸ ἐπιτε/
λέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν. εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρό/
κειται, καθὸ ἐὰν ἔχῃ τις εὐπροσδέκτ ϕ
οὐ καθὸ οὐκ ἔχει, οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις,
ὑμῖν δὲ θλῖψις, ἀλλ ἐξ ἰσότητος ἐν τῷ νῦν καιρῷ, τὸ ὑμῶν περίσσευμα, εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέ
ρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένη/
ται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται
ἰσότης, καθὼς γέγραπται. ὁ τὸ πολύ, οὐκ
ἐπλεόνασε καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἠλαττόνησεν.

χάρις

quod in oibus fidimus uobis. Certiores aũt uos facio frẽs, de gratia dei, q̃ data fuit in eccleſijs Macedoniæ, qm̃ in multa ꝓbatione afflictionis, exuberauit gaudiũ illoꝝ, & ꝓfunda paupertas illoꝝ, exundauit in diuitias, ſimplicitatis ipſoꝝ. Nã ꝓuiribus illis perhibeo teſtimoniũ, etiã ſupra uires, prompti fuerunt, multa cũ obteſtatione rogãtes nos, ut beneficiũ & ſocietatẽ miniſterij ſuſciperem⁹ in ſctos, ac nõ q̃tenus ſperabamus, quinetiã ſemetipſos tradiderũt primũ deo, deinde & nobis, ꝓ uoluntatẽ dei, in hoc ut adhortaremur Titũ, ut quẽadmodũ ante cœpiſſet, ita & cõſũmaret, hãc erga uos bñficentiã. Sed quẽadmodũ in oĩ abũdatis fide & ſermone, & ſciẽtia, & omni diligẽtia, & in ea q̃ ex uobis in nobis eſt charitate, ut in hac quoq; beneficentia abundetis. nõ ſecũdũ imperiũ loquor, ſed ꝓ alioꝝ officiũ etiã ueſtræ dilectiõis ſyncritatẽ appbãs. Noſtis em̃ beneficentiã dñi noſtri Ieſu Chriſti, quod ꝓpter nos paup fact⁹ ſit, cũ eſſet diues, ut uos illius pauptate diteſceretis, & cõſiliũ in hoc do, nã hoc uobis cõducit, q̃ quidẽ nõ ſolũ facere, ueꝝ etiã uelle iam cœpiſtis anno ſupiore. Nũc aũt & illud qd facere cœpiſtis, pficite, ut quẽadmodũ uolũtas prõpta fuit, ita & perficiatis ex eo qd poteſtis. Etem̃ ſi prius adſit animi prõptitudo, ea iuxta quicqd illud eſt, quod poſſidet aliq̃s, accepta eſt, nõ iuxta id quod nõ poſſidet. Non em̃, ut alijs relaxatio ſit, uobis autẽ anguſtia, ſed ut ex æquabilitate in hoc tẽpore ueſtra copia illorum ſuccurrat inopiæ, & illoꝝ copia, ueſtræ ſuccurrat inopiæ, ut fiat æquabilitas, quẽadmodũ ſcriptũ eſt. Qui multum habebat, huic nihil ſuperfuit, & qui paulum habebat, is non minus habuit.

Gratia

VIII

χάρις δὲ τῷ θεῷ, τῷ διδόντι τὴν τοιάυτην σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ τίτου, ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων, αὐθαίρετος ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς. συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν, συνέκδημος ἡμῶν σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ, τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν, πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν, καὶ προθυμίαν ἡμῶν, στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ, τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν, προνοούμενοι καλὰ, οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων. συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον, πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς, εἴτε ὑπὲρ τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός, εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα χριστοῦ. τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε καὶ εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν. περὶ μὲν γὰρ τὴν διακονίαν τὴν εἰς τοὺς ἁγίους περισσόν μοί ἐστι τὸ γράφειν ὑμῖν, οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι μακεδόσιν, ὅτι Ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι, καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος, ἤρεθισε τοὺς πλείονας. ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν, κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα καθὼς ἔλεγον, παρεσκευασμένοι ἦτε, μήπως ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ μακεδόνες, καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους, καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγω ὑμεῖς ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ τῆς καυχήσεως. ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς, καὶ προκαταρτίσωσι τὴν προκατηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν ταύτην ἑτοίμην εἶναι, οὕτως ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ ὡσπὲρ πλεονεξίαν. τοῦτο δὲ. ὁ σπείρων φειδομένως καὶ θερίσει,

Gratia aũt deo, qui dedit eandẽ sollicitudinẽ ꝓ uobis in corde Titi, quia nostrã exhortationẽ acceperit, ꝓ quã ita reddit⁹ est diligẽtior, ut tñ suapte sponte ad uos uenerit. Misimus aũt una cũ illo fratrẽ, cui⁹ laus est in euãgelio, ꝓ oẽs ecclesias, nec id solũ, uerũ etiã delectus est ab ecclesijs, comes peregrinationis nostræ, cũ hac bñficẽtia q̃ administrat᷑ a nobis, ad ipsi⁹ dñi gloriã, & animi nostri ꝓmptitudinẽ, declinãtes hoc, ne qs nos carpat, in hac exuberãtia, q̃ administrat᷑ a nobis, ꝓcurãtes bona, non tm̃ corã deo, sed etiã corã hoibus. Misim⁹ aũt una cũ illis frẽm nostrũ, quẽ probaueram⁹ i multis sepenumero, qd diligẽs esset. Nũc aũt multo diligẽtior, ob multã fiduciã, quã habeo erga uos siue Titi noĩe, qui socius meus est, & erga uos adiutor, siue alioꝝ, q frẽs nostri sũt, & legati ecclesiaꝝ, gloria Christi. Proinde documẽtũ charitatis ueſtræ, & nostræ de uobis gloriatiõis in eos demõstretis etiã in cõspectu ecclesiaꝝ. IX Nã de submini-
stratiõe quidẽ q̃ fiat in sctõs, supuacuũ ẽ mihi scribere uobis, noui em̃ ꝓmptitudinẽ animi uestri, quã de uobis iacto apud Macedones. Q m̃ Achaia parata ẽ, ab anno supiore, & uestrũ exẽplũ ꝓuocauit cõplures. Misim⁹ tñ hos frẽs, ne gl̃ia nostra q̃ glorior de uobis inanis fiat i hac parte, ut quẽadmodũ dicebã, parati sitis, ne q̃ pacto fiat, ut si mecũ uenerint Macedões & offenderint uos ĩparatos, nos pudore suffũdamur, ut ne dicã uos, i hoc argumẽto gl̃atiõis, ꝓinde necessariũ arbitrat⁹ sũ, adhortari frẽs, ut pri⁹ accederẽt ad uos, & p̃pararẽt, iam añ promissam bonã collectam uestrã, ut ea sit i ꝓmptu, sic tãq̃ bona collecta, & nõ tanq̃ auaritia. Illud autem dico. Qui seminat parciter, parciter

μὴ θερίσει, καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει. ἕκαστος καθὼς προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης. ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός. δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν. καθὼς γέγραπται. ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν, χορηγήσαι, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν καὶ αὐξήσαι τὰ γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν· ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ. ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστίαις τῷ θεῷ, διὰ τῆς δοκιμῆς διακονίας ταύτης, δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ, τῆς ὁμολογίας ὑμῶν, εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ ἁπλότητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας, καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν ἐπιποθούντων ὑμᾶς, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν. χάρις δὲ τῷ θεῷ, ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ. 17 Αὐτὸς δὲ ἐγὼ παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πραότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς· δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι, ἐπί τινας τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς, ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας· ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα. τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικὰ, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντες, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα

& messurus est, & qui seminat in benedictionibus, in bñdictionib⁹ & messurus ẽ unusquisq; secundũ propositũ cordis, nõ ex molestia aut ex necessitate, Nã hilarẽ datorẽ diligit deus. Potens est aũt deus efficere, ut totũ beneficiũ i uos exuberet, ut in oibus oẽm sufficientiã habentes, ex uberetis in omne opus bonũ, quẽadmodum scriptũ est. Dispersit dedit pauperibus, iusticia eius manet in sæculũ. Porro q suppeditat seminãti, & panẽ i cibũ suppeditet, & multiplicet sementẽ uestrã, & augeat ꝓuẽtũ iusticiæ uestræ, ut in oibus locupletemini, in oẽm simplicitatẽ, quæ ꝑ uos efficit, ut gratiæ agant deo. Nã functio huius ministerij, nõ solũ supplet ea q̃ desunt sanctis, uerũ etiã exuberat, in hoc, quod per multos agãtur gratiæ deo, qui per probationẽ ministerij huius, glorificant deũ, in obedientia consensus uestri, in euãgeliũ Christi, & simplicitate cõmunicationis in illos, & in omneis, & in illorum oratione pro uobis, qui desyderãt uidere uos, propter eminentẽ gratiã dei in uobis. Gratia aũt deo super inerrabili suo munere. Cæterũ ipse ego paul⁹, ob X
secro uos, per lenitatẽ & mansuetudinẽ Christi, qui iuxta faciẽ quidẽ humilis sũ inter uos, absens tamen audax sum erga uos. Rogo aũt uos, ne præsens audeã ea fiducia, q̃ existimor audax fuisse in quosdam, qui putant, nos ueluti secundũ carnem ambulare, nã in carne ambulantes, nõ secundum carnem militamus. Siquidem arma militiæ nostræ non carnalia, sed potentia deo, ad demolitionem munitionum, quibus munitiones demolimur, & omnẽ celsitudinem, quæ sustollit̃ aduersus scientiã dei, & captiuã ducimus omnem

πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή. τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε. Εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ ΧΡΙΣΤΟΥ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς ΧΡΡΣΤΟΥ, οὕτως καὶ ἡμεῖς ΧΡΙΣΤΟΥ. ἐάν τε γὰρ καὶ περισσότερόν τι καυχήσωμαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν, εἰς οἰκοδομήν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι, ἵνα μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν. ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαί φησι βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενὴς, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος. τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ. οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτούς τισι τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων, ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς, οὐ συνιᾶσιν. ὑμεῖς δὲ οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ὁ θεὸς ἡμῖν μέτρου ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν. οὐ γὰρ ὡς μὴ φικνούμενοι εἰς ὑμᾶς, ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς. ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν, ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα ἔχοντες αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν ἐν ὑμῖν, μεγαλυνθῆναι, κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν, εἰς περισσείαν, εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἕτοιμα καυχήσασθαι, ὁ δὲ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω. οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ κύριος συνίστησιν. ὀφελον ἀνείχεσθέ μου μικρόν τῇ ἀφροσύνῃ. ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ μου. ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς θεοῦ ζήλῳ, ἡρμοσάμην

omnẽ cogitationẽ, in obedientiã Christi, & in promptu habemus uindictã in omnem obedientiã, cũ impleta fuerit uestra obedientia, quæ in cõspectu sunt uidete. Si quis de seipso cõfidit, quod Christi sit illud rursum perpendat ex seipso, quod quẽadmodum ipse Christi est, ita & nos Christi sumus. Nam si & amplius quippiam glorier de potestate nostra, quã dedit dñs nobis, in ædificationem, & nõ in destructionem uestri, nõ pudefiam, ne uidear, ceu perterrefacere uos p epistolas. Nã epistolæ quidẽ inquit, graues sunt & robustæ, at præsentia corporis infirma & sermo contẽptus. Hoc reputet, q istiusmodi est, qd q̃les sumus sermõe, p epl̃as cũ absumus, tales sum⁹, & cũ adsum⁹, facto. nõ eñ audemus inferere, aut cõferre nosipsos cũ qbusdã, q seipsos cõmendãt, sed ipsi inter sese seipsos metiẽtes, & comparantes semet sibi, nõ intelligũt. At nos nõ in imẽsũ gloriabimur, uerũ iuxta mẽsurã regulæ, q̃ partitus est nobis de⁹, mẽsura pertingendi etiam usq; uos. nõ eñ quasi non pertingamus usq; ad uos, extendimus nosipsos supra modum. Nam usq; ad uos quoq; peruenimus in euangelio Christi, non in immensum gloriantes in alienis laboribus, sperantes futurũ, ut suboleſcente fide, in uobis magnificemur, iuxta regulã nostram, in exuberantiam, ut ijs quoq; regionibus quæ ultra uos sunt euangelizem, nõ in aliena regula, ut de his q̃ parata sunt gloriemur, sed qui gloriat in dño glorietur. Nõ eñ qui seipsum cõmendat, ille ꝓbatus est, sed is quẽ dñs cõmendat. Vtinã toleraſſetis me pauliſp in insipiẽtia mea, imo & ſuffertis me, nã zelotipus sũ erga uos, dei zelo. XI

Adiunxi

ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον
ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ ΧΡΙΣΤΩ. φοβοῦμαι
δὲ μήπως ὡς ὁ ὄφις ἐξηπάτησεν Εὔαν ἐν τῇ
πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτως φθαρῇ τὰ νοήματα
ὑμῶν, ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν ΧΡΙ-
κε ΣΤΟΝ. Εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον ΙΗ-
ΣΟΥΝ κηρύσσει, ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦ-
μα ἕτερον λαμβάνετε, ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγ-
γέλιον ἕτερον, ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἠνείχεσθε. Λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι
τῶν ὑπερ λίαν ἀποστόλων. Εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης
τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει, ἀλλ' ἐν παντὶ
φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμας.
Ἢ ἁμαρτίαν ἐποίησα ἐμαυτὸν ταπεινῶν,
ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε, ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ θε-
οῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην ὑμῖν; ἄλ-
λας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ὀψώνιον
πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν, καὶ παρὼν πρὸς
ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς οὐ κατενάρκησα οὐδε-
νός. τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προσανεπλήρω-
σαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ μακεδονί-
ας, καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῆ ὑμῖν ἐμαυτὸν ἐτή-
ρησα καὶ τηρήσω. Εστιν ἀλήθεια ΧΡΙΣΤΟΥ
ἐν ἐμοί, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη, οὐ φραγήσε-
ται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασι τῆς ἀχαΐας.
διὰ τί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶ-
δεν. ὃ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω
τὴν ἀφορμὴν, τῶν θελόντων ἀφορμήν,
ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται εὑρεθῶσι καθὼς καὶ
ἡμεῖς. οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐρ-
κϛ γάται δόλιοι μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀ-
ποστόλους ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ οὐ θαυμαστόν. αὐ-
τὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς
ἄγγελον φωτός. οὐ μέγα οὖν, εἰ καὶ διά-
κονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται. ὧν διά-
κονοι δικαιοσύνης, ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ
τὰ ἔργα αὐτῶν. πάλιν λέγω, μή τίς με
δόξῃ ἄφρονα εἶναι, εἰ δὲ μήγε, κἂν ὡς ἄ-
φρονα δέξασθέ με, ἵνα μικρόν τι κἀγὼ
καυχήσωμαι

Adiunxi enim uos uni uiro, ut uirginem
castam exhiberetis Christo, sed metuo,
ne qua fiat, ut quēadmodū serpens Euā
decepit in uersutia sua, ita corrumpant
sensus uestri, a castitate, q̄ erat erga Chri
stū. Nā si is, q uenit aliū Iesū p̄dicat, quē
nō p̄dicauimus, aut si spm̄ aliū accipitis,
quē nō accepistis, aut euāgeliū aliud, qd̄
non accepistis, recte sustinuissetis. Arbi/
tror em̄ me nihilo inferiorē fuisse eximijs
aplis. Cæterū licet imperit⁹ sim sermōe,
nō tn̄ sciētia. Vex ubiq; manifesti fuim⁹
in oibus erga uos. Nū illud peccaui, quod
meipsum humiliarim, ut uos exaltaremi
ni? quod gratuito euangeliū dei prædi/
cauerim uobis? Cæteras ecclesias dep̄da
tus sum, accepto ab illis stipēdio, quo uo
bis inseruirem. Et cū apud uos essem, &
egerem, nō onerosus fui cuiq;. Nam in-
digentiam meā suppleuerunt fratres, q
uenerāt a Macedonia. & in omnibus, sic
me seruabā, ne cui essem onerosus, atq;
ita seruabo. est ueritas Christi in me, qd̄
hæc gloriatio nō interrumpetur in me, in
regionibus Achaiæ. Quapropter? An
quod non diligā uos? Deus nouit. Verū
quod facio, idem & faciam, ut amputē oc
casionem, ijs qui cupiunt occasionē, ut in
eo de quo gloriantur, reperiantur, quem
admodum & nos. Siquidem istiusmodi
pseudo apostoli, operarij dolosi sunt, sū/
pta psona apostolox Christi, atq; haud
mirū, quandoquidē ipse satanas trans/
formatur in angelū lucis. Nō magnū est
igit̄, si & ministri illius, personā in se trās/
ferūt, quasi sint ministri iusticiæ, quorū fi
nis erit iuxta opera eox. Iterū dico ne qs
me putet insipiētē esse, alioq & ut insipiē
tem accipite me, ut paululū q̄ddā & ego
glorier

καυχήσωμαι. ὃ λαλῶ, οὐ λαλῶ, κατὰ κύριον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τοῦ καυχήσεως. ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν σάρκα, κἀγὼ καυχήσομαι. ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες. ἀνέχεσθε γάρ, εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις ὑμᾶς εἰς πρόσωπον δέρει, κατὰ ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἠσθενήσαμεν, ἐν ᾧ δ' ἂν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ. ἑβραῖοί εἰσι, κἀγώ. ἰσραηλῖταί εἰσι, κἀγώ. σπέρμα Ἀβραάμ εἰσι, κἀγώ. διάκονοι ΧΡΙΣΤΟΥ εἰσι, παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ. ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις, ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα, παρὰ μίαν ἔλαβον. τρὶς ἐρραβδίσθην ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα, ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις, ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι, χωρὶς τῶν παρεκτός, ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι. εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι. ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ οἶδεν ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι, ἐν Δαμάσκῳ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως, ἐφρούρει τὴν Δαμασκηνῶν πόλιν, πιάσαι με θέλων, καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ. καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρει μοι, ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτασίας

glorier. Quod dico, nō dico, ſecūdū dn̄m ſed uelut in inſipiētia, in hoc argumento gloriationis. Q̄nquidē multi gloriant̄ ſecundū carnē, & ego gloriabor. libēter em̄ ſuffertis inſipiētes, cū ſitis ſapiētes. ſuffertis em̄, ſi qs uos in ſeruitutē adigit, ſi quis exedit, ſi qs accipit, ſi qs attollit ſeſe, ſi qs uos i faciē cedit, iuxta cōtumeliā loquor. pinde quaſi nos infirmi fuerimus, ſed in quocunq; audet aliquis (in inſipientia loquor) audeo & ego. Hebræi ſunt, & ego. Iſrahelitæ ſūt, & ego. Semē Abrahæ ſūt, & ego. Miniſtri Chriſti ſunt, delirans loquor, plus ego. In laboribus copioſius, in uerberibus ſupra modum, in carceribus abundantius, in mortibus frequenter. A Iudæis quinquies quadragenas plagas una minus accepi. Ter uirgis cęſus fui, ſemel fui lapidatus, ter naufragium feci, noctem ac diem in pfundo egi, in itineribꝰ ſæpe, in periculis fluminū, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in deſerto, piculis in mari, periculis ī falſis fratribus, in labore & moleſtia, in uigiliꝭ ſæpe, in fame & ſiti, in ieiuniꝭ ſæpe, in frigore & nuditate, p̄ter ea q̄ extrinſecus accidūt, cōſpiratio i me quotidiana. Sollicitudo de oibus eccleſiꝭ. Quis infirmatur, & ego nō infirmor? Quis offenditur, & ego nō uror? Si gloriari oporteat, de hiſ q̄ infirmitatis meæ ſūt gloriabor. Deus & pater dn̄i Ieſu Chriſti, qui eſt bn̄dict9 in ſæcula, nouit, qđ nō mētiar. In Damaſci ciuitate, plebis p̄fectus Aretæ regis excubias poſuerat, in Damaſceno urbe, cupiēs me cōp̄hendere, & p̄ feneſtrā in ſporta demiſſus fui p̄ mœnia, & effugi manꝰ eiꝰ. Gloriari ſane nō expedit, ueniā enim ad uiſiones

XII

εἰς ὑπασίας ἢ ἀποκαλύψεις κυρίου. οἶδα ἄνθρωπον ἐν ΧΡΙΣΤΩ πρὸ ἐτῶν δεκατεσάρων, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ, καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἤκουσεν ἄῤῥητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. ὑπερ τοιούτου καυχήσομαι, ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐκ καυχήσομαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου. ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων, ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ. φείδομαι δέ, μήτις εἰς ἐμὲ λογίσηται, ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ. καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ, καὶ εἴρηκέ μοι, ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου. ἡ γὰρ δύναμίς μου, ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ. διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις ὑπὲρ ΧΡΙΣΤΟΥ. ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι. γέγονα ἄφρων καυχώμενος. ὑμεῖς με ἠναγκάσατε, ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι. οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων, εἰ καὶ οὐδέν εἰμι. τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν, ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημείοις καὶ τέρασι, καὶ δυνάμεσι. τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας; εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ, οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην. ἰδοὺ τρίτον ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν. οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλὰ ὑμᾶς, οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν,

ad uisiones & reuelationes dñi. Scio hominem in Christo, ante annos quatuor decim, an in corpore, nescio, an extra corpus nescio, deus nouit, raptũ huiusmodi usq; in tertiũ cœlũ. & scio huiusmodi hominem, an in corpore, an extra corpꝰ, nescio, deus nouit, qd raptus fuerit in paradisum, & audierit arcana uerba, q̃ fas nõ sit homini loq. Super huiusmodi hoc mine gloriabor, de meipso uero non gloriabor, nisi in infirmitatibus meis. Nã si uoluero gloriari, nõ ero insipiens, ueritatem em̃ dicã, sed parco uobis, ne quis in me cogitet, supra id quod uidet esse me, aut quod audit ex me. Et ne excellẽtia reuelationum, supra modũ efferrer, datus fuit mihi stimulus p carnẽ, nuncius satanæ, ut me colaphis cederet, ne supra modum efferrer. Super hoc ter dñm rogaui, ut discederet a me, & dixit mihi. Sufficit tibi gratia mea. Nam fortitudo tua, in infirmitate pficitur. Libẽtissime igit̃ potiꝰ gloriabor in infirmitatibꝰ meis, ut inhabitet in me fortitudo Christi. Quãobrẽ placeo mihi ĩ ifirmitatibꝰ, in cõtumelijs, in necessitatibꝰ, in psecutionibꝰ, i anxietatibus p Christo. Cũ em̃ infirmꝰ sum, tũc robustus sum. Factꝰ sũ insipiẽs gl'iando. Vos me coegistis, nã ego debui a uobis cõmẽdari. Nulla em̃ in re inferior fui sũmis aplis, tametsi nihil sum. Signa quidẽ apli pacta fuerũt inter uos, i omni patiẽtia, & signis & ꝓdigijs, & potẽtibꝰ factis. Nã in quo fuistis iferiores cæteris eccljs? nisi qd ipse ego, nõ fuerim uobis onerosus? Cõdonate mihi hãc iniuriã. Ecce tertio ꝓpẽsus aio sũ, ut ueniã ad uos, & nõ ero uobis onerosus. Nõ em̃ q̃ro q̃ uestra sũt, sed uos. Nõ em̃ debẽt filij parẽtibus

XIII

reponere

θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. ἐγὼ
δὲ ἥδιστα δαπανήσω, καὶ ἐκδαπανηθήσο-
μαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, εἰ καὶ περισσο-
τέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἧττον ἀγαπῶμαι. ἔστω
δέ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς, ἀλλ' ὑπάρχων
πανοῦργος, δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. μή τινα ὧν
ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέ-
κτησα ὑμᾶς; παρεκάλεσα Τίτον, καὶ συν-
πέστειλα τὸν ἀδελφόν. μή τι ἐπλεονέκτη-
σεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι πε-
ριεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι; πάλι
δοκεῖτε, ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα, κατ'
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ λαλοῦμεν.
τὰ δὲ πάντα ἀγάπητοι, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰ-
κοδομῆς. φοβοῦμαι γὰρ, μήπως ἐλ-
θὼν, οὐχ οἵους θέλω, εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρε-
θῶ ὑμῖν, οἷον οὐ θέλετε, μήπως ἔρις, ζῆλοι,
θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί, φυ
σιώσεις, ἀκαταστασίαι. μὴ πάλιν ἐλθόντα-
με, ταπεινώσῃ ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ
πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων,
καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ
καὶ πορνείᾳ, καὶ ἀσελγείᾳ ᾗ ἔπραξαν. τρί-
τον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐπὶ στόμα-
τος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν, σταθήσεται πᾶν
ῥῆμα. προείρηκα καὶ προλέγω, ὡς παρὼν
τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω τοῖς προ-
ημαρτηκόσι, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι
ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι.

Ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λα-
λοῦντος χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ,
ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν. καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀ-
σθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ. καὶ γὰρ ἡμεῖς
ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησόμεθα σὺν
αὐτῷ, ἐκ δυνάμεως θεοῦ, εἰς ὑμᾶς. ἑαυτοὺς
πειράζετε, εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει. ἑαυτοὺς δοκι-
μάζετε, ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτούς, ὅτι
ἰησοῦς χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστιν; εἰ μήτι ἀδό-
κιμοί ἐστε. ἐλπίζω δὲ, ὅτι γνώσεσθε, ὅτι ἡμεῖς
οὐκ ἐσμὲν

reponere, ſed filijs parẽtes. Ego uero libẽ-
tiſſime impendã, & expẽdar ꝓ aiabus ue-
ſtris, licet uberius uos diligẽs, minus dili
gar. ſed eſto, ipſe nõ grauaui uos, ueꝝ cũ
eſſẽ aſtutꝰ, dolo uos cœpi. Nũ per quẽcꝫ
eorum quos miſi ad uos, expilaui uos? Rogaui Titũ, & una cũ illo miſi fratrẽ. Nũquid a uobis extorſit Titus? An nõ eodẽ ſpũ ambulauimꝰ? An nõ ijſdẽ ue-
ſtigijs? Rurſum arbitramini, qđ nos uo-
bis excuſemus? In conſpectu dei, in Chri
ſto loquimur, ſed oĩa chariſſimi ꝓ ueſtri
ædificatione. Nã metuo ne qua fiat, ut ſi
uenero, nõ ql̃es uelim repiam uos, & ego
repiar uobis, qualẽ nolitis, ne quomodo
ſint cõtẽtiões, æmulatiões, iræ, cõcertatio
nes, oblocutiones, ſuſurratiões, tumores,
ſeditiones. Ne iterũ ubi uenero, humiliet
me deus meus apud uos, & lugeã multos
eoꝝ, q ante peccauerint, & nõ egerint pœ
nitentiã, ſuper immũdicia & fornicatiõe, XIII
& ipudicicia quã patrarũt. Hic tertius
erit aduẽtus meus ad uos. in ore duorũ
teſtium, aut triũ, cõſtituet omne uerbũ.
Prædixi uobis & prædico, ut præſens cũ
eſſem iterum, ita & abſens nunc ſcribo
ijs, qui ante peccauerunt, & reliquis om-
nibus, quod ſi uenero denuo, non parcã.
Qñquidẽ experimẽtũ quæritis in me lo
quentis Chriſti, qui in uos non eſt infir-
mus, ſed potẽs eſt in uobis. Nam quam-
uis crucifixus fuit ex infirmitate, uiuit ta-
men ex uirtute dei. Nam & nos infirmi
ſumus in illo, ſed uiuemus cum illo, ex
uirtute dei, erga uos. Voſipſos tentate,
num ſitis in fide, Voſipſos probate. An
nõ cognoſcitis uoſmetipſos, quod Ieſus
Chriſtꝰ in uobis eſt? Niſi ſicubi reprobi
eſtis. at ſpero uos cogniturꝰ, quod nos

οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι. Εὔχομαι δὲ πρὸς τὸν θεὸν, μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν. οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν. οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε. τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν. Διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα μὴ παρὼν, μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι, κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ὁ κύριος ἔδωκέ μοι εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν. Λοιπὸν ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν. ἀσπάζασθε ἀλλήλους ἐν ἁγίῳ φιλήματι. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος, μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς Κορινθίους δευτέρα
ἐγράφη ἀπὸ Φιλίππων διὰ Τίτου καὶ Λουκᾶ.

NÓ sumus reprobi. Opto aũt apud deũ, ut ne quid mali faciatis, nó quo nos pbati appareamus, sed ut uos, qd honestũ ẽ faciatis, nos uero ueluti reprobi simus. Nó eñ possumus quicq̃ aduersus ueritatem, sed p ueritate. Gaudemus eñ cũ nos infirmi fuerimus, uos aũt ualidi fueritis. Hoc aũt insuper optamus, nẽpe uestram integritatem. Propterea, hæc absens scribo, ne cũ præsens fuero, rigidus sim, iuxta potestatẽ, quã dedit mihi dominus, in extructionẽ, & nó ĩ destructionem. Quod superest fratres, ualete, integri estote, consolationem habete, unanimes sitis, in pace agite, & deus charitatis ac pacis, erit uobiscum. Salutate uos mutuo, in sancto osculo. Salutant uos sancti oẽs. Gratia dñi Iesu Christi, & charitas dei, & cõmunicatio spiritus sancti, sit cum omnibus uobis. Amen.

Finis.

Epistolæ ad Corinthios secundæ. Missa fuit a Philippis, per Titum & Lucam.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΠΑΥΛΟΥ.

ΤΑΥΤΗΝ ἐπῐσέλλει ἀπ' Ῥώμης ἑωρακὼς αὐτοὺς, ἤδη καὶ διδάξας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. Διδαχθέντες καλῶς οἱ Γαλάται παρὰ τοῦ ἀποστόλου, καὶ πιστεύσαντες γνησίως εἰς τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ, ἀποδημήσαντος τοῦ ἀποστόλου, ὑφηρπάσθησαν παρά τινων, ὥστε περιτέμνεσθαι. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος, γράφει πρὸς αὐτούς. καὶ πρῶτον μὲν μαρτυρεῖ αὐτοῖς περὶ ἧς εἶχον πίστεως καὶ γνησίας εἰς ΧΡΙΣΤΟΝ διαθέσεως. μέμφεται δ' ὡς ἀνοήτους πράξαντας, καὶ μεταβαλλομένους αὐτούς, ἔπειτα διαλαμβάνει περὶ τοῦ νόμου καὶ οὐ κατὰ τὸν Ἀβραάμ πίστεως, καὶ ἀποδείκνυσιν ἔκτε τοῦ νόμου, καὶ τῶν γυναικῶν τὸν Ἀβραάμ, ἀλληγορήσας αὐτάς. μέχρι καιροῦ διῆσθαι τὴν σκιάν, καὶ τὴν περιτομήν, καὶ ἀργεῖν αὐτὰ λοιπὸν τῇ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ παρουσίᾳ, καὶ οὕτως ἀποδείξας, παραγγέλλει λοιπὸν αὐτοῖς. μηκέτι προσέχειν τοῖς ἀπατήσασιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἔχεσθαι τῆς ἐν ΧΡΙΣΤΩ πίστεως, καὶ γινώσκειν, ὅτι ἡ ἐν ΧΡΙΣΤΩ χάρις καταργεῖ τὴν σάρκα περιτομήν, καὶ οὕτως πάλιν εἰς τὰ ἤθη παραινέσας καὶ διδάξας, πέλαγος τῆς ἐπιστολῆς.

ARGVMENTMM.

GAlatæ sunt Græci. Hi uerbũ ueritatis primũ ab aplo acceperunt, sed post discessũ eius tẽtati sunt a falsis aplis, ut in legem & circũcisionẽ uerterent. Hos aplus reuocat ad fidẽ ueritatis, scribẽs eis ab Epheso.

ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος, οὐκ ἀπ᾽ ἀνθρώπων, οὐδὲ δι᾽ ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ θεοῦ πατρὸς, τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοὶ, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὥστε ἐξελέσθαι ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Θαυμάζω, ὅτι οὕτως ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι Χριστοῦ, εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον, ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μή τινές εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς, καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ. ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς, ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν, παρ᾽ ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. ὡς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω, εἴτις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ᾽ ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω, ἢ τὸν θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, ΧΡΙΣΤΟΥ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην. γνωρίζω δὲ ὑμῖν ἀδελφοὶ, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον. οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ, οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι᾽ ἀποκαλύψεως ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. ἠκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτὲ ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ᾽ ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπόρθουν αὐτὴν, καὶ

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD GALATAS.

PAulus apoſtolus, nō ab hominibus, neq; per hominē, ſed p Ieſum Chriſtū, & deū patrē, q ſuſcitauit illū a mortuis, & qui mecū ſunt oēs fratres, eccleſijs Galatiæ. Gratia uobis & pax a deo patre, & dño noſtro Ieſu Chriſto, qui dedit ſeipſū p peccatis noſtris, ut eriperet nos ex præſenti ſæculo malo, iuxta uoluntatem dei & patris noſtri, cui gloria in ſæcula ſæculorum amen. Miror, quod adeo cito trāſferamini, ab eo qui uocauit uos in gratia dei, in aliud euangelium, quod nō eſt aliud, niſi quod quidam ſunt, qui turbant uos, & uolūt ſubuertere euangelium Chriſti. Verum etiam ſi nos aut angelus e cœlo, prædicauerit uobis euangelium, præter id quod p̄dicauimus uobis, anathema ſit. Quēadmodū p̄diximus, & nunc iterum dico, ſi quis uobis prædicauerit euangelium præter id quod acceꝑiſtis, anathema ſit. Nunc enim utrum homines ſuadeo, an deū? Aut quero hominibus placere? Nam ſi hactenus hominibus placuiſſem, Chriſti ſeruus non fuiſſem. Notū aūt uobis facio fratres, euāgelium quod p̄dicatū eſt a me, nō eſſe ſecundū hoiem. Neq; em̄ ego ab hoie acceꝑi illud, neq; didici, ſed p reuelationē Ieſu Chriſti. Audiſtis em̄ meā conuerſationē quondā in iudaiſmo, quod ſupra modū perſequebar eccleſiā dei, & expugnabam

αὐτῶ, καὶ προέκοπτον ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων. ὅτε δὲ εὐδόκησεν, ὁ θεὸς, ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου, καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοὶ, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως, οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι, οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους, ἀλλὰ ἀπῆλθον εἰς Ἀραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς Δαμασκόν. ἔπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα ἱστορῆσαι Κηφᾶν, καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε. ἕτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου.

Α δὲ γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ ψεύδομαι. ἔπειτα ἦλθον εἰς τὰ κλίματα τῆς Συρίας, καὶ τῆς Κιλικίας. ἤμην δὲ ἀγνοούμενος τῷ προσώπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Ἰουδαίας, ταῖς ἐν ΧΡΙΣΤΩ. μόνον δὲ ἀκούοντες ἦσαν, ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτε, νῦν εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν, ἣν ποτε ἐπόρθει, καὶ ἐδόξασον ἐν ἐμοὶ τὸν θεόν. Επειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πάλιν ἀνέβην εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ Βαρνάβα, συμπαραλαβὼν καὶ Τίτον, ἀνέβην δὲ κατὰ ἀποκάλυψιν, καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον, ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσιν, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσι, μήπως εἰς κενὸν τρέχω, ἢ ἔδραμον. ἀλλ' οὐδὲ Τίτος ὁ σὺν ἐμοὶ, Ἕλλην ὤν, ἠναγκάσθη περιτμηθῆναι, διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, οἵτινες παρεισῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν, ἣν ἔχομεν ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσωνται, οἷς οὐδὲ πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου διαμείνῃ πρὸς ὑμᾶς. Ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναί τι ὁποῖοί ποτε ἦσαν, οὐδέν μοι διαφέρει. πρόσωπον

illam, & pficiebã in iudaiſmo, ſupra multos æquales meos in genere meo, cum uehementer eſſem ſtudioſus paternarum mearꝝ traditionũ. Aſt ubi uiſũ fuit deo, qui ſegregauit me ab utero matris meæ, & uocauit per gratiã ſuã, ut reuelaret filium ſuũ in me, ut prædicarẽ illũ in gentibus, continuo, nõ contuli cũ carne & ſanguine, neqꝫ rediĳ Hieroſolymã ad eos q ante me fuerant apoſtoli, ſed abiĳ in Arabiam & denuo reuerſus ſum Damaſcũ. Deinde poſt annos tres rediĳ Hieroſolymã, ut uiderẽ Petrũ, & manſi apud illum dies quindecim. Aliũ aũt ex apoſtolis nõ uidi quẽqꝫ, niſi Iacobũ fratrem dñi. Porro q̃ ſcribo uobis, ecce corã deo, non mentior. Deinde ueni in regiones Syriæ & Ciliciæ. Eram aũt ignotus iuxta faciẽ, eccleſijs Iudeæ, quæ erant in Chriſto. Sed tãtum hic rumor apud illos erat, qui perſequebatur nos aliquando, nunc p̃dicat fidem, quã quondã expugnabat, & glorificabant in me deũ. Deinde poſt annos quatuordecim, rurſum aſcendi Hieroſolymam una cũ Barnaba, aſſumpto ſimul & Tito. Aſcẽdi aũt iuxta reuelationẽ, & contuli cũ illis euangeliũ, quod p̃dico inter gẽtes, ſed priuatim ĳs qui erant in precio, ne quo modo in uanũ currerẽ, aut cucurriſſem. Sed neqꝫ Titus, qui mecũ erat, cũ eſſet Græcus, cõpulſus fuit circumcidi, propter obiter ingreſſos falſos fratres, q ſubintroierãt, ad explorãdũ libertatẽ noſtrã, quã habem⁹ i Chriſto Ieſu, quo nos in ſeruitutẽ adigerẽt. Quibus ne ad tempus quidẽ ceſſimus, p ſubiectionẽ, ut ueritas euãgeliĳ permaneret apud uos. Ab ĳs aũt, qui uidebãtur aliquid eſſe, quales aliquando fuerint, nihil mea refert. Perſonam

II

σωπον ἀνθρώπου θεὸς οὐ λαμβάνει. ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες, οὐδὲν προσανέθεντο, ἀλλὰ τοὐναντίον, ἰδόντες, ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας, καθὼς Πέτρος τῆς περιτομῆς, ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε κἀμοὶ εἰς τὰ ἔθνη, καὶ γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, Ἰάκωβος κὴ Κηφᾶς ὁ Ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι, δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ κὴ Βαρνάβᾳ κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν, μόνον τῶν πτωχῶν, ἵνα μνημονεύωμεν. ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. ὅτε δὲ ἦλθε Πέτρος εἰς Ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην, ὅτι κατεγνωσμένος ἦν. πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινὰς ἀπὸ Ἰακώβου, μετὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν, ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέστελλε καὶ ἀφώριζεν ἑαυτὸν, φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς, καὶ συνυπεκρίθησαν αὐτῷ, καὶ οἱ λοιποὶ Ἰουδαῖοι, ὥστε καὶ Βαρνάβας συναπήχθη αὐτῶν τῇ ὑποκρίσει. ἀλλ' ὅτε εἶδον, ὅτι οὐκ ὀρθοποδοῦσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, εἶπον τῷ Πέτρῳ, ἔμπροσθεν πάντων. εἰ σὺ Ἰουδαῖος ὑπάρχων, ἐθνικῶς ζῇς, καὶ οὐκ Ἰουδαϊκῶς, τί τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις Ἰουδαΐζειν. ἡμεῖς φύσει Ἰουδαῖοι καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί, εἰδότες, ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. καὶ ἡμεῖς εἰς ΧΡΙΣΤΟΝ ΙΗΣΟΥΝ ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου, διότι οὐ δικαιωθήσεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σάρξ. εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν ΧΡΙΣΤΩ, εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἆρα ΧΡΙΣΤΟΣ ἁμαρτίας διάκονος; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα, ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαυτὸν συνίστημι. ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω, ΧΡΙΣΤῷ συνεσταύρωμαι. ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ ΧΡΙΣΤΟΣ, ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκὶ, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ

sonam hoīs deus nō accipit. Nā mihi qui uidebant esse in precio, nihil contulerūt, Imo cōtra, cū uidissent, mihi creditū fuisse euangeliū ꝓputij, quēadmodū Petro circumcisionis (Nā qui efficax fuit in Petro ad aplatum circūcisionis, efficax fuit & in me, in gētes) cūq; cognouissent gratiam mihi datā, Iacobus & Cephas, & Iohānes, qui uidebant esse colūnæ, dextras dederuut mihi & Barnabæ societatis, ut nos in gētes, ipsi uero in circūcisionē, tantū ut pauperū memores essemus. in quo & diligēs fui, ut hoc ipsum facerē. Cū aūt ueniſſet Petrus Anthiochiā, iuxta faciē illi restiti, qd reprehēsus esset. Nā anteq; uenissent quidā a Iacobo, una cū gentibus sumebat cibū. Cū aūt ueniſſēt, subduxit & separauit se ab illis, metuēs eos q erāt ex circūcisione, ac simulabāt una cū illo, cæteri quoq; Iudæi, adeo ut Barnabas simul abduceret in simulationē. Verū ubi uidissem, quod nō recto pede incederēt, ad ueritatem euangelij, dixi Petro coram oībus. Si tu, cū sis Iudæus, gentiliter uiuis & nō iudaice, cur gētes cogis iudaissare? Nos natura Iudæi, & nō ex gētibus pctōres, quoniā scimus nō iustificari hoīem ex operibus legis, nisi ꝑ fidē Iesu Christi. Et nos in Christū Iesū credidimus, ut iustificaremur ex fide Christi, & nō ex opibus legis, ppter qd nō iustificabit ex opibus legis oīs caro. Q; si dū querimus iustificari in Christo, repimur & ipsi pctōres, nūquid ergo Christus pctī minister est? Absit. Nā si q̄ destruxi ea rursū ædifico, transgressorē meipsū cōstituo. Ego em̄ ꝑ legē legi mortuus sui, ut Christo uiuerē. una cū Christo crucifixus sū, uiuo tn̄, nō iam ego, sed uiuit in me Christus. Vitam aūt quam nūc uiuo in carne, in fide uiuo filij dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro

ἐμοῦ. οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τ̃ θεοῦ. εἰ γὰρ διὰ
νόμου δικαιοσύνη, ἄρα ΧΡΙΣΤΟΣ δωρεὰν ἀ
πέθανεν. Ω ἀνόητοι γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐ-
βάσκηνεν, τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; οἷς κατ'
ὀφθαλμοὺς ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ προεγράφη
ἐν ὑμῖν ἐσταυρωμένος; τοῦτο μόνον θέλω μα
θεῖν ἀφ' ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα
ἐλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; οὕτως ἀνόητοί
ἐστε; ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτε
λεῖσθε; τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ, εἴ γε καὶ εἰκῇ.
Ο οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐν-
εργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου, ἢ ἐξ
ἀκοῆς πίστεως; καθὼς Ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ
θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. γινώ
σκετε ἄρα, ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Ἀβρα
άμ. προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφή, ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ
τὰ ἔθνη ὁ θεὸς, προευηγγελίσατο τῷ Ἀβραάμ.
ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη,
ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ
Ἀβραάμ. ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσὶν, ὑπὸ κα
τάραν εἰσίν. γέγραπται γάρ, ἐπικατάρατος πᾶς,
ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις
ἐν τῷ βιβλίῳ τ̃ νόμου, τ̃ ποιῆσαι αὐτά. ὅτι ὲν
ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ θεῷ. δῆλον.
ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται, ὁ δὲ νόμος οὐκ
ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος,
ζήσεται ἐν αὐτοῖς. ΧΡΙΣΤΟΣ ἡμᾶς ἐξηγόρ
ασεν ἐκ τ̃ κατάρας τ̃ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ
ἡμῶν κατάρα. γέγραπται γάρ, ἐπικατάρατος
πᾶς, ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου, ἵνα εἰς τὰ ἔθ-
νη ἡ εὐλογία τ̃ Ἀβραὰμ γένηται ἐν ΧΡΙΣΤΩ
ΙΗΣΟΥ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος
λάβωμεν διὰ τ̃ πίστεως. Ἀδελφοὶ κατ' ἄν
θρωπον λέγω. ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην
διαθήκην, οὐδεὶς ἀθετεῖ, ἢ ἐπιδιατάσσεται. τῷ
δὲ Ἀβραὰμ ἐῤῥέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ
σπέρματι αὐτ̃. οὐ λέγει καὶ τοῖς σπέρμασιν,
ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός, καὶ τῷ σπέρ
ματί σου, ὅς ἐστι ΧΡΙΣΤΟΣ. τοῦτο δὲ λέγω, διαθή
κην προκεκυρωμένην ὑπὸ τ̃ θεοῦ εἰς χριστόν,
ὁ μετὰ ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὼς νό
μος, οὐκ

me, nō aſpernor gratiā dei, nā ſi per legē
eſt iuſticia, igit' Chriſtus fruſtra mortu⁹
eſt. O ſtulti Galatæ, q̄s uos faſcinauit, III
ut nō crederetis ueritati? Quib⁹ p̄ oculis,
Ieſus Chriſt⁹ ante fuit depict⁹, inter uos
crucifix⁹? Hoc ſolū cupio diſcere a uobis,
Ex opibus legis ſp̄m accepiſtis, an ex au-
ditu fidei? Adeo ſtulti eſtis, cū in ſpū cœ
peritis, nūc in carne cōſūmamini? Tam
multa paſſi eſtis fruſtra, at ſi tñ fruſtra.
Qui igit' ſubminiſtrat uobis ſp̄m, & ope-
tur uirtutes in uobis, utrū ex operibus le
gis, an ex auditu fidei, id facit? Quēad-
modū Abrahā credidit deo, & iputatū
eſt illi ad iuſticiā. Scitis igit', quod ĩ q̄ ex
fide ſunt, ĩ ſunt filĩ Abrahæ. Præuidens
aūt ſcriptura, q̄d' ex fide iuſtificet gentes
deus, prius rem letā nunciauit Abrahæ.
Benedicent' inq̄ens, in te oēs gentes. ita q̄
q̄ ex fide ſūt, bñdicunt' cū fideli Abrahā.
Nam quotquot ex opibus legis ſunt, mæ
ledictiōi ſunt obnoxĩ. Scriptū eſt enim.
Maledictus eſt oīs, qui non manſerit in
oibus q̄ ſcripta ſunt in libro legis, ut faci-
at ea. Q̄d' aūt in lege null⁹ iuſtificat' apud
deū, palā eſt. Siquidē iuſt⁹ ex fide uiuet,
lex aūt nō ē ex fide, ſed q̄ fecerit ea homo
uiuet in ipſis. Chriſtus nos redemit a ma
ledictione legis, dū pro uobis factus eſt
maledictū. Scriptū eſt enim maledictus
oīs, qui pendet in ligno, ut in gētes, bñdi-
ctio Abrahæ ueniret in Chriſto Ieſu, ut
p̄miſſionē ſp̄ūs acciperem⁹ p̄ fidē. Frēs,
ſecū dū hoiem dico. Hoīs licet teſtamētū
tñ ſi ſit cōprobatū, nemo reĳcit, aut addit
aliq̄d. Porro Abrahæ dictæ ſunt p̄miſſi-
ones & ſemini ei⁹, nō dicit & ſeminib⁹, tā
q̄ de multis, ſed tāq̄ de uno, & in ſemi-
ne tuo, q̄ eſt Chriſt⁹. Hoc aūt dico, teſta-
mētū ante cōprobatū a deo erga chriſtū,
lex q̄ poſt ānos q̄dringētos & trigīta cœ-
pit, non

μος, οὐκ ἀκύροῖ εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγε
λίαν. εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκέτι ἐξ
ἐπαγγελίας, τῷ δὲ τῷ Ἀβραὰμ δι' ἐπαγγελίας
κεχάρισται ὁ θεός. τί οὖν ὁ νόμος; τῶν παραβά
σεων χάριν προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρ
μα, ᾧ ἐπήγγελται, διαταγεὶς δι' ἀγγέλων ἐν
χειρὶ μεσίου. ὁ δὲ μεσίτης, ἑνὸς οὐκ ἔστιν, ὁ δὲ
θεὸς εἷς ἐστιν. ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ
θεοῦ; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος, ὁ δυνάμε
νος ζωοποιῆσαι, ὄντως ἂν ἐκ νόμου ἦν ἡ δικαιο
σύνη, ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ πάντα
ὑπὸ ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως ΙΗ
ΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ δοθῇ τοῖς πιστεύουσι. πρὸ τοῦ
δὲ ἐλθεῖν τὴν πίστιν, ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα, συ
γκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀπο
καλυφθῆναι. ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν
γέγονεν εἰς ΧΡΙΣΤΟΝ, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶ
μεν. ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως, οὐκέτι ὑπὸ παι
δαγωγόν ἐσμεν. πάντες γὰρ υἱοὶ θεοῦ ἐστὲ
διὰ τῆς πίστεως ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ. ὅσοι γὰρ
εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, ΧΡΙΣΤΟΝ ἐνεδύσασθε, οὐκ ἔνι
Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύ
θερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ. πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς
ἐστὲ ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ. εἰ δὲ ὑμεῖς ΧΡΙΣΤΟΥ,
ἄρα τοῦ Ἀβραὰμ σπέρμα ἐστέ, κατ' ἐπαγγελί
αν κληρονόμοι. λέγω δέ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ
κληρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει δού
λου, κύριος πάντων ὤν, ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους
ἐστὶ καὶ οἰκονόμους ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός
οὕτως καὶ ἡμεῖς ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα
τοῦ κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι. ὅτε δὲ ἦλθε
τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν
υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον
ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ,
ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν. ὅτι δέ
ἐστε υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ
αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κράζον Ἀβ
βᾶ ὁ πατήρ, ὥστε οὐκέτι εἶ δοῦλος, ἀλλὰ
υἱός. εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος θεοῦ διὰ
ΧΡΙΣΤΟΥ. Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες
θεόν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὖσι θεοῖς. νῦν
δὲ γνόν-

pit, nō facit irritū, ut abroget ꝓmissionē. nā si ex lege est hæreditas, nō iam ē ex ꝓmissiōe, atq Abrahæ ꝑ ꝓmissionē donauit de⁹. Quid igit' lex? propter trāsgressiones addita fuit, donec ueniret semen, cui promissū fuerat, ordinata per angelos, in manu mediatoris. Mediator aūt, uni⁹ nō est, at deus unus est. Lex igit' num est aduersus promissiones dei? Absit. Etem̄ si data esset lex, q̄ possit uiuificare, uere ex lege esset iusticia, sed cōclusit scriptura oīa sub peccatum, ut promissio ex fide Iesu Christi, daretur credentibus. Cæterū ante q̄ ueniisset fides, sub lege custodiebamur, conclusi in eam fidē, quæ erat reuelāda. Itaq; lex pædagogus noster fuit ad Christum, ut ex fide iustificaremur. At postq̄ uenit fides, nō amplius sub pædagogo sumus. Oēs enim filij dei estis per fidē in Christo Iesu. Nam quicunq; baptizati estis, Christū induistis. Non est Iudæus, neq; Græcus. Nō est seruus neq; liber. Non est masculus, aut fœmina. Oēs enim uos unus estis in Christo Iesu. Q d' si uos estis Christi, igitur Abrahæ semen estis, & iuxta promissionem hæredes. IIII
Dico aūt q̄ diu hæres puer est, nihil differt a seruo, cū sit dñs omniū, sed sub tutoribus & autorib⁹ est, usq; ad tēpus, qd' pater p̄scripserit. sic & nos, cū essem⁹ pueri, sub elemētis mūdi eramus, in seruitutē adacti. At ubi uenit plenitudo tēporis, emisit deus filiū suū, factū ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erāt redimeret, ut adoptionē ī ius filioꝝ accip̄eremus. Q m̄ aūt estis filij, emisit de⁹ spm̄ filij sui in corda uestra, clamātē Abba pater. Itaq; iam nō es seru⁹, sed fili⁹. Quod si filius, & hæres dei per Christum. Sed tum quidem cum ignoraretis deum, seruiebatis ijs, qui natura non sunt dij. At nunc

δὲ γνόντες θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ
θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ
καὶ πτωχὰ στοιχεῖα; οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύ
ειν θέλετε; ἡμέρας παρατηρεῖσθε, καὶ μῆνας, καὶ
καιροὺς, καὶ ἐνιαυτούς. φοβοῦμαι ὑμᾶς, μήπως
εἰκῆ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς. γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι
κἀγὼ ὡς ὑμεῖς. Ἀδελφοί, δέομαι ὑμῶν οὐ
δέν με ἠδικήσατε. οἴδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένει-
αν τῆς σαρκὸς, εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότε-
ρον, καὶ τὸν πειρασμόν μου, τὸν ἐν τῇ σαρκί μου
οὐκ ἐξουθενήσατε, οὐδὲ ἐξεπτύσατε, ἀλλ' ὡς
ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς ΧΡΙΣΤΟΝ ΙΗ
ΣΟΥΝ. τίς οὖν ἦν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρ
τυρῶ γὰρ ὑμῖν, ὅτι εἰ δυνατὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς
ὑμῶν ἐξορύξαντες, ἂν ἐδώκατέ μοι. ὥστε ἐχ-
θρὸς ὑμῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν; ζηλοῦσιν
ὑμᾶς οὐ καλῶς, ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλου-
σιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε. καλὸν δὲ ζηλοῦσθαι ἐν
καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναί
με πρὸς ὑμᾶς. τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω,
ἄχρις οὗ μορφωθῇ ΧΡΙΣΤΟΣ ἐν ὑμῖν. ἤθελον
δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν
φωνήν μου, ὅτι ἀπορροῦμαι ἐν ὑμῖν. Λέγετέ
μοι οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον
οὐκ ἀκούετε; γέγραπται γάρ, ὅτι Ἀβραὰμ δύο
υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα ἐκ τῆς
ἐλευθέρας. ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης, κατὰ
σάρκα γεγέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας, διὰ
τῆς ἐπαγγελίας. ἅτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα
αὗται γάρ εἰσι δύο διαθῆκαι, μία μὲν ἀπὸ ὄ-
ρους Σινᾶ, εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν Ἄ-
γαρ. τὸ δὲ Ἄγαρ Σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, συ-
στοιχεῖ δὲ τῇ νῦν Ἱερουσαλήμ, δουλεύει δὲ μετὰ
τῶν τέκνων αὐτῆς. ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλὴμ, ἐλευ-
θέρα ἐστὶν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ πάντων ὑμῶν. γέ-
γραπται γάρ, εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα,
ῥῆξον, καὶ βόησον, ἡ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ
τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον, ἢ τῆς ἐχούσης τὸν
ἄνδρα. ἡμεῖς δὲ ἀδελφοὶ κατὰ Ἰσαὰκ ἐπαγγε-
λίας τέκνα ἐσμέν, ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρ-
κα γεννηθεὶς ἐδίωκε τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτως
καὶ νῦν

nūc cognoſcentes deū, qn̄ potiꝰ cogniti a
deo, quō cōuertimini denuo ad ifirma &
egena elemēta? Quibꝰ itex ab itegro ſer
uire uultis? dies obſuatis, & mēſes, & tpa
& annos. Metuo de uobis, ne quo mō fru
ſtra laborauerim erga uos. Eſtote, ut ego
ſū, qn̄qdē & ego ſū ut uos. Frēs, rogo uos,
nihil me leſiſtis. Noſtis, qd' p infirmitatē
carnis euāgelizauerim uobis priꝰ, & expi
mentū meū, qd' erat in carne, nō eſtis aſp
nati, neq; reſpuiſtis, ſed me uelut angelū
dei ſuſcepiſtis, uelut Chriſtū Ieſū. Quæ ē
igit' beatitudo ueſtra? Teſtimoniū em̄ p
hibeo uobis, qd' ſi fieri potuiſſet, oculos
ueſtros effoſſos dediſſetis mihi. Igit' ini-
micꝰ factꝰ ſū uobis, uera loquēdo uobis?
Emulant' uos nō bn̄, imo excludere uos
uolūt, ut ipſos æmulemini. Bonū aūt eſt,
æmulari in re bona ſemp, & nō ſolū cū p
ſens ſum apud uos. Filioli mei, q̄s iterum
parturio, donec formet' Chriſtꝰ in uobis.
Vellē āt adeſſe apud uos nūc, & mutare
uocē meā, qm̄ inopiā patior in uobis. Di
cite mihi q ſub lege uultis eē, legē ipſā nō
auditis? Scriptū ē em̄, qd' Abrahā duos
filios habebat, unū ex ancilla, & unū ex li
bera. Vex is q ex ācilla natꝰ ē, ſcd'm carnē
natꝰ ē, q uero ex libera, p promiſſionē, quæ
p allegoriā dicunt'. Nā hæc ſūt duo teſta
mēta, unū qdē a mōte Sina, i ſeruitutē ge
nerās, q ē Agar, nā Agar, Sina mōs eſt in
Arabia, cōfinis ē aūt ei, q̄ nūc uocat' Hie
ruſalē. ſeruit aūt cū filiis ſuis. At q̄ ſurſū
eſt Hieruſalē, libera eſt, q̄ eſt mater oium
noſtrū. Scriptū ē em̄. Letare ſterilis, q̄ nō
paris, erūpe & dama, q̄ non parturis, qm̄
multi liberi deſertæ, magis q̄ꝫ eiꝰ q̄ habet
uirū. Nos aūt frēs ſecūdū Iſaac, promiſſiōis
filij ſumus, ſed quēadmodū tunc is q ſe-
cundū carnem natus erat, perſequebatur
eum, qui natus erat ſecundū ſpiritum, ita
& nunc

ἢ νῦμ. ἀλλὰ τί λέγ ἡ γραφή; ἔκβαλε τὴν παι
δίσκην & τὸν ὑὸν αὐτῆς, οὐ γὰ μὴ κληρονομή/
σῃ ὁ ὑὸς τῆ παιδίσκης, μετὰ τοῦ ἐλευθέ/
ρας. ἄρα ἀδελφοί οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέ/
κνα, ἀλλὰ τῆ ἐλευθέρας, τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν ᾗ χρι
στὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν, στήκετε, καὶ μὴ πάλιν
ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε. Ἰδὲ ἐγὼ παῦλος λέ
γω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, χριστὸς ὑ/
μᾶς οὐδὲν ὠφελήσῃ. μαρτύρομαι δὲ πάλιν
παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀφειλέ/
της ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι. κατηργήθητε
ἀπὸ τοῦ χριστοῦ, οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε,
τῆς χάριτος ἐξεπέσετε. ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ
πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμε/
θα. ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ, οὔτε περιτομή τι ἰσχύ
ει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης
ἐνεργουμένη. ἐτρέχετε καλῶς, τίς ὑμᾶς ἀνέκο
ψε, τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ
τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς. μικρὰ ζύμη, ὅλον τὸ φύρα
μα ζυμοῖ. ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ,
ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε, ὁ δὲ ταράσσων ὑ/
μᾶς, βασάσει τὸ κρῖμα, ὅστις ἂν ᾖ. Ἐγὼ δὲ ἀ/
δελφοί, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκο
μαι; ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ στα
ροῦ. ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦν/
τες ὑμᾶς. ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίαν ἐκλήθητε
ἀδελφοί, μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορ
μὴν τῇ σαρκὶ, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύε/
τε ἀλλήλοις. ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ
πληροῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησί/
ον σου ὡς ἑαυτόν. εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ
κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλω
θῆτε. λέγω δέ, πνεύματι περιπατεῖτε καὶ
ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. ἡ γὰρ σὰρξ
ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ
τῆς σαρκός, ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις,
ἵνα μὴ ἃ ἂν θέλητε, ταῦτα ποιῆτε. εἰ δὲ
πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον. φα/
νερὰ δέ ἐστι τὰ ἔργα τῆς σαρκός, ἅτινά ἐστι,

μοιχεία

& nunc. At quid dicit ſcriptura? Eĳce an/
cillam & filiũ illius, nõ enim hæres erit fi/
lius ancillæ, cũ filio liberæ. Itaq; frẽs, non
ſumus ancillæ filij, ſed liberæ. In liberta
te igit' qua Chriſtꝰ nos liberauit, ſtate, &
ne rurſus iugo ſeruitutis implicemini. Ec/
ce ego Paulus dico uobis, qd' ſi circũcida
mini, Chriſtus nihil uobis ꝑderit. Cõte/
ſtor aũt oẽm hominẽ circũcidentẽ ſe, qd'
debitor eſt totius legis ſeruãdæ. Chriſtꝰ
uobis factꝰ eſt ocioſus, qcũq; in lege iuſti
ficamini, a gratia excidiſtis. Nos eñ ſpũ
ex fide, ſpẽ iuſticiæ expectamꝰ, nã i Chri/
ſto Ieſu, neq; circũciſio qcq̃ ualet, neq; ꝑ
putiũ, ſed fides ꝑ dilectionẽ operãs. Cur
rebatis bñ, qs uos ĩpediuit, ut nõ credere/
tis ueritati? Nẽpe ꝑſuaſio, nõ ex eo q uo/
cat uos. Paulũ fermẽti totã maſſã fermẽ
tat. Ego cõfido de uobis, in dño, q d' nihil
aliud ſenſuri ſitis. Cæteꝝ q cõturbat uos,
portabit iudiciũ, qſqs fuerit. Ego aũt frẽs,
ſi circũciſionẽ adhuc ꝑdico, qd adhuc ꝑſe
cutionẽ patior? Abolitũ eſt igit' ſcãdalũ
crucis. Vtinã & abſcindant', q uos labefa
ctãt. Vos eñ in libertatẽ uocati fuiſtis fra
tres, tantũ, ne libertatẽ in occaſionẽ detis
carni, ſed ꝑ charitatẽ, ſeruite uobis inuicẽ.
Nã tota lex in uno uerbo implet', nempe
hoc. Diliges proximũ tunm, ut teipſum.
Quod ſi alius alium uiciſſim mordetis, &
deuoratis, uidete, ne uiciſſim alius ab alio
conſumamini. Dico aũt, ſpiritu ambula/
te, & concupiſcentiã carnis nõ perficietis.
Nam caro concupiſcit aduerſus ſpiritũ,
ſpiritus autem aduerſus carnem. Hæc au
tem inter ſe aduerſantur, ut non quæ/
cunq; uolueritis, eadem faciatis. Quod ſi
ſpiritu ducimini, nõ eſtis ſub lege. Porro
manifeſta ſũt opera carnis, quæ ſunt hæc

adulteriũ

μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰ/
δωλολατρία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔριδες, ζή/
λοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις, φθό
νοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ
προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ
τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν θεοῦ οὐ κλη
ρονομήσουσιν. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός
ἐστιν, ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρη
στότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκρά/
τεια, κατὰ τούτων οὐκ ἔστι νόμος. οἱ δὲ
τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν
τοῖς παθήμασιν, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. εἰ ζῶμεν
πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν, μὴ γινώ/
μεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι,
ἀλλήλοις φθονοῦντες. Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προ/
ληφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς
οἱ πνευματικοί, καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν
πνεύματι πραότητος, σκοπῶν σεαυτόν, μὴ
καὶ σὺ πειρασθῇς. ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε,
καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ.

Εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναι μηδὲν ὤν, ἑαυτὸν φρε/
ναπατᾷ. τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκα/
στος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν τὸ καύχημα ἕξει, καὶ
οὐκ εἰς τὸν ἕτερον. ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον
βαστάσει. κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λό
γον, τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς. μὴ πλα
νᾶσθε, θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄν/
θρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει, ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρ
κα ἑαυτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν, ὁ δὲ σπεί/
ρων εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζω
ὴν αἰώνιον. τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶ
μεν. καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυό/
μενοι. ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώ/
μεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ
πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως.

Ἰδετε πηλίκοις ὑμῖν γράμμασιν, ἔγραψα
τῇ ἐμῇ χειρί. ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν
σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνε
σθαι, μόνον, ἵνα μὴ τῷ σταυρῷ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ
διώκωνται.

adulteriũ, fornicatio, immũdicia, laſciuia,
ſimulacrorũ cultus, ueneficiũ, inimicitiæ,
lis, æmulationes, iræ, cõcertatiões, ſeditio
nes, ſectæ, inuidiæ, cedes, ebrietates, co/
meſſationes, & his ſimilia, de quibus p̃di
co uobis, quẽadmodũ & p̃dixi, quod qui
talia agũt, regni dei hæredes nõ erũt. Fru
ctus uero ſpũs eſt, Charitas, gaudiũ, pax
longanimitas, benignitas, bonitas, fides,
mãſuetudo, tẽperantia. Aduerſus huiuſ/
modi non eſt lex. Qui uero ſunt Chriſti,
carnem crucifixerũt, cũ morbis & concu/
piſcẽtijs. Si uiuim⁹ ſpũ, ſpũ & incedam⁹.
ne efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicẽ
nos ꝓuocantes, inuicẽ inuidẽtes. Fratres
etiã ſi occupatus fuerit homo, in aliquo
delicto, uos qui ſpiritales eſtis, inſtaura/
te huiuſmodi in ſpiritu manſuetudinis,
conſyderans temetipſum, ne & tu tente
ris. Inuicem onera ueſtra portate, & ſic re
implete legẽ Chriſti. Nã ſi quis ſibi uide
tur aliquid eſſe, cũ nihil ſit, ſuũ ipſe fallit
animũ. Opus aũt ſuũ ꝓbet uunſquiſq;,
& tunc in ſemetipſo gloriationẽ habebit,
& nõ in alio, unuſqſq; em̃ ꝓpriã ſarcinã
baiulabit. Cõmunicet aũt q̃ cathechizat
ſermone, ei q̃ ſe cathechizat, in oĩbus bo
nis. ne erretis, de⁹ nõ irridet. Quicq̃d em̃
ſeminauerit homo, hoc & metet. Nã q̃ ſe
minat in carne ſua, de carne metet corup
telam, ſed qui ſeminat in ſpũ, de ſpũ me/
tet uitã æternã. Bonũ aũt faciẽdo ne ceſſe
mus. Tempore em̃ ſuo metemus, nõ de/
fatigati. Itaq; dũ tẽpus habemus opere
mur bonũ erga oẽs. maxime uero erga
domeſticos fidei. Videtis quanta uobis
epſa ſcripſerim, mea manu. Quicũq; uo
lunt iuxta faciẽ placere in carne, ĩ cogũt
uos circũcidi, tantũ ne ob crucem Chriſti
perſecutionem

λϊώκονται. οὐδὲ γὰρ οἱ περιτεμνόμενοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν, ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται. ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ τῷ κόσμῳ. ἐν γὰρ ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις. καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ. τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω. ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν ἀδελφοί. ἀμήν.

πρὸς γαλάτας ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης.

pſecutionẽ patiant᷑, nã qui circũcidunt᷑, ne ipſi quidẽ legẽ ſeruant, ſed uolũt uos circũcidi, ut in ueſtra carne glorient᷑. Ego uero, abſit, ut glorier, niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. Nam in Chriſto Ieſu, neq; circũciſio ualet, neq; preputium, ſed noua creatura. Et quicunq; iuxta regulam hanc incedunt, pax ſuper eos, & miſericordia, & ſuper Iſrael dei. De cætero ne quis mihi labores exhibeat. Ego enim ſtigmata domini Ieſu, in corpore meo porto. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti, cum ſpiritu ueſtro fratres. Amen.

Finis.

Miſſa fuit a Roma.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΑΥΤΗΝ ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, οὕτω μοι αὐτοὺς ἑωρακώς, ἀκούσας δὲ περὶ αὐτῶν. ἡ δὲ πρόφασις ἡ ἐπιστολῆς αὕτη. Ἐφέσιοι πιστεύσαντες εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ. γνησίαν ἔχουν εἰς αὐτὸν τὴν πίστιν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους τὴν ἀγάπην, ἣν ἐβούλοντο παρὰ τοῦ παύλου βεβαιωθῆναι. μαθὼν τοίνυν ὁ ἀπόστολος γράφει πρὸς αὐτοὺς ταύτην τὴν ἐπιστολήν, ὥστε κατηχητικήν. καὶ πρῶτον μὲν δείκνυσι, μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον, ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς καὶ πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι ταύτην εὐδοκίαν τοῦ θεοῦ, ὥσε τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ ὑπὲρ ἡμῶν παθεῖν, καὶ ἡμᾶς σωθῆναι. ἔπειτα, περὶ κλήσεως ἐθνῶν διαλέγεται, ἵνα δείξῃ ἀξίως αὐτοὺς πεπιστευκέναι, ἢ ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἡ κλῆσις αὐτῶν γέγονεν. οὐ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὃς ὢν υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα καὶ ἐκ τούτου μάθωσιν, ὅτι οὐκ ἀνθρωπλάτραι γεγόνασι, πιστεύσαντες τῷ ΧΡΙΣΤΩ, ἀλλ' ἀληθινοὶ θεοσεβεῖς. σημαίνει δὲ ἢ ἑαυτὸν διὰ τοῦτο ἀπεσάλθαι κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον. καὶ ὅτι περὶ αὐτῶν ἐφρόντισεν, ἔπειτα παραινετικοὺς λόγους ἀνδράσι καὶ γυναιξί, πατράσι καὶ τέκνοις, κυρίοις καὶ δούλοις, τίθησιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ. καὶ καθόλου πάντας παρασκευάσει κατὰ τοῦ διαβόλου, καὶ τῶν δαιμόνων αὐτοῦ, λέγων πρὸς ἐκείνους ἡμῖν εἶναι τὸν πλάνον, καὶ ὥσπερ ἀγαθὸς ἀλείπτης ἀλείφας τοῖς λόγοις πάντας κατὰ τὴν διαβολικῆς ἐνεργείας, οὕτως τελειοῖ τὸν ἐπιστολήν.

ARGVMENTVM

Phefij ſunt Aſiani. Hi accepto uerbo ueritatis perſtiterunt in fide. Hos collaudat apoſtolus, ſcribens eis a Roma de carcere per Tychicum diaconem.

ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, διὰ θελήματος θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν ἐφέσῳ, καὶ πιστοῖς ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ, ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ΧΡΙΣΤΩ. καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ, πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατ' ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ, προορίσας ἡμᾶς, εἰς υἱοθεσίαν διὰ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ εἰς αὐτὸν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγαπημένῳ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων, κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς, ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει. γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ, κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, προέθετο ἐν αὐτῷ εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ ΧΡΙΣΤΩ, τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἐν αὐτῷ, ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος, κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον τῆς δόξης

AD EPHESIOS EPISTOLA.

PAulus apostolus Iesu Christi, per uoluntatem dei, sanctis qui agitis Ephesi, & fidelibus in Christo Iesu. Gratia uobis & pax a deo patre nostro, & domino Iesu Christo. Bñdictus deus & pater domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos, in omni benedictione spiritali, in cœlestibus Christo. Quemadmodũ elegit nos in ipso, anteq̃ iacerẽtur fundamenta mundi, ut essemus sancti, & irreprehensibiles coram illo in charitate, qui predestinauit nos in adoptionem filiorum, per Iesum Christũ, in sese, iuxta beneplacitum uoluntatis suæ, ut laudetur gloria gratiæ suæ, in qua gratificauit nos, in dilecto. In quo habemus redemptionem per sanguinem ipsius, remissionem peccatorum. Iuxta diuitias gratiæ suæ, de qua ubertim nobis impartiuit, in omni sapientia & prudentia, patefacto nobis arcano uoluntatis suæ, iuxta beneplacitum suum, quod proposuerat in se ipso, in dispensationem plenitudinis tẽporum, ut summatim instauraret omnia in Christo, quæ in cœlis sunt & in terra, in ipso, in quo & sorte delecti sumus, predestinati secundum propositum illius, cuius ui fiunt uniuersa, iuxta decretum uoluntatis ipsius, ut simus nos in laudẽ

gloriæ

δόξης αὐτοῦ, τοὺς προκλητικότας ἐν τῷ
ΧΡΙΣΤΩ, ἐν ᾧ καὶ ἡμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον
τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας
ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε
τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ὅς
ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς
ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαι
νον τῆς δόξης αὐτοῦ. διὰ τοῦτο κἀγὼ ἀκού-
σας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν, ἐν τῷ κυρίῳ ΙΗ-
ΣΟΥ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς
ἁγίους, οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν,
μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευ-
χῶν μου, ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ
ΧΡΙΣΤΟΥ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δώῃ ὑμῖν
πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως, ἐν
ἐπιγνώσει αὐτοῦ, πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλ
μοὺς τῆς διανοίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑ-
μᾶς, τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, καὶ
τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν
τοῖς ἁγίοις, καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγε-
θος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς
πιστεύοντας, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κρά-
τους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ
ΧΡΙΣΤΩ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ
ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ, ἐν τοῖς ἐπουρανίοις
ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας καὶ δυνά
μεως, καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνο
μαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ
καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ
τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκεν κεφαλὴν
ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα
αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ πάντα ἐν πᾶσι πλη
ρουμένου. καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώ
μασι, καὶ ταῖς ἁμαρτίαις, ἐν αἷς ποτὲ περιε-
πατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κα
τὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύμα
τος, τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, ἐν
οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε, ἐν ταῖς
ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα
τῆς σαρκὸς

gloriæ illius, qui priores ſperauimus in Chriſto, in quo ſperatis & uos, audito uerbo ueritatis, euangelio ſalutis ueſtræ, in quo etiam poſteaq; credidiſtis, obſignati eſtis, ſpiritu promiſſionis ſancto, qui eſt Arrabo, hæreditatis noſtræ, in redemptionem acquiſitæ poſſeſſionis, in laudem gloriæ ſuæ. Quapropter & ego, cum audiſſem eam quæ in uobis eſt fidem, in domino Ieſu, & charitatem in omnes ſanctos, non deſino gratias agere pro uobis, mentionem ueſtri faciens, in orationibus meis, ut deus domini noſtri Ieſu Chriſti, pater gloriæ, det uobis ſpiritum ſapientiæ, & reuelationis, in cognitione ſui, illuminatos oculos mentis ueſtræ, ut ſciatis, quæ ſit ſpes uocationis eius, & quam opulenta gloria, hæreditatis illius in ſanctis, & quæ ſit excellēs magnitudo potentiæ illius in uos qui creditis, ſecundum efficaciam roboris fortitudinis eius, quam exercuit in Chriſto, cum ſuſcitaret eum a mortuis, & ſedere fecit in dextra ſua, in cœleſtibus, ſupra omnem principatum ac poteſtatem, & uirtutem, & dominium, & omne nomen quod nominatur, non ſolum in ſæculo hoc, uerum etiam in futuro, & omnia ſubiecit ſub pedes illius, & ipſum dedit caput ſuper omnia, eccleſiæ, quæ eſt corpus illius, plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimplet. Et uos cum eſſetis mortui delictis & peccatis, in quibus aliquando ambulaſtis iuxta ſæculū mundi huius, iuxta principem poteſtatis aeris, qui eſt ſpiritus, nunc agens in filijs inobedientiæ, inter quos & nos omnes conuerſabamur aliquando, in concupiſcentijs carnis noſtræ, facientes uoluntates carnis

II

τα φῆ σαρκὸς, ⸂ τῶ διανοιῶμ, ἡ ἦμεν τέκ/
να φύσει ὀργῆς, ὡς καὶ οἱ λοιποί. ὁ δὲ θε/
ὸς πλούσι⸃ ὢμ ἐν ἐλέει, διὰ τὴ ἀοκλὴμ
ἀγάπὴν αὐτοῦ, ἣμ ἠγάπησεμ ἡμᾶς, καὶ ὄν/
τας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι, συ/
νεζωοποίησε τῶ ΧΡΙΣΤΩ, χάριτί ἐσὲ σεσω/
μμένοι, καὶ συνήγειρε, καὶ συνεκάθισεμ ἐν
τοῖς ἐπουρανίοις ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, ἵνα ἐν
δείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις
τὸ ὑπερβάλλομτα πλοῦτομ τῆ χάριτος
αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν ΧΡΙΣΤΩ
ΙΗΣΟΥ, τῆ γὰρ χάριτί ἐσὲ σεσωσμένοι διὰ
τῆ πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶμ. θεοῦ
τὸ δῶρομ, οὐκ ἐξ ἔργωμ, ἵνα μή τις καυχήσή
ται. αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέν/
τες ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ ἐπὶ ἔργοις ἀγα/
θοῖς, οἷς προητοίμασεμ ὁ θεὸς, ἵνα ἐν αὐτοῖς
περιπατήσωμεν. Διὸ μνημονεύετε ὅτι ὑ/
μεῖς ποτὲ τὰ ἔθνη ἐν σαρκὶ, οἱ λεγόμενοι
ἀκροβυστία, ὑπὸ τῆ λεγομένης περιτομῆς
ἐν σαρκὶ χειροποιήτου, ὅτι ἦτε ἐν τῶ και/
ρῶ ἐκείνῳ, χωρὶς ΧΡΙΣΤΟΥ, ἀπηλλοτριω/
μένοι τῆς πολιτείας τοῦ ἰσραὴλ, καὶ ξέ/
νοι τῶν διαθηκῶμ τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπί/
δα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῶ κόσμῳ,
νυνὶ δὲ ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ ὑμεῖς οἱ ποτε ὄν
τες μακρὰμ, ἐγγὺς ἐγενήθητε ἐμ τῶ αἵμα
τι τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ Αὐτ ὸς γάρ ἐστιν
ἡ εἰρήνη ἡμῶμ, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἓμ
καὶ τὸ μεσότοιχομ τοῦ φραγμοῦ λύσας
τὴν ἔχθραμ ἐμ τῆ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸμ νόμομ
τῶν ἐντολῶμ ἐμ δόγμασι καταργήσας, ἵνα
τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ, εἰς ἕνα καινὸμ ἄνθρω
πομ, ποιῶμ εἰρήνημ, καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμ
φοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι, τῷ θεῷ, διὰ τ̃ σταυροῦ,
ἀποκτείνας τὴ ἔχθραμ ἐν αὐτῷ, καὶ ἐλθὼμ εὐηγ/
γελίσατο εἰρήνημ ὑμῖμ, τοῖς μακρὰν, καὶ τοῖς
ἐγγύς, ὅτι δι' αὐτ̃ ἔχομεν τὴ προσαγωγὴμ οἱ
ἀμφότεροι ἐν ἑνὶ πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα.
Αρα οὖν

tes carnis, & mentium, & eramus natura
filij iræ, quemadmodũ & cæteri, Sed de/
us qui diues est in misericordia, propter
multam charitatem suam, qua dilexit
nos, etiam cum essemus mortui per deli-
cta, conuiuificauit nos una cum Christo
(per gratiam estis saluati) simulq; cum
eo resuscitauit, & simul cum eo sedere fe/
cit, inter cœlestes, in Christo Iesu, ut ostẽ/
deret eminentem opulẽtiam gratiæ suæ,
in benignitate erga nos, in Christo Iesu.
Gratia enim estis saluati per fidem, idq;
non ex uobis. dei donum est, non ex ope
ribus, ne quis glorietur, nam ipsius su/
mus figmentum, conditi in Christo Iesu
ad opera bona, quæ præparauit deus, ut
in eis ambularemus. Quapropter me-
mentote, quod uos quondã gẽtes in car/
ne uocabamini preputium, ab ea quæ uo
catur circumcisio, in carne, quæ manibus
fit, quod inq; eratis in tempore illo, si-
ne Christo, abalienati a republica Isra-
hel, & extranei a testamentis promissio/
nis, spem non habentes, & deo caren/
tes in mundo. Nunc autem in Christo
Iesu uos, q quondã eratis lõginqui, pro/
pinqui facti estis, in sanguine Christi.
Ipse eñ est pax nostra, q fecit ex utrisq;
unum, & interstitium maceriæ diruit,
simultatem in carne sua, legem manda
torũ in decretis sitam, abrogans, ut duos
conderet in semetipso, in unũ nouum
hominem, faciens pacem, & ut recon/
ciliaret ambos in uno corpore, deo, per
crucem perempta inimicitia, in ea, &
ueniens euangelizauit pacem uobis, ijs
qui procul aberatis, & ijs qui prope.
Quoniam autem per illum habemus
aditum utriq; in uno spiritu, ad patrem,
Itaq;

Αρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη, αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι. τούτου χάριν ἐγὼ Παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ ΙΗΣΟΥ, ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν, εἴγε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνωρίσθη μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα, ἐν ὀλίγῳ πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες, νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου, ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὃ ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι, εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα, καὶ σύσσωμα, καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ ΧΡΙΣΤΩ, διὰ τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἐγενόμην διάκονος, κατὰ τὴν δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, τὴν δοθεῖσάν μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ. καὶ φωτίσαι πάντας, τίς ἡ κοινωνία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ τῷ, τὰ πάντα κτίσαντι διὰ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας, ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ, κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων, ἣν ἐποίησεν ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παῤῥησίαν καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει, τῇ διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ, διὸ αἰτοῦμαι, μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσί μου

ὑπὲρ

Itaq; iam nō eſtis hoſpites & incolæ, ſed conciues ſanctorum, & domeſtici dei, ſuperſtructi ſuper fundamentum apoſtolum & prophetarum, ſummo angulari lapide ipſo Ieſu Chriſto, in quo quæcū q; ſtructura coagmētatur, creſcit in templū ſanctū, in domino, in quo & uos coædificamini in habitaculum dei, in ſpiritu.

III Huius rei gratia, ego Paulus uinctus ſū Chriſti Ieſu, pro uobis gentibus, ſiquidē audiſtis diſpenſationem gratiæ dei, quæ data eſt mihi in uos, quod ſecundum reuelationem, notum mihi fecit myſteriū, quemadmodū ante ſcripſi paucis, ex quibus poteſtis legētes intelligere, cognitionem meam in myſterio Chriſti, quod in aliis ætatibus non fuit notum factum filiis hominum, quemadmodum nunc reuelatum eſt ſanctis apoſtolis eius, & prophetis in ſpiritu, ut ſint gētes cohæredes, & eiuſdem corporis, & cōſortes promiſſionis eius in Chriſto, per euangeliū, cuius factus ſum miniſter, ſecundū donum gratiæ dei, quod datū eſt mihi, ſecūdum efficaciam potentiæ illius. Mihi minimo omnium ſanctorū data eſt gratia hæc, ut inter gentes euangelizē, imperueſtigabiles diuitias Chriſti, & in lucem ꝓferā omnibus, quæ ſit cōmunio myſterij quod erat abſconditum a ſæculis in deo, qui uniuerſa condidit per Ieſum Chriſtum, ut notum fiat principatibus & poteſtatibus, in cœleſtibus, per eccleſiam, uehementer uaria ſapientia dei, ſecundum præfinitionē ſæculorum, quam fecit in Chriſto Ieſu, domino noſtro, in quo habemus audaciam & aditum, in fiducia, quæ eſt per fidem illius. Quapropter poſtulo, ne deficiatis in afflictionibus meis

ὑπὲρ ὑμῶν, ἥτις ἐστὶν δόξα ὑμῶν. τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται, ἵνα δῴη ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ, δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, κατοικῆσαι τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ, διὰ τῆς πίστεως, ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐρριζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι, ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις, τί τὸ πλάτος καὶ μῆκος καὶ βάθος καὶ ὕψος, γνῶναί τε τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ. Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ, ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν, αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων ἀμήν.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε, μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ, σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα. καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν. εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα, εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν ὑμῖν. Ενὶ δὲ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ. διὸ λέγει, ἀναβὰς εἰς ὕψος ἠχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις. τὸ δὲ ἀνέβη, τί ἐστιν, εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς; ὁ καταβὰς αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς

ὑπερ

pro uobis quæ erit gloria uestra. Huius rei gratia, flecto genua mea, ad patrem domini nostri Iesu Christi, ex quo ois parentela in cœlo & in terra nominatur, ut det uobis iuxta diuitias gloriæ suæ, ut fortitudine coroboremini per spiritum suũ, in internũ hominem, ut inhabitet Christus per fidem, in cordibus uestris, fixis in charitate radicibus, & fundamento iacto, ut ualeatis assequi cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, & longitudo, & profunditas, & sublimitas, & cognoscere præeminẽtem cognitioni dilectionem Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem dei. Ei uero qui potest, cumulate facere, ultra omnia, quæ petimus, aut cogitamus, iuxta potentiam agentem in nobis, ipsi gloria in ecclesia, in Christo Iesu, in omnes ætates sæculi sæculorum. Amẽ.

Hortor itaq; uos ego uinctus in domino, ut ambuletis, ita ut dignum est, uocatione, qua uocati estis, cum omni submissione, & mansuetudine, cum longanimitate, tolerantes uos inuicẽ in charitate, studentes seruare unitatem spiritus in uinculo pacis. Vnũ corpus & unus spiritus, quemadmodũ & uocati estis in una spe uocationis uestræ. Vnus dominus, una fides, unum baptisma, unus deus, & pater omnium, qui est super omnia, & per omnia, & in omnibus uobis. Verum unicuiq; nostrum data est gratia iuxta modum doni Christi. Quapropter dicit. Cum ascendisset in altum, captiuam duxit captiuitatem, & dedit dona hominibus. Cæterum illud ascendit, quid est, nisi quod etiam descenderat prius in infimas partes terræ? Qui descendit, idem ille est, qui etiam ascendit,

supra

ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ
πάντα. καὶ αὐτὸς ἔδωκε, τοὺς μὲν ἀποστόλους,
τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστὰς,
τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, πρὸς
τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων, εἰς ἔργον δι-
ακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ
ΧΡΙΣΤΟΥ, μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες
εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐπιγνώ-
σεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον,
εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ
ΧΡΙΣΤΟΥ, ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι κλυδω-
νιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ,
τῇ διδασκαλίᾳ, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώ-
πων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς
πλάνης, ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ, αὐξήσω-
μεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλή.
ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμο-
λογούμενον, καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πά-
σης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας, κατ' ἐνέργειαν
ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους, τὴν αὔξησιν
τοῦ σώματος ποιεῖται, εἰς οἰκοδομὴν ἑαυ
τοῦ ἐν ἀγάπῃ. τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρ-
τύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν,
καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ, ἐν μα-
ταιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν, ἐσκοτισμένοι τῇ
διανοίᾳ, ὄντες ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς
τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν
αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας
αὐτῶν, οἵτινες ἀπηλγηκότες, ἑαυτοὺς πα
ρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ, εἰς ἐργασίαν ἀκα-
θαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ. ὑμεῖς δὲ οὐχ
οὕτως ἐμάθετε τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ. εἴγε αὐτὸν ἠκού
σατε, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθώς ἐστιν ἀλή
θεια ἐν τῷ ΙΗΣΟΥ, ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν
προτέραν ἀναστροφὴν, τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον
τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπά
της, ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς ὑμῶν, καὶ
ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κα-
τὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ ὁσι-
ότητι τῆς

supra omnes cœlos, ut impleret omnia. Et idem dedit, alios quidem apostolos, alios uero prophetas, alios autem euangelistas, alios autem pastores, & doctores, ad instaurationem sanctorũ, in opus administrationis, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filij dei, in uirum perfectum, in mensuram ætatis, quæ est plenitudo Christi, ut non amplius simus pueri, qui fluctuant & circumferuntur quouis uento doctrinæ, in uersutia hominum, in astutia, ad aggressionem imposturæ, sed ueritatem sectantes in charitate, adolescamus in illũ per omnia, qui est caput. Nẽpe Christus in quo totũ corpus, si coagmentetur, & compingatur, per omnem cõmissuram submi-nistrationis, iuxta actum in mensura, uniuscuiusq; partis, incrementum corporis facit, in ædificationem suiipsius, in charitate. Hoc itaq; dico, & testificor in domino, ne posthac ambuletis, quemadmodũ & reliquæ gentes ambulant in uanitate intellectus sui, dum mentem habent obtenebratam, abalienati a uita dei, propter ignorantiam quæ est illis, & excæcationẽ cordis eorũ, qui posteaq; peruenerunt ad indolentiã, semetipsos dediderunt lasciuiæ, ad patrãdum immunditiam omnẽ in auaritia. Vos aũt nõ sic didicistis Christum, siquidem illum audistis, & in eo docti fuistis, quemadmodum est ueritas in Christo Iesu, deponere iuxta priorem conuersationem, ueterem hominem, qui corrumpitur, iuxta concupiscentias erroris, renouari autem spiritu mẽtis uestræ, & induere nouum hominem, qui iuxta deum conditus est in iustitia, & sancti

ὁτητι φῃ ἀληθείας. διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦ
δος, λαλεῖτε ἀλήθειαν, ἕκαστος μετὰ τοῦ
πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέ/
λη. ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε, ὁ ἥλιος
μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν,
μηδὲ δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. ὁ κλέπ
των, μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιά/
τω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς χερσὶν,
ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι.
πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν
μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' εἴτις ἀγαθὸς
πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα δῷ χάριν
τοῖς ἀκούουσιν, καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν
ἀπολυτρώσεως. πᾶσα πικρία, καὶ θυμὸς, καὶ
ὀργὴ, καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία, ἀρθήτω ἀφ'
ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλή
λους χρηστοί, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυ/
τοῖς, καθὼς καὶ ὁ θεὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν
ἐν χριστῳ. γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ
θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά, καὶ περιπατεῖτε
ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ χριστος ἠγάπησεν
ἡμᾶς, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσ/
φορὰν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ εἰς ὀσμὴν εὐω
δίας. πορνεία δὲ καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία, ἢ πλεο
νεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέ/
πει ἁγίοις, ἢ αἰσχρότης, ἢ μωρολογία, ἢ εὐτρα
πελία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχα
ριστία. τοῦτο γάρ ἐστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρ
νος, ἢ ἀκάθαρτος, ἢ πλεονέκτης, ὅς ἐστιν εἰ/
δωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ
βασιλείᾳ τοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ. μηδεὶς ὑ/
μᾶς ἀπατάτω κενοῖς λόγοις. διὰ ταῦτα
γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς
τῆς ἀπειθείας. μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι
αὐτῶν. ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς
ἐν κυρίῳ. ὡς τέκνα φωτὸς περι/
πατεῖτε, ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐν πάσῃ
ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ δοκιμά
ζοντες

tate ueritatis Quapropter depoſito men
dacio, loquamini ueritatem, quiſq; pro/
ximo ſuo, quoniã ſumus inuicem mẽbra.
Iraſcimini, & nõ peccetis, ſol ne occidat ſu
per iram ueſtram, neq; detis locũ calum/
niatori. Qui furabatur, non amplius fu/
retur, magis aũt laboret operando mani
bus, quod bonum eſt, ut poſſit impartiri
ei qui opus habuerit. Omis ſermo ſpur/
cus ex ore ueſtro ne procedat, ſed ſi quis
eſt bonus ad ædificationem utilitatis, ut
det gratiã audientibus, & ne contriſtetis
ſpiritum ſanctum dei, in quo obſignati
eſtis, in diem redemptiõis. Omnis ama/
rulentia, & tumor, & ira, & uociferatio, &
maledicentia, tollatur a uobis, cum omni
malicia. Sitis aũt, inuicem alius in alium
comes, miſericordes, largiẽtes uobiſmet
ipſis, quẽadmodum & deus in Chriſto
largitus eſt uobis. Sitis igitur imitato/
res dei, ut filij dilecti, & ambuletis in dile
ctione, quemadmodum & Chriſtus dile
xit nos, & tradidit ſemetipſum pro no/
bis, oblationem & uictimam deo, in odo
rem bonæ fragrantiæ. Cæterum fornica/
tio, & omnis imundicia, aut auaricia ne
nominetur quidem inter uos, ſicut decet
ſanctos, & obſcœnitas, & ſtultiloquium,
& urbanitas, quæ ad rem non pertinent,
ſed magis gratiarũactio. Nam hoc ſcitis
quod omnis fornicator, aut auarus, q eſt
ſimulacrorũ cultor, nõ habet hæreditatẽ
in regno Chriſti & dei. Ne quiſq; uos de
cipiat inanibus ſermõibus. Propter hæc
enim uenire ſolet ira dei, in filios inobedi
entiæ. Ne ſitis igit' conſortes illorũ. Eratis
enim quondã tenebræ, nunc aũt lux in
dño, ut filij lucis ãbulate (nã fructus ſpũs
in omni bonitate & iuſticia & ueritate) p/
bantes

V

ζοντες, τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ, καὶ μὴ συγκοι
νωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους,
μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε, τὰ γὰρ κρυφῆ γινό/
μενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρόν ἐστιν καὶ λέγειν. τὰ
δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φα
νεροῦται, πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον, φῶς
ἐστι. διὸ λέγει. ἔγειραι ὁ καθεύδων καὶ ἀνάστα ἐκ/
τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ. βλέ/
πετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς
ἄσοφοι, ἀλλὰ ὡς σοφοί, ἐξαγοραζόμε/
νοι τὸν καιρόν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσιν.
διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνιῶ/
ντες, τί τὸ θέλημα τοῦ κυρίου. καὶ μὴ με/
θύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτεία, ἀλλὰ πλη
ροῦσθε ἐν πνεύματι, λαλοῦντες ἑαυτοῖς, ψαλ
μοῖς & ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς
ᾄδοντες & ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν
τῷ κυρίῳ. εὐχαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ
πάντων, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗ/
ΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ τῷ θεῷ καὶ πατρί. ὑπο
τασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ θεοῦ. Αἱ γυ
ναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε, ὡς
τῷ κυρίῳ, ὅτι ἀνήρ ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναι/
κός, ὡς καὶ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ κεφαλὴ τῆς ἐκκλη/
σίας, καὶ αὐτός ἐστι σωτὴρ τοῦ σώματος.
ἀλλ' ὥσπερ ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ ΧΡΙ
ΣΤΩι, οὕτως καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀν
δράσιν ἐν παντί. Οἱ ἄνδρες ἀγα/
πᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς & ὁ ΧΡΙ
ΣΤΟΣ ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, & ἑαυτὸν παρέ/
δωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ καθαρίσας
τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, ἵνα παρασήσῃ
αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχου/
σαν σπίλον, ἢ ῥυτίδα, ἤ τι τοιοῦτον, ἀλλ' ἵνα ᾖ
ἁγία, καὶ ἄμωμος. οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες
ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυ
τῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυ/
ναῖκα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ, οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ
σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτὴν
καθὼς

bantes, quid sit acceptũ dño, & ne cõmer
cium habueritis cum operibus infrugife/
ris tenebrarũ, quin ea potius etiã argui
te. Nam quæ secreto fiunt ab istis, turpe
est uel dicere. Sed omia ꝓdita a luce ma-
nifesta fiunt. Nam quicquid manifesta/
tur, lumen est. Quapropter dicit. Expergi
scere qui dormis, & surge a mortuis, & il/
lucescet tibi Christus. Videte igitur, quo
modo circumspecte ambuletis, non ut in
sipientes, sed ut sapientes, redimentes oc
casionem, quod dies mali sint. Propterea
ne sitis imprudẽtes, sed intelligẽtes, quæ
sit uoluntas domini. & ne inebriemini ui
no, in quo luxus est, sed impleamini i spi
ritu, loquentes uobismetipsis psalmis,
& hymnis, & cantionibus spiritalibus, ca
nentes & psallentes in corde uestro dño,
gratias agẽtes semper de omnibus, in no
mine domini nostri Iesu Christi, deo &
patri. Subditi uicissim alius alĩ, in timo-
re dei. Vxores ꝓpriis uiris subditæ sitis,
ueluti domino, quoniã uir est caput uxo
ris, quemadmodũ & Christus est caput
ecclesiæ, & idem est, qui salutem dat cor-
pori. Itaq; quemadmodum ecclesia sub/
dita est Christo, sic & uxores suis uiris
subditæ sint i omnibus. Viri diligite uxo
res uestras, sicut & Christus dilexit eccle/
siam, & semetipsum tradidit pro ea, ut il/
lam sanctificaret mundatã lauacro aquæ
in uerbo, ut adhiberet eam sibiipsi, glo/
riosam ecclesiam, nõ habentem maculã,
aut rugã, aut quicq; eiusmodi, sed ut esset
sancta, & irrepræhẽsibilis. Sic debẽt uiri
diligere suas uxores, ut sua ipsoꝝ corpa.
Qui diligit suã uxorem, seipsum diligit.
Nullus enim unq; suam ipsius carnem
odio habuit, imo enutrit, & fouet eam,

καθὼς καὶ ὁ κύριος τὴν ἐκκλησίαν. ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ. ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς ΧΡΙΣΤΟΝ, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἕνα, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω, ὡς ἑαυτόν, ἡ δὲ γυνὴ, ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα. τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ, τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον. τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. οἱ πατέρες μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ & νουθεσίᾳ κυρίου. οἱ δοῦλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα, μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐν ἁπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ ΧΡΙΣΤΩ, μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ ψυχῆς, μετ' εὐνοίας, δουλεύοντες τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις. εἰδότες, ὅτι ὃ ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθὸν, τοῦτο κομίσεται παρὰ κυρίου, εἴτε δοῦλος, εἴτε ἐλεύθερος. & οἱ κύριοι τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν, εἰδότες, ὅτι καὶ ὑμῶν αὐτῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωπολημψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ. τὸ λοιπὸν ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ κράτει τοῦ ἰσχύος αὐτοῦ, ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι, πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα & σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου πρὸς τὰ

sicut & dñs ecclesiam. Quoniã membra sumus corporis eiusdem, ex carne eius, & ex ossibus eius. Huius rei gratia, relinquet homo patrem & matrem, & adiungetur uxori suæ, & erunt duo in carnem unam. Mysterium hoc magnum est, uerum ego loquor, de Christo, & de ecclesia. Quanquam & uos singillatim, suam quisq; uxorem diligat, ut seipsum. uxor autem ut reuereatur uirum.

Filij, obedite parentibus uestris, in domino, nam id est iustum, honora patrem tuum, & matrem, quod est præceptum primum, in promissione, ut bene tibi sit, & sis longeuus in terra. Patres, ne prouocetis ad iram liberos uestros, sed educetis eos in eruditione, & correptione domini. Serui obedite dominis carnalibus, cum timore, & tremore, in simplicitate cordis uestri, tanquam Christo, non ad oculum seruientes, ueluti hominibus placere studentes, sed tanq; serui Iesu Christi, facientes uoluntatem dei ex animo, cum beneuolentia, seruientes domino, & non hominibus, illud scientes, quod unusquisq; quod fecerit boni, hoc reportabit a deo, siue seruus fuerit, siue liber. Et uos domini eadem facite, erga illos, remittentes minas, scientes quod & uester dominus est in cœlis, & personæ respectus non est apud illum. Quod superest fratres, sitis fortes in domino, & in potentia roboris illius, Induite totam armaturam dei, ut possitis stare aduersus assultus diaboli, Quoniam non est nobis lucta, aduersus sanguinem & carnem, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus mundi dominos, tenebrarum sæculi huius, aduersus

VI

πρὸς τὰ πνευματικὰ τ῀ πονηρίας ἐν τοῖς ἐπου
ρανίοις. διὰ τ῀το ἀναλάβετε τ῀ πανοπλίαν
τ῀ θ῀υ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ
πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. στῆ/
τε οὖν περιζωσάμενοι τ῀ ὀσφῦν ὑμῶν ἐν ἀλ
ηθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τ῀ δικαιο/
σύνης, καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοι
μασίᾳ τ῀ εὐαγγελίου τ῀ εἰρήνης, ἐπὶ πᾶσιν ἀνα
λαβόντες τὸν θυρεὸν τ῀ πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσε
σθε πάντα τὰ βέλη τ῀ πονηρ῀ τὰ πεπυρωμέ
να σβέσαι, καὶ τ῀ περικεφαλαίαν τ῀ σωτηρίου
δέξασθαι, καὶ τ῀ μάχαιραν τ῀ πνεύματος, ὅ
ἐστι ῥῆμα θεοῦ. διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δε
ήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν
πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες
ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει, καὶ δεήσει περὶ πάν/
των τῶν ἁγίων, καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθείη
λόγος ἐν ἀνοίξει τ῀ στόματός μου, ἐν παῤῥη/
σίᾳ γνωρίσαι τὸ μυστήριον τ῀ εὐαγγελίου ὑ/
πὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἁλύσει, ἵνα ἐν αὐτῷ παῤ/
ῥησιάσωμαι ὡς δεῖ με λαλῆσαι, ἵνα δὲ εἰδῆ/
τε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ᾽ ἐμὲ τί πράσσω, πάντα ὑ/
μῖν γνωρίσει τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελ/
φὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ, οὗ ἔπεμψα
πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡ/
μῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν. εἰρή/
νη τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως, ἀπὸ
θεοῦ πατρὸς & κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. ἡ χά
ρις μετὰ πάντων τ῀ ἀγαπώντ῀ τὸν κύριον ἡμῶν
ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ἐν ἀφθαρσίᾳ. ἀμήν.

ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης πρὸς
ἐφεσίους διὰ
τυχικοῦ.

fus ſpiritales aſtutias in cœleſtibus.
Quapropter aſſumite uniuerſam arma/
turam dei, ut poſſitis reſiſtere in die ma/
lo, & omnibus peractis, ſtare. State igi/
tur lumbis circumcinctis baltheo in ueri
tate, & induti thoracem iuſticiæ, & calcia
ti pedibus, in præparatione euangelij pa
cis. Super omnia aſſumpto ſcuto fidei,
in quo poſſitis omnia iacula mali ignita
extinguere, & galeam ſalutis accipite, &
gladium ſpiritus, qui eſt uerbum dei, in
omni oratione, & deprecatione orantes,
in omni tempore, in ſpiritu, & ad hoc ip/
ſum uigilantes in omni inſtantia, & de/
precatione pro omnibus ſanctis, & pro
me, ut mihi detur ſermo in apertiõe oris
mei, in libertate, ut notum faciam myſte/
rium euangelij mei, ſuper quo legatione
fungor in catena, ut in illo libere loquar,
ſicut oportet me loqui. Vt aũt ſciatis &
uos, quæ ad me pertinent, quid agam,
de omnibus uos certiores reddet Tychi/
cus, dilectus frater, & fidus miniſter ī do/
mino, quẽ miſi ad uos in hoc ipſum, ut
cognoſceretis, de rebus noſtris, & conſo/
laretur corda ueſtra. Pax fratribus & cha
ritas, cum fide, a deo patre, & domino Ie
ſu Chriſto. Gratia ſit cum omnibus dili
gentibus dominũ noſtrum Ieſum Chri/
ſtum, in incorruptione. Amen.

Miſſa fuit e Roma per
Tychicum.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΤΑΥΤΗΝ ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, ἑωρακὼς αὐτοὺς ἅμα καὶ διδάξας. ἡ δὲ πρόφασις, ὅτι ἐπιστολῆς αὐτῆ. πεμφάντων φιλίππησίων διακονίαν τῷ παύλῳ, καί τινων πορίσχομένων, καὶ διαφθειρόντων τὰς ἀκοὰς τῶν ἀκραίων πρόφασει τῆς σκιᾶς τοῦ νόμου, καὶ ὅτι περιτομῆς, καὶ λεγόντων, χωρὶς ταύτης μὴ δύνασθαι δικαιωθῆναι. μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει φιλίππησίοις, καὶ πρῶτον μὲν, ἀποδέχεται αὐτῶν τὸν πίστιν, ἤγουν σημαίνει μνημονεύειν αὐτῶν. ἔπειτα δικηγεῖται ὡς ἀπελογήσατο ἐν ῥώμῃ, καὶ ὅτι δυνὲς αὐτῷ βαρεῖς γεγόνασιν ἐν τοῖς δεσμοῖς φθόνον αὐτῷ κινοῦντες. ἔπειτα αὐτοὺς προτρέπεται ἀλλήλους ἀγαπᾶν, δηλονότι τὸν τοῦ σωτῆρος φιλανθρωπίαν, ὅτι θεὸς ὢν, ἄνθρωπος γέγονε διὰ ἡμᾶς. εἶτα περὶ τῆς περιτομῆς, καὶ τοῦ παλαιοῦ νόμου διαλαβὼν, ἀποδείκνυει λοιπὸν ἀργὸν γεγενῆσθαι τὴν περιτομήν. λαμβάνων ἐφ ἑαυτοῦ τὸ παράδειγμα ἢ λέγων, ὅτι ταῦτα πάντα ἡγημαι διὰ τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ ζημίαν. διὸ καὶ τοὺς μὲν διδάσκοντας ἐπὶ περιτομὴν, καὶ θέλοντας αὐτοὺς ἀπατῆσαι μεμφάμενος, καὶ εἰπὼν ἐχθροὺς αὐτοὺς εἶναι τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ. ἀποδέχεται φιλιππησίους διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν φιλ κοινωνίας δόσιν, καὶ προτρεφάμενος πάλιν εἰς τὰ ἤθη αὐτοὺς. τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ARGVMENTVM

PHilippenſes ſunt Macedones. Hi accepto uerbo ueritatis perſti/terunt in fide, nec receperũt falſos apoſtolos. Hos collaudat apoſtolus, ſcribens eis a Roma de carcere per epaphroditum.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΑΥΛΟΣ καὶ τιμόθεος δοῦλοι ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις, σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ, πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν, πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος, ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν. πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν, ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, καθώς ἐστι δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν, ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου, καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ, καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου, συγκοινωνούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας. Μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεὸς, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν, ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν ΧΡΙΣΤΟΥ, πεπληρωμένοι καρπῶν δικαιοσύνης τοῦ διὰ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ. Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι ἀδελφοὶ, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανερούς ἐν ΧΡΙΣΤΩ γενέσθαι, ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι, καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ, πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέρως

AD PHILIPPENSES EPISTOLA.

PAulus & Timothe9 ſerui Ieſu Chriſti, oibus ſanctis in Chriſto Ieſu, qui ſunt Philippis, una cũ Epiſcopis & diaconis. Gratia uobis & pax a deo patre noſtro, & dño Ieſu Chriſto. Gratias ago deo meo, i omi memoria ueſtra, ſemp in omni oratiõe mea, p oibus uobis, cũ gaudio deprecationẽ faciens, qd' ueneritis in cõmunionẽ euangelij, a primo die, uſq; ad hoc tempus, perſuaſum habẽs hoc ipſum, quod is qui cœpit in uobis opus bonum, perficiet uſq; ad diem Ieſu Chriſti, ſicut iuſtum eſt mihi, ut hoc ſentiam de omnibus uobis, propterea quod habeã uos in corde, & in uinculis meis, & in defenſione, & confirmatione euangelij, qui omnes eſtis mihi conſortes gratiæ. Teſtis enim mihi eſt deus, q̃ deſyderẽ uos omnes in uiſceribus Ieſu Chriſti, & illud oro, ut charitas ueſtra, adhuc magis ac magis exuberet, in agnitione, & omni intelligentia, ut probetis quæ ſunt præſtantia, ut ſitis ſynceri, ac tales, ut nemini ſitis offendiculo, in diem Chriſti, impleti fructu iuſticiæ, qui eſt per Ieſum Chriſtum in gloriam & laudẽ dei. Scire autem uos uolo fratres, quod quæ mihi acciderunt, magis ad profectum euangelij euenerunt, ita ut uincula mea manifeſta facta ſint in toto prætorio & cæteris oibus, & ut plures ex fratrib9 freti uinculis meis, uberius

περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον
λαλεῖν. Τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τι-
νὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ κηρύσ-
σουσιν, οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ κα-
ταγγέλλουσιν, οὐχ ἁγνῶς, οἰόμενοι θλῖψιν
ἐπιφέρειν τοῖς δεσμοῖς μου. οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης,
εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου
κεῖμαι. τί γάρ; πλὴν παντὶ τρόπῳ, εἴτε προ-
φάσει, εἴτε ἀληθείᾳ, ΧΡΙΣΤΟΣ καταγγέλλε-
ται, καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι.
οἶδα γάρ, ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτη-
ρίαν, διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορη-
γίας τοῦ πνεύματος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, κατὰ
ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν
οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ' ἐν πάσῃ παῤῥη-
σίᾳ, ὡς πάντοτε καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται
ΧΡΙΣΤΟΣ ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς,
εἴτε διὰ θανάτου. ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν ΧΡΙΣΤΟΣ,
καὶ τὸ ἀποθανεῖν, κέρδος. εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρ-
κί, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου. καὶ τί αἱρήσομαι
οὐ γνωρίζω, συνέχομαι γὰρ ἐκ τῶν δύο, τὴν
ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν
ΧΡΙΣΤΩ εἶναι, πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον, τὸ δὲ
ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑ-
μᾶς. καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα, ὅτι μενῶ καὶ
συμπαραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν, εἰς τὴν ὑμῶν
προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως, ἵνα τὸ καύ-
χημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ
ἐν ἐμοὶ, διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν
πρὸς ὑμᾶς. μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου
τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ πολιτεύεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθὼν
καὶ ἰδὼν ὑμᾶς, εἴτε ἀπὼν, ἀκούσω τὰ πε-
ρὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἑνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυ-
χῇ, συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου,
καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντι-
κειμένων, ἥτις αὐτοῖς μέν ἐστιν ἔνδειξις ἀπω-
λείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ,
ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ ΧΡΙΣΤΟΥ, οὐ μό-
νον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ
αὐτοῦ

uberius auderẽt, impauide uerbũ loqui.
Nõnulli qdẽ p inuidiã & cõtentionẽ, nõ-
nulli uero & ꝓpter bonã uolũtatẽ, Chri-
ſtum prædicant, alĩ quidem ex cõtentio
ne Chriſtum annuntiant, non pure, exi-
ſtimantes ſeſe afflictionem addere uin-
culis meis. alĩ rurſus ex charitate, ſcientes
quod in defenſionem euangelĩ poſitus
ſim. Quid enim? Attamen quouis mo-
do ſiue per occaſionem, ſiue per uerita-
tem Chriſtus annunciatur, & in hoc gau
deo, quinetiam gaudebo. Noui enim,
quod hoc mihi cedet in ſalutem, per ue-
ſtram orationem, & ſubminiſtrationẽ
ſpiritus Ieſu Chriſti, ſecundũ expectatio
nem & ſpem meã, quod nulla in re pude
fiam, ſed in omni libertate, ut ſemper ita
nunc quoq; magnificabitur Chriſtus in
corpore meo, ſiue per uitã, ſiue per mor-
tem. Nã mihi uita Chriſtus eſt, & mors
lucrũ. Quod ſi contingat uiuere in carne,
ea res mihi fructus eſt operis, & quid eli-
gam ignoro. Conſtringor emẽ e duobus,
deſyderans diſſolui, & eſſe cũ Chriſto,
multo longeq; melius eſt. Cæterũ mane-
re in carne, magis neceſſariũ, ꝓpter uos. &
hoc certo ſcio, qd' maneã, & cũ oĩbus uo
bis ꝓmanſurus ſim, in ueſtrũ ꝓfectũ, &
gaudium fidei, ut gloriatio ueſtra exube
ret in Chriſto Ieſu, in me, p meũ ad uos
reditũ, tm̃ ut dignũ eſt euãgelio Chriſti,
cõuerſemini, ut ſiue cũ uenero, & uidero
uos, ſiue abſens ſim, audiã de reb9 ueſtris
qd' ſtetis in uno ſpũ, una aĩa, collaboran
tes fidei euangelĩ, nec in ullo terreamini,
ab aduerſarĩs, q̃ illis quidẽ eſt oſtẽſio ꝓ
ditiõis, uobis aũt ſalutis, & hoc a deo, qꝛ
uobis donatũ eſt pro Chriſto, nõ ſolum
ut in eum credatis, uerum etiam ut pro
illo

ἀυτου᾽ ϖάχειμ, τὸμ ἀυτὸμ ἀγῶνα ἔχοντες, ὅιομ εἶδετε ἐμ ἐμοὶ, καὶ νῦ᾽ ἀκούετε ἐμ ἐμοί. Εἴτις οὖ᾽ ϖαράκλησις ἐμ ΧΡΙΣΤΩ, εἴτι ϖαραμύθιομ ἀγάϖης, εἴτις κοινωνία ϖνεύματος, εἴτις σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί, ϖληρώσατέ μου τὴὼ χαρὰμ, ἵνα τὸ ἀυτὸ φρονῆτε, τὴὼ ἀυτὴὼ ἀγάϖηω ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἓμ φρονοῦντες, μηδὲμ κατὰ ἐρίθειαμ ἢ κενοδοξίαμ, ἀλλὰ τῇ ταϖεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑϖερέχοντας ἑαυτῶ᾽, μὴ τὰ ἑαυτῶμ ἕκαστοι σκοϖεῖτε, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρωμ ἕκαστος. τοῦτο γὰ᾽ φρονείσθω ἐμ ὑμῖμ, ὃ καὶ ἐμ ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, ὃς ἐμ μορφῇ θεοῦ ὑϖάρχωμ, οὐχ ἁρϖαγμὸμ ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῶ, ἀλλ᾽ ἑαυτὸμ ἐκένωσε, μορφὴὼ δούλου λαβὼμ, ἐμ ὁμοιώματι ἀμθρώϖωμ γενόμενος· καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄμθρωϖος, ἐταπείνωσεμ ἑαυτὸμ, γενόμενος ὑϖήκοος μέχρι θαμάτου, θαμάτου δὲ σταυροῦ. Διὸ καὶ ὁ θεὸς ἀυτὸμ ὑϖερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο ἀυτῶ ὄμομα, τὸ ὑϖὲρ ϖᾶμ ὄμομα, ἵνα ἐμ τῶ᾽ ὀμόματι ΙΗΣΟΥ, ϖᾶμ γόμυ κάμψῃ ἐϖουρανίωμ, καὶ ἐϖιγείωμ, καὶ καταχθομίωμ. καὶ ϖᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσητ, ὅτι κύριος ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ, εἰς δόξαμ θεοῦ ϖατρός. Ωστε ἀγαϖητοί μου, καθὼς ϖάμτοτε ὑϖηκούσατε, μὴ ὡς ἐμ τῇ ϖαρουσίᾳ μου μόμον, ἀλλὰ μῦ᾽ ϖολλῶ μᾶλλομ ἐμ τῇ ἀϖουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴὼ ἑαυτῶμ σωτηρίαμ κατεργάζεσθε. ὁ θεὸς γάρ ἐστιμ ὁ ἐμεργῶμ ἐμ ἡμῖμ, καὶ τὸ θέλειμ, καὶ τὸ ἐμεργεῖμ. ὑϖὲρ τῆς εὐδοκίας, ϖάμτα ϖοιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶμ καὶ διαλογισμῶμ, ἵνα γένησθε ἄμεμϖτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκμα θεοῦ ἀμώμητα ἐμ μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, λόγομ ζωῆς ἐϖέχοντες, εἰς καύχημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραμ ΧΡΙΣΤΟΥ.

ΟΤΙ οὐκ εἰς κενὸμ ἔδραμομ, οὐδὲ εἰς κε-

νὸμ ἐκο-

illo patiamini, idem certamen habentes, quale uidistis in me, & nũc auditis in me. Si qua igit᷑ cõsolatio in Christo, si quod II
solatium dilectionis, si qua cõmunio spiritus, si qua uiscera & miserationes, implete meum gaudiũ, ut similiter affecti sitis, eãdem charitatem habentes, unanimes, idem sentientes, ne quid per contentionẽ aut per inanẽ gloriã, sed per humilitatẽ animi, aliũ quisq; se præstantiorẽ iudicãtes ne sua quisq; spectetis, sed unusquisq; quæ sunt alioꝝ. Hoc em̃ sentiatur in uobis, quod & in Christo Iesu, qui cũ esset in forma dei, nó rapinam arbitratus est, ut esset æqualis deo, sed semetipsum exinaniuit, forma serui sumpta, in similitudine hominum factus, & figura repertus ut homo, humiliauit semetipsum, factus obediẽs usq; ad mortẽ, mortẽ aũt crucis. Quapropter & deus illũ in summã extulit sublimitatẽ, & donauit illi nomen, qd᷑ est supra omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectat, cœlestium, & terrestrium, & infernorum, & oĩs lingua confiteatur, quod dominus sit Iesus Christus in gloriã dei patris. Proinde dilecti mei, quemadmodum semper, obedistis, non tanq̃ in præsentia mea solum, sed nunc multo magis in absentia mea, cũ timore & tremore uestrã ipsoꝝ salutem operemini. Nam deus est is qui agit in uobis, & ut uelitis, & ut efficiatis, p̃ bono animi ꝓposito. Oĩa facite sine murmuratiõib⁹, & disceptationibus, tales, ut nemo de uobis queri possit, synceriq; filij dei, irrep̃hẽsibiles, in medio natiõis prauæ, ac tortuosæ, iter q̃s appetis, tãq̃ lũinaria i mũdo, uerbũ uitæ sustinẽtes, ut gl̃riari possim in diẽ Christi, qd᷑nõ i uanũ cucurrerim, nec i

i uanum

νὸμ ἐκοπίασα. ἀλλ' εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ, καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε, καὶ συγχαίρετέ μοι. Ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ ΙΗΣΟΥ, Τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν. Οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον, ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει. οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ ΙΗΣΟΥ. τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον, σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον. τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι, ὡς ἂν ἀπίδω τὰ περὶ ἐμὲ ἐξαυτῆς. Πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ, ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι, ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφόν, καὶ συνεργὸν, καὶ συστρατιώτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον, καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς. Ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας ὑμᾶς, καὶ ἀδημονῶν, διότι ἠκούσατε, ὅτι ἠσθένησε. καὶ γὰρ ἠσθένησε, παραπλήσιον θανάτῳ. ἀλλὰ ὁ θεὸς ἐλέησεν αὐτόν, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ. σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα αὐτόν, ἵνα ἰδόντες αὐτὸν, πάλιν χαρῆτε, κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ. προσδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ, μετὰ πάσης χαρᾶς, καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους ἔχετε, ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, μέχρι θανάτου ἤγγισεν, παραβουλευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα πληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρός με λειτουργίας. Τὸ λοιπὸν ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ, τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ τὸ ἀσφαλές. Βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν. ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομή, οἱ πνεύματι θεοῦ λατρεύοντες, καὶ καυχώμενοι ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες, καίπερ ἐγὼ ἔχων

uanũ laborauerim. Quinetiã ſi imolor, ſuper imolatiõe, & ſacrificio fidei ueſtræ gaudeo & cõgaudeo oĩbus uobis. Idẽ aũt & uos gaudetis, & cõgaudetis mihi. ſpero aũt in dño Ieſu, me Timotheũ breui miſſurũ uobis, ut & ego bono ſim aĩo, cognito ſtatu ueſtro. Neminẽ eñ habeo pari mecũ aĩo p̃ditũ, qui germane res ueſtras curaturus ſit. Nam oẽs quæ ſua ipſorum ſunt qnærunt, non quæ Chriſti Ieſu. Porro probationem eius noſtis, quod ut filius mecũ ueluti cũ patre ſeruierit in euangelium. Hunc igitur ſpero me miſſurum, mox ubi uidero mea negotia. Confido aũt in dño, quod & ipſe breui uenturus ſim. Sed opepreciũ arbitratus fũ Aphroditum fratrem, & cooperariũ, & cõmilitonem meũ, ueſtrũ aũt apoſtolũ, & miniſtrum neceſſitatis meæ mittere ad uos. Qñquidẽ deſyderabat omnes uos anxi⁹ propterea quod audiſſetis ſe infirmatũ fuiſſe. Et certe fuit infirmus, ita ut eſſet uicinus morti, ſed deus miſertus eſt illi⁹. Ac nõ illius tantũ, ſed & mei, ne dolorem haberem ſuper dolorem. Studioſius itaq; miſi illum, ut cum uideritis illum, denuo gaudeatis, & ego magis uacem dolore. Excipite igitur illũ in domino, cum omni gaudio, & qui huiuſmodi ſũt, eos in precio habete, qm̃ ꝓpter op⁹ Chriſti eo acceſſit, ut morti ꝓxim⁹ fuerit, nõ habita rõne uitæ, ut ſuppleret id qd̃ in ueſtro erga me officio fuit diminutũ. Qd̃ ſupeſt frẽs, III gaudete ĩ dño, eadẽ ſcribere uobis, me q dẽ haud piget, uobis aũt tutũ eſt. Videte canes, uidete malos operarios, uidete cõciſionẽ. Nos eñ ſum⁹ circũciſio, qui ſpũ deũ colim⁹, & gloriamur ĩ Chriſto Ieſu, & non confidimus in carne, quanq̃ ego confidam

ἔχωμ πεποίθησιμ καὶ ἐν σαρκί, εἴτις δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκὶ, ἐγὼ μᾶλλομ, περιτομὴ ὀκταήμερος, ἐκ γένους Ἰσραὴλ, φυλῆς Βενϊαμίν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίωμ, κατὰ νόμομ φαρϊσαῖος, κατὰ ζῆλομ διώκωμ τὴν ἐκκλησίαμ, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμπτος, ἀλλ' ἅτινά μοι ἦμ κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸμ ΧΡΙΣΤΟΝ ζημίαμ, ἀλλὰ μενοῦμ οὖμ καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαμ εἶναι, διὰ τὸ ὑπερέχομ τῆς γνώσεως ΧΡΙΣΤΟΥ ΙΗΣΟΥ τοῦ κυρίου μου. Δι' ὃμ τὰ πάντα ἐζημιώθην καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα ΧΡΙΣΤΟΝ κερδήσω. καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ, μὴ ἔχωμ ἐμὴν δικαιοσύνην ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως ΧΡΙΣΤΟΥ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην, ἐπὶ τῇ πίστει, τοῦ γνῶναι αὐτὸμ, καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν κοινωνίαμ τῶμ παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, εἴπως καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιμ τὴν νεκρῶμ. οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβομ, ἢ ἤδη τετελείωμαι, διώκω δὲ, εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ ΙΗΣΟΥ. Ἀδελφοὶ, ἐγὼ ἐμαυτὸμ οὔπω λογίζομαι κατειληφέναι. ἓν δέ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, κατὰ σκοπὸμ διώκω, ἐπὶ τὸ βραβεῖομ τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ. ὅσοι οὖμ τέλειοι τοῦτο φρονῶμεν, καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖμ ἀποκαλύψει, πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖμ κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖμ. Συμμιμηταί μου γίνεσθε ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτως περιπατοῦντας, καθὼς ἔχετε τύπομ ἡμᾶς. πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιμ, οὓς πολλάκις ἔλεγομ ὑμῖμ, νῦμ δὲ καὶ κλαίωμ λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ. ὧμ τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧμ ὁ θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶμ, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες.

ἡμῶμ γὰρ

confidã & in carne, ſi quiſq; alius uidetur fiduciã habuiſſe in carne, ego magis habui, circũciſus octauo die, Iſrahel ex genere, trib⁹ Beniamin, hebræ⁹ ex hebræis, iuxta legẽ phariſæ⁹, iuxta ſtudiũ ꝑſequẽs eccleſiã, iuxta iuſticiã q̃ eſt in lege, fact⁹ ir reꝑhẽſibilis, ſed q̃ mihi erãt lucra, ea arbitratus ſũ ꝓpter Chriſtũ, dãnũ eſſe. Quin etiã arbitror oĩa damnũ eſſe, ꝓpter excellentiã cognitiõis Chriſti Ieſu dñi mei, ꝓpter quẽ omnium damnũ feci, & duco ꝓ ruderibus, ut Chriſtũ lucrifaciam, & ut reperiar in illo, non habens meam iuſticiã ex lege, ſed eam, quæ per fidem eſt Chriſti, quæ eſt ex deo iuſticiam ſuper fide, ut cognoſcam illũ, & potentiam reſurrectionis illius, & cõmunionẽ afflictionũ illius, dum cõformis fio morti eius, ſi quo modo pertingam ad reſurrectionẽ mortuorum, nõ quod apꝑhenderim, aut iam ꝑfectus ſim, ſed ſector, ſi & apprehendã, in eo in quo & apprehenſus ſum a Chriſto Ieſu. Fratres, ego meipſum nõdũ arbitror aſſecutum eſſe. Vnũ aũt, ea quidẽ quæ a tergo ſunt obliuiſcens, ad ea uero quæ a fronte ſunt enitens, iuxta præfixũ ſignũ, inſequor ad palmã ſupernæ uocationis dei, in Chriſto Ieſu. Quotquot itaq; perfecti ſumus, hoc ſentiamus, & ſi qd aliter ſentitis, & hoc uobis de⁹ reuelabit, attamen quod aſſecuti ſumus, eadem ꝓcedamus regula, ut idem ſapiamus. coimitatores mei eſtote fratres, & conſyderate eos qui ſic ambulant, quemadmodũ habetis formã nos. Nã cõplures ãbulant, de qbus ſæpe dixi uobis, nunc aũt & flẽs dico, inimici crucis Chriſti, quoꝝ finis, ꝓditio eſt, quorum deus uẽter, & gloria in ſuffuſione illorum, qui terreſtria curant.

ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ, ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν, καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ πάντα. Ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ, καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτως στήκετε ἐν κυρίῳ ἀγαπητοί. Εὐοδίαν παρακαλῶ, καὶ συντύχην παρακαλῶ, τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ, ναὶ ἐρωτῶ καί σε σύζυγε γνήσιε, συλλαμβάνου αὐταῖς, αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι, μετὰ καὶ Κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς. Χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ χαίρετε. τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν, γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁ κύριος ἐγγύς, μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ, καὶ τῇ δεήσει, μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν, καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν, ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ. τὸ λοιπὸν ἀδελφοὶ, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴτις ἀρετὴ, καὶ εἴτις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε, ἃ καὶ ἐμάθετε, καὶ παρελάβετε, καὶ ἠκούσατε, καὶ εἴδετε ἐν ἐμοὶ, ταῦτα πράσσετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.

Ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ, οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω. ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, ἐν οἷς εἰμὶ αὐτάρκης εἶναι. οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν. ἐν παντὶ, καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι, καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν, καὶ ὑστερεῖσθαι, πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με ΧΡΙΣΤΩ. πλὴν καλῶς ἐποιήσατε

nã nostra cõuersatio in cœlis est, ex quo & saluatorem expectamus dñm Iesum Christũ, qui transfigurabit corpus humilitatis nostræ, ut cõforme fiat, corpori gloriæ suæ, secundũ efficaciam qua potest, etiam subiícere sibi omnia. Proinde fratres mei dilecti ac desyderati, gaudiũ & corona mea, sic state in doño dilecti. IIII
Euodiã rogo, & synthychã rogo, ut idẽ sentiant in dño, sane rogo & te compar germana, adiuua eas, quæ in euãgelio cõ uenerunt mecũ, una cũ Clemente quoq; & reliquis cooperariís meis, quoꝝ nomina sũt in libro uitæ. Gaudete in domino semper, & iterũ dico gaudete. Modestia uestra nota sit omnibus hoibus. Dominus ꝑpe est. De nulla re solliciti sitis, sed in omni oratione & obsecratone, cũ gratiarum actione, petitiones uestræ innotescant apud deum, & pax dei quæ superat omnem intellectum, custodiet corda uestra, & sensus uestros, in Christo Iesu. Quod reliquum est, fratres, quæcunq; uera, quæcunq; honesta, quæcunq; iusta, quæcunq; pura, quæcunq; accommoda, quæcunq; bene ominata, si qua uirtus, si qua laus, hæc cogitate, quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & uidistis in me, hæc facite, & deus pacis erit uobiscum. Gauisus sum aũt in dño magnopere, qđ iam tandẽ reuiguit uestra pro me sollicitudo ĩ eo ĩ quo & solliciti eratis. Verum deerat oportunitas, nõ quod iuxta penuriã loquar. Nã ego didici, in quibus sum in his cõtentus esse. Noui & humiliari, noui & excellere (ubiq; & in omnibus institutus sũ) & saturari, & esurire, & abũdare, & penuriã pati. Oia possum in eo qui me potentẽ facit Christo. Attñ recte feciſtis

ἐσοικήσατε, συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει, οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς Φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ Μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι. ὅτι καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἅπαξ, καὶ δὶς, εἰς τὴν χρείαν μοι ἐπέμψατε, οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλ' ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν, ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισσεύω, πεπλήρωμαι δεξάμενος παρὰ Ἐπαφροδίτου, τὰ παρ' ὑμῶν, ὀσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτὴν εὐάρεστον τῷ θεῷ. ὁ δὲ θεός μου πληρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν, κατὰ τὸ πλοῦτος αὐτοῦ ἐν δόξῃ, ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ. τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν, ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν. ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί, ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες ἅγιοι, μάλιστα δέ, οἱ ἐκ τῆς καίσαρος οἰκίας. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ μετὰ πάντων ὑμῶν, ἀμήν.

ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Ἐπαφροδίτου.

fecistis, qđ simul cõmunicastis meæ tribulationi. Nostis eñ & uos Philippẽses qđ in principio euãgelij, cũ ꝓficiscerer a Macedõia, nulla mihi ecclesia cõmunicauerit, in ratione dandi & accipiẽdi, nisi uos soli, nã & Thessalonicæ cũ essẽ, semel & iterũ, qđ op⁹ erat mihi misistis, nõ qđ requirã mun⁹, sed reqro fructũ exuberantẽ in rationẽ uestrã. Recepi tñ oia & abũdo, iplet tus sũ, posteaq̃ accepi ab Epaphrodito, q̃ a uobis missa fuerãt, odorem bonæ fragrantiæ, hostiã acceptã, & gratã deo. De⁹ aũt meus, implebit q̃quid op⁹ fuerit uobis, secundum diuitias suas in gloria, in Christo Iesu. Deo uero, & patri nostro, gloria in sæcula sæculorum. Amen. Salutate oẽm sanctũ in Christo Iesu. Salutant uos q mecũ sunt fratres. Salutant uos oẽs sancti, maxime uero, qui sunt ex Cæsaris familia. Gratia dñi nostri Iesu Christi, cũ oibus uobis. Amen.

Scripta est e Roma ꝑ Epaphroditũ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΑΥΤΗΝ ἐπιστέλλει ἀπὸ Ῥώμης οὐχ ἑωρακώς μω αὐτοὺς, ἀκόσας δὲ περὶ αὐτῶν. ἦν δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. τοὺς κολοσσαεῖς ἠβούλοντό τινες ἀπατῆσαι σοφίσμασιν ἑλληνικοῖς, καὶ εἰς ΙΗΣΟΥΝ πίστεως, ἢ περὶ τῶν ἐν νόμῳ βρωμάτων, καὶ περιτομῆς. ταῦτα οὖν μαθὼν ὁ ἀπόστολος, γράφει τὴν ἐπιστολὴν ὡσὰν κατηχητικὴν αὐτοῖς ταυτὴν, καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶν τῷ θεῷ, σημαίνει ἀπὸ τῆς σκότους αὐτοὺς μεταβεβηκέναι εἰς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, καὶ ὅτι ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ εἰς ὃν ἐπίστευσαν, εἰκὼν ἐστὶ τοῦ θεοῦ καὶ λόγος, διὰ οὗ τὰ πάντα γέγονε, καὶ ὅτι ἔπρεπεν αὐτὸν πρωτότοκον ὄντα, γενέσθαι αὐτὸν πρωτότοκον κτίσεως καὶ πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα τὰ ἀμφότερα σωάψῃ, καὶ ζωοποιήσῃ τὰ πάντα. προσέπει δὲ αὐτοὺς ἐμμενόντων ἐν τῇ πίστει, σημαίνων, ὅτι αὐτὸς παῦλος, διάκονός ἐστι τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἐκατηχήθησαν. εἶτα περὶ τοῦ νόμου, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ βρωμάτων, καὶ περὶ ἡμερῶν, καὶ ὧν αὐτῶν ἀπηγεῖτο, καὶ ἀποδείκνυσι περιτμηθέναι λοιπὸν τὰ σαλαιὰ, καὶ τὴν περιτομὴν συμβουλεύει τε αὐτοῖς μὴ πλανᾶσθαι ἀπὸ τῶν σοφιζομένων, καὶ πλανᾶν αὐτοὺς θελόντων, καὶ λοιπὸν παραινέσας, καὶ ὧδε γονεῦσι, καὶ τέκνοις, ἀνδράσι καὶ γυναιξί, δούλοις καὶ κυρίοις, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρὸς τὰ ἤθη συμβουλεύσας, πέφοι τὴν ἐπιστολήν.

ARGVMENTVM

COlossẽses, & hi sicut Laodicẽses sũt Asiani, & ipsi ꝑuẽti erãt a pseudo apłis. Nec ad hos accessit ipse apłs, sꝫ & hos ꝑ epłam corrigit. Audierãt eñ ꝓbũ ab Archippo, q & misteriũ i eos accepit. Ergo apłs iã ligat⁹ scribit eis ab Epheso ꝑ Tychicũ diaconũ, & Onesimũ acolythũ

ΠΡΟΣ ΚΟΛΑΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολ@ ΙΗ/ ΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ Διὰ θελήμα τος θεοῦ, κ) ⁊μόθεος ὁ ἀ/ δελφὸς τοῖς ἐν κολασσαῖς ἁγίοις, κ) πιστοῖς ἀδελ/ φοῖς ἐν ΧΡΙΣΤΩ. Χάρις ὑμῖν @ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, κ) κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ @ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡ/ μῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀπο/ κειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ παρόντ ος εἰς ὑμᾶς, καθὼς κ) ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, @ ἔστι καρποφορούμενον, καθὼς @ ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσατε, κ) ἐγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ. Καθὼς κ) ἐμάθετε ἀπὸ Επα φρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὅς ἐστι πι/ στὸς ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύ/ ματι. Διὰ τοῦτο κ) ἡμεῖς ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσα μεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμε νοι κ) αἰτούμενοι, ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνω σιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ κ) συνέ σει πνευματικῇ, περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ κυ ρίου, εἰς πᾶσαν ἀρέσκειαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀ γαθῷ καρποφοροῦντες, κ) αὐξανόμενοι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ, ἐν πάσῃ δυνάμει δυνα/ μούμενοι, κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ, εἰς πᾶ σαν ὑπομονὴν κ) μακροθυμίαν μετὰ χα/ ρᾶς. εὐχαριστοῦντες τῷ πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁ/ γίων ἐν τῷ φωτί, ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξου/

σίας τοῦ

AD COLLOSSENSES EPISTOLA PAVLI.

PAulus Apoſtolus Ieſu Chriſti, per uoluntatem dei, & Timotheus frater, ijs qui ſunt Coloſſis, ſanctis & fidelibus fratribus in Chriſto. Gratia uobis & pax a deo patre noſtro & dño Ieſu Chriſto. Gratias agim⁹ deo & patri dñi noſtri Ieſu Chriſti, ſemper de uobis, cum oram⁹. Quoniã audiuimus fidẽ ueſtrã in Chriſto Ieſu, & charitatem erga oẽs ſanctos, propter ſpem repoſitã uobis in cœlis, de qua prius audieratis in uerbo ueritatis euangelij, quod peruenit ad uos, quẽadmodum & in toto mundo, & fructificat, ſicut & in uobis, ex eo die quo audiſtis & cognouiſtis gratiam dei in ueritate. Quẽ admodum & didiciſtis ex Epaphra dilecto conſeruo noſtro, qui eſt fidus pro uobis miniſter Chriſti, q & expoſuit nobis ueſtrã dilectionem in ſpiritu. propterea & nos, ex quo die audiuimus, non deſiuimus ꝓ uobis orare, & poſcere, ut implearmini agnitione uoluntatis eius, in omni ſapientia & prudẽtia ſpirituali, ut ambuletis digne domino, ut per omnia placeatis, in omni opere bono fructificantes, & creſcentes in agnitionem dei, in omni potentia facti potentes, iuxta robur gloriæ illius, in omnem patiẽtiam & longanimitatem cũ gaudio, gratias agentes patri, qui idoneos nos fecit, in partẽ ſortis ſanctorum, in lumine, qui eripuit nos de poteſtate

σίας τ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλεί-
αν τοῦ υἱοῦ τ ἀγάπης αὐτ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν
ἀπολύτρωσιν διὰ τ αἵματος αὐτ τὴν ἄφε-
σιν τῶν ἁμαρτιῶν, ὅς ἐστιν εἰκὼν τ θεοῦ τ ἀο
ράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ὅτι ἐν αὐ-
τῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ
ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ, καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε
θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξου-
σίαι. τὰ πάντα δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτι-
σται, καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα
ἐν αὐτῷ συνέστηκε, καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ
τ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ
πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶ-
σιν, αὐτὸς πρωτεύων, ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησεν
πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, καὶ δι' αὐτοῦ
ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτὸν, εἰρηνο
ποιήσας διὰ τ αἵματος τ σταυροῦ αὐτοῦ δι'
αὐτ, εἴτε τὰ ἐπὶ τ γῆς, εἴτε τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς
καὶ ὑμᾶς ποτὲ ὄντας ἀπηλλοτριωμένους, καὶ
ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πο-
νηροῖς, νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώ-
ματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, διὰ τοῦ θανάτου πα
ραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους, καὶ ἀνεγ-
κλήτους καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ. εἴ γε ἐπιμέ-
νετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι, καὶ
μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ
εὐαγγελίου, οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν
πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, οὗ ἐγε-
νόμην ἐγὼ παῦλος διάκονος. νῦν χαί-
ρω ἐν τοῖς παθήμασί μου ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀν
τανα πληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τ
ΧΡΙΣΤΟΥ, ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώμα-
τος αὐτ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία, ἧς ἐγενόμην ἐγὼ
διάκονος, κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ.
τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς πληρῶσαι τὸν
λόγον τοῦ θεοῦ, τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμ-
μένον ἀπὸ τῶν αἰώνων, καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν. νυ
νὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτ, οἷς ἠθέλησεν
ὁ θεὸς γνωρίσαι, τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης
τοῦ μυ-

testate tenebrarũ & transtulit in regnum
filij charitatis suæ, in quo habemus redẽ-
ptionem, per sanguinẽ ipsius, remissionẽ
peccatorum, qui est imago dei inuisibilis,
primogenitus uniuersæ creaturæ, quod in
illo creata sint omnia, quæ in cœlis sunt,
& quæ in terra, uisibilia & inuisibilia, siue
throni, siue dominationes, siue principa-
tus, siue potestates. Omnia per illum,
& in illum creata sunt, & ipse est ante om
nia, & omnia in illo consistunt, & ipse est
caput corporis ecclesiæ, qui est principiũ
primogenitus ex mortuis, ut sit in omni-
bus ipse primas tenens, quoniam in illo
cõplacitum est patri, uniuersam plenitu-
dinem inhabitare, & per eum reconcilia-
re cũcta erga se, pacificatis per sanguinẽ
crucis eius per eundem, siue quæ in terra
sunt, siue quæ in cœlis. Et uos qui quon-
dam eratis abalienati, & inimici mente, in
operibus malis, nunc tamen reconcilia-
uit, in corpore carnis suæ per mortem,
ut adiungeret uos sanctos, & irrepræhen
sibiles, & inculpatos in conspectu suo.
Siquidem permanetis in fide fundati ac
stabiles, & imobiles a spe euãgelij, quod
audistis, quod prædicatum est uniuersæ
creaturæ, quæ sub cœlo est, cuius factus
sum ego Paulus minister. Nũc gaudeo
in afflictionibus meis pro uobis, & sup-
pleo quod deerat afflictionibus Christi,
in carne mea, pro corpore ipsius, quod
est ecclesia, cuius factus sũ ego minister,
iuxta dispensationem dei, quæ data est
mihi in uos implendi uerbum dei, myste
rium quod reconditum fuit a sæculis, & a
generationibus. Nunc autem manifesta
tum est sanctis illius, quibus uoluit de-
us notum facere, quæ sint diuitiæ gloriæ

τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστιν
ΧΡΙΣΤΟΣ ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης, ὃν ἡμεῖς
καταγγέλλομεν, νουθετοῦντες πάντα
ἄνθρωπον, καὶ διδάσκοντες πάντα ἄν-
θρωπον ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσω-
μεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν ΧΡΙΣΤΩ
ΙΗΣΟΥ, εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κα
τὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, τὴν ἐνεργουμένην
ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει. Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰ-
δέναι, ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν, καὶ
τῶν ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ ὅσοι οὐχ ἑωράκασι τὸ
πρόσωπόν μου ἐν σαρκί, ἵνα παρακληθῶσιν
αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντων ἐν ἀγά
πῃ, καὶ εἰς πάντα πλοῦτον τῆς πληροφο-
ρίας τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστη-
ρίου τοῦ θεοῦ, καὶ πατρὸς, καὶ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ,
ἐν ᾧ εἰσὶ πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ
τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι. τοῦτο δὲ λέγω, ἵνα
μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολο-
γίᾳ. εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ
πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμί, χαίρων καὶ βλέ-
πων ὑμῶν τὴν τάξιν, καὶ τὸ στερέωμα τῆς
εἰς ΧΡΙΣΤΟΝ πίστεως ὑμῶν. ὡς οὖν παρε-
λάβετε τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ ΙΗΣΟΥΝ τὸν κύριον,
ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ἐρριζωμένοι καὶ ἐποι-
κοδομούμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαιούμενοι
ἐν τῇ πίστει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύον-
τες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. Βλέπετε μή τις
ὑμᾶς ἔσται ὁ συλλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσο-
φίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδο-
σιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κό-
σμου, καὶ οὐ κατὰ ΧΡΙΣΤΟΝ. ὅτι ἐν αὐτῷ
κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος
σωματικῶς, καὶ ἐστε ἐν αὐτῷ πεπληρωμέ-
νοι, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς, καὶ
ἐξουσίας, ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτο-
μῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώ-
ματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκὸς, ἐν τῇ
περιτομῇ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, συνταφέντες
αὐτῷ

EPISTOLA

mysterij huius, in gentibus, qui est Chri
stus in uobis, spes gloriæ, quem nos an-
nunciamus, admonentes omnem homi-
nem, & docentes omnem hominẽ, in om
ni sapientia, ut adiungamus omnem ho-
minẽ perfectũ in Christo Iesu, ad quod
laboro, periclitans secundum efficaciam
eius, agentem in me in uirtute. Nã uo- II
lo uos scire, quantum certamen habeam
de uobis, & his qui sũt Laodiciæ, & quot-
quot nõ uiderunt faciem meam in carne.
ut consolationem accipiant corda illo-
rum, cum fuerint compacti in charita-
te, & in omnes diuitias certæ persuasio-
nis, intelligentiæ, in agnitionem mysterij
dei, & patris & Christi, in quo sunt om-
nes Thesauri sapientiæ, & scientiæ re-
conditi. Hoc autem dico, ne quis uobis
imponat, in probabilitate sermonis.
Etenim quamuis carne sim absens, tã-
men spiritu uobiscum sum, gaudens &
uidens uestrum ordinem, & soliditatem
uestræ, in Christum fidei. Quemad-
modum igitur accepistis Christum Ie-
sum dominum, ita in eo ambulate, ra-
dicati, & superstructi in ipso & confir-
mati in fide, sicut edocti estis, exuberan-
tes in ea, in gratiarum actione. Vide-
te, ne quis sit, qui uos depredetur per
philosophiam, & inanem deceptionem,
iuxta traditionem hominum, iuxta ele-
menta mundi, & non iuxta Christum.
Quoniam in illo inhabitat omnis ple-
nitudo deitatis corporaliter, & estis in
illo completi, qui est caput omnis prin-
cipatus ac potestatis, in quo & circumci-
si estis, circumcisione, quæ fit sine manu-
bus, dũ exuistis corpus peccatorum car-
nis, in circumcisione Christi, consepulti
simul

ἀυτῷ ἐμ τῷ βαπτίσματι, ἐμ ᾧ καὶ συν-
ηγέρθητε, διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας
τοῦ θεοῦ, τοῦ ἐγείραντος ἀυτὸν ἐκ τῶν
νεκρῶν. καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας
τοῖς παραπτώμασι, καὶ τῇ ἀκροβυσίᾳ τῆς
σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωοποίησεν ἡμᾶς σὺν
ἀυτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ πα-
ραπτώματα, ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χει-
ρόγραφον, τοῖς δόγμασιν ὃ ἦν ὑπεναν-
τίον ἡμῖν, καὶ ἀυτὸ ἦρκεν ἐκ τοῦ μέσου προ-
σηλώσας ἀυτὸ τῷ σταυρῷ, ἀπεκδυσάμενος
τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμά-
τισεν ἐμ παῤῥησίᾳ, θριαμβεύσας ἀυτοὺς ἐμ
ἀυτῷ. μὴ οὖν τὶς ὑμᾶς κρινέτω ἐμ
βρώσει, ἢ ἐμ πόσει, ἢ ἐμ μέρει ἑορτῆς, ἢ
νουμηνίας, ἢ σαββάτων, ἅ ἐστι σκιὰ τῶν
μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ. μηδεὶς
ὑμᾶς καταβραβευέτω, θέλων ἐν ταπεινοφρο-
σύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώ-
ρακεν ἐμβατεύων, εἰκῇ φυσιούμενος
ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς ἀυτοῦ, καὶ οὐ
κρατῶν τὴν κεφαλὴν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα
διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχο-
ρηγούμενον, καὶ συμβιβαζόμενον, αὔξει
τὴν αὔξησιν τοῦ θεοῦ. εἰ οὖν ἀπεθάνε-
τε σὺν ΧΡΙΣΤΩ, ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ
κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογμα-
τίζεσθε; μὴ ἅψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς,
ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποκρίσει, κα-
τὰ τὰ ἐντάλματα, καὶ διδασκαλίας τῶν ἀν
θρώπων, ἅτινά ἐστι λόγον μὲν ἔχοντα σο-
φίας, ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ,
καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι,
πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός.

Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ ΧΡΙΣΤΩ, τὰ ἄ-
νω ζητεῖτε, οὗ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ ἐστιν ἐν δεξιᾷ
τοῦ θεοῦ καθήμενος. τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ
τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. ἀπεθάνετε γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ
ὑμῶν

simul cum illo in baptismo, in quo simul
etiam cū illo resurrexistis per fidem ope-
rationis dei, qui excitauit illum ex mor-
tuis. Et uos cum essetis mortui per de-
licta, & per præputium carnis uestræ,
simul cum illo uiuificauit, condonans
nobis omnia delicta, deleto, quod ad-
uersus nos erat chirographo, quod erat
contrarium nobis per decreta, & illud
sustulit e medio, affixum cruci, exutis
principatibus, ac potestatibus ostenta-
uit palam, triumphans illos in semet-
ipso. Ne quis igitur uos iudicet in ci-
bo aut potu, aut in parte diei festi, aut
nouilunij, aut sabbatorum, quæ sunt
umbra rerum futurarum, corpus autem
Christi, ne quis uobis palmā interuer-
tat, uolens in humilitate, & superstitio
ne angelorum, in ijs quæ non uidit fa-
stuosus incedens, frustra inflatus a men-
te carnis suæ, ac non obtinens caput, ex
quo totum corpus per commissuras &
compagines subministratum, & com-
pactum, augescit augmento dei. Itaq;
si mortui estis cum Christo, ab elemen
tis mundi, quid quasi uiuentes in mun
do, decretis tenemini? Ne tetigeris,
ne gustaris, neq; tontrectaris, quæ om-
nia ipso pereunt abusu, iuxta præcep-
ta, & doctrinas hominum, quæ ratio-
nem quidem habent sapientiæ, in su-
perstitione, & humilitate animi, & le-
sione corporis sui, non in honore quo-
piam, ad expletionem carnis. Itaq; si III
resurrexistis, una cum Christo, super-
na quærite, ubi Christus est ad dexte-
ram dei sedens. Superna curate, non
terrestria. Siquidē emortui estis, & uita

ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ ΧΡΙΣΤΩ ἐν τῷ θεῷ
ὅταν ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ φανερωθῇ ἡ ζωὴ ἡμῶν, τό/
τε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δό/
ξῃ. νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς
γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμί/
αν κακήν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰ/
δωλολατρία, δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ, ἐπὶ
τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς πε/
ριεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν αὐτοῖς. Νυνὶ
δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θυ/
μόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν,
ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλ/
λήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄν/
θρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, καὶ ἐν/
δυσάμενοι τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον εἰς
ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν,
ὅπου οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ
ἀκροβυστία, βάρβαρος, σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθε/
ρος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι ΧΡΙΣΤΟΣ, ἐν
δύσασθε οὖν ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι καὶ
ἠγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, χρηστό/
τητα, ταπεινοφροσύνην, πραότητα, μακρο/
θυμίαν, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, καὶ χαριζόμε
νοι ἑαυτοῖς, ἐάντις πρός τινα ἔχῃ μομφήν,
καθὼς καὶ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕ/
τως καὶ ὑμεῖς. ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις, τὴν ἀγά/
πην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος, καὶ
ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ, βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις
ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι, καὶ εὐ
χάριστοι γίνεσθε. ὁ λόγος τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ ἐνοικεί
τω ἐν ὑμῖν πλουσίως ἐν πάσῃ σοφίᾳ, δι/
δάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς, ψαλμοῖς
καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἐν χάριτι, ἄ
δοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ. καὶ πᾶν
ὅ, τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνό
ματι κυρίου ΙΗΣΟΥ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ
καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ. αἱ γυναῖκες ὑποτάσσεσθε τοῖς
ἰδίοις ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ, οἱ ἄν/
δρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καὶ μὴ πικραίνε
σθε πρὸς αὐτάς

ueſtra abſcondita eſt cũ Chriſto in deo. Qñcunq; Chriſtus manifeſtatus fuerit, uita noſtra, tunc & uos cũ illo manifeſtabimini in gloria. Mortificate igitur membra ueſtra, terreſtria, fornicationẽ, imũditiam, molliciem, concupiſcentiã malã, & auaritiã quæ eſt ſimulacroꝝ cultus, ob quæ uenire ſolet ira dei, in filios intractabiles, inter quos ambulabatis quõdam cũ uiueretis in his. Nunc aũt deponite & uos oia, iram, indignationẽ, maliciã, male dicentiam, turpiloquentiam ab ore ueſtro. Ne mentiamini alius aduerſus aliũ, poſteaq; exuiſtis ueterẽ hoiem cũ factis ſuis, & induiſtis nouũ, qui renouatur in agnitionẽ & imaginẽ eius, qui condidit illũ, ubi nõ eſt Græcus & Iudæus, circũciſio & ꝓputium, barbarus ſcytha, ſeruus, liber, ſed omnia in omnibus Chriſtus. Sitis igitur induti taneq; electi dei, ſancti ac dilecti uiſcera miſerationũ, comitatẽ, modeſtiam, lenitatem, longanimitatem, ſuſferentes uos inuicem, & cõdonantes uobis mutuo, ſi quis aduerſus aliquẽ habuerit querelã, quemadmodũ & Chriſtus cõdonauit uobis, ita & uos. Super oia autẽ hæc, charitatẽ, quæ eſt uinculũ perfectionis, & pax dei, palmã ferat in cordib⁹ ueſtris, in quã & uocati eſtis, i uno corpore, & grati ſitis. Verbũ Chriſti inhabitet in uobis opulente in omni ſapiẽtia, docẽtes & admonẽtes uos inuicẽ, cantionibus & laudibus, & cãtilenis ſpiritalibus i gratia, canentes in corde ueſtro dño. Et quicqd egeritis in ſermone aut in facto, omnia in nomine dñi Ieſu facite, gratias agẽtes deo & patri per illũ. Vxores ſubditæ eſtote ꝓpriis uiris, ſicuti conuenit, in dño. Viri diligite uxores, & ne ſitis amarulenti aduerſus

πρὸς αὐτάς. τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι, κατὰ πάντα. τοῦτο γάρ ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ, οἱ πατέρες μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. οἱ δοῦλοι ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλίαις ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἁπλότητι καρδίας, φοβούμενοι τὸν θεόν, καὶ πᾶν, ὅτε ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες, ὅτι ἀπὸ κυρίου ἀπολήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας. τῷ γὰρ κυρίῳ ΧΡΙΣΤΩ δουλεύετε. ὁ δὲ ἀδικῶν κομίσεται, ὃ ἠδίκησε, καὶ οὐκ ἔστι προσωπολημψία. οἱ κύριοι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς.

τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ, ἐν εὐχαριστίᾳ, προσευχόμενοι ἅμα, καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, δι' ὃ καὶ δέδεμαι, ἵνα φανερώσω αὐτό, ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι. τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφός, καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος ἐν κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῷ τὰ περὶ ὑμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν, σὺν Ὀνησίμῳ, τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν, πάντα ὑμῖν γνωριοῦσι τὰ ὧδε. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου, καὶ μᾶρκος ὁ ἀνεψιὸς βαρνάβα περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς, ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δέξασθε αὐτόν, καὶ ἰησοῦς ὁ λεγόμενος ἰοῦστος, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ οἵτινες

aduersus illas. Filij, obedite parentibus in omnibus. Hoc enim bene placet domino. Patres, ne prouocetis liberos uestros, ne despondeant animum. Serui, obedite per omnia carnalibus dominis, nō in obsequijs ad oculū exhibitis, tanquā hominibus placere studentes, sed in simplicitate cordis, timentes deum, & quicquid feceritis, ex animo facite, tanquā domino & non hominibus, scientes quod a domino recipietis mercedem hæreditatis, nam domino Christo seruitis. Cæterum qui peccarit, reportabit peccatum suum, & non est personarū respectus. Vos domini, quod iustum est & æquabilitatem, seruis exhibete, scientes quod & uos habeatis dñm in cœlis, orationi instate, uigilantes in ea & gratiarū actione, orātes simul & pro nobis, ut deus aperiat nobis ostiū sermonis, ut loquamur mysterium Christi, propter quod & uinctus sum, ut manifestem illud, sicut oportet me loqui. In sapientia ambulate, erga extraneos oportunitatem redimentes, sermo uester semper in gratia sit sale condi-
IIII
tus, ut sciatis quomodo oporteat uos uni cuiq; respōdere. De omnibus rebus meis certiores uos reddet Tychicus dilectus frater, & fidꝰ minister, & cōseruus in dño, quē misi ad uos in hoc ipsū, ut cognoscat quid agatis, & consolet corda uestra, una cū Onesimo, fido & dilecto fratre, qui est ex uobis. De oibus uobis exponēt, quæ hic agant. Salutat uos Aristarchꝰ, concaptiuus meus, & Marcus cōsobrinus Barnabæ, de quo accepistis mandata, si uenerit ad uos excipite eum, & Iesu, qui uocatur iustus, qui sunt ex circumcisione. Hi soli cooperarij sunt, ad regnum dei,

οἵτινες

qui

ὅιτινες ἐγενήθησάμ μοι ϖαρηγορί̈α. ἀϖάζε/
ται ὑμᾶς Εϖαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶμ Δοῦλ⊖
ΧΡΙΣΤΟΥ, πάντοτε ἀγωνιζόμενο⊖ ὑπὲρ ὑ/
μῶμ ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα σταθῆτε τέλειοι
& πεπληρωμένοι ἐν παντὶ θελήματι τ̄ θε⊖.
μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ, ὅτι ἔχει ζῆλομ πολλὸν ὑ/
πὲρ ὑμῶμ καὶ τῶν ἐν λαοδικείᾳ, καὶ τῶν ἐμ ἱε/
ραπόλει. ἀϖάζεται ὑμᾶς λουκᾶς ὁ ἰατρὸς, ὁ
ἀγαπητός, καὶ δημᾶς. ἀϖάσασθε τοὺς ἐμ λα
οδικείᾳ ἀδελφούς, καὶ νυμφᾶμ, καὶ τὸμ κατ'
οἶκομ αὐτ̄ ἐκκλησίαμ, καὶ ὅταμ ἀναγνωσθῇ
ϖαρ' ὑμῶμ ἡ ἐπιστολή, ϖοιήσατε, ἵνα καὶ ἐμ τῇ
λαοδικέωμ ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴμ
ἐκ λαοδικείας, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε, καὶ
εἴϖατε ἀρχίππῳ, βλέϖε τὴμ διακονίαμ ἣμ
ϖαρέλαβες ἐμ κυρίῳ, ἵνα αὐτὴμ πληροῖς. ὁ
ἀσϖασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ ϖαύλου. μνημονεύε/
τέ μου τ̄ δεσμῶμ. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶμ. ἀμήν.

qui fuere mihi ſolatio. Salutat uos Epa-
phras, qui ex uobis eſt ſeru⁹ Chriſti, ſem
per enixe laborans pro uobis, in oratio/
nibus, ut ſtetis perfecti & completi in om
ni uoluntate dei. Teſtimonium enim illi
perhibeo, quod habeat multum ſtudiū,
pro uobis, & his qui ſūt Laodiceæ, & his
qui Hierapoli. Salutat uos Lucas medi/
cus dilect⁹. Salutate frēs qui ſunt Laodi/
ceæ, & Nymphā, & quæ in domo illius
eſt congregationem, & cum lecta fuerit a
uobis epiſtola, facite ut & in Laodicenſiū
eccleſia legatur, & eam quæ ſcripta eſt ex
Laodicea, ut & uos legatis, & dicite Ar/
chippo, uide miniſterium quod accepi/
ſti in domino, ut illud impleas. Salutatio
mea manu Pauli. Memores ſitis uinculo
rum meorum. Gratia uobiſcum. Amen.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΤΑΥΤΗΝ ἐπιστέλλει ἀπ' ἀθηνῶν, ἑωρακὼς πρότερομ αὐτοὺς, καὶ διαβίβασας ϖαρ' αὐτοῖς,
ἡ δὲ πρόφασις ἡ ἐπιστολῆς αὕτη. ὁ ἀπόστολος ϖολλὰς θλίψεις ϖαθὼμ ἐμ βεροίᾳ, καὶ
ἐμ φιλίπποις ἡ μακεδονίας, καὶ ἐμ κορίνθῳ, γινώσκωμ τὲ ὅσα πέπονθεμ καὶ ἐμ θεσ/
σαλονίκῃ, φοβούμενος μὴ ἀκούσαντες θεσσαλονικεῖς ἃ ϖέπονθεμ ἐμ ταῖς προειρημέ/
ναις ϖόλεσι, ϖειρασθῶσιμ ὑπὸ τ̄ ϖειράζοντος, καὶ σκανδαλισθῶσι, μαθὼμ δὲ ὅτι μὴ ἐϖὶ τοῖς ἀποθνή-
σκουσι καλῶς ἐγένοντο. ἀπέστειλε μωσέαμ πρὸς αὐτοὺς μετὰ τ̄ ἐϖιστολῆς ταύτης, καὶ πρῶτομ μὲν
ἐϖιστηρίξαι αὐτοὺς ἐμ τῇ ϖίστει, ὥστε μὴ σαλεύεσθαι διὰ τὰς θλίψεις, καὶ μηδὲμ ξένομ αὐτοὺς ϖεπονθέναι
ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸμ κύριομ ἀποκτεινάντωμ. χριστιανῶν γὰρ ἴδιομ ἐστὶ θλίβεσθαι ἐμ τῷ
βίῳ τούτῳ ἔλεγεν. ϖολλὰ δὲ ϖαινέσας αὐτοῖς οὕτως ὡς ϖαρέλαβομ ϖαρ' αὐτ̄ ἀναστέφεται. γράφει ϖερὶ τῶν τελευτώ
των, ϖαραμυθούμενος αὐτοὺς, καὶ διδάσκωμ μὴ βαρέως φέρειμ. οὐ δεῖ εἶναι τὸμ θάνατομ ἀϖώλειαμ, ἀλλ'
ὁδὸμ ἀναστάσεως. ἔϖειτα, καὶ ϖερὶ τῶν χρόνων αὐτοὺς διδάσκει, ἵνα ἄδηλομ τὴμ ἡμέραμ γινώσκοντες,
ἀεὶ ἕτοιμοι γίνωντ, καὶ μηδενὶ ϖροσέχωσιμ ἀϖαγγελλομένῳ ϖερὶ αὐτ̄. ἔσεσθαι γάρ φησι τὴμ ϖαρου/
σίαμ οὕτως, ὥστε τοὺς ϖεϊλημμένους μὴ εὑρισκομένους ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, μὴ φθάνειμ τοὺς ἐκ νεκρῶμ
ἐγειρομένους. ἅμα δὲ γίνεσθαι τὴμ ϖάντωμ ἀλλαγὴμ διδάσκει, ϖρὸς τούτοις, ϖροτρέϖεται αὐτοῖς βελ
τιοῦσθαι ἐν τοῖς ἤθεσι, ϖροτρέϖει αὐτοὺς μὴ ἀεὶ χαίρειμ τῇ ἐλϖίδι, μὴ ϖροσεύχεσθαι, μὴ εὐχαριστεῖμ αὐ-
τοὺς ἀεὶ τῷ κυρίῳ, ἐνορκίζωμ αὐτοὺς ἀναγνῶναι τὴμ ἐϖιστολὴμ ταύτην ϖᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς.

ARGVMENTVM

Thessalonicenses sunt Macedones, qui accepto uerbo ueritatis, perstiterunt in fide, etiam in persecutione ciuium suorum. Præterea nec receperunt falsos apostolos, nec ea quæ a falsis apostolis dicebantur. Hos collaudat apostolus, scribens eis ab Athenis, per Tychicum diaconem, & Onesimum acolythum.

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΩΤΗ.

ΠΑΥΛΟΣ καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων, ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΩ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν, ἀδιαλείπτως μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, εἰδότες ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ θεοῦ τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει, καὶ πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ἐν πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴδατε, οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι' ὑμᾶς. καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε, καὶ τοῦ κυρίου δεξάμενοι τὸν λόγον, ἐν θλίψει πολλῇ μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου. ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπους πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ ἀχαΐᾳ. ἀφ' ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου, οὐ μόνον ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ, ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν ἐξελήλυθεν, ὥστε μὴ χρείαν ὑμᾶς ἔχειν,

AD THESSALONICENSES EPISTOLA PAVLI PRIMA

PAulus, & Syluanus, & Timotheus, ecclesiæ Thessalonicēsium, in deo patre, & dño Iesu Christo. Gratia uobis & pax, a deo patre nostro, & dño Iesu Christo. Gratias agimus deo semper, de omnibus uobis, mentionē uestri facientes in orationibus nostris indesinenter, recolentes uestri, propter opus fidei, & laborem charitatis, & quod permānsistis in spe domini uostri Iesu Christi, coram deo, & patre nostro, sciētes fratres dilecti a deo electionem uestram, quoniam euangelium meum fuit erga uos, nō in sermone solū, uerū etiam in uirtute, & in spiritu sancto & in certitudine multa, quemadmodum nostis, quales fuerimus inter uos, uestra causa. Et uos imitatores nostri facti fuistis, & domini recepistis uerbum, in afflictione multa, cū gaudio spiritus sancti, adeo ut fueritis exemplo omnibus credentibus in Macedonia, & Achaia. A uobis enim pertonuit uerbum domini, non solum in Macedonia, & Achaia, uerum etiam in omni loco, fides uestra quæ est in deum dimanauit, ut non sit uobis necesse

ἔχειμ, λαλεῖμ τί. αὐτοὶ γαρ περὶ ὑμῶμ
ἀπαγγέλλουσιμ, ὁωοίαμ εἴσοδομ ἔχομεν
πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸμ θε/
όμ ἀπὸ τῶμ εἰδώλωμ, δουλεύειμ θεῷ ζῶντι, &
ἀληθινῷ, & ἀναμένειμ τὸμ υἱὸμ αὐτοῦ, ἐκ τῶμ
οὐρανῶμ, ὃμ ἤγειρεμ ἐκ τῶμ νεκρῶμ, ΙΗΣΟΥΝ
τὸμ ῥυόμενομ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχο-
μένης. Αὐτοὶ γαρ οἴδατε ἀδελφοὶ τὴμ εἴ-
σοδομ ἡμῶμ τὴμ πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέ
γονεμ, ἀλλὰ & προπαθόντες καὶ ὑβριζθέντες,
καθὼς οἴδατε ἐν Φιλίπποις ἐπαῤῥησιάσά/
μεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶμ, λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς
τὸ εὐαγγέλιομ τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι. ἡ γ
παράκλησις ἡμῶμ, οὐκ ἐκ πλάνης, οὐδὲ δι᾽ ἀ
καθαρσίας, οὔτε ἐν δόλῳ, ἀλλὰ καθὼς δε/
δοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ
εὐαγγέλιομ, οὕτως λαλοῦμεμ, οὐχ ὡς ἀνθρώ
ποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ τῷ θεῷ τῷ δοκι-
μάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶμ. οὔτε γάρ πο/
τε ἐν λόγῳ κολακίας ἐγενήθημεμ, καθὼς
οἴδατε, οὔτε ἐμ προφάσει πλεονεξίας, θεὸς
μάρτυς, οὔτε ζητοῦντες δι᾽ ἀνθρώπωμ δό/
ξαμ, οὔτε ἀφ᾽ ὑμῶμ, οὔτε ἀπ᾽ ἄλλωμ, δυνά/
μενοι ἐμ βάρει εἶναι, ὡς ΧΡΙΣΤΟΥ ἀπόσο-
λοι, ἀλλ᾽ ἐγενήθημεμ ἤπιοι ἐμ μέσῳ ὑμῶμ,
ὡς ἂμ τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα, οὕτως
ὁμειρόμενοι ὑμῶμ, εὐδοκοῦμεμ μεταδοῦναι
ὑμῖμ, οὐ μόνομ τὸ εὐαγγέλιομ τοῦ θεοῦ, ἀλ
λὰ καὶ τὰς ἑαυτῶμ ψυχάς, διότι ἀγαπη
τοὶ ἡμῖμ γεγένησθε. ΜΝΗΜΟΝΕΥΕΤΕ γαρ
ἀδελφοὶ τὸμ κόπομ ἡμῶμ, καὶ τὸμ μόχθομ.
νυκτὸς γαρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς
τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶμ, ἐκηρύξαμεν εἰς
ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιομ τοῦ θεοῦ, ὑμεῖς μάρτυ/
ρες καὶ ὁ θεὸς, ὡς ὁσίως, καὶ δικαίως, & ἀ/
μέμπτως ὑμῖμ τοῖς πιστεύουσιμ ἐγενήθη/
μεν, καθάπερ οἴδατε, ὡς ἕνα ἕκαστομ ὑ/
μῶμ, ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ, παρα/
καλοῦντες ὑμᾶς, καὶ παραμυθούμενοι,
& μαρτυ/

cesse loqui quicq̃, siquidem ipsi de uobis
annunciant, qualem aditũ habuerimus
ad uos, & quomodo conuersi fueritis ad
deũ a simulacris, ut seruiretis deo uiuen-
ti, & ueraci, & expectaretis filium eius de
cœlis, quem excitauit a mortuis, Iesum,
q liberat nos ab ira uẽtura. Nã ipsi no/ II
stis fratres, introitum nostrum ad uos,
quod nõ fuerit inanis, sed ante malis af/
flicti, & contumelijs affecti, quẽadmodũ
scitis, in Philippis, audacter egerimus in
dño nostro ad loquendũ apud uos euan
gelium dei, in multo certamine. Siquidẽ
exhortatio nostra nõ fuit ex impostura,
neq; ex imunditia, neq; in dolo, sed quẽ/
admodũ probati fueramus a deo, ut no/
bis cõmitteretur euãgeliũ, ita loquimur,
nõ ut hoibus placentes, sed deo, qui pro/
bat corda nostra. Neq; enim unq̃ in ser/
mone adulationis uersati sumus, quẽad-
modũ nostis, nec in occasione auaritiæ,
deus est testis, neq; querentes ex hoibus
gloriã, nec a uobis, nec ab alijs, cum posse
mus in autoritate esse, tanq̃ Apli, sed fui
mus placidi in medio uestri, perinde acsi
nutrix foueat suos filios, sic affectu ppen
si, in uos, aio cupim9 impertire uobis, nõ
solum euangelium dei, uerum etiam no
stras ipsorum animas, propterea quod
chari nobis esse cœperitis. Meministis
emi fratres laboris nostri, ac sudoris. No
cte enim ac die, opus facientes, ob id ne
cui uestrum essemus oneri, prædicaui/
mus apud uos euangelium dei. uos au-
tem testes estis & deus, q̃ sancte & iuste,
& inculpate uobisciũ q credebatis, uersati
fuerim9. quẽadmodũ nostis, ut erga unũ
quẽq; uestrũ, tãq̃ pater erga filios suos,
fuerim9 affecti, obsecrãtes uos & cõsolãtes
& obtestantes

καὶ μαρτυρόμενοι εἰς τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς
ἀξίως τοῦ θεοῦ, τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς
τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν. Διὰ τοῦτο
καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλεί-
πτως, ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς
παρ' ἡμῶν τοῦ θεοῦ, ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀν-
θρώπων, ἀλλὰ καθώς ἐστιν ἀληθῶς, λόγον
θεοῦ, ὃς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύ-
ουσιν. ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε ἀδελ-
φοὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ, τῶν οὐσῶν ἐν τῇ
Ἰουδαίᾳ, ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, ὅτι ταὐτὰ
ἐπάθετε, καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλε-
τῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, τῶν
καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων ΙΗΣΟΥΝ, καὶ
τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάν-
των, καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀν-
θρώποις ἐναντίων, κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθ-
νεσι λαλῆσαι, ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπλη-
ρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε. ἔφθα-
σε δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ, εἰς τέλος. ἡμεῖς δὲ
ἀδελφοὶ ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς
καιρὸν ὥρας, προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ, περισσο-
τέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν
ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ. διὸ ἠθελήσαμεν
ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν παῦλος καὶ ἅπαξ, καὶ δὶς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς.
τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς, ἢ χαρὰ, ἢ στέφανος
καυχήσεως, ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς, ἔμπροσθεν τοῦ
κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἐν τῇ αὐτοῦ
παρουσίᾳ; ὑμεῖς γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ
ἡ χαρά. διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσα-
μεν καταλειφθῆναι ἐν Ἀθήναις μόνοι, καὶ ἐπέμ-
ψαμεν Τιμόθεον τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ δι-
άκονον τοῦ θεοῦ, καὶ συνεργὸν ἡμῶν ἐν τῷ
εὐαγγελίῳ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς,
καὶ παρακαλέσαι ὑμᾶς περὶ τῆς πίστεως ἡμῶν τοῦ
μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις.
αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα. καὶ γὰρ ὅτε
πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν, ὅτι
μέλλομεν

& obteſtãtes ut ambularetis, digne deo,
qui uocaſſet uos in ſuum regnum ac glo-
riam, quapropter & nos gratias agimus
deo indeſinenter, quod cum acciperetis
ſermonem auditus a nobis, dei, accepi-
ſtis, non ſermonem hominum, ſed ſicut
erat uere, ſermonem dei, qui & agit in uo
bis credentibus. Vos enim imitatores fa
cti eſtis fratres, eccleſiarum dei, quæ ſunt
in Iudæa, in Chriſto Ieſu, quod eadem
paſſi ſitis, & uos a propriis contribuli-
bus, quemadmodũ & ipſi nos a Iudæis,
qui ut & dominum occiderunt Ieſum, &
proprios prophetas, ita & nos perſecuti
ſunt, & deo non placent, & omnibus ho-
minibus aduerſantur, qui obſiſtunt no-
bis, ne loquamnr gentibus, ut ſaluent, ut
expleãt ſua peccata ſemper. Peruenit au
tem in illos ira dei in finem. Cæterũ nos
fratres orbati uobis ad ſpacium tempo-
ris, aſpectu, non corde, uehementius ſtu
duimus uidere faciem ueſtram, in mul-
to deſyderio. Quapropter uoluimus ue-
nire ad uos, ego quidem paulus, & ſe-
mel, & iterum, & obſtitit nobis Satanas.
Nam quæ eſt noſtra ſpes, aut gaudium,
aut corona gloriationis, an non & uos,
in conſpectu domini noſtri Ieſu Chriſti,
in eius aduentu? Vos enim eſtis gloria
noſtra & gaudium. Proinde cum non III
amplius ferremus, uiſum eſt nobis, ut
Athenis reſideremus ſoli, ac miſimus
Timotheum fratrem noſtrũ, & miniſtrũ
dei, & adiutorẽ operis noſtri, in euãgelio
Chriſti, ut cõfirmaret uos, & cõſolaretur
uos de fide noſtra, ne quiſq; turbaretur
in preſſuris his. Nam ipſi noſtis, nos in
hunc uſum poſitos eſſe. Etẽ cum apud
uos eſſemus, p̃dicebamus uobis fore, ut

preſſuram

μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς ηκολ ἐγένετο
καὶ οἴδατε. Διὰ τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων,
ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μή
πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων, καὶ εἰς κε
νὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν. Ἄρτι δὲ ἐλθόν/
τος τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶν, καὶ
εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν, καὶ τὴν
ἀγάπην ὑμῶν. καὶ ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν
ἀγαθὴν πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰ/
δεῖν, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς, διὰ τοῦτο πα
ρεκλήθημεν ἀδελφοὶ ἐφ' ὑμῖν, ἐπὶ πάσῃ τῇ
θλίψει καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν, διὰ τὴν ὑμῶν πίστεως.
ὅτι νῦν ζῶμεν, ἐὰν ὑμεῖς στήκετε ἐν κυρίῳ.

Τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ
θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν ἐπὶ πάσῃ
τῇ χαρᾷ ᾗ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ
θεοῦ ἡμῶν νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερ/
ισσοῦ δεόμενοι, εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρό/
σωπον, καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς
πίστεως ὑμῶν, αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ
ἡμῶν, καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ
κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς,
ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι καὶ περισευ/
σαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάν/
τας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμας, εἰς τὸ στη/
ρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁ/
γιωσύνῃ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς
ἡμῶν, ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗ/
ΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων
αὐτοῦ. Τὸ λοιπὸν οὖν ἀδελφοὶ ἐρωτῶμεν
ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ ΙΗΣΟΥ.
καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν, τὸ πῶς δεῖ
ὑμᾶς περιπατεῖν καὶ ἀρέσκειν θεῷ, ἵνα περι/
σσεύητε μᾶλλον. οἴδατε γὰρ, τίνας παραγ
γελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου ΙΗ/
ΣΟΥ. τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγι/
ασμὸς ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πο/
νείας, εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦ/
ος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, μὴ ἐν πά/
θει ἐπιθυμίας

preſſuram pateremur, quemadmodum
& euenit, & noſtis. Quapropter & ego
nō amplius ferens, miſi ad hoc ut cogno
ſcerem fidē ueſtrā, ne quo pacto tētaſſet
ille qui tentat, & inanis factus eſſet labor
noſter. Nup aūt cū ueniſſet Timotheus
ad nos a uobis, & annūciaſſet nobis fidē
ac dilectionē ueſtram, & quod habeatis
memoriā noſtri bonā ſemper, deſyderan
tes nos uidere, quemadmodū & nos uos,
Idcirco cōſolationē accepimus fratres no
mine ueſtro, i omni preſſura & neceſſita
te noſtra, per ueſtrā fidē. Quoniā nuncui
uimus, ſi uos ſtatis in dño. Quā em̄ gra
tiarum actionē poſſumus deo repende-
re de uobis in omni gaudio, quod gaude
mus propter uos in cōſpectu dei noſtri,
nocte ac die, ſupra modum orantes, ut ui
deamus ueſtram faciem, & ſuppleamus
quæ deſunt fidei ueſtræ. Ipſe uero deus
& pater noſter, & dñs noſter Ieſus Chri/
ſtus, dirigat uiam noſtrā ad uos, uos aūt
dominus abundantes & exuberantes fa/
ciat, mutua inter uos charitate, & in oēs,
quemadmodum & nos in uos, ut confir/
met ueſtra corda, irrepræhēſibilia in ſan-
ctimonia, coram deo & patre noſtro, in
aduentu domini noſtri Ieſu Chriſti, cū
oibus ſanctis ei9. Quod ſupeſt igit̄ fra IIII
tres, rogamus uos & adhortamur in do-
mino Ieſu, quemadmodum accepiſtis a
nobis, quomodo oporteat uos ambu-
lare, & placere deo, ut abundetis magis.
Noſtis em̄, quæ præcepta dederim9 uo-
bis, per dñm noſtrū Ieſum. Hæc enim
eſt uoluntas dei, ſanctificatio ueſtra, ut
abſtineatis a fornicatione, & ſciat unuſ/
quiſq; ueſtrum ſuum uas poſſidere, in
ſanctificatione, & honore, non in affe/
ctu con

θη ἐπιθυμίας, καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη, τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν, τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, διότι ἔκδικος ὁ κύριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ προείπαμεν ὑμῖν καὶ διεμαρτυράμεθα. οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ, τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ, ἀλλὰ τὸν θεὸν τὸν δόντα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτοῦ εἰς ὑμᾶς. περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας, οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν, αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους, καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς, τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ μακεδονίᾳ, παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ περισσεύειν μᾶλλον καὶ φιλοτιμεῖσθαι, ἡσυχάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν, ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω, καὶ μηδενὸς χρείαν ἔχητε. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ περὶ τῶν κεκοιμημένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ, οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. εἰ γὰρ πιστεύομεν, ὅτι ΙΗΣΟΥΣ ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, οὕτως καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ ΙΗΣΟΥ ἄξει σὺν αὐτῷ. τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας, ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ, καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν ΧΡΙΣΤΩι ἀναστήσονται πρῶτον, ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι, ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις, εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτως πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα.

Ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις. περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν ἀδελφοὶ οὐ χρείαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι.

ctu cõcupiſcentiæ, quemadmodũ & gentes, quæ non nouerunt deum, ne quis opprimat ac fraudet in negocio fratrẽ ſuũ, propterea quod ultor eſt dñs, de omnibus his, quemadmodũ & ante diximus uobis, & teſtificati ſumus. Non enim uocauit nos deus immnnditiæ cauſa, ſed in ſanctificatione. Proinde qui reiicit, nõ reiicit hominem, ſed deum, qui dedit ſpiritum ſuum, ſanctum in uos. Cæterum de fraterna charitate, non neceſſe habetis, ut ſcribam uobis, ipſi namq; diuinitus docti eſtis, ut diligatis uos inuicem. Nam & facitis hoc erga cunctos fratres, qui ſunt in tota Macedonia. Obſecramus autem uos fratres, ut abundetis magis, & in hoc incumbatis, ut quieti ſitis, & agatis res ꝓprias, & operemini propriis manibus uestris, ſicuti uobis præcepimus, ut ambuletis honeſte, erga extraneos, & nulla re uobis ſit opus. Cæterũ nolo uos ignorare fratres, de iis qui dormiunt, ne doleatis, quemadmodum & cæteri non habentes ſpem. Nam ſi credimus, quod Ieſus mortuus eſt, & reſurrexit, ſic & deus eos q dormiunt, per Ieſum adducet cum illo. Hoc enim uobis dicimus in uerbo dñi, quod nos qui uiuimus & relinquimur in aduẽtum domini, nequaq; præueniemus eos qui dormiunt. Quoniã ipſe dominus in hortatu, & uoce archangeli, & in tuba dei deſcendet de cœlo, & mortui in Chriſto reſurgent primum, deinde nos qui uiuimus, qui relinquimur, ſimul cum illis, rapiemur in nubibus, in occurſum domini in aera, & ſic ſemper cũ domino erimus. Proinde conſolemini uos mutuo in uerbis his. Porro de temporibus, & articulis temporũ fratres, non eſt opus, ut uobis ſcribã

μῖν γράφειν. αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε, ὅτι ἡ ἡμέρα κυρίου, ὡς κλέπτης ἐν νυκτί, οὕτως ἔρχεται. ὅταν γὰρ λέγωσιν, εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνιδίως αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. ὑμεῖς δὲ ἀδελφοὶ οὐκ ἔστε ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης καταλάβῃ. πάντες ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε, καὶ υἱοὶ ἡμέρας, οὐκ ἐσμὲν νυκτὸς οὐδὲ σκότους. ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν ὡς καὶ οἱ λοιποί, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. οἱ γὰρ καθεύδοντες, νυκτὸς καθεύδουσι, καὶ οἱ μεθυσκόμενοι, νυκτὸς μεθύουσιν. ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες, νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης, καὶ περικεφαλαίαν, ἐλπίδα σωτηρίας, ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργὴν, ἀλλ' εἰς περιποίησιν σωτηρίας, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα εἴτε γρηγορῶμεν, εἴτε καθεύδωμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν. διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα καθὼς καὶ ποιεῖτε. Ερωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν, εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας. ὁρᾶτε, μή τι κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινὶ ἀποδῷ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε καὶ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάντας. πάντοτε χαίρετε, ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε. τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ, ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ εἰς ὑμᾶς. τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε. προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε. πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε, ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε

bis ſcribam. Ipſi enim plane ſcitis, quod dies ille domini, ut fur in nocte, ita uenturus ſit. Cum enim dixerint, pax, & tuta omnia, tunc repentinus eis imminet interitus, ſicuti dolor partus, mulieri pregnãti, & nõ effugiẽt. at uos fratres, nõ eſtis i tenebris, ut dies ille uos tãq̃ fur opprimat. Omnes uos filij lucis eſtis, & filij diei. Nõ ſumus noctis, neq̃ tenebrarũ. Proinde, ne dormiamus, ſicut & cæteri, ſed uigilemus & ſobrij ſimus, nam qui dormiunt, nocte dormiunt, & qui inebriantur, nocte ſunt ebrij. At nos qui ſumus diei, ſobrij ſimus, induti thoracem fidei, & charitatis, & galeam ſpem ſalutis. Quoniã nõ poſuit nos deus in iram, ſed in acquiſitionem ſalutis, per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui mortuus eſt pro nobis, ut ſiue uigilemus, ſiue dormiamus, ſimul cum illo uiuamus. Quapropter adhortemini uos mutuo, & ædificetis ſinguli ſingulos, ſicut & facitis. Rogamus autem uos fratres, ut agnoſcatis eos, qui laborãt in uobis, & qui præſunt uobis in domino, & admonent uos, ut habeatis illos in ſummo precio in charitate, propter opus illorum, pacem habete cũ illis. Obſecramus autem uos fratres, monete inordinatos, conſolamini puſillanimes, ſuſtuate infirmos, lõganimes eſtote erga omneis. Videte, ne quis malũ pro malo cuipiam reddat, ſed ſemper quod bonũ eſt ſectamini, & erga uos inuicẽ, & erga omneis. Semper gaudete, indeſinenter orate, in omnibus gratias agite. Hæc emẽ eſt uoluntas dei, in Chriſto Ieſu erga uos. Spiritum ne extinguatis. prophetias ne aſpernamini. Omnia probate, quod bonum fuerit tenete. Ab omni ſpecie mala abſtinete

ἀπέχεσθε. αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης, ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς, καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ τηρηθείη. πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει. ἀδελφοὶ προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν, ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ, ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἀδελφοῖς. Η χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ μεθ' ὑμῶν. Αμὴν.

abstinete. Ipse autem deus pacis sanctificet uos totos, & integer uester spiritus, & anima & corpus, ita ut in nullo possitis culpari, in aduentu domini nostri Iesu Christi seruet. Fidelis est qui uocat uos, qui & faciet. Fratres, orate pro nobis. Salutate fratres omneis in osculo sancto. Adiuro uos per dominum, ut legatur hæc epistola omnibus sanctis fratribus. Gratia domini nostri Iesu Christi sit uobiscum. Amen.

Scripta fuit ex Athenis.

Πρὸς Θεσσαλονικεῖς πρώτη
ἐγράφη ἀπὸ Ἀθηνῶν

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΑΥΤΩ ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. τινὲς ἀπὸ θεσσαλονίκης ἀργοὶ καὶ ἄτακτοι περιεχόμενοι, τοὺς ἀδελφοὺς ἀφήρπαζον, ὡς ἤδη καὶ παρουσίας τοῦ κυρίου ἐν εἶναι, ἀπάτων δὲ τοὺς ἀκούοντας, ὡς τοῦ ἀποστόλου τοῦτο δηλοῦντος, καὶ ὑπὸ πνεύματος ἀκούσαντες. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος, γράφει τῇ ἐπιστολῇ, καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίστιν αὐτῶν αὐξάνουσαν, καὶ ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐκαυχᾶτο, τὰς θλίψεις γενναίως ὑποφέρουσι διὰ τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ. καὶ παραμυθεῖται δὲ αὐτοὺς ὡς ἐσομένης ἐκδικίας παρὰ τοῦ θεοῦ κατὰ τῶν αὐτοὺς ἐκδικούντων. ἔπειτα περὶ τῆς παρουσίας τοῦ σωτῆρος διδάσκει, μηδενὶ αὐτοὺς πείθεσθαι. μὴ δὲ θροεῖσθαι αὐτοὺς μήτε διὰ πνεύματος, μήτε ὡς αὐτοῦ γράψαντος, μηθ' ὅλως νομίζειν ἤδη παρεῖναι αὐτήν. μὴ γὰρ πρότερον ἔσεσθαι αὐτὴν, ἐὰν μὴ ἡ ἀποστασία πρῶτον ἔλθῃ, ἡ μετ' αὐτὴν ὁ ἀντίχριστος, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἐν τῇ παρουσίαν, ἐν σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἔσεσθαι σημαίνει, εἶτα παραινέσας αὐτοῖς στήκειν γενναίως καὶ κρατεῖν τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθησαν παρ' αὐτοῦ παραγγέλλει μηδὲ μίαν κοινωνίαν ἔχειν μετὰ τῶν ἀτάκτων, ἀλλὰ ἀποβάλλειν αὐτούς. εἶναι γὰρ καὶ περιέργους καὶ πλάνους ἐδήλωσε τοὺς τοιούτους, καὶ καθόλου δὲ παρήγγειλε τὸν μὴ ὑπακούοντα τοῖς λόγοις αὐτοῦ, τοῦτον ἀποσωάγωγον γίνεσθαι, καὶ λοιπὸν ἐπευξάμενος αὐτοῖς εἰρήνην, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν, τὸν ἀσπασμὸν τῇ ἰδίᾳ χειρὶ γράψας. ὅπερ σημεῖον εἶναι πάσης ἐπιστολῆς ἐδήλωκεν.

ARGVMENTVM

AD Thessalonicenses secūdā scribit epl'am apostolus, & notum facit eis de tēporibus nouissimis, & de aduersarij detectione. Scribit hāc epistolam ab Athenis per Titum diaconum & Onesimū acolytū.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

AD THESSALONICENSES EPISTOLA SECVNDA

ΠΑΥΛΟΣ καὶ σίλουανὸς καὶ τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ κυρίῳ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΩι. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. εὐχαριστῆν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀδελφοὶ καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους, ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως, ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν, καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε, ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε. εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλῖψιν, καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ ἀπ' οὐρανοῦ, μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ, ἐν πυρὶ φλογὸς, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεὸν, καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, οἵτινες δίκην τίσουσιν, ὄλεθρον αἰώνιον, ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύσασιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν

PAulus, & Syluanus, & Timotheus, eccleſiæ Theſſalonicenſium, in deo patre noſtro, & domino Ieſu Chriſto. Gratia ſit uobis & pax, a deo patre noſtro, & domino Ieſu Chriſto. Gratias agere debemus deo ſemper de uobis fratres, ut par eſt, quod uehemẽter augeſcit fides ueſtra, & exuberat mutua ueſtra omnium charitas, cuiuſq; in alterũ, adeo ut noſipſi in uobis gloriemur in eccleſijs dei, de tolerantia ueſtra, & fide, in omnibus perſecutionibus ueſtris, & afflictionibus, quas ſuſtinetis, documentum iuſti iudicij dei, in hoc ut digni habeamini regno dei, pro quo & patimini. Siquidẽ iuſtum eſt apud deum, reddere ijs qui affligunt uos afflictionem, & uobis qui affligimini relaxationem nobiſcũ, cum reuelabitur dominus Ieſus de cœlo, cũ angelis potentiæ ſuæ, in incendio flammæ, qui dat ultionem ijs, qui non nouerunt deum, & qui non obediũt euangelio domini noſtri Ieſu Chriſti, qui pœnã luent, interitum æternum, a facie domini, & a gloria fortitudinis illius, cum uenerit, ut glorificetur in ſanctis ſuis, & admirabilis fiat in omnibus credentibus, quod fides habita ſit teſtimõio noſtro erga uos, in die illo, ad quod & oramus ſemper p uobis, ut uos dignetur uocatione deus noſter

ἡμῶν, & πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγα/
θωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει, ὅ/
πως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗ/
ΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ κα
τὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙ
ΣΤΟΥ. Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ ὑπὲρ
παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτόν, εἰς τὸ
μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοὸς
μήτε θροεῖσθαι, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε
διὰ λόγου, μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν,
ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ. μή
τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον,
ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ
ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱ/
ὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρό
μενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν, ἢ σέβασ
μα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, ὡς θε-
ὸν καθίσαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἔστι
θεός. οὐ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς
ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν; καὶ νῦν τὸ κατέχον,
οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν
τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ. τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη
ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας, μόνον ὁ κατέχων
ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται, καὶ τότε ἀποκα-
λυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος ἀναλώσει τῷ
πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐ/
πιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, οὗ ἐστὶν ἡ παρουσία κα
τ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημεί
οις, καὶ τέρασι ψεύδους, καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀ/
δικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην
τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο, εἰς τὸ σωθῆναι αὐ-
τούς. καὶ διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν
πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει, ἵνα
κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ,
ἀλλ' εὐδοκήσαντες τῇ ἀδικίᾳ. ἡμεῖς δὲ ὀ/
φείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν
ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἵλετο
ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπαρχὴν εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ
πνεύματος

noſter, & compleat omne bonum pro/
poſitum bonitatis, & opus fidei in poten
tia, ut illuſtretur nomẽ domini noſtri Ie/
ſu Chriſti in uobis, & uos in illo, iuxta
gratiã dei noſtri & domini Ieſu Chriſti.

Rogamus autẽ uos fratres, per aduen/ II
tum domini noſtri Ieſu Chriſti, & noſtri
aggregationem in illũ, ne cito dimouea-
mini à mẽte, neq; turbemini, neq; per ſpi
ritum, neq; per ſermonem, neq; per epi/
ſtolam, tanq; per nos miſſam, quaſi in/
ſtet dies Chriſti, ne quis uos decipiat ul/
lo modo, quoniam niſi uenerit defectio
primũ, & reuelatus fuerit homo ille pec/
cati, filius perditionis, qui eſt aduerſari/
us, & effertur aduerſus omnem, qui dici-
tur deus aut numen, adeo ut in tẽplo dei
ſedeat, oſtentans ſeipſum eſſe deum. An
non meminiſtis, quod cum adhuc eſſem
apud uos, hæc dixerim uobis? Et nunc
quid detineat ſcitis, nempe, ut ille reuele
tur in ſuo tempore. Nam myſteriũ nũc
agit iniquitatis, tantum qui tenet, in præ
ſentia tenet, donec e medio tollat, & tunc
reuelabitur iniquus ille, quem dominus
conficiet ſpiritu oris ſui, & abolebit appa
ritione aduentus ſui, cuius eſt aduentus
ſecũdum operationem ſatanæ, in omni
potentia, & ſignis, & prodigiis mendacij,
& in omni deceptiõe iniuſticiæ, in iis qui
pereunt, pro eo quod dilectionẽ ueritа/
tis non receperunt, in hoc ut ſalui fierent.
& propterea mittet illis deus efficaciã illu
ſionis, ut credant mendacio, ut iudicẽtur
omnes qui non crediderunt ueritati, ſed
approbauerunt iniuſticiam. Nos autem
debem⁹ gratias agere deo ſemper de uo/
bis fratres dilecti à dño, qd elegerit uos
deus ab initio in ſalutẽ, in ſanctificatione

πνεύματος, καὶ πίστει ἀληθείας, εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. ἄρα οὖν ἀδελφοί, στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν, αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ καὶ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν, ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν, καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι. παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ στηρίξαι ὑμᾶς ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῷ. τὸ λοιπόν, προσεύχεσθε ἀδελφοὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζηται, καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων. οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις, πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς, καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἃ παραγγέλλομεν ὑμῖν, καὶ ποιεῖτε καὶ ποιήσετε. ὁ δὲ κύριος κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ. παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν ἀδελφοί, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρέλαβον παρ' ἡμῶν. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλὰ ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν. οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴτις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν

spiritus, & fide ueritatis, ad quod uocauit uos per euangelium nostrum, in acquisitionem gloriæ domini nostri Iesu Christi. Itaq; fratres state, & tenete traditiones quas didicistis, siue p sermonẽ, siue per epistolam nostram, ipse uero dñs noster Iesus Christus, & deus, & pater noster, qui dilexit nos, & dedit consolationem æternam, & spem bonam in gratia, consoletur uestra corda, & stabiliat uos in omni sermõe & opere bono. Quod superest, orate fratres pro nobis, ut sermo domini currat & glorificetur, sicut & apud uos, & ut eripiamur ab absurdis & peruersis hominibus. Non em̃ omnium est fides, sed fidelis est dñs, qui stabiliet uos, & custodiet a malo. Confidimus autẽ in domino de uobis, quod quæ præcipimus uobis, & facitis, & facietis. Porro dominus dirigat uestra corda in dilectionẽ dei, & ĩ expectationẽ Christi. Denunciamus autẽ uobis fratres, in nomine dñi nostri Iesu Christi, ut subducatis uos ab omni fratre, qui inordinate ambulat, & nõ iuxta traditionem, quam accepit a nobis. Nam ipsi scitis, quomodo oporteat imitari nos, quoniam nõ inordinate gessim9 nos inter uos, neq; gratis panẽ accepim9 a quoquã, sz in labore & sudore, nocte dieq; faciẽtes opus, ad hoc, ne cui uestrũ essem9 oneri. Nõ quod id nobis nõ liceat, sed ut nosmetipsos formã exhiberemus uobis ad imitandum nos. Etem̃ cũ essemus apud uos, hoc p̃cipiebamus uobis, qd si quis nollet operari, is nec ederet. Audim9 em̃ quosdã ambulantes inter uos inordinate, nihil operis faciẽtes, sed curiose agentes. Iis aũt qui sunt istiusmodi, denũcia-

III

λομεν

mus

λομεν ὴ παρακαλοῦμεν διὰ τ̃ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι, τὸν ἑαυτ̃ ἄρτον ἐσθίωσιν. ὑμεῖς δὲ ἀδελφοί, μὴ ἐγκακήσητε καλοποιοῦντες, εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ὑμῶν διὰ τ̃ ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε, & μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ, & μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τ̃ εἰρήνης δώῃ ὑμῖν τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντ̃ ὑμ̃. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ. οὕτως γράφω. Η χάρις τ̃ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, μετὰ πάντων ὑμῶν. Αμήν.

Εγράφη ἀπὸ Αθηνῶν.

mus & obſecram⁹, p dñm noſtrũ Ieſum Chriſtũ, ut cũ quiete operãtes, ſuũ ipſoꝝ panẽ edant. Vos autẽ fratres, ne defatige mini in bñfaciẽdo. Qꝫ ſi quis nõ obedit ſermoni noſtro, hunc p epl̃am indicate, & ne cõmerciũ habeatis cũ illo, ut pudo/re ſuffũdat̃, & ne uelut inimicũ habeatis ſed admonete ut fratrẽ. Ipſe aũt dñs pa/cis det uobis pacẽ, ſemper omnibus mo dis. Dñs ſit cum omnibus uobis. Salu/tatio mea manu Pauli, quod eſt ſignum in omni epl̃a. Ita ſcribo. Gratia dñi no/ſtri Ieſu Chriſti, ſit cũ oibus uobis. Amẽ.

Miſſa fuit ex Athenis.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Αυτην ἐπισέλλει ἀπὸ μακεδονίας. ἦδε πρόφασις τ̃ ἐπιστολῆς ταύτης. ὧν τῇ ἐφέσῳ τινὲς ἰουδαΐζοντες ἐτεροδιδασκαλεῖν, & ἀπατᾶν τοὺς ἀκεραίους προφάσει τ̃ νόμου. τοῦτο ἦ μαθὼν ὁ ἀπόστολος, προτρέπει τὸν Τιμόθεον ἐκεῖ προσμεῖναι πρὸς διόρθωσιν αὐτ̃. γράφει δὲ τ̃ ἐπιστολήν, ἡ πρῶτον μὲν ὑπομιμνήσκει Τιμόθεον, εἰδότα τ̃ ὧν ΧΡΙΣΤΩ πίστιν, διδάσκων αὐτὸν περὶ τ̃ νόμου κωλύειν τοὺς παρὰ τ̃ ὀρθὴν διδασκαλίαν λαλοῦντας, ἐπιτιμᾶν τε αὐτοῖς. & γὰρ & αὐτὸς ὑμέναιον & ἀλέξανδρον ναυαγήσαντας περὶ τὴν πίστιν παρέδωκε τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. ταῦτα ὑπομνήσας, λοιπὸν διατάσσει αὐτῷ κανόνας ἐκκλησιαστικούς, περὶ προσευχῆς, πῶς ἢ πῶ, καὶ περί τινων δεῖ προσεύχεσθαι, περὶ τοῦ σιγᾶν ἐν ἐκκλησίᾳ τὰς γυναῖκας, καὶ μᾶλλον μανθάνειν, & μὴ διδάσκειν αὐτὰς. περὶ ἐπισκόπων ἢ πρεσβυτέρων, ἢ διακόνων, πῶς καὶ ὁποίους εἶναι δεῖ τοὺς καθισαμένους. περὶ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ χηρῶν, ἀπὸ πόσων ἐτῶν χρὴ ταύτας κατελέγεσθαι, ἢ ὁποίας αὐτὰς εἶναι δεῖ, & πῶς αὐταῖς δεῖ προσέχειν πρὸς τ̃ σωφρονεῖν τοὺς νεωτέρους, ἢ γήμειν μᾶλλον, ἢ μὴ ἀϊδρεῖς ζῆν, πρὸς τ̃ πλατύνειν τοῦς πλουσίους, μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἐλπίζειν ἐπὶ πλούτῳ, πρὸς τὸ τ̃ διαταξάμενον προτρέπειν αὐτ̃ ταῦτα διδάσκειν, ἢ μηκέτι ὑδροποτεῖν. προσέχειν ἑαυτῷ ἢ τῇ διδασκαλίᾳ, εἰδότα, ἔσεσθαι καιροὺς ἐν οἷς ἀποστήσονταί τινες τ̃ πίστεως, διδάξας ἢ καθαρὰ εἶναι ἢ τὰ βρώματα ἢ πᾶσαν εἰλαν αὐτῷ ἐπιτρέπεσθαι τὰς ἐκφιλονεί/κους ζητήσεις, ὡς βεβήλους, ἐφ' αἷς τινες καυχώμενοι πεβέβηκαν τ̃ πίστιν, οὗ τέλος τ̃ ἐπιστολῆς

THimotheũ inſtruit & docet de ordinatione epiſcopatus, & diaconij, & oĩs eccleſiaſticæ diſciplinæ ſcribens ei a Laodicia p Tychicũ diaconẽ.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ κατ' ἐπιταγὴν θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν, & κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, τ̃ ἐλπίδος ἡμῶν, Τιμοθέῳ γνη/σίῳ

ADTIMOTHEVM EPISTOLA.I.

PAulus apoſtol⁹ Ieſu Chri/ſti, iuxta delegationem dei ſaluatoris noſtri, & domi/ni Ieſu Chriſti, qui eſt ſpes noſtra, Timotheo germa/

σίῳ τέκνῳ ἐν πίστει. χάρις, ἔλεος, εἰρήνη, ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ τοῦ κυρίου ἡμῶν. καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν Ἐφέσῳ, πορευόμενος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τισὶ μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν, μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον, ἢ οἰκοδομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει. τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν, ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου. ὧν τινὲς ἀστοχήσαντες, ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν, θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι. μὴ νοοῦντες, ἃ λέγουσι, μήτε περί τινων διαβεβαιοῦνται. οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται. εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολῴαις, καὶ μητρολῴαις, ἀνδροφόνοις, πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται, κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ. Καὶ χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν, τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην, καὶ ὑβριστήν· ἀλλὰ ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα, ἐν ἀπιστίᾳ, ὑπερεπλεόνασε δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης, τῆς ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ. Πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι ΧΡΙΣΤΟΣ ΙΗΣΟΥΣ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν, πρὸς ὑπο-

no filio i fide, Gratia, miſericordia, pax, a deo patre noſtro, & dño Ieſu Chriſto, dño noſtro. Quēadmodū rogaui te, ut remaneres Epheſi, cū pficiſcerer in Macedoniā, ita facito, ut denuncies qbuſdā, ne diuerſā ſequātur doctrinā, nec attendant fabulis & genealogijs nūq̄ finiendis, q̄ q̄ſtiones p̄bent magis q̄ ædificationem dei in fide. Porro finis præcepti, eſt charitas de puro corde, & conſcientia bona & fide non ſimulata, a quibus quod aberrarunt quidam, deflexerunt ad uaniloquium, uolentes eſſe legis doctores, nō intelligentes quæ loquuntur, neq̄ de quibus aſſeuerant. Scimus autē q̄d bona ſit lex, ſi quis ea legitime utatur, ſciens illud, quod iuſto lex nō ſit poſita, ſed iniuſtis, & inobſequentibus, impijs & peccatoribus, irreuerentibus & pphanis, patricidis, & matricidis, homicidis, ſcortatoribus, maſculorum concubitoribus, plagiarijs, mendacib⁹, periuris, & ſi quid aliud eſt, quod ſanæ doctrinæ aduerſetur, ſecundum euangeliū gloriæ btī dei, q̄d̄ concreditū eſt mihi, & gratiā habeo deo, q̄ me potētē reddidit Chriſto Ieſu dño noſtro, quia fidelē me iudicauit, ponēdo in miniſteriū, q̄ prius erā blaſphem⁹, & pſecutor, & uiolētus, ſed & miſericordiā adept⁹ſū, quod ignorās fecerim in incredulitate. Exuberauit aūt ſupra modū gratia dñi noſtri, cū fide & dilectiōe quæ eſt i Chriſto Ieſu. Certus ſermo & dignus quē modis oibus amplectamur, quod Chriſt⁹ Ieſus uenit in mundū, ut pctōres ſaluos faceret, quorū primus ſū ego. Verū ideo miſericordiā ſū adept⁹, ut i me primo oſtēderet Ieſus Chriſt⁹ oēm lōganimitatē ad exprimē-

dum

πρὰς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ μόνῳ σοφῷ θεῷ, τιμὴ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι τέκνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπί σε προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν, ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἣν τινες ἀπωσάμενοι περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν, ὧν ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχὰς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλέων, καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ & σεμνότητι. τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον, ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, & εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. εἷς γὰρ θεὸς, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ & ἀνθρώπων, ἄνθρωπος ΧΡΙΣΤΟΣ ΙΗΣΟΥΣ, ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος, ἀλήθειαν λέγω ἐν ΧΡΙΣΤΩ, οὐ ψεύδομαι, διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει & ἀληθείᾳ. βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας, χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ. ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτὰς, μὴ ἐν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, ἀλλ' ὃ πρέπει γυναιξὶν, ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν δι' ἔργων ἀγαθῶν. γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ. γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρὸς

exemplar ijs, qui crediturí eſſent in ſe, in uitam æternam. Regi autem ſæculorum immortali, inuiſibili, ſoli ſapienti deo, honor, gloria, in ſæcula ſæculorum. Amen. Hoc præceptum commendo tibi fili Timothee, iuxta prophetias quæ de te præcesſerunt, ut milites in eis bonam militiam, habens fidem & bonam conſcientiam, qua repulſa nonnulli, circa fidem naufragium fecerunt, quorum de numero eſt Hymeneus, & Alexander, quos tradidi ſatanæ, ut diſcant nō maledicere.

Adhortor igitur, ut ante omnia fiant II
deprecationes, orationes, interpellationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus in eminentia conſtitutis, ut placidā ac quietam uitam degamus, in omni pietate & honeſtate. Nam hoc bonum eſt & acceptum coram ſaluatore noſtro Deo, qui cunctos homines uult ſaluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire. Vnus enim deus, unus & mediator dei, & hominum, homo Chriſtus Ieſus, qui dedit ſemetipſum precium redemptionis pro omnibus, teſtimonium temporibus ſuis, in quod poſitus ſum ego preco & apoſtolus, doctor gentium in fide & ueritate. Volo igitur orare uiros in omni loco, ſuſtollentes puras manus, abſq; ira & diſceptatione. Conſimiliter & mulieres in amictu modeſto, cum uerecundia & caſtitate ornare ſemetipſas, non in tortis crinibus aut auro, aut unionibus, aut ueſtitu ſumptuoſo, ſed quod decet mulieres, profitentes pietatem per opera bona. mulier in ſilentio diſcat, in omni ſubiectione. mulieri uero docere non permitto, neq; autoritatem uſurpare in uiros

ἀνδρὸς, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ. Ἀδὰμ γὰρ
πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὔα, οὐδὲ Ἀδὰμ οὐκ
ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβά-
σει γέγονε, σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογο-
νίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ
ἁγιασμῷ, μετὰ σωφροσύνης. Πιστὸς ὁ
λόγος, εἴτις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ
ἔργου ἐπιθυμεῖ. δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνε-
πίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νη-
φάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, δι-
δακτικόν, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ
αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφι-
λάργυρον, τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστά-
μενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ, μετὰ
πάσης σεμνότητος· εἰδέτις τοῦ ἰδίου οἴ-
κου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ
ἐπιμελήσεται; Μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφω-
θεὶς εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου. δεῖ δὲ
αὐτὸν, καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ
τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ
καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. Διακόνους ὡσ-
αύτως, σεμνούς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολ-
λῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς, ἔχον-
τας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συ-
νειδήσει, καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶ-
τον, εἶτα διακονείτωσαν ἀνέγκλητοι ὄν-
τες. γυναῖκας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβό-
λους, νηφαλέους, πιστὰς ἐν πᾶσι. διάκονοι
ἔστωσαν, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων κα-
λῶς προϊσταμένων καὶ τῶν ἰδίων οἴκων.
Οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες, βαθμὸν
ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολ-
λὴν παῤῥησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν ΧΡΙΣΤΩ
ΙΗΣΟΥ. Ταῦτά σοι γράφω ἐλπίζων
ἐλθεῖν πρός σε τάχιον. ἐὰν δὲ βραδύνω,
ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέ-
φεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶν-
τος, στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθεί-
ας, καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς
εὐσεβείας

uiros, sed esse in silentio. Adam enim pri
or formatus est, deinde Eua, & Adam nō
fuit deceptus, sed mulier decepta in præ-
uaricatione fuit. Salua fiet autem per ge
nerationem liberorum, si manserint in
fide & dilectione, & sanctificatione cum
castitate. Indubitatus sermo. Si quis III
episcopi munus appetit, honestū opus
desyderat. Oportet igitur episcopū irrep
hensibilē esse, unius uxoris maritū, uigilā
tem, sobriū, modestū, hospitalē, aptū ad
docendū, nō uinolentū, nō pcussorē, nō
turpiter lucri cupidū, sed æquū, alienū a
pugnis, alienū ab auaricia, q suæ domui
bene p̄sit, q liberos habeat in subiectiōe,
cū omni reuerētia. Q̄ si quis propriæ do
mui p̄esse nō nouit, quomodo ecclesiam
dei curabit? Nō nouiciū, ne inflatus in iu
diciū incidat calūniatoris. Oportet aūt
illū & bonū habere testimoniū, ab ex-
traneis, ne in probrum incidat, & laque-
um calumniatoris. Ministros itidem cō-
positos, non bilingues, sobrios, non
multo uino deditos, non turpiter lucri
auidos, habentes mysterium fidei, in pu
ra conscientia, atq; hi probentur prius,
deinde ministrent sic ut nemo possit il-
los criminari. Vxores similiter mode-
stas, non calumniosas, sobrias, fidas in
omnibus. Diaconi sint unius uxoris ma-
riti, qui liberis recte præsint, & propriis
familijs. Nam qui bene ministrauerint,
gradum sibi bonum acquirunt, & multā
libertatem in fide, quæ est in Christo Ie-
su. Hæc tibi scribo, sperans fore, ut ueniā
ad te cito. Q̄ si tardius uenero, ut noris
quomodo oporteat ī domo dei uersari,
q̄ est ecclesia dei uiuētis, colūna & basis
ueritatis, & citra cōtrouersiā magnum est

pietatis

ἐυσεβείας μυσήριον. θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ. Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς, ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν, εἰς μετάλημψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλὸν καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον. ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως. ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς, καλὸς ἔσῃ διάκονος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως, καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ᾗ παρηκολούθηκας, τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ, γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης. πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος. εἰς τοῦτο γὰρ κοπιῶμεν καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν. παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε, μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ. ἕως ἔρχομαι, πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας, μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν. ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ. ἐπίμενε αὐτοῖς, τοῦτο γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

πρεσβυτέρῳ

pietatis myſteriũ. Deꝰ manifeſtatus eſt in carne, iuſtificatus ẽ in ſpũ, uiſus ẽ angelis, ꝓdicatus ẽ gẽtibꝰ, fides illi habita eſt ĩ mũdo, receptus eſt ĩ gloria. Spũs aũt certo loquit̃, qd̃ ĩ poſterioribꝰ tpibus, deſciſcẽt quidã a fide attẽdẽtes ſpiritibus ĩpoſtoribꝰ, & doctrinis dæmonioꝝ, in ſimulatione falſiloquoꝝ, cauterio notatã habentium conſcientiã, prohibentiũ contra here matrimoniũ, iubẽtiũ abſtinere a cibis, q̃ deus creauit ad ſumẽdũ cũ gratiaꝝ actione fidelibus, & ĩs qui cognouerunt ueritatem, quod quicquid creauit deus, bonũ ſit, & nihil reĩciendũ, ſi cum gratiarum actione ſumatur. ſanctificatur enim ꝑ uerbũ dei, & orationẽ. De his, ſi cõmonefeceris fratres, bonꝰ eris miniſter Ieſu Chriſti, enutritꝰ in ſermonibꝰ fidei, & bona doctrina, quã uſq; ſecutꝰ es. Cæterũ ꝓphanas & aniles fabulas reĩce, ſed exerce temetipſũ ad pietatẽ. Nã corpalis exercitatio, paululũ habet utilitatis, at pietas ad oĩa utilis ẽ, ut q̃ ꝓmiſſiões habeat uitæ p̃ſentis & futuræ. Indubitatꝰ ſermo dignuſq;, qui oĩbus modis accipiat̃. Nã in hoc & laboramus & ꝓbris afficimur, quod ſpem fixã habemus in deo uiuẽte, q̃ eſt ſaluator oĩum hoĩm, maxime fidelium. Præcipe hæc & doce. nemo tuã iuuẽtutẽ deſpiciat, ſed eſto forma fideliũ, ĩ ſermone, in cõuerſatiõe, in dilectiõe, ĩ ſpũ, in fide, in puritate. Donec uenero attẽde lectiõi, exhortatiõi, doctrinæ. Ne neglexeris q̃d̃ ĩ te eſt donũ, q̃d̃ datũ ẽ tibi ꝓ ꝓphetiã, cũ ĩpoſitione manuũ, autoritate ſacerdotij. Hæc exerce, in his eſto, ut tuus ꝓfectus, manifeſtatꝰ ſit in oĩbus, attẽde tibiipſi, & doctrinæ. Perſiſte ĩ his. Nã id ſi feceris, teipſũ ſeruabis, & eosq; te audierint.

IIII

Seniorem

πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα, νεωτέρους, ὡς ἀδελφούς, πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς, ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ. χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας. εἰδέτις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις. τοῦτο γάρ ὅτι καλὸν καὶ ἀποδεκτὸν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη, ἤλπικεν ἐπὶ τὸν θεὸν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι, καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας. ἡ δὲ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκεν. καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίλημπτοι ὦσιν. εἰδέτις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων. χήρα καταλεγέσθω, μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα, γεγονυῖα ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή, ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησεν. νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ. ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, γαμεῖν θέλουσιν, ἔχουσαι κρῖμα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν. ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσιν περιερχόμεναι τὰς οἰκίας, οὐ μόνον δὲ ἀργαί, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα. βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ, λοιδορίας χάριν. ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν, ὀπίσω τοῦ σατανᾶ. εἴτις πιστὸς, ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ. οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι, διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ & διδασκαλίᾳ. λέγει γὰρ ἡ γραφὴ, βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις, καὶ ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτ

Seniorẽ ne increpes, ſed obſecres ut patrem, iuniores ut frẽs, mulieres natu grandiores, ut matres. Iuniores ut ſorores, in omni caſtitate. Viduas honora, q̃ uere uiduæ ſũt. Q; ſi qua uidua liberos aut nepotes habet, diſcant primũ ꝓpriã domũ pie tractare, & uicẽ repẽdere ꝓgenitoribꝰ. Hoc em̃ eſt honeſtũ & acceptũ corã deo. Porro q̃ uere uidua eſt & deſolata, ſperat in deo, & pſeuerat in orationibꝰ, & precationibus noctu dieq;. Porro q̃ in delitijs uerſat', uiuẽs mortua eſt. & hæc p̃cipe, ut irreph̃enſibiles ſint. Q; ſi qua ſuis & maxime familiaribus nõ ꝓuidet, fidẽ abnegauit, & eſt infideli deterior. Vidua allegatur, nõ minor annis ſexaginta, q̃ fuerit unius uiri uxor, in operis bonis. hoim teſtimonio cõprobata, ſi filios educauit, ſi fuit hoſpitalis, ſi ſanctorum pedes lauit, ſi afflictis ſubminiſtrauit, ſi in omni opere bono fuit aſſidua. Porro iuniores uiduas reĳce. Cũ em̃ laſciuire cœperint aduerſus Chriſtũ, nubere uolũt, habẽtes cõdẽnationẽ, qd primã fidẽ reĳecerint. Simul aũt, & ocioſæ diſcũt circũire domos. Nõ ſolũ aũt ocioſæ, uerũ etiã garrulæ & curioſæ, loquẽtes q̃ nõ oportet. Volo igitur iuniores nubere, liberos gignere, domum adminiſtrare, nullã occaſionẽ dare aduerſario, ut habeat maledicẽdi cauſã, iam enim nonnullæ deflexerunt, ſecutæ ſatanam. Q; ſi quis fidelis, aut ſi qua fidelis habet uiduas, ſuppeditet illis, & nõ oneretur eccleſia, ut ĳs quæ uere uiduæ ſunt, ſuppeditet. Qui bene præſunt preſbyteri, duplici honore digni habeantur, maxime ĳ, qui laborãt in uerbo & doctrina. Dicit em̃ ſcriptura, boui trituranti, nõ obligabis os, & dignꝰ eſt operarius mercede ſua

ἀδ ἀυτ. μ̄ τ̄ πρεσβυτέρυ κατηγορίαμ μὴ πρα
δέχυ, ἐκτὸς, ἐι μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶμ μαρτύρωμ.
τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιομ πάντωμ ἔλεγ
χε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβομ ἔχωσι. Διαμαρ/
τύρομαι ἐνώπιομ τ̄ θεοῦ καὶ κυρίου ΙΗΣΟΥ
ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ τ̄ ἐκλεκτῶμ ἀγγέλωμ, ἵνα
ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲμ
ποιῶμ μ̄ τ̄ πρόσκλισιμ. χεῖρας ταχέως μηδε
νὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις
σεαυτὸμ ἁγνὸμ τήρει. μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλ᾽
οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ, διὰ τ̄ στόμαχόμ σου, καὶ τὰς
πυκνάς σου ἀσθενείας. Τινῶμ ἀνθρώπωμ αἱ ἁ/
μαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρί-
σιμ, τισὶ δ᾽ ἐπακολουθοῦσιμ, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ
καλὰ ἔργα πρόδηλά ἐστι, καὶ τὰ ἄλλως ἔχον/
τα κρυβῆμαι οὐ δύναται. Οσοι εἰσὶμ ὑπὸ
ζυγὸμ δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης
τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαμ, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα
τ̄ θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται. οἱ
δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας, μὴ καταφρο-
νείτωσαμ, ὅτι ἀδελφοί εἰσιμ. ἀλλὰ μᾶλλομ
δουλευέτωσαμ, ὅτι πιστοί εἰσι καὶ ἀγαπητοί,
οἱ τ̄ εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. Ταῦ/
τα δίδασκε καὶ παρακάλει. εἴτις ἑτεροδι/
δασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι
λόγοις τοῖς τ̄ κυρίου ἡμῶμ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ,
καὶ τῇ κατ᾽ εὐσέβειαμ διδασκαλίᾳ, τετύφωται,
μηδὲμ ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶμ περὶ ζητή-
σεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧμ γίνεται φθόνος,
ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί, διαπα
ρατριβαὶ διεφθαρμένωμ ἀνθρώπωμ τὸμ νοῦμ
καὶ ἀπεστερημένωμ τ̄ ἀληθείας, νομιζόντωμ
πορισμὸμ εἶναι τὴμ εὐσέβειαμ, ἀφίστασο ἀπὸ
τ̄ τοιούτωμ. Εστι δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέ
βεια μετὰ αὐταρκείας. οὐδὲμ γὰρ εἰσηνέγ-
καμεμ εἰς τὸμ κόσμομ, δῆλομ ὅτι οὐδὲ ἐξε/
νεγκεῖμ τι δυνάμεθα, ἔχοντες δὲ διατροφὰς
καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα, οἱ
δὲ βουλόμενοι πλουτεῖμ ἐμπίπτουσιμ εἰς πει
ρασμόμ

cede ſua. Aduerſus preſbyterum accuſa-
tionem ne admiſeris, niſi ſub duobus aut
tribus teſtibus. Eos qui peccant corā om
nibus argue, ut & cæteri timorem habe/
ant. Teſtificor in cōſpectu dei, & domini
Ieſu Chriſti, & electorum angelorum, ut hæc
ſerues ſine p̄cipitato iudicio, nihil faciēs
iuxta ꝓpenſionē. Manus cito ne cui im-
ponas, neq; cōmunices peccatis alienis.
Temetipſum purū ſerua. ne poſthac bi/
bas aquam, ſed uino paululo utere, pro/
pter ſtomachū tuū, & crebras tuas infir/
mitates. Quorūdā hoīm peccata, añ ma/
nifeſta ſunt, p̄cedentia ad iudiciū, quoſ/
dam uero & ſubſequuntur. Conſimiliter
& bona opera prius manifeſta ſunt, & ea
quæ ſecus habent occultari nō poſſunt.

Quicūq; ſub iugo ſūt ſerui, ſuos dños VI
omni honore dignos ducāt, ne nomē dei
& doctrina male audiat. Qui uero fide/
les habent dños, ne cōtēnant, qđ fratres
ſint, ſed magis inſeruiant, qđ fideles ſint,
& dilecti, qui bñficentiæ participes ſunt.
Hæc doce & exhortare. Si quis diuerſam
ſequitur doctrinā, & nō accedit ſanis ſer/
mōibus dñi noſtri Ieſu Chriſti, & ei q̄ ſe
cundū pietatē eſt doctrinæ, is inflatus eſt,
nihil ſciens, ſed inſaniens circa queſtiōes
& diſputationū pugnas, ex quibus naſci/
tur inuidia, cōtentio, maledicētia, ſuſpitio
nes malæ, ſuperuacaneæ cōflictationes,
mēte corruptorum, & quibus adēpta eſt ue
ritas, q̄ exiſtimāt queſtū eſſe pietatē. Seiū
gere ab ijs q̄ eiuſmodi ſūt. Eſt aūt q̄ſtus
magnus, pietas cū aīo ſua ſorte cōtento.
Nihil em̄ intulimus in mundū, uidelicet
nec efferre quicq̄ poſſumus, ſed habētes
alimēta & qbus tegamur, his cōtēti erimus.
Cæterū q̄ uolunt diteſcere, incidūt in ten

l tationem

ρασμὸν ⁊ παγίδα, ⁊ ἐπιθυμίας πολλὰς
ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς, αἵτινες βυθίζουσι
τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον, καὶ ἀπώλειαν.
ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυ-
ρία, ἧς τινὲς ὀρεγόμενοι, ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ
τῆς πίστεως, ⁊ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις
πολλαῖς. Σὺ δὲ ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ταῦτα
φεῦγε. δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πί-
στιν, ἀγάπην, ὑπομονὴν, πραότητα, ἀγωνί-
ζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλα-
βοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθης, καὶ
ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώ-
πιον πολλῶν μαρτύρων. Παραγγέλλω σοι
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάν-
τα, καὶ ΧΡΙΣΤΟΥ ΙΗΣΟΥ, τοῦ μαρτυρήσαντος
ἐπὶ ποντίου πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολο-
γίαν, τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνε-
πίλημπτον, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου
ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἣν καιροῖς ἰδίοις
δείξει ὁ μακάριος ⁊ μόνος δυνάστης, ὁ βα-
σιλεὺς τῶν βασιλευόντων, ⁊ κύριος τῶν κυ-
ριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς
οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώ-
πων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται, ᾧ τιμὴ ⁊ κράτος
αἰώνιον, ἀμήν. τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν
αἰῶνι παράγγελλε, μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μὴ δὲ
ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐν
τῷ θεῷ τῷ ζῶντι, τῷ παρέχοντι ἡμῖν πλου-
σίως πάντα εἰς ἀπόλαυσιν, ἀγαθοεργεῖν,
πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους
εἶναι, κοινωνικούς, ἀποθησαυρίζοντας ἑαυ-
τοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπι-
λάβωνται τῆς ὄντως ζωῆς. Ὦ τιμόθεε τὴν
παραθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βε-
βήλους κενοφωνίας, καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευ-
δωνύμου γνώσεως, ἣν τινες ἐπαγγελλόμε-
νοι περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. Ἡ χάρις μετὰ
σοῦ, ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ Λαοδικείας ἥτις ἐστὶ μητρόπο-
λις φρυγίας τῆς πακατιανῆς.

tationem, & laqueũ, & cupiditates mul-
tas, stultas & noxias. quæ demergunt ho
mines in exitium & interitum. Siquidem
radix omnium malorum est studium pe
cuniæ, quam quidam dum appetunt, ab
errauerunt a fide, & seipsos implicuerunt
doloribus multis. Tu uero homo dei,
ista fuge. sectare autem iusticiam, pieta-
tem, fidem, charitatem, patientiam, man-
suetudinem, certa bonum certamẽ fidei,
apprænde uitam æternam, in quam &
uocatus es, & confessus es bonam confes-
sionem coram multis testibus. præcipio
tibi in cõspectu dei, qui uiuificat omnia,
& Iesu Christi, qui testificatus est sub Põ
tio pilato bonam cõfessionem, ut serues
præceptum, immaculatus, irreprahẽsibi
lis, usq; ad apparitionem domini nostri
Iesu Christi, quã temporibus suis osten-
surus est, ille beatus & solus princeps, rex
regũ, & dñs dñantiũ, q solus habet imor
talitatẽ, lucẽ habitãs inaccessã, quẽ uidit
nemo hominum, neq; uidere potest, cui
honor, & imperium sempiternũ. Amen.
Diuitibus ĩ hoc sæculo præcipe, ne elato
sint animo, neq; spem ponãt in diuitijs,
incertis, sed in deo uiuente, qui præbet
nobis omnia affatim ad fruendũ, ut be-
ne faciant, ut diuites sint in operibus bo
nis, ut faciles sint ad impartiendũ, liben-
ter communicantes, reponentes sibiipsis
fundamentum bonum in posterum, ut
apprahẽdant æternã uitã. O Timothee
depositũ serua, deuitans ,pphanas uocũ
inanitates, & oppositiones falso nomina
tæ scientiæ, quam nõnulli profitentes cir-
ca fidem aberrauerunt. Gratia sit tecum.
Amen.

Missa fuit ex Laodicea, quæ est Me
tropolis Phrygiæ Pacatianæ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΑΥΤΗΝ ἐπιστέλλει πάλιν ἀπὸ ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις ἡ τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. τῶν σὺν παύλῳ κατειλημμένων αὐτόν, βουλόμενος αὐτὸς ὁ ἀπόστολος ἐλθεῖν τιμόθεον πρὸς αὐτόν, γράφει τῇ ἐπιστολῇ, καὶ πρῶτον μὲν σημαίνει ἑαυτὸν μνημονεύειν αὐτῷ τὸ τῆς εὐλαβείας, ἣν καὶ τῶν προγόνων αὐτῷ πίστεως. ἔπειτα δηλῶν, ὅτι δι' ἀπορίας ὧν ὅτι φυγέλλος καὶ ἑρμογένης, ἀπεστράφησαν αὐτόν, ὁρῶντες αὐτὸν τὰς ἀλύσεις. μόνῳ δὲ ὀνησιφόρῳ μαρτυρεῖ τῷ δούλῳ καὶ τόπον ἀπεδέξατο, ἐλθόντα εἰς τὴν ῥώμην, καὶ προσμείναντα αὐτῷ. παραγγέλλει δὲ αὐτῷ παραιτεῖσθαι τὰς μωρὰς ζητήσεις, διὰ τὸ μὴ ἐξ αὐτῶν γεννᾶσθαι μάχας. καὶ δοῦλον οὐ δεῖν καὶ φιλόνικον οὕτως ἐκκαπέντες, παρέβησαν τὴν ἀλήθειαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσι, μᾶλλον δὲ παραινεῖ αὐτῷ προσέχειν ἑαυτῷ, καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, καὶ εἰδέναι μὴ, ὅτι ἐν ἐσχάτοις καιροῖς ἔσονται οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, καὶ φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι. προβλέπων δὲ ταῦτα, ἀσφαλίζεσθαι τοὺς λαούς, μή τις δι' αὐτῶν ἁπατηθῇ, καὶ εἰς τὰ ἤθη, καὶ εἰς τὴν διδασκαλίας ἀκρίβειαν πολλὰ προτρεψάμενος αὐτόν, καὶ σημάνας τὸν καιρὸν τῆς ἀναλύσεως αὐτοῦ ἐνστῆναι, καὶ μέλλειν στεφανοῦσθαι ἢ μαρτυρεῖν, ἐπιστείλας αὐτῷ ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ταχέως, κομίζοντα τὴν φαιλόνην καὶ τὰ βιβλία, παρῄνεσε δὲ αὐτῷ ἀλεξάνδρον τὸν χαλκέα φυλάττεσθαι, ὡς πολλὰ κακὰ ἐνδειξάμενον αὐτῷ, καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ARGVMENTVM

ITem Timotheo scribit de exhortatione martyrij, & omni regula ueritatis, & quid futurũ sit temporibus nouissimis, & de sua passione, scribens ei ab urbe Roma.

ΠΑΥΛΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, διὰ θελήματος θεοῦ, κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ. χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ ΧΡΙΣΤΟΥ ΙΗΣΟΥ τοῦ κυρίου ἡμῶν. χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου, νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων,

PAVLI APOSTOLI AD TIMOTHEVM SECVNDA

PAulus apostolus Iesu Christi, per uoluntatẽ dei, secundum ꝓmissionẽ uitæ, quæ est in Christo Iesu, Timotheo dilecto filio. Gratia, misericordia, pax, a deo patre, & Christo Iesu domino nostro. Gratiam habeo deo, cui seruio a progenitoribus, in pura cõscientia, quod citra ullam intermissionem faciam de te mentionẽ in orationibus meis, noctu dieq; desyderans te uidere, memor tuarũ lacrymarũ

δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ, ὑπόμνησιν
λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως,
ἥτις ἐνῴκησεν πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λωΐ
δι, καὶ τῇ μητέρι σου Εὐνίκῃ· πέπεισμαι δέ,
ὅτι καὶ ἐν σοί· δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε,
ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὃ ἔστιν ἐν
σοὶ, διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. οὐ γὰρ
ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ
δυνάμεως, καὶ ἀγάπης, καὶ σωφρονισμοῦ.
Μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου
ἡμῶν, μηδὲ ἐμὲ, τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συν
κακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ, κατὰ δύνα-
μιν θεοῦ τοῦ σώσαντος ἡμᾶς, καὶ καλέσαν
τος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν,
ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν, τὴν δο
θεῖσαν ἡμῖν ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ πρὸ χρόνων
αἰωνίων, φανερωθεῖσα δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπι-
φανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ,
καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαν-
τος δὲ ζωὴν, καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγ-
γελίου, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόσο-
λος, καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν, δι' ἣν αἰτίαν
καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνο-
μαι. οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισ-
μαι, ὅτι δυνατός ἐστι τὴν παραθήκην
μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν. ὑπο-
τύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων, ὧν παρ'
ἐμοῦ ἤκουσας ἐν πίστει, καὶ ἀγάπῃ, τῇ ἐν
ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ. τὴν καλὴν παραθήκην
φύλαξον, διὰ πνεύματος ἁγίου, τοῦ
ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν. οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπ-
ἐστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὧν ἐστι
Φύγελος καὶ Ἑρμογένης. δώῃ ἔλεος ὁ κύριος τῷ
Ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, καὶ
τὴν ἅλυσίν μου οὐκ ἐπαισχύνθη, ἀλλὰ γενό
μενος ἐν Ῥώμῃ, σπουδαιότερον ἐζήτησέ με,
καὶ εὗρε. δώῃ αὐτῷ ὁ κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυ
ρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ ὅσα ἐν Ἐφέσῳ διη-
κόνησε βέλτιον σὺ γινώσκεις. σὺ οὖν τέκνον μου
ἐν δυνάμει

lachrymax, ut gaudio replear, ubi cõmo
nefactus fuero eius, quæ est in te non si-
mulatæ fidei, quæ habitauit primũ in
auia tua Loide, & matre tua Eunica. Cer
tum autem scio, quod in te quoq; quã
ob causam commonefacio te, ut susci-
tes donum dei, quod est in te, per impo
sitionem manuum mearum. Non enim
dedit nobis deꝰ spm̃ timiditatis, sed po-
tentiæ, & dilectiõis, & sobrietatis. Ne igi
tur te pudeat testimonij dñi nostri, neq;
mei, q̃ sum uinctus illius, sed esto parti-
ceps afflictionũ euangelij, iuxta potẽtiã
dei, qui saluos fecit nos, & uocauit uoca-
tione sancta, nõ secundũ opera nostra,
sed secũdũ suũ propositũ & gratiã, quæ
data est nobis in Christo Iesu ante tem-
pora æterna, sed manifestata fuit nũc p
apparitionẽ saluatoris nostri Iesu Chri
sti, qui mortẽ quidẽ aboleuit, uitã aũt in
lucẽ ꝓduxit, & imortalitatẽ per euange-
lium, in quod positus sum ego præco &
apls, & doctor gentiũ, quã ob causam &
hæc patior, at non erubesco. Noui enim
qd' is cui credidi, & certus sum, qd' potẽs
sit depositũ meũ custodire i illũ diẽ. For
mã habeto sanorũ sermonũ, quos a me
audisti in fide & charitate, q̃ est in Chri-
uo Iesu. Egregium depositũ seruato, per
spm̃ sanctũ, qui inhabitat in nobis. No-
sti hoc quod auersati fuerint me oẽs, qui
sunt in Asia, quoꝝ est Phygelus & Her-
mogenes. Det misericordiã dñs Onesi-
phori familiæ, qm̃ sæpe me refocillauit,
& catenã meã non erubuit, sed cum esset
Romæ, studiosiꝰ quesiuit me, & inuenit.
Det ei dñs, ut iueniat misericordiã apud
dñm in die illo. Et i cꝫ multis Epheſi mi-
nistrauerit meliꝰ tu nosti. Tu igit' fili mi,

II

fortis

ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗ/
ΣΟΥ, καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν
μαρτύρων ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις,
οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται, καὶ ἑτέρους διδάξαι. σὺ
οὖν κακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης ΙΗ
ΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέ
κεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ
στρατολογήσαντι ἀρέσῃ. ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ
στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. τὸν κοπι
ῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν με/
ταλαμβάνειν. νόει ἃ λέγω. δώῃ γάρ σοι ὁ κύ
ριος σύνεσιν ἐν πᾶσι. μνημόνευε ΙΗΣΟΥΝ
ΧΡΙΣΤΟΝ ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν ἐκ σπέρ
ματος Δαβὶδ κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, ἐν ᾧ κα
κοπαθῶ μέχρι δεσμῶν ὡς κακοῦργος. ἀλλ'
ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. διὰ τοῦτο πάν/
τα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐ/
τοὶ σωτηρίας τύχωσι τῆς ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ
μετὰ δόξης αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος. εἰ γὰρ
συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν. εἰ ὑπομένο-
μεν, καὶ συμβασιλεύσομεν. εἰ ἀρνούμεθα, κἀ/
κεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς. εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος
πιστὸς μένει, ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ δύναται.
ταῦτα ὑπομίμνησκε, διαμαρτυρόμενος ἐνώ/
πιον τοῦ κυρίου, μὴ λογομαχεῖν, εἰς οὐδὲν χρή/
σιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων. σπού/
δασον σεαυτὸν δόκιμον παρασῆσαι τῷ θεῷ,
ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λό
γον τῆς ἀληθείας, τὰς δὲ βεβήλους κενοφω/
νίας περιΐσασο. ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν
ἀσεβείας, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα/
νομὴν ἕξει, ὧν ἐστιν ὑμέναιος καὶ Φιλητός, οἵ
τινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες
τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπου/
σι τινῶν πίστιν. ὁμῶς στερεὸς θεμέλιος
τοῦ θεοῦ ἕστηκεν, ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύ-
την, ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ ἀποστήτω
ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα ΧΡΙ/
ΣΤΟΥ. ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη
χρυσᾶ καὶ

fortis esto in gratia, quæ est in Christo Iesu, & in his quæ audisti a me, per mul/tos testes. Hæc cõmenda fidelibus hominibus, qui erũt idonei, ut alios quoq; doceant. Tu igitur feras afflictionẽ, ut bonus miles Iesu Christi. Nemo q̃ militat implicat uitæ negocijs, ut ei qui sẽ in militiã delegit placeat. Q̃ si certet etiã aliqs, nõ coronatur, nisi legitime certauerit. Laborãtẽ agricolã oportet primũ de fructibus percipere. cogita quæ dico. Dabit eñ tibi dñs in oibus intellectũ. Memẽto Iesum Christũ resurrexisse a mortuis, ex semine Dauid, secundũ euangelium meũ, in quo tolero usq; ad uincula tanq; maleficus. At sermo dei, nõ est alligatus, propterea oia suffero, ꝓpter electos, ut & ipsi salutẽ cõsequant, q̃ est in Christo Iesu, cũ gloria æterna. certus sermo. Nã si cõmortui sum⁹, & cõuiuem⁹. si sufferimus, & conregnabimus. si negamus, & ille negabit nos. si icreduli sum⁹, ille fidelis manet, negare seipsum nõ potest. Hæc admone, cõtestans corã dño. ne uerboꝫ pugnas sequare (ad nihil eñ conducit) ad subuersionẽ audientium. Stude teipsũ ꝓbatũ exhibere deo, operariũ nõ erubescẽtẽ, recte secantẽ uerbũ ueritatis, cæteꝫ ꝓphanas uocũ ianitates ꝓtermittito. Ad maiorẽ eñ ꝓficiẽt ipietatẽ, & sermo illoꝫ, ut cancer morb⁹ serpet. Quoꝫ de numero est Hymenæ⁹, & Philet⁹, q̃ circa ueritatẽ aberrauerũt, dicẽtes resurrectionẽ iam esse factã, & subuertũt quorũdã fidẽ. Solidũ tñ fũdamẽtum dei stat, habẽs signaculũ hoc, nouit dñs, qui sint sui, & discedat ab iniquitate, ois q̃ nominat nomẽ Christi. Cæteꝫ in magna domo, non tantum sunt uasa

χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα, καὶ ὀστράκινα, καὶ ἃ μὲν εἰς τιμὴν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. ἐὰν οὖν τις ἐκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμὴν ἡγιασμένον, εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον. τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε. δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην, μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσι μάχας, δοῦλον δὲ κυρίου, οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκακον ἐν πραότητι, παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μή ποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἐκείνου θέλημα. τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί. ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι, μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι, καὶ τούτους ἀποτρέπου. ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας, καὶ αἰχμαλωτίζοντες τὰ γυναικάρια, σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις, πάντοτε μανθάνοντα, καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα. ὃν τρόπον δὲ Ἰαννὴς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωϋσῇ, οὕτως καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι καταφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ πίστιν, ἀλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον. ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἐκείνων ἐγένετο. σὺ δὲ παρηκολούθησάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει

aurea & argentea, uex etiã lignea, & teſtacea, & alia quidẽ in honorẽ, alia uero in cõtumeliã. Si quis igit' expurgarit ſeipſum ab his, erit uas in honorẽ ſanctificatum, utile dño, ad omne opus bonum ꝑparatum. Iuueniles aũt cõcupiſcentias fuge, ſed ſectare iuſticiã, fidẽ, charitatẽ, pacẽ, cum his qui inuocãt dñm ex puro corde. Stultas aũt & inerudítas queſtiones reſpue, ſciẽs eas parere pugnas. Porro ſeruum domini, nõ oportet pugnare ſed placidum eſſe erga omnes, propenſum ad docẽdum, tolerantem malos in mãſuetudine, erudiẽtẽ eos qui obſiſtũt, ſi qñ det illis deus pœnitentiã ad agnoſcendũ ueritatẽ, & reſipiſcant a diaboli laqueo, capti ab eo ad ipſius uolũtatẽ. Illud aũt ſcito, quod in extremis diebus inſtabunt tẽpora periculoſa. Erunt em homines ſui amantes, auari, faſtuoſi, ſuperbi, maledici, parentibus immorigeri, ingrati, impij, carentes affectu, neſcij fœderis, calumniatores, intemperantes, immites, negligentes bonorum, proditores, præcipites, inflati, uoluptatum amãtes, potius ꝙ amantes dei, habentes formam pietatis, ſed qui uim eius abnegarint, & iſtos auerſare. Ex his enim ſunt qui ſubeunt in familias, & captiuas ducunt mulierculas, oneratas peccatis, quæ ducuntur concupiſcentijs uarijs, ſemper diſcentes, & nunꝙ ad cognitionem ueritatis uenire ualẽtes. Quẽadmodum aũt Iãnes & Iãbres, reſiſtebãt Moyſi, ita & hi reſiſtũt ueritati, homines mẽte corrupti, reprobi circa fidẽ, ſed nõ proficiẽt amplius. Siquidẽ amẽtia illoꝝ euidẽs erit oibus, quẽadmodũ & illoꝝ fuit. Tu uero aſſecutus es doctrinã meam, inſtitutionem, propoſitum,

III

προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγά/
πῃ, τῇ ὑπομονῇ, τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθή/
μασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκο
νίῳ, ἐν Λύστροις, οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα.
καὶ ἐκ πάντων με ἐῤῥύσατο ὁ κύριος, καὶ πάν/
τες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν ΧΡΙΣΤΩ
ΙΗΣΟΥ, διωχθήσονται. πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι,
καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλα/
νῶντες, καὶ πλανώμενοι. σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμα
θες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες, καὶ
ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ
δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πί
στεως τῆς ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ. πᾶσα γραφὴ θε/
όπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν,
πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παι
δείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ
θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξ/
ηρτισμένος. διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπι
ον τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, τοῦ μέλ
λοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς, κατὰ τὴν ἐπιφά
νειαν αὐτοῦ, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, κήρυξον τὸν
λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως, ἔλεγξον,
ἐπιτίμησον, παρακάλεσον, ἐν πάσῃ μακρο
θυμίᾳ καὶ διδαχῇ. ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαι
νούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ
κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας, ἑαυτοῖς ἐπισω
ρεύσουσι διδασκάλους, κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν,
καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀπο
στρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται.
Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι κακοπάθησον, ἔργον
ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου
πληροφόρησον. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ
ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε, τὸν
ἀγῶνα, τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον
τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα. λοιπὸν ἀπό
κειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀπο
δώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δί/
καιος κριτής, οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πᾶ
σι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

σπούδασον

propositum, fidem, longanimitatē, cha
ritatē, patientiā, persecutiones, afflictio-
nes, q̄ mihi acciderunt in Antiochia, in
Iconio, Lystris, quas psecutiōes sustinue
rim. & ex oīibus eripuit me dñs, sed &
oēs, qui uolunt pie uiuere in Christo Ie/
sum psecutionē patiētur. Porro mali ho
mines, & impostores proficiēt in peius,
dum & seducunt & seducunt. At tu ma-
neto in his quæ didicisti, & quæ tibi con
credita sunt, sciens a quo didiceris, & qd
a puero sacras litteras noueris, q̄ te pos/
sunt eruditum reddere, ad salutē, per fi/
dem, q̄ est in Christo Iesu. Ois scriptura
diuinitus, inspirata & utilis ad doctrinā
ad redargutionē, ad correctionē, ad in/
stitutionem, quæ est in iustitia, ut inte-
ger sit dei homo, ad omne opus bonū
apparatus. Testificor igitur ego corā IIII
deo & domino Iesu Christo, qui iudica/
turus est uiuos & mortuos, in apparitio
ne sua, & in regno suo, p̄dica sermonē,
insta tēpestiue, intēpestiue, argue, increpa. exhortare in omni longanimitate &
doctrina. nā erit tempus, cum sanā do/
ctrinā nō sustinebunt, sed iuxta cōcupi
scentias suas, coaceruabunt sibi docto/
res, ꝯ quibus pruriunt aures, & a uerita
te quidem aures auertent, ad fabulas ue
ro conuertentur. At tu sobrius esto in
omnibus, obdura, opus perage euange
listæ, ministerium tuum expleto. Nam
ipse iam immolor, & tempus meæ disso
lutionis instat. Certamen bonum de/
certaui, cursum consumaui, fidē seruaui.
Qd̄ supest, reposita est mihi iustitiæ co
rona, quā reddet mihi dñs in illo die, q
est iustus iudex, nō solum autē mihi, sed
& oibus qui diligūt aduentum domini.

ωσύδασομ ἐλθεῖμ πρός με ταχέως. δημᾶς γάς με ἐγκατέλιπεμ ἀγαπήσας τὸμ νῦμ αἰῶνα, κὴ ἐποςεύθη εἰς θεσσαλονίκλω, κρήσκης εἰς γαλατίαμ, Τῖτος εἰς δαλμαπίαμ, λυκᾶς ἐςὶ μόνος μετ' ἐμοῦ. μάρκομ ἀναλαβὼμ ἄγε μετὰ σεαυτοῦ. ἔςι γάς μοι εὔχρηςος εἰς διακονίαμ. τυχικὸμ δὲ ἀπέςειλα εἰς ἔφεσομ, τὸ φαιλόνλω ὃμ ἀπέλιπομ ἐν Τρωάδι παρὰ κάρπω, ἐρχόμενος φέρε καὶ τὰ βιβλία, μάλισα τὰς μεμβράνας. Αλέξανδρος ὁ χαλκεὺς, πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο, ἀποδώη αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὃμ κὴ σὺ φυλάσσε, λίαμ γὰρ ἀνθέςηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ, οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπομ, μὴ αὐτοῖς λογισθείη, ὁ δὲ κύριός μοι παρέςη, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐῤῥύσθλω ἐκ ςόματος λέοντος, κὴ ῥύσεταί με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, κὴ σώσει εἰς τὴ βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιομ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. Ἀσπασαι πρίσκομ κὴ ἀκύλαμ καὶ τὸμ ὀνησιφόρου οἶκομ. ἔραστος ἔμεινεμ ἐν κορίνθῳ, Τρόφιμομ δὲ ἀπέλιπομ ἐν μιλήτῳ ἀσθενοῦντα. σπούδασομ πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖμ. ἀσπάζεταί σε εὔβουλος κὴ πούδης, καὶ λῖνος, κὴ κλαυδία, κὴ οἱ ἀδελφοὶ πάντες, ὁ κύριος ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ, μετὰ τοῦ πνεύματός σου. Η χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

Da operam, ut uenias ad nos cito. Nam Demas me reliquit, amplexus hoc sæculum, & profectus est in Thessalonicam: Crescens in Galatiam. Titus in Dalmatiam, Lucas mecum est solus, Marcum assumptum adducito una tecũ, est em̃ mihi perutilis ad ministeriũ. Porro Tychicum misi Ephesum. Penulam quam reliqui Troade apud Carpũ, cũ uenies apporta & libros, maxime aũt mẽbranas. Alexander faber ærarius, multa mihi mala ostẽdit. Reddat illi dominus iuxta facta sua, quem & tu caue, uehementer enim restitit sermonibus nostris in prima mea defensione, nemo mihi adfuit, sed omnes me deseruerunt, ne illis imputetur, sed dn̄s mihi adfuit, & confortauit me, ut per me preconiũ explere tur, & audirẽt omnes gentes, & ereptus fui ex ore leonis, & eripiet me dn̄s ab omni facto malo, & seruabit in regnum suũ cœleste, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen. Salutа Priscũ & Aquilã, & Onesiphori familiã. Erastus mansit Corinthi, Trophimum aũt reliqui in Mileto languẽtẽ. Da operã ut uenias ante hyemem. Salutat te Eubúlus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & frẽs oẽs. Dn̄s Iesus Christ⁹, cũ spũ tuo. gratia uobiscũ. Am̃.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΠΑΥΛΟΥ.

ΤΑΥΤΗΝ ἐπιςέλλει ἀπὸ νικοπόλεως, ἐκεῖ γὰρ παρεχείμαζεμ. ἦδε πρόφασις ἐςὶ ἐπισολῆς αὕτη. εἰς μὲν τὴ κρήτλω, ἀπέλιπε τὸν Τῖτομ, ἵνα κατασήσῃ κατὰ πόλεις κληρικοὺς πλλῶμ δὲ ὄντων ἐκεῖ τῶν ἐπιχωριάντων προφάσει τοῦ νόμου ἀπατᾶμ τοὺς λαούς, μεθ' ὃ μαθὼμ ὁ παῦλος γράφει, κὴ πρῶτομ μὲν ἐυχαριςῶμ τῷ θεῷ διὰ τὴ αὐτοῦ ἐυλάβειαμ, σημαίνει τλὼ ἐν ΧΡΙΣΤΩ πίςιμ μὴ νεωτέραμ εἶναι, ἀλλ' ἀξ αἰῶμος ἡτοιμάθη κὴ ἐσκηγέλθαι παρὰ τοῦ θεοῦ ταύτλω, ἔπειτα περὶ τῆ κατασάσεως τῶν κληρικῶμ κὴ τούτων διδάσκει, πῶς κὴ ὁποίους αὐτοὺς εἶναι δεῖ, καὶ ἐπιτιμᾶν δὲ ἐντέλλεται αὐτῷ, τοῖς ἀντιλεγόσκ τῇ ὑγιαινούσῃ πίςει, μάλισα δὲ τοὺς ἐκ περιτομῆς. εἰδέναι τε τοὺς κρήτας, ὅτι ἄργοι εἰσὶ, καὶ χρήζουσιμ ἐπιτιμίας, διδάξας δὲ πάντα τὰ

βρώματα

βρώματα καθαρὰ εἶναι τοῖς καθαροῖς, ἢ ὁποίας εἶναι δεῖ τὰς πρεσβύτιδας τὰς ὀφλούσας σωφρονίζειν τὰς νέας, παραινεῖ πῶς δεῖ. Ὁ τοὺς δούλους τοῖς ἰδίοις δεσπόταις ὑπηρετεῖν. καὶ τέλος. ὑπομνήσας ὅτι ἡ τοῦ σωτῆρος χάρις οὐκ ἀφῆκεν ἡμᾶς ἐδικαίωσεν, ἀλλὰ τῇ ἰδίᾳ φιλανθρωπίᾳ, καὶ παραγγέλλας τὰς νομικὰς μάχας ἐκβέπεσθαι ὡς ἀναιχωτούσας, δηλοῖ αὖθις μετὰ τὸ πέμψαι πρὸς αὐτὸν Ἀρτεμᾶν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς αὐτὸν, σπουδάζειν αὖθις ὥσε διδάσκειν, καὶ τοὺς αὐτοῦ καλῶν ἔργων προΐστασθαι, ὁ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ARGVMENTVM.

TItum cõmonefacit & inſtruit de conſtitutione preſbyterij, & de ſpirituali cõuerſatione, & hæreticis uitandis, qui traditionibus iudaicis credunt, ſcribens ei a Nicopoli.

ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ.

ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ, καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας, τὴν κατ' εὐσέβειαν ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς, πρὸ χρόνων αἰωνίων. ἐφανέρωσεν δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐν κηρύγματι ᾧ ἐπιστεύθην ἐγὼ, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ, κατὰ κοινὴν πίστιν. Χάρις, ἔλεος, εἰρήνη, ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν. τούτου χάριν καταλέιπόν σε ἐν κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην. εἴτις ἔστιν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ, τέκνα ἔχων πιστὰ, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα. δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς

EPISTOLA PAVLI AD TITVM

PAulus ſeruꝰ dei, apłs aũt Ieſu Chriſti, iuxta fidẽ electorꝝ dei, & agnitionem ueritatis q̃ eſt ſecundũ pietatẽ in ſpe uitæ eternæ, quã pmiſit is q mẽtiri neſcit deꝰ ante tpa æterna, manifeſtauit aũt tẽporibꝰ ſuis ſermonẽ ſuũ in p̃dicatiõe, q̃ cõmiſſa ẽ mihi, ſecũdũ delegationẽ ſaluatoris noſtri dei, Tito germano filio, iuxta cõmunẽ fidẽ. Gratia, miſericordia, pax a deo patre & dño Ieſu Chriſto, ſaluatore noſtro. Huiꝰ rei gratia reliq te in Creta, ut q̃ deſũt corrigas, & cõſtituas oppidatim p̃ſbyteros, ſicut ego tibi ordinarã. Si qs eſt inculpatus, uniꝰ uxoris uir, liberos habẽs fideles, non obnoxios crimini luxꝰ, aut q nõ ſint itractabiles. Oportet em̃ ep̃m inculpatũ eſſe, tãq̃ dei diſpẽſatorẽ, nõ p̃fractũ, nõ iracũdũ, nõ uinoſũ, nõ pcuſſorẽ, nõ turpiter lucro deditũ, ſed hoſpitalẽ, bonaꝝ rerꝝ ſtudioſũ, ſobriũ, iuſtum, piũ, tẽperantẽ, tenacẽ eius, q ſecundum doctrinã eſt fidelis ſermonis ut potens ſit, etiã exhortari in doctrina ſana, & con

καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. εἰσὶ γὰρ πολλοὶ ἀνυπότακτοι, καὶ ματαιολόγοι, καὶ φρεναπάται, μάλισα οἱ ἐκ περιτομῆς, οὓς δεῖ ἐπισομίζειν, οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ αἰσχροῦ κέρδους χάριν. εἶπε τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν προφήτης. Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής. Δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει, μὴ προσέχοντες Ἰουδαϊκοῖς μύθοις, καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων, ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν. πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς, τοῖς δὲ μεμιαμμένοις, καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις. θεὸν ὁμολογοῦσιν, εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι. Σὺ δὲ λάλει, ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ. πρεσβύτας, νηφαλέους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ. πρεσβύτιδας ὡσαύτως, ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους, ἵνα σωφρονίζωσι, τὰς νέας, φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους, σώφρονας, ἁγνάς, οἰκουρούς, ἀγαθάς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται. τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν, περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, λόγον ὑγιῆ ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ, μηδὲν ἔχων περὶ ἡμῶν λέγειν φαῦλον. Δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθὴν, ἵνα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρ

& contradicentes conuincere. Sunt enim multi intractabiles, & uaniloqui, & mentium seductores, maxime ij qui sunt ex circumcisione, quibus oportet obturare os, qui totas domos subuertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia. Dixit quidam ex istis, proprius ipsorum propheta. Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, uentres pigri. Testimoniū hoc est uerum. quam ob causam redarguit illos seueriter, ut sani sint in fide, nō attendentes Iudaicis fabulis, & præceptis hominum, auersantium ueritatem. Omnia quidem pura puris. Porro pollutis & infidelibus, nihil est purum, sed polluta est illorum & mens & conscientia. Deum profitentur se scire, cæterū factis negant, cum sint abominabiles, & immorigeri, & ad omne opus bonum reprobi.

Tu uero loquere, quæ decent sanam doctrinam. Senes ut sobrij sint, moderati, sani fide, charitate, patientia. Anus itidem ut in habitu sint, qui religionem deceat, non calumniatrices, nō uino multo seruiētes, ut honesta doceant, quo possint modestas reddere adolescentulas, ut maritos suos diligant, ut liberos ament, ut sobriæ sint, puræ, domus custodes, bonæ, subditæ suis uiris. ne sermo dei male audiat. Adolescentes consimiliter adhortare, ut sobrij sint, sup oīa temetipsū præbens formā bonoꝝ operū, in doctrina, integritatem, grauitatem, sermo nē sanum, irreprehensibilem, ut is qui repugnat rubore suffundatur, nihil habens, quod de uobis dicat mali. Seruos hortare, ut suis dñis pareant, in oibus illis placeāt, nō responsatores, non suffurantes, sed fidem oēm ostendentes bonam, ut doctrinam

II

saluatoris

τ̃ σωτ̃ῆρος ἡμῶν θεοῦ, κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν.
Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τ̃ θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν
ἀνθρώποις, παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τ̃
ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως, καὶ δικαίως, καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι
τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς
δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτ̃ῆρος ἡμῶν
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ
ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης
ἀνομίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων. Ταῦτα λάλει καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε, μετὰ πάσης ἐπιταγῆς, μηδείς σου περιφρονείτω.
Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς, ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις
ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν, ἑτοίμους εἶναι, μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους. ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις, καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ
φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους. ὅτε δὲ ἡ χρηστότης, καὶ ἡ φιλανθρωπία
ἐπεφάνη τοῦ σωτ̃ῆρος ἡμῶν θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν
ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν
ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως, διὰ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
τοῦ σωτ̃ῆρος ἡμῶν, ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα, κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου. Πιστὸς ὁ λόγος. περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες θεῷ. Ταῦτά ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις. μωρὰς δὲ ζητήσεις, καὶ γενεαλογίας, καὶ ἔριδας, καὶ μάχας νομικὰς, παραίτησαι. εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιαι. αἱρετικὸν
ἄνθρωπον

saluatoris nostri dei, ornent in oibus. Apparuit enim gratia dei, salutifera omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegata impietate & mundanis cõcupiscentijs, sobrie, & iuste, & pie uiuamus in hoc sæculo, expectantes beatam illam spem, & apparitionem gloriæ magni dei, & saluatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum p nobis, ut redimeret nos ab omni iniquitate, & purificaret sibiipsi populum eximium, sectatorem bonorum operum. Hæc loquere, & hortare, & argue, cũ omni mandandi studio, nemo te despiciat. Admoneto illos, ut principatibus, III
ac potestatibus subditi sint, ut magistratibus pareant, ut ad omne opus bonum sint parati, ne de quoquam maledicãt, ne sint pugnaces, sed humani, oẽm exhibentes mansuetudinem erga omnes homines. Nam eramus quondã & nos stulti, inobedientes, errantes, seruientes desyderijs, & uoluptatibus uarijs, in malitia & inuidia degentes, odiosi, inuicẽ odio psequentes. At postq̃ bonitas, & erga hoies amor apparuit, saluatoris nostri dei, non ex operibus quæ sunt in iustitia, quæ faciebamus nos, sed secundũ suam misericordiã saluos nos fecit, per lauacrũ regenerationis, & renouationis spiritus sancti, quẽ effudit in nos abũde, per Iesum Christũ saluatorẽ nostrũ, ut iustificati illius gratia, hæredes efficeremur iuxta spẽ uitæ æternæ. Indubitatus sermo. De his uolo ut confirmes quo solliciti sint, ut bonis operibus præsint qui crediderũt deo. Hæc enim sunt honesta & utilia hominibus. Stultas autẽ questiones, & genealogias, & cõtẽtiões, & pugnas legales omitte. Sunt eñ inutiles & uanæ. Factiosum

hominẽ

ἄνθρωπον μετὰ μίαν & δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται, τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος. ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρός σε ἢ Τυχικόν, σπούδασον ἐλθεῖν πρός με εἰς Νικόπολιν, ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι. Ζηνᾶν τὸν νομικὸν & Ἀπολλῶ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ. μανθανέτωσαν δὲ & οἱ ἡμέτεροι, καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι. ἀσπάζονταί σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες, ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει. Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν, ἀμήν.

hominem post unam & alteram admonitionem fugæ, sciens euersum esse, qui eiusmodi est, & peccat per se damnatus. Cum autem misero Arteman ad te, aut Tychicum, da operam, ut uenias ad me Nicopolim, nam illic decreui hybernare. Zenam legisperitũ, & Apollo, studiose deducito, ne quid illis desit. Discant aũt & nostri, bonis operibus præesse, ad necessarios usus, ut non sint infrugiferi. Salutant te, qui mecum sunt omnes. Saluta eos, qui diligunt nos in fide. Gratia cum omnibus uobis. Amen.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΤΑΥΤΗΝ ἐπιστέλλει ἀπὸ Ῥώμης, ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. Ὀνήσιμος ὁ οἰκέτης Φιλήμονος ἔφυγε, καὶ ἀπελθὼν πρὸς τὸν ἀπόστολον, κατηχήθη παρ' αὐτοῦ, καὶ γέγονεν αὐτῷ χρήσιμος εἰς διακονίαν, περὶ τούτου τοίνυν γράφει Φιλήμονι, παραϊτεῖται αὐτῷ τὸν Ὀνήσιμον, ἵνα προσέχῃ αὐτῷ γνησίως, & μηκέτι ἔχῃ αὐτὸν ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὡς ἀδελφόν, προετρέψατο δὲ αὐτὸν καὶ ξενίαν αὐτῷ ἑτοιμάσαι, ἵνα ἐὰν ἔλθῃ εὕρῃ σοῦ μείνῃ. καὶ οὕτως τελειοῖ πλὴν τὴν ἐπιστολήν.

ARGVMENTVM

PHilemoni familiares litteras facit pro Onesimo seruo eius, scribens ei ab urbe Roma de carcere per suprascriptum Onesimum.

ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ.

ΠΑΥΛΟΣ Δέσμιος ΧΡΙΣΤΟΥ ΙΗΣΟΥ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, Φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ & συνεργῷ ἡμῶν, καὶ ἀπφίᾳ τῇ ἀγαπητῇ, & Ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ' οἶκον σου

AD PHILEMONEM EPISTOLA PAVLI.

PAulus uinctus Christi Iesu & Timotheus frater, Philemoni dilecto & collegæ nostro, & Apphiæ dilectæ, & Archippo commilitoni nostro, & quæ domi

οἶκον σου ἐκκλησίᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη
ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ΙΗΣΟΥ
ΧΡΙΣΤΟΥ. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε
μνείαν σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν
μου, ἀκούων σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν ἣν
ἔχεις πρὸς τὸν κύριον ΙΗΣΟΥΝ, καὶ εἰς πάν
τας τοὺς ἁγίους, ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστε-
ώς σου ἐνεργὴς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς
ἀγαθοῦ τοῦ ἐν ὑμῖν εἰς ΧΡΙΣΤΟΝ ΙΗΣΟΥΝ.
χάριν γὰρ ἔχομεν πολλὴν καὶ παράκλη-
σιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν
ἁγίων ἀναπέπαυται διὰ σοῦ ἀδελφέ. διὸ
πολλὴν ἐν ΧΡΙΣΤΩ παῤῥησίαν ἔχων ἐπι
τάσσειν σοι, τὸ ἀνῆκον, διὰ τὴν ἀγάπην
μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος ὢν, ὡς Παῦ-
λος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος ΙΗΣΟΥ
ΧΡΙΣΤΟΥ. παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου
ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου, Ὀνήσιμον
τὸν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὔ
χρηστον, ὃν ἀνέπεμψα, σὺ δὲ αὐτὸν τοῦτέστι
τὰ ἐμὰ σπλάγχνα προσλαβοῦ, ὃν ἐγὼ ἐ-
βουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑ-
πὲρ σοῦ διακονῇ μοι ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐα
γελίου, χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης, οὐδὲν ἠθέ
λησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ
ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ κατὰ ἑκούσιον, τάχα γὰρ
διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, ἵνα αἰώνιον αὐ
τὸν ἀπέχῃς, οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δοῦ-
λον, ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοί, πό
σῳ δὲ μᾶλλον σοὶ καὶ ἐν σαρκὶ, καὶ ἐν κυρίῳ
εἰ οὖν ἐμὲ ἔχεις κοινωνὸν προσλαβοῦ αὐ-
τὸν ὡς ἐμέ. εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε, ἢ ὀφείλει, τοῦ-
το ἐμοὶ ἐλλόγει, ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ
ἐμῇ χειρί. ἐγὼ ἀποτίσω, ἵνα μὴ λέγω σοι,
ὅτι καὶ σεαυτόν μοι προσοφείλεις, ναί
ἀδελφέ. ἐγώ σου ὀναίμην ἐν κυρίῳ,
ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν
κυρίῳ, πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγρα-
ψά σοι. εἰδὼς, ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω ποιή-
σεις,

domi tuæ est, congregationi. Gratia uobis & pax, a deo patre nostro & dño Iesu Christo. Gratias ago deo meo semp mētionē tui faciēs in orationibus meis, audiens tuam charitatē & fidem, quam habes erga dñm Iesum, & erga oēs sanctos, ut cōmunicatio fidei tuæ, efficax fiat, in agnitione omnis boni, quod est in uobis, erga Christū Iesum. Gaudiū ēm habemus multū, & consolationē in dilectione tua, quod uiscera sanctorū refocillata sunt in te frater. Quapropter cū̄ uis multā in Christo fiduciā habeā iniungendi tibi, id quod ad rem pertinet, tamen propter charitatē potius rogo, cum talis sim. nēpe Paulus senex, nunc autē etiā uinctus Iesu Christi. Rogo autem pro filio meo, quē genui in uinculis meis Onesimo, quondā tibi inutili, nūc uero tibi & mihi perutili, quē remisi, tu autem eum, hoc est uiscera mea suscipe, quē ego cupiebā apud me retinere, ut pte ministraret mihi in uinculis euāgelij, sed absq; tua sententia nihil uolui facere, ne uelut ex necessitate bonum tuum esset, sed spōtaneum. Nam ꝓpterea forsitan secessit ad tempus, ut æternum reciperes, nō iam ut seruum, sed plusq; seruum, nēpe fratrē dilectum, maxime mihi, quanto aūt magis tibi, & in carne, & in dño. Si igitur me habes consortē, suscipe illum ad te, tanq; me. Q; si quid lesit te, aut debet, hoc mihi imputato. Ego Paulus scripsi mea manu. Ego persoluā ut ne dicā quod etiā teipsum mihi insuper debes. etiam frater. Ego te fruar in dño. Refocilla mea uiscera in domino. Confisus de obedientia tua scripsi tibi. sciens, quod etiā ultra cq̄ dico facturus

σεις. ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν. ἐλπίζω γὰρ, ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν. Ἀσπάζεταί σε Ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν ΧΡΙΣΤΩΙ ΙΗΣΟΥ. μᾶρκος, ἀρίσταρχος, δημᾶς λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου. Η χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. Ἀμήν

sis. Simul autem etiam prepara mihi hospitium, spero enim, quod per orationes uestras, donabor uobis. Salutat te Epaphras concaptiuus meus in Christo Iesu, Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas, adiutores mei. Gratia domini nostri Iesu Christi, sit cum spiritu uestro. Amen.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΑΥΤΗΝ ἐπιστέλλει ἀπὸ Ἰταλίας, διὰ πρόφασιν δὲ ἐπιστολῆς αὐτῆς. ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἐμίσαντο τὸν νόμον καὶ ταῖς σκιαῖς, διὰ τοῦτο ὁ ἀπόστολος παῦλος διάσκαλος ἐθνῶν γενόμενος, καὶ εἰς τὰ ἔθνη ἀποσταλεῖς, κηρύττει τὸ εὐαγγέλιον, γράψας τε πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, γράφει λοιπὸν καὶ τοῖς ἐκ περιτομῆς πιστεύσασιν ἑβραίοις, ἀποδεικτικὴν ταύτην ἐπιστολὴν περὶ τῆς τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ παρουσίας, καὶ τοῦ πεπαῦσθαι τὴν σκιὰν τοῦ νόμου, καὶ πρῶτον μὲν ἀποδείκνυσι τοὺς προφήτας ἀπεστάλθαι, ἵνα περὶ τοῦ σωτῆρος ἀπαγγείλωσι, καὶ μετ' αὐτοὺς, αὐτὸς ἔλθῃ, δοῦλος τε εἶναι τοὺς προφήτας, καὶ μηνυτὰς τῆς αὐτοῦ παρουσίας, αὐτὸν δὲ τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ υἱὸν εἶναι θεοῦ, δι' οὗ τὰ πάντα γέγονεν, καὶ ὅτι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἔδει ἄνθρωπον γενέσθαι, ἵνα διὰ τοῦ σώματος αὐτοῦ θυσίας καταργήσῃ τὸν θάνατον, οὐ μὲν διὰ αἵματος μόσχου, ἢ τράγου, ἀλλὰ διὰ αἵματος ΧΡΙΣΤΟΥ ἔσεσθαι τὴν σωτηρίαν τοῖς ἀνθρώποις, ἀποδείκνυσι δὲ, ὅτι ὁ νόμος οὐδένα ἐτελείωσεν, ἀλλὰ σκιὰν εἶχεν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. καὶ οὐ κατέπαυσεν ὁ λαός, ἀλλὰ κοινὴ πᾶσιν ἡμῖν ὑπολείπεται ἡ ἡμέρα τοῦ καταπαύσεως. πάλιν δὲ ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἡ ἱερατικὴ λειτουργία, μετετέθη ἀπὸ Ἀαρὼν εἰς τὸν ΧΡΙΤΟΝ, οὗ τύπος ἦν ὁ Μελχισεδέκ, οὐ γὰρ ἐκ τοῦ Λευΐ, πίστει τε δεδικαιῶσθαι τοὺς πατέρας σημαίνει, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου, εἶτα πάλιν εἰς τὰ ἤθη προσεφάμενος αὐτούς, καὶ ἀποδεξάμενος αὐτῶν τὴν διὰ ΧΡΙΣΤΟΝ ὑπομονὴν, καὶ πείσας τιμᾶν τοὺς πρεσβυτέρους, τελεῖ τὴν ἐπιστολήν.

ARGVMENTVM

IN primis dicendū est, cur apostolus Paulus in hac epistola scribenda non seruauerit morem suum, ut uel uocabulum nominis sui, uel ordinis describeret dignitatem. Hæc causa est, q̄ ad eos scribens, qui ex circumcisione crediderant, quasi gentiū apostolus, & nō hebreorum, sciens quoq; eorum superbiam, suamq; humilitatem, ipse demōstrans meritum officij sui, noluit anteferre. Nam simili modo etiam Iohannes apostolus propter humilitatē, in epistola sua nomen suū eadem ratione nō prætulit. Hāc ergo epistolam fertur apostolus ad Hebreos conscriptā hæbraica lingua misisse cuius sensum & ordinem retinens Lucas euangelista post excessum beati apostoli Pauli Græco sermone composuit.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙ/
ΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ

Ο ΛΥ ΜΕΡΩΣ καὶ ϖολυ-
τρόϖως ϖάλαι ὁ θεὸς λα
λήσας τοῖς ϖατράσιμ ἐν
τοῖς ϖροφήταις, ἐϖ' ἐσχάτ
ου τῶν ἡμερῶμ τούτωμ, ἐλάλησεμ ἡμῖμ ἐν
υἱῷ, ὃμ ἔθηκε κληρονόμομ ϖάντωμ, δι' οὗ
καὶ τοὺς αἰῶνας ἐϖοίησεμ, ὃς ὢμ ἀϖάυ/
γασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑϖο/
στάσεως αὐτοῦ, φέρωμ τε τὰ ϖάντα τῷ
ῥήματι τῆς δυμάμεως αὐτοῦ, δι' ἑαυτοῦ
καθαρισμὸμ ϖοιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶμ
ἡμῶμ, ἐκάθισεμ ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης
ἐν ὑψηλοῖς, τοσούτῳ κρείττωμ γενόμενος
τῶν ἀγγέλωμ, ὅσῳ διαφορώτερομ ϖαρ' αὐ/
τοὺς κεκληρονόμηκεμ ὄνομα, τίνι γὰρ
εἶϖεν ϖοτὲ τῶν ἀγγέλωμ, υἱός μου εἶ σὺ
ἐγὼ σήμερομ γεγέννηκά σε; καὶ ϖάλιμ,
ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς ϖατέρα, καὶ αὐτὸς
ἔσαι μοι εἰς υἱόμ. ὅταν δὲ ϖάλιμ εἰσαγάγη
τὸμ ϖρωτότοκομ εἰς τὴν οἰκουμένημ, λέ/
γει, καὶ ϖροσκυνησάτωσαμ αὐτῷ ϖάντες
ἄγγελοι θεοῦ. καὶ ϖρὸς μὲν τοὺς ἀγ/
γέλους λέγει, ὁ ϖοιῶμ τοὺς ἀγγέλους αὐ
τοῦ ϖνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐ/
τοῦ ϖυρὸς φλόγα. ϖρὸς δὲ τὸμ υἱόμ, ὁ θρόμος σου
ὁ θεὸς εἰς τὸμ αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ῥάβδος εὐθύτη
τος ῥάβδος τῆς βασιλείας σου, ἠγάϖησας δι/
καιοσύνημ, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν, διὰ τοῦτο ἔχρι
σέν σε ὁ θεὸς ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως ϖα
ρὰ τοὺς μετόχους σου, καὶ σὺ κατ' ἀρχὰς κύριε
τὴν γῆν

BEATI APOSTOLI PAVLI
EPISTOLA AD
HEBRAEOS.

DEus olim multiphariã mul-
tisq; modis, locutus patri-
bus in prophetis, extremis
diebus hisce, locutus est no/
bis in filio, quem constituit hæredem
omnium, per quem etiam sæcula con/
didit, qui cum sit splendor gloriæ, & ex/
pressa imago substantiæ illius, portetq;
omnia uerbo potentiæ suæ, per semet-
ipsum purgatione facta peccatorũ no-
strorum, consedit in dextra maiestatis,
in excelsis, tanto præstantior factus an
gelis, quanto excellentius præ illis sor/
titus est nomen. Nam cui dixit un/
quam angelorum. Filius meus es tu,
ego hodie genui te? Ac rursum. Ego
ero ei loco patris, & ille erit mihi loco
filij. Rursum autem cum inducit pri/
mogenitum in orbem terrarum, dicit.
Et adorabunt eum omnes angeli dei.
Et ad angelos quidẽ dicit. Qui creat an
gelos suos spũs, & ministros suos ignis
flammam. Ad filium aũt, thronus tuus
ipse deus in sæculum sæculi, uirga recti-
tudinis, uirga regni tui, dilexisti iusti/
ciam & odisti iniquitatẽ, ppterea unxit
te deus deus tuus oleo exultatiõis, ultra
consortes tuos, & tu in initio domine

πλὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί, αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις, καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτοὺς καὶ ἀλλαγήσονται, σὺ δὲ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι.

Πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέν ποτε· κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου, οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα, διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν; διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσιν, μή ποτε παραῤῥυῶμεν. εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα, τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας, ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη· συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ θεοῦ σημείοις τε καὶ τέρασι, καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, καὶ πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς, κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν. οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν περὶ ἧς λαλοῦμεν· διεμαρτύρατο δέ πού τις λέγων, τί ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύτι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτὸν, καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου· πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον. νῦν δὲ οὔπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα, τὸν δὲ βραχύτι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον βλέπομεν ΙΗΣΟΥΝ διὰ τὸ

terræ fundamenta iecisti, & opera manuum tuarum sunt cœli, ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes ut uestimentum ueteraſcent, & uelut amictũ circumuolues eos, & mutabuntur, tu autem idem es, & anni tui non deficient. Ad quem autem angelorum dixit unquam? Sede a dextris meis, donec posuero inimicos tuos, scabellum pedum tuorum. Nonne omnes sunt administratorij spiritus, qui in ministerium emittuntur, propter eos, qui hæredes erunt salutis? Propterea oportet nos uehementius attendere, ijs quæ dicta sunt nobis, ne quando perfluamus. Etenim si is, qui per angelos dictus fuerat sermo, fuit firmus, & omnis transgressio, & inobedientia, iustam premij retributionem accepit, quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem, quæ cum primum enarrari cœperit per ipsum dominũ, ab ijs, qui audierant, in nos confirmata fuit, attestante deo, & signis, & prodigijs, & uarijs uirtutibus, & spiritus sancti distributionibus, iuxta suam ipsius uoluntatem. Non enim angelis subiecit orbem terræ futurum, de quo loquimur. Testatus est autem alicubi quidam dicens. Quid est homo, quod memor es eius, aut filius hominis, quod inuisis illum? Feciſti eum paululo inferiorem angelis, gloria & honore coronasti eum Omnia subiecisti sub pedibus eius. In hoc enim quod ei subiecit omnia, nihil omisit, illi non subiectum. At nondum uidemus illi omnia esse subiecta. Eum uero qui pusillum quiddam diminutus fuerat infra angelos, cernimus Iesum, II

propter

διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου. δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον, ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσηται θανάτου. ἔπρεπε γὰρ αὐτῷ δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, διὰ παθημάτων τελειῶσαι. ὅτε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι ἐξ ἑνὸς πάντες. δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν, λέγων. ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. καὶ πάλιν. ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ. καὶ πάλιν. ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἃ μοι ἔδωκεν ὁ θεός. ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους ὅσοι φόβῳ θανάτου διαπαντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται. ὅθεν ὤφειλεν κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθείς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι. ὅθεν ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν ΧΡΙΣΤΟΝ ΙΗΣΟΥΝ, πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν, ὡς καὶ Μωϋσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. πλείονος γὰρ δόξης οὗτος παρὰ Μωϋσῆν ἠξίωται. καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεταί τινος, ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας θεός. καὶ Μωϋσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ

propter crucia tus mortis, gloria & honore coronatum, ut per gratiam dei pro omnibus gustaret mortem. Decebat enim eum propter quem sunt omnia, & per quem sunt omnia, ut multis filijs in gloriam adductis, principem salutis illorum per afflictiones perfectum redderet. quandoquidē & qui sanctificat, & qui sanctificantur, ex uno sunt omnes. Quam ob causam non erubescit fratres illos uocare, dicens. Annunciabo nomen tuum fratribus meis, in medio ecclesiæ laudabo te. Et rursum. Ego ero fidens in illo. Et iterum. Ecce ego & pueri quos mihi dedit deus. Posteaq; igit' pueri cōmercium habent cū carne & sanguine, & ipse similiter particeps factus est eorundem, ut per mortem aboleret eum qui mortis haberet imperium, hoc est diabolū, & liberos redderet eos, qui/cumq; metu mortis per oēm uitam obnoxij erant seruituti. Non em̄ sane usq; angelos assumit, sed semē Abrahæ assumit. Vnde debuit per oia fratribus simi lis reddi, ut misericors esset & fidelis pō/tifex, in his quæ apud deū forent agenda, ad expiādum peccata populi. Nam ex hoc quod ipsi contigit tentatum esse, potest & ijs qui tentantur succurrere. Vnde fratres sancti, uocationis cœlestis participes, cōsyderate apl'm & pōtificē cō fessionis uestræ Iesū Christū, qd' fidelis sit ei qui se cōstituit, quēadmodū & Moses in tota domo sua. Tāto nāq; maiore gl'a q̄ Moses hic dignus est habit9 q̄to maiorē habet honorē, q cōstruxit domū q̄ ipsa dom9. Ois em̄ dom9 cōstruit' ab aliquo. Porro q cōdit oia, de9 est. Et Moses quidē fidelis fuit in tota domo illius

III

οἶκῳ ἑαυτοῦ, ὃς διεράπωμεν, εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων. ΧΡΙΣΤΟΣ δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ ὁ οἶκος, ἐσμὲν ἡμεῖς, ἐάνπερ τὴν παῤῥησίαν, καὶ τὸ κάυχημα τῆς ἐλπίδος, μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν. διὸ καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὗ ἐπείρασάν με οἱ πατέρες ὑμῶν, ἐδοκίμασάν με, καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου, τεσσαράκοντα ἔτη. διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ, καὶ εἶπον, ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς μου, ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου. βλέπετε ἀδελφοί, μήποτε ἔσται ἔν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας, ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος, ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἄχρις οὗ τὸ σήμερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας. μέτοχοι γὰρ γεγόναμεν τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἐάνπερ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως, μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν, ἐν τῷ λέγεσθαι, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς μου ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ. τινὲς γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν, ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ Αἰγύπτου διὰ Μωσέως. τίσι δὲ προσώχθισε τεσσαράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν, ὧν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ; τίσι δὲ ὤμοσεν μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασι; καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν διὰ ἀπιστίαν.

Φοβηθῶμεν οὖν μήποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκέναι,

ueluti minister, in testimonium eorum quæ post dicenda erant. At Christus tanquam filius administrauit domum suam, cuius domus sumus nos, si fiduciam, & gloriationem spei, ad finem usq; firmam tenuerimus. Quapropter sicut dicit spiritus ille sanctus, hodie si uocem eius audieritis, ne obduretis corda uestra, sicut in exacerbatione, in die tentationis in deserto, ubi tentauerunt me patres uestri, probauerunt me, & uiderunt opera mea, quadraginta annis. Quapropter infensus eram generationi illi, & dicebam, semper errant corde, ipsi uero non cognouerunt uias meas, sicut iuraui in ira mea, si ingressuri sunt in requiem meam. Videte fratres, ne quando sit in ullo uestrum cor prauum incredulitatis, ut desciscat a deo uiuente, sed exhortemini uos inuicem quotidie, quo adappellatur dies hodiernus, ne quis exuobis induretur seductione peccati Christi participes facti sumus, si sane initium substātiæ, usq; ad finem firmum tenuerimus, in hoc quod dicitur, hodie si uocem meā audieritis, ne obduretis corda uestra, sicut in exacerbatione. Nam quidam cum audissent, exacerbauerunt, at non omnes qui profecti fuerant ex Aegypto per Moysen. Quibus autem infensus fuit quadraginta annis? Nonne ijs qui peccauerant? quorum membra conciderunt in deserto? Quibus autem iurauit, non ingressos in requiem suā? nisi ijs, qui non obedierant. Et uidemus, quod nō potuerint ingredi propter incredulitatē. Metuamus igit̄, neqñ derelicta pmissiōe, introeūdi in requiē ei⁹, uideat̄ aliqs ex uobis fuisse

IIII

ὑσερηκέναι. καὶ γὰρ ἐσμὲν εὐηγγελισμέ/
νοι καθάπερ κἀκεῖνοι, ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν
ὁ λόγος ἐκείνους, μὴ συγκεκρα
μένους τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν, εἰσερχόμε
θα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαν/
τες. καθὼς εἴρηκεν, ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ
μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυ/
σίν μου, καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ κατα/
βολῆς κόσμου γενηθέντων, εἴρηκε γάρ που
περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτως. καὶ κατέπαυ/
σεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ
πάντων ἔργων αὐτοῦ. καὶ ἐν τούτῳ
πάλιν. εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυ/
σίν μου. ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεταί τι/
νας εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν, καὶ οἱ πρότερον
εὐαγγελισθέντες οὐκ εἰσῆλθον δι' ἀπείθειαν,
πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν, σήμερον
ἐν Δαβὶδ λέγων, μετὰ τοσοῦτον χρόνον
καθὼς εἴρηται. σήμερον ἐὰν φωνῆς
αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε
τὰς καρδίας ὑμῶν. εἰ γὰρ αὐτοὺς ΙΗ/
ΣΟΥΣ κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλά
λει μετὰ ταῦτα ἡμέρας. ἄρα ἀπολείπε/
ται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ. ὁ γὰρ εἰσελ/
θὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέ/
παυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ. ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδί/
ων ὁ θεός. σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς
ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ
αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας. ζῶν
γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς καὶ τομώτερος ὑπὲρ
πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμε/
νος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος,
ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων
καὶ ἐννοιῶν καρδίας, καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀ/
φανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ. πάντα γυμνὰ καὶ τετρα
χηλισμένα, τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ πρὸς ὃν
ἡμῖν ὁ λόγος. ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν δι/
ελήλυθότα τοὺς οὐρανοὺς ΙΗΣΟΥΝ τὸν υἱὸν τοῦ
θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας. οὐ γὰρ ἔχομεν
ἀρχιερέα

fuiſſe fruſtratus. Etenim nobis annũcia
tum eſt, quemadmodũ & illis. At non
profuit illis audiſſe ſermonem, quod is
non eſſet cum fide coniunctus, ijs qui
audierant. Introimus enim in requi-
em, nos qui credidimus. quemadmo-
dum dixit. Sicut iuraui in ira mea, ſi in/
greſſuri ſint in requiẽ meã, quanq; ope/
ribus a iactis mũdi fũdamẽtis pfectis.
Dixit eñ quodã in loco de ſeptimo die
ſic. Et requieuit deus die ſeptimo ab oĩ/
bus opib9 ſuis. Et in hoc rurſũ. Si intro/
ibũt i requiẽ meã. Poſteaq; igit illud re
liquum eſt, aliquos introire in eã, & qui-
bus prius annunciatũ fuit, nõ introierũt
propter incredulitatẽ, rurſum quendam
pfinit diem, hodie, in Dauid dicẽs, poſt
tantum temporis, quẽadmodum dictũ
eſt. Hodie ſi uocẽ eius audieritis, ne ob
duretis corda ueſtra. Nã ſi eis Ieſus re-
quiẽ pſtitiſſet, nequaq; de alio poſthac
die locutus fuiſſet. Itaq; relinquitur ſab/
batiſmus pplo dei. Nã qui ingreſſus eſt
in requiẽ illius, & ipſe requieuit ab opi-
bus ſuis, quẽadmodum a ſuis deus. Stu
deamus igit ingredi in illam requiẽ, ne
quis eodẽ cõcidat incredulitatis exẽplo.
Viuus eſt eñ ſermo dei, & efficax, & pe
netrantior quouis gladio utrinq; incidẽ
te, ac pertingẽs uſq; ad diuiſionẽ animæ
ſimul ac ſpiritus, cõpagumq; & medulla
rum & diſcretor cogitationũ & intentio
num cordis, & nõ eſt ulla creatura, quæ
non manifeſta ſit in conſpectu illius.
Sed omnia nuda, & reſupinata oculis
eius, ad quem nobis eſt ſermo. Haben-
tes igitur pontificem magnum qui pe/
netrauit cœlos, Ieſum filium dei, tenea/
mus cõfeſſionem. Non enim habemus

ἀρχϊερέα μὴ δωάμενον συμπαθῆσαι
ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κα-
τὰ πάντα, καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτί-
ας. προσερχώμεθα οὖν μετὰ παῤῥησίας τῷ
θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον καὶ
χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν.
πᾶς γὰρ ἀρχϊερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβα-
νόμενος ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ
πρὸς τὸν θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυ-
σίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν. μετριοπαθεῖν δυνάμε-
νος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ
αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν, καὶ διὰ ταύτην
ὀφείλει, καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτως καὶ
περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν. καὶ
οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλ-
λὰ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθάπερ
καὶ Ἀαρών. οὕτως καὶ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ οὐχ
ἑαυτὸν ἐδόξασε γενηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ'
ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν. υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ
σήμερον γεγέννηκά σε, καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ
λέγει. σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα, κατὰ τὴν τά-
ξιν μελχισεδέκ, ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρ
κὸς αὐτοῦ, δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν
δυνάμενον σῶσαι αὐτὸν ἐκ θανάτου με-
τὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσε-
νέγκας, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβεί-
ας, καίπερ ὢν υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε
τὴν ὑπακοήν, καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο τοῖς
ὑπακούουσιν αὐτῷ πᾶσιν, αἴτιος σωτη-
ρίας αἰωνίου, προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ
ἀρχιερεύς, κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.

περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερ-
μήνυτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε
ταῖς ἀκοαῖς. καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι δι-
δάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρείαν
ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς τινα τὰ στοιχεῖα
τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ γεγό-
νατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος καὶ οὐ στερεᾶς
τροφῆς. πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος,
ἄπειρος

pontificem, qui non possit compati, in-
firmitatibus nostris, sed tentatum per
omnia, pro similitudine absq; peccato.
Accedamus igitur cum fiducia ad thro-
num gratiæ, ut consequamur misericor
diam, & gratiam inueniamus, ad oportunū auxiliū. Nā ois sacerdos, q ex hoī- V
bus assumit̄ ꝓ hoibus constituit̄, in his
q̄ apud deū agunt̄, ut offerat munera,
& victimas, qui cōpati possit ignoranti-
bus, & errantibus, quandoquidem & ip
se circumdatus est infirmitate. Et pro-
prer hanc debet, quemadmodum pro
populo, ita & pro seipso immolare pro
peccatis. Nemo sibiipsi usurpat hono-
rem, sed qui etiam uocatur a deo, quem
admodum & Aaron. Ita & Christus,
non semetipsum glorificauit, ut fieret
pōtifex, sed is qui dixerat illi. Filius me-
us es tu, ego hodie genui te. Sicut & ali-
bi dicit. Tu es sacerdos in æternū, secun
dum ordinem Melchisedec, qui in die-
bus carnis suæ, cū & p̄cationes & suppli-
catiōes apud illū qui poterat ipsū saluū
a morte eripere, cū clamore ualido & la-
chrymis obtulisset, & exauditus esset ꝓ
reuerētia, tametsi filius erat, tñ didicit ex
his q̄ passus est obedientiā, ac perfectus
redditus, oibus qui sibi obediūt, fuit cau
sa salutis æternæ, cognominatus a deo
pōtifex secundū ordinationē Melchise-
dec, de quo nobis multa forēt dicenda,
eaq; difficilia explicatu, quandoquidem
segnes facti estis auribus. Etenim cum
debeatis pro tēporis ratione doctores
esse, rursū opus habetis, ut doceam⁹ uos
q̄ sint elemēta initij eloquioꝝ dei, factiq;
estis ij, quibus lacte sit opus & nō solido
cibo. Nam quisquis lactis est particeps
is rudis

ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης, νήπιος γάρ
ἐστι. τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή,
τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασ
μένα ἐχόντων, πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε
καὶ κακοῦ. Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ
ΧΡΙΣΤΟΥ λόγον, ἐπὶ τὴν τελειότητα φε-
ρώμεθα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλό-
μενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ
πίστεως ἐπὶ θεόν. βαπτισμῶν, διδαχῆς, ἐπι
θέσεώς τε χειρῶν. ἀναστάσεώς τε νεκρῶν καὶ κρί
ματος αἰωνίου. καὶ τοῦτο ποιήσωμεν, ἐάπερ ἐ-
πιτρέπῃ ὁ θεός. ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτι-
σθέντας, γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπου
ρανίου, καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύ-
ματος ἁγίου, καὶ καλὸν γευσαμένους θε
οῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος,
καὶ παραπεσόντας πάλιν, ἀνακαινίζειν
εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς
τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, καὶ παραδειγματίζον-
τας. γῆ γὰρ ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς πολ-
λάκις ἐρχόμενον ἐπ' αὐτὴν καὶ τίκτουσα βο-
τάνην εὔθετον ἐκείνοις δι' οὓς καὶ γεωργεῖται,
μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ. ἐκ-
φέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους, ἀδόκιμος
καὶ κατάρας ἐγγύς· ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν.
πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν ἀγαπητοὶ τὰ
κρείττονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτως
λαλοῦμεν. οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεὸς ἐπιλα-
θέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τοῦ κόπου τῆς
ἀγάπης ἧς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐ-
τοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις, καὶ δια-
κονοῦντες. ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν τὴν
αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν
πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους,
ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν
διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονο
μούντων τὰς ἐπαγγελίας.
Τῷ γὰρ Ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ θεός, ἐπεὶ
κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμόσαι, ὤμοσεν
καθ' ἑαυτοῦ

is rudis est sermonis iusticiæ, infans em̃
est. Porro pfectoꝝ est solidꝰ cibus, nem
pe hoꝝ, qui propter habitum, sensus ha
bent exercitatos, ad discretionē boni ac
mali. Quapropter omisso, qui in Chri- VI
sto rudes inchoat sermone, ad perfectio
nem feramur, nō rursum fundamētū ia
cientes pœnitentiæ, ab operibus mortu
is, & fidei in deum, baptismatū, doctri-
næ, ac manuū impositiōis, & resurrectio
nis mortuoꝝ, & iudicij æterni, atq; id fa
ciamus, siquidē permiserit deus. Nā fie
ri nō potest, ut qui semel fuerint illumi-
nati, gustauerintq; donū cœleste, & par-
tices facti fuerint spiritus sancti, gu-
stauerintq; bonum dei uerbum, ac uir-
tutes futuri sæculi, si prolabātur, denuo
renouentur ad pœnitentiā, ab integro
crucifigentes sibimetipsis filium dei, &
ludibrio exponentes. siquidē terra, quæ
hymbrem sæpius in se ueniente combi
berit, & progenuerit herbā accōmodā
eis, opera quoꝝ & colitur, recipit benedi
ctionē a deo. At quæ pduxerit spinas &
tribula reproba est, & maledictioni con
finis, cuius exitus huc tēdit, ut exuratur.
Cæterū persuasimus nobis de uobis di-
lecti, quæ his sint meliora, & cū salute cō
iuncta, tametsi sic loquamur. Non enim
iniustus est deus, ut obliuiscatur opis ue
stri, & laboris ex charitate suscepti, quā
exhibuistis erga nomē illiꝰ, q ministrastis
sanctis, & ministratis. Cupimus aūt, ut
unusq;sq; uestrū idē pstet studiū, ad ple
nā spei certitudinē, usq; ad pfectionē, ne
sitis imbecilles, sed imitatores eoꝝ, q per
fidē & lōganimiratē, hæreditatē accipiūt
pmissiōis. Deꝰ em̃ pollicitꝰ Abrahæ, cū
nō posset p quēq;-maiorē iurare, iurauit
per seipsū

καθ' ἑαυτοῦ λέγων, εἰ μὴ εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε, καὶ οὕτως μακροθυμήσας, ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας. ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσι, καὶ πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας, εἰς βεβαίωσιν ὁ ὅρκος, ἐν ᾧ περισσότερον βουλόμενος ὁ θεὸς ἐπιδείξαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ, ἵνα διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι θεόν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν οἱ καταφύγοντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος· ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς, ἀσφαλῆ τε, καὶ βεβαίαν, καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν ΙΗΣΟΥΣ, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ, ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδὲκ βασιλεὺς σαλήμ, ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας Ἀβραὰμ, ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων, καὶ εὐλογήσας αὐτὸν, ᾧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν Ἀβραάμ, πρῶτον μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς σαλήμ, ὅ ἐστι βασιλεὺς εἰρήνης, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέλος ἔχων· ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. θεωρεῖτε δὲ, πηλίκος οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην Ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης; καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν Λευὶ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες, ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τουτέστι, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος Ἀβραάμ· ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν, δεδεκάτωκε

per seipsum dicens, nisi benedicens benedixero tibi, & multiplicans, multiplicauero te, atq; ita cum longanimiter expectasset, cōsecutus est promissum. Nā homines quidem per eum iurāt, qui sit maior, atq; ijsdem omnis controuersiæ finis, ad cōfirmandum est iusiurandū. Qua in re deus cum eximie uellet hæredibus promissionis ostendere firmitatē consilij sui, interposuit iusiurandum, uti per duas res immutabiles, in quibus fieri non posset, ut mentiretur deus, ualidā consolationem haberemus, qui huc cōfugimus, ut potiamur ꝓposita spe, quā uelut ancoram tenemus animæ, tum tutam, tum firmam, & introeuntem usq; ad ea, quæ sunt intra uelum, ubi præcursor pro nobis ingressus est, iuxta ordinem Melchisedec, pontifex factus in æternū. Nam hic erat Melchisedec, VII
rex Salem, pontifex dei altissimi, qui occurrit Abrahæ, reuertenti a cæde regum, & benedixit illi, cui & decimas ex omnibus impertitus est Abrahā, qui primū quidem ex interpretatione dicitur rex iusticiæ, deinde uero etiam rex Salem, quod est rex pacis, ignoti patris, ignotæ matris, ignoti generis, nec initium diei, neq; uitæ finem habens, sed assimilatus filio dei, manet sacerdos in perpetuum. Consyderate uero, quantus hic fuerit, cui etiam decimas dederit Abraham patriarcha, de spolijs. Atq; ij quidem, qui quod sint de numero filiorum Leui, sacerdotij functionem sumunt, præceptum habent, ut decimas accipiant a populo, iuxta legem, hoc est, a fratribus suis, licet egressis ex lumbis Abrahæ. At is cuius genus non recensetur ex illis, decimas

πῶ δεδεκάτωκεμ τὸμ ἀβραάμ, καὶ τὸμ ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκεν. χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας, τὸ ἔλαττομ ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιμ· ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος, ὅτι ζᾷ, καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖμ, διὰ ἀβραὰμ καὶ λευὶ, ὁ δεκάτας λαμβάνωμ δεδεκάτωται, ἔτι γὰρ ἦν τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦμ, ὅτε συνήντησεμ αὐτῷ ὁ μελχισεδέκ. εἰ μὲν οὖμ τελέωσις διὰ τῆς λευιτικῆς ἱερωσύνης ἦμ, ὁ λαὸς γὰρ ἐπ' αὐτῇ νενομοθέτητο, τίς ἔτι χρεία κατὰ τὴν τάξιμ μελχισεδέκ, ἕτερομ ἀνίστασθαι ἱερέα, καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιμ ἀαρὼμ λέγεσθαι; μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται. ἐφ' ὃμ γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἑτέρας μετέσχηκεμ, ἀφ' ἧς οὐδεὶς προσέσχηκε τῷ θυσιαστηρίῳ· πρόδηλομ γάρ, ὅτι ἐξ ἰούδα ἀνατέταλκεμ ὁ κύριος ἡμῶμ, εἰς ἣμ φυλὴν οὐδὲμ περὶ ἱερωσύνης μωϋσῆς ἐλάλησε. καὶ περισσότερομ ἔτι κατάδηλόμ ἐσιμ, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα μελχισεδὲκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος, ὃς οὐ κατὰ νόμομ ἐντολῆς σαρκικῆς γέγονεμ, ἀλλὰ κατὰ δύναμιμ ζωῆς ἀκαταλύτου. μαρτυρεῖ γὰρ ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸμ αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιμ μελχισεδέκ. ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές. οὐδὲμ γὰρ ἐτελείωσεμ ὁ νόμος, ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ καὶ καθ' ὅσομ οὐ χωρὶς ὁρκωμοσίας. οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες, ὁ δὲ μετὰ ὁρκωμοσίας διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτόμ· ὤμοσεμ κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται· σὺ ἱερεὺς εἰς τὸμ αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιμ μελχισεδέκ, κατὰ τοσοῦτομ κρείττονος διαθήκης γέγονεμ ἔγγυος ΙΗΣΟΥΣ, καὶ οἱ μὲν πλείονες

lis decimas accepit ab Abrahã, & habẽti pmissiões bñ dixit. porro nemo negat qn id qd̃ min⁹ est, ab eo qd̃ mai⁹ est bñdictionẽ accipiat. Atq; hic q dẽ hoies, q moriunt̃, decimas accipiũt. Illic aũt is de quo testatũ ẽ, qd̃ uiuat, & ut ita loquar, p Abrahã decimat⁹ ẽ etiã ipe Leui, q decimas solet accipere. nã is adhuc i lũbis patris erat, cũ occurreret Abrahã Melchisedec. Proide si cõsũmatio p leuiticũ sacerdotiũ erat (nã in eo popul⁹ legẽ acceperat) Quid p̃terea fuit opus, aliũ surgere sacerdotẽ, q secũdũ ordinẽ Melchisedec, & nõ scd̃m ordinẽ Aaron diceret̃. Q̃nquidẽ trãslato sacerdotio, necesse est, ut legis quoq; trãslatio fiat. Nã is de quo dicunt̃ hæc, ad aliã tribũ ptinet, de qua nullus altario astitit. Palã est em̃. quod e tribu Iuda exortus sit dominus noster. At nihil locutus est de sacerdotio Moses, quod ad hanc tribum pertineat. Idq; magis etiã liquet, si qdẽ ad similitudinẽ Melchisedec exorit̃ sacerdos ali⁹, q nõ iuxta legẽ mandati carnalis fact⁹ sit, sed iuxta potẽtiã uitæ indissolubilis. Testificat̃ em̃ ad hunc modũ. Tu sacerdos in æternũ, scd̃m ordinẽ Melchisedec. Reiicitur em̃ q d̃ p̃cessit mandatũ, propter imbecillitatẽ, & iutilitatẽ. Nã nihil ad perfectionẽ adduxit lex, uex erat introductio ad spẽ meliorẽ, p quã appropinquamus deo, atq; hoc meliorẽ, qd̃ nõ absq; iureiurando res acta sit. Nã illi quidẽ citra iusiurandũ sacerdotes facti sunt, hic uero cũ iureiurando per eum q dixit ad illum. Iurauit dñs & nõ pœnitebit eum, tu sacerdos in æternum, secundũ ordinationẽ Melchisedec. Tanto potioris testamẽti spõsor factus est Iesus, & illi quidẽ

plures

πλείονές εἰσῖ γιγονότες ἱερεῖς, διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν, ὁ δὲ διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην, ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται, τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν. τοιοῦτον γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεύς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος, ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ. τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ, ἑαυτὸν ἀνενέγκας. ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς, ἔχοντας ἀσθένειαν, ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον, υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον. κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τῶν ἁγίων λειτουργὸς, καὶ τῆς σκηνῆς, τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος. πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρα καὶ θυσίας καθίσταται, ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον, ὃ προσενέγκῃ. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἦν ἱερεύς, ὄντων τῶν ἱερέων τῶν προσφερόντων κατὰ τὸν νόμον τὰ δῶρα. οἵτινες ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων, καθὼς κεχρημάτισται Μωϋσῆς, μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν. ὅρα γάρ φησι, ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει. νυνὶ δὲ διαφορωτέρας τέτυχε λειτουργίας, ὅσῳ καὶ κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσίτης, ἥτις ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται. εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη, ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος. μεμφόμενος γὰρ αὐτοῖς λέγει. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ

EPISTOLA

plures facti fuerunt sacerdotes, propterea, quod per mortē non sinerentur permanere. at hic quod idē maneat in æternum, perpetuū habet sacerdotiū, unde & saluare ad plenum potest, q̄ p ipsum adeūt deū, semp uiuēs, ad hoc ut interpellet pro illis. Talis em̄ decebat ut esset nobis pōtifex, pius, innocēs, ipollut⁹, segregatus a peccatorib⁹, & sublimior cœlis factus, cui nō sit quotidie necesse, quē admodū illis pontificibus, prius pro p̄priis peccatis uictimas offerre, deinde p̄ pctis populi, nā id fecit semel, cū semetip sum obtulit. Siq̄dē lex hoīes cōstituit pō tifices, habentes infirmitatē. Porro sermo iurisiurādi, q̄ supra legē fuit filiū constituit i æternū cōsumatū. Cæterꝝ eorꝝ q̄ VIII dicunt illud est caput, qd talē habemus pontificē, qui consedit ad dexrrā throni maiestatis in cœlis, sanctorꝝ minister, ac ueri tabernaculi, qd fixit deus, & nō homo. Ois enim pōtifex ad offerendū donaria & uictimas cōstituit, unde necesse est, ut hic etiā habeat aliquid, qd offerat. nā si esset in terra, ne sacerdos quidē esset, ubi sunt sacerdotes qui offerunt iuxta legē donaria, quæ quidē exemplari & umbræ deseruiunt cœlestiū. quemadmodū oraculo respōsū est Mosy, cum esset absoluturus tabernaculū, nā uide inquit, ut facias oīa, secundū exemplar qd ostensū est tibi in monte, nunc uero hoc excellētius sortitus ē sacerdotiū, quo p̄stantioris est testamēti mediator, qd i p̄stātioribus p̄missis sancitū est, nā si primum illud tale fuisset, ut nihil in eo posset rep̄hendi, haud quaq̄ fuisset secūdo q̄situs locus. Nā incusās eos loquit illis. Ecce dies uenient, dicit dn̄s, & consummabo

λέσω ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ μὴ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰού-
δα, διαθήκην καινήν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην
ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν, ἐν ἡμέρᾳ ἐπι-
λαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐ-
τοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν
ἐν τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν λέ-
γει κύριος. ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διαθήσομαι
τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ, μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας λέ-
γει κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διά-
νοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγρά-
ψω αὐτούς, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν, καὶ
αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν. καὶ οὐ μὴ διδά-
ξωσιν ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων. γνῶθι τὸν κύρι-
ον, ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν
ἕως μεγάλου αὐτῶν, ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς
ἀδικίαις αὐτῶν. καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ
τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν, οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ἐν τῷ
λέγειν καινήν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην,
τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀ-
φανισμοῦ. εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη
δικαιώματα λατρείας, τό τε ἅγιον κοσ-
μικόν. σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη,
ἐν ᾗ τε λυχνία, καὶ ἡ τράπεζα, καὶ ἡ πρόθε-
σις τῶν ἄρτων, ἥτις λέγεται ἅγια. μετὰ δὲ
τὸ δεύτερον καταπέτασμα, σκηνὴ ἡ λεγο-
μένη ἅγια ἁγίων, χρυσοῦν ἔχουσα θυμια-
τήριον, καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, περι-
κεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος
χρυσῆ ἔχουσα τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν
ἡ βλαστήσασα, καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης,
ὑπεράνω δὲ αὐτῆς χερουβὶν δόξης, κατα-
σκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον, περὶ ὧν οὐκ ἔστιν νῦν
λέγειν κατὰ μέρος. τούτων δὲ οὕτως κατε-
σκευασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν
διὰ παντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς, τὰς λατρείας
ἐπιτελοῦντες, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ τοῦ
ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεύς, οὐ χωρὶς αἵματος,
ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ
ἀγνοημάτων

mabo ſuper domũ Iſrahel,& ſuper do-
mum Iuda,teſtamentũ nouũ, nõ iuxta
teſtamẽtũ qd̃ feci patrib⁹ illoꝝ in die cũ
apphẽderẽ manũ illoꝝ. ut educerẽ eos
ex Aegypto,qm̃ ipſi nõ pſtiterũt i teſta-
mẽto meo,&ego neglectui eos habui,di
cit dn̄s. Nã hoc eſt teſtamẽtũ, qd̃ diſpo-
nam domui Iſrahel poſt dies illos, dicit
dn̄s,dans leges meas,in mẽtẽ illoꝝ, & in
corda illoꝝ inſcripſi illas,& ero illis i deũ
& ipſi erunt mihi in populũ.Et nõ doce
bunt quiſq; proximum ſuum, & unuſ-
quiſq; fratrem ſuum dicens. Cognoſce
dn̄m,qd̃ oẽs cognituri ſint me,ab eo q̃
puſillus fuerit inter eos, uſq; ad eũ q̃ ma
gnus eſt inter illos,qm̃ placatus ero, ſup
iniuſticijs illoꝝ,& pctis eoꝝ,& iniquitatẽ
illoꝝ nõ recordabor amplius,in hoc qd̃
dicit nouum, antiquauit primũ. Porro
quod antiquatur,ac ſeneſcit, in propin-
quo eſt,ut euaneſcat. Igitur habebat IX.
quidem etiã prius illud, iuſtificationem
cultus,ac ſanctimoniam mundanam.Si
quidẽ tabernaculũ factũ fuit primũ, in
quo erant lucernæ,& menſa, & propoſi-
tio panum,quæ uocatur ſancta. Poſt ſe-
cundum aũt uelũ,erat tabernaculũ, qd̃
uocat̃ ſanctũ ſancto⁹,aureã,habẽs acer
ram,& arcã teſtamẽti, undiq; circũtectã
auro,in qua urna aurea habẽs mãna, &
uirga Aaron,q̃ germinauerat,& tabulæ
teſtamẽti,ſup hãc aũt cherubim gloriæ
obũbrantia ꝓpiciatoriũ, de qbus nõ eſt
nũc dicẽdũ ſingillatim. His aũt ad hũc
ordinatis modũ, in prius qdẽ taberna
culũ ſemp ingredinuntur ſacerdotes,qui ſa
crorũ ritus peragant, in ſecundũ autẽ ſe
mel quotãnis ſolus pontifex,nõ ſine ſan
guine,quẽ offert pro ſeipſo, & ꝓ populi

ἁγιασμάτων, τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύ-
ματος τοῦ ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι τὴν
τῶν ἁγίων ὁδὸν, ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς
ἐχούσης στάσιν, ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν και-
ρὸν τὸν ἐνεστηκότα, καθ' ὃν δῶρά τε καὶ θυ-
σίαι προσφέρονται, μὴ δυνάμεναι κατὰ
συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα, μό-
νον ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμασι, καὶ διαφόροις
βαπτισμοῖς, καὶ δικαιώμασι σαρκός, μέ-
χρι καιροῦ διορθώσεως ἐπικείμενα.

ΧΡΙΣΤΟΣ δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν
μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος, καὶ
τελειοτέρας σκηνῆς, οὐ χειροποιήτου, τοῦ-
τέστιν οὐ ταύτης τῆς κτίσεως, οὐ δὲ δι' αἵ-
ματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ
ἰδίου αἵματος, εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅ-
για, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑρόμενος. εἰ γὰρ
τὸ αἷμα ταύρων, καὶ τράγων, καὶ σποδὸς
δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους,
ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα,
πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὃς διὰ
πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄ-
μωμον τῷ θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ὑ-
μῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεύ-
ειν θεῷ ζῶν-
τι. καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης
ἐστίν, ὅπως θανάτου γενομένου, εἰς ἀπολύ-
τρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβά
σεων, τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλη-
μένοι, τῆς αἰωνίου κληρονομίας. ὅπου γὰρ δια
θήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διαθε-
μένου, διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, ἐπεὶ
μήποτε ἰσχύει, ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος. ὅθεν
οὐδὲ ἡ πρώτη, χωρὶς αἵματος ἐγκεκαίνι-
σται. λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ
νόμον ὑπὸ μωσέως παντὶ τῷ λαῷ, λαβὼν
τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τράγων, μετὰ ὕδα
τος καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ
βιβλίον, καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐράντισε, λέ-
γων, τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς ἐνετεί-
λατο πρὸς

ignorantijs, illud significante spiritu sancto, nondũ manifestatam esse sanctoꝝ uiam, adhuc priore tabernaculo cõsistẽte quæ erat similitudo, pro tẽpore illo p̃sente, in quo dona sacrificiaq; offerunt, q̃ nõ possint iuxta cõscientiã p̃fectũ reddere cultorẽ, in cibis dũtaxat, & potionibus, & diuersis ablutionibus ac iustificationibus carnis, usq; ad tẽpus correctionis imposita. At Christus accedens põtifex futuroꝝ bonoꝝ, per maius & perfectius tabernaculũ, nõ manu factũ, hoc est nõ huius structuræ, neq; per sanguinem hircorum & uitulorũ, sed per proprium sanguinem ingressus est semel in sancta, æterna redemptione reperta. Nam si sanguis taurorum & hircorum, & cinis iuuẽcæ, aspergẽs inquinatos sanctificat ad carnis purificationẽ, quanto magis sanguis Christi, qui per spiritum æternum seipsum obtulit immaculatũ deo, purgabit conscientiam uestram a mortuis operibus, ad seruiendum deo uiuenti? Et ob id noui testamenti mediator est, ut morte intercedente, ad redemptionem earum præuaricationum, quæ fuerant sub priori testamẽto, ij qui uocati sunt promissionem accipiãt, æternæ hæreditatis. Siquidẽ ubi testamentũ est, mors itercedat necesse est testatoris. nã testamentũ in mortuis ratũ est. Q̃nquidẽ nõdũ ualet, cũ uiuit testator. Vnde ne prius quidẽ illud, absq; sanguine dedicatũ fuit. Cũ enim Moyses omne p̃ceptum iuxta legẽ exposuisset populo, sumpto sanguine uitulorum & hircoꝝ, cũ aqua & lana coccinea & hysopo, simꝫ & ipsũ librũ, & totũ populũ asperſit, dicens. Hic est sanguis testamẽti, qd̃ mandauit

λατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεὸς. καὶ τὴν σκηνὴν δὲ
καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας τῷ αἵ
ματι ὁμοίως ἐρράντισεν, καὶ σχεδὸν ἓν αἵ/
ματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν νό/
μον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ γίνεται
ἄφεσις. ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν ὑποδείγμα/
τα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τούτοις καθαρίζε-
ται, αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια, κρείττοσι θυσί/
αις παρὰ ταύτας. οὐ γὰρ εἰς χειροποί/
ητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ, ἀντίτυπα
τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν,
νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ
ὑπὲρ ἡμῶν, οὐδ' ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυ
τὸν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὰ
ἅγια κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ,
ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καται
βολῆς κόσμου. νῦν δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ
τῶν αἰώνων εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας, διὰ τῆς
θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται. καὶ καθ' ὅσον ἀ/
πόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν,
μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις, οὕτως καὶ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ
ἅπαξ προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν
ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφ/
θήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σω/
τηρίαν. Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν
μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν
πραγμάτων, κατ' ἐνιαυτὸν ταῖς αὐταῖς θυ/
σίαις ἃς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκὲς, οὐ
δύναται τοὺς προσερχομένους τε/
λειῶσαι, ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐπαύσαντο προσφερό
μεναι; διὰ τὸ μηδὲ μίαν ἔχειν ἔτι συνείδη/
σιν ἁμαρτιῶν, τοὺς λατρεύοντας, ἅπαξ κε-
καθαρμένους. ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁ/
μαρτιῶν κατ' ἐνιαυτόν. ἀδύνατον γὰρ αἷμα
ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας. διὸ εἰ/
σερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λέγει. Θυσίαν καὶ
προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτί/
σω μοι, ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ
εὐδόκησας, τότε εἶπον, ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλ/
λίδι βι

dauit uobis deus. Insuper autẽ & taber/
naculũ, & oẽia uasa sacra ministerij san
guine consimiliter aspersit. Et omnia fe
re secundũ legem sanguine purificant, & absq; sanguinis effusiõe, nõ fit remis-
sio. Itaq; necesse est, ut exẽplaria quidẽ
eoꝝ q̃ sunt in cœlis, hisce rebus purificẽ/
tur. Cæterũ ipsa cœlestia potioribus p̃
his uictimis mundent. Nõ emi in manu
facta sancta ingressus est Christus, exẽ/
plaria ueroꝝ, sed in ipsum cœlũ, ut appa
reat nunc in cõspectu dei pro nobis, nõ
ut sæpiꝰ offerat semetipsum, quẽadmo/
dum põtifex ingredit in sancta singulis
annis, in sanguine alieno. Alioqui opor
tuisset illum sæpius passum fuisse a cõdi
to mundo. Nunc aũt semel, sub cõsũma
tionẽ sæculoꝝ, ad profligationẽ peccati,
per imolationẽ sui apparuit. Et quatenꝰ
illud manet omnes homines, ut semel
moriantur, post hoc autem iudicium,
ita & Christus semel oblatus, ut multoꝝ
peccata tolleret, rursus absq; peccato cõ/
spicietur, iis qui illũ expectant in salutẽ.

Nam lex umbrã habens futuroꝝ bo/ X
norum, nõ ipsam imaginem rerum, his
hostijs, quas quotannis easdem cõtinen
ter offerunt, nunq; potest accedẽtes per
fectos reddere, alioqui nõne desijssent
offerri? Propter ea, quod nullã iam ha-
buissent conscientiã peccatoꝝ, qui semel
sacrificassẽt, ac purgati essẽt. At q in istis
cõmemoratio fit peccatoꝝ quotãnis. Nõ
emi potest sanguis tauroꝝ & hircorũ, au
ferre peccata. Quapropter cum ingressu
rus est mundum dicit, sacrificiũ & obla/
tionem noluisti. Corpus autem aptasti
mihi, holocautomata & pro peccato nõ
comprobasti, tũc dixi. Ecce adsũ, in capi

λίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι ὁ θεός τὸ θέλημά σου. ἀνώτερον λέγων, ὅτι θυσίαν καὶ προσφορὰν, καὶ ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας, οὐδὲ εὐδόκησας, αἵτινες κατὰ τὸν νόμον προσφέρονται, τότε εἴρηκεν, ἰδοὺ ἥκω τοῦ ποιῆσαι ὁ θεός τὸ θέλημά σου, ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ, ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμὲν, διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος τοῦ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ἐφάπαξ. καὶ πᾶς μὲν ἱερεὺς ἕστηκε καθ' ἡμέραν λειτουργῶν, καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας, αὐτὸς δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν, εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος, ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ. μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους. μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. μετὰ γὰρ τὸ προειρηκέναι, αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς, μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας λέγει κύριος, δίδους νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν. οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι, ὅπου δὲ ἄφεσις τούτων, οὐκέτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας. ἔχοντες οὖν ἀδελφοὶ παῤῥησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι ΙΗΣΟΥ ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τοῦτέστι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ. καὶ ἱερέα μέγαν, ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ. προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως, ἐῤῥαντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα, ὕδατι καθαρῷ, κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος, ἀκλινῆ. πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος, καὶ κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυ-

te libri scriptum est de me, ut faciam deus uoluntatem tuam. Superius cum dicit, sacrificium, & oblationem, & holocautomata. & pro peccato noluisti, neq; comprobasti, quæ iuxta legem offerun tur, tunc dixi. ecce adsum, ut faciam deus uoluntatem tuam, tollit prius, ut posterius statuat, in qua uoluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel peractam. Et omnis quidem sacerdos assistit quotidie, sacra peragẽs, & easdẽ sæpius offerẽs hostias quæ nunquam possint auferre peccata. Hic uero una pro peccatis oblata uictima petpetuo sedet ad dexteram dei, id quod superest expectans, donec reddantur inimici sui, scabellum pedum suorum. Vnica enim oblatione perfectos effecit in perpetuum, eos qui sanctificantur. Testificatur autem nobis & ipse spiritus sanctus, cum prædixisset enim, hoc est testamentũ, quod condam ergã illos, post dies illos, dicit dñs, dans leges meas in corda illorum, & in mentibus illorum inscribã eas, & peccatorũ atq; iniquitatum illorum, non recordabor amplius. Porro ubi harũ est remissio, iam nõ est oblatio pro peccato. Cũ igitur fratres habeamus libertatẽ adeundi in sancta in sanguine Iesu, ea uia quam dedicauit nobis recentem ac uiuentẽ, per uelamentum, hoc est per carnem suam, cumq; habeamus sacerdotem magnum præfectũ domui dei, accedamus cũ uero corde, in certitudine fidei, aspersi cordibus, a cõscientia mala, & abluti corpore, aqua pura, teneamus confessionem spei, nõ uacillantem. Fidelis enim deus, qui pmisit, & consyderemus nos inuicẽ,

in hoc

εἰς προσυσμὸν ἀγάπης, & καλῶν ἔργων, μὴ
ἐγκαταλιπόντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, κα
θὼς ἔθος τισίν, ἀλλὰ παρακαλοῦντες, καὶ τ/
σούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ βλέπετε ἐγγίζουσαν τὴ
ν ἡμέραν. ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν
μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τ/ ἀληθεί/
ας, οὐκ ἔτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυ/
σία, φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πυρὸς
ζῆλος, ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους.
ἀθετήσας τις νόμον μωσέως, χωρὶς οἰκτ/
μῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνή/
σκει. πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται
τιμωρίας, ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας,
καὶ τὸ αἷμα τ/ διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος,
ἐν ᾧ ἡγιάσθη, & τὸ πνεῦμα τ/ χάριτος ἐν/
υβρίσας. οἴδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα, ἐμοὶ ἐκ/
δίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. καὶ
πάλιν, κύριος κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ, φοβε/
ρὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος.

Ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέ/
ρας, ἐν αἷς φωτισθέντες, πολλὴν ἄθλησιν ὑπε
μείνατε παθημάτων. τοῦτο μὲν, ὀνειδισμοῖς
τε & θλίψεσι θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινω
νοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες.
καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε, καὶ
τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ
χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν
ἑαυτοῖς κρείττονα ὕπαρξιν ἐν οὐρανοῖς & μέ/
νουσαν. μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παῤῥησίαν ὑμῶν,
ἥτις ἔχει μισθαποδοσίαν μεγάλην. ὑπο/
μονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τ/ θεοῦ
ποιήσαντες, κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν. ἔ/
τι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει
& οὐ χρονίσει, ὁ δὲ δίκαιός μου ἐκ πίστεως ζήσε/
ται, καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυ/
χή μου ἐν αὐτῷ. ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστο/
λῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίη/
σιν ψυχῆς. ἔστι δὲ πίστις, ἐλπιζομένων ὑπόστα
σις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων,
ἐν ταύτῃ

in hoc,ut ꝓuocemus ad charitatẽ & bo/
na opa,nõ deserẽtes aggregationẽ no/
stri mutuã,sicuti mos ẽ nõnullis, sed ad/
hortãtes inuicẽ.idq; hoc magis,qd uide
tis apꝓpinquãtẽ diẽ.Nã si uolẽtes pecca
uerimus post acceptã cognitionẽ uerita
tis,nõ ultra ꝓ pctis reliqua ẽ hostia, sed
formidabilis q̃dã expectatio iudicij, &
ignis uehemẽtia,q deuoratur⁹ ẽ aduersa
rios.q aspnatus fuerit Moysi legẽ,absq;
misericordia,sub duob⁹ aut trib⁹ testib⁹
moritᵉ.Quanto putatis peiorib⁹ afficietᵉ
supplicijs,q filiũ dei cõculcarit, & sangui
nẽ testamẽti,ceu rẽ ꝓphanã habuerit, in
q̃ fuerat sctificat⁹,& spm̃ gratiæ, cõtume
lia affecerit.Nouim⁹ emꝫ eũ q dixit.Meũ
est ulcisci.Ego repẽdã dicit dñs.Et rursũ.
Dñs iudicabit populũ suũ.Horrẽdũ est
ꝯcidere ĩ man⁹ dei uiuẽtis. Redeãt ãt uo
bis in memoriã supiores dies, in qbus il
luminati,ingẽs certamẽ sustinuistis affli
ctionũ, partim qdẽ, dũ & ꝓbris & p̃ssu
ris affecti,spectaculo fuistis oibus, par/
tim dũ cõsortes ita cõuersãtiũ facti estis
Siqdẽ & uinculis meis cõpassi fuistis, &
direptionẽ facultatũ uestraꝫ cũ gaudio
accepistis,sciẽtes uos habere potiorẽ sub
stantiã in uobis metipsis ac manẽtẽ.Ne
abieceritis igitᵉ fiduciã uestrã, q̃ magnã
habet p̃mij retributionẽ.Nã patiẽtia uo
bis ẽ op⁹, ut ubi uolũtatẽ dei ꝓgeritis
reportetis ꝓmissionẽ. Adhuc emꝫ ꝓ pu/
sillũ tꝑis, & q uẽtur⁹ est ueniet, & nõ tar
dabit. Iustus aũt ex fide uicturus est.Et
si se subduxerit, non probabitur animo
meo. At nos nõ sumus subductionis in
ꝓditionẽ,sed fidei in acqsitionẽ animæ.
Est aũt fides,eaꝫ reRꝫ quæ sperantᵉ sub- XI
stãtia,argumentũ eoꝫ,quæ nõ uidẽtut.

hic nõ aairis ꝓ sanifi.
nũ gratulari ꝓ pmiã
neris. ꝙ hortamur dñe
ꝓssũe. ad ephm in
baptismate Aug. in
inchoata expõe epte ad
Romanos. S.

ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι. πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι. πίστει πλείονα θυσίαν Ἄβελ προσήνεγκε τῷ θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανὼν, ἔτι λαλεῖ. πίστει Ἐνὼχ μετετέθη τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον, καὶ οὐχ ηὑρίσκετο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός. πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ, μεμαρτύρηται εὐηρεστηκέναι τῷ θεῷ. χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι. πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ θεῷ, ὅτι ἐστὶ, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται. πίστει χρηματισθεὶς Νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασε κιβωτὸν, εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον, καὶ τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος. πίστει καλούμενος Ἀβραὰμ ὑπήκουσεν ἐξελθεῖν εἰς τὸν τόπον, ὃν ἤμελλε λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν, καὶ ἐξῆλθε, μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται. πίστει παρῴκησεν εἰς γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς. ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς, ὁ θεός. πίστει καὶ αὐτὴ Σάρρα δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβε, καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας ἔτεκεν. ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον, Διὸ καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐγεννήθησαν, καὶ ταῦτα νενεκρωμένου, καθὼς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ ὡσεὶ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἡ ἀναρίθμητος. κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ πεισθέντες καὶ ἀσπασάμενοι καὶ ὁμολογήσαντες, ὅτι ξένοι καὶ πα-

In hac enim teſtimoniũ meruerunt ſeniores. Per fidem intelligimus perfecta fuiſſe ſæcula uerbo dei, ut ex his quæ nõ apparebant, ea quæ uidẽtur fierẽt. Per fidem, plus hoſtiarũ Abel obtulit deo, q̃ Cain. Per quas teſtimoniũ meruit, qd̃ eſſet iuſtus, teſtimoniũ p̃hibente de donarijs illius deo, & p̃ hãc mortuus adhuc loquitur. Per fidẽ Enoch fuit trãſlatus ne uideret mortẽ, & nõ fuit inuẽtus ꝓpterea quod trãſtulerat illũ deus. Priuſq̃ enim tranſferretur teſtimoniũ meruerat, quod placuiſſet deo. At qui ſine fide, fieri non poteſt, ut quis illi placeat. Nam qui accedit ad deum, hunc credere oportet eſſe deũ, & eſſe remuneratorem quærentibus ſe. Per fidẽ admonitus oraculo Noe, de his quæ nondũ uidebãtur ueritus apparauit arcã, ad ſalutẽ dom⁹ ſuæ, ꝑ quã arcã cõdẽnauit mundũ, & ei⁹ q̃ ſecundũ fidẽ eſt iuſticiæ, fact⁹ ẽ hæres. Per fidẽ, Abrahã cũ uocaret, obedijt, ut exiret in locũ quẽ acceptur⁹ erat in hæreditatẽ, & exiuit, neſciẽs, quo eſſet uẽtur⁹. Per fidẽ cõmigrauit in terrã ꝓmiſſiõis, ueluti peregrinã, cũ in tabernaculis habitaſſet, cũ Iſaac & Iacob, cohæredib⁹ eiuſdem ꝓmiſſiõis, expectauerat em̃ habẽtem fundamẽta ciuitatẽ, cuius opifex, & cõditor ẽ de⁹. Per fidẽ & ipſa Sarra uim ad cõcipiẽdũ ſemẽ accepit, ac p̃ter ætatis rationẽ peperit, qd̃ fidelẽ iudicaret eũ q̃ ꝓmiſerat. Quappter & ex uiro prognati ſunt, eoq̃ iam annis effoeto, tãto numero, q̃to ſũt ſtellæ cœli, & uelut arena, q̃ ẽ iuxta marginẽ maris innũerabilis. Iuxta fidẽ mortui ſũt hi oẽs, cũ nõ accepiſſẽt ꝓmiſſiões, ſed ꝓcul eas uidiſſẽt, & credidiſſẽt, & ſalutaſſẽt, & cõfeſſi fuiſſẽt ſe hoſpites & ad-

νοι ηϑὴ ϖαρεπίδημοί ἐισιμ ἐπὶ τῆς γῆς.
οἱ γαὰρ τοιαῦτα λέγοντες, ἐμφανίζουσιμ
ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσι, ηϑὴ εἰ μὲν ἐκεί-
νης ἐμνημόνευον ἀφ᾽ ἧς ἐξῆλθον, εἶχον ἂμ
καιρὸν ἀνακάμψαι. νῦν δὲ κρείττονος ὀρέ-
γονται, τουτέστιν ἐπουρανίου. Διὸ οὐκ ἐπαι-
σχύνεται αὐτοὺς ὁ ϑεὸς, ϑεὸς ἐπικαλεῖσθαι
αὐτῶν, ἡτοίμασε γαὰρ αὐτοῖς ϖόλιν. πίσει
ϖροσενήνοχεν Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ πειραζό-
μενος, ηϑὴ τὸν μονογενῆ ϖροσέφερεν, ὁ
τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος, ϖρὸς ὃν
ἐλαλήϑη, ὅτι ἐν Ἰσαὰκ κληϑήσεταί σοι σπέρ
μα, λογισάμενος, ὅτι ηϑὴ ἐκ νεκρῶν ἐγεί-
ρειν δυνατὸς ὁ ϑεὸς, ὅϑεν αὐτὸν ηϑὴ ἐν πα
ραβολῇ ἐκομίσατο. πίσει ϖερὶ μελλόντων
εὐλόγησεν Ἰσαὰκ τὸν Ἰακὼβ ηϑὴ τὸν Ἠσαῦ.
πίσει Ἰακὼβ ἀποθνήσκων, ἕκαστον τῶν υἱῶν
Ἰωσὴφ εὐλόγησε, ηϑὴ ϖροσεκύνησεν ἐπὶ τὸ
ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. πίσει Ἰωσὴφ τελευ
τῶν, περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐμνη-
μόνευσε, ηϑὴ ϖερὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετεί-
λατο. πίσει μωϋσῆς γεννηϑεὶς, ἐκρύβη τρίμη-
νον ὑϖὸ τῶν ϖατέρων αὐτοῦ. Διότι εἶδον
ἀστεῖον τὸ παιδίον, ηϑὴ οὐκ ἐφοβήϑησαν τὸ
διάταγμα τοῦ βασιλέως. πίσει μωϋσῆς μέ
γας γενόμενος, ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς
ϑυγατρὸς Φαραώ, μᾶλλον ἐλόμενος συγ-
κακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ ϑεοῦ, ἢ ϖρόσκαι
ρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν, μείζονα
ϖλοῦτον ἡγησάμενος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ϑη-
σαυρῶν, τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ. ἀπέ-
βλεπε γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν. πίσει κατέ-
λιπεν Αἴγυπτον, μὴ φοβηϑεὶς τὸν ϑυμὸν τοῦ βα
σιλέως. τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρτέρησε. πί-
σει πεποίηκε τὸ ϖάσχα καὶ τὴν ϖρόσχυσιν τοῦ
αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύων τὰ ϖρωτότοκα θί-
γῃ αὐτῶν. πίσει διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν
ὡς διὰ ξηρᾶς, ἧς ϖεῖραν λαβόντες οἱ Αἰγύπτιοι
κατεπόθησαν

tes & aduenas esse in terra. Nam hæc q̃ dicunt declarant se patriã inquirere. Et si illius quidem memores fuissent, unde fuerant profecti, habebant oportunitatem reuertendi. Nunc aũt meliorẽ expetũt, hoc est cœlestem. Quapropter nõ erubescit ipse deus uocari deus illorum, parauerat eñ illis ciuitatẽ. Per fidẽ, obtulit Abrahã Isaac, cũ tentaretur, & unigenitum obtulit, in quo p̃missiones acceperat, ad quẽ dictũ fuerat. In Isaac uocabitur tibi semen, cum illud secum ꝑpendisset, deũ uel a mortuis, excitare posse semen, unde illũ etiam insimilitudine reduxit. Per fidẽ, de futuris bñdixit Isaac filio Iacob, & Esau. Per fidem, Iacob moriens, singulis filijs Ioseph benedixit, & adorauit fastigiũ uirgæ illi⁹. Per fidẽ, Ioseph moriẽs de egressione filio⁹ Israhel meminit, deq; ossib⁹ suis mãdauit. Per fidẽ cũ nat⁹ esset Moyses occultat⁹ est mẽses treis, a progenitoribus suis, propterea quod uiderent elegantem puellum, & non ueriti sunt edictum regis. Per fidem, Moses iam grandis, renuit uocari filius filiæ Pharaonis, potius eligens simul malis affici cũ populo dei, q̃ temporarijs peccati commodis frui, maiores arbitratus diuitias, probrum Christi, q̃ Aegyptiorum thesauros. Respectum enim habebat retributionis. Per fidem reliquit Aegyptum, haud ueritus ferociã regis. Perinde eñ quasi uidisset eũ q̃ est iuisibilis, ita obdurauit. Per fidẽ fecit pasca, & effusionẽ sanguinis, ne is q̃ perimebat primogenita, tangeret illos. Per fidẽ trãsierũt rubrũ mare, ueluti per siccã terram, q̃d cũ tentassent Aegyptij,

καὶ ἐπόθησαν; πίσει τὰ τείχη Ἰεριχὼ καὶ ἐπέ
σε, κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. πίσει ἓ
ἀϐ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασι,
δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ' εἰρήνης.
Καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψει γάρ με διηγού/
μενον ὁ χρόνος περὶ Γεδεών, Βαράκ τε, Σ\
σαμψών, ἰεφθάε, Δαβίδ τε καὶ Σαμουὴλ
καὶ τῶν προφητῶν, οἱ διὰ πίστεως κατηγω
νίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύ/
νην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν σό/
ματα λεόντων, ἔσβεσαν δύναμιν πυρός, ἔ-
φυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθη/
σαν ἀπ' ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πο
λέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων,
ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νε-
κροὺς αὐτῶν, ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν,
οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα
κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν. ἕτεροι δὲ
ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλα/
βον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς, ἐλιθάσθησαν,
ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαί/
ρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν
αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι,
κακουχούμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος,
ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, καὶ ὄρεσι καὶ
σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς, καὶ
οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πί/
στεως, οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν,
τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττον τι προβλε/
ψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶ-
σιν. Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον
ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύ/
ρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν
εὐπερίσατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέ/
χωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφο
ρῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν, καὶ τε-
λειωτὴν ΙΗΣΟΥΝ. ὃς ἀντὶ τῆς προκει/
μένης αὐτῷ χαρᾶς, ὑπέμεινε σταυρὸν,
αἰσχύνης

absorpti sunt. Per fidem mœnia Hie-
richo conciderunt, cincta ad dies se-
ptem. per fidem, Raab meritrix, nō pe-
riit una cum ijs qui non obedierant, ex-
ceptis hospitio exploratoribus pacifice.
Et quid præterea loquor? Deficiet enim
me cōmemorātē tēpus de Gedeone, de
Barac, & Sampsone, & Hiephthae, nec
non Dauid & Samuele, ac prophetis,
qui per fidem expugnauerunt regna,
operati sunt iusticiam, assecuti sunt pro-
missiones, occluserūt ora leonum, extin-
xerunt uim ignis, effugerunt acies gla-
dij, ualidi facti sunt ex imbecillitate, effe
cti sūt robusti in bello, incursiones auer
terunt exterorum, Mulieres acceperunt
ex resurrectione mortuos suos. Alij ue-
ro distenti sunt, aspernati redemptio-
nem, ut potiorem sortirentur resurre-
ctionem. Alij rursus in ludibrijs & fla-
gris explorati sūt, insup & in uinculis, &
carcere, lapidati sunt, dissecti sunt, tētati
sūt, in occisione gladij occubuerūt, ober-
rarūt in ouillis uellerib̄, & caprinis pel
libus, destituti, pressi, afflicti, quibus in-
dignus erat mundus, in desertis erran-
tes, & montibus, ac speluncis, & cauer-
nis terræ, atq; omnes hi testimoniū pro
meriti per fidem, non acceperant pro-
missionem, quod deus de nobis melius
quiddam prouiderat, ne sine nobis
consummarentur. Proinde nos quoq; XII
cum tanta septi simus nube testium,
deposito onere omni, & tenaciter in-
hærente peccato, per tolerantiā curra-
mus, in ꝓposito nobis certamine, respici
entes ad fidei ducē, & cōsūmatorē Iesū,
qui pro ꝓposito sibi gaudio, ꝓtulit crucē
ignominiæ

ἀῤχώνης καταφρονήσας, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ ἐκάθικεν. ἀναλογίσα-
σθε γὰρ τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑ-
πὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν,
ἵνα μὴ κάμητε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμε-
νοι, οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς
τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι, καὶ ἐκλέλη-
σθε τῆς παρακλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς δια-
λέγεται. υἱέ μου μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυ-
ρίου, μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. ὃν
γὰρ ἀγαπᾷ κύριος, παιδεύει. μαστιγοῖ δὲ πάν-
τα υἱὸν ὃν παραδέχεται, εἰ παιδείαν ὑπομέ-
νετε; ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ θεός. τίς γάρ
ἐστιν υἱὸς, ὃν οὐ παιδεύει πατήρ. εἰ δὲ χωρὶς
ἐστὲ παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες,
ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχ υἱοί, εἶτα τοὺς μὲν σ
σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἴχομεν παιδευτὰς
καὶ ἐνετρεπόμεθα, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑποτα
γησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων, καὶ ζή-
σομεν; οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας, κα-
τὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, ἐπαίδευον, ὁ δὲ, ἐπὶ τὸ
συμφέρον εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος
αὐτοῦ. πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ
δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης, ὕστερον δὲ καρ
πὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμέ-
νοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης. διὸ τὰς παρει
μένας χεῖρας, καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα
ἀνορθώσατε, καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς
ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰα-
θῇ δὲ μᾶλλον. εἰρήνην διώκετε μετὰ πάν-
των, καὶ τὸν ἁγιασμὸν, οὗ χωρὶς, οὐδεὶς ὄψε
ται τὸν κύριον, ἐπισκοποῦντες μήτις
ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, μήτις ῥίζα
πικρίας, ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ, καὶ διὰ ταύτης
μιανθῶσι πολλοί, μήτις πόρνος ἢ βέβηλος
ὡς ἡσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ
πρωτοτόκια αὐτοῦ. ἴστε γὰρ ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων
κληρονομῆσαι τὴν εὐλογίαν, ἀπεδοκιμάσθη.
μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὗρε, καίπερ με-
τὰ δακρύων

ignominia cõtempta, & ad dexterã throni dei ſedet. Reputate eñ quod is talem ſuſtinuerit a peccatorib⁹ aduerſus ſe cõtradictionẽ, ne defatigemini, animis defecti. Nõdũ uſq; ſanguinẽ reſtitiſtis aduerſus peccatum, repugnantes, & obliti eſtis exhortatiõis, q̃ uobis tanq̃ filiis loquitur. Fili mi, ne neglexeris correptionẽ dñi, neq; deficias cũ ab eo argueris. Quẽ eñ diligit dñs corripit, flagellat aũt oẽm filiũ quẽ recipit. Si correptionẽ ſuſtinetis, ueluti filiis uobis offert ſe de⁹. Quis eñ eſt filius, quẽ nõ corripit pater? Q̃z ſi alieni eſtis a correptione, cuius participes ſunt oẽs, igitur ſpurii eſtis, non filii Itaq; cum carnis noſtræ patres habuerimus caſtigatores, & reueriti ſimus illos, an non multo magis ſubiiciemur patri ſpirituum & uiuemus? Atq; illi quidem, ad paucos dies p arbitratu ſuo nos erudiebant, hic autem ad cõmodũ noſtrũ i hoc ut ipartiat nobis ſanctimoniã ſuã. Oĩs aũt correptio in p̃ſens q̃dẽ, nõ uidetur eſſe gaudii, ſed moleſtiæ. At poſtea fructũ tranqllũ iuſticiæ reddit, iis q p illam fuerint exercitati. Quappter man⁹ remiſſas & genua ſoluta ſurrigite, & facite, ut recti ſint greſſus pedib⁹ ueſtris, ne claudicatio aberret a uia, imo ſaneť potius. Pacẽ ſectemini cũ oibus, & ſctimoniã, ſine q̃ nemo uidebit dñm, curã agentes, ne qs ſit q deficiat a gratia dei, ne q̃ radix amarulẽtiæ, ſuppullulãs obturbet, & per hanc impientur multi, ne quis fornicator aut prophanus, uelut Eſau, qui unico edulio, permutauit ius primogeniti. Scitis enim quod & poſtea, cum uellet ſortiri benedictionem, reprobat⁹ ſit. nõ enim repperit pœnitentiæ locũ, tametſi cum la-

τὰ δ' ακρύων ἐκζητήσας αὐτὴν. οὐ γὰρ προσελήλυθατε ψηλαφωμένῳ ὄρει, καὶ κεκαυμένῳ πυρὶ καὶ γνόφῳ, καὶ σκότῳ, & θυέλλῃ, & σάλπιγγος ἤχῳ, καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες, παρητήσαντο μὴ προσθῆναι αὐτοῖς λόγον, οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον, κἂν θηρίον θίγῃ τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται, ἢ βολίδι κατατοξευθήσεται, καὶ οὕτως φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον. Μωσῆς εἶπεν, ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος, ἀλλὰ προσελήλυθατε σιὼν ὄρει, καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων πανηγύρει, καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων, καὶ κριτῇ θεῷ πάντων, & πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων, καὶ διαθήκης νέας μεσίτῃ ΙΗΣΟΥ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ, κρεῖττον λαλοῦντι παρὰ τὸ ἄβελ.

Βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἐφυγον, τὸν ἐπὶ γῆς παραιτησάμενοι χρηματίζοντα, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς, οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι, οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλευσε τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελται λέγων. ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείω, οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν, τὸ δὲ ἔτι ἅπαξ, δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν μετάθεσιν, ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα. Διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες, ἔχωμεν χάριν, δι' ἧς λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ θεῷ μετὰ αἰδοῦς & εὐλαβείας. καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον. ἡ φιλαδελφία μενέτω. τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε, διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους. μιμνήσκεσθε τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδεμένοι, τῶν κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι, τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος. πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός. ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος.

ἀρκούμενοι

cum lachrymis q̃siuisset eam. Nõ em̃ accessistis ad contactũ mõtem, & incensũ ignẽ ac turbinẽ, & caliginẽ, & procellam tubæq; sonitũ, & uocẽ uerboꝝ, quã qui audierãt, depcati sunt, ne his adiũgeret' oratio. Non em̃ ferebant, qd' distinguebatur, si bestia tetigerit mõtẽ, lapidabit', aut iaculo cõfiget', & adeo terribile erat uisum qd' apparebat. Moyses dixit. Expauefact⁹ sũ, ac tremebũdus, sed accessistis ad mõtẽ Sion, & ad ciuitatẽ dei uiuẽtis, Hierl'm cœlestẽ, & ad inumerabilium angeloꝝ cœtũ, & ad cõcionẽ primogenitoꝝ, q cõscripti sunt in cœlis, & ad iudicẽ uniuersoꝝ deũ, & ad spũs iustoꝝ perfectoꝝ, & ad noui testamẽti mediatorẽ Iesũ, & ad sanguinẽ aspsionis, melius loquẽtẽ q̃ꝑ sanguis Abel. Videte ne aspernemini eũ qui loquitur, nam si illi nõ effugerũt q auersabant' eũ q loq̃bat' i terra, multo magis nos, si eũ q de cœlis est auersemur, cui⁹ uox tũ cõcussit terrã, at nũc denũciauit dicẽs. Adhuc semel ego cõcutio, nõ mõ trã, uerꝝ etiã cœlũ. Porro illd' qd' dicit adhuc semel significat eoꝝq̃ cõcutiũt' trãslationẽ, utpote q̃ facta sint, ut maneãt ea q̃ nõ cõcutiũt'. Quappter regnũ assumẽtes qd' cõcuti nõ possit, habem⁹ gratiã, p̃ quã ita colam⁹ deũ, ut illi placeam⁹, cũ reuerẽtia & religiõe. Etem̃ de⁹ noster ignis cõsumẽs ẽ. Fraterna charitas maneat, Hospitalitatis ne sitis imemores, per hanc em̃ quidã inscientes exceperũt ãgelos hospitio. Mẽores estote uinctoꝝ, tãq̃ una cũ illis uincti, eoꝝq affligũt', uelut ipsi quoq; uersãtes in corpe Honorabile ẽ iter oẽs cõiugiũ, & cubile ipollutũ, fornicatores aũt & adulteros iudicabit de⁹. sint mores alieni ab auaritiæ

contenti

XIII

ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν. αὐτὸς γὰρ εἴρη-
κεν· οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλί-
πω, ὥστε θαῤῥοῦντας ἡμᾶς λέγειν· κύριος ἐ-
μοὶ βοηθὸς, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει
μοι ἄνθρωπος. μνημονεύετε τῶν ἡγουμέ-
νων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λό-
γον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβα-
σιν τῆς ἀναστροφῆς, μιμεῖσθε τὴν πίστιν. ΙΗ-
ΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐ-
τὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. διδαχαῖς ποι-
κίλαις καὶ ξέναις μὴ παραφέρεσθε. καλὸν
γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ
βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περι-
πατήσαντες. ἔχομεν θυσιαστήριον, ἐξ οὗ
φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν, οἱ τῇ σκηνῇ
λατρεύοντες. ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ
αἷμα περὶ ἁμαρτίας, εἰς τὰ ἅγια διὰ τοῦ
ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαί-
εται ἔξω τῆς παρεμβολῆς. διὸ καὶ ΙΗΣΟΥΣ
ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λα-
όν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε. τοίνυν ἐξερχώμε-
θα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ὀνει-
δισμὸν αὐτοῦ φέροντες. οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε
μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν
ἐπιζητοῦμεν. δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρωμεν θυ-
σίαν αἰνέσεως διὰ παντὸς τῷ θεῷ, τουτέ-
στι καρπὸν χειλέων, ὁμολογούντων τῷ ὀνό-
ματι αὐτοῦ. τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ
ἐπιλανθάνεσθε. τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρε-
στεῖται ὁ θεός. πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις
ὑμῶν, καὶ ὑπείκετε, αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν, ὑ-
πὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσον-
τες, ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ στε-
νάζοντες, ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο. προσεύ-
χεσθε περὶ ἡμῶν, πεποίθαμεν γάρ, ὅτι καλὴν
συνείδησιν ἔχομεν, ἐν πᾶσι καλῶς θέλον-
τες ἀναστρέφεσθαι. περισσοτέρως δὲ παρακαλῶ
τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑ-
μῖν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν
τὸν ποιμένα

contenti ijs quæ adsunt. Siquidem ipse
dixit. Non te desero, neq; derelinquo,
ut fidentes dicamus, dominus mihi au-
xiliator, & nō timebo, qd faciat mihi ho
mo. Memores estote eorū qui præsunt
uobis, q locuti sūt uobis uerbū dei, quo
rum imitemini fidē, consyderantes qui
fuerit exitus conuersationis illoꝝ. Iesus
Christus heri & hodie, idē est etiā in sæ-
cula. Doctrinis uarijs ac pegrinis ne cir
cūferamini. Bonū est enim gratia cōsta-
biliri cor, nō escis, quæ nō profuerunt ijs
qui ambulauerunt in illis. Habemus al-
tare, de quo nō est fas edere, ijs q taber-
naculo deseruiunt. Animaliū em quoꝝ
sanguis infertur pro peccato, in sancta p
pontificē, horum corpora cremantur ex
tra castra. Quapropter & Iesus ut sancti
ficaret per propriū sanguinē populū, ex
tra portā passus est. Exeamus igit ad eū
extra castra, obpbriū eius portātes. Nō
enim habemus hic manentē ciuitatem,
sed futurā inquirimus. Per ipsum igitur
offerim⁹ hostiā laudis semper deo, hoc
est fructum labioꝝ, confitentium nomi
ni eius. Cæterum beneficentiæ, & cōmu
nicationis ne obliuiscamini. Talibus
enim uictimis placetur deo. Parete ijs
qui præsunt uobis, & concedite, siqui-
dem illi uigilant pro animabus ue-
stris, tanquam rationem reddituri, ut
cum gaudio hoc faciant, & non ge-
mentes, nam id est inutile uobis, Ora-
te pro nobis, confidimus enim, quod
bonam habemus conscientiam, inter
omnes cupientes honeste conuersari.
Magis autem obsecro uos, ut id facia-
tis, quo celerius restituar uobis. Deus
autem pacis, qui subduxit a mortuis
pastorem

τὸν ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν, ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν κύριον ἡμῶν ΙΗΣΟΥΝ, καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, ποιῶν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως. καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν. γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν ἡμόθεον ἀπολελυμένον, μεθ' οὗ ἐὰν τάχιον ἔρχηται, ὄψομαι ὑμᾶς. ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

pastorem ouium illum magnum, in sanguine testamenti æterni, dominum nostrum Iesum, absolutos uos reddat in omni opere bono, ad faciendum uoluntatem ipsius, efficiens ut quod agitis, acceptum sit, in conspectu suo per Iesum Christum, cui gloria in sæcula in sæculorum. Amẽ. Obsecro uos fratres, sufferte sermonem exhortationis. Etenim paucis scripsi uobis. Scitis fratrem nostrum Timotheũ solutũ esse. Qui cum si celerius uenerit, uisam uos. Salutate omnes qui præsunt uobis, & omnes sanctos. Salutant uos Itali. Gratia cum omnibus uobis. Amen.

ΥΠΟΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ.

ΤΑΥΤΗΝ ἐπιστέλλει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν διασπορᾷ, καὶ πιστεύσασιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ. γράφει δὲ διδασκαλικὴν τὴν ἐπιστολήν, διδάσκων περὶ διαφορᾶς πειρασμῶν, ποῖος μέν ἐστιν ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ποῖος δὲ ἀπὸ τῆς ἰδίας καρδίας τῶν ἀνθρώπων ἐστί. καὶ ὅτι οὐ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ δείκνυσθαι τὴν πίστιν, καὶ οὐχ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ δικαιοῦνται. περί τε πλουσίων παραγγέλλει, ἵνα μὴ προκρίνωνται τῶν πτωχῶν οἱ πλούσιοι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐπιπλήττωνται ὡς ὑπερήφανοι. καὶ τέλος παραμυθησάμενος τοὺς ἀδικουμένους, καὶ προτρεψάμενος αὐτοὺς μακροθυμῆσαι, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου. καὶ διδάξας περὶ ὑπομονῆς ἐκ τοῦ Ἰακὼβ καὶ Ἰὼβ τῆς ὑπομονῆς, παραγγέλλει προσκαλεῖσθαι τοὺς πρεσβυτέρους ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ εὐδοκίαν ἐπιστρέφειν τοὺς πλανηθέντας ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν. εἶναι γὰρ τοῦτο μισθὸν παρὰ τοῦ κυρίου, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ARGVMENTVM.

IAcobus Apostolus sanctum instruit clerum de cultura cœlestium præceptorum, & regula catholicæ obseruãtiæ, & de inuictæ patientiæ maiestate, & de reuelatiõe plurimorꝝ, & de mẽdacio magistrorꝝ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ

EPISTOLA BEATI APO STOLI IACOBI

ΙΑΚΩΒΟΣ θεοῦ καὶ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ δοῦλος ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, χαίρειν. πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, γινώσκοντες, ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν. ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι. εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς, καὶ μὴ ὀνειδίζοντος, καὶ δοθήσεται αὐτῷ. αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν διακρινόμενος. ὁ γὰρ διακρινόμενος, ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ. μὴ γὰρ οἰέσθω ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅτι λήψεταί τι παρὰ τοῦ κυρίου. ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ. ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ. ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται. ἀνέτειλε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι, καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο. οὕτως καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται. μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενόμενος, λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω, ὅτι ἀπὸ θεοῦ πειράζομαι. ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν, πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα.

ἕκαστος δὲ

IAcobus dei ac domini Ieſu Chriſti ſeruꝰ, duodecim tribubus, q̄ ſunt i diſperſiõe, ſalutẽ. Pro ſummo gaudio ducite fratres mei, quoties in tẽtationes incideritis uarias, illud ſcientes, q d' exploratio fidei ueſtræ, parit patiẽtiã. cæteꝝ patiẽtia opus pfectũ habeat, ut ſitis pfecti, & integri, & nulla in parte diminuti. Q d' ſi cui ueſtrũ deeſt ſapientia, poſtulet ab eo q dat, nẽpe deo, q dat inc̄ꝫ oibus ſimpliciter, & nõ improperat, ac dabit' ei, ſed poſtulet fide, nihil hæſitans. Nã qui hæſitat, is ſimilis eſt fluctui maris, qui uentis agit' & impetu rapit'. Ne uero exiſtimet homo ille, ſe qc̄ꝫ accepturũ a dño. Vir animo duplici, incõſtãs eſt in oibus uĩs ſuis. Glorietur autẽ frater qui eſt humilis in ſublimitate ſua. Contra qui diues eſt, in humiliatiõe ſui, quoniã ueluti flos herbæ p̄teribit. Exortus eſt enim ſol cũ æſtu & exaruit herba, & flos illiꝰ decidit, & decor aſpectus illius perĩt. Sic & diues in abũdantia ſua marceſcet. Beatus uir q ſuffert tentationem, quoniã cũ ꝓbatus erit, accipiet coronã uitæ quam promiſit dñs ĩs a quibus fuerit dilectus. Ne quis cũ tentatur dicat ſe a deo tentari. Nã deus ut a malis tentari non poteſt, ita nec ipſe quẽc̄ꝫ tentat. Imo unuſquiſq; tenta

o tur, dum

ἕκασος δὲ πφράζεται ὑπὸ τ ἰδ΄ίας ἐπιθυμί
ας, ἑλκόμενος & δελεαζόμενος. εἶτα ἡ ἐ/
πιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαμ, ἡ δὲ
ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα, ἀποκύει θάνατον.
μὴ πλανᾶσθε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. πᾶ/
σα δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶμ δώρημα τέλειομ,
ἄνωθέμ ἐστι καταβαῖνομ ἀπὸ τοῦ πατρὸς
τῶμ φώτωμ. παρ᾽ ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ, ἢ τρο-
πῆς ἀποσκίασμα. βουληθεὶς ἀπεκύησεμ ἡ/
μᾶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρ
χήμ τινα τ αὐτ ου κτισμάτων. Ὡστε ἀδελφοί
μου ἀγαπητοὶ, ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς
εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι. βρα/
δὺς εἰς ὀργήν. ὀργὴ γὰρ ἀνδρὸς, δικαιοσύνη
θεοῦ οὐ κατεργάζεται. διὸ ἀποθέμενοι πᾶ/
σαμ ῥυπαρίαν καὶ περισσείαν κακίας, ἐμπραΰ
τητι δέξασθε τ ἔμφυτον λόγον, τὸμ δυνάμε/
νομ σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶμ. γίνεσθε δὲ ποιη
ταὶ λόγου, καὶ μὴ ἀκροαταὶ παραλογιζόμε-
νοι ἑαυτούς. ὅτι, εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶ
καὶ οὐ ποιητὴς, οὗτος ἔοικεμ ἀνδρὶ, κατανο-
οῦντι τὸ πρόσωπομ τ γενέσεως αὐτου ἐν ἐ/
σόπτρῳ. κατενόησε γὰρ ἑαυτὸμ καὶ ἀπελήλυθε
καὶ εὐθέως ἐπελάθετο ὁ ποῖος ἦμ. ὁ δὲ παρα
κύψας εἰς νόμομ τέλεομ, τὸμ τῆς ἐλευθερίας
καὶ παραμείνας, οὗτος οὐκ ἀκροατὴς ἐπιλη-
σμονῆς γενόμενος, ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗ-
τος μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτ ου ἔσαι. Εἴτις
δοκεῖ θρῆσκος εἶναι ἐν ὑμῖν, μὴ χαλιναγω
γῶμ γλῶσσαμ αὐτου, ἀλλὰ ἀπατῶμ καρ/
δίαμ αὐτου, τούτου μάταιος ἡ θρησκεία. Θρη
σκεία καθαρὰ & ἀμίαντος παρὰ τῷ θεῷ καὶ
πατρὶ, αὕτη ἐστὶμ, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς
καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν. ἄσπιλομ ἑαυτὸν
τηρεῖμ ἀπὸ τοῦ κόσμου. Ἀδελφοί μου μὴ
ἐν προσωπολημψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τ κυρίου
ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ τ δόξης. ἐὰν γὰρ εἰσέλθη
εἰς τ συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος
ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτω-
χὸς ἐν

tur dum a propria cõcupiscentia abstra-
hitur & inescatur. Deinde concupiscẽtia
posteaq̃ concepit, parit peccatũ, peccatũ
uero perfectũ progignit mortẽ. Ne erre-
tis fratres mei dilecti. Omnis donatio bo
na, & omne donũ perfectũ, desursum
est descendẽs, a patre luminũ, apud quẽ
non est transmutatio aut conuersionis
obũbratio. Cũ uoluisset progenuit nos
uerbo ueritatis, ut essem⁹ primitiæ quæ-
dam suarũ creaturarũ. Itaq̃ fratres mei
dilecti, sit omnis homo uelox ad audien
dum, tardus ad loquẽdũ, tardus ad irã.
Nã ira uiri iusticiã dei non efficit. Qua-
propter deposita omni immundicia & su-
perfluitate maliciæ, in mansuetudine re-
cipite, insitũ uerbũ, q d' potest saluas red
dere animas uestras. Sitis autẽ effecto-
res uerbi, & nõ auditores fallẽtes uosmet
ipsos, quoniã si quis audiat uerbũ, & nõ
factis exprimat, hic similis est uiro consi
deranti faciẽ natiuitatis suæ in speculo.
Considerauit em̃ seipsum, & abijt, & con
tinuo oblitus est qualis esset. At qui pro
spexerit in legem perfectã quæ est liber-
tatis & permanserit hic nõ auditor obli/
uiosus cũ sit, sed effector operis is bea/
tus in facto suo erit. Si quis uidetur reli/
giosus esse inter uos, qui non frenat lin/
guam suã, sed aberrare finit cor suũ, hu-
ius uana est religio. Religio pura & ima/
culata apud deum & patrem hæc est, in/
uisere orphanos & uiduas in afflictione
sua, immaculatũ seipsum seruare a sæcu
lo. Fratres mei ne in respectu personarũ II
habeatis fidẽ dñi nostri Iesu Christi ex
opinione, nam si ingrediat' in cœtum ue
strum uir aureũ gestans anulũueste in/
dutus splendida, ingrediatur aũt & pau/

per in

χὰς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι, καὶ ἐπιβλέψητε ἐπὶ
τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπρὰν.
καὶ εἴπητε αὐτῷ, σὺ κάθου ὧδε καλῶς, καὶ
τῷ πτωχῷ εἴπητε, σὺ στῆθι ἐκεῖ, ἢ κάθου ὧδε
ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν μου, οὐ διεκρίθητε ἐν
ἑαυτοῖς, καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν
πονηρῶν. ἀκούσατε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί.
οὐχ ὁ θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τῷ κόσ
μῳ τούτῳ, πλουσίους ἐν πίστει, καὶ κληρονό
μους τῆς βασιλείας, ἧς ἐπηγείλατο τοῖς ἀ
γαπῶσιν αὐτόν; ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε τὸν πτω
χόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑ
μῶν, καὶ αὐτοὶ ἕλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια;
οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσι τὸ καλὸν ὄνομα τὸ
ἐπικληθὲν ἐφ' ὑμᾶς; εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε
βασιλικὸν κατὰ τὴν γραφήν, ἀγαπήσεις
τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν, καλῶς ποιεῖτε.
εἰ δὲ προσωπολημπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζε
σθε ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου, ὡς παραβά
ται. ὅστις γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταί
σει δὲ ἐν ἑνί, γέγονε πάντων ἔνοχος. ὁ γὰρ
εἰπὼν μὴ μοιχεύσῃς, εἶπε καὶ μὴ φονεύσῃς. εἰ
δὲ οὐ μοιχεύσεις, φονεύσεις δέ, γέγονας παραβά
της νόμου. οὕτως λαλεῖτε, καὶ οὕτως ποιεῖτε, ὡς
διὰ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι
ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως, τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλε
ος. κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως. τί τὸ
ὄφελος ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις
ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πί
στις σῶσαι αὐτόν; ἐὰν δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀ
δελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσι, καὶ λειπόμενοι
ὦσι τῆς ἐφημέρου τροφῆς, εἴπῃ δέ τις αὐ
τοῖς ἐξ ὑμῶν, ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερ
μαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε, μὴ δῶτε δὲ αὐ
τοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί τὸ
ὄφελος; οὕτως καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔργα
ἔχῃ, νεκρά ἐστι καθ' ἑαυτήν. ἀλλ' ἐρεῖ τίς, σὺ
πίστιν ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω, δεῖξόν μοι
τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου, κἀγώ σοι δεί
ξω σοι

per in ſordida ueſte,& reſpexeritis ad il/
lum q ueſtē geſtat ſplendidā,& dixeritis
illi,tu ſede hic bene,& pauperi dicatis, tu
ſta illic,aut ſede hic ſubter ſcabellū meū,
& nō diiudicati eſtis in uobiſipſis , & fa-
cti eſtis iudices cogitationū malax. Au-
dite fratres mei dilecti nōne deus elegit
pauperes mundi huius,diuites in fide,&
hæredes regni quod ꝓmiſit ꝟs a quibus
dilectus fuerit? Vos aūt cōtēptui habui
ſtis pauperē.Nōne diuites tyrannidē ex
ercent in uos,& idem trahunt uos ad tri
bunalia? Et ꝟdē male loquunt de bono
nomine quod inuocatū eſt ſup uos ? Si
legē quidē ꝓficitis regiā iuxta ſcripturā,
diliges proximū tuū ſicut teipſum, bene
facitis,ſin uero ꝓſonā reſpicitis , peccatū
cōmittitis,& redarguimini a lege ueluti
tranſgreſſores . Quiſqs em̄ totā legē ſer
uauerit, offenderit aūt in uno, factus eſt
oium reus.Nā qui dixit,ne mœcheris,di
xit etiā,ne occidas,quod ſi nō fueris mœ
chatus,occideris tamen,factus es tranſ-
greſſor legis.Ita loquamini,&ita faciatis
ueluti ꝓ legē libertatis iudicādi . Siquidē
iudiciū abſq; miſericordia erit ei qui nō
fecerit miſericordiā. Et gloriat miſericor
dia aduerſus iudiciū.Quę utilitas fratres
mei ſi fidē dicat aliqs habere ſe, facta ue
ro non habeat? Num poteſt fides ſaluū
facere illū? Q; ſi frater aut ſoror nudi fue
rint,& egentes cotidiano uictu,dicat aūt
aliquis ueſtrū illis ,abite in pace , caleſci-
te & ſaturamini,nō tamen dederitis illis,
quæ ſunt neceſſaria corpori,quæ erit uti-
litas? Sic & fides ſi facta non habuerit,
mortua eſt per ſe. Sed dicet aliquis,tu fi
dem habes,& ego facta habeo . Oſtēde
mihi fidē tuā ex factis tuis, & ego oſten-

ξω σοι ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου. σὺ
πιστεύεις, ὅτι ὁ θεὸς εἷς ἐστι; καλῶς ποιεῖς.
καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσιν, καὶ φρίσσουσι.
θέλεις δὲ γνῶναι ὦ ἄνθρωπε κενέ, ὅτι ἡ πίστις
χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν; Ἀβραὰμ ὁ πα
τὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη ἀνενέγκας
Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον;
βλέπεις, ὅτι ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις
αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη;
καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, Ἐπίστευσε
δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς
δικαιοσύνην. καὶ φίλος θεοῦ ἐκλήθη. ὁρᾶτε
τοίνυν ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος
καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον; ὁμοίως δὲ καὶ
Ῥαὰβ ἡ πόρνη, οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ὑπο
δεξαμένη τοὺς ἀγγέλους, καὶ ἑτέρᾳ ὁδῷ
ἐκβαλοῦσα; ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύ
ματος νεκρόν ἐστιν, οὕτως καὶ ἡ πίστις χω
ρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι. Μὴ πολλοὶ διδά
σκαλοι γίνεσθε ἀδελφοί μου, εἰδότες, ὅτι
μεῖζον κρῖμα λήψόμεθα. πολλὰ γὰρ πταίο
μεν ἅπαντες. εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος
τέλειος ἀνήρ, δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ ὅ
λον τὸ σῶμα. ἰδοὺ τῶν ἵππων τοὺς χαλινοὺς
εἰς τὰ στόματα βάλλομεν, πρὸς τὸ πείθε
σθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὅλον τὸ σῶμα μετάγο
μεν. ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα, καὶ ὑπὸ
σκληρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενα, μετάγεται ὑπὸ
ἐλαχίστου πηδαλίου, ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύ
νοντος βούληται. οὕτως καὶἡ γλῶσσα μικρὸν μέ
λος ἐστί, καὶ μεγαλαυχεῖ. ἰδοὺ ὀλίγον πῦρ ἡλί
κην ὕλην ἀνάπτει. καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ ὁ κό
σμος τῆς ἀδικίας. οὕτως ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν
τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα,
καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως, καὶ φλο
γιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης. πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ
πετεινῶν, ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων, δαμάζεται καὶ δε δά
μασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ. τὴν δὲ γλῶσσαν
οὐδεὶς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι. ἀκατάσχετον

κακὸν

dam tibi ex factis meis fidem meã. Tu credis quod deus unus est? Recte facis. Et dæmonia credunt, & cõtremiscũt. Aut uis ne scire o homo inanis, quod fides absq; factis mortua sit? Abrahã pater noster nõne ex factis iustificat⁹ est, cũ obtulisset Isaac filiũ suũ sup altare? Vides qd fides, adiumẽto fuerit factis illius, & ex facto fides pfecta fuerit? Et ipleta est scriptura q̃ dicit. Credidit Abrahã deo, & imputatũ est illi ad iusticiã & amicus dei uocatus est. Videtis igit' quod ex factis iustificet' homo, & nõ ex fide tantũ? Similiter aũt & Raab meretrix, nõ ex factis iustificata est cũ excepisset nuncios, & alia uia emisisset? Nam quẽadmodũ corpus absq; spiritu mortuũ est, ita & fi III
des absq; factis mortua est. Nolite plures magistri fieri fratres mei, scientes quod maius iudicium, sumpturi simus. In multis enim offendimus oẽs. Si quis in uerbo nõ offendit, hic perfectus est uir, q possit freno moderari totũ etiã corpus. Ecce equis frena in ora mittimus ut obediãt nobis, & totũ corpus circũferimus. ecce naues q̃q; cũ tãtæ sint, & a uentis sæuis agant', circũferuntur a minimo gubernaculo, quocũq; ipetus dirigentis uoluerit. ita & lingua pusillũ mẽbrũ est, & magna iactat. Ecce exigu⁹ ignis q̃ tãtã materiã incẽdit. Et lingua ignis est, mundus iniquitatis, sic lingua constituitur in membris nostris quæ maculat totũ corpus, & inflãmat rotã natiuitatis nostræ, & inflammatur a gehenna. Omnis em̃ natura & ferarũ & uolucrũ serpentiũ, & marinorũ domantur, & domita sunt a natura huma a. Linguã autem nullus hominum domare potest incoercibile malum

κακόμ. μεσὴ τοῦ θανατοφόρου. ἐμ αὐτῇ εὐ-
λογοῦμεν τὸμ θεὸμ καὶ πατέρα, καὶ ἐμ αὐτῇ
καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς καθ'
ὁμοίωσιμ θεοῦ γεγονότας. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ σό-
ματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρα.
οὐ χρὴ ἀδελφοί μου ταῦτα οὕτως γίνεσθαι.
Μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρύει τὸ γλυ-
κὺ καὶ τὸ πικρόμ; μὴ δύναται ἀδελφοί μου
συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι; ἢ ἄμπελος σύ-
κα; οὕτως οὐδὲ μία πηγὴ ἁλυκὸμ καὶ γλυ-
κὺ ποιῆσαι ὕδωρ. τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων
ἐμ ὑμῖμ, δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς
τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐμ πραΰτητι σοφίας. εἰ δὲ
ζῆλομ πικρὸμ ἔχετε, καὶ ἐρίθειαμ ἐμ τῇ καρ
δίᾳ ὑμῶμ, μὴ κατακαυχᾶσθε, καὶ ψεύδεσθε
κατὰ τῆς ἀληθείας. Οὐκ ἔστιμ αὕτη ἡ σοφία
ἄνωθεμ καταρχομένη, ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχική,
δαιμονιώδης. ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐρίθεια,
ἐκεῖ ἀκαταστασία, καὶ πᾶμ φαῦλομ πρᾶγμα.
ἡ δὲ ἄνωθεμ σοφία πρῶτόμ μέμ, ἁγμή ἐστιμ.
ἔπειτα εἰρηνική, ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστὴ ἐ-
λέους καὶ καρπῶμ ἀγαθῶμ, ἀδιάκριτος καὶ
ἀνυπόκριτος, καρπὸς δὲ δικαιοσύνης
ἐμ εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιοῦσιμ εἰρήνην. πό-
θεμ πόλεμοι καὶ μάχαι ἐμ ὑμῖμ; οὐκ ἐμ τού-
τεμ, ἐκ τῶμ ἡδονῶμ ὑμῶμ, τῶμ στρατευομένωμ ἐμ
τοῖς μέλεσιμ ὑμῶμ; ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχε-
τε, φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύνασθε ἐπι-
τυχεῖμ. μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε. οὐκ ἔχετε,
διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς. αἰτεῖτε καὶ οὐ λαμ-
βάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐμ ταῖς
ἡδοναῖς ὑμῶμ δαπανήσητε. μοιχοὶ καὶ μοι-
χαλίδες, οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσ-
μου ἔχθρα τοῦ θεοῦ ἐστίμ; ὃς ἂμ βουληθῇ φί-
λος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ κατα-
στατοι, ἢ δοκεῖτε, ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ λέγει.
πρὸς φθόνομ ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα, ὃ κατῴ-
κισεμ ἐμ ἡμῖμ. μείζονα δὲ δίδωσι χάριμ.
ὑποτάγητε οὖμ τῷ θεῷ, ἀντίστητε τῷ δι-

malum, plena ueneno mortifero. In ipsa benedicimus deū & patrē, & in ipsa maledicimus hoies, qui ad similitudinē dei facti sunt. Ex eodē ore procedit benedictio & maledictio. Non oportet fratres mei hæc ita fieri. Nunquid fons ex eodē foramine emanat dulcē & amarā aquā? Nunquid potest fratres mei ficus oleas facere, aut uitis ficus? Sic nullus fons salsam ac dulcē pōt facere aquā. Quis sapiens & sciētia p̄ditus inter uos, ostēdat ex bona cōuersatione opera sua in mansuetudine sapientiæ. Q; si zelū amarū habetis, & contentionē in cordibus uestris nolite gloriari & mēdaces esse aduersus ueritatē. Nō est em̄ ista sapientia desursum descēdens, sed terrena, animalis, diabolica. Vbi em̄ zelus & cōtentio, ibi incōstantia & om̄e opus prauū. Quæ aūt de sursum est sapientia. Primū quidē casta est, deinde modesta, pacifica, tractabilis, plena misericordia & fructib⁹ bonis, absq; diiudicatione sine simulatiōe. Fructus aūt iusticiæ in pace seminat', facientibus pacē. Vnde bella & lites ī uobis? Nōne hinc? nēpe ex uoluptatib⁹ uestris, q̄ militant in mēbris uestris? Cōcupiscitis & nō habetis, occiditis & zelatis, & nō potestis adipisci, pugnatis & bellatis, nō habetis, p̄pter ea qd̄ nō postulatis, petitis & nō accipitis, eo q̄ male petatis, ut in uoluptatibus uestris insumatis. Adulteri & adulteræ nescitis qa amicitia mūdi inimica ē dei? Quicūq; ergo uoluerit amic⁹ esse sæculi, inimicus dei cōstituitur. An putatis quod inaniter scriptura dicat', ad inuidiam concupiscit spiritus qui habitauit in uobis? Maiorem autem det gratiam. Subditi ergo estote deo, resistite aūt di-

IIII

αβόλω & φέυξεται ἀφ ὑμῶν. ἐγγίζατε
τῷ θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθαρίσατε χεῖρας
ἁμαρτωλοὶ καὶ ἁγνίσατε καρδίας δίψυχοι,
ταλαιπωρήσατε, καὶ πενθήσατε, καὶ κλάυ-
σατε. ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος μετασρα-
φήτω, καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν. ταπεινώ-
θητε ἐνώπιον τοῦ κυρίου & ὑψώσει ὑμᾶς. μὴ
καταλαλεῖτε ἀλλήλων ἀδελφοί. ὁ καταλα-
λῶν ἀδελφοῦ, καὶ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτ
καταλαλεῖ νόμου καὶ κρίνει νόμον. εἰ δὲ νό-
μον κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου, ἀλλὰ
κριτής. εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης, ὁ δυνάμενος σῶ-
σαι καὶ ἀπολέσαι. σὺ τίς εἶ ὃς κρίνεις τὸν ἕτε
ρον; ἄγε νῦν οἱ λέγοντες σήμερον καὶ αὔριον
πορευσώμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν καὶ ποι
ήσωμεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν ἕνα, καὶ ἐμπορευσώμεθα
καὶ κερδήσωμεν. οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τ
αὔριον. ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γὰρ ἐστε
καὶ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ ἀφανι-
ζομένη, ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θε
λήσῃ καὶ ζήσωμεν καὶ ποιήσωμεν τοῦτο ἢ ἐκεῖ
νο, νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑ-
μῶν, πᾶσα κάυχησις τοιαύτη πονηρά ἐστιν.
εἰδότι οὖν καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντι
ἁμαρτία αὐτῷ ἐστιν. ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι,
κλάυσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπω-
ρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις. ὁ πλοῦτος
ὑμῶν σέσηπε, τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα
γέγονεν, ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται
καὶ ὁ ἰὸς αὐτ εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται καὶ φά
γεται τὰς σάρκας ὑμῶν, ὡς πῦρ. ἐθησαυρίσα
τε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις. ἰδοὺ ὁ μισθὸς τ ἐρ
γατῶν τ ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν, ὁ
ἀπεστερημένος ἀφ ὑμῶν κράζει. καὶ αἱ βοαὶ
τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου σαβαὼθ
εἰσεληλύθασιν. ἐτρυφήσατε ἐπὶ τ γῆς
καὶ ἐσπαταλήσατε. ἐθρέψατε τὰς καρδίας
ὑμῶν, ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς. κατεδι-
κάσατε, ἐφονεύσατε τὸν δίκαιον οὐκ ἀντι
τάσσεται ὑμῖν

abolo, & fugiet a uobis. Apppiate deo,
& appropinquabit uobis. Emũdate ma
nus peccatores, & purificate corda dupli
ces animo. Affligimini, & lugete & plora
te, risus uester in luctũ conuertat, & gau
dium in mœrorẽ. Humiliamini in con-
spectu dñi, & exaltabit uos. Nolite detra
here uobis inuicem fratres. Qui detrahit
fratri, qui iudicat fratrem suũ, detrahit le
gi & iudicat legem. Si aũt iudicas legem,
non es factor legis, sed iudex. Vnus est
em̃ legislator, qui potest sanare & perde
re. Tu aũt quis es, qui iudicas aliũ? Age
nunc qui dicitis, hodie & cras eamus in
hanc ciuitatẽ, & faciamus ibi quidem an
num, & mercemur, & lucrũ faciamus, qui
ignoratis quid futurum sit postero die.
Quæ est em̃ uita uestra? Vapor erit, qui
ad exiguũ tẽpus apparet, & deinde eua-
nescit ꝓ eo ꝙ dicere debueritis, si dñs uo
luerit, & si uixerimus, faciamus hoc aut il
lud. Nunc aũt exultatis in superbijs ue-
stris. Omnis exultatio talis mala est. Sci
enti igitur bonũ facere, & nõ facienti, pec
catum est illi. Agite nũc diuites, plora- V
te ululantes in miserijs uestris, quæ ad-
ueniẽt uobis. Diuitiæ uestræ putrefactæ
sunt, uestimenta uestra a tineis comesa
sunt, Aurũ & argentũ uestrũ eruginauit
& erugo eoꝝ in testimoniũ uobis erit, &
mãducabit carnes uestras sicut ignis. the
saurizastis in nouissimis dieb⁹. Ecce mer
ces operarioꝝ qui messuerunt regiones
uestras, quæ fraude nõ reddita est a uo-
bis, clamat, & clamores eoꝝ qui messue-
rãt in aures dñi sabaoth introierũt. De-
liciati estis super terrã, & lasciuistis, enu-
tristis corda uestra, ut in die occisionis. cõ
demnastis, & occidistis iustũ, & non resi-
stit uobis

τάσεη ὑμῖν. μακροθυμήσατε οὖν ἀδελφοὶ
ἕως τ παρουσίας τ κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκ
δέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τ γῆς. μακροθυ/
μῶν ἐπ' αὐτῷ. ἕως λάβῃ ὑετὸν πρωΐμον καὶ
ὄψιμον. μακροθυμήσατε & ὑμεῖς, στηρίξατε
τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία τ κυρίου
ἤγγικε. μὴ στενάζετε κατ' ἀλλήλων ἀδελφοί,
ἵνα μὴ κριθῆτε. ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ τ θυρῶν
ἕστηκεν. ὑπόδειγμα λάβετε τ κακοπαθείας
ἀδελφοί μου, καὶ τ μακροθυμίας τοὺς προφή
τας, οἳ ἐλάλησαν τῷ ὀνόματι κυρίου. ἰδοὺ μα
καρίζομεν τοὺς ὑπομένοντας. τὴν ὑπομο/
νὴν ἰὼβ ἠκούσατε. & τὸ τέλος κυρίου εἴδετε,
ὅτι πολύσπλαγχνός ἐστιν ὁ κύριος καὶ οἰκτίρ
μων. πρὸ πάντων δὲ ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύε
τε, μήτε τὸν οὐρανὸν, μήτε τὴν γῆν, μήτε ἄλ
λον τινὰ ὅρκον. ἤτω δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ, ναί, & τὸ
οὒ, οὔ, ἵνα μὴ εἰς ὑπόκρισιν πέσητε. κακοπα
θεῖ τίς ἐν ὑμῖν, προσευχέσθω. εὐθυμεῖ τις,
ψαλλέτω. ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν, προσκαλεσά/
σθω τοὺς πρεσβυτέρους τ ἐκκλησίας, καὶ προσευ
ξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ
ἐν τῷ ὀνόματι τ κυρίου. καὶ ἡ εὐχὴ τ πίστεως
σώσει τὸν κάμνοντα, & ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος,
κἂν ἁμαρτίας ᾖ πεποιηκώς, ἀφεθήσεται αὐ/
τῷ. ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώμα
τα, & εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε.
πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη. Η/
λίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, & προ/
σευχῇ προσηύξατο τ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρεξεν
ἐπὶ τ γῆς, ἐνιαυτοὺς τρεῖς. & μῆνας ἕξ. & πά
λιν προσηύξατο, & ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκε, & ἡ
γῆ ἐβλάστησε τ καρπ αὐτ. ἀδελφοί, ἐάν τις
ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τ ἀληθείας, & ἐπιστρέ/
ψῃ αὐτ γινωσκέτω, ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρ
τωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτου, σώσει ψυχὴν ἐκ
θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

τῆς τῶ ἁγίου ἀποστόλου ἰακώβου
ἐπιστολῆς τέλος.

stit uobis. Loganimes igit estote fratres
usq; ad aduentū dñi. Ecce agricola expe
ctat pciosum fructū terræ loganimis in
eo, donec accipiat pluuiā tēporaneā & se
rotinam. Patiētes igitur estote & uos, &
confirmate corda uestra, qm aduentus
dñi appropinquauit. Nolite ingemisce/
re alius in aliū fratres, ut ne iudicemini.
Ecce iudex ante ianuā assistit. Exēplū ac
cipite frēs mei afflictionis & longanimi
tatis & patientiæ prophetas, qui locuti
sunt in nomine dñi. Ecce beatificam⁹ eos
qui sustinent. Sufferentiā Iob audistis,
& finem dñi uidistis, qm misericors est
dñs & miserator. Ante oīa aūt frēs mei,
nolite iurare, neq; per cœlū, neq; per ter/
ram, neq; aliud quodcūq; iuramentum.
Sit aūt uestrū est est, nō nō, ut ne i simu/
lationem incidatis. Affligit aūt aliquis
inter uos, oret. æquo animo est aliquis,
psallat. infirmat quis inter uos, accersat
presbyteros ecclesiæ, & orent sup eū, un/
gentes eum oleo in nomine dñi. Et ora-
tio fidei saluabit laborantē, & eriget eū
dñs, & si in peccatis sit, remittent ei. Con
fitemini inuicē alius alij delicta, & orate
pro uobis inuicē, ut saluemini. Multū em
ualet deprecatio iusti efficax. Helias ho/
mo erat similiter affectus ut nos, & ora/
tione orauit ne plueret, & nō pluit super
terrā annos tres & mēses sex. Et rursum
orauit, & cœlū dedit pluuiā, & terra pro-
duxit fructū suum. Fratres, si quis inter
uos errauerit a ueritate, & conuerterit qs
eum, sciat qđ qui conuerti fecerit peccato
rem ab errore uiæ suæ, saluabit animā a
morte, & operiet multitudinē peccatoꝝ.

Beati Iacobi apostoli
epistolæ finis.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΕΤΡΟΥ

Αυτὼ ἐπισέλλει ὁ μακάριος πέτρος τοῖς ἐν τῇ διασπορᾷ οὖσιν, ἰουδαίοις καὶ γενομένοις χρισιανοῖς. γράφει δὲ τὴν ἐπισολὴν διδασκαλικὴν ἐπισκήπτων αὐτοὺς, διότι ἐξ ἀπὸ ἰουδαίων ἐπίσευσαν, καὶ πρῶτον μὲν ἔλεγχεται καὶ ἀποδείκνυσιν. ὅτι ἡ εἰς τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ πίσις, ἀπὸ τῶν προφητῶν κατηγγέλθη, καὶ δι' αὐτῶν ἐμνήσθη, ἢ διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ λύτρωσις. καὶ ὅτι αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν εὐηγγελίσθη τὰ πάντα, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι. εἶτα συμβουλεύσας ἀξίως τοῦ καλέσαντος ἀναστρέφεσθαι. προτρέπει καὶ βασιλέας τιμᾶν, γυναῖκας τε καὶ ἀνδράσιν ὁμοφροσύνην καταγγέλλει. καὶ εἰς τὰ ἤθη παραινέσας ὀλίγα, σημαίνει, ὅτι καὶ εἰς τὸν ἅδην γέγονε παρὰ τοῦ κυρίου τὸ κήρυγμα σωτηρίας καὶ ἀναστάσεως. ἵνα καὶ οἱ προθανόντες ἀναστῶσι, καὶ κριθῶσι μὲν τῷ σώματι, τῇ δὲ χάριτι τῆς ἀναστάσεως διαμείνωσι. καὶ ὅτι τὸ τέλος πάντων λοιπὸν ἤγγικε· δεῖ οὖν πάντας ἑτοίμους γίνεσθαι, ὡς λόγον ἀποδώσοντες τῷ κριτῇ. ☩ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπισολήν.

ARGVMENTVM

DIscipulos ſaluatoris inuicti toto orbe diffuſos & peregrinos in ſæculo monſtrat, & præteritæ uitæ pœnitere ſuadet, & in nouam uitam proficere tota cum ſollicitudine exhortatur Simon Petrus filius Ioannis, prouinciæ Galilææ, uico Bethſaida frater Andreæ apoſtoli.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΠΡΩΤΗ.

ΠΕΤΡΟΣ ἀπόστολος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς πόντου, γαλατίας, καππαδοκίας, ἀσίας, καὶ βιθυνίας κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρὸς ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη. εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA

PEtrus apoſtolus Ieſu Chriſti, aduenis ſparſim incolētibus Pontum, Galatiam, Cappadociā, Aſiam, & Bithyniam, delectis iuxta præordinationē dei patris, per ſanctificationē ſpiritus, in obedientiam, & aſperſionē ſanguinis Ieſu Chriſti. Gratia uobis & pax multiplicetur. Laudādus eſt deus, & pater dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui iuxta copioſam ſuā miſericordiā

ἔλεῳ ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν δι' ἀναστάσεως ΙΗΣΟΥ ΧΙΣΤΟΥ ἐκ νεκρῶν, εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον, καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην οὐρανοῖς, εἰς ὑμᾶς τοὺς ἐν δυνάμει θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως, εἰς σωτηρίαν, ἑτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ, ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε, ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως, πολὺ τιμιώτερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, εὑρεθῇ, εἰς ἔπαινον καὶ δόξαν καὶ τιμὴν, ἐν ἀποκαλύψει ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὃν οὐκ ἰδόντες, ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύοντες δὲ, ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ, κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν,

περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται, οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες, ἐρευνῶντες, εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου, τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα ΧΡΙΣΤΟΥ προμαρτυρόμενον τὰ εἰς ΧΡΙΣΤΟΝ παθήματα, καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας, οἷς ἀπεκαλύφθη, ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ἡμῖν δὲ διηκόνουν αὐτὰ, ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν, διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ, ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι. Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις

ἀλλὰ κατὰ

misericordiam regenuit nos in spem uiuã, per hoc quod resurrexit Iesus Christus ex mortuis, in hæreditatẽ immortalem, & incontaminabilem, atq; immarcessibilem, conseruatã in cœlis erga uos, qui in uirtute dei custodimini per fidẽ, ad salutem, quæ in hoc parata est, ut reueletur in tempore supremo, in quo exultate, nunc ad breue tempus afflicti in uarijs experimẽtis, si opus sit, quo exploratio fidei uestræ, multo prædiosior auro, quod perit, & tamen per ignem probatur. reperiatur in laudem & gloriã & honorem, tum cũ reuelabitur Iesus Christus, quem cum non uideritis diligitis, in quem in præsentia, cũ non uideritis, credentes tamẽ, exultatis gaudio ineffabili, & glorificato, reportantes finem fidei uestræ, salutem animax, de qua salute, exquisierunt & scrutati sunt prophetæ, qui de uentura in uos gratia uaticinati sunt, scrutantes ad quem, aut cuiusmodi temporis articulum significaret, qui in illis erat spiritus Christi, qui priusq; acciderent, testificabatur uenturas in Christũ afflictiones, & q̃ essent cõsecuturæ glorias, ijs q bus ea palã sũt exhibita, propterea, qđ haud sibiipsis, imo nobis usui fuerunt, hæc quæ nũc annunciata sunt uobis, per eos qui uobis p̃dicauerunt euangelium, per spiritum sanctum emissum e cœlo, in quæ desyderant angeli prospicere. Quapropter succincti lumbis mentis uestræ, sobrij, perfecte sperate in eam quæ ad uos defertur gratiam, dum uobis reuelatur Iesus Christus, ut filij obedientiæ, ut non accommodetis uos pristinis concupiscentijs, quibus dum adhuc ignoraretis Christum agebamini,

sed quẽadmodũ

ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε. διότι γέγραπται. ἅγιοι γίνεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι. καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε. εἰδότες, ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου χριστοῦ, προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτου τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς, τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς θεόν, τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν, καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν. τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας διὰ πνεύματος, εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενῶς, ἀναγεγεννημένοι, οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου, διὰ λόγου ζῶντος θεοῦ, καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα. διότι πᾶσα σὰρξ, ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου, ὡς ἄνθος χόρτου. ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσε. τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου, μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς. Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν, καὶ πάντα δόλον, καὶ ὑποκρίσεις, καὶ φθόνους, καὶ πάσας καταλαλιὰς, ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη, τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε, εἴπερ ἐγεύσασθε ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος, πρὸς ὃν προσερχόμενοι λίθον ζῶντα ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν ἔντιμον, καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε, οἶκος πνευματικός, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι πνευματικὰς θυσίας, εὐπροσδέκτους θεῷ διὰ ιησου χριστου. διὸ καὶ περιέχει

sed quēadmodū is q uos uocauit ſctūs eſt, ita ipſi quoq; ſcti in omi cōuerſatiōe reddamini, ꝓpterea qđ' ſcriptū eſt. Scti eſtote, nā ego ſctūs ſū. Et ſi patrē uocatis citra ꝓſonaꝝ reſpectū iudicantē iuxta cuiuſq; opus, uidete ut i timore cōuerſantes, incolatus ueſtri tēpus trāſigatis. Cū ſciatis uos, nō caducis rebus uelut argēto & auro fuiſſe redēptos, a uana ueſtra cōuerſatione, quā ex patrū accepatis traditione, ſed p̄cioſo ſāguine uelut agni imaculati, & incōtaminati Chriſti, q p̄ordinatus qdē fuerat, añq; cōdit⁹ eſſet mūdus, ſed manifeſtat⁹ fuit extremis tpib⁹, ꝓpt̄ uos, q ꝑ illū creditis i deū, q illū excitauit a mortuis, & gloriā ei dedit, ut uos fidē ac ſpē haberetis erga deū, q aias ueſtras purificaſtis obediēdo ☧itati, ꝑ ſpm̄, i charitate fraterna, ab omi ſimulatione aliena, ex puro corde uos inuicē diligite ipenſe, renati nō ex ſeie mortali, ſed ex imortali ꝑ uerbū uiuētis dei, & manētis i æternū. Propterea qđ' oīs caro gramen ſit, & oīs gl'ia hoīs q̄ſi flos graminis. Exaruit gramen, & flos decidit. At uerbū dñi manet in æternū. Hoc aūt eſt uerbū, qđ' ꝑ euangeliū delatū eſt ad uos. Proinde depoſita omi malicia, & omi dolo, & ſimulatōibus, & inuidētijs, & oībus oblocutiōib⁹, ut modo nati infantes, lac illud nō corpis ſed animi qđ' dolū neſcit, appetite, ut in eo ſuboleſcatis, ſiqdē guſtaſtis, qđ' benignus ſit dñs. Ad quē accedētes q lapis ē uiuus, ab hoībus quidē reprobat⁹ apud dēū uero elect⁹ & p̄cioſus, ipſi q̄q; ueluti uiui lapides ædificemini, dom⁹ ſpiritalis, ſacerdotiū ſctm̄ ad offerēdū ſpiritales hoſtias, acceptabiles deo ꝑ ieſū chriſtū. quappter is lapis cōplectit' & cōtinet ædificium in II

περιέχει ἐν τῇ γραφῇ. ἰδοὺ τίθημι ἐν σιὼν
λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτὸν, ἔντιμον.
καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ μὴ καταισχυνθῇ. ὑ-
μῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν· ἀπιστοῦσι δὲ
λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες
οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. καὶ λί-
θος προσκόμματος, καὶ πέτρα σκανδάλου,
οἳ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ ἀπειθοῦντες εἰς ὃ καὶ
ἐτέθησαν. ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτὸν, βασί-
λειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περι-
ποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε
τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυ-
μαστὸν αὐτοῦ φῶς· οἵ ποτε οὐ λαὸς, νῦν δὲ
λαὸς θεοῦ· οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέν-
τες. ἀγαπητοὶ παρακαλῶ ὡς παρ-
οίκους καὶ παρεπιδήμους, ἀπέχεσθε
τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύ-
ονται κατὰ τῆς ψυχῆς· τὴν ἀναστροφὴν
ὑμῶν ἔχοντες καλὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἵνα ἐν
ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ
τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύοντες δοξάσω-
σι τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς. ὑπο-
τάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν
κύριον, εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι, εἴτε ἡ-
γεμόσιν, ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις, εἰς ἐκ
δίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγα-
θοποιῶν, ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ.
ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων
ἀνθρώπων ἀγνωσίαν. ὡς ἐλεύθεροι, μὴ ὡς
ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευ-
θερίαν, ἀλλ' ὡς δοῦλοι θεοῦ, πάντας τιμήσατε,
τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε, τὸν θεὸν φο-
βεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε. οἱ οἰκέται ὑ-
ποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπό-
ταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλ-
λὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς. τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ
συνείδησιν θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας πάσχων ἀ-
δίκως. ποῖον γὰρ κλέος εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολα-
φιζόμενοι, ὑπομενεῖτε; ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιοῦντες καὶ
πάσχοντες

tium in ſcriptura. Ecce pono in Sion lapidem, in ſummo ponendũ angulo, electum, p̃cioſum. Et q̃ crediderit in illo, nõ pudefiat. Vobis igitur p̃cioſus eſt, q̃ creditis. Cæterũ ijs qui nõ credũt, lapis quẽ reprobauerãt ædificantes, hic cœpit eſſe in capite anguli, & lapis ĩ quẽ impingit, & petra ad quẽ offendent, nẽpe ijs q̃ impingunt in uerbũ, neq̃ credunt in id ad qd̃ & inſtituti fuerãt. Vos aũt genus electum, regale ſacerdotiũ, gens ſancta, populus qui in lucrũ acceſſit, ut uires annũcietis illius, qui e tenebris uos uocauit in admirabilẽ ſuã lucẽ. Qui quondã eratis nõ populus, nunc populus dei, qui quondam nõ cõſecuti miſericordiã, nunc eſtis miſericordiam cõſecuti. Dilecti obſecro tãq̃ aduenas ac peregrinos, abſtinete a carnalibus concupiſcentijs q̃ militant aduerſus animã, & conuerſationẽ ueſtram habete bonã, inter gentes, ut in hoc qd̃ obloquunt̃ uobis quaſi maleficis, ex bonis operibus eſtimantes uos, glorificent deũ in die uiſitationis. Proinde ſubditi eſtote, cuiuis humanæ creaturæ propter dñm, ſiue regi tãq̃ precellenti, ſiue præſidibus, ut qui per eum mittant̃ in uindictam quidẽ nocentiũ, laudẽ uero recte agentiũ, qm̃ ſic eſt uoluntas dei, ut benefaciẽdo obturetis os hoibus ignorãtib⁹, tanq̃ liberi, & nõ ueluti p̃textũ habẽtes maliciæ libertatẽ, ſed tanq̃ ſerui dei, oẽs honorate, fraternitatẽ diligite, deũ timete. Famuli ſubditi ſint in timore dñis, nõ ſolũ bonis ac humanis, ueꝝ etiã prauis. Nã hæc eſt gratia, ſi qs ꝓpter cõſcientiã dei, ſuffert moleſtias p̃ter meritũ affect⁹ malis. Que em̃ ẽ laus, ſi cũ peccatis & alapis cedimini, ſuffertis? at ſi cũ bñfacitis, & tñ malis

πάχοντες ὑπομεῖναι. τοῦτο γὰρ χάρις παρὰ θεῷ, εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ ΧΡΙΣΤΟΣ ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ, ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν. οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει. παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως. ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι, τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν. οὗ τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε. ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα, ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα, καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν. ὁμοίως αἱ γυναῖκες ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα καὶ οἵτινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς, ἄνευ λόγου κερδηθήσωνται, ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν, ὧν ἔστω, οὐχ ὁ ἔξωθεν ἐμπλοκῆς τριχῶν, καὶ περιθέσεως χρυσίων, ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος, ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ πραέος, καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πολυτελές. οὕτω γάρ ποτε καὶ αἱ ἁγίαι γυναῖκες, αἱ ἐλπίζουσαι ἐπὶ τὸν θεὸν ἐκόσμουν ἑαυτάς, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ὡς Σάρρα ὑπήκουσε τῷ Ἀβραάμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα, ἧς ἐγενήθητε τέκνα, ἀγαθοποιοῦσαι, καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόησιν. οἱ ἄνδρες ὁμοίως συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθενεστέρῳ σκεύει τῷ γυναικείῳ, ἀπονέμοντες τιμήν, ὡς καὶ συγκληρονόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐγκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν. τὸ δὲ τέλος, πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, φιλάδελφοι, εὔσπλαγχνοι, φιλόφρονες, μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἢ λοιδορίαν, ἀντὶ λοιδορίας τοὐναντίον δὲ εὐλογοῦντες, εἰδότες ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε,

tñ malis afficimini ſuffertis. Hæc em̃ eſt gratia apud deū. Siqdē i hoc uocati eſtis qm̃ & Chriſtꝰ afflictus eſt ꝓ nobis, relinquēs nobis exēplū ut inſeq̃remini ueſtigia ipſius, q pctm̃ nō fecerat, nec inuētus eſt dolus in ore illius, q cū maledictis in ceſſeret nō remaledixit, cū malis afficeretur nō minabat. Sed tradidit uindictā ei q iudicat iuſte, q pctā noſtra ipſe ꝓtulit in corpore ſuo ſuꝑ lignū, quo peccatis mortui iuſticiæ uiueremus. Cuius eiuſdē uibice ſanati fuiſtis. Nā eratis uelut oues errantes, ſed cōuerſi eſtis nunc ad paſtorem, & curatorē aniaꝝ ueſtraꝝ. Similiter uxores ſubditæ ſitis ueſtris uiris, ut etiā qui nō obtemperāt uerbo, per uxorum conuerſationē abſq; uerbo lucrifiāt. dū conſiderant cū reuerentia cōiunctā caſtā conuerſationē ueſtrā, quarū ornatus ſit, nō externus qui ſitus eſt in criſpatura capillorū, & additione auri, aut in pallioꝝ amictu, uerū occultus, q eſt i corde homo, ſi is careat omni corruptela, ita ut ſpūs placidꝰ ſit ac quietus, q ſpūs i oculis dei magnifica ac ſūptuoſa res eſt. Nā ad eū modū olim & ſanctæ illæ mulieres ſperātes in deo comebāt ſeſe, & ſubditæ erāt ſuis uiris, quēadmodū Sara obediuit Abrahæ dm̃ illū appellās, cuiꝰ factæ eſtis filiæ, dū bñfacitis, & nō terremini ullo pauore. Viri ſimiliter cohabitēt ſecundū ſciētiā, uelut infirmiori uaſi muliebri ipartientes honorē, tāq; etiā cohæredes gratiæ uitæ, ne interrūpant orationes ueſtræ. In ſumma oēs ſitis unanimes, ſimiliter affecti, fraterna ꝑditi charitate, miſericordes, affabiles, non retaliantes malum malo, aut conuicium conuicio, ſed contra benedicentes, ſcientes uos in hoc uocatos III

ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε. ὁ γὰρ
θέλων ζωὴν ἀγαπᾶν, καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγα-
θὰς, παυσάτω τὴν γλῶσσαν ἀπὸ κακοῦ, καὶ
χείλη τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον, ἐκκλινάτω δὲ
ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιησάτω ἀγα-
θόν. ζητησάτω εἰρήνην καὶ δίωξάτω αὐτήν.
ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦ-
τα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν, πρόσωπον δὲ
κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά. καὶ τίς ὁ κακώσων
ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησθε; ἀλλ'
εἰ καὶ πάσχοιτε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι.
τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ τα-
ραχθῆτε, κύριον δὲ τὸν θεὸν ἁγιάσατε ἐν ταῖς
καρδίαις ὑμῶν. ετοιμοι δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπο-
λογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον
περὶ ἐλπίδος ἐν ὑμῖν ἐλπίδος μετὰ πραύτη-
τος καὶ φόβου, συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθήν,
ἵνα ἐν ᾧ καταλαλῶσιν ὑμῶν, ὡς κακοποι-
ῶν, καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν
τὴν ἀγαθὴν ἐν ΧΡΙΣΤΩ ἀναστροφήν. κρεῖτ-
τον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας εἰ θέλοι τὸ θέλη-
μα τοῦ θεοῦ, πάσχειν, ἢ κακοποιοῦντας. ὅτι
καὶ ΧΡΙΣΤΟΣ ἅπαξ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν ἔπα-
θεν, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵνα ὑμᾶς προ-
σαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκὶ,
ζωοποιηθεὶς δὲ τῷ πνεύματι, ἐν ᾧ καὶ τοῖς
ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκήρυξεν,
ἀπειθήσασί ποτε, ὅτε ἅπαξ ἐξέχεν ἡ τοῦ
θεοῦ μακροθυμία, ἐν ἡμέραις νῶε κατασκευ-
αζομένης κιβωτοῦ, εἰς ἣν ὀλίγαι τουτέστιν
ὀκτὼ ψυχαὶ διεσώθησαν δι' ὕδατος, ὃ καὶ
τίτυπον νῦν καὶ ἡμᾶς σώζει βάπτισμα, οὐ
σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως
ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεὸν, δι' ἀναστάσε-
ως ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ
θεοῦ, πορευθεὶς εἰς οὐρανὸν, ὑποταγέντων
αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων.
ΧΡΙΣΤΟΥ οὖν παθόντος ὑπὲρ ὑμῶν σαρκὶ,
καὶ ὑμεῖς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὁπλίσασθε, ὅτι

ὁ παθὼν

uocatos esse, ut bñdictionem hæreditate possideatis Nã q uult uitã diligere, & uidere dies bonos. Coerceat linguã suã a malo, & labia sua ne loquãt dolũ. Declinet a malo, & faciat bonũ, q̃rat pacẽ & p̃sequat eã, qm̃ oculi dñi sup̃ iustos, & aures ei⁹ ad dep̃cationẽ illo⁊. Rursus aspectus dñi sup̃ eos q̃ faciũt mala. Et qs est, q̃ sit afflicturus uos, si boni æmulatores fueritis? Imo si qd etiã accideret incõmodi p̃pter iusticiã, bti tñ estis. Cæterũ terrore illo⁊, ne terreamini, neq̃ turbemini sed dñm deũ sctificate in cordib⁹ uestris. Sitis aũt parati semp̃ ad rñdẽdũ cuilibet petẽti ut loq̃mini, de ea q̃ i uobis est spe, cũ mãsuetudine & reuerẽtia, cõsciẽtiã habẽtes bonã, ut i hoc qd̃ uobis obloquũt, tã q̃ sceleros̃is pudefiãt hi q̃ incessunt uestrã bonã in Christo cõuersationẽ. Præstat em̃, ut bñ agẽtes si ita uelit dei uoluntas, malis afficiamini q̃ male facientes. Qñqdẽ & Christus semel p̃ pctis passus fuit, iustus p̃ iniustis, ut nos adduceret deo, mortificat⁹ qdẽ carne sed uiuificat⁹ spiritu, in quo etiã abiit, & spiritibus qui erant in carcere prædicauit, qui inobediẽtes fuerãt quõdã. Cũ semel expectabat dei longanimitas in diebus Noe, cũ apparabat arca, in qua paucæ, hoc est octo animæ, seruatæ fuerũt per aquam, cuius figuræ nunc respondens baptismus, nos quoq̃ saluos reddit, non quo carnis sordes abiiciunt, sed quo fit ut bona conscientia bene respõdeat apud deũ, p̃ resurrectionem Iesu Christi, q̃ est ad dextrã dei, p̃fectus in cœlũ, subiectis sibi angelis, & potestatibus, ac uirtutibus. Cum IIII igitur Christus passus sit, uos quoq̃ iuxta eandẽ cogitationem armemini, quæ

p patiebatur

ὁ παθὼν ϕν σαρκὶ, πέπαυται ἁμαρτίας, εἰς
τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ θε-
λήματι θεοῦ, τὸν ἐπίλοιπον ϕν σαρκὶ βιῶ-
σαι χρόνον. ἀρκετὸς ϒ ἡμῖν ὁ παρεληλυ-
θὼς χρόνος τοῦ βίου, τὸ θέλημα τῶν ἐθνῶν
κατεργάσασθαι, πεπορευμένους ϕν ἀσελγεί-
αις, ἐπιθυμίαις, οἰνοφλυγίαις, κώμοις, πό-
τοις, καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλολατρίαις, ϕν ᾧ
ξενίζονται, μὴ συντρεχόντων ὑμῶν, εἰς τὴν
αὐτὴν ϕὴ ἀσωτίας ἀνάχυσιν βλασφημοῦν-
τες, οἳ ἀποδώσουσι λόγον τῷ ἑτοίμως ἔ-
χοντι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, εἰς τοῦτο
γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι
μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρκὶ, ζῶσι δὲ κατὰ
θεὸν, πνεύματι. πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγι-
κε. σωφρονήσατε οὖν καὶ νήψατε εἰς τὰς προ-
σευχάς. πρὸ πάντων τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγά-
πην ἐκτενῆ ἔχοντες. ὅτι ἀγάπη, καλύψει
πλῆθος ἁμαρτιῶν. φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους
ἄνευ γογγυσμῶν. ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χά-
ρισμα εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες, ὡς
καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος θεοῦ.
εἴτις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ, εἴτις διακονεῖ,
ὡς ἐξ ἰσχύος, ἧς χορηγεῖ ὁ θεός, ἵνα ϕν πᾶσι
δοξάζηται ὁ θεὸς, διὰ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ᾧ
ἐστιν ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων, ἀμήν. Αγαπητοὶ μὴ ξενί-
ζεσθε τῇ ϕν ὑμῖν πυρώσει πρὸς πειρασμὸν
ὑμῖν γινομένῃ, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνον-
τος, ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς ΧΡΙΣΤΟΥ πα
θήμασι, χαίρετε, ἵνα καὶ ϕν τῇ ἀποκαλύψει
τῆς δόξης αὐτοῦ, χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι. εἰ
ὀνειδίζεσθε ϕν ὀνόματι ΧΡΙΣΤΟΥ, μακά-
ριοι, ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦ-
μα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπαύεται. κατὰ μὲν αὐτοὺς
βλασφημεῖται, κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται. μὴ
γάρ τις ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεὺς, ἢ κλέπτης,
ἢ κακοποιὸς, ἢ ὡς ἀλλοτριεπίσκοπος. εἰ δὲ
ὡς χριστιανὸς, μὴ αἰσχυνέσθω. δοξαζέτω δὲ
τὸν θεὸν

patiebat in carne, destitit a pctō, in hoc,
ut iã nō cōcupiscētijs hoim, sed uolūtati
dei, qđ supest in carne tēpus uiuat. Sat
em̄ est nobis qđ anteacto uitæ tpe uolū
tatē gētiū patrauerim⁹, cū ambularem⁹
in lasciuijs, cōcupiscētijs, uinolētijs, cōmes
sationibus, cōpotationibus, & nefarijs si
mulacrox cultib⁹ Atq; id absurdum illis
uidet, qđ nō accurratis una cū illis, in eã
dē lux⁹ refusionē, de uobis maleloq̄ntes.
Qui reddituri sūt rōnē, ei q̄ parat⁹ est ad
iudicādū uiuos & mortuos. Nam in hoc
mortuis q̊q; p̄dicatū ē euāgeliū, ut iudi-
carēt secūdū hoies qdē carne. uiuāt aūt
iuxta deū spū. Porro rex oium finis imi
net. Sitis igit sobrij, & uigilātes i oratōi-
bus. Ante oīa vo charitatē iter uos uehe
mētē habētes, nā charitas opiet multitu
dinē pctox. Hospitales estote erga uos
iuicē, sine murmuratiōib⁹, ut qsq; accepit
donū, ita ali⁹ i aliū illud mīstrātes, ut bo-
ni dispēsatores uariæ gratiæ dei. Si qs lo
quit loquat, ut eloqa dei, si qs ministrat
mīstret tāq; ex vⁱ tute quā suppeditat de
us, ut i oib⁹ glificet de⁹, per Iesū christū,
cui ē gla & iperiū i sæcula sæculox. Amē.
Charissimi, ne ceu re noua pturbemini,
dū p ignē exploramini, q̄ res ad experi-
mētū uestri fit, pinde q̄si nouū aliqd uo-
bis obtingat, imo i hoc qđ cōsortes estis
afflictionū Christi, gaudete, ut i reuelati
one q̊q; eiusdē gaudeatis exultātes. Si p
bris afficimini i noīe Christi, beati estis,
qm̄ gla & spūs dei sup uos reqescet, iux-
ta ipsos qdē, maledictis afficit. iuxta uos
aūt glificat. Ne qs em̄ uestrū affligat, ut
homicida, aut fur, aut facinorosus, aut cu
riosus alienax rex. Porro si uelut christia
nus affligit aliqs, ne pudefiat, imo glificet
deum in

τὸν θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ. ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρῖμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ θεοῦ εὐαγγελίῳ; καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται; ὥς τε καὶ οἱ πάσχοντες κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ὡς πιστῷ κτίσῃ παρατιθέσθωσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν ἀγαθοποιΐᾳ. πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ, ὁ συμπρεσβύτερος καὶ μάρτυς τῶν τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός, ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἐπισκοποῦντες, μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἑκουσίως, μὴ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως, μηδὲ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου, καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον. ὁμοίως νεώτεροι ὑποτάγητε πρεσβυτέροις. πάντες δὲ ἀλλήλοις ὑποτασσόμενοι, τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ. πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρρίψαντες ἐπ' αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν. νήψατε, γρηγορήσατε, ὅτι ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν τινα καταπίῃ. ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι. ὁ δὲ θεὸς πάσης χάριτος, ὁ καλέσας ὑμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, ὀλίγον παθόντας, αὐτὸς καταρτίσαι ὑμᾶς, στηρίξαι, σθενώσαι, θεμελιώσαι, αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν. Διὰ σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ ἀδελφοῦ ὡς λογίζομαι, δι' ὀλίγων ἔγραψα. παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν

deum in parte hac. quandoquidē & tempus est, ut incipiat iudiciū a domo dei. Q; si primum incipit a nobis, quis erit finis eorum, qui non credunt dei euangelio? Et si iustus uix saluus efficitur, impius & peccator ubi comparebit? Proinde qui afflīguntur iuxta uoluntatem dei, tanq; apud fidelem conditorē deponāt animas suas, in bene faciendo.

Presbyteros qui inter uos sunt, obsecro qui sum & ipse presbyter, ac testis afflictionum Christi, atq; idem consors gloriæ, q̄ reuelabit̄, pascite quoad in uobis est gregem Christi, curā illius agentes nō coacte, sed uolentes, non turpiter affectantes lucrum, sed propēso animo, neq; ceu dominium excernentes aduersus cleros, sed sic ut sitis exēplaria gregis. Et cū apparuerit ille pastorū princeps, reportabitis imarcessibilē gloriæ coronā. Similiter iuniores subditi estote seniori-
V
ribus, sic ut oēs ali⁹ alij uicissim subijciamini. Humilitatē animi uobis infixā habete, ꝓpterea quod deus superbis resistit, humilibus aūt dat gratiā. Humiliemini igit̄ sub potēti manu dei, ut uos exaltet in tpe, omni cura uestra coniecta in illū. Nam illi cura est de uobis. Sobrij estote, Vigilate, qm̄ aduersarius uester diabol⁹ tanq; leo rugiēs obābulat, q̄rens quē deglutiat. Cui resistite, solidi fide, scientes easdē afflictiones ei q̄ in mundo est fraternitati uestræ cōsūmari, sed de⁹ omnis gratiæ, qui uocauit uos ad æternā suam gloriam in Christo Iesu, parumper afflictos, idē instauret uos, fulciat, roboret, stabiliat. Ipsi gloria imperiū in sæcula sæculorū. Amen. Per Syluanū uobis fidelē fratrē, ut arbitror, paucis scripsi, adhortās

ϛ ἐπιμαρτυρῶν ταύτῃ εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ, εἰς ἣν ἑστήκατε. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτὴ, ϛ μάρκος ὁ υἱός μου. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγάπης. εἰρήνη ὑμῖν πᾶσι τοῖς ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ. ἀμήν.

ac testificans hanc esse uerā gratiam dei, in qua statis. Salutat uos ea, quæ est in Babylone, uestræ cōsors electionis ecclesia, & Marcus filius meus. Salutate uos mutuo, in osculo charitatis. Pax uobis omnibus, q estis in Christo Iesu. Amē.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ.

ΤΑΥΤΗΝ πάλιν ὁ αὐτὸς πέτρος ἐπιστέλλει τοῖς ἤδη πιστεύσασιν, ἔστι δὲ ἡ ἐπιστολὴ, ὑπόμνησις τῆς πρώτης. εἰδὼς γὰρ ταχεῖαν ἑαυτοῦ ἔσεσθαι τὴν ἀνάλυσιν τοῦ σώματος, ἐπουδάσε πάντας ὑπομνῆσαι περὶ ὧν κατηχήθησαν, τὴν διδασκαλίαν, καὶ πρῶτον δείκνυσιν ἀπὸ τῶν προφητῶν αὐτὴν εὐαγγελισθεῖσαν, καὶ ὅτι αἱ προφητεῖαι αἱ περὶ τοῦ σωτῆρος, οὐκ εἰσὶν ἀνθρώπιναι, ἀλλὰ περὶ θεοῦ ἐλαλήθησαν. ἔπειτα παραγγέλλει μὴ προσέχειν τοῖς ἀπατῶσι, λέγων ἔσεσθαι αὐτῶν ἀπώλειαν, ὥσπερ καὶ τῶν παραβάντων ἀγγέλων γέγονε. προμηνύει δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἡμέρας ἔσεσθαι ἐν αἷς ἐμπαίκται περιπατήσουσι, καὶ δελήσουσιν ἀπατᾶν ἑνάς, λέγοντες. Μάτην λέγεσθαι παρ' ἡμῶν τὴν παρουσίαν τοῦ σωτῆρος, διὰ τὸ ἀεὶ λέγεσθαι, καὶ μήπω παραγένεσθαι, ἀπὸ τούτων οὖν καὶ μάλιστα ἀπέχεσθαι παραγγέλλει. Διδάσκων μὴ ὀλιγωρεῖν ἐν τοῖς χρόνοις. πάντα γὰρ τὸν χρόνον, μηδὲν εἶναι ἐνώπιον κυρίου, διὰ τὸ καὶ τὴν μίαν ἡμέραν ὡς χίλια ἔτη εἶναι, καὶ τὰ χίλια ἔτη, ὡς ἡμέραν μίαν. ἔσεσθαι δὲ ταχέως τὴν ἡμέραν κυρίου διαβεβαιοῦται καὶ ἀποδείκνυσι, καὶ ἐντέλλεται ἑτοίμους εἶναι πάντας εἰς αὐτὴν, ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς, καὶ ἀγαπᾶν τὰ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου παύλου γραφέντα, καὶ μὴ προσέχειν τοῖς διαβάλλουσιν αὐτά. Διὰ δὲ καὶ πάσας τὰς θείας γραφὰς, διαβάλλειν αὐτούς. ὑπομνήσας οὖν καὶ διδάξας πάντας προεδρεύειν τὰ πράγματα παραίνει, μὴ ἐκ πίστεως, καὶ ὅλως τοῦ σκοποῦ τῆς πίστεως, καὶ ὅλως τέλειοι τὴν ἐπιστολήν.

ARGVMENTVM.

SImon Petrus per fidem huic mundo sapientes mortuos esse declarat, eisdemq; pietatis quanta sit magnitudo, luce ipsa clarius manifestat.

ΠΕΤΡΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙ/
ΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΣΥΜΕΩΝ Πέτρος δοῦλος καὶ ἀπόστολος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙ/ΣΤΟΥ τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσι πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙ/ΣΤΟΥ, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη ἐν ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ & ΙΗΣΟΥ τοῦ κυρίου ἡμῶν, ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ, τὰ πρὸς ζωὴν & εὐσέβειαν δεδωρη/μένης, διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαν/τος ἡμᾶς διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς, δι' ὧν τὰ τίμια ἡμῖν καὶ μέγιστα ἐπαγγέλματα δε δώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοι νωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς, καὶ αὐτὸ τοῦτο δέ, σω δὲν πᾶσαν σπουδὴν παρεισενέγκαντες, ἐπιχορηγή σατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετήν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν, ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκρά τειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν, ἐν δὲ τῇ εὐσε-βείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελ/φίᾳ, τὴν ἀγάπην. ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπάρ χοντα καὶ πλεονάζοντα, οὐκ ἀργοὺς οὐδ' ἀ καρπους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡ-μῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ἐπίγνωσιν. ᾧ γὰρ μὴ παρέστι ταῦτα, τυφλός ἐστι, μυωπάζων λή-θην λαβὼν τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλαι αὐ-τοῦ ἁμαρτιῶν. Διὸ μᾶλλον ἀδελφοὶ σπου-δάσατε βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλο/γὴν ποιεῖσθαι. ταῦτα γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταίσητέ ποτε, οὕτως γὰρ πλουσίως ἐπι/χορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώ/νιον βα

PETRI APOSTOLI EPI
STOLA SECVNDA.

SImeon Petrus, seruꝰ & apostolus Iesu Christi, ijs qui æque preciosam nobiscum sortiti sunt fidem, in iusticia dei nostri & seruatoris Iesu Christi. Gratia uobis & pax multiplicet in agnitione dei, & Iesu dñi nostri, ut eiꝰ uirtus omnia nobis largita est, quæ ad uitam ac pietatem pertinēt, per agnitionē eius qui uocauit nos per gloriā & uirtutē, per quæ p̄ciosa nobis ac maxima promissa donata sunt, ut per hæc efficeremini diuinæ consortes naturæ, si refugeritis a corruptiōe quæ est in mundo per cōcupiscentiā, sed & in hoc ipsum omni adhibito studio, subministrate in fide uestra uirtutem, in uirtute uero scientiā, in sciētia uero tēperantiā, in tēperantia uero patientiā, rursus in patientia pietatē, in pietate aūt fraternam charitatē, in fraterna uero charitate dilectionē. Hæc enim cū uobis adsint, & exuberent haud ocioſos, nec in irritum laborantes efficiunt, in dñi nostri Iesu Christi cognitione. Nam cui nō adsunt hæc, is cæcus est, & manu uiam tentans, oblitus sese a ueteribꝰ peccatis suis fuisse purgatū. Qua propter fratres potius operam date, ut uocationem & electionem uestram firmam efficiatis. Hæc enim si feceritis, non labemini unquam. Siquidem ad hunc modū, abunde subministrabitur uobis introitus in æter-

νἱὸμ βασἱλείαμ τοῦ κυρίου ἡμῶμ καὶ σωτῆ/
ρος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. διὸ οὐκ ἀμελήσω ὑ/
μᾶς ἀεὶ ὑπομἱμνήσκειμ περὶ τούτωμ, καί
περ εἰδότας, καὶ ἐστηριγμἱνους ἐν τῇ πα/
ρούσῃ ἀληθείᾳ. δἱκαιομ δὲ ἡγοῦμαι ἐφ' ὅ/
σομ εἰμὶ ἐν τούτῳ τῷ σκἱνώματι διεγεί
ρειμ ὑμᾶς ἐν ὑπομνήσει. εἰδὼς, ὅτι ταχινὴ
ὄἱσιμ ἡ ἀπόθεσις τοῦ σκἱνώματός μου, κα/
θὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ
ἐδήλωσέ μοι. σπουδάσω δὲ καὶ ἑκάστοτε
ἔχειμ ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδομ τὴν τού/
των μνήμην ποιεῖσθαι. οὐ γὰρ σεσοφισμέ
νοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσα/
μεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙ
ΣΤΟΥ δύναμἱν καὶ παρουσίαν, ἀλλ' ἐπό/
πται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότη/
τος. λαβὼν γὰρ παρὰ θεοῦ πατρὸς τιμὴν
καὶ δόξαν, φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιᾶσδε
ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης, οὗτός ἐστὶμ
ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, εἰς ὃμ ἐγὼ εὐδόκη/
σα. καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσα/
μεν ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχθεῖσαμ, σὺν αὐτῷ ὄν/
τες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ. καὶ ἔχομεν βε/
βαιότερομ τὸμ προφητικὸμ λόγομ. ᾧ, καὶ/
λῶς ποιεῖτε, προσέχοντες, ὡς λύχνῳ φαί/
νοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα δια/
γάσῃ, καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρ
δίαις ὑμῶν. τοῦτο πρῶτομ γινώσκοντες,
ὅτι πᾶσα προφητεία γραφῆς, ἰδίας ἐπιλύ/
σεως οὐ γίνεται. οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώ/
που ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύ
ματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαμ οἱ ἅ/
γιοι θεοῦ ἄνθρωποι. Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευ/
δοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν ὑμῖμ
ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρει/
σάξουσιμ αἱρέσεις ἀπωλείας, καὶ τὸμ ἀγο/
ράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι, ἐπά
γοντες ἐν ἑαυτοῖς ταχινὴμ ἀπώλειαμ, καὶ
πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιμ αὐτῶν ταῖς ἀπω
λείαις,

num regnum domini noſtri & ſeruato/
ris Ieſu Chriſti. Quapropter haud negli
gam uos ſemper cõmonere de his, tamet
ſi ſciatis, & confirmati ſitis in præſenti
ueritate. Attamen iuſtũ arbitror, cꝫ diu
ſum in hoc tabernaculo excitare uos per
cõmonitionem, cum ſciam breui futurũ
ut deponam hoc tabernaculum meum,
quemadmodũ & dñs noſter Ieſus Chri
ſtus ſignificauit mihi. Quin & dabo ſẽ
per operam, ut uos poſt exitum meum,
horum mentionem facere poſſitis. Non
enim arte compoſitas fabulas ſecuti, no
tam uobis fecimus, dñi noſtri Ieſu Chri/
ſti uirtutem, & aduentum. Sed qui ocu/
lis noſtris aſpeximus, illius magnificen/
tiam. Acceperat enim a deo patre hono
rem, & gloriam uoce ad illum delata hu
iuſmodi a magnifica gloria. Hic eſt ille
filius meus dilectus, in quo mihi com/
placitum. & hanc uocem nos audiuimus
e cœlo delatam, cum eſſemus una cum
illo in monte ſancto. Et habemus fir/
miorem ſermonem propheticum, Cui
dum attenditis, ceu lucernæ apparenti
in obſcuro loco, recte facitis, donec dies
illuceſcat, & lucifer exoriat in cordibus
ueſtris. Si illud prius noueritis, quod
omnis prophetica ſcriptura non ſit pri
uatæ interpretationis. Non enim uo
luntate hominis allata eſt olim prophe/
tia, ſed a ſpũ ſancto impulſi locuti ſunt
ſancti dei homines. Fuerunt autem & II
pſeudoprophetæ in populo, quemad/
modum & inter uos erunt falſi doctores
qui clam inducent ſectas pernicioſas, etiã
dominum qui illos mercatus eſt, ab/
negantes, accerſentes ſibiipſis celerem in
teritum, & plæricꝫ ſequentur illoꝝ perni
cies. Per

λείαις, δι' οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται, καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται, οἷς τὸ κρῖμα ἔκπαλαι οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει. Εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρτάρώσας παρέδωκεν εἰς κρίσιν τετηρημένους, καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ ὄγδοον Νῶε δικαιοσύνης κήρυκα ἐφύλαξε, κατακλυσμὸν κόσμῳ ἀσεβῶν ἐπάξας, καὶ πόλεις Σοδόμων καὶ Γομόρρας τεφρώσας καταστροφῇ κατέκρινεν, ὑπόδειγμα μελλόντων ἀσεβεῖν τεθεικώς. καὶ δίκαιον Λὼτ καταπονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστροφῆς ἐρρύσατο. βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ ὁ δίκαιος ἐγκατοικῶν ἐν αὐτοῖς, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν. οἶδε κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν, μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ πορευομένους καὶ κυριότητος καταφρονοῦντας, τολμητάι, αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέμουσι βλασφημοῦντες. ὅπου ἄγγελοι ἰσχύϊ καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες, οὐ φέρουσι κατ' αὐτῶν παρὰ κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν. οὗτοι δὲ ὡς ἄλογα ζῶα φυσικὰ γεγενημμένα εἰς ἅλωσιν καὶ φθοράν, ἐν οἷς ἀγνοοῦσι βλασφημοῦντες ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καταφθαρήσονται, κομιούμενοι μισθὸν ἀδικίας, ἡδονὴν ἡγούμενοι τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφήν. σπίλοι καὶ μῶμοι, ἐντρυφῶντες ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν, συνευωχούμενοι ὑμῖν, ὀφθαλμοὺς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος, καὶ ἀκατα παύστους ἁμαρτίας, δελεάζοντες ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίας

ties, per quos uia ueritatis, maledictis afficietur, & per auariciam factitijs sermonibus de uobis negociabuntur, quibus iudiciū iā olim nō tardat & perditio illorum, non dormitat. Nam si deus angelis qui peccauerant nō pepercit, sed catenis noctis in tartarū præcipitatos tradidit seruatos in iudicium, & prisco mundo non pepercit, sed octauū iusticiæ preconem Noe seruauit, diluuio in mundum impiorum inducto, & ciuitates Sodomorum & Gomorræ, in cinerē redactas subuersione condemnauit, eosq; fecit exemplū ijs qui impie forent acturi. & iustū Lot, qui opprimebat a nefarijs, per libidinosam conuersationē eripuit. Is enim oculis & auribus iustus, cum habitaret inter illos cotidie animam iustam, iniquis illorum factis excruciabat. Nouit dominus pios e tentatione eripere, iniustos autem in diem iudicij puniendos seruare, maxime uero illos, qui carnē sequētes in concupiscentia pollutionis ambulant, ac dominationem cōtemnūt, audaces p̄fracti, qui gloria p̄cellētes nō uerentur cōuicijs incessere. Cū ipsi angeli cū sint robore ac uirtute maiores, nō ferant aduersus sese apud deū blasphemū iudiciū. At isti ueluti bruta animātia, natura genita in excidium & in perniciē, in his quæ nō intelligunt blasphemantes in perditione sua peribūt, reportantes mercedē iniusticiæ pro uoluptate ducentes, si in diem delicijs fruātur, labes ac maculæ, qui nō solū fallunt ipsi, uerū etiā in cōuiuijs suis mutuis, insultant uobis, oculos habentes plenos adulteræ & iceſſabiles peccati, inescātes aīas instabiles, cor habentes exercita-

ονεξίαις ἔχοντες, καταράς τέκνα, καται-
λιπόντες τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, ἐπλανήθη-
σαν ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ Ba-
λαὰμ τοῦ Βοσόρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγά-
πησεν. ἔλεγξιν δὲ ἔσχεν ἰδίας παρανομί-
ας. ὑποζύγιον ἄφωνον ἐν ἀνθρώπου φω-
νῇ φθεγξάμενον, ἐκώλυσε τὴν τοῦ προφή-
του παραφρονίαν. οὗτοί εἰσι πηγαὶ ἄνυ-
δροι, νεφέλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνόμεναι,
οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετή-
ρηται. ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος φθε-
γξάμενοι, δελεάζουσιν ἐν ἐπιθυμίαις σαρ-
κὸς ἀσελγείαις, τοὺς ὄντως ἀποφυγόντας,
τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφομένους, ἐλευθερί-
αν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι
ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. ᾧ γάρ τις ἥττηται
τούτῳ καὶ δεδούλωται. Εἰ γὰρ ἀποφυγόν-
τες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου, ἐν ἐπιγνώ-
σει τοῦ κυρίου, καὶ σωτῆρος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.
τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέντες ἡττῶνται,
γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν
πρώτων. κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπε-
γνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπι-
γνοῦσιν, ἐπιστρέψαι ἐκ τῆς παραδοθείσης
αὐτοῖς ἁγίας ἐντολῆς. συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς
τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέ-
ψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἔξέραμα, καὶ ὗς λουσα-
μένη εἰς κύλισμα βορβόρου. ταύτην ἤδη
ἀγαπητοὶ δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστο-
λήν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει
τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν μνησθῆναι τῶν προ
εἰρημένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἁγίων προ-
φητῶν, καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ἡμῶν ἐν-
τολῆς τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος, τοῦτο πρῶ-
τον γινώσκοντες, ὅτι ἐλεύσονται ἐπ' ἐσχά-
του τῶν ἡμερῶν, ἐμπαῖκται κατὰ τὰς ἰδίας
αὐτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι & λέγοντες.
ποῦ ἐστιν ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ.
ἀφ' ἧς

tum rapinis, execrationis filij qui relicta recta uia, aberrauerunt secuti uiam Balaam filij Bosor, qui mercedem iniquitatis dilexit, sed redargutus fuit de sua iniquitate. Animal subiugale mutum, humana uoce loquens prohibuit prophetæ dementiam. Isti sunt fontes aqua carentes, nebulæ quæ a procella feruntur, quibus caligo tenebrarum in æternum seruata est. Siquidem ubi uehemẽter fastuosa uanitatis uerba sonuerint, inescãt homines per concupiscentias carnis uoluptatibus, eos qui uere aufugerant, eos qui in errore conuersantur dum illis libertatem pollicentur, cum ipsi serui sint corruptionis. Siquidem a quo quis superatus est, huic etiam in seruitutem est addictus. Nam si posteaq̃ refugerunt ab inquinamentis mundi, per agnitionem domini, & seruatoris Iesu Christi, tamen his rursum inuoluti superantur, facta sunt illis postrema peiora primis. Satius enim fuisset illis, non cognouisse uiã iusticiæ, q̃ ubi cognouerunt conuerti ab eo, quod illis traditum fuit sancto mandato. Verum accidit illis, id quod uero prouerbio dici solet. Canis reuersus ad suum ipsius uomitum, & sus lota reuersa ad uolutabrũ cœni. Hasce iam alteras uobis chariſſimi scribo litteras, in quibus extimulo uestrã per cõmonitionẽ, syncera mentem, ut memores sitis uerborũ, quæ prædicta sunt a sanctis prophetis, & mãdati nostri, qui sumus apostoli domini & seruatoris, illud primũ scientes uenturos in extremis diebus illusores, q iuxta ꝓprias cõcupiscẽtias ambulant, & dicunt. Vbi est pollicitatio aduẽtus eius. III

Siquidem

Ἀφ᾽ ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτως διαμένει ἀπ᾽ ἀρχῆς κτίσεως. Λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι καὶ γῆ ἐξ ὕδατος καὶ δι᾽ ὕδατος συνεστῶσα τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ, δι᾽ ὧν ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο. οἱ δὲ νῦν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ αὐτῷ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσὶ, πυρὶ τηρούμενοι, εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. Ἓν δὲ τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς ἀγαπητοί, ὅτι μία ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, καὶ χίλια ἔτη ὡς ἡμέρα μία, οὐ βραδύνει ὁ κύριος τῆς ἐπαγγελίας, ὥς τινες βραδύτητα ἡγοῦνται, ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς μὴ βουλόμενός τινας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι. ἥξει δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου, ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται. Τούτων οὖν πάντων λυομένων, ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ὑμᾶς, ἐν ἁγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις προσδοκῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς τοῦ θεοῦ ἡμέρας, δι᾽ ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι, λυθήσονται, καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τήκεται. καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ. Διὸ ἀγαπητοὶ ταῦτα προσδοκῶντες σπουδάσατε ἄσπιλοι καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὑρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ, καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν σωτηρίαν ἡγεῖσθε, καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς παῦλος κατὰ τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν, ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς λαλῶν ἐν αὐταῖς, περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστί δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν.

ὑμεῖς οὖν

Siquidē ex quo die, patres dormierūt, sic oīa pmanēt ab initio cōditionis, nā illud uolentes nesciūt, quod cœli iam olim fuerint ac terra ex aqua & per aquā cōsistentes dei uerbo, per quæ is qui tū erat mundus, aqua inundatus perīt. At qui nunc sunt cœli ac terra, eiusdem uerbo repositi sunt, & seruant̄ igni, in diē iudicij & perditionis impiorū hominum. Vnum aūt hoc ne lateat uos dilecti, qd̄ unus dies apud dn̄m perinde est ut mille anni, & mille anni ut dies unus. Haud tardat dominus qui promisit, quemadmodū nōnulli tarditatem existimant. Verum longanimis est erga nos, dum non uult ullos perdere, sed omnes ad pœnitentiam recipere. Veniet aūt dies dn̄i sicut fur in nocte, quo cœli procellæ ritu transibunt, elementa uero æstuantia soluentur, terraq; & quæ in ea sunt opera exurentur. Cum igitur hæc omnia soluentur, quales oportet esse uos in sanctis conuersationibus ac pietatibus expectātes & accelerantes aduentum diei dei, per quem cœli incensi soluentur, & elementa æstuantia liquescunt. Sed cœlos nouos ac terram nouam iuxta p̄missum illius expectamus, in quib⁹ iustitia inhabitat. Quapropter dilecti, hæc expectātes date operam, ut immaculati & incontaminati, ab illo reperiamini in pace, dominicq; nostri longanimitatem salutem arbitremini. quemadmodum & dilectus frater noster Paulus iuxta sibi datā sapientiā scripsit uobis, etiā in omnibus fere epistolis loquens de his, inter quæ sunt nonnulla difficilia intellectu, quæ indocti parūq; firmi detorquent, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorum perniciem.

Vos igitur

ὑμεῖς οὖν ἀγαπητοὶ προγινώσκοντες, φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχθέντες, ἐκπέσητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ, αὐξάνετε δὲ ἐν χάριτι, καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς ἡμέραν αἰῶνος. Αμήν.

Vos igit̃ dilecti, posteaq̃ p̃moniti estis, cauete, ne simul cum alijs nefariorum errore abducti, excidatis a propria stabilitate, sed crescite in gratia, & cognitione domini nostri, & seruatoris Iesu Christi. Ipsi gloria & nũc & in diem æternitatis. Amen.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΙΟΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

ΤΑΥΤΗΝ αὐτὸς ὁ Ἰωάννης ὁ τὸ εὐαγγέλιον γράψας ἐπιστέλλει. ὑπομιμνήσκων τοὺς ἤδη πιστεύσαντας εἰς τὸν κύριον, καὶ πρῶτον μὲν ὥσπερ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, οὕτω καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ θεολογεῖ περὶ τοῦ λόγου. ἀποδεικνὺς αὐτὸν εἶναι ἀεὶ ἐν τῷ θεῷ, καὶ διδάσκων τὸν πατέρα φῶς εἶναι, ἵνα καὶ οὕτως γνῶμεν τὸν λόγον, ὡς ἀπαύγασμα ἐξ αὐτοῦ εἶναι. Θεολογῶν δὲ, ἐξηγεῖται μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς μὲν καὶ ἀεὶ τυγχάνει αὐτό, νῦν δὲ πεφανερῶσθαι ἐν τῷ κυρίῳ, ὃς ἦν ὅτι ζωὴ αἰώνιος, καὶ θεὸς ἀληθινός, καὶ δι' αἴτιον δὲ τοῦτου παρουσίας, καὶ ἐπιφανείας αὐτοῦ τίθησι λέγων εἶναι τοῦτο, ἐπὶ τὸ λῦσαι τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, καὶ ἡμᾶς ἐλευθερωθῆναι ἀπὸ τοῦ θανάτου. καὶ γινώσκειν ἡμᾶς τὸν πατέρα, καὶ αὐτὸν τὸν υἱόν, τὸν κύριον ἡμῶν ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ. γράφει οὖν πρὸς πᾶσαν ἡλικίαν, πρὸς παιδία, πρὸς νεανίσκους, πρὸς γέροντας, ὅτι ὁ μὲν θεὸς ἐγνώσθη, ἡ δὲ διαβολικὴ ἐνέργεια λοιπὸν νενίκηται καταργηθέντος τοῦ θανάτου. Εἶτα λοιπὸν διὰ ὅλης τῆς ἐπιστολῆς περὶ ἀγάπης διδάσκει, θέλων ὑμᾶς ἀλλήλους ἀγαπᾶν, ἐπειδὴ καὶ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ ἠγάπησε ἡμᾶς. ἐξηγεῖτο οὖν περὶ διαφορᾶς φόβου καὶ ἀγάπης καὶ τέκνων θεοῦ, καὶ τέκνων διαβόλου. καὶ περὶ ἁμαρτίας θανατικῆς, καὶ μὴ θανατικῆς. καὶ περὶ διαφορᾶς πνευμάτων, καὶ λοιπὸν διαιρεῖ. ποῖον μὲν πνεῦμα ἐκ τοῦ θεοῦ ὄν, ποῖον δὲ τῆς πλάνης. καὶ πότε μὲν γινωσκόμεθα τέκνα θεοῦ, πότε δὲ διαβόλου. καὶ περὶ ποίας ἁμαρτίας ὀφείλομεν εὔχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἁμαρτανόντων, καὶ περὶ ποίας οὐ δεῖ εὔχεσθαι. καὶ ὅτι ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν πλησίον, οὐκ ἔστιν ἄξιος τῆς κλήσεως, οὐ δὲ δύναται λέγεσθαι τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ. καὶ τὴν ἑνότητα τὴν τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα δείκνυσι. καὶ ὅτι ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει. διαιρεῖ δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ, λέγων καὶ τὸ ἴδιον τοῦ ἀντιχρίστου, εἶναι δὲ τοῦτο τὸ λέγειν, μὴ εἶναι τὸν υἱὸν αὐτὸν τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ, ἵνα δῆλον ὡς μὴ ὄντως ἐκείνου, ἑαυτὸν εἴπῃ εἶναι ὁ ψεύστης. παραινεῖ δὲ διὰ ὅλης ἐπιστολῆς, μὴ ἀθυμεῖν τοὺς πιστεύοντας τῷ κυρίῳ, εἰ μισοῖτο ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ μᾶλλον χαίρειν, ὅτι τὸ μῖσος τοῦ κόσμου, δείκνυσι τοὺς πιστεύοντες μεταβεβηκέναι ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ κόσμου, καὶ εἶναι λοιπὸν ἐν οὐρανίου πολιτείας. καὶ ἐν τῷ τέλει δὲ τῆς ἐπιστολῆς, πάλιν ὑπομιμνήσκει λέγων, ὅτι ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς, ζωὴ αἰώνιός ἐστι, καὶ φῶς ἀληθινόν, καὶ ἵνα τούτῳ δουλεύωμεν, καὶ φυλάττωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων.

ARGVMENTVM.

RAtionem uerbi, & quod deus ipse sit charitas manifestat, & susurrones fratrum, nec deũ scire, nec pios fieri posse, eo usq; differtat, ut esse comprobet homicidas, eo q; odium sit interfectionis occasio.

ΙΟΑΝΝΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙ/ ΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

Ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς, καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν. ὃ ἑωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν. καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα, μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη. καὶ ἔστιν αὕτη, ἡ ἐπαγγελία, ἣν ἀκηκόαμεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστι, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία. ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδόμεθα καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν, ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτί, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων, καὶ τὸ αἷμα ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. ἐὰν εἴπωμεν ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτόν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. Τεκνία μου ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμάρτητε, καὶ ἐάν τις ἁμάρτῃ παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέ/

IOANNIS APOSTOLI EPI STOLA PRIMA.

QVod erat ab initio, qd' audiuimus, quod uidimus oculis nostris, qd' perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt, de uerbo uitæ, & uita manifestata est, & uidimus & testamur, & annunciamus uobis uitã eternã, quæ erat apud patrẽ, & manifestata est nobis. Quod uidimus & audiuimus, annunciamus uobis,, ut & uos societatẽ habeatis nobiscũ, & societas nostra sit cum patre & filio eius Iesu Christo. Et hæc scribimus uobis ut gaudium uestrum sit plenum. Et hæc est annunciatio quam audiuimus exipso & annunciamus uobis, quod deus lux est, & tenebræ in eo nõ sunt ullæ. Si dixerimus, societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mẽtimur, & ueritatem non facimus. Q2 si in luce ambulamus, sicut & ipse est in luce, societatem habemus inter nos mutuã, & sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato. Si dixerimus, peccatum non habemus, nosipsos fallimus, & ueritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est, & iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & emũdet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus, nõ peccauim9, mendacem faciimus eum, & uerbũ eius nõ est in nobis. Filioli mei, hæc scribo uobis ne peccetis, & si qs peccauerit, aduocatũ habemus apud II

patrem

τ̃ παλ̓ερα ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ δ̓ίκαιον. Καὶ
αὐτὸς ἱλασμός ὄστι περὶ τ̃ ἁμαρτιῶν ἡμῶν,
οὐ περὶ τ̃ ἡμετέρων δ̀ μόνον, ἀλλὰ κὴ περὶ
ὅλου τοῦ κόσμου. Καὶ ἐν τούτῳ γινώσκο/
μεν, ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτ̀ν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς
αὐτοῦ τηρῶμεν. Ο λέγων ἔγνωκα αὐτὸν
κὴ τὰς ἐντολὰς αὐτ̃ μὴ τηρῶν, ψεύστης ὄστι, κὴ
ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν. ὃς δ̓ ἂν τηρῇ αὐ
τ̃ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ
θεοῦ τετελείωτ̀. ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι
ἐν αὐτῷ ἐσμέν. ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφεί
λει καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτησε, κ\ αὐτὸς οὕ/
τως περιπατεῖν. Ἀδελφοὶ οὐκ ἐντολὴν καινὴν
γράφω ὑμῖν, ἀλλὰ ἐντολὴν παλαιὰν,
ἣν εἴχετε ἀπ̀ ἀρχῆς, ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιά
ὄστιν ὁ λόγος ὃν ἠκούσατε ἀπ̀ ἀρχῆς. πά/
λιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὅ ὄστιν
ἀληθὲς ἐν αὐτῷ κὴ ἐν ὑμῖν, ὅτι ἡ σκοτία
παράγεται, κὴ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαί
νει. ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι, κὴ τὸν ἀ-
δελφὸν αὐτοῦ μισῶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ ὄστιν ἕως
ἄρτι. ὁ ἀγαπῶν τ̀ ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ
φωτὶ μένει, κὴ σκάνδαλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν.
ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτου, ἐν τῇ σκο-
τίᾳ ὄστι, κὴ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ, κὴ οὐκ
οἶδεν ποῦ ὑπάγει, ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσεν
τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. γράφω ὑμῖν τεκνία
ὅτι ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνο
μα αὐτου. γράφω ὑμῖν πατέρες, ὅτι ἐγνώ/
κατε τ̀ ἀπ̀ ἀρχῆς. γράφω ὑμῖν νεανίσκοι,
ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρόν. γράφω ὑμῖν
παιδία, ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα. ἔγρα-
ψα ὑμῖν παλ̓έρες, ὅτι ἐγνώκατε τ̀ ἀπ̀ ἀρχῆς.
ἔγραψα ὑμῖν νεανίσκοι, ὅτι ἰσχυροὶ ἐσὲ κ\ ὁ
λόγος τ̃ θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει, κὴ νενικήκατε τὸν
πονηρόν. μὴ ἀγαπᾶτε τ̀ κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν
τῷ κόσμῳ. ἐάν τις ἀγαπᾶ τὸν κόσμον, οὐκ
ἔστιν ἡ ἀγάπη τ̃ πατρὸς ἐν αὐτῷ, ὅτι πᾶν τὸ
ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τ̃ σαρκὸς, κὴ ἡ ἐπι
θυμία

patrẽ, Ieſũ Chriſtũ iuſtũ. Et ipſe eſt ppi/
ciatio p peccatis noſtris. non pro noſtris
aũt tantum, ſed etiam pro totius mundi
Et in hoc ſcimus qđ cognouimus eũ, ſi
mãdata eius obſeruam9. Qui dicit, noui
eũ, & mãdata eius nõ ſeruat, mẽdax eſt,
& in eo ueritas nõ eſt. Qui aũt ſeruat uer
bum eius, uere in hoc charitas dei perfe/
cta eſt. In hoc ſcimus, qđ in ipſo ſumus.
Qui dicit ſe in eo manere, debet ſicut ille
ambulauit & ipſe ambulare. Chariſſimi
non mandatum nouum ſcribo uobis,
ſed mandatum uetus, quod habuiſtis
ab initio. Mandatum uetus eſt uerbum
quod audiſtis ab initio. Rurſum mãda-
tum nouũ ſcribo uobis, qđ uerũ eſt in ip
ſo, idẽ uerũ eſt & in uobis, quia tenebræ
prætereũt, & uerũ lumen iam lucet. Qui
dicit ſe in luce eſſe, & fratrem ſuum odit,
i tenebris eſt uſq; adhuc. Qui diligit fra
trem ſuũ, in lumine manet, & offẽdiculũ
in eo nõ eſt. Qui aũt odit fratrẽ ſuũ in te
nebris eſt, & in tenebris ambulat, & ne-
ſcit quo eat, quia tenebræ obcæcauerunt
oculos eius. Scribo uobis filioli, quod re
mittuntur uobis peccata propter nomẽ
eius. Scribo uobis patres, quoniam co/
gnouiſtis eũ qui ab initio eſt. Scribo uo/
bis adoleſcentes, quoniam uiciſtis mali/
gnum. Scribo uobis infantes, quoniam
cognouiſtis patrẽ. Scripſi uobis patres,
quoniam cognouiſtis eum, qui ab initio
eſt. Scripſi uobis adoleſcentes, quoniam
fortes eſtis, & uerbũ dei manet in uobis,
& uiciſtis illum malum, ne diligatis mun
dum, neq; ea quæ in mundo ſunt. Si qs
diligit mundum, non eſt charitas patris
in eo, Quoniam omne quod eſt in mun
do, concupiſcentia carnis eſt, & concu-
piſcentia

θυμία τ̃ ὀφθαλμῶν, ⁊ ἡ ἀλαζονεία τ̃ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί. καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ. ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰῶνα. παιδία ἐσχάτη ὥρα ἐστί, καὶ καθὼς ἠκούσατε, ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν. ὅθεν γινώσκομεν, ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν, καὶ ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν. εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν μεμενήκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν. ἀλλ' ἵνα φανερωθῶσιν ὅτι οὐκ εἰσὶν πάντες ἐξ ἡμῶν. καὶ ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου, καὶ οἴδατε πάντα. οὐκ ἔγραψα ὑμῖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ὅτι οἴδατε αὐτὴν. καὶ ὅτι πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστιν. τίς ἐστιν ὁ ψεύστης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος, ὅτι ΙΗΣΟΥΣ οὐκ ἔστιν ΧΡΙΣΤΟΣ; οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν. πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱὸν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει. ὑμεῖς ὃ ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν μενέτω. ἐὰν ἐν ὑμῖν μείνῃ ὃ ἀπ' ἀρχῆς ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ, καὶ ἐν τῷ πατρὶ μενεῖτε. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανώντων ὑμᾶς. καὶ ὑμεῖς τὸ χρῖσμα ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν μένει, καὶ οὐ χρείαν ἔχετε, ἵνα τις διδάσκῃ ὑμᾶς. ἀλλ' ὡς τὸ αὐτὸ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων, καὶ ἀληθές ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι ψεῦδος, καὶ καθὼς ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μενεῖτε ἐν αὐτῷ. καὶ νῦν τεκνία μένετε ἐν αὐτῷ, ἵνα ὅταν φανερωθῇ, ἔχωμεν παρρησίαν, καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ, ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. ἐὰν εἰδῆτε ὅτι δίκαιός ἐστιν, γινώσκετε, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται. ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατὴρ, ἵνα τέκνα θεοῦ κληθῶμεν. διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ὑμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτὸν

piſcentia oculorum, faſtus facultatum, non eſt ex patre, ſed ex mundo eſt, & mundus tranſit & concupiſcentia eius. Qui autem facit uoluntatē dei, manet in æternū. Filioli, nouiſſimū tēpus ē, & ſicut audiſtis qđ antichriſtus uēturus ſit, etiā nunc antichriſti multi cœperūt eſſe. Vnde ſcimus nouiſſimū tempus eſſe. E nobis profecti ſunt, ſed nō erant ex nobis. Nam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utiq; nobiſcū. Sed ut manifeſti fierent, qđ nō ſunt oēs ex nobis. Sed uos unctionem habetis a ſancto, & noſtis omnia Non ſcripſi uobis quaſi ignorātibus ueritatem, ſed tanq̄ ſcientibus eam. Et qm̄ omne mendaciū ex ueritate nō eſt. Quis eſt mēdax, niſi is q negat Ieſū eſſe Chriſtum? Hic eſt antichriſtus, qui negat patrem & filium. Quiſquis negat filium, is ne patrem quidē habet. Vos igit quod audiſtis ab initio in uobis permaneat, ſi in uobis permanſerit quod audiſtis ab initio, & uos in filio & patre manebitis. Et hæc eſt repmiſſio, quā ipſe pollicitus eſt nobis, uitam æternā. Hæc ſcripſi uobis de his qui ſeducūt uos, & uos unctionem quā accepiſtis ab eo, manet in uobis. Et nō neceſſe habetis, ut quiſq̄ doceat uos, ſed ſicut ipſa unctio docet uos de omnibus, & uerax eſt, & non eſt mendacium. Et ſicut docuit uos, manete in eo. Et nunc filioli manete in eo, ut cū apparuerit, habeamus fiduciam, & nō confundamur ab eo in aduētu eius. Si ſcitis qm̄ iuſtus eſt, ſcitote, quod omnis qui facit iuſticiam, ex ipſo natus eſt.

Videte qualem charitatē dedit nobis pater, ut filij dei nominemur. Propter hoc mundus nō nouit uos, quia non noIII

νων ἀυτ῀μ. Αγαπητοὶ νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμεν
Ϛ ὄυπω ἐφανερώθη, ὅτι ἐσόμεθα, οἴδαμεν ὅ
ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι ἀυτῷ ἐσόμεθα, ὅτι
ὀψόμεθα ἀυτὸν καθώς ἐστι. καὶ πᾶς ὁ ἔχων
τὴν ἐλπίδα τάυτην ἐπ᾽ αὐτὸν, ἁγνίζῃ ἑαυ-
τὸν καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι. πᾶς ὁ ποιῶν
τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ, καὶ
ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία. Ϛ οἴδατε, ὅτι ἐ-
κεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν
ἄιρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν ἀυτῷ οὐκ ἔστι. πᾶς ὁ ἐν
ἀυτῷ μένων οὐχ ἁμαρτάνει, πᾶς ὁ ἁμαρ-
τάνων, οὐχ ἑώρακεν ἀυτὸν, οὐδὲ ἔγνωκεν ἀυ-
τὸν. τεκνία μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. ὁ ποι-
ῶν τὴν δικαιοσύνην, δίκαιός ἐστιν, καθὼς
ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν. ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τ῀
διαβόλου ἐστὶν, ὅτι ἀπ᾽ ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμ-
τάνει. εἰς τ῀το ἐφανερώθη ὁ υἱὸς τ῀ θεοῦ, ἵνα λύσῃ
τὰ ἔργα τ῀ διαβόλου. πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τ῀
θεοῦ, ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα ἀυτ῀ ἐν ἀυ
τῷ μένει, καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ
τ῀ θεοῦ γεγέννηται. ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ
τέκνα τ῀ θεοῦ, καὶ τὰ τέκνα τ῀ διαβόλου.
πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην, οὐκ ἔστιν ἐκ τ῀ θεοῦ,
καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν ἀυτ῀, ὅτι αὕτη
ἐστὶν ἡ ἀγγελία, ἣν ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἵνα ἀ
γαπῶμεν ἀλλήλους. οὐ καθὼς κάϊν ἐκ τ῀ πονη
ροῦ ἦν, καὶ ἔσφαξε τὸν ἀδελφὸν ἀυτ῀, καὶ χάριν
τίνος ἔσφαξεν ἀυτόν; ὅτι τὰ ἔργα ἀυτ῀ πονηρὰ ἦν,
τὰ δὲ τ῀ ἀδελφοῦ ἀυτ῀ δίκαια. μὴ θαυμάζετε
ἀδελφοί μου εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. ἡμεῖς
οἴδαμεν, ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τ῀ θανάτου
εἰς τὴν ζωὴν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς,
ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν, μένει ἐν τῷ θα-
νάτῳ. πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν ἀυτ῀ ἀνθρω
ποκτόνος ἐστί, καὶ οἴδατε ὅτι πᾶς ἀνθρωπο-
κτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν ἑαυτῷ μένουσαν
ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην, ὅτι
ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν ἀυτοῦ ἔ-
θηκε, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελ-
φῶν τὰς ψυ-

uit eum. Chariſſimi, nunc filij dei ſumus, & nõdum apparuit quod futuri ſumus. Scimus autem quoniam ſi apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniã uidebimus eum ſicuti eſt. Et omnis qui habet hanc ſpem in eo, purificat ſe ſicut & ille purus eſt. Omnis qui facit peccatũ, idem & iniquitatem facit, & peccatũ eſt iniquitas. Et ſcitis quod ille apparuit, ut peccata noſtra tolleret, & peccatũ in eo nõ eſt. Omnis q in eo manet, non peccat, omnis qui peccat, non uidit eum, nec cognouit eum. Filioli, nemo uos ſeducat. Qui facit iuſticiã iuſtus eſt, ſicut & ille iuſtus eſt. Qui facit peccatũ, ex diabolo eſt, qm̃ ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius dei, ut diſſoluat opera diaboli. Omnis qui natus eſt ex deo, peccatũ non facit, quoniam ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt peccare, quoniam ex deo natus eſt. In hoc manifeſti ſunt filij dei, & filij diaboli. Omnis qui non facit iuſticiam, non eſt ex deo, & qui non diligit fratrem ſuũ. Quoniam hæc eſt annunciatio quã audiſtis ab initio, ut diligatis uos inuicẽ Non ſicut Cain ex maligno erat, & occidit fratrem ſuum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant, fratris autem eius iuſta. Ne miremini fratres mei, ſi odit uos mundus. Nos ſcimus, quod traſlati ſumus de morte ad uitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit fratrem manet in morte. Omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et ſcitis quod omnis homicida non habet uitam æcternam in ſe manentem. In hoc cognouimus charitatem, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit, & nos debemus pro fratribus ani

φῶμ τὰς ψυχὰς τιθέναι. ὃς δ' ἂμ ἔχῃ τὸμ βίομ τοῦ κόσμου, καὶ θεωρῇ τὸμ ἀδελφὸμ αὐτοῦ χρείαν ἔχοντα, καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτῷ; τεκνία μου, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ, μηδὲ γλώσσῃ, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμέν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν, ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν καὶ γινώσκει πάντα. Ἀγαπητοί ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παῤῥησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν θεόν, καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν, λαμβάνομεν παῤ αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, καθὼς ἔδωκεν ἐντολὴν, καὶ ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι μένει ἐν ἡμῖν ἐκ τοῦ πνεύματος οὗ ἡμῖν ἔδωκεν. Ἀγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον, ἐν τούτῳ γινώσκετε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι. καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι. καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ τοῦ ἀντιχρίστου ὃ ἀκηκόατε, ὅτι ἔρχεται, καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη. ὑμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστε τεκνία, καὶ νενικήκατε αὐτούς, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ. αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσὶ, διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσι, καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν ἀκούει. ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμέν. ὁ γινώσκων τὸν θεὸν, ἀκούει ἡμῶν, ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἀκούει ἡμῶν, ἐκ τούτου γινώ-

bus animas ponere. Qui uero habuerit ſubſtantiã mundi, & uiderit fratrem ſuum neceſſe habere, & clauſerit uiſcera ſua ab eo, quomodo charitas dei manet in eo? Filioli mei, ne diligamus uerbo, neq; lingua, ſed opere & ueritate. In hoc cognoſcimus quod ex ueritate ſumus, & in conſpectu eius ſuadebimus cordibus noſtris. Quoniam ſi condemnet nos cor noſtrum, maior eſt deus corde noſtro, & nouit omnia. Chariſſimi, ſi cor noſtrum non condemnet nos, fiduciam habemus erga deum, & quicquid petierimus, accipimus ab eo, quoniam mandata eius cuſtodimus, & ea quæ ſunt placita coram eo facimus. Et hoc eſt mandatum eius, ut credamus nomini filij eius Ieſu Chriſti, & diligamus nos mutuo, ſicut dedit mandatum. Et qui ſeruat mandata eius, in illo manet, & ipſe in eo. Et in hoc ſcimus, quod manet in nobis e ſpiritu quẽ nobis dedit.

Chariſſimi, ne cuiuis ſpiritui credatis, IIII
ſed probate ſpiritus an ex deo ſint, quoniam multi pſeudoprophetæ exierunt in mundum. In hoc cognoſcite ſpiritus dei. Omnis ſpiritus, qui confitetur Ieſum Chriſtum in carne ueniſſe, ex deo eſt. Et omnis ſpiritus, qui non confitetur Ieſum Chriſtum in carne ueniſſe, ex deo non eſt, Et hic eſt ille ſpiritus antichriſti, de quo audiſtis, quod uenturus ſit, & nunciam in mundo eſt. Vos ex deo eſtis filioli, & uiciſtis eos, quoniam maior eſt qui in uobis eſt, q̃ qui in mundo, ipſi de mundo ſunt, ideo e mundo loquuntur, & mundus eos audit. Nos ex deo ſumus, Qui nouit deum, audit nos, qui nõ eſt ex deo, non audit nos. In

ἐκ τούτου γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀλη
θείας, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης. Ἀγαπητοί,
ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ
ἐστι. καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ
γινώσκει τὸν θεόν. ὁ μὴ ἀγαπῶν, οὐκ ἔγνω τὸν
θεόν, ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν. ἐν τούτῳ ἐφανερώ
θη ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ μονογε
νῆ ἀπέσταλκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζή
σωμεν δι' αὐτοῦ. ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη οὐχ
ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήκαμεν τὸν θεόν, ἀλλ' ὅτι αὐ
τὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐ
τοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. ἀγα
πητοί, εἰ οὕτως ἠγάπησεν ἡμᾶς ὁ θεός, καὶ
ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν, θεὸν
οὐδεὶς πώποτε τεθέαται. ἐὰν ἀγαπῶμεν
ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει, καὶ ἡ ἀγάπη
αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν. ἐν τούτῳ γι
νώσκομεν, ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν, καὶ αὐτὸς ἐν
ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡ-
μῖν. καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα καὶ μαρτυροῦμεν, ὅτι
ὁ πατὴρ ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσ-
μου. ὃς ἂν ὁμολογήσῃ, ὅτι ΙΗΣΟΥΣ ἐστιν ὁ υἱὸς
τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ
θεῷ, καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν
τὴν ἀγάπην ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν. ὁ θεὸς ἀγά
πη ἐστί. καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ θεῷ μέ
νει, καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ. ἐν τούτῳ τετελείωται ἡ ἀγά
πη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παῤῥησίαν ἔχωμεν ἐν τῇ ἡ-
μέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστι καὶ ἡ-
μεῖς ἐσμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. φόβος οὐκ ἔ-
στιν ἐν τῇ ἀγάπῃ ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βά
λλει τὸν φόβον, ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει. ὁ δὲ
φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ. ἡμεῖς
ἀγαπῶμεν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν
ἡμᾶς. ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεόν, καὶ τὸν
ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν. ὁ γὰρ μὴ ἀγα
πῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρακε, τὸν θεὸν ὃν
οὐκ ἑώρακε πῶς δύναται ἀγαπᾶν. καὶ ταύ-
την τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα
ὁ ἀγαπῶν

hoc cognoſcimus ſpiritũ ueritatis, & ſpi-
ritum erroris. Chariſſimi, diligamus nos
inuicem, quia charitas ex deo eſt. Et om-
nis qui diligit, ex deo natus eſt, & cogno
ſcit deum. Qui non diligit, non nouit de-
um, quoniã deus charitas eſt. In hoc ap-
paruit charitas dei, quod filiũ ſuum uni-
genitum miſit deus in mundum, ut uiua
mus per eum. In hoc eſt charitas, non
quod nos dilexerimus deum, ſed quoni-
am ipſe dilexit nos, & miſit filium ſuum
propitiationẽ pro peccatis noſtris. Cha-
riſſimi, ſi ſic deus dilexit nos, & nos debe
mus nos mutuo diligere. Deũ nemo ui-
dit unq̃. Si diligam⁹ nos inuicem, deus
in nobis manet, & charitas eius eſt perfe
cta in nobis. In hoc cognoſcim⁹, q̃ in eo
manemus, & ipſe in nobis, quoniam de
ſpiritu ſancto ſuo dedit nobis. Et nos ui
dimus & teſtificamur, quod pater miſit
filium ſuum ſaluatorẽ mundi. Quiſquis
confeſſus fuerit quod Ieſus eſt filius dei,
deus in eo manet, & ipſe in deo. Et nos
cognouim⁹, & credidimus charitatẽ quã
habet deus in nobis. Deus charitas eſt,
& qui manet in charitate in deo manet,
& deus in eo. In hoc pfecta eſt charitas
nobiſcum, ut fiduciam habeamus in die
iudicij, quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in
mundo hoc. Timor non eſt in charitate,
ſed perfecta charitas foras eĳcit timorẽ,
quoniam timor cruciatũ habet. Qui aũt
timet, non eſt perfectus in charitate, nos
diligimus eum, quoniam ipſe prior dile
xit nos. Si quis dixerit, diligo deũ & fra-
trem ſuum oderit, mẽdax eſt. Qui enim
non diligit fratrem ſuũ quẽ uidit, deum
quem nõ uidit quomodo poteſt dilige-
re. Et hoc mandatum habemus ab eo, ut

qui diligit

ὁ ἀγαπῶν τὸν θεὸν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. πᾶς ὁ πιστεύων, ὅτι ΙΗΣΟΥΣ ἐστιν ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα, ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ. ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν ἀγαπῶμεν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν, καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν. ὅτι πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ θεοῦ, νικᾷ τὸν κόσμον, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη, ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν. τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιστεύων, ὅτι ΙΗΣΟΥΣ ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ. οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ τῷ αἵματι, καὶ τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια. ὅτι τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες, τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ αἷμα. καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσιν. εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ μείζων ἐστίν, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ, ἣν μεμαρτύρηκε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν ἑαυτῷ. ὁ μὴ πιστεύων τῷ θεῷ, ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν, ὅτι οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεός. καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐστιν. ὁ ἔχων τὸν υἱὸν, ἔχει τὴν ζωήν. ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει. ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῆτε, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔχετε, καὶ ἵνα πιστεύητε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παρρησία, ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν. καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν, ὃ ἂν αἰτώμεθα, οἴδαμεν, ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ἠτήκαμεν παρ' αὐτοῦ.

ἐάν τίς

qui diligit deum, diligit & fratrem ſuũ.

Omnis qui credit Ieſum eſſe Chri- V
ſtum exdeo natus eſt. Et omnis qui dili
git eum genuit, diligit & eum qui na-
tus eſt ex eo. In hoc cognoſcimus quod
diligamus filios dei, cum deum diligi-
mus & mandata eius ſeruamus. Hæc eſt
enim charitas dei, ut mandata eius ſer-
uemus, & mandata eius grauia nõ ſunt.
Quoniam omne quod natũ eſt ex deo,
uincit mundum, & hæc eſt uictoria quæ
uicit mundum, fides ueſtra. Quis eſt qui
uincit mundum, niſi qui credit quod Ie-
ſus eſt filius dei? Hic eſt qui uenit per
aquam & ſanguinem Ieſus Chriſtus, nõ
in aqua ſolum, ſed in aqua & ſanguine.
Et ſpũs eſt qui teſtificat, qm̃ ſpũs eſt ue-
ritas. Qm̃ tres ſunt q teſtimoniũ dant
ſpũs & aqua & ſanguis. & hi tres unum
ſunt. Si teſtimoniũ hoim accipimus, te-
ſtimonium dei maius eſt, qm̃ hoc eſt te-
ſtimoniũ dei qd' maiꝰ eſt, quo teſtificatꝰ
eſt de filio ſuo. Qui credit in filiũ dei, ha-
bet teſtimoniũ in ſeipſo. Qui non credit
deo, mendacem facit eũ, quia non credit
in teſtimoniũ qd' teſtificatus eſt deus de
filio ſuo. Et hoc eſt teſtimoniũ, qm̃ uitã
æternam dedit nobis deꝰ, & hæc uita in
filio eius eſt. Qui habet filiũ, habet uitã,
qui non habet filiũ dei, uitam nõ habet.
Hæc ſcripſi uobis qui creditis in nomi-
ne filij dei, ut ſciatis quod uitam habe-
tis æternam, & ut credatis in nomine
filij dei. Et hæc eſt fiducia quam habe-
mus apud eum, q̃ ſi quid petierimus ſe-
cundum uoluntatem eius audit nos. Et
ſi ſcimus, quod audit nos quicquid pe-
tierimus, ſcimus quod habemus peti-
tiones quas poſtulauimus abeo. Si quis

ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς θάνατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον, οὐ περὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ. πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστίν, καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνατον, οἴδαμεν, ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ οὐχ ἁμαρτάνει ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτὸν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ. οἴδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμὲν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται. οἴδαμεν δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἥκει, καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινόν. καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ. ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΩ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς καὶ ἡ ζωὴ αἰώνιος. τεκνία φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων. ἀμήν.

sciuerit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabit uitam peccantibus nō ad mortem. Est peccatum ad mortē, non pro illo dico ut roges. Omnis iniquitas peccatum est, & est peccatū nō ad mortē. Scimus, qđ omnis qui natus est ex deo, non peccat, sed qui genitus est ex deo, seruat seipsum, & malus ille non tangit eū. Scimus qꝙ ex deo sumus, & mundus totus in malo positus est. Scimus autem quod filius dei uenit & dedit nobis mentem ut cognoscamus illum qui uerus est, & simus in uero, in filio eius Iesu Christo, Hic est uerus deus, & uita æterna. Filioli, cauete uobis a simulacris. Amen.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

Αὐτίκα ὁ πρεσβύτερος γράφει κυρίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς. ἡ δὲ πρόφασις αὐτῇ ἐπιστολῆς, αὕτη. ὁρῶν τὰ τέκνα αὐτῆς καλῶς ἀναστρεφόμενα ἐν τῇ πίστει. καὶ πολλοὺς πλάνους περιερχομένους καὶ λέγοντας, μὴ εἶναι πλὴν παρουσίαν τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ ἐν σαρκὶ, γράφει πλὴν ἐπιστολῆν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται αὐτῆς τὰ τέκνα. εἶτα διδάσκων μὴ μείζονα εἶναι τὸ καθήκοντος μυστήριον παραινεῖ πάλιν περὶ ἀγάπης. καὶ ἵνα μείνωσιν ἐν τῇ διδαχῇ τῇ παραδοθείσῃ αὐτοῖς. καὶ λοιπὸν διδάσκει ἀντίχριστον εἶναι τὸν λέγοντα μὴ ἐν σαρκὶ ἐληλυθέναι τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ. παραγγέλλει δὲ, ὥστε τοὺς τοιούτους, μὴ δέχεσθαί τινα εἰς οἰκίαν, μὴ δὲ λέγειν τοῖς τοιούτοις, χαίρειν. καὶ οὕτως τελειοῖ πλὴν ἐπιστολήν.

ARGVMENTVM

Vsq; adeo ad sanctam fœminam scribit, ut eandem dominam non dubitet litteris appellare, eiusdemq; filijs testimonium qꝙ ambulent in ueritate perhibet.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΠΙ ΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ἐκλε/κτῇ κυρίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτ, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀ/ληθείᾳ, & οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθει/αν, διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα. ἔσται μεθ' ἡμῶν χάρις, ἔλεος, εἰρήνη, παρὰ θεοῦ πα/τρός, καὶ παρὰ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρός, ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ. ἐχάρην λίαν, ὅτι εὕρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου πε/ριπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν ἐ/λάβομεν παρὰ τοῦ πατρός. & νῦν ἐρωτῶσε κυρία, οὐχ ὡς ἐντολὴν γράφω σοι καινὴν ἀλλὰ ἣν εἴχομεν ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. & αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ἵνα περι/πατῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. αὕτη ἐ/στὶν ἡ ἐντολή, καθὼς ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵ/να ἐν αὐτῇ περιπατῆτε, ὅτι πολλοὶ πλά/νοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολο/γοῦντες ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ἐρχόμενον ἐν σαρκί. οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος & ὁ ἀντίχριστος, βλέπετε ἑαυτούς, μὴ ἀπολέσωμεν ἃ εἰργα/σάμεθα, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν. πᾶς ὁ παραβαίνων & μὴ μένων ἐν τῇ δι/δαχῇ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, θεὸν οὐκ ἔχει. ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, οὗτος καὶ τὸν πα/τέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει, εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς, καὶ ταύτην διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν, καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε. ὁ γὰρ λέγων χαίρειν, κοινω/νεῖ τοῖς

BEATI IOANNIS APOSTO LI EPISTOLA SECVNDA

SEnior electæ dominæ & filijs eius, quos ego diligo in ueritate, & non ego solus, sed & omnes qui cognouerunt ueritatem, propter ueritatē, quæ permanet in nobis, & nobiscum erit in æternū. Erit nobiscum gratia, misericordia, pax, a deo patre, & a domino Iesu Christo filio patris in ueritate & charitate. Gauisus sum ualde, quod inueni de filijs tuis ambulantes in ueritate, sicut mandatum accepimus a patre. Et nunc rogo te domina, non tanquam mandatum nouū scribo tibi, sed quod habuimus ab initio ut diligamus nos mutuo. Et hæc est charitas, ut ambulemus secundum mandatum eius. Hoc est mandatum quemadmodum audistis ab initio, ut in eo ambuletis, quoniam multi seductores ingressi sunt in mundum qui non confitentur Iesum Christum uenturum in carne. Hic est seductor & antichristus. Intuemini uosipsos ne perdamus quæ operati sumus, sed ut mercedem plenā recipiamus Omis qui transgreditur & non manet in doctrina Christi, deum nō habet. Qui manet i doctrina Christi hic & patrē & filiū habet. Si qs uenit ad uos, & hāc doctrinā nō affert, ne recipiatis eū i domū nec aue ei dixeritis. Qui em̄ dicit illi aue,

νεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τῆς πονηροῖς, πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν, οὐκ ἐβουλήθην διὰ χάρτου καὶ μέλανος, ἀλλὰ ἐλπίζω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾖ πεπληρωμένη. ἀσπάζεταί σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς ἐκλεκτῆς ἀμήν.

communicat operibus eius malis. Cum multa haberem uobis ſcribenda, nolui per chartam & atramentum. Sed ſpero me futurũ ad uos, & pñtem pñtibus locuturũ, ut gaudiũ noſtrũ ſit cõpletũ. Salutant te filij ſororis tuæ electæ. Amen.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Γ. ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

ΕΣΤΙΝ ἡ ἐπιστολὴ περὶ φιλοξενίας, καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὸν Γάϊον, μαρτυρούμενον παρὰ πάντων, ἐπὶ φιλοξενίᾳ, καὶ προτρέπει τῇ αὐτῇ προθέσει ἐμμένειν, καὶ προπέμπειν καὶ δεξιοῦσθαι τοὺς ἀδελφούς. πάλιν τε αὐτὸν μισῶ προσφορᾶν ἀποδέχεται, αὐτίᾶται δὲ διοτρεφῆ, ὡς μή τε αὐτὸν παρέχοντα τοῖς πλησίοις, ἀλλὰ καὶ κωλύοντα τοὺς ἄλλους, καὶ πολλὰ φλυαροῦντα. τοὺς δὲ τοιούτους λέγει ἀλλοτρίους εἶναι τῆς ἀληθείας, καὶ μηδὲ εἰσέναι τὸν θεόν, δημητρίου δὲ σωίσκοι μαρτυροῦντος αὐτῷ τὰ κάλλιστα.

ARGVMENTVM.

GAium pietatis cauſa extollit atq; ut in ipſa pietate maneat exhortatur Diotrepẽ impietatis & ſuperbiæ cauſa obiurgat, Demetrio autẽ bonum teſtimonium perhibet cum fratribus uniuerſis.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ.

ΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, Γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ. ἀγαπητέ, περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδοῦσθαι, καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή. ἐχάρην λίαν ἐρχομένων ἀδελφῶν, καὶ μαρτυρούντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς, μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χαράν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα. ἀγαπητέ πιστὸν ποιεῖς ὃ ἐὰν ἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰς τοὺς ξένους. οἳ ἐμαρτύ-

EPISTOLA BEATI IOANNIS TERTIA.

SEnior Gaio chariſſimo, quẽ ego diligo in ueritate. Chariſſime, de oibus opto ut p ſpere agant, & recte ualeãt, ſicut proſpere agit anima tua. Gauiſus ſum enim ualde uenientibus fratribus & teſtimonium perhibẽtibus ueritati tuæ, ſicut tu i ueritate ambulas. Maius ijs nõ habeo gaudiũ, q̃ ut audiã filios meos in ueritate ãbulare. Chariſſime, fideliter facis q̃cq̃d operaris in frẽs, & in peregrinos qui teſti

ὃι ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ, ᾧ καλῶς ποιήσεις, προπέμψας ἀξίως τοῦ θεοῦ. ὑπὲρ γὰρ τοῦ ὀνόματος ἐξῆλθαν μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνῶν. ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν ἀπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα συνεργοὶ γινώμεθα τῇ ἀληθείᾳ. ἔγραψά τι τῇ ἐκκλησίᾳ. ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν διοτρεφὴς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς. διὰτοῦτο ἐὰν ἔλθω ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ, λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμᾶς. καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τούτοις, οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφούς. καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει. ἀγαπητὲ μὴ μιμοῦ τὸ κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν. ὁ δὲ κακοποιῶν οὐκ ἑώρακε τὸν θεόν. Δημητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων, καὶ ὑπ' αὐτῆς δὲ τῆς ἀληθείας. καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ οἶδας ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθής ἐστι. πολλὰ εἶχον γράφειν, ἀλλοῦ θέλω διὰ μέλανος καὶ καλάμου σοι γράψαι. ἐλπίζω δὲ εὐθέως ἰδεῖν σε καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλήσομεν. εἰρήνη σοι. ἀσπάζονταί σε οἱ φίλοι. ἀσπάζου τοὺς φίλους κατ' ὄνομα.

qui teſtimoniũ reddiderũt charitati tuæ in cõſpectu eccleſiæ, quos benefacies ſi deduxeris digne deo. Pro nomine eñ eius pfecti ſunt, nihil accipientes a gentibus. Nos ergo debemus recipere huiuſmodi, ut coopatores ſim⁹ ueritati. Scripſi eccliæ ſed is q amat primatũ gerere in eis Diotrephes nõ recipit nos, ppter hoc ſi uenero cõmonefaciã illũ operũ q̃ facit, uerbis malicioſis garriẽs in nos, & nec his cõtẽt⁹ nõ ſolũ nõ recipit fratres, uerũ etiã uolentes recipere, phibet, & e cõgregatione eñ cit. Chariſſime, ne imiteris qd̃ malũ ẽ, ſed qd̃ bonũ eſt. Qui bñfacit ex deo eſt, qui aũt malefacit, non uidet deũ. Demetrio teſtimoniũ reddit̃ ab omnibus, & ab ipſa ueritate, ſed & nos teſtimoniũ perhibemus, & noſtis qd̃ teſtimoniũ noſtrũ uerũ eſt. Multa habebã quæ ſcriberẽ, ſed nolo per atramẽtũ & calamũ ſcribere tibi. Spero aũt protinus me uiſurum te, & præſentes coram loquemur. Pax tibi. Salutãt te amici, ſaluta amicos nominatim.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

Αὕτην ἐπιστολὴν γράφει τοῖς ἤδη πιστεύσασιν. ἡ δὲ πρόφασις, αὐτὴ παρεισελθόντων τινῶν καὶ διδασκόντων ἀδιάφορον εἶναι τὴν πίστιν. καὶ ἀρνουμένων τὸν κύριον, ἀνάγκην ἔσχε γράψαι καὶ ἀσφαλίσασθαι τοὺς ἀδελφούς. καὶ πρῶτον μὲν παρακαλεῖ αὐτοὺς ἀγωνίσεσθαι καὶ ἐμμένειν τῇ παραδοθείσῃ αὐτοῖς πίστει, ἔπειτα ἀποκηρύττει τοὺς τοιούτους, ὡς πλάνους. καὶ παραγγέλλει, μὴ δεῖν κοινωνίαν ἔχειν πρὸς τοὺς τοιούτους, εἰδότας, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ κληθῆναι μόνον. ἐὰν μὴ καὶ ἀξίως περιπατήσωμεν τοῦ κλήσεως καὶ γὰρ καὶ τὸν πρότερον λαὸν ἐξαγαγὼν ἐξ Αἰγύπτου ὁ θεὸς, οὐ μὴ ἐμμείναντας τῇ πίστει, ἀπώλεσεν. οὐδὲ ἀγγέλων ἐφείσατο, ἀλλὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατεβλήθησαν. οὐδὲ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, οὐχ ὑπήνεγκε βλασφημίαν τοῦ διαβόλου. ἔσται δὲ τοῦτο ἀπόλαυσις αὐτοῖς ὡς σοφόμωρ διδάσκει. εἶτα παραινεῖ εἰς τὰ ἄνω. καὶ ἐπευξάμενος αὐτοῖς βεβαιότητα τῆς πίστεως παραδίδωσι τῷ κυρίῳ, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ARGVMENTVM

Vdas apoſtolus, fratres de corruptorib⁹ uiæ ueritatis ita informat, ut illicitum eſſe diſſertet deſubiugo ſemel erutos ſeruitutis denuo operam ſuam officijs nouare ſeruilibus.

ΙΟΥΔΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΙΟΥΔΑΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου, τοῖς ἐν θεῷ πατρὶ ἡγιασμένοις, καὶ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΩ τετηρημένοις κλητοῖς. ἔλεος ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη πληθυνθείη. Ἀγαπητοὶ πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν, παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει. παρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι, οἱ πάλαι προγεγραμμένοι, εἰς τοῦτο τὸ κρῖμα ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν, καὶ τὸν μόνον δεσπότην θεὸν καὶ κύριον ἡμῶν ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ἀρνούμενοι. ὑπομνῆσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι εἰδότας ὑμᾶς ἅπαξ τοῦτο, ὅτι ὁ κύριος λαὸν ἐκ γῆς αἰγύπτου σώσας, τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντες ἀπώλεσεν. ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν, ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας, δεσμοῖς ἀϊδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν. ὡς Σόδομα καὶ Γόμορρα, καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις τὸν ὅμοιον τούτοις τρόπον ἐκπορνεύσασαι, καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σαρκὸς ἑτέρας, πρόκεινται δεῖγμα, πυρὸς αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι. ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι, σάρκα μὲν μιαίνουσι, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσι, δόξας δὲ βλασφημοῦσιν. ὁ δὲ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ μωσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας, ἀλλ' εἶπεν, ἐπιτιμήσαί σοι κύριος. οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἴδασι

IVDAE APOSTOLI EPISTOLA

IVdas Ieſu Chriſti ſeruꝰ, frater Iacobi, ijs qui in deo patre ſanctificati ſunt, quiq; Ieſu Chriſto ſeruati ſunt uocatis. Gratia uobis, & pax, & charitas multiplicetur. Dilecti tantū mihi ſtudiū fuit ſcribendi ad uos, de cōmuni ſalute, ut nō potuerim nō ſcribere uobis, obſecrās, ut ueſtris laboribus adiumento ſitis fidei q̄ ſemel data eſt ſanctis. Obiter em̄ ſubierunt quidā hoies impij, qui prius deſcripti fuerant in hoc iudiciū, qui dei noſtri gratiā tranſferunt ad laſciuiā, ac deū qui ſolus eſt herꝰ, ac dn̄m noſtrū Ieſū Chriſtum negant. Volo aūt uos cōmoneface re cū ſciatis ſemel illud, quod dn̄s poſtea q̄ populū ex Aegypto ſaluū eduxerat, rurſus eos q nō credebāt pdidit, qdq; angelos q nō ſeruauerāt ſuā originē, ſed reliquerāt ſuū domiciliū, ad iudiciū magni illiꝰ diei, uinculis æternis ſub caligine ſeruarit. Sicut Sodoma & Gomorra, & his finitimæ ciuitates, q̄ ad conſimilē modū cū illis in fornicationē plapſæ fuerant, ac ſecutæ fuerāt carnē alienā, ꝓpoſitæ ſunt exēplo, ignis æterni pœnā ſuſtinentes. Similiter ſane & hi deluſi in ſomnijs, carnem quidem polluunt, dn̄ationem uero ſpernūt, in glorias aūt maledicta congerunt. At Michael archangelus, cum aduerſus diabolum certans diſceptaret de corpore Moyſi, non auſus eſt illi impingere notam maledicti, ſed dixit. Increpet te dominus. At iſti qui non nouerunt ea

δ᾽ασι βλασφημοῦσιν, ὅσα δὲ φυσικῶς ὡστὰ ἄλογα ζῶα ἐπίστανται, ἐν τούτοις φθεί/ρονται. οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ κάϊν ἐ/πορεύθησαν, καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ βαλαὰμ μι/σθοῦ ἐξεχύθησαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ κο/ρὲ ἀπώλοντο. οὗτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν, σπιλάδες, σωευωχούμενοι, ἀφόβως, ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες, νεφέλαι ἄνυδροι, ὑπὸ ἀνέμων περιφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρι/νὰ, ἄκαρπα, δὶς ἀποθανόντα, ἐκριζωθέν/τα, κύματα ἄγρια θαλάσσης, ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, ἀστέρες πλανῆται, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους, εἰς αἰῶνα τε/τήρηται. προεφήτευσε δὲ καὶ τούτοις ἕβδο/μος ἀπὸ ἀδὰμ, ἐνὼχ, λέγων, ἰδοὺ ἦλθε κύ/ριος ἐν ἁγίαις μυριάσιν αὐτοῦ, ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων, καὶ ἐξελέγξαι πάντας τοὺς ἀσε/βεῖς αὐτῶν περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβεί/ας αὐτῶν, ὧν ἠσέβησαν, καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν, ὧν ἐλάλησαν κατ᾽αὐτοῦ ἁμαρτω/λοὶ ἀσεβεῖς. οὗτοί εἰσι γογγυσαὶ, μεμψί/μοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευό/μενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα, ὠφελείας χάριν. ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοὶ, μνήσθητε τῶν ῥημάτων τῶν προειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυ/ρίου ὑμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. ὅτι ἔλεγον ὑ/μῖν, ὅτι ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ ἔσονται ἐμπαῖκται κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν. οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες ψυχικοί, πνεῦμα μὴ ἔχοντες. ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοί, τῇ ἁγιωτάτῃ ὑμῶν πίστει ἐποι/κοδομοῦντες ἑαυτοὺς, ἐν πνεύματι ἁγίῳ προσευχόμενοι, ἑαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ θεοῦ τηρή/σατε, προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ εἰς ζωὴν αἰώνιον, καὶ οὓς μὲν ἐλεεῖτε διακρινόμενοι, οὓς δὲ ἐν φόβῳ σώζετε, ἐκ πυρὸς ἁρπάζοντες, μισοῦν/τες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα.

uerũt ea maledictis infectant, q̃ natura uero ceu muta animãtia sciũt, in his corrũpuntur. Væ illis, qm̃ uiã Cain ingressi sunt, & deceptiõe mercedis, qua decept⁹ fuit Balaã, effusi sunt, & contradictione Core perierunt. Hi sunt inter charitates uestras, maculæ, inter se cõuiuãtes, absq; ulli⁹ timore, suopte ductu arbitrioq; uiuentes, nubes aquã nõ habentes, q̃ a uẽtis circũferuntur, arbores autumno marcescentes, infrugiferæ, bis emortuæ, & eradicatæ. Vndæ efferæ maris, despumãtes sua ipsoꝝ dedecora, stellæ erraticæ q̃bus caligo tenebraꝝ in æternũ seruata ẽ. Pri⁹ aũt his uaticinatus est septimus ab Adã Enoch dicens. Ecce uenit dñs in sanctis milibus suis, ut faciat iudicium aduersus omneis, & redarguat oẽs ex eis q̃ sunt impij, de omnibus opibus impietatis illoꝝ, quæ impie patrarũt, deq; omnib⁹ duris quæ locuti sunt aduersus eũ, pctõres impij. Hi sunt murmuratores queruli, iuxta cõcupiscẽtias suas ambulãtes & os illoꝝ loquit' superba, admirantes psonas, utilitatis gratia. Vos autẽ dilecti, memores estis uerboꝝ q̃ ante hac dicta fuerũt ab apostolis dñi nostri Iesu Christi, quia dixerunt uobis in extremo tpe futuros illusores, iuxta ꝓprias impietatũ cõcupiscẽtias ambulãtes. Hi sunt qui segregãt, animales spiritum nõ habẽtes. Vos aũt dilecti sanctissimæ uestræ fidei supstruentes uosipsos in charitate dei, uos inuicẽ seruate expectãtes misericordiã domini nostri Iesu Christi in uitam æternam. Et hos quidem cõmiseremini dum diiudicamini, illos autem in timore saluos facite, ex incendio rapientes, odio psequentes, & eam quæ ex carne est maculatam tunicam

χϊτῶνα. τῷ δὲ δωαμένῳ φυλάξαι ἀνυ/
πτώς ἀπταίστους, καὶ στῆσαι κατενώπιον τῆς
δόξης αὐτοῦ ἀμώμους ἐν ἀγαλλιάσει, μόνῳ
σοφῷ θεῷ σωτῆρι ἡμῶν, δόξα καὶ μεγαλωσύνη, κράτος καὶ ἐξουσία, νῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. Αμήν.

Επιστολῆς Ιούδα τέλος.

tunicã. Ei uero qui pót illos ſeruare a peccato imunes & ſtatuere in cõſpectu gloriæ ſuæ, incótaminatos in exultatiõe, ſoli ſapienti deo ſeruatori noſtro, gloria & magnificẽtia, & imperiũ & poteſtas, nũc & in omnia ſæcula. Amen.

Epiſtolæ Iudæ finis.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩ/
ΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει. καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ, τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ, ὃς ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὅσα τε εἶδε. μακάριος ὁ ἀναγινώσκων, καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας, καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα, ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς. Ιωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ ἀσίᾳ χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ ὢν καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων, ἃ ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ὁ μάρτυς ὁ πιστός, ὁ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς τῷ ἀγαπήσαντι ἡμᾶς, καὶ λύσαντι ἡμᾶς ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ. καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ

APOCALYPSIS BEATI IOANNIS THEOLOGI.

REuelatio Ieſu Chriſti quã dedit illi deus ut palam faceret ſeruis ſuis, q̃ oporteat fieri cito, & ſignificauit, mittens per angelum ſuum ſeruo ſuo Iohanni, qui teſtimonio perhibuit uerbo dei, & teſtimonium Ieſu Chriſti quæcumq; uidit. Beatus qui legit & audit uerba prophetiæ & ſeruat ea, quæ in ea ſcripta ſunt. Tempus enim prope eſt. Ioannes ſeptem eccleſijs quæ ſunt in Aſia. Gratia uobis & pax ab eo qui eſt, & qui erat, & q uenturus eſt, & a ſeptem ſpiritibus qui in conſpectu throni eius ſunt, & a Ieſu Chriſto qui eſt teſtis fidelis primogenitus mortuorum & princeps regum terræ. Qui dilexit nos & lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo, & fecit nos reges & ſacerdotes deo & patri ſuo.

τρὶ ἀυτῶ. ἀυτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμὴν. Ἰδοὺ ἔρχε
ται μετὰ τῶν νεφελῶν. καὶ ὄψεται πᾶς
ὀφθαλμὸς, καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν.
καὶ κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, ναὶ
Αμὴν. Ἐγώ εἰμι τὸ. Α. καὶ τὸ. Ω. ἀρχὴ καὶ τέ
λος λέγει ὁ κύριος ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρ-
χόμενος ὁ παντοκράτωρ. Ἐγὼ Ἰωάννης ὁ κὴ
ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλῖ
ψει καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ ΙΗΣΟΥ
ΧΡΙΣΤΟΥ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ κλη-
δὶὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. Ἐγενόμην ἐν πνεύματι
ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα ὀπίσω μου
φωνὴν μεγάλην ὡς σάλπιγγος λεγούσης.
Ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχα-
τος, καὶ ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον, καὶ
πέμψον ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις, ταῖς οὔσαις ἐν Ἀσίᾳ εἰς
Ἔφεσον, καὶ εἰς σμύρνην, καὶ εἰς Πέργαμον,
καὶ εἰς Θυάτειρα, καὶ εἰς Σάρδεις, καὶ εἰς Φι-
λαδελφίαν, καὶ εἰς Λαοδικείαν. Καὶ ἐπέστρε
ψα βλέπειν τὴν φωνὴν, ἥτις ἐλάλησε μετ'
ἐμοῦ. καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἑπτὰ λυχνίας χρυ
σᾶς. καὶ ἐν μέσῳ τῶν λυχνιῶν ὅμοιον υἱῷ
ἀνθρώπου, ἐνδεδυμένον ποδήρη, καὶ περι-
ζωσμένον πρὸς τοῖς μαστοῖς ζώνην χρυσῆν.
Ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ, καὶ αἱ τρίχες λευκαὶ, ὡς
εἰ ἔριον λευκὸν ὡς χιών. καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ
αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρός, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ
ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ ὡς ἐν καμίνῳ πεπυ-
ρωμένοι. καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων
πολλῶν. καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ
ἀστέρας ἑπτὰ, καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκ-
φαίνετο δίστομος ὀξεῖα ἐκπορευομένη, καὶ ἡ ὄ-
ψις αὐτοῦ, ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν δυνάμει αὐ-
τοῦ. καὶ ὅτε εἶδον αὐτὸν ἔπεσα πρὸς τοὺς
πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρὸς, καὶ ἐπέθηκεν τὴν δε-
ξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐπ' ἐμὲ λέγων μοι, Μὴ φο-
βοῦ. ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, καὶ ὁ
ζῶν,

tri ſuo. Ipſi gloria & imperium in ſæcu
la ſæculorum. Amen. Ecce uenit cum
nubibus, & uidebit eum omnis oculus
& qui eum expunxerunt. Et plangent
ſe oēs tribus terræ, etiā amen. Ego ſum
alpha & ω, principiū & finis, dicit dñs
deus, q̄ eſt, & q̄ erat, & q̄ uēturus eſt om
nipotens. Ego Ioannes frater ueſter &
particeps in tribulatiōe, & regno, & pa
tiētia in Chriſto Ieſu, fui in inſula, quæ
appellatur Patmos, propter uerbum
dei & teſtimonium Ieſu Chriſti. Fui in
ſpiritu in dominico die, & audiui poſt
me uocem magnam tanquam tubæ,
dicentis. Ego ſum A & Ω primus & no
uiſſimus. Quod uides, ſcribe in libro,
& mitte ſeptem eccleſijs, quæ ſunt in
Aſia, Epheſo, & Smyrnæ, & Pergamo,
& Thyatire, & Sardis, & Philadelphiæ,
& Laodiciæ. Et conuerſus ſum, ut uide
rem uocem quæ loquebatur mecum.
Et conuerſus, uidi ſeptem candelabra
aurea, & in medio ſeptem candelabro
rum aureorum ſimilem filio hominis
ueſtitum podere, & præcinctum ad
mammillas zona aurea. Caput autem
eius & capilli erant candidi, uelut lana
alba, & tanquam nix. Et oculi eius tan
quam flamma ignis, & pedes eius ſi-
miles libanichalco, ſicut ī camino ardē-
tes. Et uox illius tanquam uox aquarū
multarum, & habebat in dextera ſua
ſtellas ſeptem. Et de ore eius gladius
utraq; parte acutus exibat, & facies ei-
us ſicut ſol lucet in uirtute ſua. Et cum
uidiſſem eum, cecidi ad pedes eius tan
quam mortuus. Et poſuit dexteram
ſuam ſuper me, dicens. Noli timere,
ego ſum primus, & nouiſſimus, &

ζῶν, καὶ ἐγενόμην νεκρὸς, καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰ/
μὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, καὶ ἔχω τὰς
κλεῖς τοῦ ᾅδου, καὶ τοῦ θανάτου. γράψον οὖ
εἶδες, καὶ ἃ εἰσὶν, καὶ ἃ μέλλει γίνεσθαι με
τὰ ταῦτα. τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων, οὓς
εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυ/
χνίας τὰς χρυσᾶς. οἱ ἑπτὰ ἀστέρες, ἄγγελοι
τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσί. καὶ ἑπτὰ λυχνίαι
ἃς εἶδες, ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσίν. τῷ ἀγγέ
λῳ τῆ ἐφεσίνης ἐκκλησίας, γράψον. τάδε λέ
γει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ,
ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυ
σῶν. οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ τὸν κόπον σου, καὶ τὴν
ὑπομονήν σου. καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κακοὺς
καὶ ἐπείρασω τοὺς φάσκοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους καὶ
οὐκ εἰσὶ, καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς, καὶ ἐβάπτισας. καὶ
ὑπομονὴν ἔχεις καὶ διὰ τὸ ὄνομά μου, κεκοπίακες
καὶ οὐ κέκμηκες. ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγά/
πην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας. μνημόνευε οὖν
πόθεν ἐκπέπτωκες, καὶ μετανόησον, καὶ τὰ πρῶτα
ἔργα ποίησον. εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι τάχει, καὶ
κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν
μὴ μετανοήσῃς. ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς
τὰ ἔργα τῶν νικολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ. ὁ ἔ/
χων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς
ἐκκλησίαις. τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν
ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παρα
δείσου τοῦ θεοῦ. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλη
σίας σμυρναίων γράψον. τάδε λέγει ὁ πρῶ
τος, καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρὸς, καὶ
ἔζησεν. οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλῖψιν
καὶ τὴν πτωχείαν, ἀλλὰ πλουσιος εἶ, καὶ τὴν
βλασφημίαν τῶν λεγόντων ἰουδαίους εἶ/
ναι ἑαυτοὺς, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ συναγω/
γὴ τοῦ σατανᾶ. μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις
πάσχειν. ἰδοὺ μέλλει βαλεῖν ὁ διά/
βολος εἰς φυλακὴν, ἵνα πειρασθῆτε, καὶ
ἕξετε θλῖψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς
ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφα/
νον τῆς ζωῆς

uiuus, & fui mortuus, & ecce ſum uiuēs in ſæcula ſæculorum, & habeo claues mortis & inferni. Scribe ergo quæ uidiſti, & quæ ſunt, & quæ oportet fieri poſt hæc. Sacramentum ſeptem ſtellarum quas uidiſti in dextera mea, & ſeptem candelabra aurea. Septem ſtellæ angeli ſunt ſeptem eccleſiarꝝ, & candelabra ſeptem, ſeptem eccleſiæ ſunt.

Et ãgelo epheſiæ eccleſiæ ſcribe. Hæc dicit qui tenet ſeptẽ ſtellas in dextera ſua, qui ambulat in medio ſeptem candelabroꝝ aureoꝝ. Scio opera tua & laborem & patientiã tuã, & quod nõ potes ſuſtinere malos, & tentaſti eos qui ſe dicũt apſos eſſe & nõ ſũt, & inueniſti eos mẽdaces, & baptizaſti. Et patientiã habes, & ſuſtinuiſti propter nomen meũ & non defeciſti. Sed habeo aduerſum te q̃ charitatem tuã primam reliquiſti. Memor eſto itaq̃ unde excideris, & age pœnitentiã, & prima opa fac. Sin minꝰ ueniã tibi cito, & mouebo cãdelabrũ tuũ de loco ſuo, niſi pœnitẽtiã egeris. Sed hoc habes, quia odiſti facta nicolaitarꝝ, quæ & ego odi. Qui habet aurem audiat, quid ſpũs dicat eccleſijs. Vincenti dabo edere de ligno uitæ, q̃d̃ eſt in medio padiſi dei. Et angelo ſmyrnæoꝝ eccleſiæ ſcribe. Hæc dicit primꝰ & nouiſſimus, qui fuit mortuus & uiuit. Scio tribulationẽ tuã & pauptatẽ tuã, ſed diues es, & blaſphemiam eorũ q̃ ſe dicũt Iudæos eſſe, & nõ ſunt, ſed ſunt ſynagoga ſatanæ. Nihil horũ timeas q̃ paſſurus es. Ecce miſſurꝰ ẽ diabolus aliquos ex uobis in carcerẽ ut tẽtemini, & habebitis tribulationẽ dierũ decẽ. Eſto fidelis uſq̃ ad mortẽ, & dabo tibi coronam uitæ

II

νομφῆ γῆς. ὁ ἔχων ὦς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγῃ ταῖς ἐκκλησίαις. ὁ νικῶν, οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον. Τάδε λέγει, ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν. οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ ποῦ κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ. καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἀντίπας ὁ μάρτυς μου ὁ πιστός μου ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν ὅπου κατοικεῖ ὁ σατανᾶς. ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Βαλαάμ, ὃς ἐδίδασκεν τῷ Βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ φαγεῖν εἰδωλόθυτα, καὶ πορνεῦσαι, οὕτως ἔχεις καὶ σύ, κρατοῦντας τὴν διδαχὴν τῶν νικολαϊτῶν, ὁμοίως. μετανόησον, εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχύ, καὶ πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγῃ ταῖς ἐκκλησίαις. Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκήν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον. ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ λαμβάνων καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας γράψον. Τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρός, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ. οἶδα σου τὰ ἔργα καὶ τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν διακονίαν, καὶ τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου, καὶ τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων. ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα ὅτι ἐᾷς τὴν γυναῖκα Ἰεζάβελ τὴν λέγουσαν ἑαυτὴν προφῆτιν διδάσκειν, καὶ πλανᾶσθαι ἐμοὺς δούλους πορνεῦσαι, καὶ εἰδωλόθυτα φαγεῖν. καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον, ἵνα μετανοήσῃ ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς, καὶ οὐ μετενόησεν. ἰδοὺ ἐγὼ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην, καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς εἰς θλῖψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν

nam uitæ. Qui habet aurẽ audiat, quid ſpiritus dicat eccleſijs. Qui uicerit, non ledet a morte ſecũda. Et angelo Pergamẽſis eccleſiæ ſcribe. Hæc dicit, q̃ habet rhomphæam utraq; parte acutã. Scio opa tua & ubi habitas, ubi ſedes ẽ ſatanæ, & tenes nomen meum, & nõ negaſti fidem meã. Et in diebus meis Antipas teſtis meus fidelis, qui occiſus eſt apud uos ubi ſatanas habitat. Sed habeo aduerſus te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat in Balac mittere ſcandalum corã filijs Iſrael, edere & fornicari, ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum. Quod odi. Pœnitẽtiam age, ſi quo minus, ueniam tibi cito & pugnabo cum illis in gladio oris mei. Qui habet aurem audiat, qd ſpũs dicat eccleſijs. Vincenti dabo edere ex manna abſcondito, & dabo illi calculũ candidũ, & in calculo nomen nouum ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi q accipit. Et angelo Thyatirenſis eccleſiæ ſcribe. Hæc dicit filius dei, qui habet oculos tanquã flammã ignis, & pedes eius ſimiles libano chalco. Noui opera tua, & charitatem & miniſterium, & fidem, & patientiam tuam, & opera tua, & nouiſſima plura prioribus. Sed habeo aduerſus te pauca, quia permittis mulierem Hiezabel, quæ ſe dicit prophetam, docere, & ſeducere ſeruos meos, fornicari & manducare de idolothytis. Et dedi illi tempus, ut pœnitentiam ageret, a fornicatione ſua & non egit pœnitẽtiã. Ecce ego mitto eam in lectum, & qui mœchantur cum ea, in tribulationem maximam, niſi pœnitentiam egerint ab

ἐκ τ ἔργων αὐτ, καὶ τὰ τέκνα αὐτ ἀποκτενῶ
ἐν θανάτῳ. Καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι
ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας, καὶ
δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. ὑμῖν
δὲ λέγω καὶ λοιποῖς τοῖς ἐν θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔ
χουσιν τὴν διδαχὴν ταύτην, καὶ οἵτινες οὐκ ἔγνω
σαν τὰ βαθέα τ σατανᾶ ὡς λέγουσιν, οὐ βάλω
ἐφ ὑμᾶς ἄλλο βάρος, πλὴν ὃ ἔχετε, κρατήσα
τε ἄχρις οὗ ἂν ἥξω. Καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι
τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ
τῶν ἐθνῶν, καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδη
ρᾷ ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συντρίβεται, ὡς
κἀγὼ εἴληφα παρὰ τ πατρός μου. καὶ δώσω
αὐτῷ τ ἀστέρα τ πρωϊνόν. Ο ἔχων οὖς, ἀκου-
σάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει τ ἐκκλησίαις.
Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν σάρδεσιν ἐκκλη-
σίας γράψον. τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ πνεύ-
ματα τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας. οἶδά σου
τὰ ἔργα, ὅτι τὸ ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῇς, καὶ νε-
κρὸς εἶ. γίνου γρηγορῶν, καὶ στήριξον τὰ λοι-
πὰ, ἃ μέλλει ἀποθανεῖν. οὐ γὰρ εὕρηκά σου ἔρ-
γα πεπληρωμένα ἐνώπιον τ θεοῦ. μνημό-
νευε οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει, καὶ με
τανόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ὡς κλέπτης, καὶ
οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν ἥ-
ξω ἐπί σε. Ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα καὶ ἐν σάρ-
δεσιν οἳ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν,
καὶ περιπατήσουσιν μετ ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι
ἄξιοί εἰσιν. Ο νικῶν, οὗτος περιβαλεῖται ἐν
ἱματίοις λευκοῖς. καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνο
μα αὐτ ἐκ βίβλου τ ζωῆς, καὶ ἐξομολογήσομαι
τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρός μου, καὶ
ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. Ο ἔχων οὖς,
ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκ-
κλησίαις. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν φιλαδελ
φίᾳ ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ ἅγι-
ος, ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχων τὴν κλεῖδα τοῦ δα-
βὶδ, ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς κλείσει, καὶ κλείων, καὶ οὐ
δεὶς ἀνοίγει. οἶδά σου τὰ ἔργα. ἰδοὺ δέδω
κα ἐνώπ

operibus ſuis, & filios eius interfici
am in mortem, & ſcient omnes eccleſiæ
quod ego ſim ſcrutans renes & corda,
& dabo unicuiq; ueſtrũ ſecuudum opa
ſua. Vobis aũt dico, & cæteris qui Thy
atiræ eſtis, quicumq; nõ habent doctri
nam hanc, & qui nõ cognouerunt pro
fũditates ſatanæ, quẽ admodũ dicũt, nõ
mittã ſuper uos aliud pondus, tamen
id quod habetis, tenete donec ueniã.
Et qui uicerit & cuſtodierit uſq; in finẽ
opera mea, dabo illi poteſtatẽ ſup gen
tes, & reget eas in uirga ferrea, & tanq;
uas figuli confringent, ſicut & ego ac
cepi a patre meo, & dabo illi ſtellã ma
tutinam. Qui habet aurẽ audiat, quid
ſpũs dicat eccleſijs. Et angelo eccleſiæ III
q̃ eſt ſardis ſcribe. Hæc dicit q habet ſe
ptem ſpiritus dei & ſeptem ſtellas. Scio
opera tua, quia nomen habes q; uiuas
& mortuus es. Eſto uigilans & cõfirma
cætera quæ moritura erant. Non enim
inueni opera tua plena coram deo. In
mente ergo habe, qualiter acceperis &
audieris & ſerua, & pœnitentiã age. Si
ergo nõ uigilaueris, ueniã ad te tanq;
fur, & neſcies qua hora ueniã ad te, ha
bes pauca nomina & in ſardis qui non
inquinauerunt ueſtimenta ſua, & am
bulabunt mecũ in albis, quia digni ſũt.
Qui uicerit, ſic ueſtietur ueſtimentis al
bis, & non delebo nomen eius de libro
uitæ, & confitebor nomen eius coram
patre meo, & corã angelis eius. Qui ha
bet aurẽ audiat, qd ſpũs dicat eccleſijs.
Et ãgelo q̃ ẽ philadelphiæ eccleſiæ ſcri
be. Hæc dicit ſctũs & uerax q habet cla
uẽ Dauid, q apit & nemo claudit, clau
dit & nemo apit, Scio opa tua. Ecce de
di coram

κα ἐνώπιόν σου, θύραν ἀνεῳγμένην, καὶ οὐ-
δεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτήν, ὅτι μικρὰν ἔ-
χεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον,
καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου. ἰδοὺ δίδωμι
ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ τῶν λεγόντων
αὐτοὺς Ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ ψεύ-
δονται, ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς, ἵνα ἥξωσιν καὶ προ-
σκυνήσωσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ
γνῶσιν ὅτι ἐγὼ ἠγάπησάσε, ὅτι ἐτήρησας τὸν
λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, κἀγώ σε τηρήσω
ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρ-
χεσθαι ἐπὶ τὴν οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κα
τοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. κρά
τει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σε.
ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στῦλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ
θεοῦ μου. καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξελθῇ ἔτι. καὶ γρά
ψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνο-
μα τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ μου τῆς καινῆς Ἱερουσα
λήμ, ἡ καταβαίνουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ
θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν. ὁ ἔχων
οὖς, ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκ-
κλησίαις. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας Λαο
δικέων γράψον. τάδε λέγει Ἀμὴν ὁ μάρτυς
ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινὸς, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θε-
οῦ. οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε
ζεστὸς, ὄφελον ψυχρὸς εἶης ἢ ζεστὸς, οὕτως ὅτι χλι
αρὸς εἶ, καὶ οὔτε ψυχρὸς οὐδὲ ζεστὸς, μέλλω σε
ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου, ὅτι λέγεις, ὅτι πλού
σιός εἰμι, καὶ πεπλούτηκα, καὶ οὐδενὸς χρείαν ἔ
χω, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος καὶ
ἐλεεινὸς καὶ πτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός. συμβου
λεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον πεπυρω
μένον ἐκ πυρὸς, ἵνα πλουτήσῃς, καὶ ἱμάτια λευ
κὰ ἵνα περιβάλῃ, καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς
γυμνότητός σου, καὶ κολλούριον ἔγχρισον τοὺς ὀφ
θαλμούς σου, ἵνα βλέπῃς. ἐγὼ ὅσους ἐὰν φι-
λῶ, ἐλέγχω, καὶ παιδεύω, ζήλωσον οὖν καὶ
μετανόησον. ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν, καὶ
κρούω. ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ
τὴν θύραν

di coram te oſtium apertum & nemo poteſt claudere illud, qa modicã habes uirtutem. Et ſeruaſti uerbum meum, & non negaſti nomen meum. Ecce do de ſynagoga ſatanæ, qui dicunt ſe Iudæos eſſe, & non ſunt, ſed mentiuntur. Ecce faciam illos, ut ueniant, & adorent ante pedes tuos, & ſciãt quod ego dilexi te, quoniam ſeruaſti uerbum patientiæ meæ, & ego ſeruabo te ab hora tentationis quæ uentura eſt in orbem uniuerſum ut tentet habitantes in terra. Ecce uenio cito, tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuã. Qui uicerit, faciam illũ colũnam in templo dei mei, & foras nõ egredietur amplius. Et ſcribam ſuper eum nomen dei mei, & nomen ciuitatis dei mei nouæ Hieruſalem, quæ deſcendit de cœlo a deo meo, & nomen meũ nouum. Qui habet aurẽ audiat, qd ſpũs dicat eccleſijs. Et angelo laodicenſiũ eccleſiæ ſcribe. Hæc dicit Amen teſtis fidelis & uerax, qui eſt principiũ creaturæ dei. Scio opa tua, quia neq; frigidus es neq; feruidus, utinã frigidus eſſes aut feruidus, itaq; qm̃ tepid⁹ es & nec frigid⁹ nec feruidus incipiam te euomere ex ore meo quia dicis diues ſum & ditatus ſum & nullius egeo, & neſcis quod tu es miſer & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, & ueſtimẽtis albis induaris, ut non appareat cõfuſio nuditatis tuæ, & collyrio inunge oculos tuos ut uideas. Ego quos amo, arguo & caſtigo. Emulare ergo, & pœnitẽtiã age, ecce ſto ad oſtiũ & pulſo. Si qs audierit uocẽ meã, & aperuerit

πλὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν, καὶ δεῖ
πνήσω μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ. ὁ νικῶν
δώσω αὐτῷ καθίσαι, μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ
μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα, καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ
πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. ὁ ἔχων οὖς,
ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλη-
σίαις. Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύ-
ρα ἠνεῳγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἡ φωνὴ, ἡ
πρώτη, ἣν ἤκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης
μετ' ἐμοῦ λέγουσα, ἀνάβα ὧδε, καὶ δείξω
σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα. καὶ εὐθέ-
ως ἐγενόμην ἐν πνεύματι, καὶ ἰδοὺ θρό-
νος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τὸν θρόνον
καθήμενος, καὶ ὁ καθήμενος ἦν ὅμοιος
ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι, καὶ σαρδίνῳ, καὶ ἶρις κυ
κλόθεν τοῦ θρόνου, ὅμοιον ὁράσει σμαραγδί
νῳ. καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι. κδ. καὶ
ἐπὶ τοὺς θρόνους. κδ. πρεσβυτέρους καθημέ-
νους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς,
καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς,
καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ, καὶ βρον-
ταὶ, καὶ φωναὶ, καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιό-
μεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου, αἵ εἰσι τὰ ἑπτὰ
πνεύματα τοῦ θεοῦ. καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου
θάλασσα ὑαλίνη ὁμοία κρυστάλλῳ. καὶ ἐν μέ-
σῳ τοῦ θρόνου, καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσα-
ρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν, καὶ
ὄπισθεν. καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον, ὅμοιον λέον
τι. καὶ τὸ δεύτερον ζῶον, ὅμοιον μόσχῳ, καὶ τὸ
τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἄνθρωπος, καὶ
τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πετωμένῳ.
καὶ τέσσαρα ζῶα, ἓν καθ' ἑαυτὸ εἶχον ἀνα-
πτέρυγας ἓξ κυκλόθεν, καὶ ἔσωθεν γέμοντα
ὀφθαλμῶν. καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέ-
ρας καὶ νυκτὸς λέγοντες ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος
κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὁ ἦν καὶ ὁ ὤν, καὶ
ὁ ἐρχόμενος. καὶ ὅταν δώσουσιν τὰ ζῶα δό-
ξαν, καὶ τιμὴν, καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημέ-
νῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων.

ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum. Qui uicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut & ego uici & sedi cum patre meo in throno eius. Qui habet aurem audiat, quid spūs dicat ecclesijs.

Post hæc uidi, & ecce ostium apertū in cœlo, & uox prima quam audiui tanquam tubæ loquentis mecum, dicens. Ascende huc & ostendā tibi quæ oportet fieri post hæc. Et statim fui inspiritu. Et ecce sedes posita erat in cœlo, & supra sedem sedens. Et qui sedebat similis erat aspectu, lapidi iaspidi & sardio, & iris erat in circumitu sedis similis uisioni smaragdinæ. Et in circumitu sedis sedilia uigintiquatuor, & super thronos uigintiquatuor seniores, sedentes, circumamicti stolis albis, & in capitibus eorum coronas aureas. Et de throno procedebāt fulgura & uoces, & tonitrua, & septē lāpades ignis ardentes ante thronum, quæ sunt septem spiritus dei. Et in conspectu sedis tanquā mare uitreum simile crystallo, & in medio sedis & in circumitu sedis quatuor animalia plena oculis ante & retro. Et animal primū simile leoni, & secundū animal simile uitulo, & tertium animal habens faciem uelut homo, & quartum animal simile aquilæ uolanti. Et quatuor animalia singula eorum habebant alas senas, in circumitu, & intus plena erāt oculis. Et requiem nō habebant die ac nocte, dicētia. Sanctus, sanctus sctūs dñs deus oipotēs, q erat & q est, & qui uenturus est. Et cum darent illa aialia gloriā & honorē & bñdictionē sedenti sup thronū, uiuēti in sæcula sæculoꝝ

IIII

ἀἰώνων. καὶ πεσοῦνται οἱ κδ. πρεσβύτεροι ἐνώ-
πιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ προσκυ
νήσουσιν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ/
νων. καὶ βάλλουσιν τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώ
πιον τοῦ θρόνου λέγοντες. ἄξιος εἶ κύριε λα
βεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν δύνα/
μιν, ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ διὰ τὸ θε
λημά σου εἰσὶ, καὶ ἐκτίσθησαν. καὶ εἶδον ἐπὶ
τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλί
ον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ὄπισθεν κατεσφρα
γισμένον σφραγῖσιν ἑπτά. καὶ εἶδον ἄγγελον
ἰσχυρὸν κηρύσσοντα φωνῇ μεγάλῃ. τίς ἐστιν ἄξι
ος ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λύσαι τὰς σφραγῖδας
αὐτοῦ; καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ. οὐδὲ ἐπὶ
τῆς γῆς, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς ἀνοῖξαι τὸ βιβλί-
ον, οὐδὲ βλέπειν αὐτό. καὶ ἔκλαιον πολλὰ
ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὑρέθη ἀνοῖξαι, καὶ ἀναγνῶναι
τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό. καὶ εἷς τῶν πρεσβυ
τέρων λέγει μοι. μὴ κλαῖε. ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέ
ων ὁ ὢν ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ῥίζα Δαυὶδ ἀνοί
ξαι τὸ βιβλίον. καὶ λύσαι τὰς ἑπτὰ σφραγῖδας
αὐτοῦ. καὶ εἶδον καὶ ἰδοὺ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν
τεσσάρων ζώων, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων, ἀρ
νίον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ
καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτά, οἵ εἰσι τὰ τοῦ θεοῦ πνεύμα
τα τὰ ἀπεσταλμένα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἦλθε
καὶ εἴληφε τὸ βιβλίον ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου
ἐπὶ τοῦ θρόνου. καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον, τὰ τέσ/
σαρα ζῶα, καὶ οἱ κδ. πρεσβύτεροι ἔπεσαν ἐνώ-
πιον τοῦ ἀρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάρας, καὶ
φιάλας, χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων, αἵ
εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων, καὶ ᾄδουσιν
ᾠδὴν καινὴν λέγοντες. ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βι/
βλίον, καὶ ἀνοίξαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ, ὅτι ἐσφά
γης, καὶ ἠγόρασας ἡμᾶς τῷ θεῷ ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ πάσης
φυλῆς καὶ γλώσσης, καὶ λαοῦ, καὶ ἔθνους, καὶ ἐ/
ποίησας ἡμᾶς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱε/
ρεῖς, καὶ βασιλεύσομεν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶδον,
καὶ ἤκουσα φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν κυκλόθεν
τοῦ θρόνου

sæculorũ, procidunt uigintiquatuor se/
niores ante sedentem in throno, & ado
rant uiuentẽ in sæcula sæculoꝝ, & mit-
tunt coronas suas ante thronum, dicen
tes. Dignus es domine accipere gloriã
& honorem & uirtutem, quia tu creasti
omnia, & ꝓpter uoluntatẽ tuã sunt, & V
creata sunt. Et uidi in dextera sedẽtis
super thronũ librũ scriptũ intus & fo-
ris, signatũ sigillis septem. Et uidi ange
lum fortem, ꝓdicantem uoce magna.
Quis est dignus aperire librũ & solue/
re signacula eiꝰ? Et nemo poterat neq;
in cœlo neq; in terra neq; subter terrã
aperire librum, neq; aspicere illum. Et
ego flebam multum, qđ nemo dignus
inuentus esset aperire librũ nec uidere
eum. Et unus de senioribus dixit mihi.
Ne fleueris, Ecce uicit leo de tribu iuda
radix Dauid ut aperiat librũ, & soluat
septẽ signacula eius. Et uidi, & ecce in
medio throni & quatuor animaliũ, &
in medio seniorum agnus stans tanq̃
occisus, habens cornua septem & ocu/
los septẽ, qui sunt septem spũs dei mis/
si in omnem terram. Et uenit & accepit
de dextera sedentis in throno librũ. Et
cũ aperuisset librũ, quatuor aialia, & ui
gintiquatuor seniores ceciderunt corã
agno habẽtes singuli citharas et phia/
las aureas plenas odoramẽtoꝝ, q̃ sunt
orationes sanctoꝝ, et cantabant canti/
cum nouũ, dicẽtes. Dignus es dñe acci/
pere librũ et aperire signacula eius, qm̃
occisus es, et redemisti nos deꝰ i sangui
ne tuo, ex omni tribu et lingua et ppl'o
et natõe, & fecisti nos deo nostro reges
& sacerdotes, et regnabimꝰ sup terram
Et uidi et audiui uocẽ ãgeloꝝ i circũitu

τοῦ θρόνου καὶ τῶν ζώων. Ⓒ καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων. ἑστηκὸς ἀρνίον ὡς ἐσφαγμένον. ἔχον κέρατα ἑπτὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτά. οἵτινές εἰσιν τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ ἀπεσταλμένοι εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἦλθεν καὶ εἴληφεν ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸ βιβλίον. καὶ ὅτε ἔλαβεν τὸ βιβλίον. τὰ τέσσαρα ζῶα καὶ οἱ εἴκοσι πρεσβύτεροι ἔπεσαν ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου. ἔχοντες ἕκαστος κιθάραν καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων. αἵτινές εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων. καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν λέγοντες. ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ. ὅτι ἐσφάγης καὶ ἠγόρασας τῷ θεῷ ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους. καὶ ἐποίησας αὐτοὺς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλείαν καὶ ἱερεῖς. καὶ βασιλεύσουσιν ἐπὶ τῆς γῆς. Ⓒ καὶ εἶδον. καὶ ἤκουσα φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν μυριάδες μυριάδων καὶ χιλιάδες χιλιάδων. λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ. ἄξιόν ἐστιν τὸ ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον λαβεῖν τὴν δύναμιν καὶ πλοῦτον καὶ σοφίαν καὶ ἰσχὺν καὶ τιμὴν καὶ δόξαν καὶ εὐλογίαν. καὶ πᾶν κτίσμα ὃ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης. καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα. ἤκουσα λέγοντας. τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ. Ⓒ τῷ ἀρνίῳ ἡ εὐλογία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα ἔλεγον. ἀμήν. Ⓒ οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσαν. Ⓒ προσεκύνησαν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ⓒ εἶδον ὅτε ἤνοιξεν τὸ ἀρνίον ἓν ἐκ τῶν σφραγίδων. καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων λέοντος ὡς φωνῆς βροντῆς. ἔρχου καὶ βλέπε. καὶ εἶδον. καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός. καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτῷ ἔχων τόξον. καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος. καὶ ἐξῆλθεν νικῶν. Ⓒ ἵνα νικήσῃ. καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγῖδα τὴν δευτέραν. ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου λέγοντος. ἔρχου. Ⓒ βλέπε. καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵππος πυρρός. Ⓒ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτῷ ἐδόθη αὐτῷ λαβεῖν τὴν εἰρήνην ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ ἵνα ἀλλήλους σφάξωσιν. καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη. καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν τρίτην σφραγῖδα. ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου λέγοντος. ἔρχου. Ⓒ βλέπε. Ⓒ εἶδον Ⓒ ἰδοὺ ἵππος μέλας. καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτῷ ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων λέγουσαν. χοῖνιξ σίτου. δηναρίου. καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῆς. δηναρίου. καὶ τὸ ἔλαιον. καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσῃς. καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγῖδα τὴν τετάρτην. ἤκουσα φωνὴν τοῦ τετάρτου ζώου λέγουσαν. ἔρχου. καὶ βλέπε Ⓒ εἶδον καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρός. καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω. ὄνομα αὐτῷ ὁ θάνατος Ⓒ ὁ ᾅδης ἀκολουθεῖ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐξουσία ἀποκτεῖναι ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς

ἐν ῥομφαίᾳ

throni & animaliũ & seniorũ, & milia milium, dicentiũ uoce magna. Dignus est agnus qui occisus est accipere uirtutem & diuitias & sapientiam & fortitudinem & honorem & gloriam & benedictionem. Et omnem creaturã quæ in cœlo est, & quæ super terram, & sub terra & i mari, & quæ in eis sunt, omnia audiui, dicentes, sedenti in throno & agno, benedictio & honor & gloria & potestas in sæcula sæculorum. Et quatuor animalia dicebant. Amen. Et uiginti quatuor seniores ceciderunt in facies suas, & adorauerunt uiuentẽ in sæcula sæculorũ. Et uidi ꝙ aperuisset agnus VI
unũ de septẽ sigillis, & audiui unũ de quatuor animalibus. dicens, tanquam uocem tonitrui. Veni & uide, & uidi. Et ecce equus albꝰ, & ꝙ sedebat supꝫ illũ habebat arcũ, & data est ei corona, & exiuit uincẽs & ut uinceret. Et cũ apuisset sigillũ secũdũ, audiui secũdũ aial dicẽs. Veni & uide. Et exiuit alius equꝰ rufus & ꝙ sedebat supꝫ illũ datũ ẽ ei ut sumeret pacẽ de terra, & ut inuicẽ se ĩterficiãt & datus ẽ ei gladiꝰ magnꝰ. Et cũ apuisset sigillũ tertiũ, audiui tertiũ aial dicẽs. Veni & uide. Et uidi, & ecce equꝰ niger, & ꝙ sedebat supꝫ illũ habebat statherã in manu sua. Et audiui tãꝯ uocẽ in medio quatuor aialium, dicentiũ. Bilibris tritici denario uno, & tres bilibres hordei denario uno, et uinũ et oleũ ne læseris. Et cũ apuisset sigillũ quartũ audiui uocem quarti animalis, dicẽtẽ. Veni et uide. Et uidi, & ecce equꝰ pallidꝰ, et ꝙ sedebat supꝫ eũ nomẽ illi mors, et infernus sequebat eum. Et data est illi potestas interficiẽdi supꝫ quartã partã terræ

in gladio

ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ, καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν πέμπτην σφραγῖδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἣν εἶχον, καὶ ἔκραζον φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες, ἕως πότε ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος, καὶ ὁ ἀληθινὸς οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἀπὸ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς; καὶ ἐδόθησαν ἑκάστοις στολαὶ λευκαὶ, καὶ ἐρρέθη αὐτοῖς, ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόνον μικρὸν, ἕως οὗ πληρώσωντι, καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι ὡς καὶ αὐτοί. καὶ εἶδον ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἕκτην, καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος ἐγένετο μέλας ὡς σάκκος τρίχινος, καὶ ἡ σελήνη ὅλη ἐγένετο ὡς αἷμα. καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσαν εἰς τὴν γῆν, ὡς συκῆ βάλλει τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς ὑπὸ μεγάλου ἀνέμου σειομένη. καὶ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βιβλίον εἰλιγόμενον. καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν ἐκινήθησαν. καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ μεγιστᾶνες, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ χιλίαρχοι καὶ οἱ δυνατοὶ καὶ πᾶς δοῦλος, καὶ ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων, καὶ λέγουσι τοῖς ὄρεσι καὶ τοῖς πέτραις, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τῷ θρόνῳ, καὶ ἀπὸ ὀργῆς τοῦ ἀρνίου, ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ τίς δύναται σταθῆναι;

καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἑστῶτας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς, μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης, μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον. καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀναβάντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου ἔχοντα σφραγῖδα θεοῦ ζῶντος· καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις, οἷς ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν λέγων, μὴ ἀδικήσητε τὴν γῆν, μήτε τὴν θάλασσαν μήτε

in gladio, & fame & morte, a beſtijs terræ. Et cum aperuiſſet ſigillum quintum, uidi ſubter altare animas interfectorum propter uerbũ dei & propter teſtimoniũ quod habebant. Et clamabãt uoce magna, dicẽtes. Vſq; quo dñe ſanctus & uerax, non iudicas ac uindicas ſanguinem noſtrum de his qui habitant in terra? Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ, & dictũ eſt illis ut requieſcerent adhuc tempus modicũ, donec complerẽtur conſerui eorum, & fratres eorũ, qui interficiendi eſſent ſicut & illi. Et uidi cum aperuiſſet ſigillum ſextum & ecce terremotus magnus factus eſt. Et ſol factus eſt niger tanq; ſaccus cilicinus, & luna tota facta eſt ſicut ſãguis, & ſtellæ de cœlo ceciderunt ſuper terrã, ſicut ficus emittit groſſos ſuos cũ a uento magno mouetur. Et cœlum receſſit ſicut liber inuolutus, & omnis mons & inſulæ de locis ſuis motæ ſunt, & reges terræ & principes & diuites, & tribuni, & fortes & omnis ſeruus & liber abſcõderunt ſe in ſpeluncis & in petris montium. Et dicunt montibus & petris. Caditе ſuper nos, & abſcõdite nos a facie ſedentis ſup thronũ, & ab ira agni, qm̃ uenit dies magnꝰ iræ illius. Et quis poterit ſtare? Poſt hæc uidi quatuor an VII
gelos ſtantes ſuper quattuor angulos terræ, tenentes quattuor uentos terræ, ne flaret uẽtus ſup terrã, neq; ſup mare, neq; in ullam arborem. Et uidi alterum angelum aſcendentem ab ortu ſolis habentem ſigillum dei uiui, & clamauit uoce magna quattuor angelis quibus datum eſt nocere terræ & mari, dicens. Nolite nocere terræ neq; mari,

neq;

μήτε τὰ δένδρα ἄχρι σφραγίζωμεν τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. Καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων, ἑκατὸν τεσσαρακοντατέσσαρες χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ πάσης φυλῆς υἱῶν Ἰσραήλ, ἐκ φυλῆς Ἰούδα, ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς Ῥουβὶμ, ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς Γάδ, ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς Ἀσήρ, ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς Νεφθαλὶμ δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς Μανασσῆ δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς Συμεών, ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς Λευὶ δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς Ἰσαχὰρ δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς Ζαβουλὼν δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς Ἰωσὴφ δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολύς, ὃν ἀριθμῆσαι αὐτὸν οὐδεὶς ἠδύνατο ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ λαῶν, καὶ γλωσσῶν, ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, περιβεβλημένοι στολὰς λευκὰς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ κράζοντες φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες, ἡ σωτηρία τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ τῷ θεῷ ἡμῶν, καὶ τῷ ἀρνίῳ. καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι εἱστήκεσαν κύκλῳ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσαν ἐνώπιον τοῦ θρόνου ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ λέγοντες ἀμήν. ἡ εὐλογία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ σοφία, καὶ ἡ εὐχαριστία, καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγων μοι. οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκὰς τίνες; καὶ πόθεν ἦλθον; καὶ εἶπα αὐτῷ. κύριέ σου οἶδας. καὶ εἶπέ μοι, οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης, καὶ ἔπλάτυναν τὰς στολὰς αὐτῶν, καὶ ἐλεύκαναν στόλας αὐτὰς

neq; arboribus, quoaduſq; ſignemus ſeruos dei noſtri in frontibus eorum. Et audiui numerum ſignatorum, centumquadragintaquattuor milia ſignati ex omni tribu filiorum Iſrael. Ex tribu Iuda, duodecim milia ſignati. Ex tribu Ruben, duodecim milia ſignati. Ex tribu Gad, duodecim milia ſignati. Ex tribu Aſer, duodecim milia ſignati. Ex tribu Neptalim, duodecim milia ſignati. Ex tribu Manaſſe, duodecim milia ſignati. Ex tribu Symeon, duodecim milia ſignati. Ex tribu Leui, duodecim milia ſignati. Ex tribu Iſachar, duodecim milia ſignati. Ex tribu Zabulon, duodecim milia ſignati. Ex tribu Ioſeph, duodecim milia ſignati. Ex tribu Beniamin, duodecim milia ſignati. Poſt hæc uidi, & ecce turba multa, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & populis, & linguis, ſtantes ante thronum, & in conſpectu agni amicti ſtolis albis & palmæ in manibus eorum, & clamabant uoce magna, dicentes. Salus ei qui ſedet ſuper thronum dei noſtri & agno. Et omnes angeli ſtabant in circumitu throni & ſeniorum & quattuor animalium, & ceciderunt in conſpectu throni in facies ſuas, & adorauerũt deum, dicentes. Amen. Benedictio & claritas & ſapientia & gratiarumactio, honor & uirtꝰ & fortitudo deo noſtro in ſæcula ſæculoꝝ. Amen. Et reſpondit unus de ſenioribus, & dixit mihi. Hi q̃ amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt, & unde uenerunt? Et dixi illi. Dñe, tu ſcis. Et dixit mihi. Hi ſunt qui uenerunt de tribulatione magna, & dilatauerũt ſtolas ſuas, &

αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου, διατοῦτό
ἐισιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ λατρεύ-
ουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐ
τοῦ. καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου σκηνώ/
σει ἐπ' αὐτούς. οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ διψή
σουσιν, οὐδὲ μὴ πέσει ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος,
οὐδὲ πᾶν καῦμα. ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀναμέ-
σον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτούς, καὶ ὁδηγή/
σει αὐτοὺς ἐπὶ ζώσας πηγὰς ὑδάτων, καὶ
ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην ἐγέ
νετο σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμιώριον, καὶ εἶ/
δον ἀγγέλους οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἑστήκα-
σι. καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες. καὶ
ἄλλος ἄγγελος ἦλθε, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τὸ θυσια/
στήριον ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη
αὐτῷ θυμιάματα πολλά, ἵνα δώσῃ ταῖς
προσευχαῖς πάντων ἐπὶ τὸ θυ/
σιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου.
καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς
προσευχαῖς τῶν ἁγίων ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέ/
λου ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγε-
λος τὸ λιβανωτόν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸ ἐκ τοῦ
πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν
γῆν. καὶ ἐγένοντο φωναὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ
ἀστραπαὶ, καὶ σεισμός. καὶ οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι ἔχου
σας τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας, ἡτοίμασαν ἑαυ/
τοὺς, ἵνα σαλπίσωσι. καὶ ὁ πρῶτος ἄγγελος
ἐσάλπισε. καὶ ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ μεμι
γμένα αἵματι. καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν. καὶ τὸ
τρίτον τῶν δένδρων κατεκάη, καὶ πᾶς χόρ/
τος χλωρὸς κατεκάη. καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος
ἐσάλπισε, καὶ ὡς ὄρος μέγα πυρὶ καιόμε/
νον, ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγένετο τὸ
τρίτον τῆς θαλάσσης αἷμα, καὶ ἀπέθανε τὸ
τρίτον τῶν κτισμάτων, τὰ ἔχοντα ψυχάς.
καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρησαν. καὶ
ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἔπεσεν ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς λαμ
πάς, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν,
καὶ ἐπὶ

suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni. Ideo sunt ante thronum dei, & seruiunt ei die ac nocte in templo eius, & qui sedet in throno, habitabit super illos. Nō esurient neq; sitient amplius, nec cadet sup illos sol, neq; ullus æstus, quoniam agnus qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad uiuos fontes aquax, & absterget deus oēm lachrymā ab oculis eox. Et cū apuisset sigillū septimū, factū est silentiū in cœlo q̄si media hora. Et uidi septem angelos stātes in cōspectu dei, & datæ sunt illis septē tubæ. Et alius angelus uenit & stetit ante altare, habens thuribulū, aureum, & data sunt illi incensa multa, ut daret orationibus sanctorum omnium super altare aureum quod est ante thronum dei. Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu angeli corā deo. Et accepit angelus thuribulum, & ipleuit illud de igne altaris, & misit in terrā, & facta sunt tonitrua & uoces & fulgura, & terremotus magn⁹, & septē angeli q habebāt septē tubas, p̄parauerūt se, ut tuba canerent. Et prim⁹ angel⁹ tuba cecinit, & facta est grando, & ignis mixta sanguine, & missū est in terram. Et tertia pars terræ cōbusta est, & tertia ps arborx cō cremata est, & oē fœnū uiride cōbustū est. Et secūdus angel⁹ tuba cecinit, & tā quā mons magn⁹ igne ardens missus ē in mare. Et facta est tertia ps maris sanguis, & mortua ē tertia pars creaturax q̄ habebāt animas & tertia pars nauiū interijt. Et tertius angelus tuba cecinit & cecidit e cœlo stella magna ardēs tanq̄ facula, & cecidit in tertiā ptē fluminū & in fontes

VIII

ἡ ἐπὶ τὰς πηγὰς ὑδάτων, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται ἄψινθος. καὶ γίνεται τὸ τρίτον εἰς ἄψινθον, καὶ πολλοὶ ἀνθρώπων ἀπέθανεν ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν. καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον τοῦ ἡλίου, καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης, καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν, καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φαίνῃ τὸ τρίτον αὐτῆς, καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως. καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἀγγέλου πετωμένου ἐν μεσουρανήματι, λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ, οὐαὶ οὐαὶ οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων σαλπίζειν. καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ εἶδον ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεὶς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου, καὶ ἤνοιξε τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου, καὶ ἀνέβη καπνὸς καμίνου μεγάλης, καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ὁ ἀὴρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος, καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἐξουσία, ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς, καὶ ἐρρέθη αὐταῖς, ἵνα μὴ ἀδικήσωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς, οὐδὲ πᾶν χλωρόν, οὐδὲ πᾶν δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες οὐκ ἔχουσι τὴν σφραγῖδα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων. καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτούς, ἀλλ' ἵνα βασανισθήσωνται μῆνας πέντε, καὶ ὁ βασανισμὸς αὐτῶν, ὡς βασανισμὸς σκορπίου ὅταν παίσῃ ἄνθρωπον. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον, καὶ οὐχ εὑρήσουσιν αὐτόν, καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν, καὶ φεύγει ὁ θάνατος ἀπ' αὐτῶν. καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων, ὅμοια ἵπποις ἡτοιμασμένοις εἰς πόλεμον, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι ὅμοιοι χρυσῷ. καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα ἀνθρώπων. καὶ εἶχον θρίχας ὡς θρίχας γυναικῶν, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὡς

& in fontes aquarum, & nomen ſtellæ dicitur abſinthium. Et facta eſt tertia pars aquarum in abſinthium, & multi hominum mortui ſunt de aquis, quia amaræ factæ ſunt. Et quartus angelus tuba cecinit, & percuſſa eſt tertia pars ſolis, & tertia pars lunæ, & tertia pars ſtellarũ, ita ut obſcuraretur tertia pars eorum, & diei nó luceret pars tertia, & noctis ſimiliter. Et uidi & audiui unũ angelum uolantem per medium cœli dicentem uoce magna. Væ, uæ, habitãtibus in terra e cæteris uocibus tubæ trium angelorum, qui erant tuba canituri. IX Et quintus angelus tuba cecinit, & uidi ſtellam de cœlo cecidiſſe in terram, & data eſt ei clauis putei abyſſi. Et aperuit puteum abyſſi, & aſcendit fumus putei, ſicut fumus fornacis magnæ, & obſcuratus eſt ſol & aer de fumo putei. Et de fumo putei exierunt locuſtæ in terram, & data eſt illis poteſtas, ſicut habent poteſtatem ſcorpiones terræ. Et præceptum eſt illis ne lederent fœnum terræ, neq; omne uiride, neq; omnem arborem, niſi tantum homines, qui non habent ſignum dei in frontibus ſuis. Et datum eſt illis, ne occiderent eos, ſed ut cruciarentur menſibus quinq;. Et cruciatus eorum, ut cruciatus ſcorpij, cum percuſſerit hominem. Et in diebus illis quærẽt homines mortem, & non inuenient eam, & deſyderabunt mori, & fugiet mors ab eis. Et ſimilitudines locuſtarum ſimiles equis paratis in prælium, & ſuper capita earum tanquã coronæ, ſimiles auro, & facies earum tanq; facies hoim. Et habebant cæpillos ſicut capillos mulierum, & dẽtes earum ſicut

πῶν, ὡς λεόντων ἦσαν. καὶ εἶχον θώρακας ὡς θώρακας σιδηροῦς. καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν, ὡς φωνὴ ἁρμάτων ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον. καὶ ἔχουσιν οὐρὰς ὁμοίας σκορπίοις. καὶ κέντρα ἦν ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν. καὶ ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε. καὶ ἔχουσιν ἐπ' αὐτῶν βασιλέα τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου ὄνομα ἑαυτῷ ἑβραϊστὶ ἀβαδδών. καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει ἀπολλύων. ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλθεν. ἰδοὺ ἔρχονται δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα. Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισε. Καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ λέγουσαν τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ ὃς εἶχεν τὴν σάλπιγγα. λῦσον τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ Εὐφράτῃ. καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς τὴν ὥραν καὶ ἡμέραν καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτόν, ἵνα ἀποκτείνωσιν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων. καὶ ὁ ἀριθμὸς στρατευμάτων τοῦ ἱππικοῦ δύο μυριάδες μυριάδων. καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει. καὶ τοὺς καθημένους ἐπ' αὐτῶν ἔχοντας θώρακας πυρινοὺς καὶ ὑακινθίνους καὶ θειώδεις. Καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λεόντων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ Καπνὸς Θεῖον. ὑπὸ τῶν τριῶν τούτων ἀπεκτάνθησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ πυρὸς Καπνοῦ, Καὶ ἐκ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν. αἱ γὰρ ἐξουσίαι αὐτῶν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν εἰσιν. αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιοι ὄφεσιν ἔχουσαι κεφαλὰς καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσιν. Καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις οὐδὲ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσωσι τὰ δαιμόνια καὶ τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ χαλκᾶ Καὶ τὰ λίθινα, Καὶ τὰ ξύλινα. ἃ οὔτε

βλέπειν

rum ſicut dentes erant. Et habebant loricas ſicut loricas ferreas, & uox alarum earum ſicut uox curruum equorum multorum currentium in bellum. Et habebant caudas ſimiles ſcorpionũ & aculei erant in caudis earum, & poteſtas earum nocere hominibus menſibus quinq; Et habebãt ſuper ſe regem angelũ abyſſi. cui nomen hebraice abaddon, græce autem ἀπολλύων, & latine habens nomen exterminans. Væ unũ abiit, & ecce ueniũt adhuc duo uæ poſt hæc. Et ſextus angelus tuba cecinit, & audiui uocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod eſt ante oculos dei, dicẽtem ſexto angelo qui habebat tubam. Solue quatuor angelos qui alligati ſunt in flumine magno Euphrate. Et ſoluti ſunt quatuor angeli qui parati erant in horam & diem & menſem & annum, ut occiderent tertiam partem hominum. Et numerus equeſtris exercitus, uicies millies dena milia. Et audiui numerũ eoꝝ. Et ita uidi equos in uiſione, & q ſedebant ſup eos habebãt loricas igneas & hiacynthinas & ſulphureas. Et capita equoꝝ erant tanq; capita leonũ, & de ore ipſoꝝ procedebat ignis & fumus & ſulphur. Ab his tribus plagis occiſa eſt tertia pars hoim, de igne & de fumo & ſulphure, q̃ p̃cedebãt ex ore ipſoꝝ. Poteſtas enim eorum in ore eoꝝ eſt, & in caudis eoꝝ. Nam caudæ eoꝝ ſimiles ſerpẽtibus habẽtes capita & in his nocẽt. Et cæteri hoies q nõ ſũt occiſi in his plagis, neq; pœnitẽtiã egerũt de opib⁹ manuũ ſuaꝝ, ut nõ adorarẽt dæmonia & ſimulacra aurea & argẽtea & ærea & lapidea & lignea, q̃ neq;

s uidere

βλέπειν δ' ὤσατη, οὔτε ἀκούειν, οὔτε περιπατεῖν, ἠλ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν οὔτε ἐκ τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν, οὔτε ἐκ τ πορνείας αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν, ἠ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ τ οὐρανοῦ περιβεβλημένον νεφέλην, ἠ ἶρις ἐπὶ τ κεφαλῆς, ἠ τὸ πρόσωπον αὐτ ὡς ὁ ἥλιος, ἠ οἱ πόδες αὐτου ὡς στύλοι πυρός. ἠ εἶχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτ βιβλαρίδιον ἠνεῳγμένον, ἠ ἔθηκε τὸν πόδα αὐτου τὸν δεξιὸν ἐπὶ τ θαλάσσαν, τὸν δὲ εὐώνυμον, ἐπὶ τῆς γῆς, ἠ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, ὥσπερ λέων μυκᾶται. καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν ἑπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτ φωνάς. ἠ ὅτε ἐλάλησ ἑπτὰ βρονταὶ τὰ φωνὰς ἑαυτ, ἔμελλον γράφειν. ἠ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τ οὐρανοῦ, λέγουσάν μοι, σφράγισον ἃ ἐλάλησεν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ, ἠ μὴ ταῦτα γράφῃς, ἠ ὁ ἄγγελος ὃν εἶδον ἑστῶτα ἐπὶ τ θαλάσσης, ἠ ἐπὶ τ γῆς, ἦρε τὴν χεῖρα αὐτου εἰς τὸν οὐρανόν, ἠ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τ αἰώνων, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν ἠ τὰ ἐν αὐτῷ, ἠ τὴν θάλασσαν ἠ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος οὐκ ἔσαι ἔτι, ἀλλὰ ἐν ταῖς ἡμέραις τ φωνῆς τ ἑβδόμου ἀγγέλου ὅταν μέλλει σαλπίζειν, ἠ τελεσθῇ τὸ μυστήριον τ θεοῦ, ὡς εὐηγγέλισε τοῖς ἑαυτου δούλοις τοῖς προφήταις. ἠ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ἐκ τ οὐρανοῦ πάλιν λαλοῦσα μετ' ἐμοῦ, ἠ λέγουσα. ὕπαγε, λαβὲ τὸ βιβλαρίδιον τὸ ἠνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τ θαλάσσης ἠ ἐπὶ τ γῆς. ἠ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον λέγων αὐτῷ δός μοι τὸ βιβλαρίδιον. ἠ λέγει μοι, λάβε, ἠ κατάφαγε αὐτό, ἠ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν σόματί σου ἔσαι γλυκὺ ὡς μέλι. καὶ ἔλαβον τὸ βιβλαρίδιον ἐκ τ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, ⁊ κατέφαγον αὐτό. ἠ ἦν ἐν τῷ σόματί μου, ὡς μέλι γλυκύ. ⁊ ὅτε ἔφαγον αὐτὸ ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου

καὶ λέγει

uidere poſſunt, neq; audire, neq; ambulare, & nō egerūt pœnitentiā ab homicidijs ſuis, neq; a ueneficijs ſuis, neq; a fornicatione ſua, neq; a furtis ſuis.

X Et uidi alium angelum fortē deſcendentem de cœlo amictum nube & iris in capite eius. Et facies eius erat ut ſol, & pedes eius tanq; columnæ ignis. Et habebat in manu ſua libellū apertum, & poſuit pedem ſuum dextrum ſuper mare, ſiniſtrum autem ſuper terram, & clamauit uoce magna, quēadmodum cum leo rugit. Et cum clamaſſet, locuta ſunt ſeptem tonitrua uoces ſuas. Et cū locuta fuiſſent ſeptē tonitrua uoces ſuas, ego ſcripturus eram. Et audiui uocem de cœlo dicētē mihi. Signato quæ locuta ſunt ſeptem tonitrua, & ne ea ſcribas. Et angelus quem uidi ſtantem ſuper mare & ſuper terram, leuauit manum ſuam ad cœlum, & iurauit per uiuentē in ſæcula ſæculoꝝ, qui creauit cœlum & ea quæ in illo ſunt, & terrā & ea quæ in ea ſunt, & mare & ea quæ in eo ſunt, quia tēpus nō erit amplius, ſed in diebus uocis ſeptimi angeli, cū cœperit tuba canere conſūmabit myſteriū dei, ſicut euangelizauit p ſeruos ſuos pphetas, & audiui uocē de cœlo itez loquētē mecū, & dicentē. Vade & accipe librum apertū in manu angeli ſtātis ſuper mare & ſup terrā. Et abij ad angelū, dicens ei, ut daret mihi librū. Et dixit mihi. Accipe librū & deuora illū, & faciet amaricari uentrē tuū, ſed in ore tuo erit dulce tanq; mel. Et accepi librū de manu angeli & deuoraui illū, & erat in ore meo tanquam mel dulce. Et cum deuoraſſem eum amaricatus eſt uenter meus

Et dicit

καὶ λέγει μοι, δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς καὶ ἔθνεσι καὶ γλώσσαις καὶ βασιλεῦσι πολλοῖς. καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, λέγων ἔγειραι καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔσωθεν τοῦ ναοῦ ἔκβαλε ἔξωθεν. καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσῃς. καὶ ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆνας τεσσαράκοντα δύο, καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα περιβεβλημένοι σάκκους, οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ δύο λυχνίαι αἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τῆς γῆς ἑστῶσαι. καὶ εἴτις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν. καὶ εἴτις θέλῃ ἀδικῆσαι, οὕτως δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι. οὗτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανὸν ἵνα μὴ βρέχῃ ὑετὸς ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν τῆς προφητείας καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν εἰς αἷμα, καὶ πατάξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ πληγῇ, ὁσάκις ἐὰν θελήσωσιν. καὶ ὅταν τελέσουσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει πόλεμον μετ' αὐτῶν, καὶ νικήσῃ αὐτοὺς, καὶ ἀποκτανεῖ αὐτούς. καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας πόλεως τῆς μεγάλης ἥτις καλεῖται πνευματικῶς Σόδομα καὶ Αἴγυπτος ὅπου καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἐσταυρώθη. καὶ βλέψουσιν ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν τὰ πτώματα αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐκ τῶν ἐθνῶν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἥμισυ, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφιοῦσι τεθῆναι εἰς μνήματα. καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαροῦσιν ἐπ' αὐτοῖς καὶ εὐφρανθήσονται, καὶ δῶρα πέμψουσιν ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἥμισυ πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ θεοῦ εἰσῆλθεν ἐν αὐτοῖς. καὶ ἔστησαν ἐπὶ

Et dicit mihi. Oportet te iterũ prophe-
tare ĩ gẽtibus & populis & linguis & re-
gibus multis. Et datus eſt mihi cala- XI
mus ſimilis uirgæ, & dictum eſt mihi.
Surge & metire templũ dei & altare, &
adorantes in eo. Atriũ autẽ qđ intra
templũ eſt eĳce foras, & ne metiaris il-
lud, quoniã datum eſt gentibus, & ciui
tatem ſanctã calcabunt menſibus qua-
draginta duobus, & dabo duob⁹ teſti-
bus meis, & prophetabũt diebus mille
ducẽtis ſexaginta amicti ſaccis. Hi ſunt
duæ oliuæ & duo candelabra in con-
ſpectu domini terræ ſtantia. Et ſi quis
uoluerit eis nocere, ignis exit de ore
eorũ, & deuorat inimicos eorum. Et ſi
quis uoluerit eos ledere, ſic oportet eũ
occidi. Hi habent poteſtatem clauden-
di cœlũ ne pluat diebus prophetiæ illo
rum, & poteſtatem habẽt ſuper aquas
conuertendi eas in ſanguinem, & per-
cutiẽdi terrã omni plaga quotienſcũq;
uoluerint. Et cum finierint teſtimoniũ
ſuum, beſtia quæ aſcendit de abyſſo fa
ciet aduerſus eos bellum, & uincet illos
& occidet eos. Et corpora eorum iace-
bunt in plateis ciuitatis magnæ quæ uo
catur ſpiritaliter Sodoma & Aegyptus
ubi & dominus noſter crucifixus eſt.
Et uidebunt de tribubus & populis &
linguis & gentibus corpora eorum per
tres dies & dimidium, & corpora eorũ
non ſinent poni in monumentis. Et in-
habitantes terram gaudebunt ſuper il
los & iocundabunt, & munera mittent
inuicem; quoniã hi duo prophetæ cru-
ciauerunt eos qui habitant ſuper terrã.
Et poſt dies tres & dimidium ſpiritus
uitæ a deo intrauit in eos. Et ſteterunt

ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν. καὶ φόβος μέγας
ἔπεσεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς. καὶ ἤ-
κουσαν φωνὴν μεγάλην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγου
σαν αὐτοῖς, ἀνάβητε ὧδε, καὶ ἀνέβησαν εἰς
τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ. καὶ ἐθεώρησαν αὐ
τοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐ-
γένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον μέ-
ρος πόλεως ἔπεσε, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σει
σμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά. καὶ
οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, καὶ ἔδωκαν
δόξαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. οὐαὶ ἡ δευτέρα
ἀπῆλθε, ἰδοὺ ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχεται ταχύ.
καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισε. καὶ ἐγέ
νοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ λέγου-
σαι, ἐγένοντο αἱ βασιλεῖαι τοῦ κόσμου τοῦ κυ
ρίου ἡμῶν. καὶ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύ
σει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ οἱ κά
πτεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ
τοὺς θρόνους αὐτῶν ἔπεσαν ἐπὶ τὰ πρόσωπα
αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ λέγοντες
εὐχαριστοῦμέν σοι κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκρά
τωρ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος ὅτι εἴληφας δύ
ναμίν σου τὴν μεγάλην, καὶ ἐβασίλευσας. καὶ
τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου καὶ
ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν κριθῆναι καὶ δοῦναι τὸν μι
σθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς προφήταις, καὶ τοῖς ἁ
γίοις, καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου, τοῖς μι
κροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις, καὶ διαφθεῖραι τοὺς
φθείροντας τὴν γῆν. καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ
ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθή-
κης αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ
καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ, καὶ σεισμὸς, καὶ χάλαζα με
γάλη. καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ
γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ σελήνη ὑπο
κάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς
στέφανος ἀστέρων δώδεκα. καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα
κράζει, ὠδίνουσα καὶ βασανιζομένη τεκεῖν καὶ
ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ
ἰδοὺ δράκων μέγας πυρρὸς, ἔχων κε-
φαλὰς ἑπτὰ

super pedes suos, & timor magnus ce-
cidit super eos qui uiderunt eos. Et au-
dierunt uocem magnã de cœlo, dicen-
tem eis. Ascendite huc. Et ascenderunt
in cœlum in nube, & uiderunt illos ini-
mici eorũ. Et in illa hora factus est ter-
remotus magnus, & decima pars ciuita
tis cecidit. Et occisa sũt in terremotu no
mina hominũ septem milia, & reliqui
in timorẽ sunt missi, & dederunt gloriã
deo cœli. Væ secundũ abiit, & ecce uæ
tertium ueniet cito. Et septimus ange-
lus tuba cecinit, & factæ sunt uoces ma
gnæ in cœlo dicẽtes. Facta sunt regna
huius mundi dñi nostri & Christi eius,
& regnabit in sæcula sæculorũ. Amen.
Et uigintiquatuor seniores qui in con-
spectu dei sedent in sedibus suis, cecide
runt in facies suas, & adorauerunt deũ
dicentes. Gratias agimus tibi domine
deus omnipotens, qui es, & qui eras,
& qui uẽturus es, quia accepisti uirtutẽ
tuã magnã & regnasti. Et iratæ sunt gẽ-
tes & aduenit ira tua & tẽpus mortuo-
rum ut iudicẽtur & reddas mercedẽ seruis tuis
prophetis & sanctis, & timentibus no-
mẽ tuũ pusillis & magnis, & extermi-
nes eos qui exterminãt terrã. Et apertũ
est templum dei in cœlo, & uisa est arca
testamenti eius in templo eius, & facta
sunt fulgura & uoces & tonitrua & ter-
remotus, & grando magna.

Et signum magnum apparuit in cœ XII
lo. Mulier amicta sole, & luna sub pe-
dibus eius, & in capite eius corona stel-
larum duodecim. Et in utero habens,
clamat parturiens, & cruciatur ut pa-
riat. Et uisum est aliud signum in cœlo
& ecce draco magnus rufus habens ca-
pita septem

φαλὰς ἑπτὰ ⁊ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τὰς
κεφαλὰς αὐτοῦ διαδήματα. καὶ ἡ οὐρὰ σύ
ρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων. καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς
εἰς τὴν γῆν, καὶ ὁ δράκων ἔστηκεν ἐνώπιον τῆς
γυναικὸς τῆς μελλούσης τεκεῖν, ἵνα ὅταν τέκῃ
τὸ τέκνον αὐτῆς φάγῃ. καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄρρενα ὃς
μέλλει ποιμένειν πάντα τὰ ἔθνη ῥάβδῳ σιδη
ρᾷ. καὶ ἡρπάσθη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν
καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ. καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν
εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει τόπον ἡτοιμασ
μένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέφωσιν αὐ
τὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα. ⁊
ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ. ὁ μιχαὴλ
καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ ἐπολέμησαν κατὰ
τοῦ δράκοντος. καὶ ὁ δράκων ἐπολέμη
σε, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἴσχυσαν, οὐ
δὲ τόπος εὑρέθη αὐτῶν ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ,
καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας ὄφις ὁ ἀρ
χαῖος ὁ καλούμενος διάβολος, καὶ ὁ σατα
νᾶς ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλήθη
εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ ἐβλή
θησαν. καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην λέγου
σαν ἐν τῷ οὐρανῷ, ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτη
ρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ
ἡμῶν καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ αὐτοῦ, ὅτι
κατεβλήθη ὁ κατήγορος τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν
τοῦ θεοῦ ἡμέρας καὶ νυκτός. καὶ αὐτοὶ
ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου ⁊
διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν.
καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄ
χρι θανάτου. διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε οὐρα
νοὶ καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες. οὐαὶ τοῖς
κατοικοῦσι τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν
ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς, ὁ ἔχων
θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔ
χει. καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν
γῆν ἐδίωξε τὴν γυναῖκα ἥτις ἔτεκε τὸν ἄρρενα, καὶ
ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ με-

γάλου

pita ſeptem & cornua decem, & in capitibus ſuis diademata, & cauda eius trahebat tertiam partem ſtellarum cœli, & miſit eas in terram, & draco ſtetit ante mulierem quæ erat paritura, ut cũ peperiſſet filium eius deuoraret. Et peperit filium maſculũ qui recturus erat omnes gentes in uirga ferrea, & raptus eſt filius eius ad deum & ad thronum eius, & mulier fugit in ſolitudinem ubi habebat locum paratũ a deo, ut ibi paſcãt eam diebus mille ducentis ſexaginta. Et factum eſt prelium magnũ in cœlo. Michael & angeli eius ꝑliabantur cũ dracone, & draco pugnabat & angeli eius, & non ualuerunt, neq; locus inuentus eſt eorũ amplius in cœlo. Et ꝓiectus eſt draco ille magnus ſerpẽs antiquus qui uocatur diabolus & ſatanas, qui ſeducit uniuerſum orbem, & ꝓiectus eſt in terram, & angeli eius cum illo ꝓiecti ſunt. Et audiui uocẽ magnã dicentem. In cœlo nunc facta eſt ſalus & uirtus & regnum dei noſtri & poteſtas Chriſti eius, quia proiectus eſt accuſator fratrum noſtroꝝ qui accuſabat illos ante conſpectum dei noſtri die ac nocte, & ipſi uicerunt eũ ꝓpter ſanguinẽ agni, & ꝓpter uerbũ teſtimonij ſui, & nõ dilexerũt animã ſuã uſq; ad mortem. Propterea letamini cœli & q habitatis i eis. Væ habitatorib⁹ terræ & maris, quia deſcendit diabolus ad uos habens iram magnam, ſciens ꝙ modicũ tempus habet. Et poſtq; uidit draco, ꝙ proiectus eſſet in terram, perſecutus eſt mulierem quæ peperit maſculum. Et datæ ſũt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ ut

ςάλθ, ἵνα ϖέτατ ἐις τὴν ἔρημον εἰς τ τόπον
αὐτ, ὅϖ τρέφεται ἐκεῖ καιρὸν ☪ καιρούς ☪
ἥμισυ καιροῦ ἀϖὸ ϖροσώϖου τ ὄφεως. καὶ
ἔβαλεν ὁ ὄφις ὀπίσω ϕ γυναικὸς ἐκ τ
σόματος αὐτ ὕδωρ ὡς ϖόταμον, ἵνα ϖο
ταμοφόρητον ϖοιήσ. καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ
γυναικί, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ σόμα αὐϕ
καὶ κατέϖιεν τὸν ϖόταμον, ὃν ἔβαλεν ὁ
δράκων ἐκ τοῦ σόματ αὐτ . καὶ
ὠργίσθη ὁ δράκων ἐϖὶ τῇ γυναικὶ καὶ ἀ-
ϖῆλθεν ϖοιῆσαι ϖόλεμον μετὰ τ λοι-
ϖῶν τοῦ ϖέρματ αὐϕ, τ τηρούν
των τὰς ἐντολὰς τ θεοῦ, καὶ ἐχόν-
τ τὴν μαρτυρίαν τ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. καὶ ἐστά
θην ἐϖὶ τ ἄμμον τ θαλάσης. καὶ εἶδον ἐκ
τ θαλάσης θηρίον ἀναβαῖνον ἔχον κεφαλὰς
ἑϖτὰ. ☪ κέρατα δέϖτὰ. καὶ ἐϖὶ τ κεράτ αὐτ δέκα
διαδήματα. ☪ ἐϖὶ τὰς κεφαλὰς αὐτ ὄνομα
βλασφημίας καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον ὅμοιον ϖαρδάλ
ει, καὶ οἱ ϖόδες αὐτ, ὡς ἄρκτ καὶ τὸ σόμα
αὐτ ὡς σόμα λέοντ, καὶ ἔδωκεν αὐτ
ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτ καὶ τὸν θρόνον αὐτ καὶ ἐξουσίαν μεγάλην. καὶ εἶδον μίαν τ κεφαλῶν αὐτ ὡς ἐσφαγμένην εἰς θάνατον, καὶ ἡ πληγὴ τ θανάτου αὐτ ἐθεραπεύθη, καὶ ἐθαυμάσθη ὅλη τῇ γῇ ὀπίσω τ θηρίου καὶ προσεκύνησαν τ δράκοντα ὅς ἔδωκεν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν τὸ θηρίον λέγοντες, Τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ, Τίς δύναται ϖολεμῆσαι μετ αὐτ. καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λάλον μεγάλα ☪ βλασφημίας. καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ϖοιῆσαι μῆνας τεσσαράκοντα δύο καὶ ἤνοιξε τὸ σόμα αὐ τ εἰς βλασφημίαν ϖρὸς τ θεὸν βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτ καὶ τ σκηνὴν αὐτ. καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας, ☪ ἐδόθη αὐτῷ ϖόλεμον ϖοιῆσαι μετὰ τ ἁγίων, ☪ νικῆσαι αὐτούς, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐϖὶ ϖᾶσαν φυλὴν ☪ λαὸν καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος καὶ ϖροσκυνήσουσιν αὐτῷ. ϖάντες οἱ κατοικοῦντες

gnæ ut uolaret in desertum in locū suū ubi alitur per tempus & tempora & dimidium temporis a facie serpentis. Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquam flumen, ut eam faceret trahi a flumine. Et adiuuit terra mulierem, & aperuit terra os suum, & absorbuit flumen quod misit draco de ore suo. Et iratus est draco in mulierem, & abiit facere prælium cū reliquis de semine eius, qui custodiunt mandata dei, & habent testimoniū Iesu Christi. Et stetit super arenam maris.

XIII Et uidi de mari bestiam ascendentem, habētem capita septem & cornua decem, & super cornua eius decem diademata, & super capita eius nomen blasphemiæ. Et bestia quam uidi similis erat pardo, & pedes eius sicut pedes ursi, & os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco uirtutē suam & sedē suā & potestatē magnā. Et uidi unū de capitib⁹ ei⁹ quasi occisū in mortē, & plaga mortis ei⁹ curata est. Et admiratio fuit i uniuersa terra post bestiam. Et adorauerunt draconē, q dedit potestatē bestiæ, & adorauerūt bestiā dicētes. Quis similis bestiæ, & qs poterit pugnare cū ea? Et datum est ei os loquens magna & blasphemias, & data est ei potestas facere menses quadraginta duos. Et aperuit os suum in blasphemias ad deum blasphemare nomen eius & tabernaculum eius, & eos qui in cœlo habitāt. Et est datum illi bellum facere cum sanctis, & uincere eos. Et data est illi potestas in oēm tribū, & populū & linguā gentē, & adorauerūt eā oēs q inhabitabant terram,

κδύλες ἐπὶ τ γ̃ης ὧν ὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐν τῇ βίβλῳ τ ζωῆς τ ἀρνίου ἐσφαγισμένου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Εἴτις ἔχει οὖς, ἀκουσάτω εἴτις αἰχμαλωσίαν συνάγει, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει. εἴτις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανεῖ, δεῖ αὐ / τ ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι, ὧδε ἐστὶν ἡ ὑπο μονὴ & ἡ πίστις τ ἁγίων. & εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τ γ̃ης καὶ εἶχε κέρατα δύο ὅ/ μοια ἀρνίου, καὶ ἐλάλει ὡς δράκων. καὶ τὴν ἐξουσίαν τ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποι εῖ ἐνώπιον αὐτου καὶ ποιεῖ τὴν γ̃ὴν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ, ἵνα προσκυνή σωσι τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ κατα βαίνειν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γ̃ὴν ἐνώ/ πιον τῶν ἀνθρώπων. καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τ γ̃ης διὰ τὰ σημεῖα, ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι, ἐνώπιον τ θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τ γ̃ης, ποι/ ῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ, ὃ ἔχει τὴν πληγὴν τ μαχαίρας, καὶ ἔζησε. καὶ ἐδόθη αὐτῷ δοῦναι πνεῦμα τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα & λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, & ποιήσῃ ὅσοι ἂν μὴ προσκυνήσωσι τὴν εἰκόνα τ θηρίου, ἵνα ἀ/ ποκτανθῶσι. & ποιεῖ πάντας τοὺς μικρούς & τοὺς μεγάλους, & τοὺς πλουσίους & τοὺς πτωχούς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους καὶ τοὺς δούλους, ἵ/ να δώσῃ αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τ χειρὸς αὐτ τ δεξιᾶς ἢ ἐπὶ τ μετώπων αὐτῶν & ἵνα μή τις δύηται ἀγορᾶσαι ἢ πωλῆσαι εἰμὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα ἢ τὸ ὄνομα τ θηρίου ἢ τὸν ἀριθ μὸν τ ὀνόματος αὐτ, ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχ τὸν νοῦν ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστί, & ὁ ἀριθ / μὸς αὐτοῦ. χξς. καὶ εἶδον καὶ ἰ / δοὺ ἀρνίον ἑστὸς ἐπὶ τὸ ὄρος σιὼν καὶ μετ αὐτ τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἔχουσαι τὸ ὄνομα

bãt terrã quoꝝ nó ſunt ſcripta noía in libro uitæ agni, q occiſus eſt ab origine mũdi. Si qs habet aurẽ audiat. Qui in captiuitatem duxerit, in captiuitatẽ ua det, qui in gladio occiderit, oportet eũ gladio occidi. Hic eſt patientia & fides ſanctoꝝ. Et uidi aliam beſtiam aſcen/ dẽtem de terra, & habebat cornua duo ſimilia agni, & loquebatur ſicut draco. Et poteſtatem prioris beſtiæ omnem facit in conſpectu eius, & facit terram & inhabitantes in ea, adorare beſtiam primam, cuius curata eſt plaga mortis Et facit ſigna magna, ut etiam ignem faceret de cœlo deſcendere in terram in conſpectu hominum. Et ſeducit habi-tantes in terra propter ſigna quæ data ſunt illi facere in conſpectu beſtiæ, di-cens habitantibus in terra, ut faciant imaginem beſtiæ, quæ habet plagam gladij, & uixit. Et datum eſt illi ut da/ ret ſpiritũ imagini beſtiæ, & ut loqua-tur imago beſtiæ, & faciet ut quicumq; non adorauerint imaginem beſtiæ, oc/ cidatur. Et facit omnes puſillos, & magnos, & diuites, & pauperes, & li/ beros, & ſeruos accipere characterẽ in manu ſua dextera, aut in frõtibus ſuis. Et ne quis poſſet emere aut uendere, niſi qui habeat characterem, aut no-men beſtiæ, aut numerum nominis eius. Hic ſapientia eſt. Qui habet in/ tellectum, computet numerum beſtiæ. Numerus enim hominis eſt, & nume/ rus eius ſexcenti ſexaginta ſex.

Et uidi, & ecce agnus ſtans ſuper XIIII montem Sion, & cũ eo centũ quadra/ gintaquatuor milia habentia nomen

τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ ὁμολογοῦν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης. καὶ φωνὴν ἤκουσα κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν, καὶ ᾄδουσιν ὡς ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων. καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο μαθεῖν τὴν ᾠδὴν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς, οὗτοί εἰσιν οἱ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν, παρθένοι γάρ εἰσιν, οὗτοι οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ ὅπου ἂν ὑπάγῃ, οὗτοι ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ, καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐχ εὑρέθη δόλος, ἄμωμοί γάρ εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ. καὶ εἶδον ἄγγελον πετώμενον ἐν μεσουρανήματι ἔχοντα εὐαγγέλιον αἰώνιον εὐαγγελίσαι τοὺς καθημένους τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶν ἔθνος, καὶ φυλὴν, καὶ γλῶσσαν, καὶ λαὸν λέγοντα ἐν φωνῇ μεγάλῃ. φοβήθητε τὸν θεὸν, καὶ δότε αὐτῷ δόξαν, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσατε τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ θάλασσαν, καὶ πηγὰς ὑδάτων. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἠκολούθησε λέγων, ἔπεσεν ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικεν πάντα ἔθνη. καὶ τρίτος ἄγγελος ἠκολούθησεν αὐτοῖς, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ, εἴτις τῷ θηρίῳ προσκυνεῖ, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ, ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ κεκερασμένου ἀκράτου ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. καὶ βασανισθήσεται ἐν πυρὶ καὶ θείῳ, ἐνώπιον ἀγγέλων τῶν ἁγίων, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου.

καὶ ὁ καπνὸς

eius, & nomen patris eius scriptum in frontibus suis, Et audiui uocem de cœlo tanq̃ uocem aquarum multarum, & tanq̃ uocem tonitrui magni, & uocem quam audiui sicut citharedorũ citharizantium in citharis suis. Et cantabant quasi canticum nouum ante sedem & ante quatuor animalia, & seniores, & nemo poterat discere canticũ, nisi illa cẽtum quadragintaquatuor milia qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cũ mulieribus non sunt coinquinati, uirgines enim sunt. Hi sequuntur agnum quocũq̃ ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ deo & agno, & in ore eorum non est inuentum mendaciũ. Sine macula enim sunt ante thronum dei. Et uidi alterum angelum uolantem per medium cœli habentem euangelium æternum, ut euangelizaret habitantibus super terram, & omni genti & tribui & lingua & populo, dicentem magna uoce. Timete dominum & date illi honorem, quia uenit hora iudicij eius, & adorate eum, qui fecit cœlum & terram, mare & fontes aquarum. Et alius angelus secutus est eum, dicens. Cecidit cecidit Babylon ciuitas illa magna quia a uino ire foruicationis suæ potauit omnes gentes. Et tertius angelus secutus est illos, dicens uoce magna. Si quis adorauerit bestiam & imaginem eius, & acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua, & hic bibet de uino iræ dei, quod mixtum est mero in calice iræ ipsius. Et cruciabitur igne & sulphure in conspectu angelorum sanctorum, & ante conspectum agni.

Et fumus

καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐτῶν ἀναβαίνει εἰς αἰῶνα αἰώνων, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσκυνοῦντες τὸ θηρίον, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ εἴτις λαμβάνει χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ὧδε ἡ ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστίν, ὧδε οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς καὶ τὴν πίστιν ΙΗΣΟΥ, καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης μοι. γράψον, μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπάρτι. ναὶ, λέγει τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσονται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν, τὰ γὰρ ἔργα ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν. καὶ ἔιδον. καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκή, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην καθήμενος ὅμοιος υἱὸς ἀνθρώπου ἔχων ἐπὶ κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὀξύ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ κράζων ἐν μεγάλῃ τῇ φωνῇ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τὴν νεφέλην, πέμψον τὸ δρέπανόν σου, καὶ θέρισον, ὅτι ἦλθέ σοι ἡ ὥρα θερίσαι, ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς. καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τὴν νεφέλην τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ, καὶ ἄλλος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ ἄγγελος ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρός. καὶ ἐφώνησε κραυγῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέπανον τὸ ὀξύ λέγων πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ ὀξύ, καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς γῆς, ὅτι ἥκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς. καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν. καὶ ἐτρύγησε τὴν ἄμπελον τῆς γῆς, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τὴν μεγάλην, καὶ ἐπατήθη ἡ ληνὸς ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς ληνοῦ ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων. καὶ ἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ θαυμαστόν, ἀγγέλους ἑπτὰ ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς ἐσχάτας, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ θεοῦ, καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην μεμιγμένην πυρὶ, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου

Et fumus tormenti eorum aſcendit in ſæcula ſæculoꝝ. Nec habent requiē die ac nocte, qui adorant beſtiam & imaginem eius, & ſi quis acceperit characterē nominis eius. Hic patientia ſanctoꝝ eſt hic qui cuſtodiunt mandata dei & fidem Ieſu. Et audiui uocem de cœlo dicentem mihi. Scribe. Beati mortui, qui in dño moriunt amodo, etiā dicit ſpiritus, ut requieſcant a laboribus ſuis, ſed opera illoꝝ ſequunt illos. Et uidi, & ecce nubē cādidā & ſup nubē ſedentē ſimilem filio hois, habentē in capite ſuo coronam auream, & in manu ſua falcē acutam. Et alius angelus exiuit de templo damans uoce magna ad ſedentem ſuper nubē. Mitte falcem tuam & mete, quia uenit tibi hora, ut metas, qm̄ aruit meſſis terræ. Et miſit qui ſedebat ſuper nubem, falcem ſuā in terrā, & demeſſa eſt terra. Et alius āgelus exiuit de templo quod eſt in cœlo, habēs & ipſe falcem acutam. Et alius angelus exiuit de altari qui habebat poteſtatē ſupra ignem, & damauit uoce magna ad eū qui habebat falcem acutam, dicens. Mitte falcem tuam acutam, & uindemia botros uineæ terræ, quoniā maturæ ſunt uuæ eius. Et miſit angelus falcem ſuam acutam in terram & uindemiauit uineā terræ, & miſit in lacū iræ dei magnū, & calcatus eſt lacus extra ciuitatē, & exiuit ſanguis de lacu, uſq; ad frenos equorū p ſtadia mille ſexcenta. XV

Et uidi aliud ſignū in cœlo magnū & mirabile, angelos ſeptē habentes plagas ſeptē nouiſſimas, qm̄ in illis cōſummata ē ira dei. Et uidi tāq; mare uitreū mixtū igni, & eos q uictoriā reportarāt de beſtia

ἐκ τ̃ θηρίου ἐκ τ̃ εἰκόνος αὐτ̃, καὶ ἐκ τ̃ χαράγ
ματος αὐτ̃, ἐκ τ̃ ἀριθμ̃ τ̃ ὀνόματος αὐτ̃, ἑ-
στῶτας ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν ὑαλίνην, ἔχοντας
κιθάρας τ̃ θεοῦ. καὶ ᾄδουσιν τὴν ᾠδὴν μωσέως
δούλου τ̃ θεοῦ καὶ τ̃ ᾠδὴν τ̃ ἀρνίου λέγοντες, με-
γάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου κύριος ὁ θεὸς ὁ
παντοκράτωρ, δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί σου
ὁ βασιλεὺς τ̃ ἁγίων, τίς οὐ μὴ φοβηθῇ κύριε, καὶ
δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου, ὅτι μόνος ὅσιος, ὅτι πάν
τα τὰ ἔθνη ἥξουσι καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν
σου, ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν. καὶ
μετὰ ταῦτα εἶδον. καὶ ἰδοὺ ἠνοίγη ὁ ναὸς τ̃
σκηνῆς τ̃ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐξῆλθον
οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγὰς
ἐκ τοῦ ναοῦ ἐνδεδυμένοι λίνον καθαρὸν λαμ
πρόν, καὶ περιζωσμένοι τὰ στήθη ζώνας χρυ-
σᾶς, καὶ ἓν τ̃ τεσσάρων ζώων ἔδωκε τοῖς ἑπτὰ
ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας τ̃
θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων. καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ
τ̃ δόξης τοῦ θεοῦ καὶ ἐκ τ̃ δυνάμεως αὐ
τοῦ. καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν
ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τ̃ ἑπτὰ ἀγ-
γέλων. καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τ̃ ναοῦ
λεγούσης τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ὑπάγετε ἐκ-
χέετε τὰς φιάλας τοῦ θυμοῦ εἰς τὴν γῆν,
καὶ ἀπῆλθεν πρῶτος, καὶ ἐξέχεε τὴν φι-
άλην αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐγένετο ἕλ
κος κακὸν καὶ πονηρὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους
τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου.
καὶ τοὺς τὴν εἰκόνα προσκυνοῦντας αὐ-
τοῦ. καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐξέχεε
τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ
ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζῶ
σα ἀπέθανεν ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ ὁ τρίτος
ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς
τοὺς ποταμοὺς καὶ εἰς τὰς πηγὰς τ̃ν
ὑδάτων καὶ ἐγένετο αἷμα. καὶ ἤκουσα τ̃ ἀγγέλ
λέγοντος, δίκαιος κύριε εἶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ὅ
σιος, ὅτι

de beſtia & de imagine eius, & de nume
ro nois eius ſtantes ſup mare uitreum
habentes citharas dei, & cantant canti/
cum Moſi ſerui dei, & cāticū agni dicen
tes. Magna & mirabilia ſunt opera tua
dñe deus omnipotēs, iuſtæ & ueræ ſūt
uiæ tuæ dñe rex ſanctorū. Quis non ti/
mebit te dñe, & magnificabit nomen
tuū? Quia ſolus pius es, qm̄ omnes gē
tes uenient & adorabunt in conſpectu
tuo, qm̄ iudicia tua manifeſtata ſūt. Et
poſt hæc uidi, & ecce apertū eſt templū
tabernaculi teſtimonij in cœlo, & exie/
runt ſeptē angeli habētes ſeptē plagas
de templo, ueſtiti lino mūdo & candi/
do & p̄cincti circa pectora zonis aure/
is. Et unū ex quatuor aialibus dedit ſe-
ptem angelis ſeptē phialas aureas ple/
nas iracundiæ dei uiuētis in ſæcula ſæcu
lorum. Et impletū eſt templū deifumo
a maieſtate dei, & de uirtute eius, & ne/
mo poterat introire in templū, donec
conſummarentur ſeptem plagæ ſep/
tem angelorum.

Et audiui uocē magnā de tēplo, dicē XVI
tem ſeptem angelis. Ite effundite ſeptē
phialas iræ dei in terrā. Et abijt primus
angelus & effudit phialā ſuā in terrā,
& factū eſt uulnus ſæuū ac peſſimū in
homines qui habebant characterem
beſtiæ, & in eos q adorabant imaginē
eius. Et ſecundus angelus effudit phia-
lam ſuā in mare, & factꝰ eſt ſanguis tā-
quam mortui, & omnis anima uiuens
mortua eſt in mari. Et tertius angelus
effudit phialam ſuam in flumina & in
fontes aquarum, & factæ ſunt ſan/
guis. Et audiui angelum dicentem.
Iuſtus es domine, qui es, & qui eras
ſanctus

σιος, ὅτι ταῦτα ἔκρινας, ὅτι αἷμα ἁγίων καὶ προφητῶν ἐξέχεαν, καὶ αἷμα αὐτοῖς ἔδωκας πιεῖν ἄξιοί εἰσιν. καὶ ἤκουσα τοῦ θυσιαστηρίου λέγοντος, Ναί, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου. Καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυματίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐν πυρί. Καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι καῦμα μέγα, καὶ ἐβλασφήμησαν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῦ ἔχοντος ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας, καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δόξαν. καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου, καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτωμένη, καὶ ἐμασῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου, καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν, καὶ ἐκ τῶν ἑλκέων αὐτῶν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν. Καὶ ὁ ἕκτος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν τὸν Εὐφράτην, καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ, ἵνα ἑτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου. Καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὅμοια βατράχοις εἰσὶ γὰρ πνεύματα δαιμόνων ποιοῦντα σημεῖα ἃ ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς πόλεμον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. Ἰδοὺ ἔρχομαι ὡς κλέπτης. μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ, καὶ βλέπωσιν τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ. Καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τὸν καλούμενον Ἑβραϊστὶ Ἁρμαγεδών. Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἀέρα· καὶ ἐξῆλθε φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου λέγουσα, Γέγονε. Καὶ ἐγένοντο φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἀστραπαί· καὶ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς γῆς, τηλικοῦτος σεισμὸς οὕτως μέγας. καὶ ἐγένετο

ſanctus, quia hoc iudicaſti, quia ſanguinem ſanctorũ & prophetarũ effuderũt & ſanguinem eis dediſti bibere. Digni enim ſunt. Et audiui alterum dicentem. Etiam dñe deus omnipotẽs uera & iuſta iudicia tua. Et quartus angelus effudit phialam ſuã in ſolem, & datum eſt illi æſtu affligere homines in igni. Et æſtuauerunt homines æſtu magno, & blaſphemauerunt nomen dei habẽtis poteſtatem ſuper has plagas, neq; egerunt pœnitentiã ut darẽt illi gloriã. Et quintus angelus effudit phialã ſuã ſuper ſedẽ beſtiæ, & factũ eſt regnũ eius tenebroſum, & cõmanducauerunt linguas ſuas præ dolore, & blaſphemauerũt deum cœli præ doloribus ſuis & ulceribus ſuis, & non egerunt pœnitentiam ex operibus ſuis. Et ſextus effudit phialam ſuam in flumen illud magnũ Euphraten, & ſiccata eſt aqua ut præpararetur uia regum ab ortu ſolis. Et uidi de ore draconis, & de ore beſtiæ, & de ore pſeudoprophetæ exire ſpũs tres imundos in modũ ranarũ. Sũt enim ſpũs dæmoniorũ faciẽtes ſigna, ut pcedãt ad reges totius terræ cõgregare illos in pliũ diei illius magni dei oñipotẽtis. Ecce uenio ſicut fur. Btũs q uigilat & cuſtodit ueſtimẽta ſua, ne nudus ambulet, & uideant turpitudinẽ eius. Et congregabit illos in locũ qui uocat hebraice hermageddon. Et ſeptimus angelus effudit phialam ſuã in aerẽ, & exiuit uox magna de tẽplo a throno dicens. Factũ eſt. Et facta ſunt fulgura & uoces & tonitrua, & terremotus factus eſt magnus, qualis nunq; fuit, ex quo homines fuerunt ſuper terrã, talis terremotus ſic magnus

Et facta

καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσον. καὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. καὶ πᾶσα νῆσος ἔφυγε καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν. καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα.

Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ λέγων μοι. δεῦρο, δείξω σοι τὸ κρῖμα τῆς πόρνης τῆς μεγάλης, τῆς καθημένης ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν, μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύσθησαν οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς. καὶ ἀπήνεγκέ με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι. καὶ εἶδον γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον ὀνομάτων βλασφημίας, ἔχον κέρατα δέκα. καὶ ἡ γυνὴ ἦν περιβεβλημένη πορφύρᾳ καὶ κοκκίνῳ καὶ κεχρυσωμένη χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα χρυσοῦν ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, γέμον βδελυγμάτων καὶ ἀκαθάρτητος πορνείας αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον μυστήριον. Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς. καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων ΙΗΣΟΥ. καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα. καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος διὰ τί ἐθαύμασας, ἐγώ σοι ἐρῶ τὸ μυστήριον τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ θηρίου τοῦ βαστάζοντος αὐτήν, καὶ τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς, καὶ τὰ δέκα κέρατα. θηρίον ὃ εἶδες ἦν καὶ οὐκ ἔστι, καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου. καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει καὶ θαυμάσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν γεγραπται

Et facta est ciuitas magna in tres partes, & ciuitates gentiũ ceciderunt. Et Babylon magna uenit in memoriã ante deũ, ut daret illi calicẽ uini indignationis iræ suæ. Oẽs insula fugit, & mõtes nõ sunt inuenti. Et grãdo magna sicut talentũ descendit de cœlo in homines, & blasphemauerunt deũ hoies ꝓpter plagã grãdinis, qm̃ magna facta ẽ plaga eius uehemẽter. Et uenit unus de septem angelis qui habebant septẽ phialas, & locutus est mecũ dicens mihi. Veni ostendam tibi damnationẽ meretricis magnæ quæ sedet super aquas multas, cũ qua fornicati sunt reges terræ, & inebriati sunt qui inhabitãt terram de uino prostitutionis eius. Et abstulit me in spiritu in desertum. Et uidi mulierem sedẽtem super bestiam coccineam plenã noibus blasphemiæ, habentẽ capita septẽ, & cornua decem. Et mulier erat circũdata purpura & coccino, & inaurata auro et lapide ꝑcioso & margaritis, habẽs poculũ aureũ in manu sua, plenũ abominationib⁹ & imũdicia fornicationis eius. Et in fronte eius nomẽ scriptum, mysterium Babylon magna mater fornicationum & abominationum terræ. Et uidi mulierẽ ebriam de sanguine sanctorum, & de sanguine martyrum Iesu. Et miratus sum cum uiderem illam admiratione magna. Et dixit mihi angelus. Quare miraris? Ego dicam tibi sacramentum mulieris, et bestiæ quæ portat eã, quæ habet capita septem & cornua decẽ. Bestia quã uidisti fuit, & non est, & ascensura est de abysso, & in interitum ibit, & mirabuntur inhabitantes terram, quorum nomina XVII

οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον
τῆ ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλέπον-
τες τὸ θηρίον, ὅτι ἦν καὶ οὐκ ἔστι, καίπερ ἔστι, ὧδε
ὁ νοῦς, ὁ ἔχων σοφίαν. Αἱ ἑπτὰ κεφαλαὶ, ὄρη
εἰσὶν ἑπτὰ, ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται ἐπ' αὐτῶν,
καὶ βασιλεῖς ἑπτά εἰσιν, οἱ πέντε ἔπεσαν καὶ ὁ
εἷς ἔστι, ὁ ἄλλος οὔπω ἦλθε, καὶ ὅταν ἔλθῃ,
ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μεῖναι. καὶ τὸ θηρίον ὃ ἦν,
καὶ οὐκ ἔστι, καὶ αὐτὸς ὄγδοός ἐστι, καὶ ἐκ τῶν
ἑπτά ἐστι, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει. καὶ τὰ δέ-
κα κέρατα, ἃ εἶδες δέκα βασιλεῖς εἰσιν. οἵτινες
βασιλείαν οὐκ ἔλαβον, ἀλλ' ἐξουσίαν ὡς
βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβάνουσι μετὰ τοῦ
θηρίου. οὗτοι μίαν γνώμην ἔχουσι, καὶ τὴν
δύναμιν, καὶ τὴν ἐξουσίαν ἑαυτῶν τῷ θη-
ρίῳ διδιδώσουσιν. οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρνίου πο-
λεμήσουσι, καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς, ὅτι κύ-
ριος κυρίων ἐστὶ, καὶ βασιλεὺς βασιλέων, καὶ
οἱ μετ' αὐτοῦ κλητοὶ, καὶ ἐκλεκτοὶ, καὶ πιστοί.
καὶ λέγει μοι, τὰ ὕδατα ἃ εἶδες οὗ ἡ πόρνη
κάθηται, λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσὶ, καὶ ἔθνη, καὶ
γλῶσσαι, καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες ἐπὶ
τὸ θηρίον οὗτοι μισήσουσι τὴν πόρνην, καὶ
ἠρημωμένην ποιήσουσιν αὐτὴν, καὶ γυμνὴν
καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς φάγονται, καὶ αὐτὴν
κατακαύσουσιν ἐν πυρί. ὁ δὲ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς
καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ, καὶ
ποιῆσαι μίαν γνώμην, καὶ δοῦναι τὴν βασι-
λείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ ἄχρι τελεσθῇ τὰ ῥή-
ματα τοῦ θεοῦ. καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες, ἔστιν ἡ πόλις
ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασι-
λέων τῆς γῆς. Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον
ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔχοντα
ἐξουσίαν μεγάλην, καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δό-
ξης αὐτοῦ. καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ μεγάλῃ λέ-
γων, ἔπεσεν ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ μεγάλη. καὶ ἐγέ-
νετο κατοικητήριον δαιμόνων, καὶ φυλακὴ
παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου, καὶ φυλακὴ παν-
τὸς ὀρνέου ἀκαθάρτου καὶ μεμισημένου, ὅτι ἐκ τοῦ
οἴνου τοῦ

nomina ſcripta non ſunt in libro uitæ, à conſtitutione mundi, uidentes beſtiam, quæ erat & non eſt. Et hic eſt ſenſus, qui habet ſapiẽtiam. Septem capita, ſeptem montes ſunt, ſuper quos mulier ſedet, & reges ſeptẽ ſunt. Quinq; ceciderũt, unus eſt & alius nondum uenit. Et cum uenerit, oportet illum breue tempus manere. Et beſtia quæ erat & non eſt, & ipſe octauus eſt, & de ſeptem eſt, & in interitũ uadit. Et decem cornua, quæ uidiſti, decem reges ſunt, qui regnum nondum acceperũt, ſed poteſtatem tanq; reges una hora accipient cum beſtia. Hi unum conſilium habent, & uirtutem, & poteſtatem ſuam beſtiæ tradent. Hi cum agno pugnabunt, & agnus uincet illos, quoniam dñs dominorũ eſt, & rex regũ, & qui cũ illo ſunt uocati & electi & fideles. Et dicit mihi, Aquæ quas uidiſti, ubi meretrix ſedet, populi ſunt & turbæ & gentes, & linguæ, & decẽ cornua quæ uidiſti in beſtia hi odient fornicariã, & deſolatam facient illam & nudam, & carnes eius manducabunt, & ipſam igne concremabũt. Deus enim dedit in corda eorũ, ut faciãt quod placitum eſt illi, ut unam faciant uoluntatem, ut dent regnum ſuum beſtiæ, donec conſummentur uerba dei: Et mulier quam uidiſti eſt ciuitas magna, quæ habet regnum ſuper reges terræ. XVIII Et poſt hæc uidi alium angelum deſcendentem de cœlo, habentem poteſtatem magnã, & terrã illuminata eſt a gloria eius. Et exclamauit in fortitudine uoce magna, dicens, Cecidit cecidit Babylon magna, & facta eſt habitatio dæmoniorũ, & cuſtodia omnis ſpiritus immũdi, & cuſtodia omnis uolucris immũdæ, et inuiſæ, qa de

t uino

οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πέπωκε
πάντα τὰ ἔθνη. καὶ οἱ βασιλῆς τῆς γῆς μετ
αὐτῆς ἐπόρνευσαν, καὶ οἱ ἔμποροι αὐτῆς, ἐκ τῆ
δυνάμεως τοῦ στρήνους αὐτῆ ἐπλούτησαν, καὶ
ἤκουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν,
ἐξέλθετε ὁ λαός μου, ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε
ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, ἵνα μὴ λάβητε, ἐκ τῶν
πληγῶν αὐτῆς, ὅτι ἠκολούθησαν αὐτῆς αἱ
ἁμαρτίαι ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευ-
σεν ὁ θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς. Ἀπόδοτε
αὐτῇ, ὡς καὶ αὐτὴ ἀπέδωκεν ὑμῖν, καὶ δι-
πλώσατε αὐτῇ διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐ-
τῆς, ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασε, κεράσατε αὐ
τῇ διπλοῦν, ὅσα ἐδόξασεν ἑαυτὴν, καὶ ἐστρη
νίασε, τοσοῦτον δότε αὐτῇ βασανισμὸν καὶ πέν
θος, ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει κάθη-
μαι βασίλισσα, καὶ χήρα οὐκ εἰμὶ, καὶ πέν-
θος, οὐ μὴ ἴδω. διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἥξου
σιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς θάνατος, καὶ πένθος καὶ
λιμὸς, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται, ὅτι ἰσχυρὸς
κύριος ὁ θεὸς ὁ κρινῶν αὐτήν. καὶ κλαύσονται
αὐτὴν, καὶ κόψονται ἐπ' αὐτῇ οἱ βασιλεῖς τῆς
γῆς, οἱ μετ' αὐτῆς πορνεύσαντες, καὶ στρηνιάσαν
τες, ὅταν βλέπωσι τὸν καπνὸν τῆς πυρώ-
σεως αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν ἑστηκότες διὰ φόβον
τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ
πόλις ἡ μεγάλη Βαβυλὼν, ἡ πόλις ἡ ἰσχυ-
ρά, ὅτι ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου. καὶ οἱ
ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσι, καὶ πενθοῦσιν ἐπ' ἐ-
αυτοῖς, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγορά-
ζει οὐκέτι. γόμον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ
λίθου τιμίου, καὶ μαργαρίτου καὶ βύσσου,
καὶ πορφύρου, καὶ κοκκίνου. καὶ πᾶν ξύλον
θύϊνον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον, καὶ
πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τιμιωτάτου, καὶ χάλ
κου, καὶ σιδήρου, καὶ κινάμωμον, καὶ θυμία-
μα, καὶ μύρον, καὶ λίβανον, καὶ οἶνον, καὶ ἔλαι
ον, καὶ σεμίδαλιν, καὶ σῖτον, καὶ κτήνη, καὶ πρόβα
τα, καὶ ἵππων, καὶ ῥεδῶν, καὶ σωμάτων, καὶ ψυ-
χὰς ἀνθρώπων

uino iræ fornicationis eius biberunt om
nes gentes. Et reges terræ cum illa forni-
cati sunt, & mercatores terræ de uirtute
delitiarum eius diuites facti sunt. Et au-
diui aliam uocem de cœlo dicentem. Exi
te de illa populus meus, ne participes si-
tis delictorum eius, & de plagis eius ne
accipiatis. Quoniam peruenerunt pecca
ta eius usq; ad cœlũ, & recordatus est do
minus iniquitatum eius. Reddite illi si-
cut & ipsa reddidit uobis, & duplicate ei
duplicia secundum opera eius. In pocu-
lo quo miscuit uobis, miscete illi duplũ.
Quantum glorificauit se & in delitijs fu-
it, tantum date illi tormẽtum & luctum,
quia in corde suo dicit. Sedeo regina &
uidua non sum, & luctum non uidebo.
Ideo in una die ueniẽt plagæ eius, mors
& luctus & fames, & igne comburetur,
quia fortis est deus qui iudicabit illam.
Et flebunt illam & plangent se super illã
reges terræ, qui cum illa fornicati sunt, &
in delitijs uixerunt, cum uiderint fumum
incendij eius, longe stantes propter timo
rem tormenti eius, dicentes. Væ uæ ciui-
tas illa magna Babylon, ciuitas illa for-
tis, quoniam in una hora uenit iudicium
tuum. Et negociatores terræ flebũt & lu-
gebunt super illam, quoniam merces eo
rum nemo emet amplius, merces auri &
argenti & lapidis precioſi, & margaritæ,
& byssi, & purpuræ, & cocci, & omne li-
gnum thyinum, & omne uas eburneum
& omẽ fas de ligno precioſissimo & æra-
mento, et ferro et marmore, et cinnamo-
mum, et odoramentum, et unguentum,
et thus, et uinum, et oleum, et similam, et
triticum, et iumenta, et oues, et equorum
et rhædarum, et mancipiorum, et ani-
mas hominũ

χὰς ἀνθρώπων, καὶ ἡ ὀπώρα σου τῆς ἐπιθυμίας σου ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκέτι οὐ μὴ εὑρήσεις αὐτά. οἱ ἔμποροι τούτων οἱ πλουτήσαντες ἀπ' αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες καὶ λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ περιβεβλημένη βύσσινον καὶ πορφυροῦν, καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ, καὶ μαργαρίταις, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος. καὶ πᾶς κυβερνήτης, καὶ πᾶς ἐπὶ τόπον πλοίων ὁ ὅμιλος καὶ ναῦται τῆς θαλάσσης ἐργάζονται ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν, καὶ ἔκραζον ὁρῶντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς λέγοντες, τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ. καὶ ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραζον κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάντες οἱ ἔχοντες πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς λιμιότητος αὐτῆς, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη, εὐφραίνου ἐπ' αὐτῇ οὐρανέ, καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, καὶ οἱ προφῆται, ὅτι ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ κρῖμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς. καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλον μέγα, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν λέγων, οὕτως ὁρμήματι βληθήσεται Βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι, καὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν καὶ μουσικῶν, καὶ αὐλητῶν καὶ σαλπιστῶν, οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι. καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἔτι. καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι. καὶ φωνὴ νυμφίου καὶ νύμφης, οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι. ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγιστάνες τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐν αὐτῇ αἷμα προφητῶν καὶ ἁγίων εὑρέθη, καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα φωνὴν ὄχλου πολλοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ λέγοντος τὸ ἀλλη-

mas hoim. Et poma deſyderij aiæ tuæ diſceſſerũt a te, & oia pinguia & p̃clara perierũt a te, & amplius illa iã nõ inuenies. Mercatores hoim q̃ diuites facti ſunt ab ea longe ſtabunt ꝓpter timorẽ tormẽti ei⁹, flẽtes ac lugẽtes, & dicẽtes, uæ ue ciuitas illa magna, q̃ amicta erat byſſo & purpura & cocco, & deaurata erat auro & lapide p̃cioſo & margaritis q̃m una hora deſtitutæ ſunt tantæ diuitiæ. & oĩs gubernator, & oĩs in nauibus uerſantiũ turba & nautæ & qui in mari operantur longe ſteterunt, & clamauerunt uidentes locũ incendij eius, dicentes. Quæ ſimilis ciuitati huic magnæ? Et miſerunt puluerẽ ſuper capita ſua, & clamauerunt flentes & lugentes, dicentes. Væ uæ ciuitas illa magna in qua diuites facti ſunt oẽs qui habebãt naues in mari de p̃cijs eius, q̃m una hora deſolata eſt. Exulta ſup eã cœlũ & ſancti apoſtoli & ꝓphetæ, q̃m iudicauit deus iudiciũ ueſtrũ de illa. Et ſuſtulit un⁹ angelus fortis lapidẽ quaſi molarem magnum & miſit in mare, dicẽs. Hoc impetu mittet Babylõ ciuitas illa magna, & ultra iã nõ iuenietur. Et uox citharædox & muſicox & tibia canentiũ, & tuba nõ audietur in te amplius, & oĩs artifex, cuiuſcũq; artis nõ inuenietur i te amplius. Et uox molæ nõ audietur in te ãplius. Et lux lucernæ nõ lucebit in te amplius, & uox ſpõſi & ſpõſæ nõ audietur adhuc in te, qa mercatores tui erãt principes terræ, qa in ueneficijs tuis errauerũt oẽs gentes, & in ea ſanguis prophetax & ſanctox inuentus eſt, & omniũ qui interfecti ſũt in terra. Poſt hæc audiui quaſi uocẽ magnam turbæ multæ in cœlo dicen- XIX

τος τὸ ἀλλη-

τος τὸ ἀλληλούϊα, ἡ σωτηρία καὶ ἡ δόξα, καὶ
ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύναμις κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν,
ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτου, ὅτι
ἔκρινεν τὴν πόρνην τὴν μεγάλην ἥτις ἔ-
φθειρεν τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκη-
σε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ, ἐκ χειρὸς αὐ-
τῆς, καὶ δεύτερον εἰρηκ. ἀλληλούϊα. καὶ ὁ καπνὸς
αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ ἔπε-
σαν οἱ πρεσβύτεροι οἱ κδ. καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα,
καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ
τῳ θρόνου λέγοντες ἀμὴν ἀλληλούϊα. καὶ φω-
νὴ ἐκ τοῦ θρόνου ἐξῆλθεν, αἰνεῖτε τὸν θεὸν ἡ-
μῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ φοβού-
μενοι αὐτὸν, καὶ οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι.
καὶ ἤκουσα φωνὴν ὄχλου πολλοῦ. καὶ ὡς φω-
νὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βρον-
τῶν ἰσχυρῶν λέγοντας ἀλληλούϊα, ὅτι ἐβασίλευ-
σεν ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ. χαίρωμεν καὶ ἀ-
γαλλιώμεθα, καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι
ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου, καὶ ἡ γυνὴ ἡτοί-
μασεν ἑαυτὴν. καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα περιβάλη-
ται βύσσινον καθαρὸν καὶ λαμπρόν. τὸ γὰρ
βύσσινον τὰ δικαιώματά ἐστιν τῶν ἁγίων. καὶ
λέγει μοι. Μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ ἀρνίου
κεκλημένοι. καὶ λέγει μοι, οὗτοι οἱ λόγοι ἀ-
ληθινοί εἰσιν τοῦ θεοῦ. καὶ ἔμπροσθεν
τῶν ποδῶν αὐτου προσκυνῆσαι αὐτῷ. καὶ
λέγει μοι, ὅρα μή, σύνδουλός σου εἰμὶ, καὶ τῶν
ἀδελφῶν σου, καὶ τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρί-
αν του ΙΗΣΟΥ, τῷ θεῷ προσκύνησον. ἡ γὰρ μαρ-
τυρία ΙΗΣΥ ἐστὶ τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας. καὶ
εἶδον τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον. καὶ ἰδοὺ ἵππος
λευκὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν. πιστὸς καὶ ἀλη-
θινὸς καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ πολεμεῖ. οἱ δὲ
ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρὸς. καὶ ἐπὶ τὴν κεφα-
λὴν αὐτοῦ διαδήματα πολλὰ, ἔχων ὄνομα γε-
γραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός. καὶ περι-
βεβλημένος ἱμάτιον βεβαμμένον αἵματι. καὶ κα-
λεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. καὶ τὰ στρατεύ-
ματα ἃ

tis alleluia. Salus & honor & gloria & uirtus dño deo noſtro eſt, qa uera & iuſta iudicia eius quia iudicauit de meretrice magna, quæ corrupit terrã in pſtitutione & uindicauit ſanguinẽ ſeruoꝝ ſuorũ de eius manu. Et iterũ dixerunt, alleluia. Et fumus aſcendit in ſæcula ſæculorum. Et ceciderunt uigintiquatuor ſeniores & quatuor animalia, & adoraũerunt deum ſedentem ſuper thronũ, dicentes. Amẽ alleluia. Et uox de throno exiuit, dicens. Laudẽ dicite deo noſtro oẽs ſancti eius, & qui timetis deum puſilli & magni. Et audiui uocem turbæ multæ, & ſicut uocem aquarum multarꝝ, & ſicut uocem tonitruoꝝ magnorum, dicentium, alleluia, qm̃ regnauit dñs deus noſter omnipotens. Gaudeamus & exultemus & demus gloriã ei, quia uenerunt nuptiæ agni, & uxor eius p̃parauit ſe. Et datũ eſt illi ut cooperiat ſe byſſino puro & ſplendido. Byſſinum em̃ iuſtificationes ſunt ſanctorum. Et dixit mihi. Scribe. Beati qui ad cœnã nuptiaꝝ agni uocati ſũt. Et dixit mihi. Hæc uerba dei uera ſunt. Et cecidi ante pedes eius, ut adorarẽ eum. Et dixit mihi. Vide ne feceris. Cõſeruus tuus ſum, & fratrũ tuoꝝ habẽtiũ teſtimonium Ieſu. deũ adora. Teſtimoniũ em̃ Ieſu eſt ſpũs prophetiæ. Et uidi cœlum apertũ, & ecce equus albus, & qui ſedebat ſup eũ uocabat̃ fidelis & uerax, & in iuſticia iudicat & pugnat. Oculi aũt eiꝰ ſicut flãma ignis, & in capite eiꝰ diæ demata multa, habens nomen ſcriptũ, qd̃ nemo nouit niſi ipſe. Et ueſtitꝰ erat ueſte tincta ſanguine, & uocat̃ nomen eius, uerbum dei, & exercitus qui ſunt in cœlo

μαται ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθουν αὐτῷ ἐφ' ἵπ
ποις λευκοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν
καὶ καθαρόν. καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκ
πορεύεται ῥομφαία ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πα-
τάξῃ τὰ ἔθνη. καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς
ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ. καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν
τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ, καὶ ὀργῆς τοῦ θεοῦ
παντοκράτορος. Καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον, καὶ
ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ, τὸ ὄνομα γεγραμμέ-
νον, Βασιλεὺς βασιλέων, καὶ κύριος κυρίων.
καὶ εἶδον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν ἡλίῳ. καὶ ἔκρα
ξε φωνῇ μεγάλῃ λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πε
τωμένοις ἐν μεσουρανήματι, δεῦτε καὶ συνάγε
σθε εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ θεοῦ, ἵνα φάγητε
σάρκας βασιλέων, καὶ χιλιάρχων, καὶ σάρκας
ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων, καὶ τῶν καθημένων
ἐπ' αὐτῶν, καὶ σάρκας πάντων ἐλευθέρων, καὶ
δούλων, καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων. καὶ εἶδον τὸ
θηρίον, καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ τὰ στρατεύμα
τα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τοῦ
καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, καὶ μετὰ τοῦ στρα-
τεύματος αὐτοῦ. καὶ ἐπιάσθη τὸ θηρίον, καὶ
μετ' αὐτοῦ ὁ ψευδοπροφήτης ὁ ποιήσας τὰ
σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησε τοὺς
λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς
προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. ζῶντες βλη-
θήσονται οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν
καιομένην ἐν θείῳ. καὶ οἱ λοιποὶ ἀπε-
κτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ καθημένου ἐπὶ τοῦ
ἵππου τῇ ἐκπορευομένῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ
πάντα ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.

Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ ἔχοντα τὴν κλεῖδα τοῦ ἀβύσσου, καὶ
ἅλυσιν μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ. καὶ ἐ-
κράτησε τὸν δράκοντα τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖ
ον ὅς ἐστι διάβολος καὶ σατανᾶς, καὶ ἔδησεν αὐ
τὸν χίλια ἔτη. καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσ
σον, καὶ ἔκλεισεν αὐτὸν, καὶ ἐσφράγισεν ἐ-
πάνω

in cœlo ſequebantur eum in equis al-
bis, ueſtiti byſſino albo & mundo, &
de ore eius procedit gladius ex utra-
q; parte acutus, ut in ipſo percutiat gẽ-
tes. Et ipſe reget eas in uirga ferrea, &
ipſe calcat torcular uini furoris & iræ dei
omnipotentis. Et habet in ueſtimento
& in fœmore ſuo nomen ſcriptum. Rex
regum & dominus dominantium. Et
uidi unum angelum ſtantem in ſole, &
clamauit uoce magna, omnibus aui-
bus quæ uolabant per mediũ cœli. Ve
nite & congregamini ad cœnã magni
dei, ut mãducetis carnes regũ, & carnes
tribunorũ, & carnes fortium, & carnes
equorum, & ſedentiũ in ipſis, & carnes
omnium liberorum ac ſeruorum & pu
ſillorum ac magnorum. Et uidi beſtiã
& reges terræ & exercitus eorum con-
gregatos ad faciendũ prelium cum illo
qui ſedebat in equo & cũ exercitu eius.
Et apprehenſa eſt beſtia, & cũ illa pſeu
doppheta, & q fecit ſigna corã ipſo, in
quibus ſeduxit eos qui acceperunt cha
racterem beſtiæ, & qui adorauerunt
imaginem eius. Viui miſſi ſunt hi duo
in ſtagnum ignis ardens in ſulphure,
& cæteri occiſi ſunt in gladio ſedentis
ſuper equum qui procedit de ore ipſi-
us, & omnes aues ſaturatæ ſunt carni-
bus eorum.

Et uidi angelum deſcendentem de
cœlo habentem clauem abyſſi, & cate- XX
nam magnam in manu ſua. Et appre-
hendit draconem ſerpentem antiquũ,
qui eſt diabolus & ſatanas, & ligauit
eum per annos mille, & miſit eum in
abyſſũ, & clauſit eũ, & ſignauit ſuper il-

πάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανήσῃ τὰ ἔθνη ἔτι, ἄχρι τελεσθῇ χίλια ἔτη. καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον. καὶ εἶδον θρόνους καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτούς, καὶ κρῖμα ἐδόθη αὐτοῖς. καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν ΙΗΣΟΥ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνησαν τὸ θηρίον, οὔτε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν, καὶ ἔζησαν, καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ ΧΡΙΣΤΟΥ χίλια ἔτη. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέζησαν ἕως τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη. αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη. Μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ, ἐπὶ τούτων ὁ θάνατος ὁ δευτέρου οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ βασιλεύσουσι μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη. Καὶ ὅτε ἐτελέσθησαν τὰ χίλια ἔτη, λυθήσεται ὁ σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν τέσσαρσι γωνίαις τῆς γῆς τὸν Γὼγ καὶ Μαγὼγ συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς πόλεμον, ὧν ὁ ἀριθμὸς ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης. καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλωσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπημένην. καὶ κατέβη πῦρ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτούς, καὶ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς, καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θηρίον, καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ εἶδον θρόνον λευκὸν μέγαν καὶ τὸν καθήμενον ἐπ' αὐτόν. οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανὸς, καὶ τόπος οὐκ εὑρέθη αὐτοῖς. καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς μικροὺς καὶ μεγάλους ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ βιβλία ἠνοίχθησαν. καὶ βιβλίον ἄλλο ἠνοίχθη, ὅ ἐστι τῆς ζωῆς, καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν

lum, ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni. Et post hoc oportet illũ solui modico tempore. Et uidi sedes, & sederunt super eas, & iudicium datum est illis. Et animas decollatorum propter testimoniũ Iesu, & propter uerbum dei, & qui non adorauerunt bestiam, neq; imaginem eius, nec acceperunt characterem eius in frõtibus suis, aut in manibus suis, & uixerunt, & regnauerunt cum Christo mille annis. Cæteri uero mortuorum, non reuixerunt, donec consummentur mille anni. Hæc est resurrectio prima. Beatus & sanctus qui habet partem in resurrectione prima. In his secunda mors non habet potestatem, sed erũt sacerdotes dei & Christi, & regnabunt cum illo mille annis. Et cum consummati fuerint mille anni, soluet satanas de carcere suo, & exibit ut seducat gẽtes q̃ sunt sup quatuor angulos terræ gog & magog, ut congreget eos in p̃lium, quoꝝ numerus est sicut arena maris. & ascenderũt sup latitudinẽ terræ, & circũierũt castra sanctoꝝ & ciuitatẽ dilectã. Et descẽdit ignis a deo de cœlo & deuorauit eos, & diabol⁹ qui seducebat eos, missus est in stagnũ ignis & sulphuris ubi & bestia & pseudoprophetæ cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculoꝝ. Et uidi thronũ magnũ candidũ & sedẽtem sup eũ, a cuius cõspectu fugit terra & cœlum, & locus nõ est inuẽtus eis. Et uidi mortuos magnos, & pusillos stantes in cõspectu throni, & libri apti sunt, & alius liber apertus est qui est uitæ, & iudicati sunt mortui ex his quæ scripta

μένων ἐν

erant

μενωμ ἐν τοῖ βιβλίοις, κ) τὰ ἔργα αὐτῶμ. καὶ ἔδωκεμ ἡ θάλασσα τοὺς ἐν αὐτῇ νεκροὺς. ☩ ὁ θάνατος, καὶ ὁ ἅδης ἔδωκαμ τοὺς ἐν αὐτοῖς νεκροὺς. καὶ ἐκρίθησαμ ἕκαστος κ) τὰ ἔργα αὐτῶμ. καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ἅδης ἐβλήθησαμ εἰς τὴμ λίμνημ τοῦ πυρός. οὗτός ἐστιμ ὁ δεύτερος θάνατος. καὶ εἴτις οὐχ εὑρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος ἐβλήθη εἰς τὴμ λίμνημ τοῦ πυρός.

καὶ εἶδομ οὐρανὸμ καινὸμ καὶ γῆμ καιμήμ, ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ ἀπῆλθεμ, ☩ καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιμ ἔτι. ☩ ἐγὼ ἰωάννης εἶδομ τὴμ πόλιμ τὴμ ἁγίαμ ἱερουσαλὴμ καιμὴμ καταβαίνουσαμ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡτοιμασμένημ, ὡς νύμφημ κεκοσμημένημ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. ☩ καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης, ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπωμ ☩ σκηνώσει μετ' αὐτῶμ, καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ ἔσονται, ☩ καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς ἔσαι μετ' αὐτῶμ θεὸς αὐτῶμ. ☩ καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶμ δάκρυομ ἀπὸ τῶμ ὀφθαλμῶμ αὐτῶμ. καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσαι, οὔτε πένθος, οὔτε κραυγή, οὔτε πόνος οὐκ ἔσαι ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθομ. καὶ εἶπεμ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἰδοὺ καιμὰ πάντα ποιῶ. καὶ λέγει μοι, γράψομ ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθιμοὶ καὶ πιστοί εἰσι. καὶ εἶπέ μοι, γέγονε, ἐγώ εἰμι τὸ ἀ καὶ τὸ ὦ ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς ὕδατος ζωῆς δωρεάμ. ὁ νικῶμ, κληρονομήσει πάντα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεός, ☩ αὐτὸς ἔσαι μοι υἱός. δειλοῖς δὲ, ☩ ἀπίστοις ἠ ἐβδελυγμένοις ἠ φονεῦσι, καὶ πόρνοις, ☩ φαρμακοῖς καὶ εἰδωλολάτραις, καὶ πᾶσι τοῖς ψεύδεσι τὸ μέρος αὐτῶμ ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἐστι δεύτερος θάνατος. ☩ ἦλθεμ πρός με εἷς τῶμ ἑπτὰ ἀγγέλων τῶμ ἐχόντωμ τὰς ἑπτὰ φιάλας τὰς γεμούσας τῶμ ἑπτὰ πληγῶμ τῶν ἐσχάτωμ. καὶ ἐλάλησε

μετ' ἐμοῦ

erant in libris secundū opa ipsoꝝ, & dedit mare mortuos q in eo erāt, & mors & infernus dederūt eos q in ipsis erant & iudicatū est de singulis secundū opera ipsoꝝ. Et infernus & mors missi sunt in stagnū ignis. Hæc est mors secunda. Et qui nō inuentus est in libro uitæ scriptus, missus est in stagnum ignis.

XXI

Et uidi cœlum nouum & terram nouam. Primum enim cœlum & prima terra abijt, & mare iam non est. Et ego Ioannes uidi sanctam ciuitatem Hierusalem nouam descendentem de cœlo a deo paratam, sicut sponsam ornatam uiro suo. Et audiui uocem magnam de throno dicentem. Ecce tabernaculum dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Et ipsi populus eius erūt, & ipse deus cum eis erit eorum deus. Et absterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum. Et mors ultra non erit, neq; luctus, neq; clamor, neq; dolor erit ultra, quia prima abierunt. Et dixit, qui sedebat in throno. Ecce noua facio omnia. Et dixit mihi. Scribe, quia hæc uerba fidelia sunt & uera. Et dixit mihi. Factum est. Ego sum Alpha & ω initium & finis. Ego sitienti dabo de fonte aquæ uiuæ gratis. Qui uicerit, possidebit hæc, & ero illi deus, & ipse erit mihi filius. Timidis autem & incredulis & execratis, & homicidis, & fornicatorib⁹, & ueneficis, & idololatris & omnibus mēdacibus pars illoꝝ erit i stagno ardēti igne & sulphure, qd' est mors secunda. Et uenit ad me unus de septem angelis habentibus phialas plenas septē plagis nouissimis, & locutus

t 4 est mecū

μετ' ἐμοῦ λέγων, δεῦρο δείξω σοι τὴν νύμφην τὴν
ἀρνίου τὴν γυναῖκα. καὶ ἀπήνεγκέ με ἐν πνεύ
ματι ἐπὶ ὄρος μέγα καὶ ὑψηλόν, καὶ ἔδειξέ
μοι τὴν πόλιν τὴν μεγάλην, τὴν ἁγίαν Ἰε
ρουσαλὴμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ
τοῦ θεοῦ, ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. καὶ ὁ
φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ ὡσεὶ
δὶ κρυσταλλίζοντι, ἔχουσά τε τεῖχος μέγα καὶ
ὑψηλόν, ἔχουσα πυλῶνας δώδεκα, καὶ ἐπὶ τοῖς
πυλεῶσι ἀγγέλους δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐ-
πιγεγραμμένα, ἅ ἐστι τῶν δώδεκα φυλῶν τῶν
υἱῶν Ἰσραήλ. Ἀπὸ ἀνατολῆς πυλῶνες τρεῖς,
ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ μεσημβρίας πυ
λῶνες τρεῖς, ἀπὸ δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς, καὶ τεῖ
χος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα, καὶ
ἐν αὐτοῖς ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρ
νίου. καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ εἶχε κάλαμον
χρυσοῦν ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυ
λῶνας αὐτῆς, καὶ τὸ τεῖχος αὐτῆς, καὶ ἡ πό
λις τετράγωνος κεῖται, καὶ τὸ μῆκος αὐτῆς ὅσον
ἐστὶν ὅσον καὶ τὸ πλάτος. καὶ ἐμέτρησε τὴν
πόλιν ἐπὶ τὸν καλάμῳ ἐπὶ σταδίων δώδε-
κα χιλιάδων τὸ μῆκος, καὶ τὸ πλάτος, καὶ
τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστίν. καὶ ἐμέτρησε τὸ τεῖ-
χος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσαράκοντα τεσσάρων
πηχῶν, μέτρον ἀνθρώπου ὅ ἐστιν ἀγγέλου. καὶ
ἦν ἡ ἐνδόμησις τοῦ τείχους αὐτῆς ἰάσπις, καὶ
ἡ πόλις χρυσίον καθαρὸν ὁμοία ὑάλῳ κα-
θαρῷ. καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλε
ως παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι. ὁ θεμέ-
λιος ὁ πρῶτος ἰάσπις, ὁ δεύτερος σάπφιρος,
ὁ τρίτος καλκηδών, ὁ τέταρτος σμάραγ-
δος, ὁ πέμπτος σαρδόνυξ, ὁ ἕκτος σάρδιος,
ὁ ἕβδομος χρυσόλιθος, ὁ ὄγδοος βήρυλλος, ὁ
ἔνατος τοπάζιον, ὁ δέκατος χρυσόπρασος, ὁ
ἑνδέκατος ὑάκινθος, ὁ δωδέκατος ἀμέθυσος.
καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες δώδεκα μαργαρῖται,
ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαργα
ρίτου

est mecum, dicens. Veni & ostendam tibi sponsam uxorem agni. Et sustulit me in spiritu in montē magnū & altū, & ostēdit mihi ciuitatē magnā, sanctā Hierusalē descēdētē de cœlo a deo, habentē claritatē dei. Et lumē eiꝰ simile lapidi p̄cios̄issimo tāq̄ lapidi iaspidis, sicut crystallū, & habebat murū magnū & altū, habentē portas duodecim, & in portis angelos duodecim, & noia inscripta q̄ sūt noia duodecim tribuū filiorū Israel. Ab oriēte portæ tres, ab aquilone portæ tres, ab austro portæ tres, ab occasu portæ tres, & murus ciuitatis habens fundamēta duodecim, & in ipsis duodecim noia duodecim apostolorū agni. Et q loq̄batʳ mecū, habebat mensurā arundineā aureā, ut metiretur ciuitatē & portas eius, & murū eius. Et ciuitas in quadro posita est, & lōgitudo eiꝰ tanta est quāta, & latitudo, & mēsus est ciuitatē de arūdine aurea p̄ stadia duodecim milia. & longitudo & altitudo & latitudo eiꝰ æqualia sunt. Et mensus est murū eius centū quadraginta quatuor cubitorū, mensura hois q̄ est angeli. Et erat structura muri eius ex iaspide, ipsa uero ciuitas aurum mūdum, similis uitro mūdo, & fundamēta muri ciuitatis omni lapide p̄cioso ornata. Fūdamētū primū iaspis, secūdū saphirus, tertiū calcedoniꝰ, quartū smaragdꝰ, qntū sardonix, sextū sardiꝰ, septimū chrysolitꝰ, octauū beryllus, nonū topaziꝰ, decimū chrysoprasus, undecimū hyacinthus, duodecimū amethistus. Et duodecim portæ duodecim margaritæ sunt, p̄ singulas, & singulæ portæ singulis margaritis erant

ρίτου, ἡ ἢ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσίον καθαρὸν, ὡς ὕαλος διαφανής. Καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ. ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ναὸς αὐτῆς ἐστι, καὶ τὸ ἀρνίον. καὶ ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου, οὐδὲ τῆς σελήνης ἵνα φαίνωσιν αὐτῇ. ἡ γὰρ δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν. καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἀρνίον. καὶ τὰ ἔθνη τῶν σωζομένων ἐν τῷ φωτὶ αὐτῆς περιπατήσουσι. καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσι τὴν δόξαν αὐτῶν εἰς αὐτήν, καὶ πυλῶνες αὐτῆς οὐμὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας, νὺξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ. Καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινὸν καὶ ποιοῦν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος, εἰμὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου.

Καὶ ἔδειξέ μοι καθαρὸν ποταμὸν ὕδατος ζωῆς λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ ἀρνίου. ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς, καὶ τοῦ ποταμοῦ, ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν ξύλον ζωῆς ποιοῦν καρπούς δώδεκα κατὰ μῆνα ἕνα ἕκαστον ἀποδιδόντα καρπὸν αὐτοῦ. καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν, καὶ πᾶν κατανάθεμα οὐκ ἔσται ἔτι. καὶ ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται. καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λατρεύσουσιν αὐτῷ, καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν, καὶ νὺξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ, καὶ χρείαν οὐκ ἔχουσιν λύχνου, καὶ φωτὸς ἡλίου ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτίζει αὐτούς, καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ εἶπέ μοι, οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί. καὶ κύριος ὁ θεὸς τῶν ἁγίων προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει. ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ, μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου. Καὶ ἐγὼ ἰωάννης ὁ βλέπων ταῦτα, καὶ ἀκούων. καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεψα, ἔπεσα προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἀγγέλου

rita, & platea ciuitatis aurũ mundum, tanquam uitrum perlucidum. Et templum non uidi in ea. Dominus enim deus omnipotens templum illius est & agnus. Et ciuitas non eget sole neq; luna, ut luceant in ea. Nam claritas dei illuminauit eam, & lucerna eius est agnus. Et ambulabunt gentes, quæ seruatæ fuerunt in lumine eius, & reges terræ afferent gloriam suam in illam. Et portæ eius non claudentur per diem. Nox enim non erit illic, Non intrabit in eam aliquid quod inquinat aut abominationem facit & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro uitæ agni.

Et ostendit mihi fluuiũ aquæ uiuæ, splendidum tanq; crystallum procedẽtem de sede dei & agni. In medio plateæ eius, & ex utraq; parte fluminis lignum uitæ afferens fructus duodecim per menses singulos reddens fructum suum, & folia ligni ad sanitatẽ gentiũ. Et omne maledictũ non erit amplius, sed sedes dei & agni in illa erunt, & serui eius seruient illi. Et uidebunt faciem eius & nomen eius in frontibus suis. Et nox ultra non erit, & non egebunt lumine lucernæ, neq; lumine solis, quoniam dominus deus illuminat illos, & regnabunt in sæcula sæculorũ. Et dixit mihi. Hæc uerba fidelia sunt, & uera. Et dñs deus sanctoꝝ prophetaꝝ misit angelũ suũ ostendere seruis suis, q̃ oportet fieri cito, Et ecce uenio uelociter, Beatus q̃ custodit uerba ꝓphetiæ libri huius. Et ego Ioannes qui audiui & uidi hæc. Et postq; audissem & uidissem, cecidi ut adorarem ante pedes angeli

XXII

ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα, καὶ λέγει μοι, ὅρα μὴ σύνδουλός σου εἰμὶ καὶ τῶν ἀδελφῶν σου προφητῶν, καὶ τῶν τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου. τῷ θεῷ προσκύνησον. καὶ λέγει μοι, μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου. ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστιν. ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι, καὶ ὁ ῥυπῶν, ῥυπωσάτω ἔτι. καὶ ὁ δίκαιος δικαιωθήτω ἔτι, καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι. καὶ ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ, καὶ ὁ μισθός μου μετ' ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐσται. ἐγώ εἰμι τὸ. α. καὶ τὸ. ω. ἀρχὴ, καὶ τέλος ὁ πρῶτος, καὶ ἔσχατος. μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς. καὶ τοῖς πυλεῶσιν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. ἔξω οἱ κύνες καὶ οἱ φαρμακοὶ, καὶ πόρνοι, καὶ οἱ φονεῖς, καὶ οἱ εἰδωλολάτραι, καὶ πᾶς ὁ φιλῶν, καὶ ποιῶν ψεῦδος. ἐγὼ ΙΗΣΟΥΣ ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγώ εἰμι ἡ ῥίζα, καὶ τὸ γένος τοῦ Δαβίδ, ὁ ἀστὴρ λαμπρός, καὶ ὀρθρινός. καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν, ἐλθέ. καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω, ἐλθέ. καὶ ὁ διψῶν, ἐλθέτω. καὶ ὁ θέλων, λαμβανέτω δωρεὰν ὕδωρ ζωῆς. συμμαρτυροῦμαι γὰρ παντὶ τῷ ἀκούοντι τοὺς λόγους προφητείας βιβλίου τούτου. ἐάν τις ἐπιθῇ πρὸς ταῦτα ἐπιθήσει ὁ θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν βιβλίῳ τούτῳ, καὶ ἐάν τις ἀφαιρῇ ἀπὸ τῶν λόγων βίβλου τῆς προφητείας ταύτης, ἀφαιρήσει ὁ θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ βίβλου ζωῆς, καὶ πόλεως ἁγίας, καὶ τῶν γεγραμμένων ἐν βιβλίῳ τούτῳ. λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα. ναί, ἔρχομαι ταχύ. ἀμήν. ναί, ἔρχου κύριε ΙΗΣΟΥ. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

angeli qui mihi hæc oſtendebat. Et dicit mihi. Vide ne feceris. Cõſeruus em̃ tuus ſũ, & fratrũ tuoꝝ ꝓphetaꝝ, & eoꝝ qui ſeruant uerba ꝓphetiæ libri huius. Deum adora. Et dicit mihi. Ne ſignaueris uerba prophetiæ libri huius. Tẽpus enim prope eſt. Qui nocet, noceat adhuc, & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc, & qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc, & ſctũs ſctificetur adhuc, & ecce uenio cito, & merces mea mecũ eſt, ut reddã unicuiq; ut opus illius erit. Ego ſum alpha & ω, primus & nouiſſimus, principium & finis. Beati qui ſeruant mandata illius ut ſit poteſtas eorum in ligno uitæ, & per portas intrent in ciuitatem. Foris autem canes & uenefici & impudici & homicidæ & idolis ſeruientes, & omnis qui amat & facit mendacium. Ego Ieſus miſi angelũ meũ teſtificari uobis hæc in eccleſijs. Ego ſum genus & radix Dauid, ſtella ſplendida & matutina. Et ſpiritus & ſponſa dicunt, ueni. Et qui audit dicat ueni. Et qui ſitit ueniat, & qui uult, accipiat aquam uitæ gratis. Conteſtor enim omni audienti uerba ꝓphetiæ libri huius. Si quis apoſuerit ad hæc, apponet deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto. Et ſi qs diminuerit de uerbis libri ꝓphetiæ huius, auferet deus partẽ eius de libro uitæ, & de ciuitate ſancta, & de his q̃ ſcripta ſunt in libro iſto. Dicit qui teſtimoniũ phibet iſtoꝝ. Etiã, uenio cito. A mẽ. Etiam Veni dñe Ieſu. Gratia dñi noſtri Ieſu Chriſti cũ oibus uobis. Amen.

Finis Teſtamenti totius ad græcã ueritatẽ uetuſtiſſimorũ q; Codicum Latinoꝝ fidem & ad ꝓbatiſſimoꝝ authorũ citationẽ & interpretationem accurate recogniti, opera ſtudioq; D. Eraſmi Roterodami.

156,087

M. 3.

fo. ad phar. Progenies viperar. q3 fugere &c.
M. 4. Abi post me Sathana ad deū. A. 8.
M. 5. Qui ingreditur. radix. sanus &c.
M. 11. Vere hic plus // Vere Chorazin //
M. 12. Progenies viperar quis potuit vobis
ostendere fugere a futura ira q.
a. 15 sue nativitatis pt hunc punctū
M. 15. Hypocrite. Dimittit vos ire vestra
M. 16. Ad pau. Abi post me Sathana,
ad quem pertinet vestis es Simon &c
M. 11. Ad discipulos. O natio incredula et distorta
M. 21. Exiit virtus et curavit
M. 22. Quid me tentatis hypocrite
M. 23. Erratis nescientes scripturas neq; virtutē dei
M. ~~23~~ 23. Ve vobis scribe et pharisei. actus
spiritus progenies viperar quis effugere videtur iustum
Marci
3. nō vacuum dicit gdolescens sit. gratias vendicare
5. adhuc obstaculum habere ne vivat. oculos huius nō &c

J. Ch

7 Sch

Claudius
vendat
crudelis
rei Dominus
M. 21. Decimarius
mundanus
festus sep
dat. sepul
dimittebat
samaritanus
victatur
q. bene
12. Decimarius
del. pri. rat
festum mo
lig. pius
mirant
q. discipuli
ad Sc